

TUBA MAGNA
MIRUM CLANGENS SONUM,
Ad Sanctissimum D. N. Papam
CLEMENTEM XI.
IMPERATOREM, REGES, PRINCIPES, MAGISTRATUS OMNES, ORBEMQUE UNIVERSUM.

De necessitate longè maxima reformandi

SOCIETATEM JESU

Per Eruditissimum Dominum

D. LIBERIUM CANDIDUM

S. Theologiæ L. L.

EDITIO TERTIA

Correcta, aucta, & priorum editionum adversus HUYLENBROUCQUIUM *Apologetica, in duos Tomos divisa.*

TOMUS SECUNDUS.

ARGENTINÆ.
MDCCXVII.

AD
TUBAM MAGNAM
APPENDIX,

Continens variorum Autorum Opuscula, de necessitate longè maxima reformandi Societatem Jesu.

I
AURELII LE BLANC
GRATIANOPOLITANI
OPUSCULUM

De necessitate reformandi Jesuitas ob turbas longè maximas, quas plusquam à sæculo in Ecclesia suscitant cum maximo Reipublicæ Christianæ & honoris Sanctæ Sedis præjudicio.

SECTIO PRIMA.

De turbis quas suscitant per Molinianas novitates suas.

Mnibus in amore esset Societas, si quemadmodum ab initio dum viveret Sanctissimus Fundator ipsius Ignatius, sic & hodiè pacem amaret, ab excitandisque in Ecclesia turbis sibi temperaret. Ve-

Verùm ab eo tempore quo novitias Molinæ opiniones defendendas suscepit, gravissimas in Ecclesia turbas suscitare non cessavit. Et turbarum quidem initium dedisse per novitatum illarum defensionem, testis omni exceptione major est Clemens VIII. in solemni Oratione quam die 20. Martii 1602. ad Socios habuit dicens: „ Hæc quæ inter vos tamdiu agitata est con-
" troversia, ita pertinacibus concertationibus, in mul-
" torum aures & animos per universam Europam se
" insinuavit, & tam ingentes turbas in multis Acade-
" miis excitavit, ut maximum Reipublicæ Christianæ
" periculum minitari videatur, nisi vel ad pacem
" mutuam vos ipsi deducamini, vel salutare remedium
" nos huic negotio adhibeamus. Etenim novis istis
" vestris opinationibus, vel veteribus quidem, sed se-
" pultis jam post mille ducentos annos, & ab Eccle-
" sia profligatis, ita Catholicorum animos rursus im-
" buere studuistis, ut procul dubio videamini pacem
" scindere, inconsutilem Domini tunicam dividere,
" & in Ecclesia Dei Pelagii hæresim iterùm invehere.
" Quid enim aliud est, vel prorsus repudiatis, vel
" saltem posthabitis vetustissimis illis & Sanctissimis
" viris, Hieronymo, Ambrosio, Augustino, Prospero,
" & aliis, qui nullis vigiliis aut labori pepercerunt, ad-
" versus Pelagianos constantissime dimicarunt, eorum
" artes diffuerunt, venenum detexerunt, falsos sensus
" aperuerunt, & argumentationes omnes dissolverunt:
" quid (inquam) aliud est; posthabitis his Sanctissimis
" & doctissimis Patribus, Recentioribus quibusdam,
" vel nullius, vel certe exigui nominis Doctoribus tan-
" quam ducibus, ad istas vestras opinationes defenden-
" das uti, quam Ecclesiam Dei Pelagianorum erroribus
" denuo inficere & contaminare? Quid est hoc quod
" molimini? An non dubitatis pro defensione unius
" Molinæ invehere in Ecclesiam Dei Pelagii dogma?
" Perpendite, obsecro vos, quam grave periculum à
" vestris istis concertationibus universo Christiano Or-
" bi impendeat. Nolite communi necessitati & saluti
" privatas vestras rationes præferre. Cedite Patribus,
" ce-

" cedite veritati.... Mementote omnes vos Ecclesiæ u-
" nius filios esse. Per sponsum ejus Christum Jesum
" rogo vos, ut omni odio deposito, dissidiisque pro-
" priis semotis, ita inquirendæ & indagandæ veritati
" operam navetis, ut à vero sensu Scripturarum, & à
" defæcata S. Augustini doctrina, quam & Ecclesiæ
" doctrinam esse nemo vestrûm ignorat, nullis invidiæ
" & livoris facibus impediamini.

Orationis hujusce fragmentum, inter Romanorum Pontificum de S. Augustino elegia, Euchologio suo, à S. Inquisitione Romana approbato, inseruit Franciscus Macedo Ordinis Minorum Theologus celeberrimus, in Clemente VIII. pag. 406. & 407. Sicut & Cardinalis Norisius in Vindiciis Augustinianis, a Sacris Inquisitoribus Imperii Veneti approbatis c. 6. ubi addit, hanc ipsius Clementis manu exaratam sibi ostensam fuisse ab Illmo. D. Philippo Vicecomite Mediolanensi, Episcopo Catacensi.

Nec à Molina novitiæ cœperunt opiniones: in eas, contra feriam S. Ignatii Fundatoris sui monitionem, ipso in Concilio Tridentino inclinasse visi sunt Laynez (S. Ignatii in Generalatu successor) & Salmeron, quos ad Concilium istud proficiscentes litteris suis admonuerat, *ne novam ullam opinionem, firmis licèt rationibus nixam* (verba sunt Orlandini l. 6. c. 26.) *proferrent in medium, quæ vel ad hæreticorum commenta deflectere, vel ad eorum, qui nova sectantur, opinionem videretur accedere; ac quamdiu ab Ecclesia pars non definiretur alterutra, à probabilissimis etiam rebus assensum cohiberent & linguam.*

Non cohibuerunt tamen, imo Laynius (teste Pallavicino Histor. Concil. Trid. l. 8. c. 13.) Tridentinum Canonem quo liberum arbitrium, motum *& excitatum à Deo, dissentire posse* definit, *si velit*, ita emolliendum censuit, ut sanciretur, hominem communi duntaxat vocationi posse dissentire, tacitè tunc seminans quod Societatis Theologi secutis temporibus apertè senserunt, specialibus gratiæ per se efficacis auxiliis dissentiri non posse;

posse; de humana proinde libertate actum esse, si iis excitaretur, ac moveretur.

Hoc idem Salmeronem sensisse Thomas de Lemos in volum. Actor. 6. sess. pag. 133. probat ex actis manuscriptis ejusdem Concilii in arce S. Angeli asservatis. Qui & addit, iisdem Theologis displicuisse verba illa præfati Canonis: *liberum arbitrium, motum & excitatum à Deo*, eorum loco reponendum censentibus, *mens à Deo mota & excitata*, quasi mens sola à Deo moveretur, non voluntas: *cum* enim *in plena Congregatione proponeretur Patribus Concilii canon ille quartus* " Si quis " dixerit liberum hominis arbitrium, motum & exci- " tatum &c. " *omnibusque Patribus illa verba placerent: P. Laynez è Societate semel & iterum dixit : non placet quod dicitur:* " liberum arbitrium, à Deo motum & ex- " citatum, sed mens mota & excitata ponatur. " *Quod cum Patribus displicuisset, Episcopus quidam dixit, illam sententiam, quam proponebat P. Laynez, esse Pelagianam: nolentem Deum agere & movere hominis arbitrium, seu liberam voluntatem, sed tantum intellectum & mentem.* Idem plane Salmeronem cum Laynio sensisse fertur pag. 133. eorumdem Actorum.

Fuerunt illa controversiarum de auxiliis infausta prænuntia (ait Sapientissimus Serrius Histor. Congregat. de Auxiliis l. 1. c. 1.) à venerandis Concilii Patribus ægris auribus excerpta, quæ ferventissimis monitis amovere fategerat B. Ignatius. Sed quid illo ad superos evocato? Sui jam juris facti, quasi excessissent ex ephebis, suo quisque indulsit ingenio. Tenendæ S. Thomæ doctrinæ legem, qua contra novitates omnes vineam suam, sacrâ velut sepe, munierat in Constitutionibus suis sanctissimus parens, demoliri sensim ac dissipare aggressi sunt: idque non privatim ac clanculùm, sed facto velut agmine, collatisque conciliis. Ea de re statim actum ea in Congregatione, qua ad supremam Societatis præfecturam vocatus Didacus Laynez, communibus votis S. Ignatio suffectus anno 1558. Illic ad limam vocata tenendæ S. Thomæ doctrinæ lex, speciosæ interpretationis obtentu concussa est, *accommodatioris uti-*

tiliorisque Theologiæ, propediem edendæ, accepto consilio, quæ solemni Præpositorum ac Theologorum Societatis approbatione prælegenda foret. Ita quippe statutum in Declar. ad cap. 14. p. 4. Constit. litt. B. *In Theologia legetur vetus & novum Testamentum, & doctrina Scholastica D. Thomæ. Prælegetur etiam Magister sententiarum. Sed si videretur temporis decursu alius Author studentibus utilior futurus, ut si aliqua Summa, vel liber Theologiæ Scholasticæ conficeretur, qui his nostris temporibus accommodatior videretur; gravi cum consilio, & rebus diligenter expensis, per viros qui in universa Societate aptissimi existimentur, cumque Præpositi Generalis approbatione, prælegi poterit.*

Hinc velut signo dato, orta confestim opinandi licentia. Seu enim *accommodatioris Theologiæ* editione, Societatis votis respondere festinarent aliqui, seu novæ scholæ erigendæ Principes, novique Israelis Magistri evadere vellent alii, diligenti æmulatione tentatum est. Id mutua gestorum subsequentium collatione videas. Nova quidem vulgavit Molina anno duntaxat 1588. At scientiam mediam, doctrinæ suæ caput & corpus, annis antehac triginta, & mente concepisse, & in Scholasticis disputationibus, sub scientiæ naturalis nomine, se propugnasse professus est. Quæ duo si conferas, eum ignes concepisse suos invenies anno circiter 1558. quo Generalis Congregationis Decretum emissum est. Idem in Fonseca notare licet. Prodiit quidem ejus Metaphysica, iisdem novitatibus famosa, anno 1696. Verum alter illa scientiæ mediæ mysteria sibi ab annis supra triginta, revelata gloriatur, sed non ea palam eructare ausum esse, donec à Molinæ, Suarezii, Vasquezii, Mendosæ præviis revelationibus authoritatem accepissent. Quæ si debitè conferas, ad præfatæ Congregationis vicina tempora revocabis, quibus à male sibi consciis parentibus, abortivi fœtus opportuno silentio celabantur.

Primus sodalium suorum doctrinam, diuturna illa tacitaque meditatione concoctam vulgavit in publicum, ac Litterario certamini commisit Prudentius de Monte Major anno 1581. jacta velut alea probaturus, quam

apud viros eruditos fortunam esset habitura. Theses publicæ disputationi dedit Salmanticæ, quibus tum absoluta Dei erga actus liberos Decreta, tum gratuitam prædestinationem explodebat. Res incommode cessit. Hunc quippe publica disputatione exagitavit Dominicus Bannez, Ordinis Prædicatorum, primariæ Cathedræ Moderator, qui etiam non ita post, editis in i. p. D. Thomæ Commentariis, eas nascentis Molinianæ Scholæ novitates impetiit ac profligavit, tanta tamen animi modestia, ut illos nunquam ex nomine designarit, quorum opiniones refellebat: satis officio suo consultum putans, si veritatem absque ullius famæ jactura tueretur: *ut facilius corriperet pœnitendo* (inquit Leo Magnus serm. de Pass.) *quos nulla deformasset abjectio.*

Nec solum Ordinis Prædicatorum Theologi, verùm etiam alii gravissimi Salmanticensis Universitatis Magistri, novam illam doctrinam, tanquam erroneam, ac de Pelagianorum reliquiis derivatam, ad sacros fidei Censores deferendam esse judicarunt. Quo factum est ut S. Inquisitionis Vallisoletanæ Judex insignis Joannes Aresius, Vir ingenio, litteris, prudentia, & omni virtutis officio præstans, Salmanticam hujus rei inquirendæ & examinandæ causa missus sit: qui, diligenti examine de assertionibus & assertoribus facto, omnis S. Theologiæ Salmanticensis Magistros in unum congregatos consuluit. Qui omnes temeritatis & erroris nota dignam esse judicarunt, prout totidem omninò verbis referunt Prædicatores in sua contra Molinam Apologia, sacris fidei Quæsitoribus Matriti data anno 1595. Quod & Theologi Societatis fatentur in libello supplici iisdem ipsis fidei Quæsitoribus sub idem tempus exhibito, cujus mentionem injecit Paulus Leonardus in Apol. pro scient. Med. 3. p. n. 35.

Anno 1584. elaborari incœpit studiorum liber per sex Patres ad id jussu P. Generalis Aquaviva deputatos, sed nonnisi anno 1585. absolutus, & anno 1586. publicæ luci datus, sub hoc titulo: *Ratio atque institutio studiorum.* In quo cavetur ut Theologiam S. Thomæ Socii se-

sequantur, *paucis exceptis*, inter quæ excipitur doctrina asserens, *causas secundas esse propriè & univocè instrumenta Dei; &, cùm operantur, Deum in illas primum influere.*

Librum hunc ægre tulerunt viri è Societate primæ notæ. Intercessit Henricus Henriquez, id præsertim stomacho ferens, quod in novâ edenda Theologia Societatis honor agi diceretur; suæque intercessionis capita, post annos aliquot, dato libello supplici exposuit Clementi VIII. Pontifici Maximo.

Philippo quoque II. Hispaniarum Regi displicuit immoderata, quæ in libro illo elucebat, de S. Thomæ dogmatibus judicandi licentia. Librum de ratione studiorum sacris fidei Quæsitoribus tradidit, qui in illum uti *temerarium*, *periculosum*, *jactantia plenum* animadverterunt. Sua demum apud Sixtum V. effecit authoritate, ut illum publicis Societatis usibus interdiceret, quemadmodum testatur clarissimus Pegna Rotæ Romanæ Decanus in sua de initiis celeberrimæ controversiæ narratione.

Hoc proinde sublato, alter aliquantulum emendatior prodiit anno 1590. In eo statuitur, ut Socii *in Theologica Facultate sequantur S. Thomæ doctrinam*, sed sic ut liberum relinquatur, *ut alios graves Doctores sequi possent, qui velint, in paucis quibusdam quæstionibus, quæ subjecto liberarum propositionum catalogo continentur.*

Id verò ibidem notatione dignissimum (prosequitur Serrius) quod cum non ita pridem Sixtus V. Pontifex Maximus Societatis Præpositos seriò monuisset, ut cum doctrinæ Canonem præfigerent, *quem Paterna Instituta* (Sancti utique Ignatii Constitutiones) postulabant, id se nova illa studiorum ratione exsecuturos gloriantur, qua maxime violarunt. Dum scilicet sexaginta & amplius Angelicæ Theologiæ quæstiones privatorum opinationibus permiserunt, cujus ne vel unam, invitante licèt pietate, permittendam judicaverat B. Ignatius. Ut ut est, fecit superioris libelli adversa fortuna, ut non absimilis jacturæ metu, illum publicæ luci subdu-

ducendum, & intra domesticos fines continendum, judicaverint Societatis Præpositi.

Demum anno 1594. de nova studiorum edenda ratione, seu verius de superiori recognoscenda, atque emendanda actum est in Congregatione Generali anno 1594. habita. Cujus Consilii conscius Clemens VIII. S. Thomæ doctrinæ juxta Constitutionum S. Ignatii præscriptum standum edixit. Cujus jussis obtemperantes Socii, in hac ipsa Congregatione Decretum 56. hisce verbis condiderunt. *Nostri omnino S. Thomam ut proprium Doctorem habeant, eumque in Scholastica Theologia sequi teneantur. Tum quia Constitutiones nobis eum commendant, & Summus Pontifex Clemens VIII. id se cupere significavit. Tum quia cum unius Scriptoris doctrinam in Societate eligendam Constitutiones moneant, nullius hoc tempore doctrina potest occurrere, quæ sit ea solidior, aut securior, ut non immerito S. Thomas Theologorum Princeps ab omnibus habeatur.*

Verum hanc tenendæ Thomisticæ doctrinæ legem, à Clemente VIII. præscriptam, & à Congregatione illa Generali impositam, Claudius Aquaviva anno 1599. pene irritam fecit, ita decernens: Nostri *non sic Sancto Thomæ adstricti esse intelligantur, ut nulla prorsus in re ab eo recedere liceat; cùm illi ipsi, qui se Thomistas maximè profitentur, aliquando ab eo recedant, nec arctius nostros Sancto Thomæ obligari par sit, quàm Thomistas ipsos.*

Unde neglectam satis in Societate Decreti Clementis VIII. & laudatæ Congregationis Generalis religionem, plusquam satis experientia docuit, innuitque Mutii Vitelleschii Præpositi Generalis epistola transmissoria, data 4. Januarii 1617. ubi de suis conqueritur, quod ad eas sententias non accesserint, quæ tutiores essent, quæ bonis moribus conducerent magis, quæ denique pietatem alere & prodesse possent; nec Decreta servaverint, quibus removeri jubentur à Cathedris, qui S. Thomæ doctrinam parvi facerent, aut eam corde non præ se ferrent. Vitelleschii verba sunt ista: *Nonnullorum ex Societate sententiæ, in rebus præsertim ad mores spectantibus,*

bus, plus nimio libera, non modo periculum est ne ipsam evertant, sed ne Ecclesiæ etiam Dei universæ insignia adferant detrimenta. Omni itaque studio perficiant, ut qui docent, scribuntve, minime hac regula & norma in delectu opinionum utantur: „ Tueri quis potest; Probabilis „ est; Authore non caret. " *Verum ad eas sententias accedant; quæ graviorum majorisque momenti Doctorum suffragiis sunt frequentata; quæ denique & pietatem alere, & prodesse queunt, non vastare, non perdere. Quoniam verò Constitutiones, Decreta, Regulas probè callent de S. Thoma sequendo, de non promovendis ad Cathedras, aut etiam removendis, qui ejusmodi doctrinam parvi facere, aut cordi non habere præ se ferunt (præsertim si novitatum amantes deprehendantur, qui nulla ratione sunt ferendi) reliquum præterea nihil est, nisi ut hæc ipsa serventur, uti maximi rem momenti, quam maximè possum urgere.*

Verùm Decretorum illorum immemores illi è Societate, quotquot hactenus in occulto novitatibus fuerant delectati, parvi habita S. Thomæ doctrina, novitates suas incircumspecte, erectoque supercilio in scholis venditare aggressi sunt.

Hos inter primi in aciem descenderunt Leonardus Lessius, & Joannes Hamelius, Lovanii in Collegio Societatis S. Theologiæ Professores annis 1585. & 1586. Ii scilicet propositiones triginta quatuor, de Scriptura Sacra, de providentia, prædestinatione, reprobatione, gratia, justificatione, publicis lectionibus docuere, quæ celeberrimæ Facultatis Lovaniensis zelum ac religionem concitarunt.

Delatis itaque ad sacrum Theologorum Ordinem propositionibus (ait Clarissimus Serrius) nihil temerè leviterque tentandum voluit Academia. Variorum imprimis Societatis discipulorum quaterniones consulendos judicavit, data selectis Magistris hujusce rei provinciâ, ne unius alteriusve discipuli oscitantiæ culpa foret, qui dicentium ex pulpito Magistrorum dicta minus fideliter excepissent. Ubi verò compertum fuit consonare omnes, easdemque ab omnibus propositio-

nes excerptas esse, Censuram in eas instruxit, seu verius benignam admonitionem ad eosdem Theologiæ Professores, cæterosque Collegii Lovaniensis Jesuitas directam: qua nempe, singulis notatis propositionibus, earumque demonstrata falsitate, ac novitate, suadent meliora consilia; Sanioris atque à Pelagianismo remotioris doctrinæ zelum commendant; Majorum exempla, ac potissimum Roberti Bellarmini, qui non ita pridem Lovanii summa cum laude docuerat, ad imitationem proponunt.

Censuræ suæ varia transumpta ad Belgii Antistites transmisit Facultas, ad Mechliniensem scilicet, Ruremundensem, Iprensem, Buscoducensem, Atrebatensem, Namurcensem, nec non ad Archiepiscopum Cameracensem, ac demum ad cæteros omnes Belgii Episcopos, & insignia Sedum vacantium Capitula, nec feriit censura columbas. Et enim anno 1588. die 20. Januarii Lovaniensium judicium, data in Lessium Censura longe durior, confirmavit Duacensis Academia, ab Illustrissimis Præsulibus Joanne Hauchino Mechliniensi, Ludovico de Barlemont Cameracensi, Guilielmo Damasi Lindano Gandavensi sententiam rogata. Censuram cæterorum Doctorum nomine & authoritate adornavit Guilielmus Estius, sua Orbi Christiano famâ notissimus, qui nascentem novitatem innumeris Scripturarum, Conciliorum ac Patrum momentis exagitavit.

Censuræ quidem Lovaniensi Lessianas propositiones velut peregrinas, offensivas, periculosas, hæresique vicinas notanti, Jesuitæ opposuerunt contrarium judicium Facultatis Trevirensis & Moguntinæ. At frustra. Tum quia Facultates istæ celebritate & eruditione comparabiles non sunt Lovaniensi & Duacensi. Tum quia Facultates sunt Jesuitarum, qui judices esse nequeunt in propria causa. Scandalum ergo magnum in Universitate Lovaniensi Lessianæ creaverant novitates. Unde Henricus Henriquez l. de ult. fine. 12. gratuitam propugnans prædestinationem, Lessium tacito nomine carpit, dicens: *Quidam doctus prædicavit in Academia Lovaniensi oppositum, cum magno scandalo Academiæ, &*

re ad Sixtum V. Papam delata, sustinuit sua temeritatis gravem reprehensionem.

Et quia Lovaniensem Censuram anno 1588. exceperat, ac solito loco affigi jusserat Academia Duacensis, non jubente quidem, sed ita optante, ac per litteras significante Nuntio Apostolico, pax Belgicis Scholis restituta putabatur: cùm ecce turbas alias, superioribus nihilo mitiores Duaci excitarunt Societatis Professores annis 1589. & 1590.

Academiæ doctrinam (inquit Serrius) Calvinismi palam sugillavit Joannes Deckerius Theologus Jesuita, in suis ad i. 2. D. Thomæ prælectionibus q. sua 4. proposit. 2. *Difficile est* (aiebat ille de sententia Duacensium) *videre in quo hæc sententia differat à sententia Calvini. Nam Calvinus dicit &c.... Hæc verò opinio dicit &c... Quæ sententiæ duæ, in quo inter se secundùm rem discrepent, certè non video &c.* Rursus in dictato quodam extraordinario, ex illis Edicti Sixti V. verbis: *super quibusdam sanæ doctrinæ articulis*, suam suorumque doctrinam, ab Apostolica Sede probatam effutiit. Non absimili audacia Physicus Professor in tr. de causis Facultatis doctrinam sub Calvinismi nomine prolixius oppugnavit, cæterique passim, posthabito Apostolici Nuntii Edicto (quo ad impediendas ulteriores contentiones ac dissensiones, super materiis controversis ab omni decertatione usque ad judicium Apostolicæ Sedis desistere universis ac singulis præceperat) adversus Academiarum Censuras notata Lessii & Hamelii dogmata tenacius sectabantur. Hinc ergo motus, hinc dissensiones ac rixæ.

Nuntio Apostolico procul absente, rem primo cognoverunt Atrebatensis & Tornacensis Episcopi, qui, indicto Jesuitis silentio, Academicæ Censuræ standum judicarunt, donec controversa dogmata judicasset Apostolica Sedes. Amicam etiam inter partes diffidentes compositionem curarunt mense Februario anni 1591. Eique subscripserunt tam Episcopi illi, quàm Bossemius Cancellarius Duacensis, Guilielmus Estius, Bartholomæus Petrus Linthrensis, necnon Jesuitæ Joan-

nes Deckerius, & Joannes de la Haye Rector Collegii Soc. Jesu.

Quod adeo mirum, ut Societatis viros, in suis servandis finibus adeo experrectos & acres, ei subscripsisse, miraculi prope loco haberi possit. Sed hanc illis subscriptionem (inquit Serrius extorsit causæ necessitas, in quam illos Academia Duacensis induxerat, nequid illis pejus accideret. Aperta enim in primis atque explicatissima lex erat (in tr. de opinionum delectu pag. 10.) cui illos stare voluerunt Illustrissimi Præsules, eique repugnare palam pudor erat: *quæ opiniones, cujuscumque Authoris sint, in aliqua Provincia aut civitate, multos aut nostrorum, aut exterorum Catholicos, & non indoctos offendere scientur, eas ibi nemo doceat aut defendat, quamvis alibi sine offensione doceantur.* Rursus cum ante annos 23. pacto cum Academia Duacensi inito, ad docenda Pastoralia duntaxat admissi fuissent, hoc est ad Theologiam nudam, qualem simplicium Sacerdotum, & Curatorum status exigit, edocendam; timendum illis erat, ne, si oblatæ compositioni acquiescere nollent, omni docendi jure interdicerentur: quippe qui pacta jam pridem inita violaverant, contentiosa illa de divinis auxiliis tractatione. Stimulabat & illos tam præfracta, tam audax Decreti à Nuntio Apostolico lati violatio; metusque erat, ne, siquid hac occasione mussitarent, admissi delicti pœnas luerent. Quare demisso supercilio, oblatæ compositioni specie saltem assensêre, ea tamen conditione verbo additâ: *nisi à Generali suo Præposito improbarentur;* quod illum forte ab ipso improbatum iri suspicarentur.

Conditionem, tametsi lepidè festivam, accepêre sequestri præsules; ea nihilominus lege, ut Præpositi Generalis improbatio (si forte accideret) Ordinario loci, scripto ac forma juris exhiberetur.

Verùm bono licèt animo omnia fierent, non diu Jesuitas initæ compositionis religio tenuit. Quin potius injuriam clanculùm causati, Nuntium Apostolicum Coloniæ commorantem litteris occuparunt Mense ipso Februarii die 17. quibus Academiam variis calumniis

ima-

impetebant, illustrissimosque pacis sequestros, uti publici juris violatores incusabant.

Erant hæc calumniosæ criminationis capita 1. quod pristinum Edictum in causa Lovaniensi latum, qua par erat reverentia, debitoque loco minimè vulgasset Academia, hoc est non in fronte Cathedræ Professoris Theologi, sed à tergo, ut à nemine legi observarique posset.

2. Quod ab ea dubitatum esset, an Edictum illud Theologos Duacenses perinde ut Lovanienses adstringeret. 3. Quod eousque desipuisset, ut etiam in quæstionem verterit, an reipsa à Nuntio Apostolico emanasset Edictum, an à quopiam subdolo impostore. 4. Quod ab illius observantia procul abfuisset Academia, ex quo tempore latum erat. 5. Quod conviciis Societatis viros affecissent Academiæ Theologi, novaque in dies jurgia concitarent. 6. Quod tentata ab Illustrissimis Episcopis compositio novas dissensiones commovisset: aliaque id genus conviciorum plaustra, de suscitato Bajanismo, quibus meritissimos Theologos non apud Nuntium tantum, sed & apud viros Principes oneraverant. Hamum voravit Nuntius Apostolicus, falsis expostulationibus circumventus. Rem totam, Cardinali Sfondrato litteris significavit; ac, necdum exspectatis Rescriptis, ordinaria Nuntii Apostolici authoritate usus, Atrebatensem & Tornacensem Episcopos per litteras monuit, ut recentem flammam extinguerent, publicâ Edicti (in causa Lovaniensi aliàs editi) promulgatione. Id impigre præstiterunt prudentissimi Præsules, non sine aliquo Academiæ sensu: cui plane perspectum erat, ex falsa suggestione mandatum illud extortum fuisse; eamque iteratam Edicti publicationem, cum tacita sui accusatione (quasi in eo aliàs publicando servandoque defuisset) suique nonnulla ignominia conjunctam esse. At injuriam pati maluit, quàm officio deesse. Edictum nova solemnitate vulgatum, nova venerationis & observantiæ significatione osculata est.

Interea Nuntius Apostolicus novo Edicto, quo prioris observantia jubebatur, in Academiam Duacensem,

falsis ab adversa parte criminationibus appetitam animadvertit, durioresque ad ejusdem Rectorem epistolas dedit, universo Theologorum Ordini communicandas. Verùm novi istius Edicti promulgationi intercessit Academia, quod illud à Judice falsis documentis, & adversæ partis artibus circumvento latum certò sciret. Ea tamen animi modestiâ se gessit, ut nihil de sua in Nuntium Apostolicum veneratione remitteret. Prolixas ad eum litteras misit 13. Augusti 1591. adjunctis publicæ fidei instrumentis, quibus æmulorum criminationes diluebat. Rerum gestarum seriem aperuit, suam in veteri Edicto servando religionem probavit: omne in Jesuitas accusatores crimen rejecit, rogavitque supplex, ut sartâ tectâ manente amica compositione, ab Episcopis Atrebatensi & Tornacensi gravissimis de causis initâ, mutuoque partium assensu susceptâ, ab hujusce novi Edicti promulgatione superséderet. Epistolam hanc totius Theologici Ordinis nomine scripsit Guilielmus Estius, vir omni laude superior, pietate, eruditione, religionis zelo commendatissimus.

Hæsit ad hæc Nuntius Apostolicus, nihilque quod sciamus ab Academia Duacena postulavit, jussitque, deinceps acceptis epistolis. Quare nec ex juris formulis Edictum illud secundum vulgatum unquam, nec in publicos Academiæ Commentarios relatum est.... quo circa effectum est, ut prisci Belgicarum Academiarum Osores, qui qualibet ex re criminandi occasionem arripuêre, nodumque quolibet in Scirpo, quæsiêre, primum quidem Octavii Edictum ad sua Instituta detorserint; ab hoc tamen secundo proferendo prorsus penitus temperaverint, quod illud effectu caruisse satis nossent.

Ad Censuram Lovaniensem redeundo, eam quidem recentium Societatis Theologorum Moraines, Pauli Leonardi, Henao, Annati &c. scripta, de divina gratia tractantia, contendunt, à Sixto V. fuisse proscriptam, uti maleferiatum opus, & abortivum Bajanæ Factionis partum. Id verò qua parte conentur extundere? mirum dictu! Animadverterunt scilicet viri boni tum Sixtum

V.

V. in Brevi Pontificio ad Octavium Nuntium suum de die 5. Aprilis 1588. tum Octavium in Decreto, ortam Lovanii controversiam significasse, de *quibusdam sanæ doctrinæ articulis*; ac protinus, quasi ridente Minerva, ac secundo sibi favente Mercurio, hæc ad Leonardi Lessii designandam doctrinam misere detorserunt; eamque propterea uti *sanam* à summo Pontifice, ejusque Nuntio judicatam jactitarunt. Rursum, indictum Academiæ silentium, quasi non itidem Societati jussum esset, damnationis loco reputarunt, indigna plane atque injusta facti dissimulatione; ac demum Michaelem Bajum (cujus propositiones aliquot Pius V. & Gregorius XIII. prædamnaverant) è Lovaniensibus Censoribus unum animadverterunt, eoque modico fermento totam Academiæ massam corruptam conclamarunt.

Non opus hic morari, quæ ad primam criminationem confutandam scripsit recens Belgicarum Censurarum Apologista, legendum scilicet *sacræ* non *sanæ* doctrinæ. Tametsi enim legendum sit, *sanæ doctrinæ*, non ideò Lessii commendata doctrina, aut Lovaniensium prædamnata Censura putanda est. Ea quippe loquendi ratione controversiæ Academiam inter & Societatis agitatæ argumentum indigitatur. Cum enim non de philosophicis, sed de Theologicis quæstionibus ageretur, soleatque Theologia sacræ doctrinæ nomine nuncupari: hinc de quibusdam sacræ doctrinæ articulis ortæ controversiæ dici potuerunt. Cumque rursus repugnet id sanum non asseri, quod sacrum merito dicitur; quidni quoque super *sanæ doctrinæ* articulis ortæ controversiæ dictæ fuerint? Hoc itaque sibi voluit unum Pontifex Maximus, de rebus Theologicis Lovanii controversiam emersisse.

Quamquam si eâ loquendi ratione, non ipsa per se controversiæ materia, sed alterutrius partis doctrina designata fuisset, quo, quæso, jure, quove titulo, id in rem suam Jesuitæ præ Lovaniensibus verterent? Certe dum controversiam ortam significat Sixtus V. de *quibusdam sanæ doctrinæ articulis*, ne verbulo quidem

in-

insinuat, quæ pars *sanam* illam doctrinam profiteretur. Pari itaque sorte, si quid inde lubet extundere, verba hæc suas in partes trahere possent Lovanienses ac Jesuitæ.

Verùm iis omissis, non ita operosum erit primæ hujus in Lovaniensem Censuram criminationis iniquitatem aperire, ex ipsis solis Nuntii Apostolici delegationis instrumentis, antequam Censurarum Belgicarum authoritatem, petitis aliunde monumentis demonstremus.

Quæ etenim, amabo! ratio, quæ forma juris patitur, ut in ipso Pontificis Brevi, quo utrique parti æquè silentium indicit, causam judicandam ad se vocat, instrumenta partium ad se transmitti jubet, facti cognitionem postulat, ut controversiam tandem authore Spiritu Sancto definiat, partem alteram unius appositione voculæ prædamnaverit? Facti repugnantiam vehementer auget temporum observatio. Datum quippe fuit Sixti V. Decretum 15. Aprilis 1588. Censura autem Lovaniensis non ante diem Mensis ejusdem 28. ab Octavio Romam transmissa est, nec nisi sub finem Maii summo Pontifici reddi potuit. Quî ergo contentam in eo Decreto Lovaniensis Censuræ damnationem fabulantur, damnatam nobis à Sixto V. Censuram obtrudunt, quo illam tempore nec legerat, nec expenderat? Quod quam verisimile sit, judicent eruditi.

Sed & Nuntius ipse, Pontificiæ voluntatis dignus Interpres, quique iis verbis *sanæ doctrinæ* pariter utitur, suo in Decreto profitetur, Romanam Ecclesiam neutrius partis damnasse sententiam, alterutramque Censura aliqua notare vetat, donec controversia Authoritate Pontificia fuerit definita. Num, quæso, illud necdum ab Ecclesia damnatum dixerit, notarique vetuerit, quod Brevi suo Pontifex prædamnasset?

Quinimo post datum illud Sixti V. Decretum, Censuræ suæ defensionem edidit Academia Lovaniensis, Lessiique doctrinam novis confutavit argumentis, præsente ac volente Nuntio Apostolico. Ut quid autem passus esset ille, Lovanienses denuo coram semetipso eandem

eandem solemniter doctrinam profiteri, quam Pontifex ipso delegationis suæ Decreto proscripsisset; eamque rursus, uti peregrinam, offensivam & periculosam publicè confutare, quam idem veritatis Arbiter approbasset? Mirum!

Secunda, de imposito Academiæ Decreto silentio, criminatio sua ipsius levitate dissipatur, & evanescit. Nam & Societati æquâ sorte indictum est, non spectatis quidem controversæ doctrinæ meritis, sed vitandæ contentionis studio, donec rem Sedes Apostolica definiret. Quid hinc porrò Jesuitæ sibi præ Lovaniensibus arrogant? Rebus enim ita in suspenso positis, stat utriusque partis æqua conditio, judicii Ecclesiastici spectata ratione, nuliiusque propterea definita vel damnata sententia censenda est. Quamquam tamen sua unicuique doctrinæ servanda prærogativa ex assertoribus, authoribusque petita, sic ut Lessiani articuli nonnisi privati viri opinationes habeantur; Lovaniensium verò Censuræ tanquam venerandi Ordinis assertiones excipiantur, cujus est doctrinale de rebus Theologicis judicium ferre. Hinc Bastidam, indicti silentii prætextu objectam sibi Censuræ Lovaniensis Authoritatem declinantem, non semel coram Clemente VIII. Lemosius exagitavit, quod eam meritissimis Patribus venerationem in lato doctrinali judicio non exhiberet, quam tanti fama nominis postulabat.

Tametsi attenta instrumentorum lectione satis innotescat, nec Brevi Pontificio, nec Nuntii Apostolici Decreto, plenum absolutumque silentium partibus indictum, sed circumspectione aliqua temperatum esse. Pontifex quippe *à contentionibus, dissensionibus, decertationibus, dissidiis*, non à publicis lectionibus abstinendum injunxit. Nuntius vero neutri parti vetuit, ne sua sedate & pacifice sentirent ac legerent, sed statuit, ut utrique parti *maneat sua sentiendi & docendi libertas, servata utrimque Christiana in eruenda veritate modestia, depulsisque hinc inde injuriosis ac invectivis, privatis publicisque contentionibus.* Firmioribus non stat fundamentis tertia contra Lovaniensis criminatio. Quid enim

enim (prosequitur Serrius cap. 7.) si Censores inter sederit Michaël Bajus, à Pio V. ante annos viginti damnatus? Nunquid universum Theologicum Ordinem, obtorto veluti naso ductum, privati cujusdam hominis studia æmulari, eique jam pridem illatæ calumniæ vices Societati rependere voluisse putandum erit? Aut Academiam Duacensem, omnesque pene Belgii Episcopos, Lovaniensis Censuræ vindices (quibus nihil unquam commune cum Bajo fuerat) malo in Societatem animo actos, ac vindictæ facibus animatos existimabimus? Absit.

Alius certè erat, ætate illa, non Academiarum modo, & Episcoporum, de quibus talia sentire sacrilegum est, sed & ipsius Michaëlis Baii animus, alia voluntas. Illatum enim vulnus non sola diuturnitas temporis obduxerat, sed eximiæ virtutis, summæque humilitatis sensus, quo Sedis Apostolicæ judicium absque ulla prorsus criminatione amplexus, quieverat. Adeo ut non tam læsa sit ea damnatione doctrinæ illius fama, quàm aucta pietatis ac Religionis opinio: cui Scriptores Ecclesiastici, etiam ex ipsa Societate, Palavicinus histor. Conc. Trid. l. 15. c. 7. Toletus, Possevinus, Valerius Andræas &c. illustre perhibent testimonium.

Unius Theophili Raynaudi verba dare sufficiet, qui ut rugosæ frontis, & obducti supercilii Censor esse solet, in laudando viro minus Societati propitio, fidem sibi facilius conciliabit. In clausula Operis de libris configendis n. 571. de humilitate post justam confixionem tenenda sermonem habens, *quo in genere*, inquit, *Michaël Bajus æternum quibusvis scriptoribus exemplum sapientiæ ac virtutis statuit. Cùm confixis à Francisco Toleto per Pontificem ad id delegato, nonnullis ejus libris, oblatâque Censurâ, an acquiesceret rogatus, malle se* dixit *porcos pascere, quàm cujusque per Ecclesiam delecti Judicis de Scriptionibus suis pervicaciter obluctari.*

Quare nec Octavius, Apostolicæ sedis Nuntius, Lovaniensis dissidii diligentissimus cognitor, ullam de me-

meritissimis Censoribus factionis, coitionisque suspicionem habuit, sed illos uti religioso zelo ductos excepit. Nec qui Societatis partes egêre in Congregationibus auxiliorum, objectamque sibi Censuram Lovaniensem ægrè tulêre, eam doctissimis viris injuriam irrogarunt. Sed & aliis pluribus argumentis cap. illo 7. Serrius ad oculum demonstrat, Censuram Lovaniensem iniquis Baii artibus minime tribui posse.

Censurarum itaque Belgicarum illæsa permanet authoritas, à magna parte Inferioris Germaniæ Episcoporum comprobata. Unde nisi totius causæ cognitionem ad se vocasset Romanus Pontifex, Concilii Nationalis judicio, velut Semipelagiana proscripta fuisset novo-antiqua Societatis doctrina, uti Serrius probat c. 3. Tot verò Episcoporum judicia instar luculentissimæ approbationis haberi religio vult. Ideòque plurimùm diversa fuit Lessii, Censorumque Lovaniensium apud Romanos Pontifices fortuna: cum prior, proscriptæ à Lovaniensibus doctrinæ Patronis, à Sixto V. acrem temeritatis suæ sustinuerit reprehensionem, Henricus verò Gravius, Censuræ Lovaniensis author, ab eodem Pontifice ob exquisitam eruditionem adscitus à Gregorio XIV. Successore ipsius honorificè in Aulam exceptus, Bibliothecæque Vaticanæ & Apostolicæ Typographiæ præfectus sit institutus.

Nec Romanis minus probata fuit Guilielmi Estii, Censuræ Duacenæ Authoris, eruditio. Propter eam quippe de controversis divinæ gratiæ quæstionibus ab Illmo. Armachano, quo tempore sub Clemente VIII. Romanis Congressibus aderat Censorum & Consultorum primus, consilium rogatus fuit. Unde in Congressibus istis seu Congregationibus de auxiliis, teste P. Gregorio Nunnio Coronello, Congregationum Secretario, commendata, novisque, reprobatis, periculosisque Molinæ opinionibus coram Paulo V. opposita fuit Lovaniensis Censura die 14. Septembris 1605. *Cum Doctores* (inquit) *Facultatis Lovaniensis verbatim excerptas triginta & eo amplius propositiones, à Professoribus Societatis in suis prælectionibus traditas in eadem Civitate Lovaniensi, di-*

ligenter consideraſſent, illas peregrinas & periculoſas judicantes, habito hac de re maturo conſilio, ne quid leviter & temerè credidiſſe viderentur, quoſdam ex ſuis ad Profeſſores Societatis miſerunt, ut cum illis conferrent, & an prædictas propoſitiones pro ſuis vellent agnoſcere, intelligerent. Cum autem *prædicti Profeſſores, illis inſpectis, in ſententia ſua perſiſterent, Doctores Facultatis graviter commoti ſunt, quod ſibi cernere viderentur præcipuum illud de gratia Chriſti, & divina prædeſtinatione argumentum, novis, jam diu reprobatis rejectiſque periculoſis opinionibus corrumpi, & turpiter infici. Unde ad illam dignam adhibuerunt Cenſuram.*

Cardinalis quoque Baronius, in exquiſito Codice, propria ipſius manu ſcripto, in Cardinalis Riccii Bibliotheca aſſervato, eandem Cenſuram laudat ut gravem; & quemadmodum Academia Lovanienſis Leſſianas, ſic ipſe Molinianas plurimum improbat novitates: quæ & olim Romæ & in Hiſpania excitarunt, & nunc in Eccleſia univerſa graves excitant rixas ac diſſenſiones. *Legi* (inquit Baronius in epiſt. ad Archiep. Viennens.) *Molinæ libros, ſed non ſine ſtomacho, cum in illis, nihil potentius præ ſe ferat, quam S. Auguſtino adverſari.... eumque oſcitantia arguere, ſeque illo in diſputationibus vigilantiorem acutioremque jactare. Vah ſuperbum caput! Quis poteſt eum talia loquentem abſque nauſea tolerare? Licet ut anguis effugiat, & è manibus facilè elabatur, ut etſi temerarium quis inveniat, haud facilè poſſit hæreſis convincere & ſugillare: non hujuſmodi commentatoribus indiget Eccleſia, quæ puritate, candore, nitore delectari tantummodo conſuevit, ipſa non habens maculam neque rugam. Legi* (inquam) *eum, & ad quinquaginta & amplius notavi propoſitiones, verba, phraſes, quæ vel ſaltem affines eſſe erroribus Pelagianorum, ſive Semipelagianorum (licet ipſis cautius, intra Catholicæ fidei limites, vel proteſtando ſaltem, ſe contineat) nemo puto, qui abſque affectu illa perlegerit, negabit omnino. Quid Eccleſia Dei indiget hujus Molinæ libris, ut diſcat quæ à tot Sanctis Patribus, Conciliis, atque Decretis, jam ante tot ſæcula didicit atque docuit? Quod ad id ipſum*

D,

D. N. Clementem VIII. Papam attinet, hoc ipsi in proposito est, hoc in voto, hoc denique in Decreto, ut nec ad latum unguem à vestigiis Prædecessorum suorum recedat, sed iisdem instet quam firmissime. Scivit plane tot sanctos Pontifices, Innocentium, Sixtum, Cælestinum, Hormisdam, ac denique Fœlicem, cujus sunt Canones Arausicani Concilii, hoc professos suis scriptis esse, atque testatos, Romanam Ecclesiam, in iis quæ spectant ad gratiam & liberum arbitrium, sequi semper consuevisse S. Augustinum. Testatur equidem id tot idem verbis Hormisdas suis litteris, adeo ut alio judicio opus non sit, cùm jam præjudicatum sit..... Monui RR. PP. meos Soc. Jesu, ne æstimationem suam in defensione librorum Molinæ periclitari sinant, & in discrimen adduci.

Hujus epistolæ fidem facit Petrus Matth. Histor. septem annorum pacis l. 7. narrat. 4. Eleutherii in eandem epistolam nugas, offucias & commenta solidè refellit Serrius l. 5. sect. 3. c. 5. edit. 2.

Quid verò de eadem novo-antiqua Molinæ doctrina Henricus Henriquez Societatis Doctor, & Suarezii Magister? Enatis in Hispania dissidiis longè gravissimis de ista Molinæ doctrina, contenta in libro *Concordia* nuncupato, de doctrina utique Augustinianæ de gratiæ per se efficacis ad singulos actus pietatis necessitate adversantis, ab Augustissimo S. Inquisitionis Senatu sententiam suam dicere jussus, anno 1594. sic censuit; *Licet Author admittendus videatur, ut apud Censores purget se de vehementi suspicione hæresis Pelagianæ, cui sæpe favet, & monitus non desistit: liber tamen dignus est ut omnino prohibeatur: nec enim purgari potest: cùm passim infinitis locis scateat periculosis & erroneis doctrinis. Nam parat viam Antichristo; dum contra merita Christi, & gratiarum auxilia, ac prædestinationem, plurimùm tribuit viribus naturalibus liberi arbitrii.*

Illa novitate concordiæ, quam sibi Author arrogat, asserens etiam Sanctos Augustinum, Thomam, & reliquos Patres, imò & Pelagium, aliosque hæreticos, si advertissent illam, fuisse sibi consensuros.... blasphemè & inverecunde, more hæreticorum, bellicat contra SS. Patres sapien-

pientissimos, & illas eorum sententias, quas Theologi certas & indubitatas asserunt, ait Author esse periculosas, & esse occasionem multorum errorum, imo tollere libertatem arbitrii nostri, neque à Conciliis fuisse veritatem de prædestinatione, & gratia, & libertate arbitrii, declaratam, aut plane intellectam antequam author hunc librum conderet...... In speciali de concursu generali Dei asserit quædam nimis falsa, aut temeraria. De gratia & auxiliis ita diminutè agit, ut periculosè aditum præbeat erroribus Pelagianorum, aut reliquiis illorum, qui dicuntur Semipelagiani.

Et in altera Censura anno 1597. jussu Clementis VIII. edita: *Cùm essem in Academia Salmanticensi, mandatum mihi est anno 1594. ut scriberem quæ adverteram circa librum de Concordia liberi arbitrii, gratiæ & prædestinationis Ludovici Molinæ &c. Mihi verò id quod observavi ad Senatum S. Inquisitionis Hispaniæ, designans quæstionem, disputationem, paginam, & cujusque paginæ lineam Authoris; deinde breviter addens notam Censuræ. Eadem cura commissa est viris doctissimis in Hispania, quibus doctrina fere tota libri visa est suscitare antiquos errores Pelagii & Semipelagianorum, de vi naturali liberi arbitrii, ut possit homo certò credere omnibus mysteriis fidei, implere omnia præcepta moralia, vitare omne peccatum mortale contra illa, & resistere omnibus tentationibus, etiam difficilibus, habere dilectionem Dei super omnia, & contritionem de omnibus peccatis, idque per naturalem vim liberi arbitrii, sine ulla necessitate auxilii prævenientis, satisque esse concursum Dei concomitantem. Quem quidem explicat esse concursum causis etiam naturalibus communem. Eum vero dici auxilium gratiæ, quia datur sine merito hominis. Deum non providere* (id est prædefinire) *singula bona moralia, aut supernaturalia, nec prædestinasse homines adultos, & Angelos qui salvantur, nisi quia in signo rationis Deus præscivit hunc & illum bene usurum vi naturali arbitrii, aut etiam auxilii, & præscivit hunc ita bene utentem decessurum in gratia, & tunc dici prædestinatum. Nam si Deus, ante præcognitum eum usum liberi arbitrii, prædestinasset aliquem, aut in tem-*

pore

pore contulisset auxilium efficax praveniens, non relinquetur, inquit, in homine libertas arbitrii. Quæ doctrina, si à viris astutis & potentibus alicujus familiæ defendatur, adferet periculosum discrimen toti Ecclesiæ, & ruinam multis Catholicis. Eleutheri objecta contra istius Censuræ veritatem & soliditatem, partim falsa, partim futilia esse demonstrat Serrius l. 1. c. 17. & l. 5. Sect. 3. c. 1. Edit. 2.

Eapropter Belgicis Censuris nihilo mitiores fuerunt Molinianarum novitatum illarum Censuræ, quas Universitates & Episcopi Hispaniarum, à Cardinale de Quiroga Inquisitore Generali, sententiam rogati dedere. Quemadmodum & Romæ S. Congregatio de auxiliis dedit post decem prope annorum examen, septies repetitum, etiam in judicio contradictorio, prout idem Serrius in laudata Historia ex actis authenticis luce clarius demonstrat. Et Clemente quidem VIII. ad superos vocato, Paulus V. meditatum à se adversus easdem novitates judicium, laudatæ Congregationis judicio conforme, in suspenso posuit, & commodiori tempestate à se promulgandum pollicitus est. Neque tamen citra temeritatis notam, propterea quod necdum promulgatum sit, eædem novitates censeri queunt approbatæ: siquidem silentium istud Romanorum Pontificum approbationis loco jactare, *hominum est nimis audacium* (ait Illustrissimus D. Carolus Mauritius le Tellier, in Decreto ad Remensem Academiam directo die 15. Julii 1697.) *qui sedem Apostolicam Protestantium calumniæ committunt, qua eam de contempta jam tandem Augustiniana doctrina, novisque Molinæ inventis in animum inductis accusant.* Quare cum Gabriel Thirioux è Soc. Jesu Theologus in Thesibus die 5. Decembris 1696. in Remensi Collegio defensis asseruisset, (quod) *doctrina Ludovici Molinæ.... ita ab errore Calvini, aliorumque hujus ætatis sectariorum recedit, it ad opinionem Pelagianorum nullo modo accedat. Et ideo tam valide impetita, toties à diversi generis hostibus impugnata, & coram summis Pontificibus tam diligenter agitata, tamquam aurum in fornace probata, purior*

rior inventa est, ut ait Maurolicus, & cum honore ex tot disputationum fluctibus emersit) temerariam ipsius audaciam Illustrissimus repressit dicens, quod *quantumlibet hujus Thesis Author in despicienda futilique Maurolici sui authoritate fidem ponat, ferre nullatenus possumus eam, immoderatis adeo laudibus doctrinam efferri, quæ ex ipsa sui origine sinistræ ut minimam suspicionis labem incurrit. Quod & ex antedictis, & probatissimorum hujus ætatis Scriptorum suffragio perspicuum est, maxime verò ex Cardinalis Baronii Epistola, cujus acre judicium magni apud omnes ponderis est. Tantum igitur abest, ut Molinæ doctrinam, velut Ecclesiæ approbatione dignam excipere liceat, quin potius illum ipsum, veluti virum propriis figmentis cæterorum Novatorum more delectatum habere necesse est, ejusque doctrinam infaustæ novitatis & audaciæ labe ab ipso sui authore notatam exsibilare.* Et post multa laxiora Molinæ dogmata exculta eruditione confutata, adversus superiorem Gabrielis Thirioux assertionem, quæ tertiæ columnæ prima erat, ita pronuntiat: *iis de causis, aliisque gravissimis bene multis, invocato Dei nomine, re maturiùs expensa, auditis S. Theologiæ Doctoribus eruditissimis, sapientissimis, & in Episcopali dignitate constitutis, damnavimus, atque damnamus primam propositionem tertiæ columnæ Thesis habitæ die 5. decembris ultimo elapsi, quam & hic supra retulimus, uti falsam, temerariam, scandalosam, captiosam, & inducentem in errorem.*

Merito quidem, quia de Molinæ doctrina longe durior fuit Censura Congregationis de Auxiliis, uti constat ex actis illius propria Secretariorum manu subscriptis, in laudata Historia à Serrio laudatis; quibus licet publica & authentica fides adhibenda non sit, defectu legitimæ promulgationis, juxta Innocentii X. Decretum; fides tamen historica deneganda non est, dum à viris gravibus & notæ probitatis referuntur, prout nec deneganda est fides historica Actis sacrarum Congregationum, Cardinalis Præfecti ac Secretarii Chirographo, sigilloque non munitis, tametsi Urbani VIII. Decreto sancitum sit, *hujusmodi declarationibus*

bus, tam impressis & imprimendis, quàm manuscriptis, nullam fidem esse in judicio, & extra, à quoquam adhibendam, sed tantum illis quæ in Authentica forma, solito sigillo & subscriptione Eminentissimi Cardinalis præfecti, ac Secretarii Chirographo sigilloque munitæ sunt, dum earum veritas à viris gravibus, & notæ probitatis, v.g. à Fagnano, Barbosa, Jordano, Antoniello, Lezana, Pignatello asseritur, declarationesque illæ, ut veræ, ex ipsis Autographis eorum ad jus Canonicum commentariis vulgantur. Enimverò Romani Pontifices per similia Decreta fidem censuris vel declarationibus illis non auferunt, quam ante habebant (siquidem *facti causæ infectæ nulla Constitutione fieri possunt* l. *in bello* §. facti ff. de captivis & postliminio reversis) sed quam reipsa non habebant, non habere denuntiant. Atqui veritatem Censuræ, seu Censurarum & Actorum Congregationis de Auxiliis, testantur viri graves & notæ probitatis, scilicet Cardinalis de Noris, qui visam à se supra laudatam Clementis VIII. Orationem, Molinianos tam belle defricantem, ipsius manu exaratam, lectaque ex integro Coronelli istius Congregationis Acta Manuscripta diserte testatur. 2. Illustrissimus D. Philippus Vicecomes Episcopus Catalensis, qui hoc idem testatum reliquit in notis ad cap. 4. libri S. Augustini vindicati. 3. Illustr. D. Jacobus Boonen Archiepiscopus Mechliniensis, cujus ista sunt verba: *Paulus V. Bullam componi jussit, cujus habeo exemplum, & Autographum in archiviis Pontificiis Romæ asservari fide digni testes affirmant.* 4. Illustr. D. Carolus Mauritius le Tellier Archiepiscopus Dux Remensis, qui delineatæ contra Molinam Constitutionis Pontificiæ, in suspenso positæ, & in commodiorem tempestatem dilatæ mentionem facit, in celebri Censura, anni 1697. 5. Joannes Mabillonus Benedictini Instituti, Reipublicæque Litterariæ decus ingens, qui visa à se, dum Romæ degeret, omnia acta Autographi Congregationis de Auxiliis, sub Clemente VIII. & Paulo V. profitetur in Musæo Italico. 6. Carolus Riccius, Angelicæ Augustiniensium Bibliothecæ & Archivi præfe-

ctus, qui recitatam à Coronello coram Paulo V. rerum omnium sub Clemente VIII. gestarum narrationem à se cum ejusdem Autographis collatam, dato Chirographo testatus est. 7. Dominicani complures, Carmelitæ Salmanticenses, Jacobus Gibiuffus Oratorii Berulliani Presbyter, qui jam tum ab anno 1630. nonnulla actorum istorum fragmenta in tractatus suos Theologicos transtulerunt. Illosne omnes Jansenianos Jesuitæ de more dicent, & sacra etiam capita familiari illa infamiæ labe aspergent? Ipsa utique divinorum Auxiliorum Acta non nisi à Jansenianis exscribi, laudari, commendari, ubique conclamant: belle sane reponit laudatissimus Serrius: *Agite, & me jam, quod hæc ipsa acta laudarim, plenis buccis Jansenianum appellate; per me licet, nihil modo convicio moveor: Id à vobis dici, quod illis, non solum infamia non est, sed gloria cumulus.*

Non ex uno itaque illo Innocentii X. interdicto colligi potest falsitas historica Actorum illorum, de quorum veritate tam celebres & tam illustres viri testantur: primigenii, quos Serrius in historia sua refert, Codices adeundi sunt, & videndum bonave an mala, vel merito suspecta fide referantur. Quod posterius tanto minus credibile est, quanto verius, quod præter Actorum Autographa, alia etiam documenta propemodum infinita, totâ pene historiâ fideliter recitet. Malam potius Jesuitarum fidem Serrius demonstrat, ex eo quod malorum litigatorum more in judicio victi, tam multa in judices convicia jecerint, eorum suffragia rationibus destituta, affectibus præcipitata, ac adversæ partis artibus extorta criminantes, rejecta instrumenta, contemptos Libellos, spretas chartas, otiosis lectoribus ingerentes; ab iniquis tandem, uti prætenderunt, cognitoribus, ad æquos rerum æstimatores à decreta sententia ad ipsa causæ merita provocantes, prout tota passim historia sua Eleutherum factitare Serrius toto lib. 5. ad oculum ostendit. Quas enim (inquit) molestias Clementi VIII. non intentarunt, ut ipsum à ferenda contra Molinam sententiâ deterrerent?

Ipsi

Ipsi timorem incutere conati sunt, clamoribus magnis Romanam Curiam implentes, de odio, Consultorum partialitate, & insufficienti ad rem tantam peritia calumniantes, deque turbis magnis orituris, si Molina damnaretur, de necessitate Concilii œcumenici ad rem tantam definiendam, ita ut sua Sanctitas jure quereretur dicens: *Adeo me isti perturbant, ut pene mentis errore ex perturbatione me afficiant.* Sententiam quoque Congregationis Valentia velut Calvinianam & Lutheranam traduxit. Cumque Augustinum in Molinæ partes trahere vellet, *corrupit ejus authoritates; nec minus impudenter, quam temere plura alia asseruit.* Verba sunt Secretarii publicis actis inscripta. Cumque petita responsionum suarum exemplaria tradere negligerent Jesuitæ, eos ipse subridens: *Profecto mirum est* (inquit) *quod Reverentia vestra clamet millies, quod Molina non audiatur, & nunc idipsum vos omnes etiam clametis apud Principes, & nihilominus non possumus à vobis impetrare exemplaria, ut expendamus vestras rationes. Acriorem audaciæ suæ Censuram tulit Gregorius de Valentia* (ait Serrius l. 2. c. 19.) *quod non Prædicatores modo, sed & Censores ipsos Lutheranismi notasset, minusque modeste dicendo se gessisset, ita ut Consultores omnes mirabantur hominis temeritatem in corrumpendis quibusvis Scripturis, & impudentiam in loquendo.*

Nec Sanctissimo ipsi Domino Papæ Clementi VIII. pepercerunt, utpote quem malo in Societatem animo fuisse, ab Hispanis in Prædicatorum gratiam circumventum, minus pro dignitate argumenti eruditum, Molinianæ doctrinæ, ac præsertim Scientiæ Mediæ mysteria non satis edoctum, tritis obmurmurationibus suis questi sunt.

Quid vero Sanctissimo D. N. Paulo V. Claudius Aquaviva Societatis Generalis? Cum sub ipso jam instructum esset Pontificii diplomatis specimen, Molinæ damnans doctrinam, Claudius Aquaviva Societatis Præpositus Generalis; liberali audacia Pontifici denuntiavit, se, si forte Sanctitas sua eam infamiæ notam Societati inureret, dena Jesuitarum millia præstare non

 posse

posse, qui contumeliosa & indecora Apostolicæ Sedis Authoritati non scriberent, prout ex manuscripta controversiarum istarum Historia à Jesuita Possino elucubrata, testatur nuperus Scriptor libri Gallice inscripti „ Etat du Siege de Rome, id est "Status Romanæ Se- „ dis to. 3. pag. 28. in Clemente VIII.

SECTIO SECUNDA.

De Turbis per Jesuitas in Ecclesia suscitatis à tempore Congregationum de Auxiliis.

VIsum est sectione prima quod turbas in Ecclesia magnas, & tumultus Jesuitæ suscitarint tempore Congregationum de Auxiliis, Romanam Curiam clamoribus implendo, molestiam Pontifici creando, Congregationis Consultores calumniando, totam fere Europam, seu illius Principes in sui patrocinium commovendo, Academiamque Parisiensem pro se stare mentiendo &c, ita ut ipsos omnia audere Pontifex conquereretur. Nec verò Pontificio decem annorum examine contenti, Academias consulendas, imo & Concilium generale convocandum conclamarunt, ut de Molinianis dogmatibus (ad fidem pertinentibus) judicaret (aliàs inquiebant, timendum, ne Pontificiam definitionem Academiæ parvifacerent, novoque discrimini Ecclesia committeretur) ita ut illi ipsi, qui tanto nunc studio & zelo Pontificii judicii in facto Janseniano definiendo infallibilitatem tuentur, ipsius in dogmatibus illis fallibilitatem tunc credidisse convincantur, idque conclamasse verbo & facto: verbo, dato ad id Paulo V. libello. facto, ut quid enim Academias audiendas, & Concilium Generale congregandum vociferati sunt, si absque illis Pontificem in definiendo infallibilem crediderunt? Ut quid insuper Molinam ipsum audiendum prætenderunt? Ut quid tot strophis & adinventionibus Pontificiam definitionem eludere, retardare, & impedire conati sunt? Ut quid institerunt, & à Magnatibus urgeri curarunt, ne causa sub Paulo V.
post

post tot sub Clemente VIII. examina resumeretur? Ut quid denique usque adeo ipsis curæ fuit ne conclusa à Paulo V. causæ definitio, definitivaque Constitutio promulgaretur? Ista profectò indicia non sunt hominum sincere amantium & quærentium veritatem, credentiumque in ea definienda infallibilem Spiritus Sancti assistentiam Pontificiis ex Cathedra definitionibus nunquam deesse. Hæc quisquis sincerè amat & quærit veritatem, sincerè quærit & amat eam cognoscere quam certius fieri potest. Cujus etiam insinceritatis argumenta alia plura in Congregatione de Auxiliis præbuerunt, dum adduci non potuerunt, ut propriam de divina gratia mentem aperirent, id jubent Cardinale Madrucio, sed mandatum ipsius lepida circulatione, non semel declinarunt, morasque traxerunt, diverticula quæsierunt, ne mentem aperirent; ita ut Prædicatores adversus ipsos quasi in domesticæ Scholæ doctrina exponenda minus sinceros expostularent, Congressusque coram Censoribus, quoad possent, declinarent.

Sed & post finitas de auxiliis Congregationes, cum Paulus V. occultatis rationibus permotus, Pontificii diplomatis promulgationem misisset in aliud tempus, atque interim partibus diffidentibus, futuri judicii expectatione suspensis, vetuisset, ne quis in hujusce argumenti tractatione *partem alteram nota aliqua, vel censura notare* auderet: novas in Hispania turbas Jesuitæ concitarunt, dum audito hoc nuntio, falsis reportatæ victoriæ rumoribus plebem universam adeo occuparunt, ut Prædicatores digito pene monstrarentur. Nec ipsis hujuscemodi mendaciis (quippe sententiam jam à se latam esse, nec se judicium laturum, sed jam latum opportuno tempore promulgandum rescripto suo edixerat) plebem alere satis fuit, verum etiam Salmanticæ, Vallisoleti, Valentiæ, Villagarciæ, Toleti, publicis gaudii significationibus victoriam sibi accinuerunt, feriis utique studentibus triduo indictis, volatilium ignium festivis apparatibus, publicis fabularum actionibus, tauris per plateas & vicos agitatis, triumphalibus arcubus magna mole positis, quorum in fron-

 te

te aureis litteris incisum erat, *Molina victor*. Imo non defuere qui varias inter Molinæ laudes Sacros ei titulos deferendo, victoriam *hujusce Sancti Patris* meritis adscriberent. Eos inter Antonius Montesinus Soc. Jesu in Epistola ad Joannem Gasco, Dominum de Rioseco, *Summus Pontifex* (inquit) *Societati litem adjudicavit..... Jam tandem Oraculo Pontificio Ludovici Molinæ.... doctrina vera atque Catholica.... pronunciata est: atque idcirco adversa sententia, quam profitentur Prædicatores, hæretica, aut certe suspecta putanda erit* &c.

Verùm non diu penes vanos triumphatores mendacii sui stetit usura, Romam de eo querelam quantocyus Prædicatores pertulerunt. Quibus auditis Franciscus Pegna, Rotæ Romanæ Decanus, ad secretiorem suæ Sanctitatis audientiam admissus, exposuit, *Hispaniæ regnum perpetuo schismate* discissum iri, nisi intra breve tempus, quam promiserat sanciti judicii promulgationem palam faceret, Regem Catholicum hac unâ imminentis, ut confidebat, promulgationis expectatione etiamnum ali, qua sola hujusmodi hominum audacia coerceri posse videbatur. Novas demum in dies detegi nonnullorum artes, qui Pontificiæ Authoritati petulantius obloquerentur, ad Concilium Generale pro finienda controversia provocandum existimarent.

Regi Catholico ab Hispaniarum Oratore suo nomine rescribi jussit Paulus V. multum abesse, ut suo illo Rescripto litem Jesuitis adjudicasset, cùm eorum doctrinam nequidem ut probabilem admisisset. Idque sibi à Pontifice nòn sine stomacho dictum in adversariis suis testatur clarissimus Pegna. Denique Hispanis Episcopis, Inquisitoribus, cæterisque viris religiosis ab Oratore Regio, Pegna & Thoma de Lemos, communem epistolam rescribi jussit Sua Sanctitas, ejusque formulam sibi in antecessum exhibitam atque in hunc modum emendatam, mitti voluit: *Legi quæ scripsit Dominatio vestra circa Auxiliorum controversiam. Obstupesco vehementius, quod contra Sanctitatis suæ mentem*

rem hujusmodi fabulas dictitare, atque in vulgus spargere audeant. Certissimum quippe est nihil à S. D. N. definitum esse, (definitione utique ultimata, sive formalitatem omnem juris habente,) *imo post reservatam sibi determinationem, eam etiamnum animo meditatur & tractat. Quapropter qui oppositum affirmant summæ impudentiæ rei sunt, & injuriæ, quæ Sanctitati suæ & Apostolicæ Sedi irrogatur. Hoc unum est, quod mihi hac in parte, omni asseveratione, omnique, quanta haberi potest, morali certitudine dicere liceat. Rescribas, si quid in oppositum tentari contigerit, ut dignoscantur inobedientes. Romæ* 8. *Januarii* 1608.

Nec tamen acquieverunt viri mendaces, sed pristina licèt statione pulsi, de S. Thoma longe quam antea licentiùs pronuntiantes novas in dies turbas excitabant, nedum in Hispania, sed & in Gallia, & alibi, Molinæ doctrinam, post tot prælia, judicante Pontifice Maximo, non victam, sed victricem, aurumque omnibus numeris purgatissimum vociferantes. Quod cùm publicis in Thesibus Remis buccinassent, præsto fuit Illustrissimi Archipræsulis ac Ducis vigilantia, mendacemque triumphum solemni Censura dejecit die 15. Julii 1697. assertionem illam, Decreto publico, ad Academiam Remensem directo, uti falsam, temerariam, scandalosam, captiosam, & in errorem inducentem damnans. Equidem Clemente VIII. *ad superos* (inquit) *evocato, Paulus V. meditatum judicium in suspenso tenuit, & in commodiorem tempestatem consultò distulit. At* (ut ipsum supra dicentem vidimus) *nemo inde citra temeritatis notam propterea colliget, probatum idcirco fuisse librum illum de quo tamdiu fuerat deliberatum. Post tam diligentem motæ litis tractationem, silentium Romanorum Pontificum approbationis loco jactare velle, hominum est nimis audacium, qui Sedem Apostolicam Protestantium calumniæ committunt, quâ eam de contempta jam tandem Augustiniana doctrina, novisque Molinæ inventis in animum induct, accusant. Quare.... ferre nullatenus possumus, eam immoderatis adeo laudibus doctrinam efferri, quæ ex ipsa sui origine, sinistræ ut minimùm suspicionis labem incurrit*

 Quod

Quod & ex antedictis, & ex probatissimorum hujus ætatis Scriptorum suffragio perspicuum est, maxime vero ex Cardinalis Baronii epistola, cujus acre judicium magni apud omnes ponderis est. Tantum igitur abest, ut Molinæ doctrinam velut Ecclesiæ approbatione dignam excipere liceat, quin potius illum ipsum, velut virum propriis figmentis cæterorum novatorum more delectatum, habere necesse est; ejusque doctrinam infausta novitatis & audaciæ labe ab ipso sui Authore notatam exsibilare.

Hinc tamen factum non est ut Socii sibi temperarent, oraque comprimerent, sed futilem cantilenam, congestis licèt magna mole libris eventilatam, obfirmatis animis, rerum exitu dissimulato, eandem in integro fabulam ingerunt, ut, sin minus eruditis, saltem aurito gregi, & pecori fucum faciant. Sed ipsis ho: unum reponere juvat, quod aliàs Augustinus Juliano similes ingerenti nænias reposuit : *Jam responsum est, nihil novi dicere potes : tace, si potes, sed neque hoc potes.*

SECTIO TERTIA.

De Turbis per Jesuitas excitatis occasione libri Jansenii, cui nomen AUGUSTINUS.

TUrbæ illæ inceperunt à tempore quo liber ille apparuit ob parallelum in eo expressum inter Molinismum & Semipelagianismum; sicut & ab eo tempore quo clarissimi viri D. Arnaldi Apologistæ ipsius liber prodiit *de frequenti Communione*, quem Jesuitæ calumniabantur occasionem dedisse alteri libro de *magnitudine Ecclesiæ Romanæ*, in quo duo Ecclesiæ Principes Petrus & Paulus statuebantur, duoque ejusdem Ecclesiæ capita, sed non absque subordinatione Pauli ad Petrum. Contra hunc anno 1647. emanavit quidem Decretum *S. D. N. Innocentii divina providentia Papæ X.* sed liber de frequenti Communione, à plerisque sapientissimis Episcopis & Doctoribus Sorbonicis approbatus, post diligentissimum duorum annorum examen, non obstan-

stantibus Jesuitarum clamoribus & calumniis multis & magnis, Romanam censuram evasit, imo eminentissimorum Cardinalium laudes promeruit. Eodem anno ab iisdem Jesuitis, seu eorum fœderatis publico datus est liber imposturis & calumniis refertus, sub hoc titulo, *Theologia Petri Aurelii, seu principales ipsius errores contra fidem & bonos mores*, quo Catholicæ celebris istius Authoris veritates traducebantur ut errores. Et sequenti anno 1648. libellus alter, Authore Patre Veron, cujus inscriptio erat *Epistomium Jansenistarum & Arnaldistarum*. Sed tot injuriis & calumniis gravidus totque, & tam scandalosis morum regulis, animarum saluti, fideliumque ædificationi præjudicium ingens afferentibus, ut civili Authoritate proscriptus fuerit. Siquidem inter alia pag. 6. edit. 1. contendebat, sensum plurium olim fuisse, à Christo præceptam non fuisse confessionem, etiam in morte; multo minus olim, peccato mortali obnoxiis, præceptam fuisse Confessionem ante Communionem, cùm sola contritio sufficeret, nec tunc præceptam fuisse Confessionem annuam, sed solum anno 1215. in Concilio 4. Lateranensi. Et pag. 7. Confessionis & Sacramenti Pœnitentiæ usum olim rarum fuisse, nec mortalium Confessionem ante Communionem, & in morte in usu fuisse. Sed tametsi libellus iste excitarit in Sorbona strepitum magnum, examen illius solitis artibus suis impedivit factio Corneti & aliorum Molinianorum.

Anno 1649. in Sorbona, per eundem Cornetum, Ex-Jesuitam, jactum est seminarium divisionum & turbarum longè graviorum ac diuturniorum. Cum enim in ea prævaleret Molinistica factio ipsius, quinque propositiones æquivocas, fallaces, ambiguas, à se fallaciter sic fabricatas, ut tam hæretici, quam Catholici sensus susceptibiles essent, Sorbonæ ad Censuram obtulit, Augustini de gratia doctrinam, cum Molinistis suis, vulpino, non leonino more censurabilem reddere volens, & patentem sibi interim januam relinquere se coram viris intelligentibus excusandi, quod in propositionibus illis solum notare voluisset hæreticum sensum, absque

intentione Augustinianam censurandi doctrinam; dum tamen apud viros simplices, & parum eruditos (quorum longe major est numerus,) eam traduceret velut meritò damnatam & hæreticam. Hoc utique vel in prima propositione dilucide apparebat, *Aliqua Dei præcepta* &c, quam Augustini esse, plurimis ipsius testimoniis perspicuis & indubitatis Jansenius demonstrat, sed sic ut nihil aliud intenderet , nisi quod justorum non eadem semper sit dispositio , nec internus vigor voluntatis, sed bona voluntas subinde adeo debilis & parva, ut sat valida non sit ad vincendas cupiditates, ipsos à mandatis Dei servandis retrahentes, prout de seipso Paulus Apostolus, juxta aliquorum Patrum expositionem dixit : *Non enim quod volo bonum hoc facio, sed quod nolo malum, hoc ago.* Rom. 7. cùm tamen propositio illa ad litteram alium sensum hæreticum redderet , quod utique aliqua Dei mandata nec per gratiam possibilia sint in hac vita, prout Calvinus docet in Antidoto Concil. Trid. Sess. 6. c. 12. *utcumque Dei Spiritu adjuventur.* Ita ut addat: *mihi sufficit, neminem extitisse unquam, qui legi Dei satisfecerit , nec ullum posse inveniri.* Item : *Apostolus procul dubio significat impares fuisse ab initio universos mortales legis observationi, hodieque esse.* Cum tamen certum sit, *possibile esse, quod per gratiam in hoc statu impetrabilem possibile est:* nec de eo sit inter Catholicos controversia, sed de eo duntaxat , an omnes justi semper habeant gratiam ad mandata servanda necessariam , sive ad hoc ut ipsis possibilia sint possibilitate cum effectu , sic tamen ut ea deficiente possibilia sint possibilitate simplici ab effectu sejuncta. Mandata quippe ipsis semper possibilia esse possibilitate cum effectu, Moliniana Schola affirmat, Augustiniana & Thomistica negat. Et ideo propositiones illæ grandium discordiarum (ut dixi) seminarium fuerunt. Molinistis tam in Gallia quam Romæ, per imposturas & calumnias suas, novitias Molinæ opiniones defendentibus, tamque S. Augustini quam S. Thomæ doctrinam , seu illius defensores calumniose traducentibus, sic tamen ut dum quinque propositionum

illarum

illarum causa Romam perlata est, ne Thomisticam Scholam offenderent, Romanis persuadere conati sint, ex multis capitibus perspicuum esse, inter Thomistas & Jansenistas discrimen; eo quod Thomistæ nunquam hactenus negassent, præcepta Dei homini justificato, per auxilium gratiæ esse possibilia, hoc vero Jansenius & Jansenistæ negarent, uti prætendebant, & quaquaversum spargebant, præsertim Romæ, ubi & persuaserunt, 1. Quod docerent justis deesse gratiam, qua possibilia fiant eo tempore quo ipsos sub mortali peccato obligant. 2. Ad ea servanda ab ipsis necessariam asseri gratiam efficacem, antecedenter necessitantem, cum qua non staret dissentiendi potestas, nec proinde arbitrii libertas: ab ipsis etiam negari gratiam etiam Thomistico sensu sufficientem; denique ab ipsis asseri quod Christus mortuus non sit pro omnibus, sed pro salute duntaxat prædestinatorum, quodque Jansenistæ Romæ quidem persuadere conabantur, se esse Thomistas, sed in Gallia patenter essent Calvinistæ. Quæ omnia nihil aliud erant, nisi calumniosæ imposturæ, & mendacia putidissima Hallerii & Jesuitarum, uti ad oculum demonstrarunt quinque Sorbonici Doctores à præclarissimis undecim Episcopis Gallicanis ad defendendam S. Augustini de gratia doctrinam ad summum Pontificem delegati, si conferentiam legitimam cum adversariis, in judicio contradictorio, per totos duos annos à se humiliter postulatam obtinere potuissent; sed ne obtinerent, subdolis artibus suis Jesuitæ effecerunt, ne per hujusmodi conferentiam, de calumniis istis aperte convincerentur. Ex iis tamen quæ consecuta sunt istius conferentiæ concedendæ necessitas liquido apparuit. Istis itaque calumniis Cardinales & Consultores præventi in maximam adversus Jansenium ipsiusque defensores alienationem inducti, ipsum quoque summum Pontificem adversus ipsum prævenerunt. Unde factum est ut solis adversariis seu calumniatoribus auditis, non aliis, ne Dominicanis quidem (quorum Generalis audientiam sex-decies humillime postulavit, nec semel obtinuit) Bulla quinque damnans propositiones expedi-

ta fuerit; tametsi palam auditis post illius expeditionem defensoribus Augustinianæ de gratia doctrinæ, Pontifex declaraverit certum esse, quod eam per Bullam suam non damnaverit, sed in eo statu reliquerit, in quo fuit in Congregationibus de Auxiliis sub Clemente VIII. & Paulo V. ac per Eminentissimum Cardinalem Franciscum Barberium Generali Jesuitarum præceperit, ut suis omnibus per Orbem universum prohiberet, ne Bulla ista uterentur ad firmandas opiniones suas, traducendamque S. Augustini doctrinam. Sed nec Generali suo, nec S. Pontifici ad salivam non loquenti obedierunt Jesuitæ. Et inde tot turbæ, tot & tam irreverentes, tam audaces, tam conviciosæ ipsorum adversus Augustino-Thomisticam de gratia doctrinam propositiones; ex quibus centum sex, ex Jesuitarum libris depromptæ, Innocentio X. exhibitæ sunt per Sorbonicos Doctores S. Augustini Defensores, in audientia quam obtinuerunt 19. Maii 1653. An non P. Adam in suo *Calvino profligato*, de sui Provincialis licentia, cum approbatione trium Theologorum Societatis, edito usque adeo oblitus fuit pudoris, & reverentiæ S. Augustino debitæ, ut ipsum non puduerit doctrinam ipsius hæreticam & Calvinianam asserere? An non merito Generalis Inquisitio Hispanica 18. Martii 1652. sequentes Jesuitarum, & Jesuitis devotorum propositiones damnavit, quarum

1. Est: *Augustini quædam dogmata ab Apostolica Sede in terminis* esse damnata.

2. Miseram fore Ecclesiam, si Augustini placitis obstricta maneret.

3. Ecclesiam à tutela & pædagogio Augustini esse vindicandam.

4. Augustini Authoritatem non plus valere, quam rationes, quas allegat, evincant.

5. Augustinum fuisse Doctorem, perinde ac alium quempiam, etiam modernorum.

6. Augustini dotes, seu naturales, seu infusas, non fuisse altioris Ordinis, quam aliorum Doctorum, etiam Scholasticorum.

7. Si

7. Si post Augustinum nihil Christianæ eruditionis accesserit, Scholasticam Theologiam penitus rejiciendam fore.

8. Augustini authoritatem interponentibus, respondendum esse, Ecclesiam in suis filiis usque hodie crescere, etiam eruditione.

9. Augustinum Juliani Pelagiani argumentis non satisfecisse.

10. Si triumphus Ecclesiæ de Pelagianis niteretur posterioribus Augustini libris, immeritò de iis illa triumphasset.

11. Volentem sustinere partes Juliani, non posse Augustini rationibus convinci.

12. Augustini Theologiam, de originalis peccati traduce, esse rusticanam.

13. Ex Augustini opinione, de peccato originali, cogimur incidere in sententiam Pelagii.

14. Augustinum Sacrarum Scripturarum authoritatem sua expositione enervare, & ludibrio infidelium exponere.

15. Augustinum, quasi sub caligine constitutum, ad veritatem à recentioribus inventam, non attendisse.

16. Augustini sententiam, fidelium non paucos turbasse, ejusque authoritate perculsos in Pelagianismum declinasse.

17. Augustini Sententiam, à multis duram nimis, indignamque divina bonitate ac clementia judicari, non mirum.

18. Ab Augustino, aliisque idem sentientibus, peti posse, undenam suæ sententiæ certitudinem hauserit.

19. Augustini sententiis non esse insistendum, sed aliter philosophandum.

20. Augustini locutiones, quamvis aliquo sensu veras, improprias tamen esse, non frequentandas.

21. Utrum Augustinus, contra quod sentimus, sentiat, non admodum referre.

22. Non recte dici potest, illud saltem ab omnibus esse tenendum, quod Augustinus tenuit, nec retractavit.

Quam alienæ sint assertiones istæ ab unanimi sensu totius Ecclesiæ, SS. Patrum, Romanorumque Pontificum plusquam viginti, magnifica demonstrat ipsorum elogia de Augustini doctrina. Magnificentius profecto de ipsius doctrina locuti essent Jesuitæ, devotique Jesuitarum asseclæ, si Molinianis novitatibus adversatus non fuisset. Vel suis ergo illis adversus Augustini doctrinam probris ideo tam irreverenter de ipso loquuntur, quia ipsum Molinianis novitatibus suis adversari sentiunt.

Et quænam alia ratio est, propter quam S. Augustini discipulos tam invidiose velut hæreticos traducunt, insectantur ac persequuntur? Illos (inquam) S. Augustini discipulos, qui cum Sancto illo Doctore gratiam per se efficacem tuentur velut necessariam ad singulos pietatis actus?

Ast (inquiunt) licet in eo discipuli S. Augustini conveniant cum discipulis S. Thomæ, in alio disconveniunt, quod præter gratiam efficaeem, cujus isti agnoscunt necessitatem, insuper agnoscant necessitatem gratiæ sufficientis, quam non agnoscunt discipuli S. Augustini.

Sed contra, licet noviores Thomistæ necessitatem agnoscant gratiæ sufficientis ad posse; eam tamen non agnoscunt veteres Thomistæ, atque ex ipsis recentiores eam fatentur insufficientem ad agere, dum ad id necessariam asserunt gratiam per se efficacem. Quæ proinde non tam de re differentia est, quam de nomine. Ad salvandas quippe divinæ Scripturæ, Conciliorum & SS. Patrum definitiones, sufficit admittere gratias inefficaces, quibus plerumque resistitur, sed eas Scripturæ, Concilia, & Patres, nunquam vocant sufficientes, quia revera non sufficiunt ad finem principalem propter quem dantur, ob resistentiam quam inveniunt in voluntate, validioribus cupiditatibus præoccupata; licet sufficiant ad posse, hoc sensu, quod voluntatem elevent ad posse supernaturaliter velle & operari, sufficerentque ad velle & operari de facto, ni obstaret fortior erga creaturam cupiditas, quam erga Deum charitas.

Nul-

Nulla proinde de re ipsa est differentia inter ipsos & recentiores illos Thomistas, sed de solo nomine.

Porrò quod gratia per se, seu per omnipotentem Dei virtutem efficax, necessaria sit ad omne pietatis opus; doctrina est S. Augustini adeo certa, ut eam Sanctus ille Doctor innumeris locis tradat velut fide certam, & tenendam & ab omnibus, *qui volunt non solum vocari, verum etiam esse Christiani.* Sic loquitur in l. de pecc. orig. c. 23. l. de grat. Christ. c. 10. l. de don. persev. c. 13. Quia, ut ait epist. 186. necessitatem istam *fides vera, atque Catholica tenet Ecclesia.* Quod & ait epist. 217.

Et Cœlestinus Papa epist. ad Episc. Gall. *prorsus non reputat Catholicum quod apparuerit præfixis sententiis* (quas inter est sententia de istius gratiæ necessitate) *esse contrarium.* Et rursum Augustinus de corrept. & grat. c. 1. explicans Catholicam fidem de necessitate gratiæ se ipsa efficacis, (uti totus liber manifestum facit,) qua, inquam, solâ homines divinitus liberantur à malo, & sine qua nullum prorsus faciunt bonum, non solum monstrante ipsa quid faciendum sit, sed etiam præstante ipsa ut id cum dilectione faciamus, cum iis Deus inspirationem hanc bonæ voluntatis atque operis largiatur: *Hanc fidem* (inquit) *quæ sine dubio vera, & Prophetica & Apostolica & Catholica fides est.* Quam etiam S. Prosper epist. ad Rufinum docet *ab ipso confitendam, ut defæcatissimam Evangelicæ, Apostolicæque doctrinæ intelligentiam consequatur.* Et Arnobius l. 2. de pugna *hæreticum declarat quisquis ei contradicit.* Et contrariam Fausti & Molinistarum doctrinam *Catholicæ fidei inimicam* declarant Africani Præsules pro fide in Sardinia exules, in epist. ad Oriental. Et S. Fulgentius in l. de fide ad Petrum, *hæc quadraginta Capitula* (quorum trigesimum secundum est de necessitate gratiæ se ipsa efficacis ad mandata Dei servanda) *ad regulam veræ fidei pertinentia fideliter crede, fortiter tene, patienter defende, & si quem contraria his dogmatizare cognoveris, tamquam pestem fuge, & tamquam hæreticum abjice;* ita enim ista quæ posuimus fidei Catholicæ con-

congruunt; *ut si quis non solum omnibus; sed etiam singulis horum contumaciter repugnat, & his contraria dicere non dubitat, hæreticus, & Christianæ fidei inimicus, atque ex hoc omnibus catholicis anathematizandus appareat*, utpote contrarius illi doctrinæ, de qua in lib. de verit. prædest. & grat. c. 18. *hæc utique Catholicorum Patrum doctrina* (inquit) *Apostolicis institutionibus tradita, permanet sine aliqua dubitatione doctrina.*

Ne nos ergo (qui eandem de necessitate gratiæ seipsa efficacis doctrinam tuemur, *ne nos* (inquam) *in culpam ideo trahamur* (ait Ratramnus sæculo IX. in lib. de prædest. ad Carolum Calvum) *si Sanctorum Authoritatem sequimur. Si enim quod illi dicunt, Catholicum est, nec repugnans rectæ fidei, nos quoque non à Catholicæ fidei certitudine discrepare judicemur*, si hoc *dicamus & sentiamus, quod illi dixerunt & senserunt. Illorum enim doctrinâ fides Ecclesiastica munitur.*

Hanc fidem (ait Lupus Ferrariensis) *tenuerunt Ecclesiæ* Catholicæ *invictissimi defensores: hanc ego minimus omnium custodio, cùm sit Catholicæ fidei vera perfectaque consensio.* Et infra: *Hæc est nostra fides: quia hæc est vera, Prophetica, Apostolica, Orthodoxa, atque Catholica fides.*

Et Concilia Valentinum III. Lingonense & Tullense de eadem S. Augustini doctrina, *Constantissime & fide plena fatemur, quod Sanctissimi Patres authoritate sacrarum Scripturarum nobis tenendum reliquerunt, quod Africana, quod Arausicana Synodus professa est, quod beatissimi Pontifices Apostolicæ Sedis, catholica fide tenuerunt.... Certa & vera fide quod à SS. Patribus de his & similibus sufficienter provisum est, amplectatur fraternitas &c.*

Anonymus Abbas Cisterciensis in disput. contra Abaïlardum, circa annum 1180. probat gratiam non omnibus dari, nec aliam homini sufficientem ab Apostolo prædicatam, nisi quæ cor ipsius lapideum mutat in carneum, ex tenebroso lucidum, ex infirmo sanum: *Hanc solam Prædicator egregius gratiam appellat, hanc*

in

in epistolis, & maxime in ea quæ est ad Romanos defendit & prædicat... Alteram non novit Paulus, de alia non disputat Augustinus.

Denique pluribus omissis, Congregatio de Auxiliis 19. Novembris 1603. *contra prædictam Pelagianorum & Semipelagianorum hæresim tria semper tenuit & docuit Ecclesia Catholica, de actuali gratia adjuvante, seu efficaci.* 1. *Quod sit prævia, non pedissequa, antecedat nostræ voluntatis consensum, nec illi subjiciatur.....* 2. *Quod influat in voluntatem, & illabatur cordibus nostris. Ac denique* 3. *quod per illam Deus sic immutet voluntates hominum, & faciat ex nolentibus volentes, ex repugnantibus consentientes, & ex persequentibus amantes, ut liberum arbitrium non auferat, sed firmet in bono, ne per inania feratur. Et hæc est patentissima S. Augustini doctrina. Quibus collatis cum doctrina Molinæ, apparuit eum, ut omnino negaret gratiam adjuvantem (quæ præoperans moveat efficaciter liberum hominis arbitrium ad consensum, & ex malo ad bonum voluntates transferat) ita doctrinam prædictam de causis partialibus tradidisse, ut S. Augustini sententiæ de gratia Christi omnino adversetur, & Pelagianorum hæresim mirum in modum foveat?* Et 5. Januarii 1605. *resolvit Congregatio, secundum veram & Catholicam doctrinam, constantissime tenendum esse, antecedenter ad omnem scientiam mediam ejus, quod qualibet voluntas, si in tali vel tali ordine rerum constituatur, sit actura, prædestinationem æternam fieri per unicum & absolutum Decretum, quo Deus statuit, certos quosdam homines, cæteris in massa perditionis relictis, misericorditer pro suo beneplacito liberare, eisque gratis dare gloriam & merita, quibus certissime liberentur. Et ab hac Sententia, quam Augustinus docuit, & tamquam fidem Ecclesiæ acerrime defendit, contra Pelagianos, & eorum reliquias, & quam Summi Pontifices Cœlestinus, Leo, Gelasius, & Hormisdas approbaverunt, omnino discessisse Molinam.*

Denique Clemens VIII. in celeberrimo scripto quindecim articulorum, formalissimam S. Augustini doctri-

ctrinam continente (prout eadem Congregatio de Auxiliis post diligens examen in judicio contradictorio declaravit die 3. Septembris 1605.) posteaquam art. 5. dixit gratiam *habere efficaciam ex omnipotentia Dei, & ex dominio quod omnipotens habet in voluntates hominum.* *Hæc Dei gratia* (inquit art. 13. necessaria est ad singulos actus, juxta illud Augustini epist. 116.) *fides vera & Catholica tenet Ecclesia, quod gratia Dei per Jesum Christum* (qua Deus operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate, prout ibidem explicat) *pusillos cum magnis sic adjuvet, ut nisi adjuvet, nihil pietatis atque justitiæ, sive in opere, sive etiam in ipsa voluntate, habere possimus.*

Hanc nihilominus S. Augustini, imo totius Ecclesiæ doctrinam Jesuitæ cum asseclis suis, sacrilego ausu palam traducunt velut hæreticam ab Innocentioque damnatam ut talem, tametsi Innocentius ipse velut certum declaraverit, id prorsus alienum esse ab intentione sua; cum doctrina S. Augustini nimis probata esset in Ecclesia, ut damnari posset. Et addidit, quod in Bulla sua rursus examinare & discutere noluisset materiam de gratia sub Clemente VIII. & Paulo V. per decennium agitatam. Cúmque quinque Doctores ad suam Sanctitatem deputati, validè pro defendenda illa S. Augustini doctrina non solùm peroraſſent, sed & protestationem hanc, coram sua Sanctitate fecissent: *Profitemur coram ipsa, nos & universos S. Augustini discipulos ac defensores, pro indubitata tanti Doctoris, atque adeo Ecclesiæ doctrina, prædictas propositiones* (famosas quinque) *ut à nobis superius expositæ sunt* (in sensu utique gratiæ seipsa efficacis, ad singulos actus pietatis necessariæ) *perpetuò defensuros, quamdiu de illis,* ut supra expressè expositæ sunt intellectis, *disertis verbis prolatum non erit (quod à Sanctitate vestra postulamus) solemne definitivumque judicium, quo nobis aperte constet, eas in sensu quem asserimus Catholicum, esse damnatas.* Sanctitas sua non solum non damnavit sensum illum, sed & perorationem ipsorum, pro ejus defensione coram sua Sanctitate factam, à se magna

cum

cum satisfactione auditam declaravit, plurimumque collaudavit velut *validam, modestam, prudentem & doctam.*

Nec Sua Sanctitas vivæ duntaxat vocis oraculo sæpius declaravit de gratia seipsâ efficaci, ipsiusque necessitate ulla in re violanda, nequidem cogitasse; sed & ut nulli id obscurum esse posset, voci scriptum adjunxit. Nam in Brevi ad Episcopos Galliæ misso, mentionem facit cujusdam Decreti S. Inquisitionis, in quo expressè habetur, controversiam de Auxiliis eodem loco ab Innocentio X. relictam, quo illam Clemens VIII. & Paulus V. reliquerant.

Hinc ipsorummet Romanorum Theologorum pars longe maxima, non minus post Innocentii X. Bullam, quam ante, eandem doctrinam coram Summo Pontifice quotidie tuetur ac docet. Cæteræ vero per Orbem Academiæ, adeo illam non rejiciunt, ut multæ aliam non admittant, nullæ nisi Jesuiticæ excludant. Apud ipsas etiam religiosas Societates, Augustinianorum, Dominicanorum, Carmelitarum Discalceatorum, Benedictinorum, Præmonstratensium, Canonicorum Regularium S. Augustini, & Patres Oratorii Berulliani, exulat Molinismus, regnat victrix Dei gratia, paucissimosque habet in hoc numero Molina Sectatores.

An isti omnes hæretici sunt? An damnati per Innocentianam? Hoc hodie prætendunt Jesuitæ, sed hac prætensione turbas magnas excitant in Ecclesia Sancta Dei? Ne ipse quidem Molinistarum signifer Annatus in Cavill. p. 29. ausus est id asserere, imo contrarium disertis verbis asseruit, dicens: *Summum Pontificem id, in quo diffident Thomistæ à Jesuitis, disputationi reliquisse, nec attingere voluisse controversiam de gratia per se efficaci.* Et tam ipse, quam alii Jesuitæ, Jesuitarumque Asseclæ Hallerius & Collegæ ipsius, libros & rumores per totam Romam & Galliam sparserunt, quibus Romanis Consultoribus, & Eminentissimis Cardinalibus, Gallicanis Episcopis sibi devotis, ipsique Suæ Sanctitati persuaserunt libri Jansenii sensum, &

do-

doctrinam, Calvinianam esse, mandata Dei, ipsis etiam justis, absolute esse impossibilia, & ne per gratiam quidem in hac vita possibilia esse; gratiæ Dei resisti non posse, ereptam nobis bene & male agendi libertatem, Christum non esse pro omnibus mortuum, sed pro salute duntaxat prædestinatorum.

Ista ut persuaderent, prima ab ipsis excogitata fallacia fuit affectare cum Thomistis ad tempus consensionem: cùm enim Thomistica doctrina magnâ Romæ & ubique authoritate floreret, si ipsius damnationem prosecuti fuissent, certam haud dubie repulsam passi fuissent. Ne hoc ergo contingeret, palam denuntiarunt, de Thomistica doctrina nullatenus in quinque propositionibus agi, gratiæ prædeterminanti per earum damnationem nullum illatum iri præjudicium; Jesuitarum sententiæ nihil penitus firmamenti accessurum. Hoc consilio liber ab Annato editus, & ab Hallerio Romæ sparsus fuit, sub hoc titulo: *Jansenius à Thomistis damnatus*, in cujus præfatione sic habetur: interesse *puto, tum communis veritatis, quam omnes quærimus, tum privatæ Thomistarum dignitatis, authoritatisque, quam non expedit in Censura damnabilium sententiarum implicari, ut omnes intelligant, præcipuos defensores gratiæ prædeterminantis, & qui causam illam ardentius egêre circa tempora disputationum* de Auxiliis, *contraria prorsus posuisse principia principiis Jansenistarum. Quod, ut spero, Lector perspicue intelliget ex oppositione doctrinæ Thomistarum ad quinque propositiones, quæ modo ad examen vocantur, ut non dubitem, quin mecum dicturus sit, eos qui tam facilè sibi patiuntur imponi, alterutram Theologiam necessariò nescire, nempe vel Thomisticam, vel Jansenianam.*

Et in alio super quinque propositionibus scripto, per Hallerium & Collegas ipsius similiter distributo, primam *propositionem* (ajebant) *Jansenistæ cum Calvino communem habent. Per eam intendit Jansenius, hominem in eo statu collocare, in quo si peccat, necessario peccet: quia defectu gratiæ non peccare non potest; si vero benè agit, necessario bene agit; quia gratia illum ad agen-*

agendum necessitat. Calvinus hoc etiam dicit: propterea concludit, hominem libero arbitrio carere.

Et ad quartam propositionem, hanc (inquiunt) propositionem adstruunt *Jansenistæ, ut consequenter ad sua principia loquantur, ut gratiam sufficientem tollant, ut qui bene agit, bene agere necessario dicatur, cùm gratiæ resistere nequeat.* Et ad quintam; *Hanc propositionem adstruunt ut consequenter loquantur. Si enim Christus pro omnibus mortuus non est: ergo nullam gratiam illis confert, saltem in ordine ad salutem, qui damnantur, Ergo necessario peccant. Ergo præcepta Dei illis impossibilia.*

Et rursum Annatus in responsione ad epist. 17. Montaltii, cùm dixisset Montaltius: *Si quid Jansenius super istis propositionibus à gratia efficaci diversum sentit, defensoribus caret. Si autem nihil, caret erroribus.* Respondet: *Ad purgandum Jansenium non sufficit illud adferre, solam gratiæ efficacis doctrinam ab ipso defendi. Duplici enim modo defendi potest, quorum unus hæreticus & Calvinianus est, ut si quis ita dicat, voluntatem à gratia efficaci moveri, ut potestatem resistendi non habeat. Alius Catholicus, Thomisticæ & Sorbonicæ Scholæ consentaneus, petitis ex Conciliorum Authoritate principiis nixus, ita scilicet à gratia efficaci regi voluntatem, ut resistendi potestas, ipsi non auferatur.... Catholicum fore Jansenium, si Thomisticè gratiam efficacem defenderet. At hæreticum ideo esse, quod eo modo defendat, qui à Thomistarum sententia abhorreat, soli Calvino placeat, nec obscure dissentiendi à gratia vim eripiat.*

Videamus an ista sint vera? An per imposturam falsam & calumniam Jansenio afficta? Per imposturam falsam Jansenio calumniose censenda sunt afficta, si Jansenius disertis verbis contraria horum asserat. Atqui Jansenius disertis verbis contraria horum asserit, doctrinam illam reprobat, velut Ecclesiæ & S. Augustino adversantem; cùm propterea Calvinum ab Ecclesia recte damnatum asserat, quod diceret, per gratiam efficacem voluntatem ita ad bonum moveri, ut resi-
stendi

stendo non haberet potestatem. Ista namque sunt verba ipsius to. 3. l. 2. c. 21. *hæc sunt, quæ Ecclesia in Calvino, quantum ad hanc materiam gratiæ & liberi arbitrii, improbavit. Primum est, quod Calvinus negat esse in homine boni & mali electionem &c. Secundum est, quod Calvinus doceat gratiam ita movere hominem, ut non sit ei liberum resistere. Sic enim loquitur: Voluntatem Deus movet, non qualiter multis sæculis traditum est, & creditum, ut nostræ postea sit electionis, motioni aut obtemperare, aut refragari. Augustino verò Dominus ita movet voluntatem, ut quamvis infallibiliter convertatur & operetur, possit tamen motioni Dei refragari aut obtemperare, seu ut Concilium Tridentinum loquitur, illi dissentire si velit. Potentia quippe dissentiendi non repugnat actuali gratiæ motioni & consensui, quamvis fieri nequeat ut actualis dissensus cum actuali Dei motione jungatur.*

Nec hoc isto duntaxat loco apertè declarat, sed & aliis integris capitibus multis, v. g. cap. 20. ubi cum Thomistis ait: *Dicimus ergo liberum arbitrium, quantumcumque vehementi atque efficaci gratiæ delectatione præventum, atque determinatum ad faciendum bonum; adhuc tamen posse bonum, non tantum non facere, sed etiam malum. Verum est enim istud, non quidem in sensu composito, ut vulgo dici solet, sed in sensu diviso: nimirum quia eodem tempore, quo voluntatis arbitrium sub gratiæ delectatione, efficaciter eam movente, positum est, imo quo etiam actum voluntatis bonum facit, est in eadem voluntate potestas illud non faciendi, imo peccandi. Non quod cessatio ab actu, quem tunc elicit, aut actuale peccatum cum gratiæ delectantis influxu consistere possit; quod sensus compositus postularet; sed quia cessandi & peccandi potestas cum eadem gratia simul in eodem voluntatis arbitrio conjungi potest. Nam quamvis duo actus contrarii sint oppositi, & in eadem voluntate simul esse non possint: potestates tamen ad opposita non sunt opposita, nec sibi invicem, nec actibus oppositis, & in eodem simul subjecto, sive agente, sive quiescente, commorantur. Sic ergo voluntas*

quan-

quantumcumque gratiæ suavitate capiatur, potest non agere id quo rapitur. Quia veram non agendi potentiam, etiam sub gratia rapiente, retinet: quamvis fieri nequeat, ut ipsa non actio, cum gratiæ operatione in eadem simul voluntate copuletur. Quid apertius? Quid Augustino-Thomisticæ de gratia & libero arbitrio doctrinæ conformius? Unde & hanc esse Concilii Tridentini mentem diserte asserit ibidem, addens: *Sic etiam juxta Tridentinum, homo recipiens inspirationem, illam abjicere potest, & liberum arbitrium, à Deo motum, potest dissentire si velit.*

Quæ cum ita sint, primam propositionem Jansenius non magis docere videtur, quàm Thomistæ. Nec secundam: quia cap. 27. cum Thomistis ait: *Non moveat quemquam, quod constet multos divinitus mente collustrari, imo vero & in ipsa voluntate motibus divinæ gratiæ percelli, qui tamen ab ejus interna suasione & inclinatione dissentiunt, ut propterea falsum putet, gratiam, in eo cui datur, semper operari effectum ob quam datur, considerandum est enim multiplices esse divinæ gratiæ effectus, sicut & voluntatis. Est enim velle perfectum, & est imperfectum, quod velleitatem appellare solent. Et hoc ipsum diversos gradus habet, donec ad ipsam primam tenuissimamque boni complacentiam veniatur. Hæc ergo primus est cælestis ipsius roris effectus quem ut minimùm in omnibus operatur, in quibus eum infundit Deus. Nam quemadmodum inundatio divinæ gratiæ totam hominis voluntatem secum instar impetuosi cujusdam torrentis rapit, sic ut omnia cordis humani retinacula, quibus terrenis rebus irretitur, velut violenta quadam tempestate disrumpit; ita lenis ille velut auræ tenuis afflatus, complacentiam quamdam voluntatis tenuissimam rei tam pulchræ, quæ simul objicitur contemplanda, contemperatam suaviter impetrat, & celerrime quasi furtim post se rapit. Hæc igitur gratia, quamvis non sufficiat, ut homo mandatum Dei peretur, ut Deum super omnia diligat, ut speret, ut oret, ut credat, ad hoc proinde sit inefficax, ad hoc tamen facit aliquid, & efficax est, ut istarum, vel alterius*

cujus-

cujusdam cælestis rei, liberas quasdam, non voluntates; sed velleitates, vel complacentias excitet, quas, nisi divinitus infundantur, obtinere humana potestate nemo potest. Sic videmus plurimos, qui necdum ab immunditiis carnis se continere possunt, vehementer tamen optare continentiam: cujusmodi vota divinæ gratiæ sunt munera, & majoris gratiæ provocativa, quamvis nullo modo veræ perfectæque continentiæ comparanda sint.

Hactenus Jansenius, ex cujus verbis facile quisque videt, duplex interioris gratiæ auxilium ab ipso admissum. Prima est illa, quam simpliciter efficacem Thomistæ vocant: huic semper resisti potest, nunquam tamen reipsa resistitur. Altera est inefficax quam modò sufficientem, modò excitantem vocant; quæ quidem tribuit potentiam boni operis ad quod voluntatem excitat; non tribuit tamen vires ad hoc satis validas, & ideo ipsi resistitur, quo ad opus perfectum ad quod ex natura sua tendit; licet semper producat actus imperfectos, ad quos ex Decreto absoluto divinæ voluntatis ordinatur.

Quod nec in tertia Jansenius differre videatur à Thomistis, probare videntur sequentia ista verba ipsius eod. to. 3. l. 8. c. 20. *Quæres fortassis, utrum igitur nulla indifferentia, sive contrarietatis, sive contradictionis, sit in libero voluntatis arbitrio, post peccatum, quamdiu in mortalitate vivimus? Si enim non adest indifferentia contrarietatis, quomodo possumus hic semper bene & male vivere? Si non adest contradictionis, quomodo ergo dicitur,* " Qui potuit transgredi & non est transgressus, " facere mala & non fecit? " *Respondetur, quamdiu hic vivimus, sive in infidelitate ante gratiam, sive jam sub gratia, indifferentiam ad contraria, hoc est, ad volendum faciendumque bonum & malum semper libero inesse arbitrio, sed non eo modo, quo quidam* (Molinistæ utique) *putant, qui quibuscumque arbitrium, sive gratiæ, sive peccati, delectationibus imbuatur, semper existimant cum utravis ejus dispositione fieri posse, ut utrumlibet velit, sive bonum, sive malum, pro illa sola scilicet innata indif-*

differentia voluntatis, quæ sub quacumque dispositione, actum præveniente, se sua libertate in utramvis partem flectit. Talis enim indifferentia contrarietatis ab Augustino constantissimè negata fuit, & à Pelagianis contentiosissime postulata, prout utrumque suis locis demonstravimus. Alio igitur sensu liberum arbitrium ante gratiam, quemadmodum etiam alio sensu sub gratia indifferentiam contradictionis & contrarietatis habet: ita ut videlicet quibuscumque positis, quæ ad agendum bonum vel malum requisita sunt, possit liberum arbitrum in hac vita facere bonum & malum, facere alterutrum, & non facere. Dicimus igitur liberum arbitrium, quantumcumque vehementi atque efficaci gratiæ delectatione &c, ut supra. Qua de re qui plura volet, authores qui de physica prædeterminatione tractant, consulendi sunt.

Hoc est igitur quod S. Augustinus tradit, quando toties docet, concupiscentiam & ignorantiam, per quam nunc omnia peccata committuntur, non auferri ex nobis, quamdiu in hac mortali vita versamur: hinc enim fit, quod non solùm in nobis ipsa potentia voluntatis, quæ de se ad malum flexibilis est, sed etiam pondus ad peccandum remanet, quod est peccandi potestas perfectissima; quæ sanè non solum adest inestque voluntati, quando gratiæ delectatione caret, sed etiam quando intimâ ejus suavitate efficaciter trahitur, propter quam sane liberum arbitrium ad bene agendum rapiatur, rectissime dici potest, posse peccare, licet fieri nequeat ut ipsum peccatum simul in sensu composito, cum gratiæ operatione societur. Hoc sensu S. Prosper. « Qui ad obediendum sibi ipsum velle sic donat, ut etiam à perseveraturis illam mutabilitatem, qua potest nolle, non auferat. « *Quibus verbis significat, manere in Sanctis illam mutabilitatem, quæ potest in tentatione mutari, propter pugnam videlicet carnis & spiritus.*

Inter actum liberum (ait rursum l. 6. c. 34.) *& statum libertatis præmagna differentia est. Aliter Deus, aliter Angeli viatores, aliter beati, aliter damnati, aliter Christus Dominus in via constitutus, liber fuit; nec ullo peccato, quæ in uno statu libertatis adsunt, aut etiam re-*

quisita sunt, ad alterum extendenda sunt. Hominum igitur viatorum non solùm coactionis expertem esse libertatem, sed etiam necessitatis immutabilis voluntariæ, cum Scriptura, & Patribus, & Catholica fide fatemur perlibenter.

Et l. 8. c. 20. *Quamdiu hic vivimus, semper inest indifferentia libero arbitrio, sed non eo modo quo isti Scholastici (*Jesuitæ*) putant, quos supra diximus, qui quocumque modo arbitrium sive gratiæ, sive peccati delectationibus imbuatur, semper existimant, cum utravis ejus dispositione posse fieri, ut utrumlibet velit, sive bonum, sive malum, pro illa sola scilicet innata indifferentia voluntatis, quæ sub quacumque dispositione actum præveniente, se se sua libertate in utramque partem flectit.*

Et rursum: *Eodem tempore, quo voluntatis arbitrium sub gratia efficaciter eam movente positum est, imo quo etiam actum voluntatis bonum facit, est in eadem voluntate potestas illud non faciendi, imo peccandi: non quod cessatio ab actu, quem tunc elicit, aut actuale peccatum; cum gratiæ delectantis influxu possit consistere (quod sensus compositus postularet) sed quia cessandi & peccandi potestas cum eadem gratia simul in eodem voluntatis arbitrio conjungi potest. Sic ergo voluntas quantumcumque gratiæ suavitate rapiatur, potest non agere id ad quod rapitur*, quia veram non agendi potentiam sub gratia rapiente retinet: *quamvis fieri nequeat, ut ipsa non actio cum gratiæ operatione, in eadem simul voluntate copuletur.* Et cap. 21. *Ecclesia reprehendit in Calvino, quod doceat gratiam ita movere voluntatem, ut non sit ei liberum resistere. Augustino vero ita Deus movet voluntatem ut quamvis infallibiliter convertatur, & operetur, posset tamen motione Dei refragari, aut obtemperare, seu, ut Concilium Tridentinum loquitur, illi dissentire, si velit.*

Circa quartam propositionem eodem l. 8. c. 6. *In hoc ergo proprie Massiliensium error situs est, quod primævæ libertatis reliquum putant, quo sicut Adam, si voluisset, poterat perseveranter operari bonum, ita lapsus homo saltem credere posset, si vellet, neuter tamen absque interiori*

ri gratiæ adjutorio, cujus usus vel abusus relictus esset in uniuscujusque arbitrio & potestate.

Et eodem to. 3. c. 1. *Proscripti sunt Massilienses, non ob aliam causam, nisi quia tale auxilium* (Molinisticè sufficiens) *sufficere putarunt, adeoque nullum aliud adjutorium, ex parte Dei necessarium esset.*

Circa quintam denique propositionem ait quidem lib. 3. de grat. Christ. c. 20. *nec enim juxta doctrinam antiquorum pro omnibus omnino passus & mortuus est* Christus efficaciter, in sensu Moliniano, quasi omnes mortis Christi beneficium, seu gratias recipiant ad salutem sufficientes versatiles, à libertate arbitrii efficaciam recipientes, nec speculatiori modo pro electis mortuus sit, quam reprobis. Unde immediatè præmiserat: *Ex quibus omnibus jam satis arbitror patere, argumentum istud, quo Christus pro omnibus passus & mortuus est, vel redemptionem se pro omnibus dedisse dicitur, nihil omnino pro auxilio* (Molinisticè) *sufficienti suppeditando facere.*

Cæterùm initio ejusdem capitis admittit, Christum pro omnibus mortuum esse sufficienter, sensu Prosperi; addens cum eodem, quod quia proprie redimere est de captivitate cum effectu eruere, Christus pro omnibus mortuus non sit efficienter, sive cum effectu illo, sed pro solis iis qui participant beneficium mortis ejus. Quid ergo dicendum, si in quinque propositionibus illis Jansenius à Calvino recessit, prout ipsum recessisse censet & probare nititur R. D. Deckerius, Ecclesiæ metropolitanæ Mechliniensis Decanus, zelo magno adversus Jansenium zelatus, in Brevi sua Jansenismi historia, & in defensione Constitutionis S. D. N. Clementis XI. *vineam Domini Sabaoth*? Si (inquam) gratiam necessitantem cum Calvino non admisit, sed verbis expressissimis disertè improbavit, nec admisit gratiam Molinæ versatilem? Non aliam igitur gratiam admisisse videtur, nisi se ipsa efficacem, ad singulos pietatis actus necessariam cum Augustino-Thomistis.

Hoc utique fatetur & contendit Liberius Gratianus,

Jesuita; in sua dissert. 1. *De mente Concilii Tridentini circa gratiam physice prædeterminantem.* Et ista præcise gratia est, cujus doctrinam & necessitatem, prout ab Augustino-Thomistis traditur, ausu plusquam temerario, ne dicam sacrilego, Conciliisque, summis Pontificibus, Sanctis Patribus, & Ecclesiæ universæ injurio, asserit esse hæreticam, & tam à Concilio Tridentino, quàm ab Innocentio X. in quinque propositionibus damnatam, ajens quod in vanum Theologi illi duplicem distinguant necessitatem; unam infallibilitatis & consequentiæ, alteram absolutam & consequentem. Utramque irridet, hæreticamque dicit, quemadmodum & Thomisticam distinctionem sensus compositi & divisi; utpote quæ non veram & realem (inquit pag. 81.) statuit dissentiendi potentiam, sed fictitiam & chymericam. Et cap. XIII. non sine fastu sustinet, Thomistarum de gratia doctrinam, ipsissimam esse Jansenii; inde concludens, quod vel Jansenii doctrinam Ecclesia non damnaverit, vel Thomisticam illam de gratia doctrinam damnaverit. Dum enim Jansenianam damnavit, aientem aliqua mandata justis esse impossibilia, definivit justo peccanti non deesse gratiam dantem proximam obediendi potentiam, vel remotam quidem, & per se imparem observantiæ mandatorum, parem tamen, & per se sufficientem ad orandum, & per orationem impetrandam viciniorem facultatem.

Nec his contentus, persuadere volens Molinismum suum esse ipsam Ecclesiæ doctrinam, Jansenium in eo damnat, quod in justo sic admiserit potentiam non peccandi per arbitrii flexibilitatem per fidem & charitatem habitualem, ut non admiserit adjutam gratia actuali per se sufficiente, saltem ad orandum, per quam, media oratione, justus impetrare posset gratiam Molinisticè sufficientem, quæ ad mandati observantiam par esset.

Manifestum per consequens est quod damnatam in Jansenio doctrinam consistere velit in negata gratia Molinisticè sufficiente, Molinismum proinde usque adeo ve-

velit esse de fide, ut ipsi adversantes hæretici sint Janseniani, & Jansenii *Augustinum* velut hæreticum esse damnatum, quia ipsi adversatus fuit.

Verùm quid inde non sequitur? Sequitur profectò, Innocentium X. à Jesuitis, qui pro æquivocarum quinque propositionum damnatione apud ipsum tam ardenter institerunt, ausu sacrilego fallaciter fuisse delusum. Sequitur (inquam) versipelles Oratores istos, dum à Cathedra Petri unum quid, per speciem & apparentiam, bonum, petere se simulabant, damnationem utique gratiæ necessitantis, seu Calvinianæ, aliud non bonum, nec unquam sciente, & vidente Petro approbandum, per fraudis iniquissimæ malas artes non jam obtinere, sed furari voluisse. Si enim larvam quam gesserunt deposuissent, & siparium amovissent, quo sese contexerunt, si denique apertè dixissent, quærere se à sede Apostolica gratiæ Molinisticè sufficientis definitionem, certissimè non obtinuissent, ut quod sub Clemente VIII. & Paulo V. post celebres quadraginta septem coram summis Pontificibus illis de Auxiliis Congregationes, adhibitis gravissimis Consultoribus, auditis acerrimis disputatoribus in eorum doctrina prope damnatum fuit, velut Pelagianum vel Semipelagianum, modò sub unius larvatæ propositionis proscriptione, sine strepitu, sine disputationibus, sine partium advocatione, sanctum & catholicum declararetur.

Nec permisit Deus hoc ab Innocentio X. declarari, prout supra est demonstratum. Non permisit (inquam) sic damnari primam ex quinque famosis, ut pro gratia Christi, humanorum cordium victrice & domina (cujus necessitatem cum Ecclesia universa, Augustinus tam constanter asseruit) stabiliretur gratia creatæ voluntatis serva & pedissequa, per quam libero hominum arbitrio (utpote gratiam ex se indeterminatam determinanti, efficacemque reddenti,) bonorum operum gloria adscriberetur; prædestinatio Sanctorum, non ex vocante, sed ex operibus credenda prædicaretur; electorum salus æterna volenti & currenti, potiusquam Deo miserenti deputaretur; abjecta de-

denique solidissima, sacratissima, & per omnes Ecclesiæ ætates usque ad Molinam receptissima fidei doctri a, nova, Massiliensis (uti Congregatio de Auxiliis censuit) farinæ molitura, cui sui remolitoris Molinæ novis, nec melioribus paraturis, in Ecclesiæ Sanctuarium (valere jusso Augustino) importaretur. Hoc utique per æquivocarum propositionum Censuram ancipitem & inexplicatam, variis proinde interpretationibus obnoxiam, in animo habuisse versipelles Molinæ defensores satis probat, si quid probat Liberiana assertio, supra exposita. Probat (inquam) eo consilio inconcussam S. Augustini de gratia doctrinam sub illarum propositionum æquivocarum nubibus & obscuritatibus ab ipsis inexplicatam Censuram esse propositam, ut eam postea à S. Sede Apostolica damnatam esse proclamando, Semipelagianum (ut visum est præfatæ Congregationi) errorem , simul cum Catholica fide commiscendo, perturbandoque omnia, & censuram non explicatam impetrando, ipsius sibi judicium & interpretationom deinceps arrogarent; in quos vellent sensus inflecterent; firmatum per eam (invito Augustino) Molinismum suum prædicarent; sub ancipitisque istius Censuræ prætextu sibi licentiam sumerent quidlibet audendi, & innocentissimos quosque sibi invisos, apud imperitam multitudinem, imo apud Reges quoque , Principes & Magistratus traducendi.

Quo ut pervenirent, ea ipsis opportunissima visa est via ad impetrandam ancipitem & inexplicatam Censuram, variis calumniis diffamatos S. Augustini defensores adoriri, præsertim vero traducere velut inimicos S. Sedis, & adversus summi Pontificis dignitatem atque Authoritatem vexillum erigentes. Sic futurum sperarunt, ut eos Romani in propositionum Censura damnandos censerent, eoque facilius Jesuitis ipsis crederent.

Sed enim occurrebat hic grandis scrupulus , ad quem sua cœpta allisum iri pene certum erat; expetita nempe illa à Gallicanis Episcopis, pro Augustino labo-

laborantibus, & Doctoribus ab ipsis ad S. Sedem delegatis Congregatio solemnis, in qua partes oppositæ mutuò congrederentur, viva voce coram inter se contenderent, & scriptis ultrò citròque communicatis, omnem fraudis suspicionem amolirentur. Sic utique fraudes & calumniæ detectæ fuissent, vidissetque Pontifex necessitatem nullis æquivocorum sensuum involucris obtectum proferendi judicium, sed secundum solitas Ecclesiasticorum judiciorum formas, ac regulas, in omnibus hucusque Conciliis observatas pronuntiandi. Quod si factum fuisset, præcisæ fuissent lites, cæteræque causæ tot malorum subsecutorum, sicut & occasio inquietis hominibus novos longe lateque tumultus excitandi. Hujus proinde tam certi naufragii, una Jesuitis ratio fuit, ut nervos omnes suos intenderent, ad hoc ut summum Pontificem ab instituendo expetitæ illius collationis instituendæ consilio deterrerent.

Magnum erat hoc impetrasse; impetratum tamen non sufficiebat ad victoriam. Quid enim si scripta mutuò communicarentur inter Doctores, & Jesuitæ cogerentur explanatè & distinctè quid peterent & vellent, aperire? scilicet amicarum ipsis abstractionum commentum nudatum fuisset, & inde metus, ne sibilis à Romanis exciperentur. Quid ergo Jesuitæ commodius hic agerent, nisi ut ne scripta communicarentur, ne cum adversariis pugnarent, sed illud pervincerent, ut soli ipsi, magna Romæ gratia pollentes, & ipsis confœderati, tam voce quam scripto, tam Pontifici quam Consultoribus loquerentur, nec illorum mendacia ulli liceret refellere.

Hoc assecuti Superiores quidem esse poterant, non tamen citò. Quid enim si Consultores, lecto & examinato Jansenii libro, sensum ipsius circa quinque propositiones explanassent, & cum Thomistis convenire docuissent? Illorum relatione fortasse commotus fuisset Pontifex. Enitendum ergo vobis fuit ut neminem audiret pro Jansenio loquentem, ante resolutam inexplicatam propositionum damnationem, sed solos Jansenio

obloquentes. Et hoc quoque sic obtinuistis, ut si Augustiniani Doctores audirentur, audirentur ad pompam conceptâ jam damnationis Bulla; non audirentur vero ad hanc controversiam penitus explicandam. Ista omnia solitis artibus suis & calumniis adversus Jansenium & Augustini defensores Jesuitæ obtinuerunt. Inter fallaces verò suas artes ea una fuit, Romanis persuadere, quod in causa Janseniana quinque propositionum, nulla esset ipsis cum Thomistis controversia, sed summa consensio; cùm nihil S. Pontifici proponerent, de quo in Congregatione de Auxiliis inter Thomistas & Jesuitas fuerat controversia, non utique causam gratiæ per se efficacis, vel Molinisticè sufficientis, sed solam causam gratiæ necessitantis, quam à Jansenio cum Calvino sustineri, tot artibus & fallaciis ubique sparserunt, ut Romanis adversus Jansenium ob Bullam Urbani VIII. præventis, & ipsi Pontifici persuaserint, & ut persuaderent, jam ante per Doctorem Cornetum Exjesuitam quinque propositiones terminis æquivocis conceptas (quæ eo tendere videbantur) subdole fabricaverant & in Jansenii libro totidem verbis contineri, fallaciter persuaserunt; & ne fallacia ista detegeretur, solemnem (ut dixi) congregationem, seu cum Augustini defensoribus Congressionem (per quam detectis fraudibus, pax Ecclesiæ reddita fuisset, & subsecutæ turbæ, subsecutæ non fuissent) impediverunt, ita exigentibus peccatis nostris, propter quæ Deus prævalere permisit fallaces Jesuitarum artes. Et inde factum est, quod Molinismum suum, per Innocentianam Bullam definitum proclamando, ingentes in Ecclesia turbas in hodiernum usque diem perdurantes concitaverint; Antimolinianos omnes, velut Jansenianos & hæreticos infamando. Qua de re vir celebris, Annatum alloquens, *quisquis Calvinum* (inquit) *ut à te explicatur, rejicit, te Judice Calvinianus non est: quisquis Catholicam fidem ex ore tuo amplectitur, te Judice Catholicus est. Ita si nos ut hæreticos pergas incessere non tam nobis turpissimi criminis notam inuris, quam tibi injuria, inconstantiaque notam apud homines, culpam apud Deum accersis*, (paulo ante namque

que ex ipsismet Jansenii propositionibus supra laudatis demonstrarat nihil aliunde quoad rem à prætensis Jansenistis doceri, quàm à Thomistis, quos orthodoxos Annatus fatebatur) *hujus judicium, mi Annate, nimis abest ab oculis tuis. Aliter ageres, si de illo seriò cogitares. Quam enim tandem Deo rationem redditurus es, cum exprobrabit tibi servorum suorum famam inanissimo hæreseos crimine conscissam: projectam in periculum schismatis Ecclesiam: vilissimis nullis* (de facto Jansenii) *quæstiunculis, turbatam fidelium pacem: delusam artibus tuis summi Pontificis æquitatem, cujus aures, heu! vobis nimis credulas, innumeris quotidie mendaciis oneratis? Non agitur de Jansenio. Ille in tuto locatus non jam veretur humanum diem, de nobis agitur, quibus, Orbe Christiano inspectante, Calvinianum sensum objicere non dubitas. Etiamne id nobis impetrabis, ut, reclamante conscientia, hunc errorem à nobis defensum agnoscamus, quem tota mente semper repudiavimus? Nimis nimis hoc durum est, Pater Annate, ut falsum crimen agnoscendum sit, ne falsò accusasse videaris.*

Quid afferes igitur, quominus illa hæresis, nobis objecta, planè evanuerit? Iterumne ad Janseniani sensus cavillationem recurres, & ad tuum illud puerile sophisma: Jansenianus sensus est Calvinianus. At Jansenianum sensum defenditis, ergo Calvinianum. Deus immortalis! adeone homines ex odio & cupiditate immutari possunt, ut nullum in iis, non dicam humanitatis, sed rationis vestigium supersit? Nam tu, si homo esses, mi Annate, illo potius modo argumentum tuum contexeres: Jansenianus sensus est Calvinianus. At damnatis sensum Calvini. Ergo damnatis sensum Jansenii. Debueras ergo nobis non Calvinum objicere probatum, sed Jansenium desertum.

At quidam negant Jansenii sententiam esse Calvinianam. O *Miseram hæresim, & ante inauditam!* Si sibi isti falsò persuadeant Jansenii doctrinam Augustino-Thomisticam esse, non Calvinianam. *Stultos igitur eos voca, Catholicos fatere, quamquam jam ostendam tibi, unde stultitiam istam hauserint. Hauserunt enim non modò*

ex multis Jansenianis locis supra exhibitis, sed etiam ex P. Palavicino, Romano Jesuita, vere in istis rebus & intelligente & moderato. Ipsi addere poterant Liberium Gratianum, ipsum quoque Jesuitam. Audi ergo quomodo Palavicinus Jansenium cum Thomistis conjungat, de gratia sufficiente loquens: " Primum (in-
" quit tract. de grat. anno 1645. dictato in colleg. Rom.
" disp. 4. a. 4.) " asserunt communiter Patres Domi-
" nicani, & idem reipsa docet Jansenius l. 3. de grat.
" Christ. c. 1. cum inficiaretur dari gratiam aliquam
" sufficientem, subdit eam concedi posse, si admittatur
" in eo sensu, in quo eam admittit Alvarez, cæterique
" nobis Adversarii in quæstione de Auxiliis; ut nimi-
" rum det quidem posse, non tamen sit sufficiens ad
" agendum, nisi aliquid aliud addatur ex parte Dei: ad-
" huc tamen non esse veram Christi gratiam. Contra-
" ria est doctrina Societatis &c. " *Hinc ille in votis suis* " (dum unus esset ex Censoribus in causa quinque propositionum) *eadem Censura Jansenium perstrinxit, quâ idem Alvarem perstrinxisset. Erroneum dixit illius sensum, quia Thomisticum: hæreticum nunquam dixit, quia Thomistas hæreticos dicere, nondum ausus fuit. Quid quod ille super quarta propositione sensum Jansenii disertis verbis absolvit, & immunem judicat à Censura? Hic (quaso) responde, Pater Annate. Cum Palavicinus sensum Jansenii immunem judicabat à Censura, an ille Calvinianus erat, an blasphemus, an hæreticus? Non opinor. Quare ergo ut Catholicum defendebat, quod tu Calviniani erroris accusas, nisi quia aliter quam tu Jansenium interpretabatur? Sentisne igitur, non propterea quemquam Calvino adhærere, quia Jansenium defendat, alioquin Romanum illud judicium dimidio fere Calvinistarum numero conflatum fuisset.*

Ceterùm hoc Pallavicini tui loco admonemur, ut obiter hic aperiam, quantopere credulis Lectoribus hoc sufficientis gratiæ nomine sciens, vel imprudens imponas. Scilicet nihil crebrius in ore habes, ut tibi Dominicanos adjungas, quam gratiam sufficientem Thomistarum à Jansenio quasi monstrum esse exagitatam. At

in hoc, mi Annate, longissime erras. Illa enim gratia sufficiens, quam ut monstrum insectatur Jansenius to. 3. l. 3. c. 3. non est illa Thomistica, quam *ab Augustino libenter admissum iri docuerat cap.* 1. *Sed Sodalium vestrorum, Suarisque præcipue, incongrua gratia, quæ lato limite à Thomistica dividitur. Hoc vero tam manifeste...... testificatur, ut mirum sit vos tam putidam criminationem toties iterasse.*

Tametsi ergo solis fallaciis suis, & gratia illa qua Jesuitæ Romæ pollebant, factum sit ut quinque propositiones S. Augustini defensoribus, in judicio non auditis, absque ulla explicatione damnarentur; earum nihilominus damnationi iidem defensores Orthodoxâ obedientiâ illicò (Bullâ promulgata) sese submiserunt, totoque corde & ore damnarunt quinque propositiones, per Innocentianam Constitutionem damnatas: cùmque oportuisset Jesuitas de tam prompta Augustinianorum obedientia ipsis congratulari, deque reddita per eam pace, sopitisque fidei controversiis gaudere; alterius generis bellum adversus ipsos adorsi sunt, nova lite suscitatâ de Jansenii facto, nihil ad fidem, nihil ad mores pertinente, quamque ideo *superfluam nulliusque momenti*, Innocentii X. & Alexandri VII. decessores, de quæstione simillima loquentes, nuncupaverunt. Atque utinam intra limites ejusmodi quæstionum continuassent! (ait Christianus Alethophilus Art. Jesuit. §. 8. sect. 8. subsect. 18.) verùm molestè ferentes, quod Molinismo adversantes promptâ illâ suâ obedientia sese ipsorum manibus subduxissent acceptâ illâ, inani de Jansenii facto controversiâ, primùm in Gallia, deinde Romæ conclamare cœperunt, deceptum ab ipsis Pontificem, inanemque redditam Innocentii X. Constitutionem. Certissimè id erat à veritate alienum: quomodo enim inutilem, cum turbas composuisset, pacem restituisset, fidei depositum in tuto posuisset, fidelibus omnibus in fidei unitate, seu Ecclesiæ communione permanentibus, damnatumque quinque propositionum sensum, velut hæreticum sese damnare, corde & ore profitentibus? Hoc manifestè satis erat ad cu-

stodiendum fidei depositum, sed satis non fuit Jesuitis, quorum intererat, ut suis è manibus non elaberentur Molinismo, (cujus defensionem Societas susceperat) adversantes. Pacem ergo ut supra restitutam turbantes, super inutili quæstione illa litem ipsis denuo suscitarunt, clamoribus magnis ubique conclamantes, ab Innocentio X. definitum esse, quod quinque propositiones totidem verbis in Jansenii *Augustino* extarent, nec id ab istius libri defensoribus bona fide negari, sed perversa intentione, damnatas propositiones opportuno tempore palam sustinendi.

Erat calumnia manifesta, judiciumque certissimè temerarium, cùm nulla perversæ istius intentionis indicia præberent. Nec hoc Innocentius X. in definitiva parte Constitutionis suæ, qua singulæ propositiones damnatæ fuerant, ullam de eo mentionem fecerat, sed in procœmio dumtaxat & clausula illius, quæ, juxta Canonistas, ad narrationem spectat, non ad definitionem. Nec aliunde probabile deerat ex circumstantiis fundamentum, ad credendum, id ab ipso definitum non fuisse. Primò ex eo quod novum prorsus & insolitum esset in Ecclesia, hæreticas propositiones Authori, in Ecclesiæ communione defuncto, definitive tribui, tanquam ex libro ipsius extractas, nisi totidem verbis in ipso extarent. Cuivis verò legenti manifestum erat, quatuor saltem propositionum verba in libro ipsius non extare. Secundo ex eo quod nulla Ecclesiæ definitio, damnans sensum & librum alicujus Authoris, in materia fidei, inter Catholicos controversa, fieri soleat absque juridico libri examine. Certum vero erat, juridicum libri Jansenii examen nulli Congregationi ab Innocentio demandatum fuisse, cum id ex nullo actu Authentico appareret, sed examen duntaxat in abstracto, sive abstrahendo à quocumque Authore, prout ex Censoribus ab Innocentio deputatis testificati sunt Wadingus, & Commissarius Sti Officii. Tertiò, ex eo quod verisimile non erat, Episcopi de Ecclesia bene meriti (prout erat Jansenius) velut hæreses quinque docentis in Augustino suo, condemnationem ab Innocentio X. defini-

finitive factam fuisse, non servato juris ordine, dum servari poterat, auditâ scilicet utraque parte, auditis proinde hac de re, in judicio contradictorio defensoribus ipsius, coram Pontificio tribunali ipsum defendere paratis, & audiri solemniter postulantibus; quos tamen super hac re juridice auditos non fuisse, certissimum est. Ipsis vero inauditis, æquitas non videbatur permittere tantum Episcopum (quem, utpote fidei depositarium, maximè oportebat istius depositi fidelem esse custodem) in libro illo velut hæreseos Doctorem condemnare, vitâ proinde civili spoliare, fama utique & honore, in vera fide fundato; qui honor cùm homini Christiano carior sit vita corporali, ipsum condemnare velut in libro suo à fide devium, vere est ipsum civiliter occidere. Quod non servato juris ordine æquitas non magis permittit, quam ipsum corporaliter occidere. Quid ne à Romanis quidem adhuc gentilibus factum fuit, cùm scriptum sit act. 25. *Non est Romanis consuetudo damnare aliquem hominem, priusquam is qui accusatur præsentes habeat accusatores, locumque defendendi ad abluenda crimina.*

Quia ergo ex Innocentiana Constitutione nihil contra Antimolinistas eruere poterant, si sese Constitutioni illi sincere se submisissent; per pulpita, per domos privatorum, per palatia Episcoporum, ac Principum, tanta calliditate ubique insusurrare & clamare cœperunt simulatam esse professionem fidei ipsorum, ab ipsisque ore, non corde, quinque propositiones damnari, nec factum Jansenianum ab ipsis bona fide in controversiam vocari; sed pessima & perversa, ut isto velut pallio hæresim suam tegerent, non deponerent, viamque sibi relinquerent ad eam opportuno tempore propalandam. Et tantâ id calliditate ubique sparserunt, ut hoc pluribus Episcopis Gallicanis, ac per ipsos Alexandro VII. persuaserint, ab ipsoque per obreptionem istam Constitutionem impetrarint, quæ definivit, propositiones illas ex Jansenii libro excerptas, in sensuque ipsius damnatas esse, filiosque iniquitatis esse, qui contra sentirent.

Quo sane verbo numquam optimus Pontifex usus fuisset adversus eos, qui in sola critica quæstione facti, ad fidem nihil omnino pertinente (in qua ipsa etiam Concilia œcumenica non semel circumventa fuerunt) bona fide, justis de causis, aliter quam ipse sensissent; maxime cùm de critica illa quæstione juridicum examen (auditis utrimque partibus) Alexander non magis instituisset, quam Innocentius, ex ipsiusque Constitutione certissime constaret, Antimolinistas illos non aliter ab ipso filios iniquitatis appellari, nisi quia, Jesuiticis fraudibus circumventus, sibi persuasit Jansenii defensores non bona, sed pessima fide de critico illo facto litigare. Hoc igitur pacto Ecclesiæ pacem Jesuitæ rursum perturbarunt, & intestina in ea Bella fecerunt perennare, eo quod, nunquàm desinant calumniari, & usque adeo invalescant mendaces voces, ac jugiter iteratæ fallaces querimoniæ ipsorum, ut in ipso sinu Ecclesiæ, Romanos Pontifices, unum post alium, adversus fratres suos exasperent, in eamque persuasionem fallaciter inducant, ut silentium quod circa criticum illud factum, illius defensores promittunt, nihil aliud sit, nisi tacita hæreseos professio; dum silentio illo, velut pallio, *non deponitur error, sed absconditur; vulnus tegitur, non curatur, Ecclesia illuditur, non paretur; & lata demum filiis inobedientiæ via sternitur ad fovendam silentio hæresim.* Impium hujusmodi silentium meritissimè damnat S. D. N. Clemens XI. Constitutione sua *Vineam Domini Sabaoth.* Quis enim non detestetur silentium, fidei & Ecclesiæ authoritati tam exitiosum? Quis non execretur nefandum hominum genus, si usquam est, qui in Ecclesiam inducere non erubescunt tam tetram dissimulationem? Conterantur (ait Liberius Candidus) si qui sint de isto hominum genere.

Verùm de eo genere esse critici facti Janseniani defensores, certissimam esse Jesuitarum calumniam, plus quam à sexaginta annis palam ipsi protestantur, nec Jesuitæ unquam legitimè probarunt, aut probare potuêre; nec etiamnum possunt. Manifesti ergo sunt

calumniatores, & conviciatores, sapientum omnium judicio. Quia ista ab ipsis *conviciante magis levitate, quam convincente veritate dici, quis mediocriter sapiens ignoret?* ait S. Augustinus l. de unit. Eccles. c. 5.

Est vero Ecclesiæ tam exitiosa calumnia ista, ut plusquam dignum justumque sit de ea à Sede Apostolica, citata & audita utraque parte, juridice inquiri, ut tandem, cognita veritate, si de illo genere Janseniani facti defensores inveniantur, ab omnibus anathematizentur; sin minus, Jesuitæ calumniatores, velut Ecclesiæ perturbatores, & per illam perturbationem infinitarum animarum salutem impedientes, puniantur, ac pro meritis castigati, Sedem Apostolicam, Regesque, & Principes ac Magistratus imposturis ac mendaciis, & fallacibus astutiis suis desinant circumvenire.

Propterea hos à Sede Apostolica juridice inquiri, maxima qua possunt humilitate supplicant Antimolinistæ. Neque enim Apostolicum de eo judicium, salvo juris divini & humani ordine, refugiunt ipsi, de nullo sibi conscii, sed soli refugiunt Jesuitæ, sibi conscii de calumniis suis.

Nec deerit fructus ingens juridicæ istius inquisitionis: si enim malæ fidei deprehendantur facti Janseniani defensores, à fidelibus omnibus, prout dixi, anathematizabuntur, si innocentes deprehendantur, Jesuitis tamquam calumniatoribus palam castigatis, pax Ecclesiæ restituetur, totque Innocentium persecutio cessabit. Cessabunt & tot alia mala, per illam persecutionem cum ingentissimo salutis infinitarum animarum præjudicio causata. Cessabunt denique hæreticorum, hac de re Ecclesiam calumniantium, clamores, quasi legem tyrannicam statuat, formularii juramentum exigendo; cum legem istam tyrannicam vel ipsi Jesuitæ, cum Illustrissimo D. Archiepiscopo Cameracensi censeant, si in decidendis ejusmodi factis Ecclesia falli possit, prout falli posse, communissima est Theologorum veterum ac modernorum doctrina, è Christiano Alethophilo argumentis irrefragabilibus com-

comprobata supra laudato art. 8. sect. 4. subsectione 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10, 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17.

Nec id absque ingenti fructu fecit Clemens IX. Cum enim fallacibus Jesuitarum artibus & calumniis præventus, adversus sanctissimos Episcopos, hactenus inauditos, Alectensem, Appamiensem, Bellovacensem, Andegavensem, ipsos velut Sedi Apostolicæ circa Jansenii factum inobedientes, ab Episcopatu removere cogitasset; eo quod palam declarassent, Ecclesiæ quidem Decretis, quibus quotidiana, nec divinitus revelata facta deciduntur, debitam esse reverentiam & venerationem; non tamen infallibilem ac fide divina credendam veritatem, cum inquam, à Jesuitis circumventus, mala fide id ab ipsis declaratum existimaret; auditâ in contrarium parte altera, visisque attestationibus Archiepiscopi Senonensis, Episcoporumque Catalaunensis & Laudunensis; viso etiam instrumento ad ipsum (Jesuitis insciis) clam misso per Nuntium Apostolicum, à quo Sanctitas sua specialiter informari voluerat de iis quæ continebantur in processibus verbalibus Episcoporum illorum super Formularii subscriptione; *Episcopi quatuor* (aiebant laudati Episcopi ipsi in instrumento illo) *ali que Ecclesiastici fide egerunt quam optimâ, certoque eis propositum non est, nisi zelo maximo fidem Ecclesiæ, altamque erga S. Sedem submissionem conservare. Condemnarunt, & condemnari jusserunt propositiones quinque, sinceritate omni, absque explicatione vel restrictione qualicumque, in omnibus sensibus, quos Ecclesia condemnavit. Abest ab illis quam longissimè, ut corde suo tegant consilium quodcumque errores illos quovis prætextu renovandi, ferendique, ut qui illos renovet, vel in minimo factam ab Ecclesia illorum condemnationem labefactet: cùm alii Ecclesiastici non sint, qui inviolatè magis, in hoc argumento, aliisque omnibus, doctrinæ ipsius adhæreant.*

Quod verò ad attributionem spectat, qua propositiones illæ adscribuntur libro Jansenii, Episcopi Iprensis, iterum præstiterunt, jusseruntque præstari S. Sedi omnem reveren-

tiam

tiam & obedientiam, qualis ipsi, dum libros proscribit exhiberi debet juxta Theologorum omnium consensum, juxta doctrinam omnium retro sæculorum catholicam; imo & novissimis temporibus assertam ab acerrimis authoritatis S. Sedis defensoribus, quales fuere Cardinales Baronius, Bellarminus, Richelius, Pallavicinus, & Patres Petavius, & Sirmondus; idque conformiter ad mentem Constitutionum Apostolicarum, quæ in eo posita est, nihil ut dicatur, scribatur, vel doceatur Pontificum decisionibus contrarium. Quibus addiderunt processuros se in suis Diœcesibus per vias canonicas, adversus eos qui horum officiorum alterutri deessent.

Declaramus ac testificamur (habita communicatione & cognitione speciali eorum quæ sentiunt quatuor Episcopi, quæque in Processibus eorum verbalibus continentur) doctrinam hoc scripto comprehensam, prorsus conformem esse doctrinæ dictorum Processuum verbalium, nihilque in eis contineri doctrinæ huic contrarium. Atque hæc etiam mea doctrina est, & novemdecim Episcoporum, qui ad Sanctitatem suam scripserunt sententia. Et instrumentum signarunt; Fœlix *Episcopus & Comes Catalaunensis.* Antonius Arnaldus, *Presbyter, & Doctor Sorbonicus.*

Quo instrumento accepto, frequentissimam Eminentiss. DD. Cardinalium, Prælatorum, Consultorum Congregationem Clemens IX. instituit, eoque per tres hebdomadas diligenter & mature discusso, Instrumentum probavit, pacemque Ecclesiæ Gallicanæ concessit, & specialiter quatuor Episcopis, probata eorum innocentiâ, & falsitate calumniarum, adversus ipsos ad se delatarum: Non enim potuit persuasum non habere, à quatuor illis Episcopis plenam & integram obedientiam exhibitam fuisse, ac omnimoda sinceritate formulario subscriptum. Inde sibi per omnia ab iisdem satisfactum esse judicans, statuit apud se suam illis benevolentiam denuò impertire, gratificarique per Apostolicum Breve, &c. prout habetur in Regesto Eminentissimi Cardinalis Patroni Rospigliosi.

Ad pacem istam conciliandam, non parum etiam pro-

profuerunt litteræ, tum quatuor Episcoporum illorum, tum novemdecim aliorum è primariis, ad eundem Sanctissimum Dominum Clementem IX. Et litterarum quidem quatuor Episcoporum tenor fuit iste: „ Beatissime Pater, quam primùm accepimus &c. Vide *Tomo primo pag.* 353.

Hasce litteras secutæ sunt 1. Decembris ejusdem anni, ad eundem Clementem IX. aliæ novemdecim Episcoporum, prædictorum quatuor Episcoporum causam suscipientium, sub hoc tenore: „ Cum exordia „ vestri Pontificatus, &c. *Tomo primo pag.* 359.

Receptis hisce litteris, una cum Instrumento ante exhibito, & sic audita parte altera, Clemens IX. compositis Ecclesiæ Gallicanæ dissidiis, declaratâ plenâ atque perfectâ quatuor Episcoporum obedientiâ, Gallicanæ Ecclesiæ, restituit pacem. Quam & Successoribus facile esset toti Ecclesiæ restituere, eadem vel simili via, audita utique accusata à Jesuitis parte altera.

Sed quia pax illa Ecclesiæ Gallicanæ insciis, atque invitis Jesuitis à Gallicanis Episcopis, regiisque Ministris, ipso Rege annuente procurata fuerat; eam Jesuitæ fallacibus artibus suis brevi perturbarunt; quia de gloria & interesse Societatis esse existimant, ut semper sint Jansenistæ, atque ut eo nomine diffamare possint quoscumque suis opinionibus adversantes. Deceptum ergo à supra laudatis Gallicanis Episcopis Clementem IX. mentientes, novæ incudis suæ, fidei articulum, toti Antiquitati incognitum comminisci cœperunt, quod utique post Pontificiam Alexandri VII. & S. D. N. Clementis XI. definitionem de fide esset, quinque propositiones ex Jansenii libro in sensu damnato extractas esse, sive in eo contineri; quasi verbum Papæ, de non contentis in Scriptura & Traditione, æque sit fide divina credendum, ac verbum Dei scriptum vel traditum. Quod nihil aliud est nisi facere Papam Deo æqualem, sive æqualis cum Deo Authoritatis & infallibilitatis. Quod cum anno 1661. die 12. Decembris, Pater Jacobus Coret, in Thesi sua Claromon-

montana conclus. 19. & 20. asseruisset, novitatem inauditam tota exhorruit Gallia, eamque velut novam hæresim, totius Christianæ religionis fundamentum subvertentem, valide statim repressit liber inscriptus, *La nouvelle heresie des Jesuites, soutenue dans le College de Clermont.* Cumque Thesi illi suppetias ferre conatus fuisset P. Annatus, statim & ipse validè repressus fuit altero libro, cui titulus fuit, *Les illusions des Jesuites dans leur livre intitulé, Expositio Theseos* &c. Enimvero quis Christianus, etiam hæreticus non scandalizaretur, si Jesuitam audiret dicentem, æqualem submissionem debitam humano Papæ verbo, v. g. dicenti, quinque hæreses in Jansenii libro contineri (quod profectò nullibi Scriptura vel Traditio explicite vel implicite dicit) ac verbo divino, dicenti *Verbum esse Incarnatum.* Omninò refugit animus, hanc audire blasphemiam; nec certè audiri potest absque gravi, vel ipsorum hæreticorum scandalo, quorum conversionem mirum quantum impediat novitius ille fidei Jesuiticæ articulus. Rident quippe & subsannant nos, cum à Jesuitis audiunt, sese à Catholicis adhuc habendos hæreticos, etiamsi cum Ecclesia Romano-Catholica primatum credant Romani Pontificis, septem Sacramenta, realem Christi in Eucharistia præsentiam, Missæ Sacrificium, purgatorium, cæteraque omnia, quæ Romano-Catholici credunt, nisi insuper novum illum crederent articulum, nec in Scriptura, nec in Traditione fundatum, nec ab ullo Concilio, imo nec ab ullo Romano Pontifice definitum, tamquam fide divina credendum. Romanis proinde Pontificibus, & Ecclesiæ Catholico-Romanæ injurius est novus ille Jesuiticæ incudis articulus: quia ipsos & Ecclesiam eorum ludibrio exponit, quasi novos quotidie fabricent articulos fidei, & Papa, perinde ut Deus, inerrabilis sit in decidendis factis humanis in dies emergentibus; cùm Papa homo sit, & *omnis homo mendax.*

Ad majorem proinde solius Societatis, non Dei gloriam, confictus est articulus ille, nullo Ecclesiæ bono, imo magno ipsius malo; cum multorum utique fide-

lium perturbatione, innocentium persecutione, ipsorumque etiam hæreticorum scandalo; absque ulla utilitate, etiam ad finem, ob quem à Sociis confictus fuit. Nec enim probabilis est, utpote nullo gravi innixus fundamento, certaque contra se habens argumenta, quæ profert Christianus Aletophilus sectione 2. 3. & 4. Et totum unicumque ipsius fundamentum, vel ipse Jesuiticæ Scholæ Princeps Molina Comment. in 1. p. 4. 1. a. 28. disput. 2. funditus evertit, dum, cum communi Theologorum sententia asserit auxilium, quo Spiritus Sanctus assistit Ecclesiæ Catholicæ, summoque Pontifici, Capiti ipsius, non esse ut efficiat de fide, quod prius non erat de fide, sed solum ut non erret, in declarandis iis quæ mediatè vel immediatè ad fidem pertinebant, velut contenta in Scriptura, vel Traditione; ad quam profecto non pertinebat declaratio, asserens Titium in tali libro, tali sensu hoc vel illud asseruisse. Quare sicut nulla est in Ecclesia potestas, nec Authoritas efficiendi aliquid de fide, quod ante non erat de fide.... Sic (inquit Molina) nec faciendi Scripturam Sacram, vel librum aliquem Canonicum; nec, quod inde consequens est, definitionem ullam fide divina credendam.

Ecce Molinistarum Patriarcha illud ipsum principium in pulverem redigit, ex quo ipsius discipuli novitium suum fidei articulum, novitiamque hæresim comminiscuntur, principiumque illud in pulverem redigendo, demonstrat probabilem non esse articulum illum. Et ut probabilis esset, fide divina credibilis non esset. Quia nihil fide divina credibile est, si probabiliter duntaxat, non certo sit divinitus revelatum. Siquidem Innocentius XI. hanc cum Ecclesia universâ damnavit propositionem 21. inter 65. *Assensus fidei supernaturalis & utilis ad salutem, stat cum notitia solum probabili revelationis; imo cum formidine, qua quis formidet, ne non sit locutus Deus.* Qua in propositione plusquam damnata est novitia hæresis, à Jesuitis noviter excogitata, adversus eos, qui novitium fidei articulum ipsorum non credunt. Neque enim hæreticus est,

est, nec esse potest, qui credere non vult articulum, quem fide divina credere nec potest, nec tenetur. Imo hæreticus est, qui non credit veraciter ac sincere profitenti, se credere omnia, quæ Ecclesia credenda proponit, nisi & novum istum articulum credat; ipsumque propterea de hæresi suspectum & illam ipsius professionem, pro simulata haberi vult. Quia, ut Gregorius Magnus ait l. 5. epist. 16. *veraciter confitenti non credere, non est hæresim purgare, sed facere.* Et quid aliud est, nisi Ecclesiam perturbare? Cum, ut ibidem addit, *si credi fideliter confitenti dispicitur, cunctorum in dubium fides adducitur. Nam cum oris confessionem fieri clamet Apostolus ad salutem, qui recta professioni credere non consentit, in eo quod alium improbat, se accusat..... Nam nullus ambigit, infidelitatem esse, fidem fidelibus non habere. Hoc ergo, frater charissime, subtiliter perpendamus* (ait ibidem epist. 15.) *& sub prætextu hæresis affligi quemquam veraciter profitentem fidem Catholicam non sinamus: ne, quod absit, hæresim fieri sub emendationis magis specie permittamus.*

Dum ergo Jesuitæ, sub commentitio prætextu hæresis, Viros integerrimos persequuntur, dum ipsorum *existimationem quoquo modo student evertere, suam se evertere, nocendi cupiditate, non vident. Contexunt enim, & qualibus possunt sententiis ineptissimarum quarumdam blasphemiarum prodigiosa mendacia, eaque ostendenda & ingerenda multis publice privatimque circumferunt, asserentes talia in virorum innocentium esse sensu, qualia diabolico continentur indiculo.* S. Prosper in præfat. respons. ad capitul. object. Vincent.

Hoc est quod à Jesuitis plerisque in hodiernum usque diem fieri, fideles deplorant; vere tamen ab ipsis fieri demonstrant plerique libri ac libelli ipsorum. Et quis nescit, illos etiam velut hæreticos, vel de hæresi, atque in Ecclesia rebellione suspectos, apud populum, apud Potestates, apud ipsam quoque S. Sedem traduci, qui quinque damnatarum ab Ecclesia propositionum hæresim, vere hæresim esse, toto corde & ore cum Ecclesia credentes, de earum duntaxat attributione ad librum

librum Jansenii, sive de critico Jansenii facto, certissimè non revelato, post Innocentii X. Alexandri VII. & Clementis XI. Constitutiones, bona fide dubitant, ob visam sibi gravissimam, de facto illo dubitandi rationem, parati interim dubium deponere, si de facti illius veritate *ratione duce* doceantur, prout Orthodoxos trium Capitulorum bona fide defensores, post Concilii V. definitionem, Pelagium II. & Gregorium Magnum olim ratione duce docuisse, nec ipsos ob negatam continentiam hæreseos in libris ipsorum, in Concilio illo definitam, pro hæreticis habitos fuisse, ex variis utriusque Epistolis certo certius est, eo quod utique in definitione illa actum non esset de fide, sed de solo facto ad fidem non pertinente. Et idem est de definitione, qua Concilium Generale VI. VII. & VIII. definierunt, Monothelitanam hæresim, in Honorii litteris contineri, quod licet negent Baronius, Bellarminus, Petavius, aliique Viri graves, non ideo à viris doctis, nec à Romanis Pontificibus, pro hæreticis habentur. Nec ergo pro talibus habendi sunt supradicti defensores libri Jansenii, maximè cùm parati sint suum illud dubium deponere, si de facti Jansenii veritate, *ratione duce* doceantur.

Oblatrant quidem Jesuitæ 1. bonam non esse illorum Jansenii defensorum fidem, nec sinceram, sed simulatam esse professionem, qua palam profitentur, toto se corde credere, quinque damnatas propositiones hæreticas esse, cum aliud in corde gerant, aliud ore profiteantur.

Ast secundum Augustinum de unit. Eccles. c. 5. sapientum omnium judicio, prorsus injusta & calumniosa censenda est criminatio ista, nisi manifestis probetur indiciis. Nullo vero certo, imo ne probabili quidem indicio à Jesuitis probatur, nec probari potest.

2. Oblatrant, ipsis utpote malignam in corde habentibus intentionem, hæresim in silentio fovendi, habendam non esse fidem. Sed cùm malignam illam intentionem nullo unquam exteriori signo manifestarint, nedum temerarii, sed & maligni sunt Accusatores fratrum

trum suorum, ac pro talibus habendi à sapientibus omnibus. Lex namque divina violatur, & debitus ordo Ecclesiasticis in judiciis violatur, si palam & aperte profitentes, se corde sincero quinque damnatas propositiones velut hæreticas damnare, semperque damnaturos, dum nullum insinceritatis signum exterius proferunt, in simulatæ professionis suspicionem vocentur; quia sic nullus, quamlibet innocens, tutus esset ab hujusmodi suspicionibus, ut recte S. Gregorius supra. Et ideo Innocentius XII. in Brevi ad Episc. Belgii sapientissime statuit, neminem invidioso nomine Jansenismi traducendum, nisi prius suspectum esse, *legitimè constiterit, aliquam de quinque propositionibus docuisse, ac tenuisse.*

SECTIO IV.

De turbis per Jesuitas adversus aliorum Ordinum Missionarios in Sinico Imperio suscitatis, occasione Rituum Sinensium, ab Innocentio X. & S. D. N. Clemente XI. damnatorum.

CUm soli in Imperio illo essent Jesuitæ, certos ibi ritus Neophytis suis permittebant; quos superstitiosos, seu idololatricos Ecclesia postmodum declaravit, fueruntque deinde occasio turbarum & persecutionum ingentium. Iis ab initio sese opposuerunt eruditi quidam Jesuitæ; quibus deinde se adjunxerunt aliorum Ordinum Missionarii, Dominicani & Franciscani, à quibus eorum defensores moniti sunt, quod superstitiosi essent. Sed cum Jesuitæ ex adverso sustinerent quod mere politici essent: controversiâ istâ ab anno 1631. usque ad annum 1640. perdurante, à Dominicanis Romam deputatus est R. P. Joannes Baptista Morales, Missionarius Ordinis S. Dominici, & R. P. Antonius à S. Maria Missionarius Ordinis S. Francisci, qui de ea consulerent S. Sedem. P. Antonius in Macao detentus fuit; Pater Morales, post iter duorum annorum, Romam adveniens ob factas sibi contradictiones

&

& oppositiones multas & magnas, controversiæ decisionem non obtinuit ante annum 1645. quo Innocentius X. solemni Decreto declaravit, Ritus illos Neophytis permitti non posse, utpote superstitiosos & idololatricos eosque practicari prohibuit sub pœna excommunicationis.

Cùm Decreto illo in Sinam reversus Pater Morales, illud ibi publicum fecit. Sed illi Decreto Jesuitæ non acquiescentes, post illud publicatum, Romam deputaverunt Patrem Martinum Martini, qui Ritus illos tam insincerè & dolose repræsentavit, ut in iis nihil superstitiosum appareret. Ac per hoc ab Alexandro VII. anno 1656. Decretum obtinuit, Decreto Innocentii X. contrarium, sed sub conditione, quod expositio ipsius veritate niteretur: nec mirum, duorum illorum Pontificum varia responsa, utpote super factis sibi propositis sub expositione quarum una alteri erat contraria. Cum enim Morales aliter, aliter P. Martini Ritus illos exposuisset, variatâ facti expositione, necesse fuit variari decisionem. Maxime cùm facta illa, in judicio contradictorio discussa non fuissent.

Jesuitarum, Ritus illos defendentium, permittentiumque, scopus erat doctrinam tradere moribus Sinensium accommodatam, seseque ipsis gratos reddere, legem divinam accommodando cum doctrina & moribus Sectæ Litteratorum (ut vocant) & Confucii, quam Sinarum Imperator, Litterati, totaque nobilitas sequitur, quorum religio proprie consistit in praxi contraria doctrinæ quam tradunt. Siquidem principia ipsorum vere ad aliud non collimant, in speculatione, nisi ad stabiliendum purum Atheismum, cum tam ipsi quam populus, omni se dedant idololatriæ. Porro Jesuiticus modus, Religionis nostræ principia accommodandi sectæ ab ea tam procul distanti; est prætendere, quod dum Sinenses sacrificia offerunt cœlo, per cœlum, non intelligant cœlum materiale, sed Deum cœli, quem prætendunt designatum per Sinicas voces *Tien & Xangti*; tametsi prior vox revera non significet nisi *cœlum*, & posterior *virtutem cœli*, geniosque veterum quorumdam Impe-
rato-

ratorum Sinicorum. Simili modo prætendunt, quod dum Sacrificia offerunt terræ, montibus, aquæ, & quinque Spiritibus, seu geniis domorum; per ista non intelligant, nisi Dominum terræ, montium, aquæ, & Angelos custodes mentium, atque domorum. Quod templa Confucio, suisque Majoribus dicata, non sint nisi Scholæ, aulæque simplices. Quod altaria in honorem ipsorum erecta, non sint nisi simplices tabulæ. Quod Sacrificia, piæ oblationes, genuflexiones, incensationes in ipsis factæ, luminaria ardentia, non sint nisi honores purè civiles ac politici. Quod tabellæ quas asservant, in honorem defunctorum suorum, cum hàc inscriptione *thronus animæ* N. coram quibus Sacrificia offerunt, thura & aromata incendunt, sese prosternunt, aliasque faciunt ceremonias, non sint nisi modi laudabiles conservandi memoriam defunctorum Majorum suorum.

Nec dissimili modo de aliis similibus ceremoniis ratiocinantur. Verùm coram Apostolica Sede plene demonstratum est, istum eorum sensum indefensabilem esse. Idque R. P. Gonzales à S. Petro Ordinis S. Dominici, Missionarius Apostolicus & suorum in China superior, in libro cujus inscriptio est, *Relatio nova persecutionis in China, usque ad mortem Cardinalis Turnonii* p. 1. §. 3. inter alia probat ex testimonio cujusdam Chinensis, in lingua illa peritissimi, qui volens fieri Christianus, lecto Jesuitico libro, in quo Patres Jesuitæ probare conabantur *Tien* & *Xanti*, Deum esse Christianorum, se risui dedit; aiens Authorem nihil intelligere in materia quam probandam susceperat; nec quemquam esse posse verum Christianum, nisi penitus desertâ sectâ Litteratorum, abrenuntiatisque honoribus Confucio reddi solitis. Paragrapho vero 4. id probat ex eo quod Sedes Apostolica, visâ contrarietate expositionum, quas de ritibus illis faciebant Dominicani & Jesuitæ, statuit in Chinam plures mittere Missionarios, & Vicarios Apostolicos, in controversia illa non interessatos; quos selegit ex Presbyteris sæcularibus, & Religiosis Ordinis S. Francisci, aliorumque; factâ ipsis

jussione vacandi studio diligentissimo litterarum Chinensium, rituumque & consuetudinum ipsorum. Inter eos deputatus est Dominus Carolus Maigrot, Doctor Sorbonicus, factus deinde Vicarius Apostolicus Provinciæ Fokiensis, & Episcopus Cononensis. Statim atque in Chinam appulit, plenus desiderio exequendi quod sibi per Sedem Apostolicam jussum fuerat, cum omni sollicitudine possibili se applicavit studio librorum Chinensium, nulli labori parcens, pro assequenda eorum intelligentia; in eum quoque finem in Magistros seligens eos ex Chinensibus, qui peritiores habebantur.

Post infatigatum plusquam 20. annorum studium, anno 1693. per totam Vicariam suam publico Mandato prohibuit ceremonias, à Jesuitis permitti solitas Neophytis suis; Mandatumque istud anno 1700. renovavit sub pœna privationis facultatum suarum, incurrenda à Missionariis, qui obedire recusaverint, Insuper præcepit ab Ecclesiis auferri tabulam inscriptam *King Tien*, id est *adorate cœlum*.

Tabulam istam soli ea in Provincia Jesuitæ servaverant, eam cum honore exponentes in Ecclesiis, suis præsertim in Fochen Civitate Metropolitana Provinciæ *Fokien*. Aliam præterea tabulam, in eadem habebant Ecclesiâ, in qua ordo descriptus erat, quo ipsorum Neophyti ab ipsis, post communionem, procedere jubebantur ad honorandos defunctos Majores suos, coram ipsis sese inclinando. Denique in januis ejusdem Ecclesiæ, plures aliæ extabant tabulæ, prorsus conformes praxi sectæ Litteratorum.

Primam tabulam dono acceperant Imperatoris, eamque propterea non solum in Ecclesia collocaverant Fochensi, sed & in aliis omnibus Ecclesiis suis, confidentes hac sibi via comparandam gratiam & protectionem Imperatoris: tametsi ipsis facillimum fuisset, simplici jussu suo tabulam istam, aliasque omnes ab Ecclesiis suis amovere, damnatasque praxes omnes, ab ipsis hactenus permissas, amovere; cùm ad id dispositissimi essent Christiani ipsorum, nisi sese quasi oppignerassent,

de-

deque imaginario Societatis honore esse credidissent, isti praxi sese non opponere.

Posteaquam Pater Gozani, Pastor Ecclesiæ de Fockien, cum Patre Sa socio suo, ob suam erga Decretum Illustrissimi D. Cononensis inobedientiam, suspensionem incurrisset, in plena Concione Christianos suos monuit, quod alium deinceps habituri essent Pastorem; cùm sibi & Socio suo à Domino Cononensi sublata esset omnis ipsos dirigendi potestas. Idque ipsis tanta cum lamentatione indicavit, ut omnium lachrymas extorserit, tantumque per tres dies eadem in Ecclesia tumultum, ut speciem haberet rebellionis. Quarto die, triginta ex ipsis ad Ecclesiam Illustrissimi Domini Cononensis profectos, tanta ipse benignitate excepit, tantaque cum sinceritate & charitate suum ipsis mandatum explanavit, ut convicti de facilitate illud exequendi, ad Jesuitarum Ecclesiam tranquilli redierint.

Dominica vero die 18. Aprilis eadem in Ecclesia magno cum tumultu congregati, ad Episcopi sui Ecclesiam octoginta ex ipsis profecti, dum Missam perageret, in eam horribilibus cum clamoribus ingressi, audire nolentes ea quæ ad iracundiam ipsorum reprimendam dicere volebat, tanta cum violentia manus in ipsum conjecerunt, ut in terram dejecerint, & genuflectere jusso biretum more Sinico confectum sustulerint, & in terram dejecto, alii vestes detraxerint; alii pugnorum & pedum ictus incusserint; alii injuriis & maledictionibus non pepercerint; alii è terra levatum ad latera percusserint: atque ex ipsis unus pugionem extractum pectori ipsius infixisset, nisi ab aliis cohibitus fuisset.

Cùm ista agerentur magno cum Gentilium præsentium, totiusque civitatis scandalo, supervenienti P. Thomæ Croquerio, Dominicano Missionario, tanto cum furore improbi illi Christiani occurrerunt; ut, ictibus perculsum hinc inde dejicerent. Eos nihilominus ipse tam efficaciter allocutus est, ut Episcopum è manibus ipsorum eruerit, totumque illum tumultum, post duarum vel trium horarum spatium, sic sedaverit,

 ut

ut Neophyti, post contracta in Episcopi domo mobilia quædam, maléque habitum hominem septuagenarium de ipsius obsequio, in sua se receperint. Die sequenti in aliam Civitatem Episcopus confugit: quo cognito Jesuitarum Neophyti persecutionem suam in P. Croquerium usque adeo verterunt, ut coactus fuerit se occultare de domo in domum, ac deinde in montes fugere, eo quod Neophyti illi, magno cum scandalo, per domos ipsum perquirerent. Nec ista est nisi pars excessuum & sacrilegiorum ista in occasione commissorum.

Jesuitæ interim, prævidentes à se impediri non posse Apostolicam adversus ceremonias illas decisionem, ad eam impediendam per fraudulentas informationes non solum surripuerunt commendatitias variorum Principum, Ecclesiasticorum & Sæcularium; sed & anno 1700. Sinarum Imperatori Memoriale obtulerunt, ipsi terminis valde æquivocis exponentes, vel potius non exponentes puncta omnia spectantia ad causam istius controversiæ. Responsum votis suis conforme statim Romam miserunt, & ut magis esset authenticum, confirmari fecerunt per juramentum, à se magnis sollicitationibus exactum à Chinensibus multis, quos inter erant plebeii multi & ignorantes, non solum in lectura propriorum characterum, sed & in Christiana doctrina.

Eodem tempore S. Congregationi testimonium obtulerunt à magna Neophytorum suorum multitudine subscriptum, quo suas Eminentias certiores faciebant cœlum materiale à Chinensibus non adorari, sed Deum verum sub cœli nomine, nec ab ipsis sperari quidquam à Confucio, nec à defunctis Majoribus suis, in oblationibus quas ipsis faciebant.

De eo tamen nec obtinere, nec mittere potuerunt testimonium Neophytorum de Provincia Xensiensi, utpote à R. P. Gemona Ordinis S. Francisci, Vicarii sui Apostolici instructorum; qui solum attestati sunt quod Chinenses Christiani nonnisi Deum verum adorarent, nec crederent aut quidquam sperarent à

Con-

Confucio, nec à Majoribus suis. De qua certificatione tanto magis attoniti fuerunt Jesuitæ, quod pro obtinenda certificatione votis suis consona, litteras ad ipsos eo tempore à Curia Peckiniensi obtinuissent, quo existimabant P. Gemona à Metropoli abesse, prout eo tempore abesse consueverat, & proficisci ad Missiones diætis quatuordecim à sua Metropoli distantes; sed tunc infirmitate detentus proficisci non potuit. Communicata proinde ipsi fuit à Christianis, quam à Jesuitis acceperant epistola, postulatumque ipsius consilium iis in circumstantiis, in quibus vel adversus ipsos Societatis Patres ipsorumque Neophyti, in curia degentes, erant irritandi, si petito ab ipsis testimonio subscribere recusarent, vel perjurium committendum, si subscriberent. Et ideo conscii de falsitate illius, de sui Pastoris consilio responderunt ut supra. Nec ad votum suum signaturam obtinere potuerunt, nisi à paucissimis Christianis locorum, in quibus Missionarii erant vel Dominicani, vel Franciscani, vel Augustiniani, & à paucissimis quidem tam secreto, ut id rescire Missionarii illi non potuerint. Simili etiam sub secreto obtentum à se Imperatoris responsum diu servaverunt.

Cumque inter eos qui testimonio ab ipsis petito subscripserant, fuisset Doctor quidam Neophytus ipsorum, nomine Uvang-Joseph., ac deinde apostatasset, sed post tres vel quatuor annos ad Ecclesiam rediisset, in Curia tamen confessus & communicatus, Chinenses ritus abjurare nollet; reversusque ad patriam suam in Fogan, ritibus illis nuntium remittere nollet. petitum à Missionariis Dominicanis pœnitentiæ Sacramentum, ipsi denegatum fuit. Sed interim ad Christi fidem conversâ & baptizatâ uxore ipsius ac filiâ præcellentis ingenii, ab ipsis instanter sollicitatus ad ritus illos abjiciendos, abjicere obstinate nolens, periculosa tandem & longa infirmitate errorem suum miserente Deo recognoscens, illum detestatus & toto corde ad Deum conversus fuit, & suis illis Ritibus nuntium remisit, seque in subscribendo ut supra perjurum fuisse cum lachrymis confessus est; tametsi enim Christiani Chinenses,

 nihil

nihil crederent, nec sperarent à Confucio, nec à progenitoribus suis; quia tamen de Gentilibus ritus illos practicantibus contrarium certum erat, per consequens certum erat Ritus illos à Christianis practicari non posse.

Anno 1705. die 8. Aprilis Illustrissimus ac Rmus D. Carolus Thomas de Tournon, Patriarcha Antiochenus, Missionumque Orientis cum potestate Legati à Latere Visitator Apostolicus, appulsus in Civitatem primariam Provinciæ Chinensis *Kuang-tunc* nomine *Canton*, velut Pastor plenus charitate, specialique erga Societatem benevolentia, Patrem Beauvoillierum, Procuratorem Jesuitarum in China monuit, ut Patres illos certiores faceret magnam illam de Ritibus Sinicis controversiam adversus ipsos Romæ jam esse decisam, vel proxime decidendam. Quod cum ita esset, necesse erat, ut quasi ex seipsis damnatos Ritus amodò dimitterent. Quod si facerent, Sanctitas sua prædilectæ à se Societatis honori & famæ consulens, Decretum suum decisivum nunquam promulgaret. Ast charitativæ isti monitioni Jesuitæ non solum sese humiliter non submiserunt, quin potius per omnes Missiones suas rumorem sparserunt, illas de Ritibus contestationes Romæ in favorem ipsorum esse decisas, non sine perturbatione & confusione magna aliorum Missionariorum. Statim atque ad notitiam Imperatoris pervenit adventus Patriarchæ, tamquam supremi Pontificis Legati, omniumque Sinensium Missionum Superioris, per Gubernatores, Vicereges & Capitaneos Provinciarum, ipsum ad se summo possibili cum honore, suæ Majestatis expensis, deduci jussit, deductumque Imperator cum tota Curia iisdem cum honoribus excepit, quo vel ipse primogenitus suæ Majestatis exceptus fuisset, ita ut in Civitate Hangceu tunc vulgatum fuerit, visum hactenus non fuisse exemplum, quo quemquam tanto cum honore Imperator exceperat, quo D. Patriarcham.

Conferentiæ Imperatoris cum ipso ideam magnam ingesserunt talentorum ipsius, & Romani Pontificis, tanti meriti, tantæque prudentiæ Ministrum habentis,

&

& inde desiderium magnum concepit strictam cum Sanctitate sua correspondentiam stabiliendi. Ipsum namque Principem esse magnum inferebat ex eo quod sciret ipsum à Regibus omnibus ac Principibus Catholicis velut patrem suum honorari. Et revera bona illa Imperatoris cum Pontifice correspondentia, optimos habuisset pro Missionibus istis effectus, nisi tam prospera initia à Jesuitis in obliquum fuissent traducta.

Cum vero die 27. Decembris 1705. ab Imperatore Patriarcha facultatem impetrasset, in Curia fundandi domum pro Missionariis de propaganda, idque Imperator eo ipso die Jesuitis communicasset, ad ipsorum instantiam Imperator facultatem illam revocavit, quia ab ipsis didicit Presbyteros cum Patriarcha in Chinam advenisse ad finem perturbandi Ritus in Imperio usitatos. Et inde factum est quod Imperatoris erga Patriarcham benevolentia refrigesceret, & ipsum suspectum haberet, seque ab ipso alienaret; eo quod Pater Pereira ipsi exposuisset Patriarcham in Chinam venisse ad finem depellendi Jesuitas ex Curia. Et iste Pater tam violenta cum passione alia à veritate aliena Imperatori exposuit, ut Imperatoris primogenitus Patri Barros exprobraverit, quod Patriarcham odio persequerentur. Quod cum ipse negasset, à Principe jussus negationem juramento firmare, jurare ausus non fuit.

Interea Imperator adversus Patriarcham & Episcopum Cononensem per Jesuitas exacerbatus, utrumque & Patriarchæ Ministros persequi cœpit, & Cononensem quidem vix non morti adjudicatum è Chinensi Imperio exulare jussit; Patriarcham vero in Macao relegavit, nec Missionarium ullum in Imperio suo permanere, nec Missionem suam exercere permisit, nisi Sinenses Ritus, à S. D. N. Clemente XI. definitive damnatos ut superstitiosos sequeretur. Ista omnia per Jesuitas ab Imperatore procurata sunt, ut soli ipsi in China Missionarii permanerent, omnes vero Sinicis Ritibus adversantes, inde cum infinitarum animarum salutis præjudicio pellerentur, prout evidenter demon-

ftrat Gonzales à S. Petro in libro supra memorato; ubi etiam ad vivum exponit horrendas persecutiones, quas Jesuitis instigantibus Patriarcha sustinuit; persecutiones utique tantas, ut causâ fuerint mortis ipsius, haud dubie causatæ per dolorem ex tot malis conceptum, quæ in Macao perpessus fuit; ex eo utique quod ipse Patriarcha, S. Sedis à Latere Legatus, & Cardinalis, captivus à sibi subditis detineretur; quod mandata ipsius & censuræ contemptui haberentur; quod in Gentilium tribunalibus à Jesuitis traduceretur; quod sectatores sui, & obedientes filii pessimè tractarentur, & ipsorum aliqui in arce captivi detinerentur; & in ipsiusmet personam captivitatis minæ jactarentur, quod ad januam domus suæ Edicta personæ suæ, Christianæque Religioni injuriosa affigerentur; quod domesticorum suorum egressus è domo non permitteretur; quod rerum ad vitam necessariarum, ipsius etiam aquæ ingressus in domum recusaretur, ita ut ipse & domestici aquam salsam potare necessitate compellerentur; quod sibi subditi tympanorum & tubarum clangore ipsi obedire sub pœna carceris prohiberentur; quod per confœderationem Lusitanorum Macaonensium cum Mandarinis Gentilibus Viceregis Cantonensis mandata in favorem Eminentiæ suæ executioni non mandarentur; quod sex Missionariis, qui tantis cum incommoditatibus, in itinere tam longo perpensis, biretum Cardinalitium ipsi detulerant, à sex mensibus in custodia detinerentur, quod invita Eminentia sua Missionarii Dominicani contra fidem datam, contra jus gentium, & contra Imperatoris Edictum compulsi fuerunt, mari se committere versus Coromandelum; quod denique Ecclesia & Christiani persecutionem tantam sustinerent, ut vix possibile esset afferre remedium; depulsorumque ex China Missionariorum omnium (iis exceptis qui damnatos Ritus Chinicos cum Jesuitis permittebant) istorum malorum omnium Jesuitas fuisse causas Gonzales aperte demonstrat per totum librum supra memoratum cujus p. 2. a. 28. & 29. refert

qua-

quatuor schismaticas & scandalosas propositiones, quas contra S. D. N. Clementis Decretum, adversus Chinicos Ritus, post exactissimam tot annorum discussionem emanatum, ab Illustrissimo Patriarcha promulgatum, Pater Ludovicus Porquet Jesuita publice sustinuit, utique 1. Quod *asserens defunctorum animas super Chinicis tabulis requiescere, contra fidem non peccet.* 2. *Quod Papa infallibili authoritate definire non possit Controversias de Ritibus Chinicis.* 3. *Quod Missionarii obedire non teneantur Mandato Illmi. D. Patriarchæ, super Ritibus illis.* 4. *Quod nec Papa, nec Ecclesia, infallibiliter definire possit quidpiam esse idolum.* Super quibus Jesuita ille à Patriarcha interrogatus num crederet propositiones illas esse veras; ipso eas non diffitente, imo rationibus quibusdam defendente; A sua Excellentia jussus eas ipsi scripto tradere, Censura notandas, si Censura notandas judicaret. Pater ipsi actam tradidit, quâ à Domino Patriarcha ad S. Sedem appellabat, & à sua Excellentia sæpius revocatus ut juridice super illis interrogaretur, suæ Excellentiæ Authoritatem irridens, & contra eam scribens, respondere noluit. Et istam ob causam à suæ Excellentiæ Commissario publice excommunicatus, pro excommunicato se gerere recusavit, nec ipsum Jesuitæ pro excommunicato habere voluerunt. Denique Chinicos illos Ritus, post Pontificiam eorum damnationem, in nova Societatis Historia Romæ impressa nuper adhuc sustinere ausus fuit P. Jouvencius Jesuita, Rmi Magistri S. Palatii mentitus approbationem, quam à se non datam Rmus ille Magister Romæ palam declaravit.

SECTIO QUINTA.

De Turbis per Jesuitas excitatis, Occasione Quesnellianarum Reflexionum, super Novum Testamentum.

Hisce etiam turbis initium & progressum dedit malè animatus adversus Eminentissimum D. Cardinalem Noaillium Archiepiscopum Parisiensem Jesuitarum animus. Et istius quidem animositatis causa prima fuit institutio parvi Seminarii per suam Eminentiam Catalauni facta juxta Concilium Tridentinum, ideo Jesuitis invisa, quia Collegio ipsorum, prout ipsis videbatur, damnosa. Causa altera fuit translatio ipsius ad primariam totius Christianissimi Regni Sedem Parisiensem, à Rege, motu proprio absque ipsorum interventu facta. Siquidem affectant ad Sedes Episcopales solos sibi bene visos à Rege nominari; hoc proinde absque consilio ipsorum non fieri, ut Episcopos omnes habeant sibi devotos, suisque nutibus obsecundantes. Suam tamen de ista translatione displicentiam dissimularunt, usquedum anno 169[illegible]. Illustrissimus Archiepiscopus, volens quidem Jesuitarum amicus esse, non famulus (nec enim hoc Archiepiscopum decebat) laudatissimam illam vulgavit Instructionem Pastoralem in quo Jansenismum sic damnavit (damnata *Expositione fidei catholicæ de gratia & prædestinatione*,) velut eum redolente, ut tamen se defensorem declararet in illa materia doctrinæ Sancti Augustini, & S. Thomæ, saniorisque de amore Dei, pœnitentiâ &c. doctrinæ, adversus eos qui eam plus nimio emolliebant: addendo se, juxta Breve S. D. Innocentii XII. non passurum, invidioso Jansenismi nomine traduci probos & Catholicos viros, de quibus legitime non constaret, aliquam ex quinque famosis propositionibus tenere.

In hoc signo sese recognoscentes Jesuitæ, suam adversus ipsum animositatem & furorem amplius dissimulare non valentes, seseque ulciscendi occasionem quærentes; cùm eam non invenirent integerrimis moribus ipsius, & doctrina, eam non tam invenerunt quam

quam ex livore captarunt in approbatione libri cujus inscriptio est, *Novum Testamentum, cùm Reflexionibus Moralibus P. Quesnel de Oratorio.* Adversus quem librum anno 1698. fabricarant, & in vulgus sparserant famosum illud *Problema Ecclesiasticum, directum ad D. Abbatem Boileau:* in quo Jansenianas quinque propositiones singulis propè Reflexionum illarum paginis apertè contineri vociferantes, Eminentissimum D. Cardinalem, earum approbatorem, calumniatrix impudentia ipsorum traduxit velut *Jansenistam declaratissimum*, imo & *Jansenistarum caput*, idque tanto cum scandalo, tantaque cum Eminentissimi injuria ut adversus Problema illud impudentissimum, tota insurrexerit Gallia, cui compertissima erant Eminentissimi Cardinalis merita, Catholicissimaque doctrina. Et ideo Problema istud jure optimo damnatum fuit ab Innocentio XII. & Parisiis per supremi Parlamenti Regii decretum, manu carnificis igni datum, & in favillis redactum, velut tanto viro enormiter contumeliosum.

Enimvero sapientibus omnibus prorsus incredibile erat, in Quesnellianis Reflexionibus singulis fere paginis Jansenianas propositiones apertè contineri: cum in libro illo, post diligentissimum examen, non solum nihil simile deprehendissent sanctissimi & illuminatissimi Episcopi, & Doctores, sed doctrinam è contra apprime Catholicam, & Sancti Spiritus unctione plenam. Inprimis Illustrissimus Vialartius Eminentissimi Noailhi in Episcopatu Catalaunensi Prædecessor, in Sanctitatis opinione defunctus, ac post mortem miraculis clarus Quesnellianas Reflexiones ante Noaillium primus approbavit, & in Pastorali sua Instructione Pastoribus & Vicariis diœcesis suæ plurimum commendavit dicens, quod earum *Author debuit instructus esse illa charitate luminosa, de quâ Augustinus, & tempore non modico in schola Spiritus Sancti, qui divinum novi Testamenti librum dictavit, discipulus fuisse, qui tanta claritate & unctione mysteriorum intelligentiam, & Verbi incarnati doctrinam penetraverit.*

Talem tantumque Prædecessorem Eminentissimus

noster subsecutus, ante translationem suam, palam declaravit, Authorem *ea Spiritus Sancti vi & suavitate, quæ vel durissima corda vincit, doctrinam Evangelicam pertractasse.* Post ipsum modernus Episcopus Catalaunensis in epist. Pastorali de die 25. Februarii 1697. *non possum vobis non commendare pias considerationes super novo Testamento, quas Ecclesia Gallicana debet Illmo D. Episcopo Catalaunensi defuncto, cujus jussu in lucem prodierunt, nondum perfectæ, quasque ab authore longè ampliores melioresque factas, Illustrissimus Parisiensis Archiepiscopus approbavit, & valedicens, vobis reliquit tanquam optimum depositum & testimonium zeli, quo vestrum in divinæ legis notitia profectum desiderabat.*

Eædem Reflexiones magnopere etiam commendatæ fuerunt per Illustrissimum D. Ursæum, Episcopum Lemovicensem, qui & ipse mortuus est in magna sanctitatis opinione: per Illustrissimum quoque D. Franciscum, Episcopum Aginnensem, qui eas magna cum eruditione tutatus est adversus pastoralem Instructionem Lucionensem & Rupellensem: insuper per Illmum D. Bossuetum, Episcopum Meldensem, cujus memoria (ob præclara in Ecclesiam merita, egregia adversus hæreticos scripta, & incomparabilem pro fide Catholica zelum) in benedictione est: qui & ipse earumdem Reflexionum eruditissimas scripsit vindicias adversus omnes Jesuitarum objectiones, quas infundatissimas & calumniosas esse ad oculum invictissime demonstravit. Nec in Reflexionibus Jansenismum invenit Illustrissimus Harlæus, Archiepiscopus Parisiensis, Antijansenista juratissimus. Alioqui eam per totam Diœcesim suam cum applausu legi non permisisset.

Post hæc omnia quid adhuc fecit Eminentissimus? Constat ex epistola ipsius ad Illustrissimum D. Episcopum Aginnensem infra referenda, ipsum, statim ut didicit declamationes nonnullorum adversus Reflexionum librum, nonnullasque expressiones seu propositiones ab ipsis trahi in pravum sensum (quod non contigit nisi pluribus annis post primas istius libri editiones) eum de novo accuratissime examinari fecisse, per deputatos

à

à se Doctores maxime idoneos, ab omnique novarum doctrinarum suspicione alienissimos, cum mandato, ut ab eo removerent, quidquid vel minimam ingerere potuisset suspicionem vel umbram latentis erroris. Quod & factum est, & pariter jussu Eminentissimi adjecta & confecta specialis tabula in qua designarentur loca, in quibus Author evidenter docet contradictorium quinque famosarum Jansenii propositionum, easque expressissime condemnat.

Cum secundum exactissimam correctionem & additionem istam, nova editio facta fuerit, quid amplius ab Eminentissimo desiderari potuit? Et quæ rationabilis superesset suspicio latentis in libro illo Jansenismi? Non mirum proinde, quod nova editio ista maxima cum æstimatione ab omnibus passim laudata fuit, à nonnullis etiam primariis Jesuitis, quos inter fuit R. P. de la Chaise tunc Confessarius Regis, antea S. Theologiæ Lugduni Professor. De quo Illustrissimus Dominus Episcopus Aginnensis in sua ad Illustrissimos Episcopos Lucionensem & Rupellensem Epistola tanquam veritatem certissimam testatur, quod à prænobili quodam de curia Domino interrogatus, quomodo legeret Reflexionum librum qui de Jansenismo dicebatur suspectus? *Quid dicis* ? (inquit P. de la Chaise) *damnarine potest liber tam bonus* ? *Fatebor tibi sincerissime, quod à biennio desumam ex eo materiam quotidianæ meditationis meæ, non modicam sentiens delectationem de eo quod continet.* Idem quoque R. P. de la Chaise ipsimet Regi Christianissimo librum illum præ manibus habenti, & interroganti num aliquid esset quo impediretur eum legere? respondisse fertur à viro fide digno (de ea se bene informatum certificante) quod eum omni cum securitate legere posset. Denique à pluribus Sorbonicis Doctoribus idem approbatus fuit & plurimum commendatus; quemadmodum & à R^do. admodum Patre eximioque Doctore Jacobo Jansens Elinga, Inferioris Germaniæ Ord. Prædicat. Provinciale, ejusdemque Ordinis Missionariorum Præfecto Apostolico in Belgio confœderato, qui in approbatione libri cujus inscriptio est, *Lettres d'un*

Theologien à un de ses amis à l'occasion du Probleme Ecclesiastique, dicit quod *tantum abest, ut aliquas istarum quinque propositionum contineant, imo vel oleant* Quesnellianæ Reflexiones Morales, *quod ex opposito...... diametraliter iisdem opponantur, sintque planè conformes doctrinæ & phrasi præclarissimorum Ecclesiæ Doctorum. SS. Augustini & Thomæ, eorumdemque omnium Discipulorum.* Unde & per totum Galliæ regnum vicinasque provincias, per totos quadraginta annos, Quesnellianæ Reflexiones maximo cum fructu, ædificatione & voluptate lectæ fuerunt ab omnibus passim Sæcularibus & Regularibus, utriusque sexus, clericis & laicis, Sacerdotibus & Episcopis, absque animadversione ullius in illis erroris. Sed non ideo cessavit *maledictus furor* Jesuitarum, *quia pertinax est indignatio eorum, quia dura*. Cujus livore ardentes, nonnullos Episcopcs sibi devotos & mancipatos suscitarunt, qui sese ipsis adjungentes, adversus Eminentissimum earum approbatorem tam Regi, quam Romano Pontifici litteras scriberent felle & amaritudine plenas, & in supremo gradu sensibiliter offensivas personæ, in tam Eminenti dignitate constitutæ. Tales scripserunt Episcopi Lucionensis & Rupellensis, stylo adeo ferreo ut suam Eminentiam traducere non vererentur, velut omnium Ecclesiæ inimicorum patronum, hæreticorum & errorum authorumque pestilentium fautorem, Episcoporum pro sana doctrina zelantium persecutorem injustum, furibundum, vindicativum, Jansenii & Jansenistarum defensorem &c. sed in ferocissimis litteris illis quemadmodum & in Pastorali eorundem Instructione, manum Joab recognovit Eminentissimus, manum utique Jesuitarum sive Patris Tellier de quo ne dubium superesset, Deo sic disponente, in manus ipsius pervenit litterarum fasciculus apertus, in quo epistolam invenit D. Abbatis Bochard ad Illustrissimum Episcopum Claromontanum avunculun suum, Jesuitarum sive P. Tellier adversus Eminentiam suam Jesuiticas cabalas & tricas manifestantem; per eam quippe ipsam certiorem faciebat de longa suâ cum Pater Tellier con-

fe-

ferentia, circa controversiam vertentem inter Episcopos Lucionensem & Rupellensem, & suam Eminentiam, circa quam judicium suum Rex suspendebat; sic tamen ut jam parata esset sententia à Rege pronuntianda, per eumdem Tellerium composita, per quam levis quidem satisfactio Eminentiæ suæ facienda decernebatur; victoria tamen sic Episcopis illis adjudicabatur, ut damnato Quesnelli libro, Eminentissimus Cardinalis hæresis Jansenianæ fautor declararetur. Justitia proinde supradictis Episcopis sic fieret, ut Eminentissimus revocare juberetur Pastorale Mandatum suum, mense aprili novissimo vulgatum adversus Pastoralem Instructionem ipsorum istiusque Instructionis lectionem permittere in Dioecesi sua, sicut & lectionem Instructionis Vapincensis, non obstantibus erroribus quos Eminentissimus esse declaraverat in Instructionibus illis.

Siquidem in Lucionensi & Rupellensi pag. 429. & pag. 125. & 126. traditur doctrina favens tertiæ propositioni Jansenianæ, Baiique errores renovans.

Pag. 133. aperte declaratur, libertinorum crimina, quamlibet horribilia, idololatrias, sacrilegia, blasphemias, homicidia, adulteria, non esse nisi peccata impropriè dicta, punitione non digna, si commissa essent à destitutis gratia Dei, tametsi ea se indignos reddidissent per peccata præcedentia.

In Vapincensi verò pag. 39. victrix delectatio esse dicitur fundamentale principium doctrinæ Jansenianæ; Janseniana proinde reputabatur doctrina tradita in Catholicis scholis prope omnibus, etiam Romæ, sciente & permittente summo Pontifice.

Pag. 133. censurâ notatur retractatio conclusionis qua P. Beschefer Jesuita erroneum vocaverat opinionem, à culpa lethali non excusantem peccata obduratorum gratia sufficiente destitutorum.

Pag. 38. & 39. dicitur, liberum arbitrium non esse liberum ad meritum & demeritum, nisi constitutum sit in æquilibrio inter gratiam & concupiscentiam, ita ut tot in ipso sint gradus gratiæ, quot cupiditatis. A-

liàs

lias ipsius crimina non fore nisi peccata impropriè dicta, nullius pœnæ meritoria: quia sine libertate facta.

Pag. 27. juris naturalis ignorantiam à peccato excusare, etiamsi quis eam culpa sua causaverit, directè vel indirectè.

Pag. 30. fornicationem committi posse per ignorantiam invincibilem, tametsi causatam per proprium peccatum antecedens.

Pag. 28 & 37. Doctrinam asserentem, quod solo inferni timore, non concipiatur odium peccati, nec excludatur voluntas peccandi, esse erroneam, ea diminui virtutem Sacramenti.

Pag. 31. 32. & 33. absolvendos esse pœnitentes, etiam sufficienter non probatos.

Pag. 32. 33. & 37. peccata publica esse remittenda absque pœnitentia publica.

Pag. 31. indulgentiarum effectus, sine spiritu pœnitentiæ recipi posse.

Pag. 42. Sancti Augustini Scripta de gratia esse periculosa & adeo obscura, ut hactenus non sciatur, à quibus melius sint intellecta, an à Thomistis, an à Molinistis.

Et quamvis Instructiones illæ Lucionensis, Rupellensis & Vapincensis, omnes contineant errores à Jesuitis hactenus probatos, nec unquam ab ipsis condemnatos, etiam post Ecclesiæ condemnationes, vult equidem Tellerius Instructiones illas cursum habere in Ecclesia Dei.

Nec hoc solum continetur in epistola D. Abbatis Bochard, sed & secreta adversus Eminentissimum cabala, quam Pater Tellier moliebatur, Episcopos sibi devotos ut adversus ipsum scriberent concitando. Vidi (inquit) *plusquam triginta epistolas præcipuorum de Clero, justitiam à Rege postulantium adversus Eminentissimum. Et mihi Tellerius dixit quod ante dies octo totidem ad huc expectaret. Secretum promittitur omnibus qui scripturi sunt, nec à sua Eminentia, nec à publico unquam cognoscendis. Honorem habeo Illma D. T. transmittendi exemplar epistolæ ad Regem: cui ut signaturam tuam appo-*

ponere digneris Pater Tellerius rogat, Idem ferè paulò post de quodam mandato dicit. Sic ergo à Jesuitis caballantibus Mandata fabricantur Episcopalia, quibus sola addenda est Episcoporum ipsis devotorum signatura. Quid post hæc mirum, si quando similium nubes appareant Mandatorum, alium ab ipsis laborem non postulantium, solius signaturæ?

Talis Mandati sive Instructionis Pastoralis exemplar inventum est in epistola Abbatis supra nominati, in quo facile quisque recognovit stylum epistolæ Episcoporum Lucionensis & Rupellensis ad Regem.

Nemo post hæc obstupescet, quod epistola ista stylo ferreo scripta sit, utpote à Jesuitis nihil nisi furorem, & vindictæ livorem spirantibus fabricata. Interrogatus nihilominus à Rege super isto negotio Tellerius ipsi juramentum obtulit, in eo nullam se partem habere, sed de suæ Majestatis religione fuit, juramentum non acceptare, utpote quod certissime perjurium fuisset.

Jesuiticis nihilominus artibus seu dolis & calumniis Rex circumventus una cum dictis Episcopis, Societati mancipatis, ad Sanctissimum Dominum nostrum Clementem XI. litteras dedit pro obtinenda adversus Quesnellianas Reflexiones Constitutione, & facile obtinuit, Eminentissimo earum approbatore in Romana curia ob politicas rationes jam non bene viso: eo quod anno 1705. præsidens Cœtui generali Cleri Gallicani cum reliquo Cœtu stetisset pro opinione Ultramontanis non probata, quod scilicet Episcopi jure divino, cum Papa Conjudices sint causarum fidei, non simplices executores decisionum papalium. Vir considerabilis, circa id tempus Romæ existens, inde redux, Parisiis palam testificatus fuit, se dum Eminentissimo Cardinali Fabrono valediceret, sibi ab ipso dictum, quod in Quesnellianis Reflexionibus Roma inveniret unde Cardinalem Noaillium humiliaret pro eo quod in Cœtu illo pro Romanæ Curiæ prætensionibus non stetisset.

Rebus ergo sic se habentibus difficile non fuit Jesuitis

suitis (quorum magna nimis Romæ, sicut & in aula Regis Christianissimi potentia est) Pontificiis Ministris & Aulicis illud ipsum persuadere quod per calumniam Regi persuaserant, dictas Reflexiones erroribus plenas esse, nihilque aliud iis contineri nisi purum putum Jansenismum, pietatis specie coloratum, maxime cum earum Authorem, juratum Jansenistam esse Jansenistarumque Coryphæum jam ante persuasissent. Et id ipsum pari facilitate Censoribus à Pontifice deputatis, ipsique etiam Pontifici per ipsos, sive per calumnias suas & dolos sub- & ob reptitie persuaserant. Subreptitie verum subticendo, quo cognito Censores aliter censuissent. Obreptitie ipsis falsa suggerendo, quorum etiam falsitate cognita, Reflexiones illas censura dignas non judicassent. Quare enim censura dignas censuerunt? Quia ex una parte ipsis per calumniam Jesuitæ persuaserunt, earum Authorem juratum esse Jansenistam, Pontificiæ authoritatis & Ecclesiæ contemptorem &c. in pravo proinde sensu suas illas Reflexiones intelligere. Ex alia vero parte ipsis subticendo Reflexionum illarum vindicias factas per Authorem integerrimum, omni ex optione majorem qui cum appellari potest fidei & Ecclesiæ defensor, eruditione & fidei zelo parem non habens in Episcopis Galliæ, & vix parem habens Romæ, Bossuetum utique, dum viveret Episcopum Meldensem, qui in vindiciis illis ad oculum demonstravit in Reflexionibus illis prorsus rejici & improbari damnatum sensum quinque propositionum, nihilque contineri nisi apprime Catholicum. Quod & Quesnellus ipse pari evidentia demonstravit in Apologetica earum Expositione & centies aliàs. Et ut Sanctitatem suam, Censoresque de eo certiores faceret, ante earum damnationem audientiam, quæ nulli scelerato denegatur, humiliter postulavit, sed Jesuiticis seu Jesuitarum, Aulicorumque ipsis devotorum artibus factum est ut non impetrarit.

Et sic prodiit Constitutio damnans centum & unam propositiones, earumque authorem depingens, velut unum *ex falsis Prophetis, qui veniunt ad nos in* ves-

vestimentis ovium, sive velut unum ex magistris illis mendacibus, & in deceptione illusoribus, qui splendida pietatis specie prava dogmata latenter insinuantes, introducunt sectas perditionis, sub imagine Sanctitatis: utque facilius incautis obrepant, quasi deponentes lupinam pellem & sese divinæ legis sententiis velut quibusdam velleribus obvolutus, sanctarum Scripturarum, adeoque ipsius etiam novi Testamenti verbis, quæ multipliciter in suam aliorumque perditionem depravans nequiter abutitur: antiqui scilicet, à quo progeniti sunt, mendacii Parentis exemplo, ac magisterio edocti &c. Depingitur ergo velut perditissimus hæreticus, sub pietatis specie suas hæreses spargens. Ac sic spiritualiter occiditur sive vita civili, fama scilicet & honore modo horribili spoliatur. Quod non videtur fieri potuisse, nisi prius audiretur. Quemadmodum enim nullus inauditus spoliari potest vita corporali, ita nec civili, quæ carior est corporali. Inauditum namque, sive corporaliter, sive civiliter occidere, est contra leges naturales, divinas & humanas; ab ipsis etiam gentilibus observatas. Unde Act. 25. *non est Romanis consuetudo damnare aliquem hominem, priusquàm is qui accusatur præsentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat, ad abluenda crimina.* Et ne primos quidem parentes nostros inauditos Deus condemnavit.

At verisimile non est Sanctissimum D. N. Clementem XI. contra leges divinas & naturales Quesnellium presbyterum inauditum damnare, & civiliter occidere voluisse, nisi per Jesuiticas calumnias, dolosasque sub- & obreptiones circumventum. Nec certe impossibile est ipsum taliter circumveniri; teste namque celebri Authore tractatus de libertatibus Eccles. Gallic. Romæ impressi, & plurimum commendati, l. 2. c. 3. *lumen illud Sancti Spiritus, quod summo Pontifici adest, cum explicanda sunt fidei mysteria, & tradenda morum præcepta, non perpetuo illa hypocritarum fraudes, Aulicorum adulationes, improborum mendacia detegit, non adversus ambitiosorum importunitates, Magnatum preces, suspecta officialium consilia immotum servat. Quod si (quod tamen sine gravi fundamento suspicari nefas est) summus*

Pon-

Pontifex aliquo ulciscendæ injuriæ..... aliove privato affectu impelleretur ad præcipiendum aliquid suæ Potestatis limites excedens, aut justitiæ repugnans (nec enim altitudo & sanctitas officii sanctum facit) num siquid hujusmodi contingeret, ab exequendo mandato non liceret abstinere? (v.g. ab executione mandati prohibentis lectionem librorum ad necessariam innocentis adversus iniquorum calumnias defensionem editorum: quæ defensio cum juris sit naturalis ac divini; nulla esse videtur in terra Potestas, quæ eam prohibere possit) *Possunt igitur, dissimulantibus etiam Summis Pontificibus, expendi novæ leges, antequam recipiantur ut si quæ prodierint, quibus non sit necesse, vel etiam expediens parere, suspendatur executio, ac suspensionis causa significentur dummodo id cum bona fide, reverentia debita, & intentione sincera fiat.*

Ubi quod celebris Author ille dicit, dicit post Gregorium Magnum Dial. l. 1. c. 4. ubi sic: *Quid miraris, quia fallamur, qui homines sumus........ David, qui Prophetiæ spiritum habere consueverat, contra innocentem filium Jonathæ sententiam dedit..... Quid ergo mirum, si ore mentientium aliquando in aliud ducimur* (contra veritatem utique, & innocentiam) *qui prophetæ non sumus. Multum vero est, quod uniuscujusque Præsulis mentem curarum densitas devastat, cumque animus dividitur ad multa, fit minor ad singula; & propterea facile ei in una qualibet re* (præsertim in factis doctrinalibus, & personalibus, non revelatis) *subripitur.*

Et post S. Augustinum, Pelagium I. & II. aliosque sanctos Patres S. Bernardus l. 2. de considerat. c. 1. Eugenium III. alloquutus ait Romanis Pontificibus adeo frequentem contingere deceptionem ex facilitate credulitatis, ut ipsorum vix ullus à vitio isto sit immunis: *Est vitium,* (inquit) *cujus si te immunem sentis, inter omnes quos novi, in his qui Cathedras ascenderunt, sedebis, me judice, solitarius. Quia veraciter singulariterque levasti te supra te, juxta Prophetam. Facilitas credulitatis hæc est, cujus callidissimæ vulpeculæ Magnatum neminem comperi satis cavisse versutias. Inde eis ip-*

si

sis pro nihilo ira multa; *inde innocentium frequens addictio. inde prajudicium in absentes*, dum inauditi damnantur. Sed & S. Thomas quodlib. 9. a. ult. Scotus, Joannes de Neapoli, S. Antoninus, Almainus, Dionysius Carthusianus, Melchior Canus, Franciscus à Victoria, Joannes à St. Thoma, Gonet, Contenson, Petrus Marchantius, Hauseur, Cardinales à Furno (dictus postea Benedictus XII.) de Turrecremata, Osius, Baronius, Bellarminus, Pallavicinus, de Laurea, Aguirius, Cusanus, Perronius, Richelius. Et è Societate (præter Bellarminum & Pallavicinum) Sirmondus, Molina, Tannerus, Becanus, Michael de Elizalde, Veronus, &c. Societatis Generalis Aquaviva, in libello supplici, quem Societatis nomine, anno 1605. Paulo V. sub initium Augusti obtulit, in quo dicit facta humana quotidiana, etiam doctrinalia, sic definiri non posse, ut ad fidem pertineant: *quis etiam dicat, pertinere ad fidem, quod hic aut ille.... vel existimaverit, vel docuerit? Res quidem* (idest dogma, quod in ipso legitur,) *ad fidei fortasse objectum spectare utcumque potest, fuisse autem illos hujus vel illius sententiæ, nisi ex ipsorum scriptis, sive evidenter, sive probabiliter colligatur, ambiguum erit & obscurum. Fide proinde catholica definiri non poterit. Cùm enim Romanus Pontifex.... non possit novos libros* CANONICOS SCRIBERE, ET NOVOS, FIDEI ARTICULOS CONDERE.... *sequatur necesse est sacrarum litterarum, & divinarum Traditionum authoritatem, vel sanctorum Patrum & Theologorum consensionem vel communem quemdam totius Ecclesiæ sensum, & quasi gustum, quorum nihil spectare potest, cùm de privati hominis sententia disputatur. Nam ...... Spiritus Sanctus Romano Pontifici adest, ut in rebus fidei declarandis, explicandisque sacris Litteris, apostolicisque traditionibus, quibus principia fidei continentur nunquam fallatur, aut erret; in privatorum verò dictis declarandis, quæ humano studio ac diligentia deteguntur vereor an possit hanc sibi infallibilem Sancti Spiritus assistentiam certo polliceri.*

Cùm igitur ex proxime dictis certum videatur, Beatissime Pater, Sanctitatem vestram sicut & aulicos suos

ac Ministros per informationes falsas, dolosasque subreptiones Jesuitarum decipi & circumveniri potuisse circa intelligentiam Quesnelianarum Reflexionum, quemadmodum, ipsa etiam Concilia oecumenica VI. VII. & VIII. circumventa fuerunt circa intelligentiam Epistolarum Honorii Papæ ad Sergium Patriarcham Constantinopolitanum (prout censent Eminentissimi Cardinales Baronius, Bellarminus, aliique Theologi multi) humillime supplicant Sanctitati vestræ, fideles quamplurimi, quatenus permittere dignetur sibi repræsentari angustias animarum suarum certe magnas, quas patiuntur à tempore quo ipsis notificata fuit Constitutio *Unigenitus*. Et angustiarum quidem causa ex una parte est voluntas firma qua adhærere volunt Sedi Apostolicæ, Ecclesiæque Romanæ quæ mater est aliarum Ecclesiarum, & centrum unitatis fidelium, ex alia parte Constitutionem illam vestram concordare non possunt cum Constitutionibus seu decisionibus ac declarationibus plurimorum Prædecessorum vestrorum, Conciliorumque Africanorum & Arausicani II. per ipsos solemniter approbatorum, quibus Sancti Augustini de gratia per se efficaci, ipsiusque ad singulos pietatis actus necessitate, & infallibili potestate doctrina canonizata est velut ad fidem pertinens, nec cum primo symboli articulo, quo credimus in Deum Patrem omnipotentem, etiam respective ad causas liberas, prout Augustini aliorumque Sanctorum Traditio docet. Exempli gratia Sanctitas vestra damnat hanc propositionem ordine decimam: *Gratia est operatio manus omnipotentis Dei, quam nihil impedire potest, aut retardare*. Sed ut expressissime asserit S. Augustinus in l. de corrept: & grat. c. 14. *Non est dubitandum, voluntati Dei, qui in cœlo & in terra omnia quæ voluit fecit..... humanas voluntates non posse resistere, quominus faciat ipse quod vult, quandoquidem etiam de ipsis hominum voluntatibus, quod vult, cum vult facit.... sine dubio habens humanorum cordium quo placet inclinandorum omnipotentissimam potestatem.* Quod pluribus ibidem exemplis ostendit fieri salva hominis li-

libertate. Quod & diserte tradit Scriptura 2. Paralipom. 20. *Domine... in manu tua est potentia, nec quisquam tibi potest resistere.* Et Esther 13. *Domine Rex omnipotens, in ditione tua cuncta sunt posita, & non est qui possit tuæ resistere voluntati, si decreveris salvare Israel.* Et revera salvavit Israel, convertendo cor Regis ab indignatione ad mansuetudinem prout dicitur c. 15. *Cor Regis* (inquit Augustinus l. 1. contra duas epist. Pelag. c. 20.) *occultissima & efficacissima potestate convertit & transtulit ab indignatione ad lenitatem.... Numquid..... oppugnavit liberum hominis arbitrium? Absit: sed omnipotentis...... auxilium misericordissimum commendavit.*

Sed & damnatio cæterarum de gratia propositionum esse videtur damnatio omnipotentiæ Dei respectivè ad creaturas liberas, sicut & damnatio perpetuæ Traditionis Sanctorum Patrum, Doctrinæque de gratia primariarum Catholici Orbis Scholarum, Augustinianæ scilicet, & Thomisticæ. Damnatio propositionum concernentium differentiam inter vetus & novum Testamentum esse damnatio differentiæ quam S. Paulus tradit in epistola ad Romanos, & ad Galatas.

Cæteras Reflexionum propositiones gratiam concernentes laudatus Meldensis Episcopus pag. 8. 22. & 24. pari evidentia demonstrat non continere nisi approbatam ab Ecclesia S. Augustini doctrinam à Christo in Evangelio, & ab Apostolo Paulo in epistolis suis traditam, per consequens nisi ea damnata, damnari non posse.

Gratiam proinde omnipotentem, seu victricem delectationem corda quamlibet obstinata invincibiliter vincentem, & facientem libere velle quod nolebant, à S. Augustino cum approbatione sanctæ Sedis, totiusque Ecclesiæ Catholicæ esse manifeste traditam velut fide certam, videtur extra dubium.

Pag. 24 In eo præsertim consistere discrimen inter gratiam status naturæ corruptæ, & status naturæ innocentis.

Pag. 27. Deserendas non esse locutiones S. Augustini, eo prætextu quod iis utentes ab adversariis traducantur

tur ut Jansenistæ, cum certum sit ab ipsis calumniose traduci innocentes.

Pag. 28. Pro explicanda mandatorum in justis possibilitate audiendum esse S. Augustinum, ad quem Concilium Tridentinum nos remittit, dum pro ea explicanda verba mutuatur istius Sti. Doctoris.

Pag. 34. In puncto gratiæ efficacis, necessaria ad quodcumque opus christianæ pietatis, sapientissimam scholam St. Thomæ cum St. Augustini schola esse concordem.

Pag. 63. Doctrinam istam non dependere ab expressionibus scholæ, quamlibet bonis.

Pag. 71. Nec ista in materia, nec in aliis dandum esse pro definito, quod definitum non est, idest dogmaticas definitiones extendendas non esse ultra id quod exprimunt, in sensu naturali & obvio; nec sub damnatis comprehendendas, nisi eas quæ isto sensu in Decretis comprehenduntur; nec fas esse ex iis arbitraria deducere consectaria, ab accusatis non concessa, sed evidentia duntaxat, quæ à nemine negari possunt.

Pag. 11. Demonstrat ab adversariis Reflexionum malitiose supprimi loca expressissima, in quibus Reflexionum author clarissime dicit gratiæ plerumque resisti.

Pag. 13. ab iisdem pari malignitate supprimi loca, in quibus manifeste dicit gratiam non necessitare.

Pag. 14. Oppositum non sequi ex eo quod cum S. Augustino & divina Scriptura dicat gratiæ resisti non posse.

Pag. 22. Demonstrat doctrinam esse S. Augustini, quod gratia de se efficax & victrix, necessaria sit ad omnes pietatis actus.

Pag. 24. Solvit objectionem in contrarium.

Pag. 27. Demonstrat doctrinam libri Reflexionum aperte rejicere impossibilitatem mandatorum.

Pag. 33. 37. 40. & seqq. juxta divinam scripturam & SS. Patres dari verum posse, quod non complectitur omne necessarium ad agere, quod qui habet orare debet pro pleniori posse, quod S. Augustinus vocat possibilitatem cum effectu, consistitque in ipso velle & agere.

Pag. 67. ostendit, gratiam fidei non omnibus dari.

Pag.

Pag. 78. Demonstrat catholicum sensum Authoris propositionum quibus asserit, sine gratia nihil nos posse, nisi malum.

Pag. 79. Catholicum sensum propositionum ipsius de virtutibus Theologicis, à charitate separatis.

Pag. 83. Catholicum sensum propositionum de timore inferni.

Pag. 86. Catholicum sensum propositionum de excommunicatione, & persecutionibus servorum Dei.

Pag. 90. Catholicum sensum propositionum de membris Christi & Ecclesiæ.

Jure ergo merito propositiones illas in sensu prorsus catholico intellexerunt, atque intelligendas esse, & sic ab Authore intellectas fuisse censuerunt tot sanctissimi & sapientissimi Episcopi & Doctores supra laudati. Viderunt enim Authorem ipsum disertissimè sic explicare, viderunt eundem à Jansenismo alienissimum esse, damnatasque propositiones omnes expressissimè rejicere, & damnare. Audiendus proinde hîc Eminentissimus Cardinalis Noaillius in epist. ad Episcopum Aginnensem, in qua & ipse seipsum à Jansenismo manifestè justificat, dicens: „ A primâ juventute ad statum ecclesiasticum formatus, in cursuque studiorum meorum adjutus fui per defunctum Patrem Amelote, „ cujus aversio magna à Jansenismo omnibus notissima „ est. Ipsius consilio statui adhærere doctrinæ S. Augustini & S. Thomæ, nec erubescam duorum Sanctorum Doctorum illorum esse discipulus. Inde „ factum, ut quasi naturaliter aversus essem ab opinionibus Molinæ. In Episcopatu tamen cum Ecclesia „ toleravi quidquid Ecclesia tolerat, in Ecclesiæ ministerio indifferenter usus opera etiam eorum, qui „ Molinistæ dicebantur, dummodo digni essent, nec „ in animarum directione laxiora sectarentur opinamenta; tametsi mei muneris esse duxerim non permittere, ut Molinismus velut fidei dogma traderetur. „ Dummodo hoc caveretur, libertatem Theologis relinquendam censui, nec imponendum ipsis jugum, „ quod nec ab ipsis Conciliis œcumenicis impositum

„ est, sed curandum ut servetur *in necessariis unitas*; „ *in dubiis libertas, in omnibus charitas*.

„ Prævisum est à me periculum, cui me exponebam, „ sectando viam istam, & jam plusquam satis „ expertus sum inde subsecutas suspiciones, officia „ mala, denuntiationes odiosissimas, & apertas contra „ me conjurationes. En fructus notoriæ adhæsionis „ meæ ad veritatem. Sic vocare lubet eam, quam „ sequor, doctrinam, utpote quam Sedes Apostolica „ suam fecit, suoque favore semper fovit & „ commendavit, visibilique patrocinio suo communivit, velut sacræ Scripturæ & Traditioni conformem. „ Verbo, si S. Augustini & S. Thomæ doctrinam sequi, hoc est Janseniistam esse, vel Jansenistarum fautorem, palam declaro me, quidquid tandem acciderit, ad ultimum usque vitæ spiritum, hoc sensu „ Jansenistam fore, Jansenistarum fautorem, cum „ spe & fiducia magna, me in Tribunali Domini mei „ Jesu-Christi accepturum retributionem amatoribus „ veritatis promissam.

„ Nec ideo aliter me loqui oportet, quod etiam „ Novatores subinde sic loquantur, glorienturque se S. „ Augustini & S. Thomæ discipulos esse: quia ut S. „ Augustinus dicit, Oves non ideo deponere debent „ pelles suas, quod iis etiam lupi subinde se contegant.

„ Nec tibi jam novi aliquid dico, sed illud ipsum „ quod dixi tota vita mea; absque alio inter tempus „ præsens & præteritum discrimine, nisi quod prioribus annis nemo esset, qui in eo notaret quidpiam „ censurâ dignum; novissimis verò hisce annis non „ desint qui omnia perturbare affectantes mihi vertunt „ crimini, quod antehac erat absque crimine.

„ Nec ad hoc demonstrandum meliori opus est testimonio, quam Mandati mei Pastoralis, quod in adventu „ meo ad Archiepiscopatum Parisiensem publico dedi. „ In eone personam alteram indui? In eone me occultavi? In eone sensus meos dissimulavi vel emollivi? „ An erubui Evangelium gratiæ? Ipsissimum libenti animo,

„ animo, Pauli Apostoli Evangelium nuncupo: cùm „ enim mysterium vitæ Jesu Christi, inter homines „ conversantis, quatuor scripserint Evangelistæ: Magnus Apostolus ille specialiter se applicasse videtur ad „ exponendum nobis Evangelium gratiæ, ac regni „ Jesu Christi Domini nostri in animabus.

„ Statim ut Mandatum illud nostrum apparuit, non „ solum ingenti plausu Romæ & in Gallia acceptum „ fuit, sed & ultra vota mea magnificatum, & diu „ collaudatum.

„ Sed post tam diuturnas & tam magnificas laudes „ vix comprehensibile est, quomodo nonnullos non „ puduerit, illud *Jansenisticæ fidei professionem* appellare. „ Inde (vir illustrissime) cognosces, hodie esse homi- „ nes, quorum fides, *fides* est *temporum*, non fides „ Ecclesiæ, quæ omni tempore & loco una est; ut- „ pote cujus regula una omnino est, *cui nemo præscri-* „ *bere potest, non spatia temporum, non patrocinia per-* „ *sonarum, non privilegia temporum.*

„ Simile quid accidit libro, adversus quem tanta „ hodie tempestas in Ecclesia suscitatur. Eum, ut „ scis, in diœcesi Catalaunensi, ab annis triginta reperi, „ dum ad eam regendam vocatus fui. Primam ipsius „ editionem non solum approbaverat, sed & omnibus „ Pastoribus suis plurimùm commendaverat Illustrissimus Vialartius, cujus memoria adhuc ibi est in be- „ nedictione. Observavi, quod non solum nullum „ causasset malum, quin magnum potius bonum, per „ facilitatem, quam Pastoribus procurabat instruendi „ animas sibi commissas, tamque parvulis & simplici- „ bus, quam magis idoneis sancta explanandi Evan- „ gelia, nullam apud ipsos excitando curiositatem, „ nec disputationem circa materias de gratia hodie „ controversas, nec vel minimam tentationem adhæ- „ rendi pravæ ulli doctrinæ. Quod cum plurium an- „ norum experientiâ didicissem, meritò censui me „ consentire posse, sicut per publicum Mandatum „ consensi, in continuatum usum ipsius.

„ Dum dedi Mandatum istud, liber authoritatem

„ habebat per approbationem plurium doctorum, & „ in publico approbationem generalem omnium, „ ita ut jam exhaustæ essent plurimæ editiones ipsius, „ ob fructum magnum quem ex lectione ipsius fideles „ percipiebant; & Illustrissimus Harlæus, Prædecessor „ meus (cujus adversus Jansenismum vigilantia & at- „ tentio magna omnibus nota est) ipsum Parisiis & „ per totam diœcesim, liberè distrahi ac legi per- „ mitteret.

„ A pluribus quoque Episcopis, pietate, zelo pa- „ storali, & ad novitates oppositione illustribus (quo- „ rum nonnulli in sanctitatis odore ad æternitatem „ transierunt) sollicitatus fui, ad librum illum patro- „ cinio meo sustinendum, eo quod ipsum idoneum ju- „ dicarent ad inspirandam populo pietatem, juvandos- „ que Pastores in fidelium instructione.

„ Eos inter fuit D. Ursæus, Episcopus Lemovicen- „ sis, cujus tanta & tam pura fides fuit, tantaque & „ tam generalis charitas, ut optabiles forent plures „ Episcopi, fide, charitate, & vitæ sanctimonia tam „ illustres.

„ Cum igitur modico tempore post translationem „ meam ad Archiepiscopatum Parisiensem, quæstio „ esset de nova istius libri editione, pro eaque mihi „ tempus non esset, per meipsum sanctuarii pondere „ perpendendi expressiones omnes illius, pro zelo, „ quem me habere oportebat erga bonam doctrinam, „ prudentiæ meæ esse credidi, librum illum novo & „ exactissimo examini plurium sapientissimorum Do- „ ctorum committere. Cui examini sese applicantes „ maxima cum sollicitudine, plures in libro repererunt „ propositiones Jansenianis diametraliter adversas. Quas „ & ego reperi, & ut eas lector quisque facilius reperiret, „ jussione meâ adjecta fuit Tabula materiarum, propo- „ sitionum istarum loca designans.

„ Cum satisfactione etiam consilia accepi omnium, „ quibus ea dare placuit, etiam erga Authorem malè „ animatorum, illudque omne correxi, quod mihi „ ostensum fuit dignum correctione. Dominus Bos-

sue-

„ ſuetus, Meldenſis Epiſcopus, pro ſua bonitate „ dignatus fuit unus eſſe, ex iis quibus intrare placuit „ in examen iſtud. Ipſe eſt Author libri nuper typis dati, „ cujus inſcriptio eſt *Vindiciæ Reflexionum* &c. In eo „ manifeſtum facit de libro illo favorabilem ſenſum ſuum. „ De Prælato vero tam profundæ eruditionis, tam „ probatæque adhæſionis ad fidei puritatem, ſuſpicari „ non licet, vel non recognoviſſe, vel diſſimulaſſe er- „ rores in eo extantes, quibus liber prætenditur eſſe „ repletus. Si vero tam celebris & tam ſapiens iſte „ fidei defenſor erraverit in libri illius intelligentia, „ nullum in illo errorem deprehendendo: ſi & ipſe, „ & ego erraverimus, ſecundum doctrinam Sancto- „ rum Auguſtini & Thomæ intelligendo propoſitiones, „ quæ hodie accuſantur: certum ſaltem eſt, quod nec „ ipſe, nec ego erraverimus inhærendo doctrinæ San- „ ctorum illorum Eccleſiæ Doctorum, quam in Vindi- „ ciis illis Magnus ille Gallicanæ Eccleſiæ Doctor tam „ ſolidè ſtabilivit, quamque in materia prædeſtinatio- „ nis & gratiæ Romani Pontifices ſecuti ſunt, dum de „ ea actum fuit coram ipſis in Congregationibus de „ auxiliis.

„ Una vero ex primariis rationibus, quæ Meldenſem „ ad juſtificandum librum Reflexionum impulit, ſcan- „ daloſum fuit *Problema*, anno 1698. typis datum, in „ quo Problematis Author Epiſcopis omnibus Re- „ flexiones denuntiabat, una cum propoſitionibus „ multis inde extractis, quibus contineri prætendebat „ totum Janſeniſmi venenum. Scis (Illuſtriſſime Do- „ mine) quam infælix fuerit Problematis fortuna; ad „ ignem damnatum fuit, ſtatim atque apparuit, & „ paulo poſt Romæ ab Innocentio XII. cenſura nota- „ tum. “ Quæ cenſura exiſtimata fuit approbatio „ quædam (ſaltem tacita & indirecta) libri Reflexio- „ num; nec ſine ſolido fundamento: cùm Pontificia „ damnatio operis præciſe facti ad accuſandas Re- „ flexiones, viſibilis cenſeatur earum approbatio.

„ De cætero non parvi momenti eſt, quod Lector „ obſervet, librum Reflexionum, opus non eſſe dog-

„ maticum (in quo necesse sit loqui rigorosa cum „ exactitudine) sed opus pietatis, in quo expressionum „ exactitudo tanta non solet observari , ne à Sanctis „ quidem Patribus , & Scriptoribus piis. Unde & „ quotidie videmus, ejusmodi libros à personis Janse„ nismum palam detestantibus in manus fidelium tra„ di, in quibus licèt expressiones contineantur æque vel „ magis censurâ dignæ, quàm quæ in libro Reflexio„ num accusantur, à nemine tamen censurâ notan„ tur.

Et ideo visum est istius libri Examinatoribus, „ quod si in eo fortassis extarent aliquæ propositiones „ minùs exactæ , veniâ dignæ judicarentur ab æquis „ æstimatoribus ; maximè cùm sensum favorabilem, „ etiam obvium & naturalem haberent, cumque ab „ ipsomet authore expressissime declaratum , in eoque „ sensu ab annis multis acceptæ fuissent, usque dum „ in lucem prodiit Pastorale mandatum meum, vel „ si mavis approbatio mea.

Hactenus Eminentissimus D. Cardinalis, addens, „ quod Reflexiones, quæ in Constitutione qualifican„ tur seditiosæ, revera tales non sint, nisi per arbitra„ riam earum interpretationem , in illis non funda„ tam, cum earum Author è contra validè firmet autho„ ritatem supremarum Potestatum , tam civilium „ quàm ecclesiasticarum, subditisque inculcet debitam „ ipsis obedientiam & subjectionem , solumque redar„ guat abusum ecclesiasticæ potestatis , si non exer„ ceatur in spiritu mansuetudinis & humilitatis, sed in „ spiritu dominationis contra id quod Christus ait ad „ Apostolos suos: *Reges gentium dominantur eorum.... „ vos autem non sic.*

Tandem concludit , quod cum in libro illo plurimum repererit luminis , & magno numero ipsasmet SS. Patrum reflexiones , fovendæ fidelium fidei ac devotioni admodum idoneas , religioni duxerit, diœcesanos suos Catalaunenses privare utilitate , quam exinde percipere cœperant. „ Neque enim certificare vereor „ (inquit) prorsus insensatum esse discursum eorum,

„ quos

„ quos asserere non pudet , nihil in opere illo sanum
„ esse , nihil nisi ad medullas usque corruptum : cum
„ discursus iste proficisci nequeat , nisi ab iis qui vel
„ librum non legerunt , vel non legerunt nisi animo
„ versato in præventione , quæ sit absque exemplo.
„ Quale enim prodigium ! Velle quod liber ille usque
„ adeo plenus sit mortifero hæreseos veneno , ut li-
„ brum adeo perniciosum hæresis hactenus non pepe-
„ rerit ; à triginta tamen annis nec Cardinales , nec
„ Episcopi , etiam sanctissimi & sapientissimi , nec
„ laici , nec clerici , nec sacerdotes , nec doctores , nec
„ fideles quiquam , sive amici , sive inimici , ullum in
„ eo animadverterint errorem ; sed isti omnes ex vene-
„ nato Babylonis Calice potaverint , eoque sese inebria-
„ verint , non solum absque ullo sanitatis spiritualis
„ dispendio , imo cum illius incremento.

Quæ cùm ita sint , judicet Sanctitas vestra , Beatissime Pater , an sine ratione usque adeo turbata & scandalizata fuerit fidelium multitudo longè maxima , per totum Galliæ regnum , vicinasque provincias , statim atque ipsis innotuit Constitutio *Unigenitus*. Siquidem ipsis visum est moraliter impossibile , quod si liber Reflexionum tot & tantorum errorum venenum *apertissimè* contineret , prout Constitutio dicit ; nullus ex laudatis Cardinalibus , Episcopis , Doctoribus , & eruditis fidelibus , laicis & clericis ex omni ordine , tot annorum spatio vel unum ex istis erroribus animadvertisset. Per consequens à se amovere possunt vehementem suspicionem , quod Sanctitas vestra una cum Consultoribus & aulicis suis , circumventa fuerit , partim per malignas suggestiones , calumniosasque & dolosas informationes Jesuitarum , qui esse sciuntur notorii inimici , tam libri & Authoris , quam Eminentissimi Approbatoris illius ; partim per denegatam Authori audientiam , ab ipso omni cum humilitate postulatam , omni tamen jure debitam , & ne scelestissimis quidem ab ipsismet infidelibus denegatam , antequam personaliter condemnentur ; cum justæ defensionis (pro qua audiri postulavit) denegatio esse videatur contra omne

jus, naturale & positivum, divinum & humanum. Et ne Luthero quidem & Calvino audientia, suique defensio personalis denegata fuerit à Concilio Tridentino, imo ad id ipsis concessus ac missus Salvus Conductus, ut securè & absque ullo metu ad Concilium venire, & rationes suas ac defensiones ibi exponere possent.

Porro quod Reflexionum Author per Constitutionem personaliter condemnetur, manifestum videtur ex toto Constitutionis procemio, in quo fama & honore spoliatur, dum depingitur, ut supra, velut unus ex *falsis Prophetis, qui veniunt ad nos in vestimentis ovium*, sive unus ex *Magistris illis mendacibus, & in deceptione illusoribus est*.

Non posset coloribus magis atris, & horribilibus depingi, nec damnari malignitas & prava intentio authoris Reflexionum. Sed cùm intentio ista P. Quesnellio juste tribui non posset nisi de ea constet manifestis indiciis, prout docet S. Augustinus, ipsoque teste sapientes omnes. De tam prava vero ipsius intentione nec Sanctitati vestræ, nec cuiquam alteri videatur manifeste constare potuisse ex propositionibus seu expressionibus in Reflexionibus contentis (cum iisdem utatur & S. Augustini, & S. Thomæ Schola, utantur & SS. Patres, Augustinus, Prosper, Fulgentius; utantur plerique Prædecessores Sanctitatis vestræ; utantur Concilia, etiam subinde Tridentinum; utatur Apostolus Paulus in epistolis suis, utatur & ipsa Veritas sive Christus in Evangelio; non est unde Sanctitas vestra de intentione tam maligna certificari potuerit, sive manifesta de ipsa habere indicia. Certe non ex Spiritus Sancti lumine, ipsi infallibiliter assistente; utpote quod juxta Sanctos Patres & Theologos omnes, eorumque Principem S. Thomam, Summo Pontifici in judiciis personalibus, & factorum quotidianorum, etiam doctrinalium non perpetuo detegit hypocritarum fraudes, improborum mendacia &c. ut supra dictum est, atque non raro innocentes condemnari docent S. Gregorius, S. Bernardus, & S. Thomas Cantuariensis, epist. 20. de

de Romana Curia dicens: *Nescio quo pacto pars Domini semper mactetur in Curia, ut Barrabas evadat, & Christus mactetur authoritate Curiæ.*

Videat proinde Sanctitas vestra, an ipsam non circumvenerint illi ipsi qui tam perversam Quesnellii intentionem ipsi maligne persuaserunt, & an non ab ea se satis non purget ipse in advertentia quam præmisit ad librum, cujus inscriptio est, *Memoriale Primum serviens ad examen Pontificiæ Constitutionis Unigenitus* &c, cum dicit: *Soli Deo, & mihi compertum est quod latet in fundo cordis mei; solus etiam ego, post Deum, judicare possum, & testimonium perhibere de intentionibus meis. Per Dei verò misericordiam, mea me conscientia nunquam reprehendit, de reatu vel minimo tinctura teterrimarum illarum intentionum, de quibus mihi horror est vel cogitare. Sat video, ob horrendam de me ideam quam de me Romæ, & alibi ingesserunt inimici mei, fidem mihi non adhibendam in solo simplici verbo meo. Ast fortasse religioni ducetur, fidem mihi denegari, si verbum meum confirmem per id quod sacratissimum est in Religione nostra. Permolesta est necessitas, dum eo oportet devenire. Contremisco, dum ad id video me compelli; veniamque omni qua possum humilitate deprecor à supremo cordium scrutatore, secretique conscientiarum solo Judice, quod audeam ipsum in testem accipere, prout accipio, corde prostratus (omni qua, per Dei gratiam, possum reverentia & religione) coram divina sua Majestate. Deus, inquam, mihi testis est, nullam me unquam habuisse pravarum & sacrilegarum illarum intentionum, quæ mihi in præambulo Constitutionis tribuuntur, nec quidquam quod ad eas appropinquet. Unicum motivum, quo scripsi Reflexiones super novo Testamento, fuit obsequium fidelibus præstare, quorum utilitati mihi persuasum fuerat, eas posse deservire. Tantus in me semper fuit veritatis & unitatis amor, ut numquam me subierit cogitatio opus illud suscipiendi animo caballandi vel alios in partes erroris alliciendi, quemadmodum absque ullo accusor fundamento, & absque ulla verisimilitudinis umbra.*

Nec magis fundata est ipsius de Janseniana hæresi accusatio , adversus quam se clarissime justificavit in Explicatione Apologetica sensuum suorum super Reflexionibus ad Novum Testamentum , quemadmodum & in epistola ad Illustrissimum D. Episcopum Aginnensem, & aliis Opusculis multis.

Nec minus clare supradictas Reflexiones ipsius ab omni suspicione Jansenismi justificavit vir incomparabilis Bossuetus in solidissimis earum Vindiciis. Nec contrarium erui potest ex consectariis quæ ab adversariis deducuntur , ex eo v. g. quod cum Schola Augustiniana & Thomistica , cumque S. Augustino & S. Thoma , imo cum Christo & Apostolo Quesnellus dicat , sine gratia efficaci mandata (ut oportet) servari non posse etiam à justis (possibilitate utique cum effectu) præterquam enim quod ex consectariis , ab Authore non concessis, imo prorsus improbatis, argumentum efficax adversus ipsum deduci non possit (uti demonstrat idem Bossuetus in libro cujus titulus est *Expositio doctrinæ Ecclesiæ catholicæ*) licèt justi gratia ad ea de facto servanda (efficace utique) destituti , ea de facto servare non possint , quia tamen gratiam ad id necessariam, orando impetrare possunt , mandata ipsis impossibilia non sunt , impossibilitate à Concilio Tridentino , & ab Innocentio X. damnata , sed adhuc possibilia possibilitate vera & reali, tametsi non possibilitate cum effectu , quamdiu gratia ad id efficace destituti sunt. Et hoc est quod utraque illa Schola constanter docet , semperque docuit Ecclesia permittente. Unde Reflexionum Author cum utraque Schola illa in cap. 12. Luc. v. 13. *Deus* (inquit) *impossibilia non jubet ; cum ea , quæ impossibilia videntur , solum impossibilia sint humanæ infirmitati ; sed jubendo monet, & ut faciamus quod possumus , & petamus quod non possumus, & in adjutorium nostrum venit , ut possimus.* Manifeste ergo loquitur cum Tridentino Seff. 6. c. 12. Manifestum proinde est ipsi tribui non posse primam propositionem Jansenianam. Nec minus manifestè laudatissimus Bossuetus in citatis Vindiciis id ipsum demon-

monstrat de aliis. Demonstrat & Quesnellus ipse locis supra citatis. Sicut & Author libri novissimè editi sub hoc titulo, *De testimonio veritatis in Ecclesia, Dissertatio Theologica*, aliique quam multi, ostendentes per Constitutionem damnari ipsissimas expressiones divinæ Scripturæ, S. Augustini, aliorumque præcipuorum Sanctorum Patrum, vel certe iis simillimas, exacteque æquivalentes, etiam à pluribus Conciliis, Summis Pontificibus, & ab Ecclesia universa approbatas, velut ad fidem pertinentes. Talesque esse non solum expressiones de gratia per omnipotentiam Dei effectum bonum infallibiliter inferente, deque ipsius ad faciendum bonum, malumque vitandum necessitate; verùm & alias quam plurimas. Exempli gratia 27. *Fides est prima gratia, & fons omnium aliarum*, cujus propositionis expressio simillima est expressioni verborum Concilii Tridentini Sess. 6. c. 8. *fides est humanæ salutis initium, fundamentum & radix omnis justificationis.* Eundemque prorsus sensum habet. Non enim alia ratione nec alio sensu fides est *humanæ salutis initium*, nisi quatenus est *prima gratia*. Nec alio sensu fides *est initium, fundamentum & radix omnis justificationis*, nisi quatenus est fons omnium aliarum gratiarum quibus homo pertingit ad justificationem. Duæ proinde istæ propositiones quoad sensum sunt una eademque propositio. Damnatio proinde unius, damnatio est alterius.

Similiter expressio ista propositionis 68. *Dei bonitas abbreviavit viam salutis, claudendo totum in fide & precibus*, identica est cum expressione propositionis Christi Joan. 6. & Apostoli Rom. 10. Christus namque ibi à Judæis interrogatus, *Quid faciemus, ut operemur opus Dei*, per quod utique salutem consequamur, ut patet ex contextu? Respondet, *Hoc est opus Dei ut credatis in eum, quem misit Pater*: quia, uti paulo post dicit, *hæc est voluntas Patris mei qui misit me, ut omnis qui videt Filium, & credit in eum, habeat vitam æternam.* Apostolus vero Rom. 10. cùm duplicem distinxisset justitiam, unam ex lege Moysis,

alteram ex fide Christi; de hac sola dicit, quod det salutem: *Quid dicit Scriptura*, de justitia quæ est ex fide? *Prope est verbum in ore suo, & in corde suo, hoc est verbum fidei, quod prædicamus; quia si confiteаris in ore tuo Dominum Jesum, & in corde tuo credideris, quod Deus illum suscitaverit à mortuis, salvus eris.... Dicit enim* Scriptura: *Omnis qui credit in illum non confundetur.* Et *omnis quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit.*

At (inquies) Quesnellius in sua illa propositione nullam mentionem fecit de operibus necessariis ad salutem; per consequens videtur illa exclusisse. At certissima calumnia est. Neque enim Christus neque Apostolus supra, mentionem fecerunt operum; non ideo tamen opera excluserunt, tum quia licet ibi eorum non fecerint mentionem, fecerunt centies alibi; quemadmodum fecit & Quesnellius. Qui & merito ibi censendus est loqui de fide per charitatem operante, sicut & Christus & Apostolus. Denique opera continentur in fide & oratione sicut in suo fonte & germine, ideoque fides & oratio non immerito vocantur via abbreviata *Salutis.* Quod de fide per charitatem operante tanto certius est, quanto verum istud Rom. 13. *Si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur* DILIGES.

Et an non expressio ista propositionis 55. *Deus non coronat nisi charitatem: qui currit ex alio impulsu, & ex alio motivo, in vanum currit*, simillima est expressioni qua Paulus 1. Cor. 13. dicit: *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam*, charitatem autem non habuero, nihil sum; & si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas; & si tradidero corpus meum ita ut ardeam, *charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest;* maxime cum Apostolum ibi de charitate actuali Sanctus Augustinus & alii Patres communiter exponant, de eaque Apostolum loqui contextus manifestet.

An non etiam expressio propositionis 77. *Qui non ducet vitam dignam filio Dei, & membro Christi, cessat interius habere Deum Patrem, & Christum pro capite.*

fun-

fundatissima est in expressione illa Christi Joan. 8. *Si Deus Pater vester esset , diligeretis utique me.... vos ex patre diabolo estis.... Qui ex Deo est, verba Dei audit: ideo vos non auditis , quia ex Deo non estis.* Et Joannis Apostoli 1. Joan. 3. *Omnis qui non est justus, non est ex Deo.* Unde & unanimis Patrum est v. g. S. Augustini epist. 153. *Num Deus malorum Pater est? absit.* S. Athanasii orat. 5. contra Arianos. *In quorum cordibus* (per Spiritum Sanctum) *non est Filius, horum Pater Deus nominari non potest.* S. Ambrosii commentar. in c. 8. ad Rom. *In quorum actibus consilia Principum & Potestatum hujus mundi* videntur , non sunt filii Dei , sed diaboli. S. Cyrilli Alexandr. l. 5. in Evang. Joan. to. 5. pag. 551. *Non licere quibusvis citra reprehensionem Deum vocare Patrem , sed in quibus pietatis erga Deum decus elucet..... Judæos esse mendaces , cum Deum Patrem vocare non verentur, propterea quod eum non diligant.* S. Chrysostomi homil. de orat. domin. *Indignum esse, ut si aliquis sit adulter, Deo audeat dicere, Pater.* Isidori Pelusiotæ l. 4. epist. 24. *Quavis superiorem audacia eum esse arbitror* , qui cum nihil eorum faciat , quæ laudabilem deceant filium , tamen ausit Patrem appellare rerum omnium conditorem. Similia habent reliqui Patres , Cyprianus dicens *quod peccator populus , non possit dici filius* : Gregorius Nyssenus quod *impius mentiatur , dum Deum invocat Patrem.* S. Chromatius Aquileiensis Episcopus, S. Venantius Fortunatus , Petrus Laodiensis , Paschasius Radbertus , S. Remigius Antisiodorensis , Euthymius Monachi , Innocentius III. Dionysius Carthusianus &c.

Denique idem pluribus libris hac de re editis palam ostenditur de reliquis propositionibus 101. Ne sua prolixitate lectorum animos fatiget nostra hæc oratio, sufficiet hic addere propositionem 50. *Frustra clamamus ad Deum, pater mi . si Spiritus charitatis non est ille qui clamat.* Quid enim aliud exprimit Apostolus Rom. 8. cum dicit : *Spiritus adjuvat infirmitatem nostram* (ut oremus sicut oportet : ut proinde frustra non oremus) *nam quid oremus sicut oportet , nescimus, sed ipse Spiritus*

postulat pro nobis (id est postulare nos facit) *gemitibus inenarrabilibus*. Nisi ergo Spiritus Sanctus, qui charitas est, faciat nos orare, non oramus sicut oportet; frustra proinde oramus. *Ita* enim *dictum est interpellat* (ait Augustinus epist. 194. ad Sixtum) *quia interpellare nos facit, nobisque interpellandi & gemendi inspirat affectum...... Nemo* ergo *sine spiritu orationis salubriter* est *oraturus*. Qui profecto spiritus non est spiritus timoris, sed charitatis, prout Apostolus ibidem ait: *Non enim accepistis spiritum servitutis, iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum*, in quo clamamus, Abba pater. Nam ut idem Apostolus prosequitur ad Galat. 4. *Quoniam estis filii, misit* Deus *spiritum Filii sui in corda vestra, clamantem, Abba pater*. Unde expressissime Augustinus serm. 71. *sine qua* (charitate) *inaniter clamat, quicumque clamat*, quæ est ipsissima propositio 50. Magistro suo concinit fidelis S. Augustini discipulus S. Thomas in cap. 8. ad Rom. Ubi dicit quod Spiritus Sanctus facit nos orare, quantum in nobis desideria bona producit, quæ desideria nascuntur ex amore charitatis, quem in nobis producit, juxta illud: *Charitas diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis*. Quamdiu vero Spiritus Sanctus dirigit & movet corda nostra, desideria nostra esse non possunt nisi utilia. Et rursum Spiritus Sanctus clamare nos facit non per fortitudinem vocis, sed per fortitudinem & fervorem desiderii. *Tunc enim clamamus Abba pater, quando per affectum accendimur calore Spiritus sancti ad desiderium* Dei. Et S. Prosper sentent. 100. *Clamor ad Deum est intentio cordis, & flagrantia dilectionis: quia semper petitur, quod semper optatur. Hoc autem Deo absconditum non est; quoniam ad ipsum redit, quod ab ipso processit*. Et quæ doctrina certior, quam expressissima ista apostoli 1. Cor. 13. *Si linguis hominum loquar & angelorum; charitatem autem* actualem *non habuero*, factus sum velut æs sonans *& cymbalum tinniens...... nihil mihi prodest*. In vanum ergo clamamus ad Deum Abba pater, nisi charitas clamet, neque enim de charitate habi-

bituali sermo est, sed de actuali. Aliàs opera omnia catechumenorum & fidelium ad pœnitentiam sese disponentium, ante justificationem, ante charitatem proinde habitualem facta nihil essent, nihilque prodessent. Quod sine errore dici non potest, de amore ergo sive charitate actuali Apostolus ibi dicit, quod *sine amore* fides *nihil prodest*, ut loquitur Augustinus Enchir. c. 8. nihil proinde etiam prodest oratio, quæ est locutio angelorum. *In Christo enim neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides.* Non omnis sed *quæ per charitatem operatur.* Unde rursum Augustinus l. 2. ad Bonifac. c. 8. fidem, quæ per dilectionem non operatur, dicit esse fidem dæmonum, qui *credunt & contremiscunt*, sed non diligunt. Sed non istam fidem, sed *fidem quæ per dilectionem operatur, approbat atque commendat* Apostolus. Atque ex his Enchir. 8. concludit ut supra, quod *sine amore, fides nihil prodest.*

An ergo non formidandum, Bme Pater, quod veritates istæ (quæ ad fidem & pietatem christianam videntur pertinere, utpote tam clarè & expressè contentæ in verbo Dei, scripto & tradit) per Constitutionem *Unigenitus* damnatæ videantur? Ideo ergo turbantur fideles, eosque inter *boni horrent, mali rident, inimici* Ecclesiæ Catholicæ insultant, amici confunduntur, scribebat olim Innocentio II. S. Bernardus epist. 178. Apostolicam Authoritatem vestram toto corde honorant ac venerantur; *sed licet nos, aut angelus de cœlo evangelizet vobis præter id quod evangelizavimus vobis, Anathema sit*, ajebat Paulus Apostolus ad Galat. I. Propterea cum omni humilitate à Sanctitate vestra doceri postulant fideles, quomodo Constitutio *Unigenitus* ipsis non evangelizet aliter quam evangelizaverit Christus, quam evangelizaverit Paulus, quam evangelizaverint Innocentius I. Bonifacius I. Cælestinus I. Leo I. Gelasius I. Fœlix IV. Bonifacius II. Joannes II. Agato, Martinus V. Clemens VIII. Paulus V. Innocentius X. Alexander VII. Clemens X. Innocentius XII. aliter quam Concilia Africana, Sardiniense, Arausicanum. II. aliter quam S. Au-

S. Augustinus, S. Prosper, Sanctus Fulgentius, & SS. Patres passim omnes, à quibus tradita fuit de gratia doctrina, quam Constitutio *Unigenitus* damnat, prout Quesnellius ipse demonstrat in epistola ad Episcopum Aginnnensem.

Nec turbantur duntaxat fideles, sed & scandalizantur, dum audiunt modum, ut ipsis videtur irregularem quo Constitutio prodiit, non servatis utique regulis æquitatis, solis nempe accusatoribus auditis. Siquidem æquitas videbatur postulare 1. Ut Sanctitati vestræ suspecta esset fides accusatorum ob notoriam passionem adversus authorem libri, & Eminentissimum approbatorem illius. 2. Ut Sanctitas vestra curaret *locum subreptionibus non patere.* Hoc enim necessarium esse docet S. Leo epist. 21. 3. Ut *quam plenissimè & lucidè universa sibi indicari* juberet, *ne inter assertiones partium aliqua ambiguitate falleretur.* S. Leo epist. 20. 4. Ut nihil incognitis rebus *in cujusque partis præjudicium definiret, priusquam universa* quæ gesta sunt definiret, veraciter audiret. S. Leo ibidem. 5. Ut utramque partem audiret: quia *justus Judex non est qui sic unam partem audit, ut nihil alteri parti reservet.* S. Petrus Chrysologus epist. ad Eutychem. Hasce omnes æquitatis regulas servandas censuit, servavitque Leo in causa Eutychis, tum ut juste judicaret, tum *quia decet* (inquit) *in talibus causis hoc maxime providere, ut sine strepitu contestationum, & charitas custodiatur, & veritas defendatur.* Maxime cum Eutyches se offerret ad corrigendum id quod in doctrina ipsius reprehensione inveniretur dignum. Plus ego feci (ait Quesnellus in Præfatione quarti sui Memorialis) & majori, quam ipse, sinceritate per litteras quas ad Papam scribere mihi honori duxi. Et tametsi professio fidei, quam ipsi feci; duæque apologeticæ explicationes meæ dudum ante Constitutionem in lucem datæ; quemadmodum & responsiones meæ ad omnia quæ D. Gaillandus objecerat ex parte adversariorum meorum, aliæque permultæ sensuum meorum declarationes coram publico factæ, unà cum clarissimis solidissimisque Doctrinæ Re-

Reflexionum Vindiciis per nunquam satis laudatum D. Bossuetum, Episcopum Meldensem, tam efficaciter & evidenter abstergerent omne dubium adversus fidem meam formatum ab accusatoribus meis, ut ea ex parte nihil superesset, quod me indignum redderet audientia tam humiliter à me postulata, auditis satis accusatoribus & notoriis inimicis meis, Papa me inauditum in defensionibus meis condemnavit, nec recipere voluit justissimas defensiones meas, nec explicationes, quas paratus eram dare super omnibus quæ difficultatem pati poterant. Per consequens non solum providere noluit (uti juxta S. Leonem supra *decebat, in talibus causis) uti sine strepitu contestationum, & charitas custodiretur, & veritas defenderetur*; sed nec custodire voluit justitiæ legem, etiam naturalem & divinam, ab ipsis quoque Gentilibus consuetudine firmatam, ac velut jure gentium, observatam, juxta illud Act. 25. *Non est Romanis consuetudo, damnare aliquem hominem, priusquam is qui accusatur præsentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat, ad abluenda crimina.* Et quamvis, omni jure recipere atque examinare teneretur informationes omnes necessarias ut locus subreptionibus non pateret, hisce omnibus neglectis, Constitutionem promulgavit, Episcoporum omnium judicio explicationibus indigentem, quam ne humillime quidem supplicatus ab Eminentissimo D. Card. Noaillio, & Episcopis ipsi adhærentibus, dare dignatus fuit, imo pro eo supplicantes, velut seditiosos & schismaticos damnavit, tametsi non ignoraret, ne quadraginta quidem Episcopos sine datis à se explicationibus Constitutionem recipere voluisse (ingenuè confitentes sine iis saltem quadraginta ex 101. propositionibus justè damnari non posse) sed & reliqui per Galliæ regnum Episcopi, se ponunt in possessione Constitutionem explicandi, suo quique modo, atque ex ipsis plerique prohibent eam aliter intelligi, & aliter intellectam recipi.

Ecce ergo concursus & conflictus explicationum, diu duraturus, contestationumque & perturbationum fons

fons & scaturigo futurus, quarum nec Papa nec quisquam juniorum Episcoporum visurus est finem. Ecce quid parit judicium, non auditis audiendis præcipitatum. Ecce quo tendebant Constitutionis promotores. Res quippe suas per ejusmodi turbas promovere solent, mediantibus artibus quibus sibi Principum & Magnatum favorem conciliare consueverunt. Eò collimantes, Episcopis sibi devotis permittere cavebant, ut eo in statu constituerer, quo Sanctissimo Domino ipsemet darem explicationes meas; imo suas mihi tribuere volebant, ut liber meus velut hæreticus damnaretur. Et ideo impedierint, ne audirer in justificationibus meis: quia de re ipsorum erat, ut reus essem; & sic ut *dum unus homo impetitur, in omnem Ecclesiam sæviretur*, ait S. Leo epist. 40. In tota fortassis Historia ecclesiastica similis injustitiæ non reperitur exemplum. E contra vel ipsos manifestiores hæreticos Ecclesia ursit ut sese explicarent juxta regulam fidei: quod dum præstiterunt, Episcopi cum gaudio explicationes ipsorum exceperunt, cordeque verè paterno ipsis ecclesiæ sinum velut boni patres aperuerunt.

Hodie Presbyter Catholicus ad Patrum suorum se projicit pedes, ut ab ipsis, à Sanctissimo utique Domino & Episcopis auditus, discat errores suos, seque justificandi ordinem & modum sive explicando sive retractando, paratus ipsorum judicio submittere approbationes doctrinæ suæ ab annis triginta imo quadraginta à sanctioribus & sapientioribus Episcopis datas. Et repellitur, & humillimis supplicationibus ipsius aures occluduntur, verbisque & expressionibus ipsius Episcopi sensus attribuunt ipsius intentioni & sensui naturali prorsus adversantes, sensus (inquam) insensatos, postea quam eos antecedenter protestatus fuerat à sensibus suis alienos, protestationemque juramento, coram Deo, Angelis & hominibus firmaverit. Hucusque Quesnellus.

Obsecrant fideles sibi ignosci si in eo Sanctissimus ipsis videatur reprehensibilis, prout S. Petrus reprehensibilis visus est Paulo. Neque enim in eo visus est uti po-

potestate, eo modo, & eum ob finem, ob quem est data. Ignoscant & quadraginta Episcopi si ex dictis ad oculum demonstrata videatur falsitas assertionis, qua dixerunt, *nihil adjici posse veritati, exactitudini & soliditati Instructionis suæ* Pastoralis, in eaque *unumquemque ex ipsis Ecclesiarum suarum fidem & traditionem recognovisse.* Faxit Deus, ut ex ipsis nemo sit in die judicii à supremo Judice convictus de mendacio in Spiritum Sanctum. Nec enim apparet, quomodo ex ipsis justificari queant illi, qui non obstantibus præventionibus suis, positivè fassi sunt ex 101. propositionibus saltem quadraginta esse, quæ censurâ notari non poterant. Ubi ergo (respectivè ad illas) *veritas?* Ubi *exactitudo?* Ubi *soliditas?* Ubi *traditio & fides?* Pluribus jam scriptis traditio & fides in contrarium demonstrata est. Vel solæ probationes Hexaplorum nuper editorum Lectores certos faciunt, quod Illustrissimis Episcopis Gallicanis difficile foret verificare suffragia sua; quæ ideo dederunt, quia talia Jesuitæ, Instructionis, ut fertur, fabricatores, Regis favore suffulti, & apud ipsum valde potentes, voluerunt, & ipsis placere necesse fuit quærentibus quæ sua sunt.

Enimverò præter hactenus dicta quomodo fides & traditio ipsos docuit damnabiles esse propositiones per divinam Scripturam & Traditionem consecratas v. g. 50. 55. & 77. supra memoratas? Idem ab ipsis quærere liceat de 58. *Nec Deus est, nec religio, ubi non est charitas:* cum Veritas toties in Evangelio doceat totam legem & prophetas in duplici de charitate Dei & proximi mandato consistere, *in his duobus mandatis universa lex pendet, & Prophetæ.* Et Apostolus Rom. 13. dicat: *Si quid est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur, diliges.* Si totum in hoc sit, tolle ergo hoc, totum tollis, etiam Deum, id est Dei cultum & Religionem. Nam ut Augustinus ait l. 10. de Civit. Dei c. 3. *Deo sacrificamus hostiam humilitatis & laudis in ara cordis nostri, igne fervidæ charitatis, hoc est Dei cultus, hæc vera religio, hæc vera pietas, hæc tantum*

Deo

Deo debita servitus. Ibi ergo non est religio, nec pietas, *ubi non est charitas*, juxta S. Augustinum.

Quid dicemus de propositione 87. *Modus plenus sapientia, lumine & charitate est, dare animabus tempus portandi cum humilitate, & sentiendi* STATUM PECCATI, *petendi spiritum pœnitentiæ & contritionis, & incipiendi ad minus satisfacere justitiæ Dei antequam reconcilientur?* Propositio ista videtur damnari non posse, nisi damnata praxi constantissima Ecclesiæ per tot sæcula, juxta quam S. Cyprianus tract. de lapsis animarum directores contra nostrorum temporum laxones sic instruit: *Oportet Dei Sacerdotem non obsequiis decipientibus fallere, sed remediis salutaribus providere. Imperitus est medicus, qui tumentes vulnerum sinus manu parcente contrectat, & in aliis recessibus viscerum virus inclusum dum servat, exaggerat, aperiendum vulnus est, & secandum, & putaminibus amputatis medela fortiore curandum.* In eos vero qui laxiorem praxim sequuntur præcocique absolutione & communione valde graviter lapsos donant, sic invehitur: *Emersit, fratres charissimi, novum genus cladis; &.... sub misericordiæ titulo malum fallens, & blanda pernicies. Contra Evangelii rigorem, contra Domini ac Dei legem, temeritate quorumdam laxatur incautis communicatio, irrita & falsa pax, periculosa dantibus, & nihil accipientibus profutura... Pœnitentia de pectoribus excussa est. Gravissimi extremique delicti memoria sublata est. Operiuntur morientium vulnera, ut plaga lethalis altis & profundis vulneribus infixa, dissimulato dolore contegitur. A diaboli aris revertentes ad Sanctum Domini sordidis & infectis nidore manibus acceditur.... Vis infertur Corpori & Sanguini Domini.... ante expiata delicta.... ante offensam placatam indignantis Domini, & minantis pacem putant esse quam verbis fallacibus venditant. Non est pax illa, sed bellum.... Quid eos, qui flere jugiter, & rogare Dominum suum debent, intercepta pœnitentiæ lamentatione communicare se simulant?... Non concedit pacem facilitas ista, sed tollit..... & impedit ad salutem.*

Per-

Persecutio hæc est alia, & alia tentatio.... Ita fit, ut dum temeritate quorumdam vel promittitur salus falsa, vel creditur, spes vera salutis adimatur.

Similia dicit Clerus Romanus, Cypriani dicta confirmans in epist. ad ipsum sicut & Ambrosius l. 2. de pœnit. c. 9. Et Chrysostomus homil. de S. Philogonio, S. Augustinus Hom. 50. S. Gregorius aliique Patres sequentium sæculorum, ac novissime S. Carolus, & Concilium Gebennense 4. p. tit. 9. c. 5. Cardinalis Bellarminus Conc. IX. in Domin. IV. advent. Cardinalis Aguirius dissert. 8. in can. XI. & XII. Concilii Tolet. III. Cardinalis Denhoffius Instruct. de pœnit. Cardinales Grimaldi & Camusius in Instruct. Pastor. Nec non Archiepiscopi quatuor & Episcopi Galliarum duodecim in celebri epistola sua ad Urbanum VIII. & alterâ ad Innocentium X. pro defensione libri *De frequenti Communione*, cujus effectus fuit quod liber ille ab omni censura, non obstante summa Jesuitarum adversus eum sollicitatione, immunis evaserit.

Quæ ergo mala timenda non sunt ex damnatione propositionis 87. attentis falsissimis ideis quas de justitia Christiana, ac dispositionibus ad justificationem requisitis sibi in animum induxerunt laxones horum solutioni, quos quia sacerdotes tam multi sequuntur, per absolutiones præcipitatas *perit sacerdotum multitudo infinita*, prout dicit laudatum Concilium Gebennense.

Quæ cum ita sint, non mirum quod fidelium suspicio magna sit, Beatissime Pater, quod lumen illud Spiritus Sancti, quod Summo Pontifici ad hoc facienti, quod facere oportet cum explicanda sunt fidei mysteria, & tradenda morum præcepta, Sanctitati vestræ non detexerit Jesuitarum fraudes, mendacia & calumnias, Episcoporum ipsis mancipatorum præventionem, Aulicorum suorum adulationes, suspecta Consultorum suorum & officialium consilia, sed ab iis Sanctitatem vestram circumveniri. Notum quippe est universo orbi solos quinque Cardinales, Fabronum, Tolomeum

Je-

Jesuitam, Albanum nepotem vestrum, Ottobonum, Ferrarium Congregationibus ad examen libri accusati institutis adfuisse; atque ex iis quatuor priores ab omni partialitatis suspicione liberos non fuisse. cum tamen examinandæ forent tot & tanti momenti propositiones, utpote christianæ Religionis essentialia concernentes, ut nunquam majores ob causas congregata sint Concilia Generalia. Unde saltem Concilium Cardinalium omnium vicinorumque Episcoporum ad examen tot & tanti momenti propositionum videtur fuisse necessarium; ob periculum alioqui damnandi ipsissimas veritates divinæ Scripturæ & Traditionis, prout revera damnatæ videntur: cum plurimæ ex propositionibus illis videantur expressè contineri in divina Scriptura & Traditione, ut supra visum est, demonstratque vir incomparabilis Bossuetus, Episcopus Meldensis, in Vindiciis Quesnellianarum Reflexionum; per consequens non videantur magis damnabiles quam veritates divinæ Scripturæ & Traditionis.

Et ideo major pars Facultatis Theologicæ Parisiensis Constitutionem acceptare recusant, uti demonstrat liber cujus inscriptio est, *Relatio deliberationum S. Facultatis Theologicæ Parisiensis.* Et ne quadraginta quidem Episcopi Galliarum acceptarunt nisi dependenter ab explicationibus à se datis, uti declararunt; quas tamen à sensu Authoris Reflexionum, ac proinde à sensu Sanctitatis Vestræ alienas esse certissimum est; maxime cum Molinismum adeo patenter inducant, ut Illustrissimus D. Episcopus Mirapicensis in Instructione sua Pastorali pag. 54. conqueri non dubitet: *Fas mihi sit dicere, quod formidem ne hodie in ecclesia Gallicana contingat simile eo quod in ecclesia universa contigit post Concilium Ariminense, dum ut S. Hieronymus expressit,* INGEMUIT TOTUS ORBIS, *& Arianum se esse miratus est. Quia revera formidandum est, ne Gallicana Ecclesia, præter intentionem suam, brevi se videat Molinisticam totam.* Quod eadem in Instructione pluribus ostendit: nec certe dubium est collimasse Molinistas, dum Jesuiticis artibus & dolis apud Sanctitatem ve-

stram

ſtram pro Conſtitutione inſtiterunt; cum de facto, *io triumphe* canant pro Moliniſmo ſuo per Conſtitutionem *Unigenitus*, ut putant, definito. Nec magis dubium eſt luxuriantia plurium Caſuiſtarum ingenia ſibi invicem etiam applaudere, quod per eandem confirmata videantur laxiora opinamenta ipſorum de amore Dei, de timore inferni, de pœnitentia & adminiſtratione ſacramenti pœnitentiæ &c.

Propterea ergo tanta adverſus Conſtitutionem commotio & offenſio. Siquidem viri eruditi obſtupeſcunt ſtupore gravi, quòd per Sanctitatem veſtram primo intuitu damnari videantur veritates ad fidem pertinentes, ſubvertique morum regulæ à præcipuis eccleſiæ Patribus traditæ. Et perſonas pias offendit viſa ipſis damnatio tot ſanctorum documentorum, unde plurimum ædificantur. Noviter converſorum fides vacillat, & qui ad Eccleſiam videbantur proxime reverſuri, ab ea longius recedunt, creſcitque Libertinorum ſubſannatio, & Proteſtantium adverſus Romano-Catholicos inſultatio.

Ecce quod non ſatis præviderunt nec præcaverunt quatuor ſupra nominati Cardinales & Conſultores partiales, à Jeſuitis circumventi, quibus per omnia non acquieviſſe fertur Eminentiſſimus Ferrari. Nec certe per omnia acquieſcere poſſe videbatur ſalva ſcholæ ſuæ doctrina de gratia, per tot prædeceſſores veſtros, ut per Congregationem de Auxiliis approbata damnataque per eamdem in judicio contradictorio novitia Molinæ doctrinâ. Abſit tamen ut turbas illas & commotiones veſtræ tribuamus Sanctitati, cujus cognoſcimus ac veneramur laudabilem intentionem, & zelum magnum pro conſervanda fidei & morum puritate: quinimo ſolis tribuimus malignis informationibus, quibus Sanctitatem veſtram, auſu ſacrilego circumvenerunt Jeſuitæ, magis quæ ſua ſunt quærentes, quam quæ Jeſu Chriſti, & magis honorem Societatis ſuæ, quam Apoſtolicæ Sedis in qua ſedet Sanctitas veſtra, indigni profecto affectu illo, ut pleriſque videtur, nimis magno, quo ipſos ſolos audit. Audire (obſecro) digne-

gnetur & alios, ab ipsis per calumniam accusatos, quia ipsis videtur quòd cum filiali fiducia dicere queunt cum S. Bernardo epist. 180. ad Innoc. II. *Bonam causam, habere & æquum judicium: qui non cunctabitur evacuare quod subreptum est, cum apparebit quod verum est. Nec poterit inde ridere, qui voluit irridere, sed (ut scriptum est) mentita est iniquitas sibi. Hoc solet habere præcipuum Apostolica sedes, ut non pigeat revocare, quod à se forte deprehenderit fraude elicitum, non veritate promeritum. Res plena æquitate, & laude digna, ut de mendacio nemo lucretur, præsertim apud sanctam & summam Sedem. ...... Adsit Dominus cordi Domini mei; ne iterum posset ei subripi* à Jesuitis, *non tam (ut simulant) appetentibus* veritatem, *quam fugientibus* Molinismi sui damnationem, à S. Congregatione de Auxiliis post exactissimum decem annorum examen justissime resolutam, & in approbata à Paulo III. bulla ad formam reductam, quam & suo tempore promulgare pollicitus est, & apostolicam pollicitationem istam exequi usque adeo necessarium est, ut Jesuitæ numquam cessaturi sint Ecclesiam turbare, donec ipsorum superbia & potentia magna nimis humiliabitur istius bullæ promulgatione. Non ignorat Roma, christianam religionem è Japonia factam exulem culpa ipsorum, sicut & subversam Missionem Chinensem, & valde infirmatam Missionem Cochinchinensem & Tunquinensem, faciemque ipsorum sanguine Legati S. Sedis à Latere respersam. Sic *delatores* isti, (ait Tacitus) *genus hominum publico* exitio repertum, *& pœnis quidem nunquam satis coercitum, per præmia*, & favorem principum, Romanæque Aulæ *eliciuntur* & multiplicantur.

Et isti sunt qui per epistolam Anonymi ad Eminentissimum Cardinalem Noaillium frontem habent petendi à mitissimo hominum, an ipsi, an Eminentissimus præsentem suscitaverint tempestatem. Sed vivit dominus, respondere potest Eminentissimus, *Nec ego*, nec quisquam adhærentium mihi prophetarum, *turbavi Israel, sed tu, & domus patris tui.* Et nonne ideo Jesuitæ aliàs è Gallia pulsi? quia usque adeo intus sedi-

ditiosi, extus formidabiles, & adhuc nuperrimè Juvencius Jesuita ausus fuerit vulgo dare Apologiam reorum sanguinis Regii, & Gallicana Societas cœlum terramque movere ad supprimendum cursum justitiæ adversus Apologistam illum Gallum. Et rursum illi ipsi qui olim è sedibus suis exules fecerunt sanctum Episcopum Palafoxium, totque alios sanctos Episcopos Mexici, Paraquanæ, Manilæ, Interfectoresque Cardinalis Turnonii, hodie persecutores sunt Cardinalis Noaillii. *Istud genus hominum* (dicebat plusquam à sexaginta annis Pater Valerianus Magnus) *intolerabile se reddit toti Christianitati.* Aspirat ad grandia & dominationem, leges divinas & humanas, positivas & naturales finibus suis accommodando, & ad se vel per commodam doctrinam suam, vel per spem aut metum attrahit omnes magnates terræ, eorum deinde authoritate ad promovendas res Societatis abutendo. Ipsorum facinora & attentata nulla puniuntur nec coercentur authoritate, imo potius præmiantur; & ideo ea cum audacia illa committunt, ac si Deo redderent obsequium. Cognoscit hoc totus mundus de eoque cum execratione loquitur. Sed nullus est qui tantæ tyrannidi se possit opponere.

„ Testor & protestor sanctissimæ & individuæ Trini„ tati, Patri, & Filio, & Spiritui Sancto (aiebat In„ nocentio X. Sanctus Episcopus Palafoxius in epist. „ ad ipsum data anno 1649.) quidquid in hac epi„ stola, vel supplici libello..... à mea humilitate dic„ tum, & prolatum, non alio fine vel intentione pro„ ferre velle, nisi propter christianæ Religionis aug„ mentum, puriorem fidei propagationem, infidelium „ securiorem & efficaciorem conversionem, Religio„ sorum Jesuitarum majorem profectum & utilitatem, „ & ut quamplurima mala, quæ hodie in Ecclesia pul„ lulant, & deinde imminent, à tua Sanctitate & pru„ dentia vitentur, aut præcaveantur.

„ Ista, B. P, protestatione christiana præmissa, ea „ ingenuitate & sinceritate, qua decet & licet filio, „ qui Patrem, viro Christiano qui Christi Vicarium u„ ni-

„ niversalem alloquitur, profiteor Religionem istam, „ aliàs sanctissimam, si intra cancellos justæ & honestæ reformationis à Tua integritate & sapientia non „ arceatur, jam non tam utilem quam animarum regimini, quod nobis Episcopis competit, nunc certe noxiam extare, & magis tractu temporis noxiam esse „ futuram.

„ Jesuitas Religiosos per triginta annos satis intime „ tractavi, ... nunquam ipsis Jesuitis malus fui, nisi quando Ecclesiæ meæ bonus ab omnibus existimabar.

„ At supponamus, quod pro Ecclesia laboret Societas Jesuitica, quid interest, si ejus onere, pondere, „ magnitudine Ecclesia Dei universalis laboret & gemat. Quid interest quod Episcopos suo ministerio „ adjuvet, si Episcopos non suis nutibus obsecundantes deprimat & exagitet? Quid interest, quod populos doceat, si populos commoveat & perturbet.....

„ Quid interest quod Ministris aliquando Regiis „ Dynastisque & principum Aulis cum utilitate se „ inserat; si plures in eo excedant non necessaria, imò „ Reipublicæ noxia introductione & præsumptione, „ quæ spiritualis ministerii existimationi detrahit plurimum, & offensam sæcularibus reddit, manu directioneque interiori de spiritualibus ad politica, de „ politicis ad profana, de profanis ad nocentissima „ subintrando, & magno sæcularium scandalo, & incommodo, interiora domorum sæcularium dirigendo & gubernando.

„ Quid interest, quod tot scriptis Ecclesiam illustret, si tot novis opinionibus Ecclesiam vexat, „ christianam sapientiam divexat, & scindit, veritatem tandem reddit ambiguam? Nonne & scientia „ quisquis laborabit si plus sapiat, quam oportet sapere? „ Nam ad sobrietatem sapere docendum & edifcendum est.

„ Quæ alia Religio...... Ecclesiæ Dei universæ tanto fuit impedimento, & discordiis adeo totum orbem

„ bem christianum implevit? ...... Quæ alia Religio „ tantas aliis Religionibus, Clero, Episcopis, & sæcularibus Potestatibus, & his christianis & catholicis, „ turbas commovit, æmulationes peperit, querelas „ concitavit, controversiis litibusque implicavit? Aliquæ aliquas, tantas nulla......

„ Quæ alia Religio doctrinam Sanctorum tanta libertate impugnavit? Et illis veræ fidei antesignanis, „ Ecclesiæ columnis, Theologiæ micantissimis & dignissimis Præceptoribus, minus detulit reverentiæ? „ Fallitur S. Thomas, Bonaventura decipitur, non „ tantum dicit & scribit, sed etiam typis mandat, „ quicumque Jesuitarum modernus præceptor.

„ In suggestis sacris jam reticet Augustinus, Ambrosius, obmutescunt Gregorius, Hieronymus, Chrysostomus, Cyrillus, & cæteri Ecclesiæ non quomodocumque lumina, sed luminaria fulgentissima: quidam enim tantummodo neoterici Jesuitæ à suis discipulis laudati exaudiuntur, & eorum authoritate, „ dictis, scriptisque doctrinam Christianam fulcire nituntur. Quod non solum dignitati verbi Dei indecens, sed „ neque animarum saluti securum existimo. Si enim „ cuique Doctori eadem, quæ sanctis conceditur authoritas, maxime vexare potest Ecclesiam opinionum „ diversitas, & labefactari fidei puritas, & morum integritas, quæ ex authoritate Patrum & Sanctorum „ veneratione dependet......

„ Quæ alia Religio adeo integros & antiquos mores „ Ecclesiæ laxavit, postquam à primitivo suo fervore „ discessit..... circa usuras, circa præcepta Ecclesiastica & „ Decalogi circa omnem christianum vivendi tenorem, „ præcipue quantum attinet ad doctrinam? itaut arbitraria pene videatur & probabilis omnis in Ecclesia „ moralis Theologia...... Quibus legibus, aut opinionibus..... instructi discipuli juvenes, non solum inermes, & effæminati, & spiritum fugientes & carnis „ illecebris & voluptatibus procliviores & indulgentiores educantur, sed quæcumque in ecclesia aspera, &

„ quæ ad pænitentiam inducunt, & quæ crucis mortifi-
„ cationem promovent, verendum est ne metuant, re-
„ spuant, perhorrescant: & cùm regnum cœlorum
„ vim patiatur, & violenti rapiant illud, mirum non
„ erit, si rapere ipsi non adeo facilliter queant:...

„ Quæ alia Religio, P. B..... in ecclesia Dei telonium
„ exercuit, pecuniis fœneravit.... Quæ alia Religio foro
„ bonisque cessit? & profanis commerciis & contrac-
„ tibus maris tærraque totum fere Orbem maximo sæ-
„ cularium scandalo, & admiratione complevit?

„ Luget Hispalensis populosissima civitas, complo-
„ rant viduæ Bæticæ, pupilli orphani, desertæ virgi-
„ nes, honesti sacerdotes, & sæculares à Religiosis Je-
„ suitis deceptos esse inclamando, qui plusquam qua-
„ ter centum millibus ducatorum miserabilium ipsarum
„ personarum dilapidatis, & expensis in proprios usus,
„ bonis foroque cessere.

„ Quid dicent Batavi hæretici in illa provincia & lit-
„ toribus Gaditanis ubi hoc accidit, frequentissimi?
„ Quid Britanni & Germani nogotiatores, qui bonam fi-
„ dem in contractibus servare præsumunt? Profecto
„ catholicam & Romanam fidem.... irridebunt, & con-
„ tumaciores in suis erroribus permanebunt.... Nihilo-
„ minus hæc omnibus patent.... non solum in Hispa-
„ nia, sed & in aliis Orbis christiani partibus....

„ Tota Ecclesia Chinica congemiscit, & se non tam
„ edoctam, quam deceptam ab ipsis Jesuitis in fidei
„ purissimæ documentis & rudimentis inclamat... cru-
„ cem Domini reclusam, Gentilicos ritus permissos...
„ christianizantes idololatras, idololatrizantes christia-
„ nos, ... sub gentilica larva fidem sanctissimam do-
„ lentissime conspicit.

„ Hæc, B. P..... mea humilitas, muneris & oneris
„ pastoralis obligatione compulsa, tuo sanctissimo zelo
„ retulit moderanda, vel omnino reformanda.... Reme-
„ dium exposcunt, censura indigent, reformationem
„ expetunt. Tuo prudentissimo judicio relinquendum
„ erit, quibus mediis remediisque hæc omnia, si non
„ sanari, saltem moderari valeant, quod facillimum

tuæ

„ tuæ supremæ Potestati erit, præcipue omnibus fere
„ Ecclesiæ ordinibus in idipsum conspirantibus.....

„ Et hoc medio ipsis Jesuitis medicinam, Clero &
„ Episcopis operarios sine livore, & ministros spiritua-
„ les sine æmulatione, cæterisque Religionibus tran-
„ quillitatem sapientia tua, Innocenti sanctissime, spi-
„ ritus Sancti radiis illustrata præberet, & Ecclesia to-
„ ta universalis; tot tantisque controversiis, discordiis,
„ difficultatibus & scandalis; & aliis Jesuitarum nego-
„ tiis, tanquam procellis implicata & agitata, con-
„ quiesceret.

Et nonne ipsi sunt, beatissime Pater Clemens XI. de quibus Pater Thomas Jesuita refert, sibi Eminentissimum D. Cardinalem Turnonium viso agendi modo Jesuitarum in China confidenter dixisse, quod si diabolus personaliter in Chinam venisset ad ibi subvertendam Religionem, plus ipsi mali non fecisset, quam Jesuitæ fecerunt. Atqui Jesuitæ ubique sunt Jesuitæ, ubique turbarum & persecutionum suscitatores adversus innocentes, ubique fratrum suorum falsi delatores. Ubique Ecclesiasticarum civiliumque Potestatum per informationes falsas deceptores. Unde & S. D. N. Alexandrum VII. Sacramque Congregationem de propaganda fide, per falsas suas de Ritibus Chinensibus informationes decepit Pater Martinius ab ipsoque subreptitium illud extorsit decretum, in favorem Rituum illorum, per quod adeo pertinaces permanserunt in illis defendendis, ut etiam post novissimum Sanctitatis vestræ decretum, Ritus illos definitive declarans superstitiosos, Juvencius Jesuita nuper adhuc defendere ausus fuerit in nova suæ Societatis Historia Romanis typis (dolose circumvento S. Palatii Apostolici Magistro, sicut & approbatoribus) edita; ita ut obstupescant fideles, Sanctitatem vestram adhuc usque adeo ipsis esse credulam, & specialiter favorabilem cum exemplari potius videantur punitione digni, quam affectu & favore tam speciali. Sed hoc pro S. Sedis honore filiali cum fiducia sub correctione sit dictum.

1. *Decembris* 1714.

II.

EPISTOLA

Sanctissima, gravissima Illustrissimi viri & natalibus, doctrina, virtute vere christiana Clarissimi, Domini JOANNIS DE PALAFOX ET MENDOZA, *Hispani & in America Episcopi Angelorum populi, ac Consiliarii Indiarum Decani, ad summum Pontificem* INNOCENTIUM X. *de Jesuitarum Societate extinguenda, vel strictè reformanda ob universalis Ecclesiæ bonum.*

BEATISSIME PATER,

1. SAcris tuæ Sanctitatis pedibus provolutus, infinitas Deo & Apostolicæ Sedi gratias ago, quòd tanta benignitate & humanitate Doctorem Silverium de Pineda Procuratorem meum foveris, ut quàm brevissimo tempore ad te missum ad me remissum utroque mari Oceano & Mediterraneo, Italia, Hispania, Americaque peragratis conspexerim, & ab eo Litteras Apostolicas super dubia oraculo sapientiæ tuæ proposita, nostros intellectus illuminantes, errores

rores corrigentes, diſcordias ſedantes, non ſine lachrymis præ hilaritate gratiarumque actione acceperim.

2. Cui enim non erit lætitiæ ſtuporique, videnti viginti & ſex quæſtiones controverſiaſque Eccleſiaſtica, auditis etiam prolixè partibus utriſque, & viſis actis per ſanctam Congregationem à te particulariter aſſignatam, etiam ab occupatiſſimis Cardinalibus ſapientia & virtutibus Eminentiſſimis, & Romanæ Curiæ Prælatis, intra quatuor menſes diſſipatas, collatas, concluſas, deciſas, & tandem expeditas fuiſſe? Ut jam deinde jure optimo, non ſine magna animi infirmitate, ſi aliter fecerimus, ſacras illas voces debeamus non tantùm attendere & audire, ſed obedire Prælatis, quibus Apoſtolica Sedes inclamat, invitat, & ſuadet Patribus animarum dicens: *Venite, filii, audite me, timorem Domini docebo vos*, & iterum: *Omnes ſitientes venite ad me & ego reficiam vos, Ego enim ſum via, veritas & vita.* Cujus cauſa, Pater Beatiſſime, exteris hujus Americæ nunciavi Paſtoribus, cum muliere quæ convocavit amicas in Evangelio exclamans: *Congratulamini mihi, quia inveni drachmam quam perdideram.* Ut omnibus pateat quanta brevitate, benignitare & humanitate Apoſtolica Sedes, & tua Paſtoralis vigilantia, & ſumma ſolicitudo & ſapientia dubitantibus reſpondeat, errantes dirigat, & mœrentes conſoletur.

3. Sed heu! Pater Beatiſſime, nunquam in hac mortali conditione & miſeria hilaritas ſine mœſtitia, nunquam ſine novo diſcrimine tranquillitas, docente Divino Spiritu, *extrema gaudii* luctum occupare. Ea eſt humanæ mentis & naturæ fragilitas, ut ſemper magis ac magis medicina indigeat, & nondum vulneribus primis oleo charitatis ſapientiæque tuæ ſubſanatis, jam ſecunda ſuccedunt.

4. Sacerdotes, Beatiſſime Pater, ad te miſſi, & ad ſacra Apoſtolorum limina viſitanda, me ab aſſertis Conſervatoribus, Regularibus, & Religioſis Jeſuitis, prætextu ſuorum privilegiorum aſſignatis, non aliam ob cauſam, quàm quòd in animarum ſalutem & propugnationem Eccleſiaſticæ juriſdictionis, & Decretorum

Sacri Concilii Tridentini incumberem (ut Congregationi sacræ super hoc negotio à Tua Sanctitate assignatæ patuit) de facto excommunicatum & aliis innumeris injuriis impetitum fuisse.... retulerunt, & ad alia scandala devenisse nunciarunt.

5. Verùm post eorum discessum Religiosi Jesuitæ majores turbas contra me & dignitatem meam excitarunt, acriores seditiones commoverunt & injuriis atrocioribus dehonestarunt, & Clerum meum ac gregem crudelissimè vexantes, (liceat mihi ita enarrare, cùm eis ita fecisse libuerit) in majores angustias redegerunt.

6. Cæco enim quodam quasi furore perciti, Pater Beatissime, Religiosi isti, quos in Domino semper amavi ut amicos, & nunc ardentiùs ut inimicos diligo, videntes meos subditos Conservatorum suorum invalidis excommunicationibus non assentiri, sed suo amabili Pastori, vocem ejus in suis edictis agnoscentes, inhærere, se existimantes contemptos, in maximam iracundiam exarserunt; & nisi eorum libidini & arbitrio meam dignitatem & baculum Pastoralem submitterem, de incarcerando Episcopo cogitarunt.

7. Cùm autem hoc non quâ desiderabant facilitate consequi posse viderent, quia horror ipse facinoris ad defensionem sui proprii Pastoris populos excitabat, non tantùm alios Regulares, tanquam pro communi eorum causa, contra me convocarunt, sed quod gravius est, prophanum & sæcularem gladium (Comitis scilicet de Salvatierra Viceregis, qui mihi totius Regni Visitatori generali in protectionem miserabilium Indorum incumbenti, quos sui ministri maximè exagitabant, infensissimus erat) etiam ingenti pecuniâ emptum, temeritate maxima exemptum, digladiantes, dignitatem meam, personam, gregem, armis, incarcerationibus Ecclesiasticorum & sæcularium, & aliis quàm plurimis injuriis vexarunt; etiam hominibus flagitiosissimis armatis, dieque destinato (is autem fuit festum corporis Christi, eodem enim die conveniens erat ut traderetur Episcopus, quo captus fuerat Episcoporum

Epi-

Episcopus) ut meam personam caperent, dignitate expoliarent; gregem diriperent. Interim jurisdictione Inquisitorum ad id per ipsos conducta, prætextu quòd excommunicationes ut nullas Conservatorum mei subditi parvifacerent, incarcerante Clericos & Laicos, & atrociora, nisi Conservatoribus obedirent, minitante.

8. Dum hæc omnia à Religiosis Jesuitis, & Conservatoribus, & Tribunalibus ad id convocatis geruntur, ego quantum adjuvante Domino potui pro grege, pro fide, pro jurisdictione, pro Concilio, pro Apostolicis Constitutionibus & Regulis, quamvis solus, laborare non destiti, non tantùm Regulares censuris severissimis terrendo, & sæculares eisdem fulminibus & edictis, & epistolis, & voce, & sermone intra ordinem & obedientiam continendo, sed etiam, cùm parum hoc proficeret, contemnebant enim Jesuitæ censuras Ecclesiasticas, & vinculis earum innodati, suspensi & irregulares publicè celebrabant, Sacramenta ministrabant, invito Episcopo, etiam in non suis Ecclesiis prædicabant populo, sæcularium Confessiones audiebant, Vice-regem & auditores Regios exhortatus sum, ut aliqua congruenti moderatione & remedio, missis ad id aliquibus de meo Capitulo Commissariis, differentiæ istæ & discordiæ sedarentur, salva tamen Tuæ Sanctitatis irrefragabili decisione; & interim Respublica quieta, fidelium Ecclesia pacifica, & omnium suspensi animi sententiam Apostolicam expectarent.

9. Sed Religiosi Jesuitæ, Pater Sanctissime, gladio sæculari armati, & Archiepiscopo Mexicano Joanne de Muñozca, non tantùm fautore, sed auctore duceque freti, & omnibus penè Regni Tribunalibus variis artibus in suam potestatem redactis, nullam compositionem aut concordiam admittere volentes, Commissariis Ecclesiasticis ignominiosè dimissis, imò expulsis, non pacem; non inducias; sed bellum cruentissimum indicentes; nisi me, meamque jurisdictionem, & baculum Pastoralem, arbitrio ipsorum & suorum Con-

servatorum, quos ego tanquam auctores hujus miserabilis schismatis paulò antè anathemate percusseram, submisissem, cædes, carceres, exilia, proscriptiones, si aliter facerem, comminantur.

10. Ruptis ab eis honestæ concordiæ articulis, à me ut tanta scandala vitarentur propositis, acriùs Religiosi Jesuitæ bellum contra meam dignitatem gregemque repetunt & instaurant, plures Clericos scilicet incarcerando, & hos honestiores, electum Episcopum de Honduras, Vicarium meum generalem, virum doctissimum & honestissimum, manu sæculari dirissimè recludendo, & tandem meum gregem crudelissimè omnibus modis vexando, & iterum ardentiori affectu meam incarcerationem, aut extra Provinciam relegationem, diversis machinationibus disponendo.

11. Ad hos sacrilegos conatus, Pater Sanctissime, iterum excitati populi, Episcopum, propè antè Viceregem, & Gubernatorem amantissimum, jam tot petitum insidiis injuriisque exagitatum intuendo, ad sui Pastoris & Ministri Regii propugnationem convolant, & mortem subire parati, & sua etiam vita Pastoris vitam defendere contendunt. Et ita diviso Regno & in partes distracto, brachio sæculari, & Jesuitis, & Conservatoribus contra Episcopum & Ecclesiasticam jurisdictionem, populis autem & Clero pro jurisdictione & Episcopo contendentibus, in summum periculum redacta Respublica est.

12. Has inter angustias fluctuabat mens mea, æstuabat animus & consilium hærebat, exposcens à Deo, etiam profusis lachrymis, ut viam mihi dignaretur aperire, quâ salva fieret pax publica, jurisdictio oppugnata & vita petita. Deserere enim Ecclesiam, jurisdictionem & baculum Pastoralem Religiosis Jesuitis ignaviter tradere, vilissimum: armis autem & sanguine filiorum spiritualium causam defendere, durissimum & dirissimum: nihil autem agere, sed Conservatorum iræ me meaque committere, nocentissimum & imprudentissimum esse videbatur.

13. Quis enim, Pater Sanctissime, baculum Pastoralem

lem, id est, gladium Dei sine crimine turpissimè tradet? Aut quis suas oves ardentissimè diligens, & pro quibus se ipsum impenderet, & mortem etiam subiret, præ dolore conspicere posset sociali bello inter se digladiantes, & se ad invicem occidentes? Pugnam cruentissimam & tristissimam intuens pater utrorumque amantissimus, in qua vinci infelicitas, vincere crudelitas erit? Aut quis tandem vel propugnatione pacem, vel ignavia vitam disperderet?

14. Ideò utrimque angustias, utrimque pericula contuens, tanquam si in auribus personarent voces illæ Salvatoris, suos Apostolos & Discipulos in simili casu docentis, fugâ Ecclesiasticâ victoriam, non bello mortem, aut populorum jacturam prætendendam esse: dicebat enim, *Cùm persecuti vos fuerint in una civitate, fugite in aliam*: statui honestissimâ fugâ, non autem gladio crudeli, & filiorum sanguine defœdato, vitam & dignitatem meam propugnare.

15. Videbam enim adversariorum mentes in id maximè tendere, ut meam caperent personam, aut in ipsa expugnatione perimerent, quâ captâ aut peremptâ, & de mitra captiva triumphum, & de grege spolia, & de causa victoriam reportarent; percusso enim Pastore quàm facillimè disperguntur & oves; posteaque falsis probationibus & calumniis & criminationibus adversariorum, veritas Pastoris indefensa, & fama acquisita cum ipso corpore occiso consepultæ jacerent.

16. Considerabam itidem, Regulares Jesuitas, ardenti furore agitatos, in hos actus adeò irregulares prosilire, & in præceps dari, non ratione sed affectu, & quò major impetus, eò brevior, conatus enim iræ cito cadunt, & si primi illudant, secundi corruunt: nam etsi iracundia ab insania non nisi tempore distet, brevisque sit furor, tamen quamvis mala, quia furor, tolerabilis tamen, quia brevis, ideòque furorem istum persecutionis quàm citissimè transiturum existimavi, more quidem fulminis, quæ uno eodemque momento venit, percussit, abscessit.

17. Fuga ergo Rempublicam salvam facere statuens, & meis pœnis adversariorum culpas, imò & iras aut eludere aut delinire constituens, ne populus innocens nostris omnium erroribus plecteretur, commendato priùs grege æterno Pastori, relictis etiam tribus Vicariis Generalibus, ut si fortè absentes, vel legitimè impediti fuissent, unus pro alio Ecclesiasticam jurisdictionem defenderet; scripta etiam epistola Capitulo, in qua causas meæ ad tempus discessionis narravi, & ad defensionem Ecclesiasticæ jurisdictionis excitavi, duobus famulis tantùm, & Secretario scilicet, & eo qui mihi erat à Confessionibus, comitantibus, exteros familiares per diversas vias mittens, ut confusione ipsa inimici mei distracti, ubi ego delitescerem ignorarent; in montibus quæsivi refugium, & inter serpentes, scorpionesque, & animalia pestifera, quorum hæc regio feracissima est, securitatem & societatem, quam in hac Religiosorum implacabili Societate invenire non potui.

18. Ubi postquam per viginti dies non sine magno vitæ periculo, & alimentorum penuria (aliquando enim solo pane tribulationis, & aqua lachrymarum pascebamur) tandem in quodam parvo tuguriolo per quatuor menses delitui, exquisitissimis interim modis à Religiosis Jesuitis quæsitus, & pecuniâ maximâ expensâ, ut inventus, aut baculum Pastoralem traderem, aut me vita exuerent & occiderent.

19. Hoc modo hisque periculis & angustiis salva Respublica fuit, & si non pax spiritualis, saltem temporalis & publica reddita est Regno. Nam spiritualis tranquillitas, Pater Beatissime, ubi cum Jesuitis res agitur, solùm à Jesu Christo, & à Tua Sanctitate ejus Vicario reddi stabilirique potest: adeo enim terribilis est, si non reformetur, eorum in Ecclesia universali potentia, adeo amplissimæ facultates, honores, divitiæ, ut omnibus dignitatibus, legibus, Conciliis, & Apostolicis Constitutionibus potentiores existant; ita ut necesse sit Episcopis, (saltem in his partibus) aut in concertatione mori, & pro causa cadere & succumbere,

re, aut suis nutibus obsecundare, aut ad minus summo discrimine, periculis, expensis, incommoditatibus, falsisque eorum criminationibus illaqueatis dubium exitum de sanctissima & justissima causa expectare.

20. Cùm ergo viri Jesuitæ frustra Episcopum carceri quæsivissent, gregem ipsius vexare & miserabiliter persequi & affligere statuerunt; ad hosque sequentes actus non sine maximo populorum scandalo processere.

21. Primò enim suos assertos Conservatores, Religiosos Dominicanos, è Mexico in civitatem Angelorum, ubi mea Cathedralis Sedes præeminet, maxima Fratrum suorum & Jesuitarum comitante manu, incredibili pompa, plurimis curribus ad eorum adventum congregatis adducunt, ignorantem etiam plebem Religiosis Jesuitis monentibus, & per compita & plateas equitando clamantibus, ut genua flecterent, duobus illis Fratribus Dominicanis, assertis Conservatoribus (à me paulò antè excommunicationis fulmine & anathemate, ut prædixi, perculsis) ipsos asserentibus esse Papas, & Pontifices summos, & ut plus hæc suaderent, postquam ipsos cùm cruce processionaliter extra claustra Fratres sui Ordinis suscipiunt, non tam suadent quàm jubent Jesuitæ, qui eos conduxerant, erigere tribunal, creare Fiscales, & Apparitores ac Notarios nominare.

22. Deinde per plateas galeris sericis & violaceo colore exornatis incredibili fastu circumducunt, & etiam prope Episcopale palatium, ut majori contemptu de dignitate Episcopali triumpharent, maxima comitante Regularium caterva, cùm suis apparitoribus & ministris, curribus pluribus vecti circumambulant, & tandem omnia quæ Sanctum Concilium Tridentinum etiam legitimis Conservatoribus prohibet, Conservatores isti intrusi patraverunt.

23. Deinde Tribunali erecto, & his omnibus summa jactantia gestis, omnes Ecclesiasticos, & miseros sæculares, variis modis & molestiis vexant, alios ex-

communicationibus, alios bonorum suorum distractionibus, alios sæcu'ari manu, exilio, vinculis, & injuriis, alios aliis artibus dirissimè persequuntur.

24. Doctorem enim D. Manuelem Bravo de Sobremonte, Cathedralis Ecclesiæ Thesaurarium, Doctorem D. Ludovicum de Vongora antiquiorem Canonicum, Doctorem D. Nicolaum de Asperilla Portionarium, Sacerdotes honestos & doctos, per manum prophanam ab Ecclesia & Diœcesi relegant, Archidiaconum Ecclesiæ Cathedralis, Doctorem D. Ildephonsum de Cuevas & Avalos, Licentiatum D. Petrum de Angulo, Doctorem D. Andream de Luci, Baccalaureum Franciscum de Requesia, Capitulares & Sacerdotes, itidem viros eruditos & cordatos, salutem fugâ petere cogunt, alios etiam Sacerdotes & sæculares partim incarcerant, partim relegant, partim in angulis latere compellunt, & populum omnem suis deferre fidem invalidis censuris & edictis, minis, suppliciisque intentant.

25. His actis ad causæ sententiam illi Fratres Conservatores in hac causa procedunt, declarantes, & publico edicto pronunciantes, Episcopum & suum Provisorem Vicarium Generalem, injuriis affecisse Religiosos Jesuitas, in exposcendo ab eis licentias prædicandi, & audiendi sæcularium Confessiones, & in prohibendo ut usque quo eas exhiberent, à Confessionibus abstinerent. Quamvis mihi certissimè constaret, eos neque meas, neque meorum Antecessorum habere licentias.

26. Sententia ita lata, & in publicis Ecclesiarum suggestis publicata, ad alia atrociora procedunt, minis, præmiis, & aliis artibus suadendo Capitularibus, imò & aliquos compellendo, ut Sedem vacantem publicarent, brachio sæculari ad id implorato, & hoc præsentibus, imò & intra Diœcesim existentibus Episcopo proprio, Provisore, Vicario Generali, non tantùm uno, sed tribus, & his non obstantibus declarat Capitulum populo Sedem vacantem esse.

27. Jam hoc consecuti Jesuitæ, qui hæc omnia machi-

chinati fuerant, jurisdictionem Ecclesiasticam invadunt, usurpant, dilacerant, adulterium spirituale committunt, nefarium altare contra legitimum altare erigunt, alios Ecclesiasticos Officiales, Provisorem, Vicarium Generalem, etiam Vicarium Monialium nominant, & ab Episcopo nominatos amovent; & huic Capitulo Sede-vacante-Jesuitico prædicti Jesuitæ licentias quasdam confitendi & prædicandi ab alienis Episcopis obtentas (ex quibus quatuor tantùm erant meorum Antecessorum) & certa privilegia quæ ad terras infidelium (quales hæ non sunt) & hæc temporalia & suspensa & finita, dicto Capitulo exhibent. Et tandem documenta hæc talia qualia, quæ noluerùnt legitimo Episcopo, & suo Vicario Generali exhibere, Capitulo per eos compacto & coadunato nulliter, imò & sacrilegè, Diœcesim vivente Episcopo gubernante, exhibuerunt.

28. Hisce privilegiis, & aliarum Diœcesium Episcoporum licentiis visis à Capitulo Pseudo-Sede-vacante, edictum ab eo conficitur, secretò tamen ab ipsis Jesuitis compositum, & per omnia Ecclesiarum suggesta divulgatum, in quo omnibus fidelibus intimatur, Jesuitas Religiosos non egere licentiis Episcoporum propriæ Diœcesis, ad Confessiones sæcularium audiendas, propter sua privilegia; & si egerent, eas habere, & Capitulo exhibitas esse, & si non haberent & sufficientes non essent, eas Capitulum generaliter, etiam sine examine, concedere libentissimè, declarando adeo esse doctos Religiosos Jesuitas, ut nunquam fuisset credendum eos sine legitimo titulo Confessiones sæcularium audivisse. Alia etiam in hoc edicto subinferendo, jurisdictioni Episcopali, & authoritati Ecclesiæ & Tridentini Concilii, & animarum saluti nocentissima.

29. Deinde Censuras Ecclesiasticas, à Vicario Generali Episcopi contra Conservatores & Jesuitas (qui Confessiones sæcularium sine licentia proprii Pastoris audiebant) latas delent, auferunt, publicè dilacerant; eas autem quæ contra Episcopum proprium, ejusque Vicarium Generalem nulliter & indebitè, ut à Tua San-

Sanctitate declaratum est, latæ fuerant ab intrusis Conservatoribus, parietibus fixas relinquunt, videntibus & gementibus non tantùm omnibus Ecclesiasticæ disciplinæ amatoribus, sed populis etiam clamantibus & reclamantibus, qui tot injurias Episcopo suo amantissimo inferri conspiciebant.

30. Deinde Capitulum hoc Pseudo-Sede-vacante, contra Episcopum erectum, & à Jesuitis, tanquam si essent ipsi de corpore Capituli, directum, omnia edicta quæ circa mores & Ecclesiasticorum & sæcularium reformationem fuerant stabilita, in Episcopi odium abrogant.

31. In Ecclesiis, à quibus ego prophanos cibos & commessationes prohibueram, iterum ipsi edere & sic eas polluere permittunt; Clericos, Regularesque, quos ego ab audiendis sæcularium Confessionibus arcueram, ipsi approbant; honestos Sacerdotes, modestos, spirituales, quos ego præmio affeceram, ipsi supplicio afficiunt; Seminaristas, Collegiorumque meorum cultores, quos ego tanquam Dei Ecclesiæ maximè necessarios paterno educabam & instruebam affectu, ipsi molestant, & etiam de ipsis extinguendis conferunt.

32. Claustralibus virginibus, quæ meis monitis, edictis & exhortationibus intra suæ professionis septa libentissimè continebantur, non tantùm permissione, quod nefarium est, sed publicis exhortationibus, quod nefandissimum, ut ad suspectas collocutiones sæcularium & Regularium & Clericorum iterum redeant, suadent. Et tandem licentias innumerabiles Religiosis adolescentibus ad audiendas mulierum Confessiones concedunt, & ut de alieno thesauro, de mea Ecclesiastica jurisdictione profusissimè prodigunt & impendunt.

33. Hæc omnia me, P. B. non latebant, imò ex tuguriolo meo, in quo prostratus coram Christo Crucifixo Domino jacebam, & pro populo gregeque miserabiliter afflicto profusis lachrymis efflagitabam, tanquam à specula oves crudelissimè diripi, sponsam

meam

meam amantissimam Ecclesiam dilacerari, & impiissimè vexari conspiciens, fractum Pastoralem baculum, mitram conculcatam, oculis dolentissimis intuens, suspiria, gemitus, lamentationes mearum ovium irreparabiliter non minoribus gemitibus & suspiriis exaudiens, etiam sine armis, etiam sine viribus, etiam prostratus, etiam solus, divino tantùm auxilio fretus, meum gregem curare non destiti.

34. Illic enim tanquam ex carcere, si non eodem spiritu, saltem primitivorum Præsulum exemplo, literis, nunciis, manuscriptis Pastoralibus Epistolis juvare, suadere, consulere, consolari studui, ut in fide & charitate permanentes, fortitudine ærumnas, constantia tribulationes, patientia persecutiones superarent, & à Confessionibus & prædicationibus eorum, qui Diœcesani Prælati licentias non habebant, abstinerent, & fugerent, quod pietate divina, non meæ humilitatis & fragilitatis viribus maxima ex parte obtinui, ita ut paucissimi fuerint in hisce innumerabilis multitudinis populis, qui etiam tot incarcerationibus & relegationibus comminati, Religiosis Jesuitis & assertis Conservatoribus fidem detulerint & adhæserint.

35. Sed Religiosi isti, aliàs admodùm docti & perfecti, potentiâ potentiam defendentes, & ex abysso ad abyssum præcipiti cursu prolapsi, tantò plus ira excandescentes, quantò populos à suo Pastore divellere non posse, imò ipsis Jesuitis infensissimos esse conspiciebant, judices sæculares expensa maxima pecuniarum quantitate conducunt, qui sub prætextu seditionis (antiquum enim est, P. B. Ecclesiarum Prælatos, qui in animarum salutem incumbunt & Ecclesiasticam Jurisdictionem propugnant, seditiosos vocare, & commovisse turbas eis imputare, incipientes à Galilæa usque ad Herusalem, & aliis ejusdem farinæ calumniis exemplo Salvatoris impetere) criminalissimum processum contra me scribunt, testes violentissimè cogunt, alios pecunia corrumpunt, alios aliis artibus compellunt; alios attrahunt & alliciunt, ut deponant, & etiam ju-

re jurando affirment, me contra Reip. salutem, quæ mihi carior semper vita extitit, machinatum esse; & uno eodemque tempore à septem judicibus (tanta est P. B. Jesuitarum potentia) in mea ipsa Diœcesi, imò & Episcopali civitate, simul cum grege amantissimo syndicatus fui, à tribus scilicet sæcularibus, à Vicerege missis, à duobus Regularibus, videlicet Conservatoribus, & ab aliis duobus Ecclesiasticis Sacerdotibus, & ab ipsa Societate expulsis, Inquisitionis Commissariis, & his septem judicibus, S. P. talibus moribus defœdatis, quos modestia tacet, & zelus dolet.

36. Sed Deo infinitas gratias ago, qui ut superbis resistit, humiles & propter suam causam persecutionem patientes protegit & defendit; tot enim judicibus, tot testibus inter se convenientibus, & conspirantibus, imò & ipsas depositiones & acta propalantibus inter se & ad eundem finem dirigentibus, dignitate aliquid mea indignum Episcopali, etiam nulliter & violenter minimè probare potuerunt; sed declarationes vagas vilium hominum coacervarunt, in quibus generaliter asserebatur, me maximam seditionem excitasse, & terribilibus injuriis Jesuitas affecisse, quòd videlicet Confessiones audire sine licentia Episcopi prohibuissem, ad ordinem Concilii Tridentini & Gregorii XV. Constitutionis Decreta ipsos per legitimos tramites redegissem.

37. Elusa ergo processalis formæ prosecutione, P. B. quia Jesuitæ nihil probabant, neque his facinoribus obtinebant, imò populi magis ac magis ab eis aversi, ipsisque infensi pro Pastore suo certabant, & ejus consiliis & exhortationibus inhærebant, jam ruptis verecundiæ & Religiosæ modestiæ vinculis, ad aliam atrociorem formam, me meamque famam, dignitatem, personam persequendi processere.

38. Convocatis enim Scholasticis suis (quos aliâ certe doctrinâ imbuere debuissent) prætextu solemnitatis S. P. Ignatii, sui Fundatoris (cujus animam sanctissimam maximè hæc omnia abhorrere & abominari com-

compertissimum est) choreas scelestissimas (*mascaras* Hispani vocant) constituerunt, in quibus in contemptum meæ personæ, dignitatisque & omnium Sacerdotum, qui inter cæteros vita arctiori & honestiori fulgebant, & inter hos Procuratorem meum Silverium de Pineda, qui tunc Romæ aderat, & Tua sanctissima præsentia fruebatur, horribilibus larvis ac gesticulationibus, & nefariis aliis modis Episcopum, Sacerdotes, sanctas & venerabiles Moniales, dignitatem Episcopalem, imò & Catholicam Religionem, infamarunt, irriserunt, illuserunt.

39. Larvati enim, & has personas sacras infami habitu tanquam in statuis per civitatem totam medio diei tempore circumgestantes, orationem sanctissimam & devotissimam Dominicam simulque Angelicam aliis prophanis verbis immixtis turpissimè decantantes, has infandas choreas per civitatem prædictam Jesuitici Scholares circumducentes, & à suis propriis domibus educentes, in solo Christiano & Catholicissimo, gentilicia & hæretica theatralia facinora contra Dei Ecclesiam, suosque Episcopos & Sacerdotes, audacissimè perpetrarunt.

40. Aliqui enim eorum, P. B. infames cantilenas supradictæ Orationi Dominicæ immiscentes, pro *Libera nos à malo*, quod in fine dicitur, decantabant, sed *Libera nos à Palafox*, nempe quia ego à malo (quod est intra limites suæ professionis non contineri) Jesuitas liberare, & in ordinem redigere conatus sum. Eodem penè modo salutationem Angelicam corrumpentes, maledictis in eundem finem tendentibus deturpabant.

41. Quidam de ipsis, impuris bovis armis signando se ipsum (quod Ethnicos contra Christianos fecisse non traditur) cunctis videntibus clamando pronunciabat: Hæc sunt arma perfecti & veri Christiani, cornua tauri pro cruce sanctissima demonstrando.

42. Alius autem in altera manu dulcissimi pueri Jesu imaginem, in alia impudicissimum instrumentum

por-

portabat, piissimi nominis & infantiæ Jesu devotioni illudendo.

43. Alius equi cauda pendentem baculum Pastoralem portabat, & in ipsis stapedis depictâ mitrâ Episcopali equitabat, ut conculcatam pedibus exprobraret.

44. Deinde insolentissima carmina, & incredibiliter sacrilega & satyrica contra Clerum & Episcopum in populo spargebant, gloriantes seipsos Jesuitas Episcopum vicisse & de eo triumphasse, ipsi quidem victi, superati, & triumphati à sua ipsamet impotentissima potentia. Plurima etiam epigrammata Hispano sermone spectatoribus tradiderunt famæ Pastoris & Cleri existimationi detrahentia, & inter alia sequens; quod quia maximè explicat quanto errore teneantur Religiosi Jesuitæ, quia repagula suarum Constitutionum rumpentes intra sua septa contineri non valent, hic inseri B.P. non impertinens judicavi.

Oy con gallardo denuedo
Se opone la Compania
A la formal heregia.

45. Huc usque, P. B. potuit spiritualis ista obcæcatio mentis procedere; cùm enim ego defenderim S. Concilium Tridentinum, Constitutiones Apostolicas, Decreta Pontificia, salutem animarum, hæc omnia quia eos ligant & arctant, hæretica esse populis Jesuitæ suadent & suggerunt. Expugnare autem Constitutiones Apostolicas, Decreta œcumenici Concilii Tridentini contemnere, Pontificias decisiones evertere, Diœcesim invadere, Episcopum à sua Sede manu sæculari detrudere, non solùm injuriis sed etiam armis impetere, irridendoque & illudendo non tantùm Episcopum, sed etiam Clerum & Religionem Christianam maledictis infamare, hoc Catholicum, sanctum, juridicum esse docent,

46. Conservatores interim non aliis artibus, aut decentiori formâ Pontificiam dignitatem, quâ se jactabant exornatos, deturpabant: cùm enim honestis mori-

ribus, cordatis verbis, incessu in omnibus religioso eam aliquo modo repræsentare deberent, comœdiis & publicis comessationibus, alearum ludis, mulierum impudicarum choreis, & musicis interessendo, & aliis luxuriæ inhonestis oblectationibus, qui se in edictis Apostolicam personam repræsentare & Apostolica dignitate fulgere jactabant, non sanctissimorum Pontificum virtutes, vitæque candorem imitantes, sed perditorum hominum vitiis personatam & fictam Pontificis summi dignitatem & imaginem defœdarunt, hanc etiam non contemnendam notam & injuriam Sedi Apostolicæ subinferentes, ita ut de ea talia possint existimari; dignitas enim sacra & Apostolica non solùm verè, sed etiam fictè aut invalidè aut nulliter repræsentata, cum decore & authoritate, & virtutibus, oculis fidelium, præcipuè Neophytorum, in his partibus remotissimis proponenda est.

47. Transactis jam ferè quatuor mensibus, quibus hæc omnia Jesuitæ Religiosi non admodùm religiosè supra dorsum meum fabricavere: ecce in portu Classis Regia ab Hispania adventaverat, & in ea mandata, quibus continebatur ut Comes de Salvatierra Prorex (qui Religiosos Jesuitas cæco nutu fovebat, ab eisque Regni gubernator etiam in propria Jesuitarum causa gubernabatur) in Americam Meridionalem transiret, Episcopo Lucatanensi à Rege Catholico assignato successore, & hoc interim dum mittitur judex, qui de primis ad Tuam Sanctitatem delatis facinoribus contra meam dignitatem cognosceret: hæc enim posteriora nondum Regi & suo Regali Indiarum Consilio propter temporis angustias innotuerant.

48. Hoc Nuncio allato, aliquo modo persecutionis hujus rabies temperata est, & cùm jam intra Regnum Episcopus Lucatanensis existeret: quamvis certis de causis à Comite Prorege Regni gubernacula minimè traderentur, mihi tamen jam tempus adesse in meam amantissimam Ecclesiam iterum redeundi, & quos filios absens Epistolis secretis consolabar, præsens exhilarandos existimavi.

49. Quod

49. Quod cùm statuissem, scribens priùs Proregi & Auditoribus Regiis, qui duabus diætis à mea Diœcesi distant, & non ignorans adversariorum meorum delationes & artes, quibus etiam sancta & perfecta sinistrè admodùm interpretantur, ne lætitiam istam & hilaritatem populi honestissimam, tanquam seditionem incusarent, & in scandalum publicum verterent, in medio noctis silentio Episcopale meum palatium intravi. Quod sentientes populi, qui suum conspicere Pastorem, tot lachrymis quæsitum & expectatum, ardentissimè desiderabant, ad me summo mane convolant, fractis etiam portarum repagulis, Episcopum suum amplexantur; lachrymis profusis proclamant, salutant, plaudunt, exosculantur, & per quatuor dies continuos copiam mei faciens, plusquam sex millia hominum, mulierum, infantium, qui ad me palatiumque meum concurrêre, consolatus sum.

50. Patres verò Jesuitæ, qui tam præcipiti cursu ad me adventare populum maximo animi dolore conspiciunt, videntes nihil proficere; quia totus mundus vadit post eum, iterùm atque iterum aliis & atrocioribus criminationibus in me meamque dignitatem insurgunt.

51. Iterum enim Viceregem Comitem adeunt, suadent, clamant, incendunt, affirmantes hunc concursum populorum seditionem esse, Regnum omne mihi pacis publicæ inimico adhærere, meo adventu exultare, & quid superest nisi solum Regnum? Ideòque Cathedralem meam Sedem, jurisdictionemque Ecclesiasticam, quâ me præsumpti Conservatores expoliaverunt, mihi tradere & restituere, Regni Regnoque nocentissimum esse futurum.

52. Hisce artibus & calumniis Epistolas à Vicerege obtinent, quibus intimatur Capitulo Pseudo-Sede-vacante à Jesuitis machinato, ut proprio Pastori jurisdictionem usurpatam minimè concederent, nec restituerent. Quo non obstante major & sanior Capitulariam pars, quæ jam ab exilio redierat, obedientiam mihi debitam præbuit; alia minori, quæ Jesuitis inhærebat, proprio Episcopo resistente.

53. Ite-

53. Iterum ergo, P. B. anguſtiæ, iterum ſchiſma, iterum aquæ tribulationum intraverunt uſque ad animam meam: populus enim pro Epiſcopo, Prorex Comes pro Jeſuitis ſtabat. Cùm ergo viri iſti Religioſi ſemper inſtarent, ne me Diœceſim meam gubernare Prorex permitteret, niſi porrectâ manu de nihil innovando in cauſa Jeſuitarum; conſiderans ego & mecum perpendens, imò viros doctos & cordatos conſulens, aliquando neceſſarium eſſe, membrum putridum pro toto corpore offerre, & aliqua etiam (aliàs non tolerabilia) permitti, & tolerari debere, ut non ſcandalizemus, ſicut Dominus Petro, cùm tributum ab eo poſceretur, dixit, diſciplinam etiam Eccleſiaſticam diſſipatam intuens, Monialium conventus, quos ego reformatos reliqueram, relaxatos, Clerum, quem ego tranquilliſſimum, & virtutibus admodum præditum, jam cenſura & juriſdictione Eccleſiaſticâ laxatâ, non eo quo decebat ordine & honore florere, & tandem tali ſchiſmate gubernatam Diœceſim, ut neque legitime Sacramenta miniſtrarentur, neque ſententiæ Eccleſiaſticæ ritè ferrentur, neque quidquam per ſuos tramites directum eſſe videretur, tandem, pro publica pace (certis factis priùs juridicè proteſtationibus ſuper præmiſſa, & à Conſervatoribus perpetrata) quouſque à Tua Sanctitate materia hæc dirimeretur, de non innovando promiſi.

54. Quo facto intra paucos menſes iterum alia navis ab Hiſpania pervenit, in qua Literæ Regiæ ſunt delatæ ſuper hac cauſa, quibus expreſſè Comiti Viceregi jubebatur, ut officium deponeret, & provinciâ excederet, Epiſcopus Lucatanenſis gubernaret, graviſſimâ etiam increpatione ſuperadditâ Proregi, quòd Jeſuitis contra ipſas etiam leges Regias adeò impotenter & ſine delectu & judicio, in cauſa injuſtiſſima, pro eorum arbitrio auxiliatus fuiſſet, mihique Miniſtro Regio, Conſilii Indiarum Decano & Epiſcopo, & paulò antè Proregi, in ſalutem animarum incumbenti, tot & tanta incommoda tribulationeſque intuliſſet. Eodem modo & majori ſeveritate Rex Catholiciſſimus & Clemen-

mentissimus meus , Conservatores præsumptos, & Provinciales Dominicanorum & Jesuitarum , qui hæc omnia fuerant machinati, increpavit, & nullitatem omnium , quæ à Comite Prorege in favorem Jesuitarum facta sunt, declaravit , & hoc nondum ei patentibus posterioribus eorum facinoribus.

55. Sed Jesuitæ, qui non pro fide aut veritate , sed pro sua in populis existimatione decertabant, neque his Decretis Regiis schedulisque assenserunt , imò neque eas accepisse fateri voluerunt , sed contrarium divulgantes , toto eo tempore , quo Prorex Comes Regni gubernacula retinebat , hæc omnia occultarunt , populis suadentes , fictis etiam Epistolis evulgatis , se vicisse, superasse, triumphasse, & ita quos ipsi deceperunt, in suis erroribus conservabant.

56. Verùm postquam Episcopus Luçatanensis Regni gubernationem suscepit , jam aliquo modo clarior veritas (etsi aliquantulum à Jesuitis suppressa) fulgentior justitia , efficaciora mandata Regis omnibus extitere, & ego mea jurisdictione Ecclesiastica jam in libertatem vindicata , fragmenta laceratæ tunicæ Petri, jurisdictionem disciplinamque relaxatam, fractum Pastoralem baculum , mitram conculcatam , sponsalem annulum à digito evulsum , non sine lacrymis & ingenti dolore talia videns conspiciensque , recuperavi, recollegi , consolidavi , erexi , & vulneratæ dignitatis plagas, quomodo licuit, curavi.

57. Plurimos enim subditos meos , tam Ecclesiasticos quàm sæculares , qui constanter passi sunt , laudavi, imò & aliquos præmio affeci : qui autem animi potiùs fragilitate quàm malignitate deliquerant , in ipsis quidem mihi omnibus fragiliori parcendo , eos absolvi, alios verò qui cupiditate vehementi , aut ambitione inordinata , aut Pastoris odio , aut in sæcularem potestatem adulatione & propensione agitati , contra mitram conspiraverant, correctos, sed non sine Ecclesiastica moderatione, emendatos dimisi.

58. Quosdam verò , qui pecuniâ Jesuiticâ corrupti contumacissimè suos errores defendebant , & nocentissima

ſima hujus Eccleſiaſticæ ſeditionis & ſchiſmatis capita, etiam ſe de hoc ſcelere gloriando, extitere, & neque ipſum, vocati, imò rogati à proprio Paſtore ut in viam veritatis redirent, recognoſcere voluerunt, ſed ex domibus Jeſuitarum, quò refugerant, plurima maledicta in me & in meam dignitatem jaciebant (facto priùs juridicè per abſentiam proceſſu & legitimè concluſo) Canonicis Conſtitutionibus & Sacris Apoſtolicis Decretis, & eorum deciſione ſubnixus, per meum Proviſorem, Epiſcopum electum de Honduras, eos pœnis cenſuriſque ſubjeci.

59. Deinde voce, epiſtolis, edictis, concionibus, quantum mea fragilitas valuit, priſtinos ſtatus animabus reſtitui procuravi, & hoc quantum attinet ad ſubditos meos, tam Eccleſiaſticos quàm ſæculares.

60. Verùm quoad Regulares exemptos, Conſervatores ſcilicet & Jeſuitas, & qui eis adhæſerant, nihil profui, imò & poſt Tuæ Sanctitatis Breve 16. Maii anno iſto 1648. expeditum, mihi per Doctorem Silverium de Pineda delatum, ipſis intimatum, poſt ipſas etiam Regales declarationes, quæ in Claſſi Regia per menſem Septembris in portum appulere, notificatas, ſemper, ut inferiùs dicam, in ſuo errore Jeſuitæ verſantur, & vinculis excommunicationis innodati, irregulares & ſuſpenſi publicè celebrant.

61. His enim Pontificiis, Regalibuſque Decretis reſpondent Religioſi Jeſuitæ, Breve ſcilicet Sanctitatis Tuæ hac ſuper cauſa expeditum Romæ 16. Maii anno 1648. viribus eſſe evacuatum. Primò quòd ab Indiarum Conſilio minimè approbatum ſit, & hæc allegant, quamvis Decretis, ſchedulifque Regiis contrarium ſtatutum ſit. Brevia enim, quæ cum citatione partium, & in contradictorio judicio in Romana Curia obtinentur, patefieri Indiarum Conſilio minimè jubentur, ſed tantùm ea quæ ad Patronatum pertinent, ut ſi quid ſubreptivè contra conceſſa à Tua Pontificumque Anteceſſorum Tuorum benignitate, beneficentiſſimè Catholicæ Hiſpaniæ Coronæ fuerit impetratum, Catholiciſſimi & piiſſimi Regis & Eccleſiæ Romanæ

primogeniti, precibus exauditis, à Tua benevolentiâ reformetur.

62. Ideoque à Religiosis Jesuitis præsens interrogavi & interpellavi, utrùm verba illa, *Pasco oves meas*, à Domino in Tiberiadis litore Petro pronunciata, à Senatu Regio fuerunt approbata? an oratio Dominica? an Angelica salutatio? an fidei articuli? an Apostolorum Symbolum? an ipsa fides Catholica & Romana talibus decretis in quocumque articulo indigeat?

63. Ego enim, qui per viginti annos Catholicissimo Domino meo in suis Regiis Consiliis inservivi, ejus mentem religiosissimam callens, & miram in Sedem Apostolicam observantiam, imò usque ad sanguinis effusionem contra Infideles, Hæreticos & Schismaticos, pro Petri Cathedra defendenda constantiam expertus, omnia ea quæ ad fidem pertinent, & quæ Religionem Catholicam augent, & quæ animos ad æterna dirigunt, & quæ Sacramenta statuunt, & quæ optimum administrandi ordinem introducunt ac tuentur, & denique quæ mala vitant, aut bona juvant, à Rege piissimo & religiosissimo, & ab Indiarum Senatoribus doctissimis ac integerrimis, non tantùm approbari, sed etiam voce, legibus, pecuniis, viribusque omnibus juvari & commendari compertissimum habeo.

64. Secundò contra idem Breve Tuæ Sanctitatis affirmant Jesuitæ sua privilegia concessa esse à Sede Apostolica propter merita, & in contractus transiisse, & ideo pacta vocari potiùs quàm privilegia, cujus causâ à Tua Beatitudine revocari non posse.

65. Tertiò, quod huic proximum est, quia clausulam habent, ut quamvis de verbo ad verbum derogentur, non possint revocari, & ideo neque à Tua Sanctitate, ut Paulo V. in suo privilegio statuit, quod incipit, *Quantum Religio.*

66. Quartò tandem, quia Tuæ Sanctitatis Apostolicæ Litteræ super hac causâ expeditæ, & Sanctissimorum Pontificum Gregorii XV. & Urbani VIII. Constitutiones, de quibus in eis mentio fit, non sunt ab Ecclesia admissæ, neque consuetudini traditæ, & leges quæ non ad-

admittuntur, pro legibus non computari, & hæc Jesuitæ contra tuas Litteras, S. P. proferunt, & totis viribus defendere nituntur.

67. Verùm iste quidem Constitutionum Apostolicarum & privilegiorum interpretandi Jesuitarum modus, non tantùm negotio ipso ingratus & molestus est, sed etiam doctrinæ fidei & Apostolicæ Sedis auctoritati & dignitati molestissimus & nocentissimus. Nam hâc interpretatione auctoritas & potestas Pontificum infringitur, Ecclesiæ gubernatio turbatur, & omne sacræ jurisdictionis robur & dignitas debilitatur, & , quod nefarium est, omnes pene à Sede Apostolica Constitutiones, quæ quotidie magno Reipublicæ Christianæ commodo statuuntur & divulgantur, ad inanem & quandam vanam & umbratilem legum formam rediguntur.

68. Pontificia siquidem potestas non tantùm coarctatur, sed minuitur, si Urbano VIII. minor sit auctoritas ad revocandum quod ipsi videbitur universalis Ecclesiæ commodo & Religionis augmento utile revocari, eâ potestate quæ Paulo V. fuit ad statuendum.

69. Nam si Pontificibus posterioribus non licet reformare quæ ab Antecessoribus sanctissimè constituta, tractu temporis, propter varias humanarum rerum vicissitudines & causas, reformatione, vel mutatione indigeant, & quæ ipsi, si viverent, reformarent, posterior quidem Pontifex erit minor dignitate, auctoritate & potestate anteriori, & orbata videbitur Ecclesia, circa ea quæ remediis indigent, capite universali, & judice controversiarum supremo: & non tam Pontifices summi, fidei directores & judices, quàm Antecessorum legum Constitutionumque vocabuntur executores: quod asserere nefandissimum est.

70. Leges enim condere, revocare, edere, temperare, & ad suam observantiam populos & Ecclesiasticos ordines compellere, cuicunque Vicario Christi Domini Romano Pontifici æqualiter competit sine limitatione aliqua, salvâ solùm naturali lege & Divinâ,

 quod

quod nemo Catholicus hucusque negavit. Et præcipuè hoc esse certissimum inconveniens constat, cum omnium ferè sive Cleri, sive Cathedralium, sive piorum locorum, sive Regularium privilegia clausulis eisdem Jesuitarum privilegiorum fulciantur, & propter propria merita concedantur, & ita in nullo eorum Pontifices quid immutare posse dicendum esset.

71. Quod quidem absurdissimum est, nam semper in omnibus Apostolicis mandatis, Constitutionibus & privilegiis clausula hæc tacita, secreta & nunquam moritura viget, quæ omnibus aliis fortiùs influere neminem etiam modicè eruditum latet, videlicet, salvâ semper in omnibus supremâ Apostolicæ Sedis auctoritate, & majori Ecclesiæ universalis utilitate, quæ in statuendis, erigendis, derogandis privilegiis & Constitutionibus præeminet.

72. In ultimo autem Jesuitarum fundamento, asserere acceptas non esse ab Ecclesia, id est ab eis, (ita ego intelligo) has Apostolicas Constitutiones, nempè quia ipsorum adversantur privilegiis (si enim non adversarentur, absque dubio acceptarentur ab eis) audaciorem esse istam interpretandi methodum, quàm à Tua Apostolica auctoritate tolerari possit, Innocenti sanctissime, existimo.

73. Quamvis enim verum sit, leges universales aliquorum populorum assensu, ut obligent, indigere, præcipuè quando superiorum præcepta non urgent, neque eorum secundis jussionibus repugnant, vel desidia corrigitur subditorum, tamen hâc juris Regulâ omnes & singulas, & eas quæ in contradictorio judicio latæ sunt, Apostolicas Constitutiones, vel quæ circa Sacramenta, vel fidem, à Pontificibus Romanis statuuntur, vel quæ circa administrationem Sacramentorum afferunt jurisdictionem vel auferunt, interpretari, & à subditorum voluntate, aut ab eorum arbitrio Ecclesiasticarum legum firmitatem pendere, &, si nolint eas acceptare, minimè obligare, asserere, Ecclesiæ universali perniciosissimum esse quis non videt?

74. Si enim à voluntate pendet subditorum, Constitu-

ſtitutionum robur & validitas, vana eſt & nulla ſuperiorum quidem poteſtas. Et ſi Jeſuitæ nobis neceſſarii ſunt, ut ſua privilegia, ab Apoſtolica Sede conceſſa, vel declarentur, vel moderentur, vel revocentur, & ſine eis Apoſtolica auctoritas non tenet, certè nunquam, B. P. quietem habebimus, ſed in his diſſenſionum fluctibus jactabimur

75. Ideò hæc Jeſuitarum opinio, B. P. iſtaque inſpiratio vel illuminatio, & interpretandi Apoſtolicas Conſtitutiones methodus, quia Apoſtolica quidem non eſt, Apoſtolicâ indiget virgâ cenſoriâ; nihil enim Apoſtolicæ Sedis obſervantiæ, obedientiæ & reverentiæ ſapit, & hoc cùm pluries dixerint mihi Jeſuitæ, in conferentiis ſuper hac cauſa mecum habitis, pluries etiam, ut debui, facie ad faciem reſtiti; ipſi tamen in eadem ſententia opinionibuſque verſantur, & quamvis ſcriptis & typis edere non audent, tamen eis Jeſuitæ opinionibus vivunt, & ſua privilegia jam emortua, etiam in ipſis funeribus rediviva eſſe contendunt, & iis jam finitis & revocatis, cum maxima animarum pernicie, in foro interiori utuntur.

76. Ergo Patres Jeſuitæ, jam rejectis Sanctitatis Tuæ decretis, non reverentiùs Regias declarationes ſuſceperunt: nam cùm in eis religioſiſſimus Rex, ſuuſque ampliſſimus Senatus, idem quod Tua Sanctitas nobis Epiſcopis, & Regularibus, Audientiæ Mexicanæ declaraſſet, ſcilicet Conſervatores in hoc caſu creari non debere, neque prætextu injuriarum Epiſcopum ejuſque Proviſorem, cleros & populos moleſtari potuiſſe, neque Audientiâ Regali recuſatâ à Jeſuitis Religioſis Proregi adeò impotenter & cæco nutu eis auxiliari licuiſſe; intimatis ſchedulis reſponderunt Jeſuitæ, nihil hoc Regale decretum cauſæ ſuæ obeſſe; Laici enim cùm ſint, tam Senatus quàm Catholicus Rex, de cauſis ſpiritualibus cognoſcere non potuiſſe.

77. Itaque quando Prorex Comes de Salvatierra pro ipſis declaravit in ſpiritualibus Conſervatores Jeſuiticos legitimè procedere, & validè Eccleſiaſticam juriſdictionem invadere, & opprimere, & Jeſuitas ad exhibendas

licentias confitendi & prædicandi non teneri, & injuriis à Provisore affectos, quia ab audiendis confessionibus abstinere eis jusserat : tunc licet laïco judici Proregi, tanquam si esset Pontifex, vel tanquam Legatus Apostolicæ Sedis, de spiritualibus judicare, & Episcopos incarcerare, & Sacerdotes relegare, & alia quæ suprà dicta sunt perpetrare. Quando autem Rex, Senatusque ejus, ab ipsis Religiosis invocatus, contrarium declarat, & perperam fecisse Ministros sæculares in auxiliando Conservatoribus pronunciat, laïcus est Senatus, laïcus est Rex, controversia est spiritualis.

78. Cùm certissimum sit, Pater Beatissime, quòd quamvis de spiritualibus non liceat laicis, etiam supremis Consiliis sæcularibus, judicare, imò si ipsi sibi deferant jus potestatemque declarandi Ecclesiasticas & spirituales controversias, tanquam judices earum legitimi & supremi, nefandissimum sit: tamen declarare & interpretari Apostolicas Constitutiones, id est, jubere & imperare suis Ministris & Audientiis Regalibus, ut Constitutiones Apostolicas protegant & defendant, auxilientur & coadjuvent, & secundùm ipsas judicent, & contra Ecclesiastica decreta Regulares agere non permittant, & Episcopos adjuvent, non tantùm Ecclesiæ non nocens, imo Ecclesiæ utilissimum & necessarium esse nemo est qui ignoret. Quis enim negabit, brachio sinistro sæculari spirituale dexterum adjuvandum esse; & utroque connexo, & in unum tendente, Dei ordinationem, id est, Ecclesiasticam jurisdictionem, Pontificiam & Episcopalem, protegendam esse?

79. Soluti ergo jam in suo ipso judicio à Pontificia jurisdictione, & Regia potestate Jesuitæ, & omni sive spirituali sive temporali jurisdictione superiores, nescio quo fine libellum mihi porrigunt, in quo protestantur, se neque per Pontificia decreta, neque per Regia mandata, sed pro mea tantùm ordinaria jurisdictione licentias confitendi, per duos pene annos à me expostulatas, ab ipsis denegatas exhibere velle, & si istæ non essent sufficientes, à me expostulaturos confitendi facultatem,

sem-

ſemper tamen inſiſtentes (etiam intimato Brevi Tuæ Sanctitatis, quo contrarium cavetur) licere ſibi confeſſiones ſæcularium audire ſine licentia proprii Epiſcopi in vim ſuorum privilegiorum.

80. Libellum porrectum accepi, non ſine magna admiratione, Jeſuitas juriſdictioni majori, id eſt, Pontificiæ, meam juriſdictionem, quæ illius rivulus quidam eſt, anteferre: & poſt tot pericula, controverſias, difficultates, ſcandala, ad Tuam Sanctitatem recurſus, nunc tandem facere, quod primâ die ab ipſis faciendum fuerat: & adhuc intimato Brevi Sanctitatis Tuæ, non Tuæ ſupremæ juriſdictioni, ſed meæ, ſubmitti velle.

81. Verùm cùm mihi pateret, eos ſine licentia prædicare & confeſſiones ſæcularium audire, enixè conſiderans, ut aliquo modo hoc ſchiſma Eccleſiaſticum tolleretur, licentias accepi, & quas à meis Anteceſſoribus conceſſas inveni, quæ pauciſſimæ erant, approbavi, & Religioſis ſanioribus & doctioribus facultatem audiendi confeſſiones ſæcularium ſine examine præbui, juvenes autem & mihi non cognitos; ut à Synodalibus examinarentur, remiſi.

82. Hoc facto, P. S. iterum aliam litem Religioſi Jeſuitæ inſtaurant, affirmantes graviſſimum & duriſſimum eſſe, Religioſos ſuos, quicumque ſint, ſive juvenes, ſive ſenes hi fuerint, ſive à me cogniti, ſive non cogniti, ſive docti, ſive indocti, examini Synodalium exponi, ideòque nolle ipſorum cenſuræ ſubjici, & in hoc hodie hæremus, imò & in iſto inquieto diſcordiarum pelago fluctuamus.

83. Ita ergo jam prolixâ admodùm narratione Tuæ Sanctitati patebit, Pater Beatiſſime, impunita eſſe maxima Chriſtianæ Reipublicæ ſcandala, tot facinora contra Tuam Sanctitatem, Apoſtolicam dignitatem, & Eccleſiaſticam juriſdictionem, & contra ſacras cenſuras, leges, decreta; & alia ab his Regularibus perpetrata, confitendo & prædicando per annum integrum, non ſolùm invito, ſed contradicente Epiſcopo, ſuſpenſi & irregulares ſacrum celebrando, Epiſcopos duos,

Diœcesanum scilicet, & ejus Vicarium, nulliter & indebitè excommunicando, Sacerdotes & Capitulares & Episcopum electum de Honduras carceri mandando, Angelipolitanum à propria sede prædictis sceleribus detrudendo, & omnem potestatem, etiam Pontificiam, in hoc casu negando, cæteraque quæ suprà scripta sunt, suaviori quidem & leniori stylo quàm ipsimet.

84. Sed quò mea hæc oratio tendit, Innocenti Sanctissime, Jesu Christi Filii Dei Vicari universalis, Pastor supreme, controversiarum Ecclesiæ Judex integerrime, communis omnium dulcissime Pater? Num justitiam contra Jesuitas exposcam? Absit, ut quod Ananiæ & Saphiræ, qui Pontificali spiritu Petri & verbis tanquam gladio ancipiti percussi cecidere, Jesuitis exposcam. Fratres sunt, Religiosi sunt, viri de Ecclesia benè meriti sunt; si plurimi eorum peccaverunt, non pauci eorum peccata plorabant, aliorumque gesta abhorrebant.

85. Num exposcam mihi, aut de tribulatione laudem, aut de offensis satisfactionem, aut de criminationibus calumniisque vindictam? Absit, P. B. ut temporalibus spiritualia compensari desiderem, & de eo quod pro Domino Salvatore nostro Jesu Christo, ejusque amore & pro animabus quas redemit, & pro jurisdictione Ecclesiastica quam proprio sanguine stabilivit, & pro meis etiam sceleribus libentissimè passus sum, aliquid humani commodi, aut honoris, aut laudis aucupari velim.

86. Utinam, P. B. pro tali causa Episcopali, rocchetto proprio sanguine purpurato contigisset occumbere, & non sudore, sed cruore causam justissimam ejus defendissem, qui meam totiusque generis humani defendit proprio cruore! Quis enim vulnera illata non libentissimè pro eo suscipiet, qui illius sanctissima vulnera videt, qui pro nobis in cruce pependit? Et si vita necessariò amittenda est, pro qua gloriosiori causa impendenda, quàm pro salute commendatarum sibi animarum? quàm pro Constitutionibus Apostolicis, pro Ec-

Ecclesiæ usibus, Sacramentis defendendis, eorum legitima administratione?

87. Num ergo aliquorum qui mihi infensissimi fuerunt, & tot opprobria, delationes, injurias, publicos libellos sparserunt & divulgarunt; imò etiam vitam, honorem, famam meam pedibus conculcarunt, peto supplicium? Minimè, S. P. imò illis libentissimè parco, majora meis culpis debentur; si flagellum fuit meis sceleribus illatum, à Divina justitia clementissimè illatum fuisse cognosco; si probatio aut tentatio fidei, aut Episcopalis constantiæ & integritatis, in cruce Domini mei glorior, hanc amplector, hanc in ipsis meis tribulationibus adoro, ipsaque mihi crux, ipsa mihi præmium est.

88. Solum ergo, B. P. dignitati, baculo, mitræque condignam satisfactionem, quæ tibi videbitur æqua, & ipsis Religiosis Jesuitis, eorum sanctissimæ Societati sanctissimam, certè quâ indigent, Reformationem ab integritate sapientiaque tua, Innocenti Beatissime, exposco.

89. Utinam plura essem passus, dummodo eorum occasione & baculo Pastorali integritas & auctoritas, & sanctissimæ huic Religioni primitivus caritatis ardor restitueretur! Ideo hæc atrocissima in viris professione spiritualibus permisisse Dominum piè credere debemus; neque enim, ut ait Augustinus, omnipotens & misericors Deus, cùm summè bonus sit, ullo modo sineret mali esse aliquid in operibus suis, nisi usque adeò esset bonus, ut benefaceret etiam de malo.

90. Oportet ut scandala veniant, P. B. dixit Dominus Jesus, ut scandalis ad optimas leges Ecclesiasticas evulgandas, & optimè jam editas promovendas, fulciendas, defendendas animus tuus zelo divino agitatus, Innocenti Sanctissime, excitetur, & Ecclesia clarioribus Tuæ doctrinæ radiis illustrata resplendeat: aliquando etiam ex horrido ore leonis favus elicitur dulcissimus reformationis, & excommunicationes & pontificalia flagella à Sede Apostolica jaculata & inflicta, quando alios feriunt, alios illuminant, sicut calor Solis

illuminando urit, & urendo splendet.

91. Quis enim, P. B. eâ integritate quâ decet, & perfectâ honestâque disciplinâ proprias oves & Diœcesim moderari audebit, si etiam justissima & sanctissima à Jesuitis in dubium revocentur, & si cum eis lis fuerit exorta, aut vita fundenda, aut baculus Episcopalis dimittendus est?

92. Quis, P. B. dignitate mitrâque conculcatâ virtutes erigere promovereque potest? Quis baculo fracto vitia compescere, lupos arcere, oves defendere, pascere, servare, ad æterna dirigere? Illuditur enim præceptum jubentis, si evacuata sit viribus jurisdictio dominantis, & ab ovibus spernitur Pastor, si baculus Pastoralis coram ipsis ovibus audacter confringitur, neque qualis debeatur Pastori pastorum honor & obedientia constabit, si Pastores ipsos irrisos, illusos, spretos grex ipse conspexerit. Imò contemptis membris & caput despicitur, & tota corporis mystici militantis Ecclesiæ disciplina dissolvitur.

93. Ideo necesse est, B. P. ut alter duorum Conservatorum (alter enim sine sacramentis, sine absolutione, sine luce, sine duce, sine cruce, ut accidit schismaticis, sine vita, in lecto ipso excommunicatus & irregularis fuit intra annum misere inventus) & alii aliqui Religiosi, qui dignitatem Ecclesiasticam & Ecclesiæ censuras admodum contempsere, publicè à proprio Episcopo, ubicumque is fuerit, absolvantur, idque omnibus pateat.

94. Et de cætero, S. P. à Tua summa prudentia & sapientia statuatur, ut minimè liceat Regularibus seipsos contra Episcopum Conservatores eligere, & in propria aut communi causa sibi ipsis judicium agere, & sententiam proferre, præsertim cùm in istis Indiis Occidentalibus tot sint dignitates Ecclesiasticæ sæculares, quæ, ubi non sunt Synodales judices, hoc munus poterunt exercere.

95. Neque liceat Conservatoribus, quicumque hi fuerint, etiam legitime assignatis, Episcopos excommunicare, neque incarcerare, & plebes populosque Chri-

Christianos orphanos acephalosque relinquere. Nunquam enim in tot sæculorum curriculis, qui ab Apostolorum temporibus processere, Episcopi incarcerati sunt, nisi vel à Tua Sanctissima dignitate, quam veneramur superiorem judicem & matrem, vel à manu hæretica, vel gentilitia , vel schismatica , Ecclesiam ipsam in ipsis Ecclesiæ Ducibus & Episcopis tanquam membris suis persequente. Si enim Episcopi à Religiosis Conservatoribus excommunicari & incarcerari possunt, de tota Ecclesiastica disciplina, P. S. actum esse non dubito.

96. Acriora aut duriora , P. S. contra ipsos minimè exposco , imò pro eis pedibus Tuæ Sanctitatis provolutus quàm humillimè & instantissimè deprecor.

97. Quoad secundam autem postulationem , S. P. quam necessitate propriæque stimulo conscientiæ compulsus Tuæ Beatitudini propono , videlicet ut aliquâ moderatione non levi Societas Jesu, mihi amantissima Religio, intra terminos contineatur.

98. Testor & protestor Sanctissimæ & individuæ Trinitati , Patri, & Filio, & Spiritui Sancto , tribus in singularitate personis, uni in substantia Deo, & Deiparæ semper Virgini, Mariæ , & Beatissimo Petro Apostolorum Principi, & Coapostolo ejus Paulo, & omnibus Ecclesiæ triumphantis beatissimis Spiritibus , & Angelorum Ordinibus, & Tibi veræ Jesu Christi Domini nostri imagini, supremo Christi Vicario , Petri successori, optime & sanctissime Innocenti , quidquid in hac epistola, vel supplici libello hinc indè usque ad finem ipsius à mea humilitate dictum fuerit & prolatum non alio fine vel intentione proferre velle , nisi propter majus Christianæ Religionis augmentum, puriorem fidei propagationem , infidelium securiorem & efficaciorem conversionem , Religiosorum Jesuitarum majorem profectum & utilitatem, & ut quàm plurima mala, quæ hodie in Ecclesia pullulant, & deinde imminent, à Tua Sanctitate & prudentia vitentur, aut præcaveantur. Et itidem protestor, quòd totis meis visce-

ribus Dominum meum Jesum Christum deprecatus sum, & iterum deprecor, ut si hæc epistola in his omnibus quæ suprà dicta sunt, & infrà dicentur, ad gloriam Dei non tendat, neque dirigatur, ad Tuas beatissimas manus non perveniat, & si pervenerit, parvifacias. Verum si hæc omnia quæ in his litteris continentur, Tuæ sapientiæ remedio indigere, & maximum Reipublicæ Christianæ non moderata nocumentum inferre posse fuerit visum, Spiritus Sanctus, cujus organum es, Innocenti Beatissime, illuminet, dirigat & suggerat tibi quod Ecclesiasticæ Unitati, Religionis propagationi, Christianæ Reipublicæ utilitati, & Jesuiticæ Societatis spirituali incremento, sibi cordium scrutatori, mentium illuminatori, fidei propagatori, videbitur efficacius.

99. Istâ, P. B. protestatione Christianâ præmissâ, eâ ingenuitate & sinceritate, quâ decet & licet filio qui patrem, viro Christiano qui Christi Vicarium universalem alloquitur, profiteor Religionem istam, aliàs sanctissimam, si intra cancellos justæ & honestæ reformationis à Tua integritate & sapientia non arceatur, jam non tam utilem quàm animarum regimini, quod nobis Episcopis competit, nunc certè jam extare & magis tractu temporis noxiam esse futuram.

100. Jesuitas Religiosos, P. B. per triginta annos satis intimè tractavi, clarissimis & doctissimis eorum amicitiâ conjunctissimus fui, & modò equidem sum Antonio Velasquez, qui de optimo Principe & ad Philippenses; Paulo Sherloquio, qui de Canticis Cant. Joanni Eusebio Nieremberg, qui plurima spiritualia scripsit; Francisco Pimentel, Viro clarissimo & honestissimo, & Augustino de Castro, Regis prædicatoribus, & aliis. Qualem ipsi de me existimationem habuerint, dicant eorum mihi dicati libri, & quos ego in lucem édidi, ab eis approbati & laudati: nunquam enim ipsis Jesuitis malus fui, nisi quando Ecclesiæ meæ bonus ab omnibus existimabar.

101. Humanæ conditionis est, P. B. ubi ad maximum

mum devenitur, declinare: Religio ista suâ potentiâ laborat; suâ magnitudine jactatur; suâ existimatione maxima, ne minima omnibus aliis sit, à Tua admirabili sapientia & dexteritate, quâ polles in gubernaculis Ecclesiæ moderandis & dirigendis, cavendum erit.

102. Ego quidem fateor libentissimè Societatem Jesu meritis & scriptis, voce & exemplo Dei Ecclesiam illustrasse, & plurimùm profuisse, sed aliis etiam incommodis, ne dicam imperfectionibus, gravissimis, Ecclesiæ Dei nunc obesse & postea plus verendum obfuturam, affirmare coactus sum, quæ utrùm illis majora sint vel minora, Tuâ ineffabili trutinâ & Apostolico calculo pensandum & judicandum erit.

103. Nam sicut præbenda, vel beneficium, quod plus pensionis & oneris quàm lucri & commodi possessori fructificat, ingrata cuicunque existimabitur; ita etiam si Religio aliqua aut Ordo Regularis plus Reipublicæ Christianæ incommodi quàm utilitatis pariat, ingrata potiùs quàm necessaria videbitur, præcipuè cùm plurimi sint Ecclesiastici Ordines & Religiones, quæ sine tanta Reipublicæ Christianæ jactura non minorem Ecclesiæ afferant utilitatem.

104. Quid enim interest, P. S. supponamus quòd pro Ecclesia Societas Jesuitica laboret, & ejus onere, pondere, & præsumptâ auctoritate magnitudineque Ecclesia Dei universalis laborat & gemit? Quid interest quòd Episcopos in ministerio adjuvet, si Episcopos non suis nutibus obsecundantes deprimit, & exagitat? Quid interest quòd populos doceat, si populos commovet & perturbat? Quid interest quòd filios eruditè patribus instruat, si filiis dulcissimis patres orbat, & receptos iterum & notatos à Societate pro levissimis projicit & expellit?

105. Quid interest quòd Ministris aliquando Regiis Dynastisque & Principum aulis cum utilitate se inserat, si plures non necessarii, imò Reipublicæ noxiâ, introductione & præsumptione, quæ spiritualis ministerii existimationi detrahit plurimùm, & offensam sæcularibus reddit, manu directioneque interiori de spi-

ritualibus ad politica, de politicis ad prophana, de prophanis ad nocentissima subintrando, & magno sæcularium scandalo, & incommodo, interiora domorum sæcularium dirigendo & gubernando?

106. Quid interest quòd inter Religiones floreat, si Religiones ipsas calamo, potentiâ, livore, doctrinâ, apologiis etiam editis opibusque deprimit & obscurat? Quid interest quòd tot scriptis Ecclesiam illustret, si tot opinionibus Ecclesiam vexat, sapientiam divexat & scindit, veritatem tandem reddit ambiguam? Nonne & scientiâ quis laborabit, si plus sapiat quàm oportet sapere? Nam ad sobrietatem sapere docendum & edificendum est.

107. Quæ alia Religio, Innocenti Sanctissime, Ecclesiæ universali tanto fuit impedimento, & discordiis adeò totum Orbem Christianum implevit? Nec mirum certè, B. P. liceat hæc proferre, Religio enim ista singularitate suâ laborat, potiùs quàm lucet: neque enim Clerum in totum sapit, neque regularitatem omni modo amplectitur, sed utrorumque privilegiis gaudens, imò & excellere & excedere prærogativis ab Apostolica Sede irrevocabiliter concessis existimans, utrosque contemnit, seseque supra omnes Ecclesiasticos Ordines extollit.

108. Quæ alia Religio occultas proprias constitutiones habet, privilegia reclusa, institutiones velatas, & omnia quæ ad eorum pertinent directionem, tanquam mysterio aliquo obvoluta abscondit? Fateor quidem quidquid incognitum est pro magnifico haberi, verùm etiam pro suspecto, præcipuè in Ecclesiasticis Ordinibus, certissimum & evidentissimum existimo.

109. Omnibus omnia cæterorum Ordinum instituta patent, etiam Pontificum, Cardinalium, Episcoporum, & totius Ecclesiastici Cleri documenta & consiliares regulæ. Non odit lucem Ecclesia, imò tenebras odit, tanquam ab eo perenni lucis fonte illuminata, qui dixit, *Ego sum lux mundi.* Etiam cæterarum Religionum privilegia, instructiones, directiones, statuta conspiciuntur, & in publicis populorum Bibliothecis commu-

muniter dispenduntur ; uno intuitu Novitius Franciscanus videt , quod , Generalis si ipse esset futurus, faciendum esset sibi.

110. In Jesuitica autem Societate , plures sunt , etiam professi, qui ignorant Constitutiones proprias, privilegia , & Institutiones , quibus nomen adscribant, quàm quibus constant, ut Tuæ Beatitudini poterit constare. Neque manifestis Ecclesiæ Christianæ regulis, sed certâ quadam, ipsis superioribus solùm patenti, interiori directione , & aliquibus delationibus arcanis, admodum periculosis , & quæ plurimos , imò etiam innumeros , expulsos pariunt aut abortant , & tandem magis moribus quàm legibus gubernant , quod humanæ naturæ incongruum & contrarium esse quis non videt ?

111. Quæ alia Religio tantas aliis Religionibus, Clero, Episcopis & sæcularibus potestatibus , & his Christianis & Catholicis , turbas commovit , æmulationes peperit , querelas concitavit , controversiis litibusque implicavit ? Aliqua aliquas , tantas nulla : de pœnitentia & mortificatione cum Discalceatis & Observantibus : de choro cum Monachalibus & Mendicantibus : de clausura cum Cœnobitis : de doctrina cum Dominicanis : de jurisdictione cum Episcopis : de decimis cum Cathedralibus & Parochis: de Regnorum statu & tranquillitate cum Principibus & Rebuspublicis : de opibus & contractibus , & commerciis , etiam non admodum justis , cum sæcularibus : tandem cum tota universali Ecclesia contendit , etiam Tuam Apostolicam Sedem , supra Petram , quæ Christus est , fundatam , si non verbis , factis tamen negant , ut in præsenti negotio clarissimè comprobatur.

112. Quæ alia Religio doctrinam sanctorum tantâ libertate impugnavit ? & illis veræ fidei antesignanis, Ecclesiæ columnis , Theologiæ micantissimis & dignissimis præceptoribus minus detulit reverentiæ ? Fallitur D. Thomas Bonaventura decipitur, non tantùm dicit & scribit , sed etiam typis mandat quicunque Jesuitarum modernus præceptor.

113. In

113. In suggestis sacris jam reticet Augustinus, Ambrosius; obmutescunt Gregorius, Hieronymus, Chrysostomus, Cyrillus, & cæteri Ecclesiæ non quomodocumque lumina, sed luminaria fulgentissima: quidam enim tantummodo Neoterici Jesuitæ à suis discipulis laudati exaudiuntur, & eorum auctoritate, dictis, scriptisque doctrinam Christianam fulcire nituntur. Quod non solùm dignitati verbi Dei maximè indecens, sed neque animarum saluti securum existimo. Si enim cuicunque Doctori eadem (quæ Sanctis) conceditur auctoritas, maximè vexare potest Ecclesiam opinionum diversitas, & labefactari fidei puritas, & morum integritas, quæ ex auctoritate Patrum & Sanctorum veneratione dependet.

114. Quæ Religio, etiam in suis incunabulis, & primitivo fervore, & non à sua fundatione 50. annis transactis à Pontifice aliquo Romano fuit gravissimè monita, & ut humiliùs procederet, circa tria superbiæ capita animadversa, sicut Religio sancta Jesuitarum à Clem. VIII. Pont. summo in sua Congreg. anni 1592. proprio oris oraculo, sapientissimâ oratione, & severâ monitione correpta? Nondum pene natam, jam relaxatam prudentissimis & perspicacissimis Clem. VIII. oculis conspicientibus. Aliamne Religionem hac censurâ in primitivo institutionis fervore ab Apost. Sede notatam, aut tali sigillo vidimus obsignatam?

115. Quæ alia Religio adeo integros & antiquos mores Ecclesiæ laxavit, postquam à primitivo suo fervore discessit (scriptis intelligo & exemplo aliquorum sui Ordinis Professorum) circa usuras, circa præcepta Ecclesiastica & Decalogi, circa omnem Christianum vivendi tenorem, præcipuè quantum attinet ad doctrinam? Ita ut arbitraria pene videatur & probabilis omnis in Ecclesia moralis Theologia: Cognovi quosdam Jesuitas præceptores, in hac mea Diœcesi Angelopolitana satis adolescentes, siquidem ætatis 30. annorum metam nondum attigerant, sanos, fortes, robustos, qui etiam in vigiliis Deiparæ & Sanctorum, & in quadragesima sacra (ut mihi nuntiatum est) neque lacti-

ciniis,

ciniis , neque ovis abstinebant , neque jejunabant.

116. Quia nimirum in puerorum instructione , & verbi Dei prædicatione , in quibus non minus Clerus & cæteræ jejunantes laborant Religiones , plurimùm Jesuitæ & intolerabiliter insudant. Quibus legibus aut opinionibus , doctrinâ aut exemplo instructi discipuli juvenes , non solùm inermes & effæminati , & spiritum fugientes , & carnis illecebris & voluptatibus procliviores & indulgentiores educantur , sed quæcumque in Ecclesia aspera , & quæ ad pœnitentiam inducunt , & quæ crucis mortificationem promovent , verendum est ne metuant , respuant , perhorrescant : & cùm Regnum cælorum vim patiatur & violenti rapiant illud , mirum non erit si rapere ipsi non adeò faciliter queant.

117. Hoc autem cæteros Ordines Religionesque sanctissimas , jejuniis , flagellis , nocturnis excubationibus , choro & clausuræ arctiori assuetos , neque scriptis , neque voce , neque exemplo docere huc usque vidimus : imò pœnitentiam prædicant quia agunt , paupertatem suadent quia colunt , crucem Domini defendunt quia portant.

118. Et cùm leniori & suaviori vitâ Religiosi Jesuitæ , quamvis honesta & sancta (non nego) & professione inter cæteras fulgeat Religiones , præ omnibus aliis perfectiorem esse suam Societatem , Apologiis editis contendunt , arctamque viam (quæ ducit ad vitam , id est æternam , ut ait Dominus) ampliori viæ & corporis illecebris suaviori postponunt. Non recta certè , meo quidem fragili judicio , imò & periculosa & plurimùm nocente Christianæ reip. doctrina : vivant enim ut velint , doceant ut debent.

119. Durum enim est , imò & durissimum , lene rigido , suave aspero , dulce amaro in spirituali & religiosa vita præponere , & suam vivendi methodum & tranquillum & communem professionis tenorem cæteris præferre , etiam quibus durior lectus , quibus frequentior Chorus , quibus perpetua oratio , quibus æterna clausura , quibus amica pœnitentia , quibus efficacior & non rarior , saltem in his partibus , verbi Dei

præ-

prædicatio, & quibus, cum activa vita, ferventior contemplativa, quibus majora erga Ecclesiam Dei merita, securiores gressus, & antiquiores & feliciores progressus.

120. Quæ alia Religio, P. B. à primis Monachalium, seu Mendicantium, sive quarumcumque Religionum initiis, in Ecclesia Dei telonium exercuit, pecuniis fœneravit, & in suis propriis domibus macella & alias impurissimas officinas in propatulo habuit? Quæ alia Religio foro bonisque cessit? Et prophanis commerciis, & contractibus, maris terræque totum fere orbem, maximo sæcularium scandalo & admiratione, complevit? Certè hæc omnia & ista ad sæcularia commercia propensio non ab eo videtur inspirata qui dixit, *Nemo potest Deo servire & mammonæ.*

121. Luget, S. P. Hispalensis populosissima civitas, complorant viduæ Bæticæ, pupilli, orphani, desertæ virgines, honesti Sacerdotes, & sæculares, à Religiosis Jesuitis deceptos se esse inclamando, qui plusquàm quatuor centum millibus ducatorum miserabilium istarum personarum dilapidatis, & expensis in proprios usus, bonis foroque cessere. Et totius Hispaniæ gravissimo scandalo de hac fraude Religiosis Jesuitis conventis & convictis (quod in quocunque non Religioso esset capitale) ipsis exemptione Ecclesiasticos gaudere Ecclesiæ contendentibus, & Conservatores assignantibus, tandem cùm ad Regium Castellæ Senatum causa fuisset delata, decisum fuit, in ea Jesuitas tanquam laïcos coram judicibus laïcis esse conveniendos; quia videlicet laïcalia exercent commercia & negotiationes. Et hodie grex ille pauperum suas pecunias, alimenta, dotes, peculia, per sæcularia tribunalia contra Jesuitas exposcentes, eosdem de fraude dolentissimè incusant & infamant.

122. Quid dicent Batavi hæretici, P. B. in illa provincia & littoribus Gaditanis (ubi hoc accidit) frequentissimi? Quid Britanni & Germani negotiatores, qui bonam fidem in contractibus servare, & integrâ & candidâ fronte mutuo inter se contrahere præsumunt? Pro-

Profectò Catholicam & Romanam fidem, Ecclesiasticam disciplinam, Sacerdotalem Ordinem, Regulares, sanctissimas professiones mordebunt, irridebunt, & contumaciores & duriores in suis erroribus permanebunt.

123. Et nonne pudet, P. B. viros professione perfectos, sanctos, Sacerdotes, prædicatores, communes (ut ipsi aiunt) Ecclesiæ magistros de talibus excessibus coram laïcis incusari? Et Ecclesiasticam immunitatem, & Institutum suum etiam contractibus sæcularibus maculare, disperdere, & prophanare? Et tandem exemptione, jure Divino Sacerdotibus concessâ, sicut bonis etiam foro cedere? Hæc omnia laïcalia & illicita quæ alia Religio egit? Quis Ordo Ecclesiasticus exercuit? Quæ in Ecclesia Dei Sacerdotum Societas, (præter hanc sanctissimam Jesuiticam Societatem) Deo & temporalium rerum contemptui dicata, patravit?

124. Et hæc adeo omnibus patent, ut allegationes, accusationes, declamationes hujus causæ per omnium manus, non tantùm in Hispania, sed & in aliis orbis Christiani partibus & provinciis, ubi fama, sive potiùs infamia scandali hujus pervenit, circumferantur, ut per Illustrissimum Hispaniarum Nuntium Apostolicum poterit Suæ Sanctitati evidentissimè constare.

125. Quæ alia Religio proprios filios tali facilitate expulsos & notatos à se ipsa projicit, & etiam pro levissimis? Quos cæteræ Religiones, uti matres, tolerant, fovent, & conniventiâ Christianâ, & sanctâ patientiâ ad vitæ spiritualis constantiam & perseverantiam suadent, erigunt & incendunt; hæc sancta Religio materno quodammodo affectu deserta & oblita, statim expellit, & sine titulo, sine Capellaniis, sine beneficio, sine congrua, sine alimentis, jam Sacerdotes, Diaconos, & Subdiaconos innumeris periculis, ærumnis & miseriis exponit, Clerum non necessariis & pauperrimis Sacerdotibus gravat, sæculum notariis & ignominiosè expulsis Clericis replet, Regularem professionem,

quæ

quæ tot imperfectos creare existimatur, aliquo modo offendit, & tandem tot expulsis filiis, per Diœceses Episcoporum vagantibus, se ipsam Societas Jesuitica notat. Nam si boni existimantur, ingrata; si mali, suspecta videtur. Quomodo enim tot malos genuit doctrina perfecta & educatio sancta?

126. Videmus hodie jam conjugatum, quem heri vidimus, nostro judicio, observantissimum Jesuitam, hodie expulsum & notatum, quem heri Jesuitam omnibus virtutibus condecoratum venerabamur, imò & ab ipsis Jesuitis commendatum. Et cùm ipsa subita mutatione crescat existimatio in omnibus majoris facinoris & atrocioris culpæ, à videntibus supplicium, & ignorantibus delictum, non tantùm ipsis expulsis, sed etiam expellentibus non minimum detrahitur.

127. Cognovi Provincialem in his partibus, qui infra triennium triginta & octo à sua Religione Sacerdotes & Religiosos expulit, cùm tota Provincia, etiam latissima, paulò plusquam trecentis Religiosis constet. Alius etiam fuit Alphonsus de Castro, qui plures expulit in eadem Provincia, scilicet octoginta: quod quidem cùm in aliis Religionibus rarissimum sit, in hac adeo faciliter fieri, aut tantis delictis abundare, ut fieri necesse sit, suspectissimum quidem videtur, ita ut aliquo modo possit, P. B. neque de his quos dimittit Societas diffidendum, neque de his quos retinet confidendum ut plurimum esse: nam dimissos & expulsos communiter approbat in suis litteris dimissoriis, & retentos & approbatos quàm frequenter expellit. Quod certè inter cæteros Ecclesiasticos Ordines admodum singulare est.

128. Tot igitur singularia, P. B in uno & singulari Ecclesiæ Ordine & membro (& singularia quidem quæ non tam à cæteris sacris Ordinibus differunt aut distant, quàm eis adversantur aut contrariantur) nonne suspectissima sunt? Sunt certè. Suspecto ergo tenore vivendi, præcipue inter ipsos Religiosos Ordines, ad quid indiget Ecclesia? Quæ crystallo ipsa & solari radio puriori doctrinâ moribusque fulget.

129.

129. Vidi librum Compluti typis mandatum anno Domini 1605. qui inter Jesuitas secretissimè circumfertur, qui communiter vocatur *El porque*, id est, Quare Jesuitæ choro non exerceantur? Quare pœnitentiâ tantùm voluntariâ teneantur? Quare aliquando etiam post triginta annos professionem non emittant? Quare expelli post eorum curricula possint? Vidi & perlegi (inquam) librum istum satis eruditum, R. Petro Ribadeneira Jesuitâ, viro docto & spirituali, auctore, qui in hoc tractatu suæ Societatis singularitates, & cum aliis Religionibus antinomias totis viribus & eruditione Hispano sermone defendit.

130. Et ex ipsamet causa defensa (hoc profero secundùm meam fragilitatem pusillumque ingenii acumen) & ex ipsismet singularitatibus confessis & professis, quicunque modicè eruditus, & Christianæ simplicitatis amator fuerit, contra ipsam causam concludet.

131. Et maximè observandum est, P. B. quòd vir ille doctus S. Ignatii Socius fuit inseparabilis, & suæ Religionis singularitates defendebat, quando primitivi fervoris florebat virtutibus: quòd si modò defenderet, disciplinâ Jesuiticâ collabente, & pullulantibus tot in ea imperfectionibus, de quibus totus pene Orbis conqueritur, multo minus quidem obtineret, & fortasse non defenderet neque propugnaret vir iste perfectus.

132. Ac tandem, B. P. quid interest quòd Jesuitæ Ethnicas nationes radiis fidei illustrare videantur, si Ethnicorum quàm plurimos non rectâ sacræ legis indictione catechizant? Neque rectè ab aliis Religionibus catechizari sinunt? Imò à Provinciis Gentilium relegant, & expellunt operarios sanctissimos & doctissimos, manu etiam Gentilicâ & Ethnicâ arcent, recludunt, incarcerant, flagellant. Quis Ordo Ecclesiasticus cum alio Ordine hoc agit? A sæculo non est auditum, tali æmulatione & imperfectissimâ zelotypiâ Christianos propagatores, magistros etiam Christianos cum animarum pernicie & jactura à vineâ Domini incultâ operarios relegare, ac ignominiosè projicere & expellere.

133. Tota Ecclesia Chinica congemiscit, P. S. & se non tam edoctam, quàm deceptam ab ipsis Jesuitis in fidei purissimæ documentis & rudimentis inclamat, & toto Ecclesiastico jure orbata, crucem Domini reclusam, Gentilicos ritus permissos, & verè Christianos non tam introductos quàm fœdatos dolet, Christianizantes idololatras, idololatrizantes Christianos, in una eademque mensa, templo, aris, sacrificiis, Deum & Belial, & sub larva Christiana idola venerata, vel potiùs sub Gentilitia larva fidem sanctissimam defœdatam dolentissimè conspicit.

134. Nobis, B. P. Episcopis, qui ab illis minus distamus provinciis, & ab earum Evangelicis ministris litteras accepimus, & qui etiam Apologeticarum eorum controversiarum certiores sumus, & eas in nostris Bibliothecis habemus, & qui cùm simus Episcopi vocati regere Ecclesiam Dei, cavendum est nobis, ne in tremendo Dei judicio canes muti fuisse videamur, & labiis nefario silentio pollutis de omissione gravissimè judicemur. Nobis (inquam), Pastoribus animarum competit latrare, & clamare, & hæc tibi Pastorum maximo propalare & proferre, & quanta scandala ab ista Jesuitarum doctrina in propaganda fide suboriri possint, denunciare.

135. Nam si Episcopi publicam causam Ecclesiæ non defendimus, cæteri tacent, timent, & Jesuitarum potentiam perhorrescunt, & secretis tantummodo suspiriis & lachrymis, quæ ad Tuæ Sanctitatis aures & oculos pervenire nequeunt, poterunt adjuvare.

136. Volumen habeo integrum, P. S. Apologiis Jesuitarum refertum, in quibus pene omnia à Religiosis Dominicanis & Franciscanis Apostolicæ Sedi delata, de erroribus quibus Neophyti Chinarum magistrorum Jesuitarum incuriâ vel injuriâ tenentur; non tantùm fatentur ingenuè Jesuitæ, tenoremque illum perniciosum catechizandi Neophytos ab ipsis introductum esse fatentur, sed pene omnia quæ à Tua Beatitudine in Congregatione de propaganda fide postea per decem & septem decreta sanctissimè declarata & condemnata sunt

sunt anno Domini 1645. die 12. Sept. Didacus de Morales, Societatis Jesu Rector Collegii sub invocatione S. Joseph in civitate Manilæ, quæ Metropolis est Philippinarum, per trecenta folia tenacissimè impugnat & validissimis argumentis, imò cavillationibus, sanctissimam doctrinam nititur expugnare; cujus tractatus copiam dedi ego Reverendo Magistro Joanni Baptistæ de Morales Dominicano, viro docto & sollicito Chinicæ fidei propagationis, & qui etiam pro ea dirissimè vapulavit, & primitivorum Martyrum exemplo plurima est passus, ut circa factum præcipuè veridicè responderet, quod fecit satis succinctè & eruditè, & utrumque apud me habeo.

137. Quæ Religio, (iterum dico) P. B. quis Ordo Ecclesiasticus à veris Catholicæ fidei rudimentis tantùm aberravit, ut nationem numerosissimam, & satis callentem & politicam, ideoque plus fidei radiis illuminari & fœcundari expositam, non ad fidei regulas magistri Neophytos, sed Neophyti ad idololatriæ partes, & nefarios ritus & cultum magistros alliciant, attrahant & deducant, ita ut non à piscatore piscis, sed à pisce piscator capi videatur? Revolvantur, P. B. Ecclesiastici annales, conspiciantur prima Christianæ fidei monumenta, propagationis tenor, Religionis Catholicæ progressus, & quibus auctionibus & incrementis in omnem terram sonus Apostolorum fuerit exauditus, examinetur.

138. Episcopi-ne & Clerus, qui per totum Orbem proprio etiam sanguine in primitiva Ecclesia catechizarunt, formâ istâ Jesuiticâ Neophytos instruxerunt? Benedictini & suæ ipsis subjectæ Congregationes, Dominicani, Franciscani, Carmelitani, Augustiniani, cæteræque Angelorum Ecclesiæ militantis cohortes, Religiones sanctissimæ, Gentiles-ne istâ catechesi docuerunt?

139. Christum-ne crucifixum ne unâ quidem die, horâ, momentove temporis prudentiâ humanâ subnixi occultarunt? Absit. Quinque-ne Ecclesiæ præceptis, mortificatione, jejunio, pœnitentiâ, & per singulos

gulos annos Euchariftiâ facrâ recipiendâ, & Sacramenti pœnitentiæ, & auricularis confeffionis præcepto Neophytos aut privarunt aut abfolverunt? Minimè.

140. Sacrificiis idolorum nefariis, templifque adeffe, & in ipfis non folùm Neophytos convenire, fed pollui & confacrificare permiferunt? Nequaquam. Nonne hoc eft claudicare in duas partes? Nonne eft Deo infervire & Belial? Nonne Deo videtur infervire & mammonæ? Et neque calidum neque frigidum effe, ficut facra pagina teftatur.

141. Nonne hoc eft perfecutionis metu, humanæ prudentiæ ductu, quæ divinæ adverfatur, hæc omnia nefandiffima tolerare? Ecclefiamque illam decipere, & animas innumerabiles in æternum barathrum deducere?

142. Mali-ne Chriftiani, an verè idololatræ condemnentur Chinæ quid intereft, P. B? Fidem autem noftram, quæ tota pulchra eft & formofa, falfis doctrinis non pollui, neque maculari plurimum Ecclefiæ univerfalis intereft.

143. Ideo ego quidem, Innocenti fanctiffime, cùm de Chinicæ Chriftianitatis ftatu tanquam aliis Europæ Americæque vicinior Epifcopus, pluries mecum perpenderem tranquillitatem illam primitivæ Ecclefiæ, politicumque illum prorogandi tenorem, & illam interiorem pacem inter Gentiles & Chriftianos, ipfis jucundiffimam, mihi triftiffima & fufpectiffima femper apparuit.

144. Et ut poft fexaginta annorum curricula Dominicanos & Francifcanos fidei optimos propagatores, ab ipfis Chinis flagellatos, incarceratos, & relegatos, litteris etiam ab eis ad me miffis audivi & perlegi, maximè lætatus fum, & magnum illi Ecclefiæ bonum aufpicatus. Quæ enim pax Religionis veræ cum falfa? Chrifti Domini cum Belial? Spiritus cum carne? Religionis Chriftianæ cum idololatria? Crucis Domini cum voluptate? Quæ Ecclefia in toto Orbe terrarum fine fanguine fœcundata? Sine tormentis angularium lapidum, id eft Martyrum ædificata, aut fine cruce Domini culta fuit?

145.

145. Romana quidem civitas, caput Urbium & Orbis, pro omnibus exemplo sufficiat, quæ non solùm destinatione Divinâ, sed sanguine Principum Apostolorum, & innumerabilium Martyrum necibus & cruciatibus, tanquam sacris monilibus decorata , & triginta pene ac trium primorum summorum Pontificum sacro cruore irrigata, fœcundata, laureata , totius Religionis & Catholicæ fidei matrem Ecclesiam, & Spiritus sancti Cathedram, & Apostolicam Sedem & dignitatem Pontificiam præ omnibus meruit possidere.

146. Eodem sanguine, id est, fidei Propagatoribus gaudet Hispania, Martyrum præliis sacrata, victoriisque illustrata, Italia, Gallia, Germania, tota denique Africa, Asia ac Japonia , & tandem ubicumque gladius temporalis propagatores fidei non protexit & ab idololatrarum furore non defendit (ut accidit in America, dexterâ Catholicorum nostrorum Regum nostros defendente fidei seminatores) nunquam sine sanguine Religio Christiana fructificavit.

147. Verùm ubi Chinici Martyres ? Præcipuè in primitivis fidei gressibus & progressibus , in quibus semper gladius persecutionis atrociùs acuitur & ferociùs sævit? Ubi mortes? Ubi verbera ? Ubi persecutiones? Ubi incarcerationes ? Ubi exilia ? Pauca aut nulla neque vidimus, neque audivimus , neque legimus , sed tantùm communes vitæ labores & ærumnas, quarum & pax est frequentissima & humana vita fœcunda.

148. Hoc, P. S. funestissimum & inauspicatissimum illi Ecclesiæ (quamvis non infallibile) signum existimo. Vereor enim ne quia ignoratur aut non divulgatur satis crux Redemptoris, ideo ignoretur crux persecutionis; & ea de causa Ecclesia illa Chinica Martyres non peperit , quia de vero verbi Dei semine Redemptorisque nostri sanguine nondum fuerit gravidata : & diabolus tolerat, quia nondum Dominus superat ; & Belial reticet, quia suos filios videt potiùs deceptos quàm captos, illusos quàm illustratos, & magis perversos quàm conversos. Silet diabolus, quia nondum Dominus lo-

quitur; & gladio persecutionis suos non defendit, quia gladius propagationis eos nondum offendit; & adversarium se Satan non manifestat, quia adversarios fidei propagatores non sentit.

149. Imò & ipse Satan lætabitur, nisi fallor, cùm in suis templis, aris, sacrificiis, non tantùm antiquos discipulos, sed etiam Baptisatos, Neophytos, & aliquando fidei propagatores sacrificia offerre, genuflexiones, protestationes, persumationes, quæ idololatræ agunt, agere, & cum eis, saltem externis actibus, convenire conspexerit, & Arcam fœderis, id est crucem Domini, cum Dagon in uno eodemque templo cohabitare lætabundus respexerit. Quod nunquam ab Apostolicis temporibus toleratum in Ecclesia Catholica fuit, neque actus interiores dirigendo cruci secretæ, publico idolo & cacodæmoni offerre exteriores.

150. Ubi enim fuerit interius, ibi erit exterius; ubi fuerit anima, ibi & corpus; neque anima cœlo fruitur, cujus corpus in inferno cruciabitur; & sicut corpus & animam, & utrasque substantias Christo Filio debemus ut Redemptori, Patri ut Creatori, Spiritui Sancto ut fidei nostræ propagatori; ita etiam non tantùm actus interni ab idolorum cultu, templis, aris, sacrificiis, prostrationibus, genuflexionibus, tanquam ab ipso infernali barathro arcendi & cavendi sunt inter veræ fidei Christianos.

151. Et si gladius persecutionis ideo sæviat, fidei propagatio fœcundabitur, si propagatores persequitur idololatria, persecutores vincet Religio Christiana. Et quot Martyres cœlo mittet sævitia, tot & plures Christianos Ecclesiæ concedet divina clementia. Et sicut in cruce Dominus morte sacratissimâ suâ vitam Ecclesiæ præbuit, ita ejusdem meritis in propagatione suæ Ecclesiæ, quam morte redemit & creavit, tot vitas creat & fœcundat occisorum Martyrum sanguis Religioni Catholicæ (etiam gentilium & persecutorum) quot guttis sacrat terram sanguis propagatorum, sicut ex grano emortuo, in terram projecto, procedit spica granorum referta.

152.

152. Nam si vexillum crucis, P. S. non antecedit, quomodo Christiana Religio vincet, & Apostolica doctrina triumphabit? Aut quomodo victoria contra idololatras auspicabitur, si labarum crucis absconditur? Et si vulnera Christi reticent, quomodo Christianorum & Neophytorum vulnera curabunt? Et si passionis Domini thesaurus recluditur, quomodo animarum egestas saturabitur? Et si fontes Redemptoris & vulnera claudimus Salvatoris, quomodo sitientes bibemus peccatores? Et si Neophyti & parvuli non de hoc lacte nutriuntur, quomodo jam facti majores incrementa Religionis suscipient?

153. Imò si modo eos Ecclesia velit iterum docere, & veris fidei regulis instruere, se deceptos esse clamabunt Chinæ, & repugnabunt, & non jejunantem Religionem, aut fidem pœnitentem, plorantem, naturæ horridam, carni inimicam, cruci, morti, periculis destinatam, non Salvatorem Crucifixum ipsis exposuisse magistros Jesuitas (quod Gentibus stultitia, Judæis scandalum esse videtur) non hominem Deum flagellatum, consputum, contemptum, vulneribus sacris confossum, & in cruce pendentem, & mortuum eos amplexos esse protestabuntur; sed Salvatorem solummodo pulchrum, gloriosum, formosum (sicut ipsum Jesuitæ Chinico habitu depingunt) & legem vitamque suavem, lætam, lenem, placidam, tranquillam hisque erroribus ignorantiisque, (spretis mysteriis passionis, crucis & tribulationis) lumen & victoria contemnitur Resurrectionis, & in dubium vertitur triumphus Ascensionis, & tandem contemptâ cruce mortificationis, vita recta contemnitur Redemptionis & Salvationis.

154. Hoc modo, P. B. his erroribus Neophytos neque Episcopi, neque Clerus, neque Religiones, neque aliquis Ordo Ecclesiasticus vel sæcularis vel regularis instruxit: sed proprio cruore Christi Domini cruorem, propria cruce & tribulatione tribulationes & crucem Domini in cordibus infidelium, cum ipsa Christiana Religione inseruere & infixere fidei nostræ primitivi propagatores.

155. Et à fundamento crucis & passionis omnis Ecclesiasticæ fidei unitas & compago in altitudinem tantam excrevit; & unde Dominus vitam finivit, inde vitam sponsa sua dulcissima accepit. Ut de latere Christi Domini vulnerato Ecclesia tanquam à thalamo sponsi sanguine purpurata procederet, & de ejus spiritu in vulnere biberet & sugeret, quem paulò antè æternus Filius æterno Patri pro illius redemptione tradiderat & emiserat.

156. Ergo, B. P. hæc & alia, quæ Tuæ Sanctitati constabunt, & mea humilitas, muneris & oneris Pastoralis obligatione compulsa, Tuo Sanctissimo zelo retulit moderanda vel omnino reformanda, omissis etiam plurimis de his Sanctis Religiosis Jesuitis, quæ ad Tuas aures minimè fortasse pervenerunt: nam ipsi enixe admodum curant (& ita cum meis istic Procuratoribus, quamvis frustra, actum est) ut ea Tuæ Beatitudini occultentur, & remedium exposcunt, censura indigent, reformationem expetunt, Tuoque prudentissimo judicio relinquendum erit, quibus mediis remediisque hæc omnia si non sanari, saltem moderari valeant, quod facillimum Tuæ supremæ potestati erit, præcipuè omnibus ferè Ecclesiæ Ordinibus in idipsum conspirantibus.

157. Vel arctioribus legibus & institutis, choro, clausurâ, & communi unius anni professione, vel duorum ad terminos certos præfixa. Vel aliquibus institutis quæ ad mortificationem & pœnitentiam tendant, sine quibus quàm facillimè disciplina Regularis communiter laxatur & solvitur. Vel ad Clerum sæcularem Religionem Clericalem reducendo, & cum eo incorporando, quod ipsis Jesuitis jucundius (perpaucis sui Ordinis decretoribus exceptis) Clero utilius, & negotio ipsi facilius esse fortasse videbitur.

158. Nam si Clero sæculari accresceret hæc sancta Religio, permanente ea semper in præcipuis suarum institutionum exercitiis, quæ Cleri sæcularis professioni minimè contrariantur, imò maximè juvant, sæcularia ista Collegia ab Episcopis, tanquam ab Apostoli-

cæ

cæ Sedis Delegatis, legibus à Tua Sanctitate assignatis, sine tanto Reip. Christianæ incommodo gubernarentur. Quam primam quidem eorum vocationem sui S. Fundatoris fuisse tradunt aliqui.

159. Et hoc medio ipsis Jesuitis medicinam, Clero & Episcopis operarios sine livore, & ministros spirituales sine æmulatione, exterisque Religionibus tranquillitatem, sapientia Tua, Innocenti Sanctissime, Spiritus Sancti radiis illustrata, præberet, & Ecclesia tota universalis tot tantisque quæstionibus, controversiis, discordiis, difficultatibus, & scandalis, & aliis eorum negotiis tanquam procellis implicata & agitata conquiesceret.

160. Omnia hæc, Pontifex Beatissime, Tuæ infallibili censuræ submitto, & si quid non congruum, vel indecens, vel quod aliquo modo reverentiæ, quæ tibi ab ovicula ista debetur, & quod offendiculum præstare possit, scripserim, parcas clementer quæso, & non meæ propriæ existimationi aut elationi, sed zelo quo ardet animus meus, Pastoralis baculi authoritatis, sacrarum constitutionum observantiæ, fideique puræ & rectæ propagationis & universalis Ecclesiæ felicitatis atque incolumitatis, à Tuâ benignitate imputandum esse confido.

Deus Opt. Max. gratiâ & benedictionibus, quibus tuas oves imples, Sanctissime Pastor, Te repleat, Tuamque Sanctitatem protegat & gubernet: Angelopoli 8. Jan. 1649.

EPISCOPUS ANGELORUM POPULI.

III.

EPISTOLA

Adversus Jesuitas, lectione dignissima, Fratris Ludovici Soteli, *S. Ord. S. Francisci, Regis Oxensis ad Sedem Apostolicam legati, & in Regno isto Missionarii Apostolici, gloriosique Christi Martyris, de Ecclesia Japonica statu ad S. D. N.* Urbanum VIII.

Beatissime Pater,

POst præmissam sanctorum Pedum (ad quos etiam hinc prostratus jaceo) humilem & devotam osculationem, Fr. Ludovicus Sotelo, Fratrum Minorum Alumnus, in servis quidem abjectissimus, in filiis verò omnium minimus, Sanctitatem Vestram de iis quæ jam dudum novisse præsumo, certiorem facere intendo. Nempe fuisse me quondam Idate Masamune qui Regni Oxu (quod est in Orientali Japoniæ parte) gubernacula tenet, necdum quidem per Baptismum regenerato, sed tamen Catechumeno, & qui Christianam fidem in suo regno prædicari cupiebat, simul cum alio suæ curiæ optimate Philippo Francisco Faxecura Retuyemon ad Romanam Curiam, & qui tunc Apostolicæ Sedis culmen tenebat SS. Papam Paulum V. (qui ad cœlos evolavit) legatum expeditum. Quò tandem cùm anno salutis 1615. juvante Deo pervenissemus à SS. Papa, magno cum Cardinalium Sacri Collegii, Antistitum, ac Nobilium concursu, nec non & Romani populi ingenti lætitia, & communi alacritate, non modò benignè excepti, verùm & humanissimè, tam nos quàm etiam tres alii, quos Japonii Christiani, quatenus eorum circa Christianam Religionem statum Apostolicis auribus intimarent, specialiter destinaverant, auditi, recreati, & prout optabamus, quantocyus expediti.

Igi-

Igitur cùm ea, quæ tum ex parte Regis Oxensis, tum etiam Christianorum Japoniæ proponebamus, atque humiliter supplicabamus, audisset, ac pro voto nostro annuisset, habito insuper cum sacra Congregatione Cardinalium sacræ Inquisitionis consilio, decretum est, debere in præfato regno Oxensi, plagâ Japoniæ, alium institui Episcopum. Designavit autem ad id muneris SS. Papa me omnium indignissimum, & quatenus assensum præberem, Deus Apostolicis verbis (quos Deus eligit, idoneos ministros facit) reluctanti præcepit. Quibus auditis sacros pedes osculando, consensi. Ordinatum prætereà fuit, Religiosos S. Francisci Suæ Sanctitatis & expensis & nomine, ob prædicationem Evangelii, in eo Regno mittendo fore nobiscum; mandatumque Nuntio Apostolico, ac Collectori Generali, qui tunc in Catholici Regis Hispaniæ curia assistebat, quatenus sumptus ad id necessarios ministraret: nec non & antiquos annuales reditus ad fundationem & sustentationem cujusdam Collegii, sive Seminarii, quod Japoniæ institui designaret, reliqua ad commodiorem occasionem remittendo. Cùm autem reditum nostrum in Japoniam per Hispaniam, & alias Indiarum Catholico Regi subjectas provincias, necessariò fieri oporteret; ordinatum fuit à præfato SS. Paulo V. tam meam consecrationem, quàm etiam prædictorum expeditionem ad præfatum Nuntium Apostolicum, habito primùm Regis consensu, fore remittendam, datis super ea re ad Regem Catholicum, tam per nos, quàm etiam per præfatum Nuncium specialibus litteris, simul cum Rescripto ad prædictum Regem Oxensem, & Japonios Christianos, donis etiam ad eosdem, nec non multis gratiis, indulgentiis, reliquiis, ac spiritualibus muneribus, cum accepta Benedictione, anno 1616. Hispaniam remeavimus. Ibi quoque cum ingenti gratulatione, lætitia singulari, & benignitate erga nos Sanctæ & Apostolicæ Sedis magnificentia, ac communi ædificatione, non Prælatorum & Principum tantum, sed etiam Regis Catholici, cujus speciali protectione illuc perveneramus, ex-

cepti, traditis Apostolicis litteris, gratum Regis assensum, & Japonicam conversionem adjuvandi affectum piissimum vidimus. Sed ecce tunc ex nova Hispania in prædictam curiam Nuncius regalis adveniens; sævam ab Imperatore Japonico, & generalem adversus suæ ditionis Christianos post nostrum inde discessum excitatam fuisse persecutionem, quâ destrui templa & relegari sacerdotes, & ob fidei confessionem plerosque occidi fideles nuntiabat. Eodem quoque tempore, quo nos in Romana curia detinebamur, nuntiatum fuit Domino Paulo V. de obitu Episcopi Japonensis à Religiosis Societatis Jesu, cujus & ipse erat alumnus. Ipse verò statim de successore ex eadem Religione assumpto providit, cujus considerationem & expeditionem remisit pariter in Hispaniam; ubi præfati Religiosi (quatenus visum fuit) non æquo satis animo ferentes, alios præter suos, Ecclesiasticam in Japonia dominationem habere, quod quidem in sacra curia variis etiam diligentiis, aliena manu & industria adhibitis, impedire non valuerunt, arrepta ex prædicto nuntio Japonicæ persecutionis occasione, impedivere: persuadentes enim Præsidi Concilii regalis Indiarum, aliisque ejus ministris (cui Rex Catholicus hæc negotia commiserat) nullatenus expedire ea executioni mandare, quin potiùs omnino oportere omnia tam sua, quàm nostra simul suspendi, ne fortè Tyrannus Imperator Japonicus eo magis de his ipsis irritatus, crudeliùs ageret in Christianos, re ipsa prout optabant impetraverunt, sicque decretum fuit à Concilio Regio. Quæ cùm audivisset præfatus Apostolicus Nuntius, huic se decisioni opposuit, instantiam de novo faciens, & relationem coram Regia Majestate, ad quam etiam Ordinis mei Vicarius generalis (qui in eadem tunc curia morabatur) similiter & ego recurrimus, clamantes coram Rege, & dicentes, nullum prorsus de indignatione Tyranni Imperatoris exspectari posse majus damnum, ipsâ jam subortâ persecutione, & sacerdotum relegatione; neque de fide Christianorum videri posse pejus periculum, quàm eosdem do-

ctrinâ

ctrinâ atque Miniſtris deſtitutos relinquere inter lupos; in quorum etiam medium SS. Apoſtoli à Chriſto Domino miſſi ſunt.

Apoſtolicam quoque Sedem, Chriſti veſtigiis inhærentem, ſpiritualibus ovibus de paſtoribus ac prædicatoribus in ſimilibus conſueviſſe providere, qui Chriſti gregem in lupina rabie protegerent: quorum quidem felicitas pariter ac probitas, non modò in pace tranquilla, ſed tunc maximè, cùm advenientibus lupis urgentem perſecutionis rigorem æquo animo pertulerint, comprobatur. Econtra verò eos à Domino apertè Mercenarios appellari, qui, deſertis ovibus, cùm à lupis dilaniantibus impetuntur, effugiunt. His quidem Catholicus Rex benignum præbuit auditum, imò & ædificatus eſt. Regale vero Concilium prædictum ſuper jam edita determinatione, ne revocaretur, fecit inſtantiam, inſtantibus ſuper eadem re præfatis Religioſis, qui demum prævaluerunt; unde pro tunc tam ſua quàm noſtra fuere ſuſpenſa. De qua re ſtatim SS. Papam Paulum V. feci certiorem, à quo etiam fuit denuò præceptum prædicto Nuntio Apoſtolico, quatenus coram Rege, ejuſque Concilio circa prædictorum expeditionem rurſus ageret. Jam verò claſſis Novæ Hiſpaniæ expeditione inſtante, & in eadem Socii mei Japonienſis legati Japoniam regreſſu, ne mea quoque detentio ambitioni potiùs, quàm animarum ſaluti fortè imputari videretur, cum eo rurſus a. 1617. redire decrevi. Deo igitur opitulante in novam Hiſpaniam tranquilla navigatione devenimus, ubi navem quandam à præfato Rege Oxenſi miſſam, quatenus nos ad ſe reduceret, noſtrum ex Hiſpania reditum exſpectantem invenimus.

Accidit autem ibi novum Inſularum Philippinarum Gubernatorem ex Hiſpania deſtinatum concurrere, qui navis quæ ſuos milites transfretaret copiam non habens, petiit à nobis, ut ſimul ad præfatas quoque Inſulas navigaremus, quæ à Japonia non longo navigantibus intervallo diſtarent. Quod quidem libenter annuimus, comitantibusque ventis ſecundis proſpera navi-

gatione 1618. ad prædictas insulas appulimus. Commodum verò tempus & secundum ventum, quo Japoniam navigaremus exspectantibus nobis, piratarum Batavorum ad præfatas Insulas applicantes naves, obsidentes portum, easdem infestarunt, donec elapsa temporis & ventorum opportunitate Japoniam navigandi recessit, anno 1619. sine opportunitate nobis devoluto. Igitur anno sequenti 1620. dum pro navigando secundos ventos exspectaremus, ecce ex Macam civitate Chinæ ad præfatum Insularum Philippinarum Gubernatorem, Simulque ad Archiepiscopum Manilensem (est autem Manila in Philippinis præcipua & Metropolitana civitas) à quodam Religioso Societatis Jesu Didaco Valente literæ missæ venerunt, quibus se Episcopum Japonensem jam consecratum dicebat, postulabatque enixè ne Japoniam navigare permitterer; fore enim ut magna perturbatio, si eò venissem, in ejus Regni Christianis suboriretur; ipse enim Religiosus Episcopus cognoscens (ut videtur) meam expeditionem per suæ Religionis alumnos, sumpta occasione ex suborta Japoniæ adversus Christianos persecutione, fuisse quidem impeditam atque suspensam, post meum à prædicta curia discessum, suam rursus per eosdem expeditionem obtinuit, quæ per viam Indiæ Orientalis ad prædictam civitatem Macam pervenit. Cùm autem neque Japonicum idioma novisset, nec principem aliquem haberet pro se, cujus favore Japoniam transmeare, ibique assistere posset, sicut me novisse & habere cognoscunt, meum Japonicum ingressum, ea, quam prædixi, diligentia, per suæ Religionis alumnos impedire curavit: qui præfatas sui Episcopi litteras Domino Archiepiscopo, ac simul Gubernatori Manilæ tradentes, instanter, quatenus me detinerent, persuaserunt. Et cùm magnum sit earum civitatum, Manilæ, Philippinis & Macam Chinæ invicem commercium, correspondentiaque communis, qui illis præsunt alternatim se observant, & in postulatis sibi deferunt. Ergo ne eo anno simul cum seculari Collega meo Japoniam navigarem, detentus fui: misi nihilominus mei Ordinis Religio-

ligiosos, apud me retinens Apostolicas litteras, ad suprà memoratum Regem Oxensem, eidem scribens & obsecrans, quatenus me ad se remeare curaret. Rex verò Oxensis auditis quæ Collega meus ei retulit, de benignitate & magnificentia Apostolica & Regia, quâ suo nomine & Romæ & in Hispania & ubicumque fueramus recepti, honore quoque & splendore, quo ducti fuimus & reducti, gavisus est gaudio magno, Religiososque alacriter suscipiens, locum eisdem habitationis in sua Curia assignavit, ac de sumptibus necessariis jussit provideri, occultè tamen & cautè, ob commune Imperatoris adversus Christianos Edictum, & maximè Religiosos, quo tamen non obstante, utrique, id est, Religiosi cum Christianis, quietè & pacificè commorantur in eo regno. Insuper & sequenti anno misit, qui me Manilæ inviserent, & in suum Regnum reducere conarentur, duos sui exercitus milites, quod quidem ipsi juxta injunctum sibi præceptum strenuè præstiterunt, navem & victus pro navigatione necessarios diligenter parantes. Sed quando conscendere properabam, detentus, captus, & impeditus fui: milites verò cum sarcinis & sine me ventorum etiam opportunitate compulsi Japoniam mœsti redierunt. Ergo cum mecum ipse cogitarem, Manilæ constituto nullam Japoniam navigandi sese copiam præstituram, inde exire contendi, sumpta occasione ex oblata opportunitate comitandi cum Domino Episcopo novæ Segoviæ in suam diœcesim properante, cujus auxilio in quadam ejus diœcesis Provincia (Pagasmam incolæ appellant) naviculam sive ratem (quæ nostro communi idiomate fragata vocitatur) extruxi, in qua cum quodam Japonio Religioso socio meo, & aliis quatuor sacerdotibus item Japoniis (quos, dum Manilæ commorarer, moribus & divinis litteris sufficienter instructos, & tertii Ordinis de pœnitentia S. Francisci tribus votis emissis ordinari curavi) in præfatum regnum Oxense directè navigare gestiebam.

Verùm & hoc ipsum per eos ad aures prædicti Gubernatoris Manilensis pervenit, qui iter nostrum impe-

dire nitebatur: & quidem jam omnibus pro navigando paratis, strictum Gubernatoris ad ministrum justitiæ illius Provinciæ pervenit mandatum, sub gravibus pœnis præcipientis, quatenus supradictam naviculam detineret. Nautis verò sub interminatione vitæ, ne eandem conscenderent, interdiceret, me autem Manilam reverti compelleret. Quo factum est, ut navicula protinus interdicta, Nautæ verò ab illo portu & Provincia ejecti fuerint, pariter ac relegati. Ego autem præfatum Episcopum ad suam usque Sedem sequi coactus, & quæ me legatum esse à Sede Apostolicâ receptum, utque Japoniam redirem expeditum attestabantur, Apostolicis litteris ante eundem præsentatis, petii auxilium ab eo in forma ad comprimendum eos, qui me Japoniam navigare impediebant: quod utique continuò diligenterque præstitit, eosdem comprimens per censuras: territus tamen ne hoc ipsum ægrè ferret Manilensis Gubernator, disposui, quatenus ego cum Socio meo Religioso Japonio sub habitu seculari navem quandam Chinensium Mercatorum, & quidem infidelium, qui tunc de illo portu & civitate novæ Segoviæ Japoniam proficisci parabant, sub titulo suorum famulorum conscenderemus, quod ita factum est: sed inter navigandum præfati mercatores nos Religiosos agnoscentes veriti edictum, & pœnas Japoniæ latas adversus eos, qui Religiosos in suis navibus transfretant, cogitaverunt aliqui ex ipsis nos in mare mittere, aut certè occidere: Deo tamen ordinante adversis ventis & tempestatibus impediti pariter & conterriti tantum nefas committere timuerunt: & quo navigarent, ubi quoque essent ipsis nescientibus, Japoniam appulimus, juxta quandam civitatem Nagasaqui propinquam Insulam ad finem Occidentalis plagæ, in qua ante persecutionem assistebat Episcopus, ejusque incolæ ferè omnes erant Christiani: est omnibus navigiis mercaturæ causâ Japoniam venientibus portus generalis, modò verò existit ibi Judex ab Imperatore specialiter adversus Christianos, & præcipuè Sacerdotes deputatus, ante quem nos præsentaverunt supradicti mercatores Chi-

Chinenses, dicentes, se fuisse compulsos in Provincia Papagam è civitate Novæ Segoviæ, unde navigarant, transfretare nos in sua navi. Ipse quoque Judex, & me, & quæ circa me Manilæ facta fuerant, tum per exploratores quos Manilæ habet occultè, tum etiam per Japonios alios mercatores qui nos eodem anno 22. Manila præcesserant, satis apertè cognovit; sciens tamen à Rege Oxensi, cum ipsius Imperatoris consensu, Hispaniam & Romam missum me fuisse Legatum, cum suis ministris & assistentibus, inito concilio decretum fuit, me cum Socio meo Religioso & alio servitore in carcerem mitti debere, in forma aliorum Religiosorum (etsi etiam legatus, Religiosus tamen eram) donec re ad ipsum Imperatorem delata, quid faciendum esset, ipse disponeret.

Statim ergo missi fuimus in carcerem Nagasaqui, deinde ad Omurensem satis arctiorem carcerem delati. Contigit autem hic, ut mense Octobri prædicti anni 1622. cùm præcedentis anni septem sub eodem Judice in eademque civitate, & aliis locis 17. Religiosi, 8. Patres Dominicani, unus Augustinianus, & quatuor Franciscani, & Jesuitæ itidem quatuor, cum aliis 100. Japoniis, quorum adjutorio usi fuerant & hospitio, illustre pertulerunt Martyrium. Et quidem Religiosi cum quibusdam ex Japoniis igne cremati, sive ut veriùs dicam, igne longè posito assati; reliqui verò fuerunt capite truncati, nullo alio titulo & causa, nisi quòd Dei essent Sacerdotes, ministri Evangelii, & divinæ legis promulgatores. Mihi quoque, cùm primùm fui comprehensus, pari fuisset fruendum titulo, felicique supplicio, nisi prædicti Regis legatus cognitus fuissem, in carcere tamen intenso adhibiti sunt custodes, qui magna vigilantia diu noctuque assistentes, nullum hominem vel nos accedere, sed neque invisere quidem ullatenus permittunt. Deinde prædictus Judex iterum est in Imperatoris Curiam profectus; post cujus discessum comprehensi à satellitibus duo Religiosi fuerunt, alter ex Ordine Fratrum Prædicatorum, Frater Petrus de Sta. Catharina Martyre, alter verò è

Societate Jesu Michael Caravallo, & quidem ambo eximiæ virtutis viri, Deique zelosissimi ministri, nobiscum in hoc carcere Omurensi tenentur inclusi. Est autem carcer grossis ex lignis compactus ad mensuram longitudinis palmorum septem, undequaque patens, in modum caulæ bestiarum, in loco fœtido & umbroso collocatus, ob idque vermibus, colubris, aliisque reptilibus immundis & venenosis animalibus scaturiente. Sustentamur autem typha cocta, quæ quotidie nobis mittitur in quadam parva mensura. Verumtamen in his & aliis corporalibus incommodis largitur nobis Deus ex sola ipsius misericordia & bonitate incredibilem consolationem, & ultra quàm verbis exprimi possit, uberem lætitiam, neque enim tædio afficimur aliquando, nullave res molesta videtur & adversa, quin imò dulcedinem nobis omnia & exultationem exuberant. Et quamvis quatuor simus sacerdotes, non ad omnia exercitia tantùm, verùm ad quotidie celebrandum habemus, subministrantibus fidelibus, cum ingenti vitæ periculo, quæ ad id necessaria sunt, alia quoque variis artibus. Adeóque divina mensa fruentes levamen inde singularissimum, unicum verò ac totale remedium reportantes, carcerem, non custodiam quidem, sed palatium quoddam regium, aut certè hortum potiùs amœnissimum reputamus. Nihil autem aliud, nisi pro Deo & ejus gloria, vitam, sive per ferrum, sive per crucem, aut certè per ignem tradere desideramus. Quod etiam quantocius fore confidimus. Ut enim per litteras accepimus, Japonius Imperator cùm (informantibus Batavis Hæreticis) Religiosos habitu sæculari indutos, ac inter alios mercatores occultatos Japoniam advenire cognovisset, vehementer iratus, quo omnes mercatores Christianos extraneos à suis regnis relegari præcepit, generale publicavit edictum, ad cujus executionem præfatum Judicem à Curia jam descendere ferunt, cum speciali quoque ordinatione occidendi, non solùm nos, sed omnes etiam alios Christianos, qui à fide recedere recusarint.

Sed & ipsi Batavi duos Religiosos sub habitu seculari

lari in quadam navi mercatorum Japoniam venientes comprehenderunt. Qui utique cùm capitaneo & aliis Officialibus in ea navi venientibus igni traditi sunt. Hac igitur una spe & desiderio sustentamur, illum jucundissimum ac felicissimum planè diem exspectantes; quando per proprium sanguinem, cum divino auxilio, effusum, Dei divinitatem ac sanctissimæ suæ legis veritatem testificabimur. Ergo in eo felici statu, quamvis indignissimus, ex sola tamen Dei misericordia constitutus, ego in filiis minimus tuis & humilis creatura, quid desiderare humanum, aut quid nisi ea tantùm, quæ me in conscientia obligare senserim, contendam? Maximè cùm prædecessoris tui D. Pauli V. tenear obedientiam implere, qui à Romana Curia mihi discedenti præcepit, quatenus ipsum semper de omnibus tam propriis, quàm hujus Japonicæ conversionis eventibus redderem certiorem. Et de meis quidem hucusque relata sufficiant. De hujus autem conversionis, & Christianorum statu, & ad debiti obsequii absolutionem, & ad implorandam coram vero Patre primo ac benignissimo Pastore subventionis remedium, nonnulla jam dicere oportet.

Notum sit igitur Sanctitati Vestræ, Catholicam fidem divinâ gratiâ in hujus Japonici Imperii non solùm parte Occidentali, quo à principio venerunt, & ubi semper fuerunt Religiosi Societatis Jesu, verùm etiam in Orientali, ubi primum S. Evangelii prædicatores fuerunt Religiosi Minores S. P. mei Francisci, qui etiam usque modo ibidem semper astiterunt, esse dilatatam, adeo ut quanquam in utraque parte Provinciæ, civitates, castella & loca penè sint innumera, in omnibus ferè & ubique aut sint Christiani, aut de Christianis notitia saltem & auditus habeatur.

Licèt autem post ortam potentem persecutionem, quæ in Orientali & Occidentali parte habebantur erectæ Ecclesiæ, fuerint funditùs eversæ anno 1614. Religiosi quoque omnes generali Imperatoris edicto relegati, plerique tamen illorum, proprias vitas, contra Imperatoris Edictum, contemnentes, diversis in locis occul-

cultati remanserunt: quorum labore, doctrinâ & exemplo fides in multis fidelibus integerrima conservatur, quin & ex infidelibus etiam plerique convertuntur: cùm tamen sit messis quidem multa & operarii pauci, & persecutionis in dies crescat austeritas, luporum quoque Dei gregem infestantium rabies augeatur, oves quidem multæ devorantur, aliæ verò infirmantur, carentibus etiam quàm plurimis victu, doctrinâ & Sacramentorum Pastore. Quamvis autem ex quatuor prædictis Religionibus Religiosi nonnulli Manilia & Macamo inter mercatores occultati pervenerint, juste dicere possumus: Et quid hoc inter tantos? Præsertim cùm neque possibile sit istis omnibus doctrinam, Sacramenta & alia adjutoria spiritualia, prout illis est à S. Sede Apostolica concessum, fidelibus administrare.

Cujus obstaculi est in causa, ingens aliquorum ex ministris contradictio & reluctantia, qui habentes Episcopum sui Ordinis Religiosum assistentem (ut suprà dictum est) in Macam civitate Chinæ; eorum Provincialis, qui Japoniæ commoratur, Episcopi Gubernator, Provisor, & Vicarius Generalis existit, cujus industria Japoniæ regna, Provinciæ & civitates inter suos tantùm taxatæ sunt, & divisæ, & quidem cùm prædicti vix vigesimum numerum compleant. Japonica Regna sex sunt suprà sexaginta, Provinciæ verò plusquam in illis 200. quibus permultæ correspondent capitales quædam civitates magnæ & populosissimæ, quibus per multum temporis non dico ministrare, sed neque easdem percurrere, aut certè valeant perlustrare. Quòd si ad aliquam istarum quivis alius alterius Ordinis sive zelo charitatis permotus, sive à fidelibus ipsis vocatus minister spiritualem eisdem consolationem & Sacramenta subministraturus accedat, postquam plurium qui per viginti & ampliùs annos non sunt confessi, sed neque Sacerdotem quidem viderunt, Confessiones audierit, lapsui proclives confirmaverit, à fide jam elapsos reduxerit, nec non & infidelium plures converterit; cùm primùm hæc ad ejus ministri, cui illa

illa Provincia (juxta sui Provincialis commissionem) competit, aures pervenerint, ecce à diverso consurgens, etsi ea Provincia maximè distet, ad eamque nunquam comperiatur accessisse, quamproperè venit, ministrum prædicta facientem oppressurus, opponens eidem, quòd eo loco (quippe qui suæ Parochiæ sive dictæ sit) Sacramenta administrare non liceat, neque ullatenus cum suis, quas dicit, ovibus occupari consentit.

Quòd si rursus minister instans objiciat: Cur, si tuæ sunt, tot annis & temporibus pro derelictis habuisti? Etenim talia fiunt occupantis; respondet, & unde tu de hoc, aut quare vexaris? Sive etiam rationem à me petis? Quid ad te de his, quæ tibi de officio non incumbunt, sicut mihi certum est convenire? Et adducens præterea Concilium Tridentinum, coram multis circumstantibus legit illum locum, ubi præcipitur à S. Synodo sub excommunicationis sententia, ne ullus Sacerdos administret Sacramenta in alterius Parochia, sine Parochi consensu, sed neque id solùm, verùm & Japonio Idiomate traducens, idem publicè refert. Si autem dicat ulterius minister, hoc non de terris quidem infidelium, & novis conversionibus, nec de Neophytis Christianis, sed in antiquorum principum terris Christianorum, & circa antiquas Parochias atque fideles intelligi debere: eundem tanquam transgressorem Concilii publicat, atque de eodem loco propellere curat: Christianis verò ullatenus admittere, ac apud se habere interdicit. Quòd si devotione ac pietate commoti aliqui admittant, ut sive confraternitatibus, puta Rosarii, Chordæ aut Corrigiæ adscribantur, graviter reprehensos, ac si Christiani non essent, à se propellunt. In aliis verò locis, ubi prædicti communiter assistunt fideles, non solùm alios Religiosos admittere, sed neque cum iisdem (nisi latenter & quasi furtivè) communicare audent: si verò sit aliquis, ubi sit aliquandiu & occupetur, existente jam ibi multitudine Christianorum, statim eò mittunt Religiosum Jesuitam, qui se sui Episcopi Vicarium autumans, vexat Chri-

Christianos, & ut se cognoscant superiorem, cui obedire teneantur, compellit.

Quæ res eò extremitatis pervenit, ut in partem etiam Orientalem (ubi nullus eorum prædicaverit, neque unquam aliquando extiterit, sed Religiosi S. Francisci primi Evangelium prædicaverunt, & ante persecutionem publicas Ecclesias cum licentia Imperatoris habuerunt, semperque usque modò exorta persecutione extiterunt) adhuc in ipsis civitatibus, & Curiis Imperialibus, Surunga (quæ Imperatoris præteriti) & Gendo (quæ præsentis Curia est) licèt plus trecentis leùcis à Nagasaquio (communi eorum residentia) distent, fuerit de illis missus, qui similiter Vicarium se ibidem Episcopi publicavit, prædicta faciens & ministros antiquos maximè vexans. Pari modo Fratres Prædicatores ingressi sunt Regnum Figea in Occidentali plaga, ubi prædicti ministri non erant, qui ingentem etiam fructum ibi crevisse videntes, illuc similiter se contulerunt. Similiter in suprà memorato Oxensi Orientalis plagæ ultimo, ubi hæc minima Creatura & servus indignus, Dei gratia & auxilio primus fui sacerdos, qui illuc accedens Evangelium prædicavi, ubi etiam Religiosi mei Ordinis pacifice habitant (factis jam Christianis in multitudine magna) cùm primùm me à Sede Apostolica, & præfato prædecessore tuo designatum Episcopum, & nondum consecratum, venire deprehenderunt, ministrum ex suis eò etiam protinus miserunt; qui sui se Episcopi publicans Vicarium, Religiosos nostros perturbavit, Christianosque tantopere molestavit, ut S. Francisci Chordam abstulerit; recusantes autem dare à Sacramentorum communione excludebat.

Ut verò alia omittam, hoc unum compertissimum est, Religiosos Jesuitas velle solos inter hos Christianos pro Dominis haberi, & unicos patronos reputari, & hac de causa renuunt, neque ullatenus permittunt, alios præter ipsos Jubilea publicare, sive contos benedictos, aut imagines seu medalias, sed neque haberi confraternitates, etiam ab Ecclesia approbatas, & ipsis ministris annexas, neque spirituale aliud quidpiam fide-

les

les provocans ad devotionem, & ad fidei augmentum valdè conducens. Quòd si aliàs ab aliis instituantur & publicentur, ipsi è vestigio fortiter resistentes, pro viribus impediunt. Quando autem aliàs obstare non possunt (censuris & ipsi impediti) eos qui hæc admittunt (ut dictum est) saltem à se & à suis sodalitiis faciunt alienos: ad quæ omnia habet eorum quilibet authoritatem, & omnes prædicti Japoniæ sunt sui Episcopi vicem gerentes. Quòd si etiam ad prædictum Vicarium generalem sive Gubernatorem recurrentes alii petant in forma, ut informationes juridicas Fratrum suorum Martyrum, qui pro Christiana fide martyrium subierunt, faciat; nullo modo aut via eos recipere aut facere vult, cùm tamen si de suis, aut de Christianis à se baptizatis Martyres existant, copiosas faciant informationes, & amplas relationes multiplicent. Si quid ab aliis magnificum, si quid gloriosum fiat, hoc ipsi annihilare, aut certè per varios modos & circumventiones decolorare contendunt. Si quæ Religiosi intentaverint, obsistunt, vel saltem inutilia esse proclamant: si quæ scribuntur, ea quoque pro falsis haberi conantur, aut certè passioni attribuunt.

Quæ verò adversa ipsorum causâ evenerint quantumvis, quia publica, negare non possunt, non ab ea quidem causa, sed ab indiscreto Religiosorum zelo, eorumque imprudentia & cautionis defectu prorsus evenisse, ne, quæ verè fuit causa, patefiat, acclamant. Nolunt quæ ipsi primi non faciunt, ab aliis Religiosis inchoari, & licèt tantum onus portare non possunt, aliorum tamen adjutorium recusant. Quæ sua sunt, ac per suos fiunt, ea vehementer magnificant, exaltant & publicant, in sanctitate, in scientia, in authoritate non solùm primi volunt reputari, sed neque æquales habere volunt. Et hæc quidem de Japoniæ commorantibus tantùm scribo, experientia enim ea comperi, & publica, notoria atque certissima habentur. Sed tamen ipsi, ut alios à scribendo retrahant, quæ hìc fiunt, jactant se in Curiis, tam Romana, quàm Regia, habere Cardinales, Prælatos, proceres, judices

dices, alumnos, & suæ Religionis singularissimos protectores. Ipsum etiam Episcopum sibi faciunt esse subjectum, nihil enim præter ipsorum placita, & ab ipsis ordinata, agere libere potest (quod certissimum est) cujus autoritas & nomen ipsis deservit ad omnia ea quæ sibi placent, ejus nomine & authoritate exequenda, & ad vexandos & opprimendos alios, in dispendium animarum, & nihil penitus ad ovium utilitatem, suosque actus exercendos, præstat: in civitate siquidem Macam constitutus est, & circa illius Ecclesiæ gubernationem occupatus (cujus proprius Episcopus, suorum industria fuit in Hispaniam vocatus, neque ad suam sedem unquam rediturus speratur) cujus autem utilitatis ovibus Japonensibus Macamensium gubernatio? Aliisque per suos facta præpeditio, ne dispersas congregent, ne congregatas pastu carentes pascant, ne quæ de ovili Christi sunt, ad illud reducant, & omnia alia spiritualia auxilia, quæ præstare possunt, impedire? Quid verò dicam, Sanctissime Pater, de scandalo, inquietudine, & perturbatione fidelium? Certè verbis deprædicare non valeo. Cùm enim sint teneræ plantulæ, videntes & audientes hujusmodi esse & fieri inter eos, qui unum Deum, unam Fidem, unum Baptisma, unum ovile & Pastorem unum annunciant; charitatemque, sive amorem Dei & proximi esse finem legis divinæ eisdem prædicant; videntes aliàs hæc fieri, in devotione tabescunt, in fide titubant, in charitate tabescunt; imò, quod deterius est, nonnulli à fide deficiunt. Infideles autem graviter scandalizati illudunt nobis, & nostram legem irrident, dicentes: quod aut veritatem non docemus, aut certè pro vero non habemus, quod cùm prædicemus, non observamus, nullumque dicunt intercedere discrimen inter suos Sacerdotes (quos ipsi Bonzos appellant) & nos, quibus sicut assimulamur in multis contradictionibus, ita etiam reverâ doctrina nostra nihil differt à sua, quamvis verbis differre videatur. Alii dicunt, duos esse Deos, unum divitem & potentem, alium verò pauperem & humilem, qui à divite opprimitur & deludi-

luditur, propter quæ multi, qui alias Christianorum sanctam & justam legem esse cognoscunt, à recipienda fide nihilominus retrahuntur. Quæ proinde cùm omni tempore nociva valde, & perniciosissima sint, hoc præcipuè persecutionis tempore longè venenosiora, & quàm alio quoque tempore plus noxia. Hujusmodi autem contradictio semper fuit à prædictis facta aliis Religiosis ab initio sui ingressus in Japoniam, & per varios modos continuata, de quo per nos & alios supradictus Prædecessor Paulus V. cùm certior factus fuisset, quæ suprà retulimus, ordinavit, præcipuè verò, ut alius institueretur Episcopus, cujus industria & calore Religiosi protecti à vexatione liberarentur, sua quoque ministeria & actiones liberè exercere valerent; quod utique si executioni mandaretur, fuisset sane remedium oportunum.

Sed cùm ex suprà relata diligentia fuerit impeditum, redditum est remedium sine remedio, & pax sine pace facta est: quin imò prioribus contradictionibus nova superaddita est contradictio: etenim post nostrum in Hispaniam reditum (videlicet sui Episcopi consecrati, & mei non consecrati) prædicti ministri, qui sunt in Japonia, supradictam inter se fecerunt Provinciarum divisionem, quam antea non habebant, unde & contradictio & oppositio Religiòsis fuit multò quàm antea durior & acrior, cum animarum dispendio longè majori, cum Christianorum scandalo, dedecore sanctissimæ fidei nostræ & fidelium.

Ego autem indignus & inutilis filius tuus, etsi non consecratus, callens tamen Japonium idioma, Regemque Oxensem habens protectorem, huic messi Dei utcumque proficere desiderans, & mandata mihi commissa Sedis Apostolicæ implere, ex quo inde profectus sum Japoniam redire, ac (tametsi fuerim per varios casus impeditus pariter & detentus) tandem Japoniam cum Dei auxilio perveni, sed ipso quoque sic ordinante perveni in carcerem, ubi constitutus his & aliis quæ mihi à Religiosis aliis per litteras deferuntur, obviare non valeo, solummodo custodiam hanc Dei misericordiam

diam magnam, & sine ullis meis meritis præclarissimum donum & ingens beneficium reputabo. Gaudeo planè & in infinitum divinæ gratiæ erga me omnium viventium vilissimum largitori congratulor, qui in tam felicem, & præclaram sortem elegit, ut quam à Creatore vitam accepi, pro ipso reddam; ad quod me præparans semel atque iterum meæ conscientiæ secreta volvens atque revolvens, inveni ibi segnitiei & negligentiæ, quæ me acriter quasi infidelem & seditiosum increpat, molestissimum accusatorem, nisi prædicta, quæ publica in hoc Imperio, manifesta & notoria sunt, tibi Domini Jesu Christi Vicario & in terris vice-Deo, nota faciens, scripta relinquerem, quatenus de his certior effectus de remedio provideas convenienti. Hoc igitur exagitatus stimulo, compulsus sum hæc scribere, non aliud quidem, nisi meæ conscientiæ & obligationis satisfactionem, majorem Dei gloriam, sanctissimæ legis ejus promulgationem, & animarum salutem desiderans.

Quæ mihi à prædecessore tuo fuerunt commissæ oves nondum permissus sum easdem videre, sed tamen (quoad potui) per alios mei Ordinis Religiosos visitatæ usque adhuc & administratæ, nimis multiplicatæ sunt, quos tibi legitimo Patri, primo & legitimo earum Pastori offero, iterumque commendo, & quatenus illis quantocius de Pastore provideas humiliter supplico. Collega alter legatus Philippus Fiaxecura, postquam ad prædictum Regem suum pervenit, ab ipso valdè est honoratus, & in proprium statum missus, ut tam longa via fessus reficeretur, ubi uxorem, filios, domesticos cùm multis aliis vasallis Christianos effecit, aliisque nobilibus hominibus consanguineis & propinquis suasit ut fidem reciperent, quam utique receperunt. Dum igitur in his & aliis piis operibus exerceretur, ante annum completum post ejus regressum, magna cum ædificatione, & exemplo omnium, multa cum præparatione suis filiis hæreditate præcipua fidei propagatione in suo statu, & Religiosorum in eo regno protectionem commendatam relinquens, piè defun-

functus est. De cujus decessu Rex & omnes Nobiles valde doluerunt, præcipuè tamen Christiani & Religiosi, qui hujus viri virtutem & fidei zelum optimè noverant. Ab ipsis Religiosis, qui eidem Sacramenta ministrarunt, ejusque obitui interfuerunt, & ab aliis sic per litteras accepi.

Imperator autem Japonicus adeò in Christianos, & præcipuè in Dei ministros, excandescit, ut ultra prædictum relegandi è Japonia omnes Christianos Mercatores Edictum, cùm à Batavis insuper cognovisset aliquos Sacerdotes esse occultos adhuc in sua Curia Imperiali Gendo, multosque ibi fieri & esse Christianos, etiam de nobilibus, eosdem fecit diligentissimè conquiri. Comprehensi igitur sunt duo Religiosi, unus Franciscanus, F. Franciscus Galvez Hispanus, alius verò Jesuita, Hieronymus ab Angelis Italus, cum aliis quinquaginta & sex Christianis, quorum unus D. Joannes Faramundo nobilissimus, & ipsius Imperatoris propinquus consanguineus, cui jam olim, eo quod Christianus esset, omnes digiti manuum & pedum fuerant crudeliter præcisi, crux etiam fronti candente ferro impressa, genuum quoque nervis similiter præcisis, ad majorem verò sui pœnam, & illusionem, & aliorum nobilium terrorem sic dimissus. Nunc secundò cum præfatis Religiosis comprehensus tandem in fide perseverans constanter, spretis cum magno statu amplis divitiis, honoribus & pollicitationibus, Religiosi pariter & ipse cum aliis Christianis, impio & crudeli igne assati & consumpti sunt, coram innumera pene turba. Inde quidam adolescens nobilis & Spiritu Sancto motus, se Christianum esse proclamans, se ipsum, mirantibus universis, in medium projecit ignem. Deinde alii Christiani sanctos cineres, carbones, reliquias colligentes deprehensi, eodem & ipsi ignis martyrio cum uxoribus & filiis etiam Christianis obierunt.

Qui omnes ferè 100. hilariter & lætissimè mense Decembri anni præcedentis 1623. illustre fidei testimonium reliquerunt. Multo quidem nobis tardius com-

pre-

prehensi, primi tamen agonem consummarunt & jam feliciter regnant.

Erunt primi novissimi, & novissimi primi: tamen nos in præparatione degentes, spem habemus. Verumtamen fateor, Sanctissime Pater, multos esse Japoniæ infirmos & imbecilles, qui metu persecutionum temporalium amittunt regna cœlorum, quæ fortibus patent. sunt nihilominus rarissimi, qui ex corde fidem relinquunt, adhuc autem qui & persecutionibus cedunt, ut plurimum sunt, qui doctrinæ pastu & Sacramentorum fructu carent: nam qui iis potiuntur, & sacerdotum exemplo confortantur, temporalia quoque despiciunt, vitam hilariter tradunt, & quælibet etiam crudelissima tormenta pro Christo Domino, & ejus fide sustinent. Terram ergo, quæ sic semen sibi commissum conservat & usque in centuplum multiplicat, coli sanè & cultivari dignum est. Quis enim Japonicam gentem despiciat, quæ decoris margaritis & gemmis pretiosis ornat regna cœlorum? Mittas igitur (suppliciter obsecro, & instanter supplico) operarios fideles, & sic mittas & disponas, quòd ab invicem à labore non præpediantur, hoc est binos, prout Dominus misit discipulos suos ante faciem suam, id est pares & æquales in omnibus & pacificos.

Inæqualitas enim inter eos, qui circa idem occupantur, generat rixas, quemadmodum fuerunt exortæ inter Pastores Abrahæ & Loth: primi enim majores reputari conabantur, & ut tales alios vexabant. Oportet facere æquales omnes Religiones in messe Japonica laborantes: aliàs rixæ non cessabunt, aut de nulla sit Episcopus, sed omnes pariter utantur & privilegiis sibi à Sancta Sede Apostolica concessis in favorem conversionis infidelium pacificè & sine contradictione fruantur: aut certè ab unaquaque unus Episcopus assignetur. Messis quidem jam congregata multa est nimis, & per totum Imperium Japonicum dispersa. Et quomodo tanta cùm sit, per unum Pastorem, unius Religionis alumnum, in Japonia non existentem, neque suis actibus & authoritate utentem, poterit

rit sufficienter administrari? Præsertim cùm per illum ea, cujus est Religio, alias vexare, impedire & supplantare contendat.

Quòd si de unaquaque Religione constitueretur Episcopus, deferrent quidem sibi honorem invicem prævenientes, meliora charismata alternatim & charitativè æmulantes, unusquisque illorum alios Religiosos propter suorum honestam correspondentiam pacificè & benignè reciperet, tractaret, hospitaretur. Ad reputationem etiam sanctarum Religionum & ministrorum, imò ad ipsius, quam docent, doctrinæ, tam apud Christianos, quàm apud fideles authoritatem, ad communicationem & conferentiam rerum gravium id ipsum videtur convenientissimum. Sed id præ omnibus necessarium, ut provideatur huic gregi tam de pastoribus, quàm de canibus vigilantibus, qui per se ovibus assistentes, ubertim eisdem & fideliter provideant de abundanti pastu spirituali, earum compatiantur laboribus, in luporum conflictu protegant, vitam quoque pro ipsis, si oportuerit, dare non dubitent, Japonios ipsos, prout libuerit, docentes: exemplo formantes, & ad actus superiores instituendi & informandi populum, nec non ad Religionem, & ad SS. Ordines recipiendos disponentes. Etsi enim terra fertilis & messis disposita sit, deficientibus operariis, aut paucis existentibus, certè aut inculta manebit, aut fructus reddet exiguos.

Imò tametsi sterilis esset rebus, ut nunc profectò, si Japoniæ semen & sarores multiplicentur, copiosissimæ in horreum Domini segetes congregabuntur, nam diffusus ubique plurimorum Martyrum sanguis; constantia eorum, & fortitudo, tam in temporalibus contemnendis, quàm in perferendis cruciatibus, multorum animos mentesque illuminant, maximè Principum, qui fere omnes ægrè ferunt Imperatoris legem & rabiem, & injustam esse sentiunt, quantumvis propter illius respectum Christianos persequantur. Et quemadmodum in primordiis Ecclesiæ Spiritus Domini fideles confortans ad subeundum martyrium, & viam per-

perfectionis amplectendam; sic etiam modò in Japoniæ primitiis hos videmus Christianos ad eosdem actus disponere in tantis tamque illustribus Martyribus & in quibusdam aliis, qui statum jam Religionis, & viam arctam perfectionis aggressi, ad ipsum usque sacerdotium, & sacri verbi prædicationem, Christiani populi instructionem & sacramentorum administrationem pervenerunt. Quos sanè in virtute constantes, in exemplo fideles, in labore & fructu uberes experimur. Quomodo ergo poterit tam immenso populo de ministris religiosis tantùm Europæis provideri? Et qua ratione isti ibi possunt circumquaque discurrere? Hoc maximè persecutionis tempore, & quia statim cogniti à satellitibus comprehenduntur, animarum necessitatibus subvenire? Præcipuè cùm & facies eorum valde notæ sunt & distinctæ; & Christiani quoque ipsi eosdem, ne discurrant, abscondere, detinere & occultare procurent. Japonii quoque Sacerdotes liberè quocunque discurrunt, & proximorum necessitatibus subvenientes inter ipsos & persecutores securè administrant, adhuc in carceribus & custodiis incogniti suum exercent ministerium, debiles confortantes, fortes consolantes; infideles, propriis sectis & erroribus facilius & uberiùs confutatis, efficaciter convenientes, in verbis promptiores, in modo arguendi & convincendi exercitatiores, cum suis nationalibus concurrentes, ad invicem in iis quæ docent magisterii transferentes energiam, cum plausu apud suos reperiantur.

Quæ faciunt ipsi, quantumvis difficilia aliis, etiam suæ nationis, imitari conantur avidiùs, timore eosdem, amore & honore prosequuntur, & in sua specie, sicut cætera bruta leones majores & excellentiores. Quemadmodum enim Sacerdotes Europæi ad magisterium, doctrinam & fundamentum hujus Christianitatis sunt omninò necessarii; ita quoque Japonios Sacerdotes & Ministros, tam persecutionis tempore, ad Tyrannorum rabiem retundendam, quàm etiam in pace tranquilla, ad communem & generalem administrationem (quæ in tantum cresceret, quantum fuerint multipli-

cati ministri) necessarios quoque censendos existimo. Ubi autem, qui per seipsos hæc videant & experiantur, necessitatem animarum cognoscant, dispositionemque messis attendant, Episcopi non sunt, certè neque instrui Sacerdotes, neque de necessariis vineæ Domini valet provideri. Profectò sancti Dei Apostoli Orbis terrarum à Christo Domino instituti fuerunt Patres, Pontifices & Doctores: fundamentum quoque novæ ipsius Civitatis descendentis de cœlo, duodecim discipuli agni fuerunt, supra quos erectum est fastigium Ecclesiastici ædificii, cujus caput constitutus est S. Petrus, & ejus successores; ossa verò & nervi corporis mystici Christi Domini sunt Episcopi, Sacerdotes & Magistri. Quomodo igitur in hoc novo Orbe nascentur filii atque nutrientur sine Patribus? Aut quâ ratione hæc nova Hierusalem extrui, ejusque fastigium erigi poterit sine fundamentis? Vel quâ etiam arte sine ossibus & nervis fiet hujus mystici corporis apta compagatio? Inspice, suppliciter obsecro, Sanctissime Pater, & fac secundùm exemplar quod tibi in monte monstratum est. Etenim vinea nostra jam floruit fortissimis Martyribus, & quàm plurimis etiam Confessoribus, qui bonorum rapinam, membrorum amputationem, & alia pro fide ludibria passi, adhuc à Tyranno relicti sunt viventes, (quamvis alios à fide retrahit) viventes in tanta nunc abjectione, opprobrio & miseria, inter leprosos constituti, qui fuerant antea nobiles & magni. Tempus etiam putationis certè istarum inutilium quæstionum & dissensionum advenit: Grossi nostri dederunt odorem capacitatis, virtutis, constantiæ & fidelitatis. Profectò cùm gens Japonica ingenio polleat, & incessanter salvationem inquirat, lex quoque divina & prædicatio Evangelica rationi naturali (quam Japonii optimè admittunt) sit maximè consentanea: eandem per 70. & amplius annos Japoniæ prædicatam, communiterque à litteratis hominibus (præcipuè nobilibus) pro sancta & justa judicatam, & suis sectis atque doctrinis longè rationabiliorem habitam & superiorem, non plus crevisse & profecisse, mirum est. Cujus rei quam-

quamvis nobis sit occulta causa, non tamen à ratione alienum est, dicere, ex eo fortasse provenire hoc, quòd corpus hoc mysticum ossibus caret & nervis, sine quibus prædicatio & doctrina (quæ crescit & augetur) non ita abundanter ministratur, neque efficaciter operatur. Religiosi enim sine Episcopis, nervi sine ossibus sunt: nam illi ex sola charitate laborant, isti ex charitate simul & obligatione. Religiosi vadunt & redeunt, vel saltem possunt ab operatione manum levare: Episcopi etiam inviti, neque manum ab aratro retrahere, neque retro possunt aspicere, sed gregi tanquam rationem pro eo reddituri omnino debent insistere: illi ut nutrices sunt, isti ut veri parentes, Religiosi primò & principaliter regularibus institutis, & religiosis observantiis insistunt; Episcopi verò primitias suæ activitatis, curæ & intentionis in suo grege pascendo, nutriendo, augendo & recreando constituunt. Illi quidem sunt arbores valdè fructuosæ, quò aves cœli concurrunt & commorantur, doctrinæ plures, & exempli uberes fructus exedentes; isti verò sunt montes excelsi, quorum pinguedine diversarum arborum multitudo coagulatur, & pulchritudo conservatur, scientiæ & discipl næ flumina, doctrinæ fontes & aquæ largissimæ honestæ educationis & conversationis exeunt, & ad subditorum valles effluunt, metalla quoque & copiosissimæ virtutum gemmæ ex eminenti loco plus splendoris emicant, & lumen supra candelabrum positum lucet omnibus qui in Domo Dei sunt, in his sanè montibus radii divini splendoris priùs & efficaciùs elucent, ut facienda cognoscant, & influentia cœlestis auxilii ad eadem facienda copiosiùs communicatur. Et sicut aliis in magnitudine potestatis spiritualis, & in altitudine dignitatis eminentiùs præcellent, ita eminentiori quodam modo reguntur & confortantur à Deo, qui dedit eis talem potestatem in ædificationem. Montes, inquam, sunt, in quibus beneplacitum est Deo habitare in eis, ut sic corpus suum mysticum obcrescat, & civitas cælestis abundantiùs & uberiùs de necessariis provideatur; cumque ad illos frequentior est re-

recursus, plus confidentiæ; subjectio quoque & obedientia promptior: sunt enim Apostolorum successores, quibus Deus dixit: *Ecce ego vobiscum sum usquè ad consummationem seculi*, per quos fides seminata crescit. augetur. & uberes fructus ubique reddit. Sine illis ergo Apostolica deficiente influentia, non mirum est si Japoniæ segetes tardæ & parvæ sint, & infœcundæ usque modo per tot annos colligantur. Sed quid si aliquis Ministrorum Dei scandalosus existat & Apostata? Aut alii mali perversique sacerdotes de multitudine illorum insurgant? Quid inde? Sic fuit ab initio: quia inimicus homo superseminavit zizaniam, cum qua & triticum simul crescere jussit Dominus. Et Apostolus Paulus prædicens, ex ipsis Dei Ministris perversos viros fore insurrecturos, per eosdem Electorum probationem fieri dixit. Neque Judas Apostolatum dedecoravit, neque multi hæretici prælati & magnates regale sacerdotium maculavere; aut impedierunt, neque etiam quamplurimi scandalosi Religiosi præteriti & futuri sanctum Religionis statum præpediunt, neque æquum est malis futuris impediri imminentia bona; quin potiùs in bono malum vincere docemur. Christus Dominus multos Sacramentis sanctis malè usuros fuisse, maximaque illa perpetranda sacrilegia, & horrenda delicta, exactissimè præcognovit, ea tamen instituit, &, ut dicit D. Augustinus, præelegit Deus de malis bona facere, quàm mala nulla esse permittere. Si opus Dei, & prædicatio Evangelica facienda est per homines, & isti in iniquitatibus concepti sunt, quid mirum, si ipsis in præclarissimo opere occupatis, lutum inveniatur aurum? Veritas æterna dixit; Oportet esse scandala, quia oportet verbum Dei etiam per homines seminari; sed tempore messis Dominus, combustâ zizaniâ, triticum inter illam multiplicatum mittit in horreum suum. Et quid si inter ipsos etiam Episcopos quæstiones & nova jurgia oriantur? Certè de futuris, ne oriantur, institutionis tempore, Apostolica dispositio Diœceses taxando, & debitum ordinem præsignando providebit.

Jam verò exortas quæstiones, & quæ modò tantopere impediunt opus Dei, fine illis fedari poffe, impoffibile videtur; & qui Epifcopos inftitui refugiunt, quæftiones femper habere volunt. Sicut autem Jefuitæ ingreffum aliarum Religionum in Japoniam impedire, imò præcludere volentes, coram gloriofæ memoriæ Domino Gregorio XIII. prædeceffore tuo id ab ipfo ordinari neceffariò dixerunt; nam fi fortè diverfi Religiofi Japoniam ingrederentur, futurum effe maximi impedimenti ad promulgationem fidei: cùm enim Japoniæ fint multæ & variæ facerdotum differentiæ, fi hoc ipfum effe inter Chriftianos deprehenderint, defpicientes Dei Miniftros, doctrinam noftram aut omnino non audituros, aut certè eandem effe noftram & fuam exiftimaturos: ipfis quoque Religiofis inter fe, tam circa doctrinam, quàm circa alia (per quæ fuis Bonzis, feu facerdotibus fimiles eos judicabunt) infideles & novos Chriftianos valdè fcandalizandos potiùs fore, quàm ædificandos. Sed tamen poftquam Deo difponente aliæ Japoniam Religiones ingreffæ funt, reipfa & in veritate contrarium omnino expertum eft. Nam cùm Japonenfes ingenio polleant, & quæ nova viderint, diligenter fcrutentur, videntes aliarum Religionum varios Religiofos, quorum alii ab Occidentali navigaverint, etiamfi diverfæ nationis, diftinctæ Religionis, differentis habitus, & alterius fint inftituti; quidam neceffaria habentes, alii mercaturam etiam exercentes; alii omnino pauperes & mendici, ut Minores: quidam honeftis, alii hifpidis & refartis veftibus utentes, & nudis pedibus incedentes; quos tamen eandem omnino legem & invariabilem doctrinam prædicare, profiteri, & obfervare dum cernunt, per hæc veram & certiffimam viam falutis, & falutis æternæ hanc effe cognofcunt: & ut talem multò plures eam admittunt, & in communi venerantur omnes, majorque fervor & devotio invenitur nunc in fidelibus per exempla viva & vitam rigidam Religioforum ad pœnitentiam, mortificationem & Chrifti imitationem maximopere com-

mo-

moventur (Augustiniani enim & nos excalceati sumus, Dominicani verò de reformatis Philippinarum.)

Nam si Christum prædicant humilem & pauperem, & terrena despicere docentem, ipsum quoque vident imitari, & eadem facere quæ aliis prædicant & suadent. Quod quidem & in ipso effectu cognoscitur: nam ante ingressum Religionum in Japoniam, cùm persecutiones fuerint à Tyrannis inflictæ, nullus tamen Religiosorum invenitur occisus, aliorum verò Martyres nulli fere fuerunt: imò integræ provinciæ reductæ, per suorum Principum nudum præceptum, fidem facillimè relinquebant: ex quo verò Religiones ingressæ, & primus Commissarius noster cum sociis crucis martyrium subiit, multi & alii illustrissimi Martyres pro fide passi sunt: & hi quidem non Religiosi tantùm, sed & de Christianis totius ætatis & sexus quamplurimi, magnos tolerantes cruciatus, in quibus præclara facinora, divina responsa, & admirabilem constantiam Principes & persecutores experti sunt, quos utique jam fortiter despiciunt fideles, etiam ob majorem rabiem & crudelitatem ostendendam, eosdem plagis cæsos, delusos & vivos relinquant. Quod tamen ipsis Principibus & infidelibus omnibus efficacissima prædicatio est, qua utique inspecta & Religiosorum aspera & inculpabili vita, infatigabili sollicitudine, intrepidis & uniformibus animis docendi, & divinam legem suadendi consideratis, eandem legem nostram fatentur veram & bonam, suas verò sectas & Sacerdotes despiciunt & irrident, videntes tot esse sectarum differentias, quot sunt sacerdotum varietates. Religiosi etiam trium prædictorum Ordinum maximam inter se habent unionem & charitatem, adhuc in temporalibus seipsos adjuvantes, & in necessariis communicantes: præcipuè verò in ministerio suadentes, quatenus omnes Religiosos & Sacerdotes pro eodem reputent, sicut & eandem prædicant doctrinam. In docendis idipsum sentiunt & observant, amplectentes communem, & ubique receptam & approbatam doctrinam, in nihilo

penitùs discrepantem: quòd si discrimen aliquod & alteratio est, non inter se invicem, sed cum Jesuitis est: ipsi enim nonnullas Japoniæ sententias sequuntur, quæ nullibi exercentur, & in ipso adhuc rigore scholastico sunt plusquam dubiæ, v. g. Catechumenos de usuris antea factis restituendis, aut componendis, ante Baptismum non admonent, sed postea ad confessionem referunt; & idem de malè habitis, & de servis injustè possessis affirmant.

Antequam rudimenta fidei noverint Catechumeni, eos communiter baptizant, & cum sola aqua sine oleis sanctis. Extra casum necessitatis licentiam communem concedunt non Sacerdotibus, sed ipsis etiam secularibus; omnes quos suadent baptizandi, quos ubique ad Baptismum disponere, & actus supernaturales fidei divinæ & contritionis suadere penitùs ignorant. In commodatis triginta aut viginti, pro 100. etiam dato pignore, ob consuetudinem & officium tollere permittunt. Antea non diaconos, & necdum ordinatos publicè in Missa solemni, & in pulpito Evangelium populo prædicare faciebant. Circa concurrentiam Christianorum cum infidelibus in aliquibus actibus & consuetudinibus multum quidem variamus; in aliis verò quæ minora sunt, quia Religiosi his opponuntur, & contraria faciunt, & Christiani vehementi affectu eos plusquam alios venerantur, diligunt & observant, contradictio illis fit & repugnantia, non quidem à se invicem, sed ab aliis, qui in Japonia soli esse cupientes, dixerunt, etiam Pontifici, dissentiones & differentias Japoniæ esse futuras, si aliæ Religiones huc ingrederentur. Sic similiter propter quæstiones, inposterum inter ipsos Episcopos oriundas, eorum (aliàs huic tantæ messi necessariam) institutionem recusare; jam exortas nolle sedari, & remedium potiùs impedire est quàm futura timere. Si ergo hinc scandali causa oriundæ inposterum inter Religiosos quæstiones (quæ usque modo non fuerunt) assignabantur, & impedimentum fidei, & Evangelicæ prædicationis ita timebatur magnum esse futurum, ut propter hoc Religiosis in Ja-

Japoniam aditus impediretur: quomodo nunc non oriundæ quidem & futuræ quæstiones, sed præsentes & exortæ, de quibus non futurum scandalum timetur, sed præsens (& magnum illud quidem tam inter Christianos, quàm inter infideles ortum inspicimus, & impedimentum prædicationis & fidei non futurum, sed actu jam existens, cum ingenti animarum detrimento, & ipsius fidei ludibrio experimur) non erit causa sufficiens, realis & verior, imò & obligatoria ad Te Sanctissimum Patrem recurrendi, reclamandi, & remedium deposcendi, cum fundamento veritatis & necessitatis tanto majori, quantum plus habent præsentia quàm futura, & humiliter supplicandi, ut per Episcoporum institutionem non damna futura, sed jam præsentia mala ex prædictis quæstionibus suborta diluas, & de competenti remedio provideas, non quidem operariorum aditum ad messis laborem impediendo, sed modum & formam, quatenus de multis & bonis operariis abundantiùs messi provideatur, potiùs assignando, cui sicut Religiosorum ingressus (de quo anteà timebatur) tantùm profuit, quantùm ipsa nunc experientia comperitur, sic tantò plus etiam ad ministrorum pacem & fidei augmentum, proficiet institutio, quantò eorum auctoritas, eminentia & major est dignitas, efficaciores actiones, actusque præclari. Sunt enim Ecclesiæ ossa, nervis in omnibus subvenientia & notabiliter excedentia, quæ suos proinde est necessarium effectus determinatos habere.

Quid verò de reditibus & congrua sustentatione Episcoporum? Novimus certè Christum Dominum pauperes elegisse primos, & hos etiam à fidelibus oblata & ad ipsorum pedes deposita, aliis ministranda tradidisse; ut ipsi orationi & verbo Dei expeditiùs instarent, suisque coadjutoribus & successoribus, nihil aliud præter potestatem spiritualem tradidisse: antiqui quoque Patres nihil cum Ecclesiis nisi onus & donum spirituale recipiebant, quin potiùs paupertatis amatores, austeritate vitæ, morum integritate & gravitate, doctrinæ divitias constituentes & honorem, commis-

sum sibi gregem fideliter administrabant, Ecclesiam Dei augebant, quam suis illustrarunt exemplis & scriptis ditaverunt. Sic Irenæus, Polycarpus, Damascenus, Basilius, Gregorius Nazianzenus, Thaumaturgus, uterque Cyrillus, & multi alii, qui specialiter de paupertate gloriabantur. Et quemadmodum sancti Martyres, dexteram columnam Ecclesiastici construunt ædificii, sic & ipsi præclari Pontifices sinistram extruunt. His ergo innixa principiis & fundamentis Domus Dei, ita firmiter est ædificata, quòd portæ inferi non prævalebunt adversus eam: talis namque debet esse hæc nova domus Dei, quam Japoniæ volumus ædificare, tam præclaris ornata Martyribus, quàm Apostolicis condecorata Episcopis, & in cunctis venustissimis nationibus resonet nomen ejus, cujus initia primitivæ assimilantur Ecclesiæ. Nunc enim Japoniæ fremunt gentes & populi meditantur inania adversus Dominum & adversus Christos ejus, qui in montibus & speluncis, & in cavernis terræ, aut certè in abditissimis receptaculis, ex industria in domibus fidelium factis, absconduntur. Non utique indigent apparatu, neque reditibus his quidquam deferunt annales, qui pane lacrymarum, & ferè semper insulsis cibis & modicis alimoniis utuntur & sustentantur. Dum hæc fiunt & hyems est, Religiosi Japoniæ Episcopi à sua Religione, & à Christianis, sicut alii Religiosi, sustentabantur, & hilariter quidem, ut à tantis vexationibus liberentur, & liberè opus Dei valeant exercere. Cùm verò soror nostra (quæ modò parvula est, & ubera non habet) crescentibus quoque uberibus abundabit & lacte, tum veritatem Reges intelligent; hinc erudientur qui judicant terram, non de fide solùm, sed de Ecclesiastica etiam dignitate. Ad hoc autem assequendum, eadem Japoniæ, quæ in Ecclesia primitiva, adhibenda sunt media, sine quibus utique ad ipsum perveniri non potest, principiis semper occupatis & impeditis, sine fructu uberrimo magnificante lætitiam. Media, inquam, ad corpus hoc confortandum & convalidandum, sunt compaginare ossa, hoc est, Episcopos & Pastores tales instituere,

tuere, ut per se corpori assistant, eidemque maximè in adversis coadjuventur, quos utique dum Metropolitanus hìc non fuerit, Macanæ & Manilensi Ecclesiæ oportet esse suffraganeos, tum quia propinquiores sunt, & per illam occidentalem plagam transeuntes, dum Japoniam petunt, per singulos annos communicant, & se invicem agnoscunt, tum & quia alia Metropolis Boensis Ecclesiæ valde Japoniâ distat, & nulla Religiosis est cum illis communicatio & cognitio, præter solos Jesuitas, qui per orientalem illam plagam venientes, eam cognoscunt, & cum ea communicant; & cùm Lusitani sint, nova Castellanis impedimenta volebant opponere, quæ si Castellani, de novo instituti, ad suos qui in occidente sunt, & Lusitani ad suos qui in oriente habitant reducantur, omnino cessabunt.

Sed quis est iste, qui involvit sententias sermonibus imperitis? De me posse dici timeo. Nullus sane alius, nisi humillimus servus, qui coram legitimo Domino de Vineæ necessariis ipsum tremens informat, aut minima creatura, quæ coram suo creatore incommodis remedium quærit, sive parvulus discipulus, qui coram vero Magistro recitat, corrigendus quæ memoriâ didicit, vel certè filiorum minimus, qui coram piissimo Patre prostratus, quatenus de illatis molestiis protegatur, & liberetur, recurrit ad ipsum, & quidem confidenter nimis, tum etiam quia Dominus Creator, Magister & Pater est: tum etiam quia non mihi consulo, sed Vineæ Domini mei; non pro me, sed pro hac Ecclesia pugno, & quidem adversus eos qui potentes sunt; ego autem valdè infirmus, & incarceratus, pro Christo tamen, & nihil de humanis desiderans, sed solam veritatem defendere atque justitiam. Nihil de supradictis conscientiam remordet: nihil enim scripsi, nisi publica & manifesta. Et hæc quidem in ultima quasi vitæ horâ penè constitutus, & (ut dixi) ab interiori compulsus. Tu verò Sanctissime Pater, sapientiam habes sicut Angelus Dei. Hæc audiens, de illis judica: quia in prima Sede es, quo in similibus recurrere tenemur. Et tuis pedibus provolutus, ut citiùs quæ videbuntur op-

opportuna disponas, suppliciter & humiliter expostulo. Quidam ferunt Regem Oxensem me jam fuisse incarceratum cognovisse, velleque cum Imperatore de mea agere libertate. Si res ita se habet, non libertas utique, sed nova captivitas, & laboriosa peregrinatio mihi paratur. Hoc tamen certum non est, imò certius existimo, pro Christo Domino traditurum in mortem cum sociis. Hoc solùm instanter expectamus: verumtamen sicut fuerit voluntas in cœlo, sic fiat, & in terra ista inutili, invià & inaquosâ. Quid faciendum sit, statim cognoscet Sanctitas Vestra, cujus benedictionem humillimè peto, quam multis annis Ecclesiæ suæ Deus conservet incolumem. De hoc carcere Japonio Omurensi 20. Januarii anno 1624.

IV.

PROTOCATASTASIS

SEU

Prima Societatis Jesu Institutio restauranda summo Pontifici proponitur Theophili Eugeni zelo

Tabescere me fecit zelus tuus. Ps. 118.

PATRUM SOCIETATIS VOTO.

Dominus solus sustinentibus se in via veritatis & justitiæ. Ecclesiast. 34.

Qui arguunt laudabuntur, & super ipsos veniet benedictio. Proverb. 14.

Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas purissimum. Proverb. 25.

Respicite, quoniam non mihi soli laboravi, sed & omnibus exquirentibus disciplinam. Ecclesiast. 33

PRIMA

I. *Prima Ordinis Societatis Jesu institutio sancta & restituenda.*

DUm è terræ divite sinu fons exiliens emergit, tunc fluit purissimus & limpidissimus. Quod in aquarum principiis vides, è quibus derivatos deducis rivos, hoc idem in prima religiosorum Ordinum egressione tibi conspicere licet, si faciles ad primordia vertis oculos, & placet obtutu in primo aciem figere, clarior ex capite honor emicat, & virtus major, & solem suum sua sidera norunt. Quis non accurrat ad decurrentis venæ fontem? Si resumis nascentis Societatis Jesu institutum, si ortus primævos sectaris, senties lucidissimum gurgitem, plenum aquæ sallentis in vitam æternam. Educam tibi in conspectum primam Societatem Jesu, & nunc latentes, obrutosque terra, sanctiores latices aperiam. Socii decem præeunte Beato Ignatio Parisiis pietate & scientiis exculti, anno 1534. die Assumptæ Virgini Sacro, Martyrum montem unà conscendunt, in purpurato illo solo, triumphantis Dionysii Areopagitæ cruenta vestigia relegunt, & sub præsidio Deiparæ Virginis, in ejus sacello, ad pulvinar ejus, sese singuli victimam Deo placentem, flagrantibus cœlestium votorum aris imponunt. Spondent ad salutem animarum, sese Romano Pontifici æternùm obsequentes, abjiciunt spes omnes vitæ secularis, fluxas opes permansuris postponunt opibus. Dant fatis cursum; advolant in Italiam; Venetiis, & Romæ paulò pòst; conciones habent frequentes, mille scelerum feriunt & perimunt facies, interdicunt pesti impietatis; manus illa exigua orbi prodest universo, decernuntur provinciæ; in mense septimo anno Domini 1538. constituitur mutuo fœdere, inter Patres, Societas, ut conjunctis adauctisque viribus, in contrarias acies irruant, infensos Christi, & Ecclesiæ desertores vel ad fidem revocent, vel in certamine superatos conficiant. Pau-

cas & sapienter excogitatas Societatis regulas, communi omnium consensu, definiunt, quibus hæc parta & adjuncta Christo familia duceretur: statuunt Professionem sui Ordinis unam, quatuor solemnibus votis comprehendi debere, paupertate, castitate, obedientia & fide exhibenda Summo Pontifici in suscipiendis missionibus ad omnes mundi plagas, in quibus aliquid Christo lucrifacere possent. Probationem Scholasticorum, qui promisissent se in Societatem ingressuros ac disciplinæ Societatis sese dedissent, Xenodochiis purgandis, profectionibus cum religiosa paupertate peragrandis, diuturna ac solitaria oratione, studiis ad omnem modestiam compositis, perfici debere; quo tempore alumni duntaxat Societatis, & simplices Religiosi, votis tantùm ad Societatis beneplacitum astricti essent, ut si non se habiles ac perfectos præstitissent, data facultate ad suos remitti possent. Statuunt præterea Generalem electum esse perpetuum oportere. Res omnes ex Patrum Professorum pluribus suffragiis concludendas: paupertati Evangelicæ studendum, solam animarum salutem inquirendam, nullis malis pro Christi nomine cedendum, vitæ exemplo ac sanctitate, perversos ad sanam mentem reducendos. Ecce integrum primæ Societatis institutum, nullus apud illos sermo de Sacerdotum Coadjutorum statu; de summo illo Superiorum imperio, ne suspicio quidem ulla; de tam multis divitiis, de tam exquisita Professorum commoditate magnum silentium: Professionem ordinis & virtutis omnes unam assequuntur, qui major est, sicut qui ministrat: turpe est & indecorum, commodiora & faciliora munera captare, sola pro suis meritis excellit virtus, & colitur.

Electus est Beatus Ignatius in Patrem; committitur illi clavus conscendentis navis. Paulus III. magnæ Religiosorum classi Societatem adjungit, non aliud emicat in discriminante vexillo nomen, quàm æterni Regis Jesu Christi, subsidium Ecclesiæ Dei peropportunum. Hinc illi manipuli, funditores, sagittarii, qui de occupatis munitioribus locis, hæresim digredientem

tem affligunt, strage & transversis pilis, in veritatis manum adactam, convincunt imbecillitatis & criminis. Qua sol inauguratus, suos resalutat clientes, qua se nova adverso globo commonstrant sidera, ubi terminus orbis, illic pandit iter Evangelicæ legi Societas. Succedite novis penatibus, non antea visi hospites. Ite viri fortes, omne solum vobis patria, si non sit inhospitum & inaccessum Christo. Conspicite cœlum evoluto cardine peregrino sub æthere, magno diductum ambitu ac patens, illic spes dirigite vestras, vestros illic speretis honores. Traductum se putabat in numen & immortalitate donatum Ptolemæus, cùm de siderum cursu & constante circonvolutionum inconstantia, aliquid specularetur. Novi, inquiebat Rex sapiens, morti me obnoxium, sed cùm me ad se cælestium luminum contemplatio rapit, tum mihi videor cœlum ferire vertice, assidere Jovi, extolli altiùs è terra, & ambrosiæ delitiis frui. Non aliter primi illi Jesuitæ, degustant cælestis vitæ cognitionem atque usum, sic eos ut sui imitatores Christus allicit, ut Apostolorum more, non nisi in cruce Christi glorientur. Ausus est infestus sequi per undas, & toto pergentibus sese opponere ponto Maurus ille, tum gentilis, tum hæreticus; Typhæus, sed nonne optato portu conditi sunt? Securi pelagi, & mortis? Vertit se in omnia hæresis, ut novo navigantes orbe prohiberet. Sed quid illæ cædes potuerunt, aut quas trahere, atque moras tantis addere rebus? Strenuam oportet fuisse primam illam Ignatii palæstram, in qua tam fortes & animosi apparuerunt milites, tam benè præparata ad virtutem pectora. Nonne haustos magna voragine Gentiles, & hæreticos, ad puritatem divini verbi, animatamque illuminante divino spiritu lucem advocarunt? Non alia arte quàm divina, non nisi consiliis præsentis Dei, res tam arduas aggredi & tam incolumi virtute præstare potuissent, effudit nimirum hæc dona de superis Deus, Societati suæ, ut sancta institutione confirmata, singularem in suo gradu virtutis præstantiam obtineret.

II. *Beati*

II. *Beati Ignatii Loyolæ conversio admirabilis.*

PRodit trabeatus inter Patritios honoris paludamento Beatus Ignatius Loyola, Societatis Jesu antesignanus, qui de Christi sapientia, de divini spiritus afflatu, simul cum decem Sociis Patribus concepit illud vitæ genus integerrimum, quo primùm ipse præparatus & exercitatus, ad similem gloriæ cursum multos provocavit, qui sub eodem virtutis signo, eadem aggressione, non dissimili pugna ac contentione, Christum ducem consecuti, cælo sibi sedem ac domicilium quæsiverunt. Aperuit se orbi Ignatius, haustæ divinæ virtutis vim egregiam patefecit. Vile latens virtus; quid enim demersa tenebris proderit? Obscuro veluti sine remige puppis, vel lyra quæ reticet, vel qui non tenditur arcus. Feliciter cessit institutum opus.

Quis eum deprimet quem sua manu feret Deus? Non difficili, quem vult, ducit ac promovet via. Progreditur duce Deo, cui se sacræ militiæ juramento obstrinxerat Ignatius, non ullo retinetur labore, nec sibi, nec virtuti parcit suæ, quis obstet sanctè & fortiter volenti? Jam non inservit Cæsari Frederico III. nec Ferdinandi Hispaniarum Regis purpuræ ac lateri adhæret; dat manus armis Gallicis, captus inexpugnata à Francis Navarræa Pompeïopoli, humanitatem Francorum experitur, qui nihil exigunt, sed immunem ad suos ire permittunt. Ad Christum Regem, è Francorum exercitu redux, aspirat. Statim duo illa videt Ecclesiæ fulmina, Petrum & Paulum, terretur ostento, sequitur ostensum lumen, aliis gaudet armis, sacro sub nomine bellum parat. Non per legatos, non prima per artem tentamenta ducis, pepigit sese ipse, suumque objecit caput, & supplex ad limina venit, fortia sunt bello pectora, sunt animi, firmat in monte Serrato propositum, Virgo Deipara, Angelorum atque hominum lucentissimum sidus, exuperanti splendore illucet Ignatio, & qua vincendum esset, rutilum

tilum inſonuit. Accurrit Hieroſolymam, inde Hiſpaniam repetit, quo ſpiritus vocat pergit indefeſſus, non mora, non requies, urget diem nox & dies noctem, nullum pectus à labore reclinat otium. Qui Francum victorem ſenſerat, eundem præceptorem elegit, maximam orbis petit Pariſiorum urbem; non illum marmoreæ moles, nec Regis magnificentia traxerat. Sinit Auguſtum recumbentem, purpureo bibere ore nectar, ſola invitat orbis univerſi ſolemnis univerſitas; Athenæ Pariſiorum, aliqua pars orbis, doctum eloquentes adit magiſtros, his ductus principibus, ignorantiam fugit, qui feliciter antè vitiorum evitaverat Acheronta. Ætate grandis incumbit in literas, non falſi honoris ſplendore objecto, qui boni ingenii ſui aciem perſtringeret, ſed ſcientiarum ſtudio, quibus ut alios excoleret, ſe ipſum primùm excultum cupiebat. Invidit dæmon Ignatio, aggredientem perdere voluit, ſed ipſe redegit in veros timores fatale monſtrum; præſagiit nimirum virtutis & fidei hoſtis contaminatus, magnum comportari fortitudinis irrepertæ aggerem, ſuis exitium viribus. Ut Socios ad Deum convertit? Ut Jeſum faventem Romæ habuit? Ut paupertatem adamavit? Ut Summo Pontifici obedientiam reddidit? Ut ſe ſuaque omnia contempſit? Ut minimam, quam ipſe vocabat, Societatem ad virtutem promovit? Ut Romæ ſingularem charitatem exercuit? Ut per ſuos hæreſim toto orbe debellavit? Ut ſanctè & religiosè obiit? Teſtata miraculis viri ſanctitas: Beatum Pontifex appellavit. Quis memoriam ejus? Quis honorem meritò impugnet? Fruere Chriſto, Beatiſſime Pater, & tuæ Societati provide, cujus redintegrationem cupimus, primos mores deſideramus, ne diutius præter religioſam mentem tuam, tua inſtituta ſecus interpretentur, ac ſervent.

III. *Præ-*

III. *Præsentem Societatem à prima sua institutione in aliam declinasse.*

Respublica Romana, à Consulibus ad Decemviros, rursum à Decemviris ad Consules rediit; ab uno Dynasta, Athenienses excusserunt jugum, ut sibi sui rursus præessent. Hunc recursum præsens Societas Jesuitarum exquirit, quo usque (inclamant Patres) exulem patiemur sacram Themidem? Quousque à nobis peregrinabitur prima Societas? Verine sumus an affícti Jesuitæ? Si veri, cur primis dissimiles sumus? Una erat prima Societas, unis votis, una solemnitate, una professione, nunc duplex: illi profitentur se professos, & eminent; isti diffitentur, & subjacent: illi solennes sunt religiosi, isti simplices. Duces sunt illi, & regunt: Coadjutores sunt isti, & serviunt: illi coluntur ut domini, isti despiciuntur ut subditi; habentur illi, in Collegiis, ut Senatores, isti ut Plebeii; illis obligatur, ac debet se ipsam Societas, isti se ipsos Societati obligant, nec tamen illis obligatur Societas, nihil promittit: suaviter illi monentur ut Socii, si quid peccent, severè dimittuntur isti ut ascripti clientes, si quid oberrent: splendidè illi in congregationibus vivunt, & lautis excipiuntur mensis, parcè isti, in collegiis, & communibus pascuntur cibis: commoda ferunt illi viatica, dum peregrè mittuntur, equis & rhedis feruntur, isti subsidiaria peculiola, & ære leves, ire jubentur, sarcinulis onusti, & pedes itinera carpunt: si quid facile ac molle est, hoc illis molitur, ac mollitur; istis, si quid durum ac difficile cudendum ac tundendum, imponitur. Ubi prima Societas! In qua eodem omnes Religionis gradu ac voto, Professi, mirifica ac singulari charitate intenti, tunc se beatos putabant, cum suis fratribus pauperiores ac dejectiores essent, cùm durioribus clavis in cruce confixi, cùm sitim, frigus, inediam, nuditatem, ad fratres redimendos perferrent? Abiistis in cœlum Ignatii, Xaverii, qui vestris corporibus infensi, aspera quæque patiebamini ut

ut fratribus vestris commodè esset. Aliis præcipiebatis temperata, ac non difficilia, vobis importuna, ac vix ferenda tenebatis; nusquam hilares, nusquam contenti, nisi in laboribus suprà modum, semper orantes, semper attenti, ne vestri fratres supra modum urgerentur. Quis nunc in Societate tutus, si Superiorem adversum habuerit? Quis tranquillè degere potest, si tempestates excitet Rector? Quis rectâ ire, si cornu ferit? Non habet collegam Superior, abrogata est collateralis potestas, quæ sævientem poterat coercere, suffragiis vis omnis adempta, omnis potestas in Dynastia Superiorum includitur, nihil consultores ratum faciunt, verbo ac mente Superioris stant & cadunt omnia. Si vafer sit Superior, quem non deludet? Si præceps, quem non offendet? Si tectus, cui non cavendus? Si levis, quem non avertet? Nullus excandescat, nemini convitium facio, justis ac bonis sua sit laus, virtutem amplector & suspicio, vitiis securim injicio. Quis Superiores aliquos nesciat hac summa potestate abuti posse? Cur tot querelæ emergerent? Cur tot supplices libelli? Cur tam crebræ vituperationes? Cur tam multi istorum hominum, frementibus iris, è Societate abacti? Quos tamen omnes Ordines amant, & optimi quique in cœlum laudibus vehunt. Cur tot accusationes, si non jam aliqui rei tenerentur, si modestiæ fines nulli transiliissent? Quid audentes facit? Impunitas. Quid præpotentes? Dictatura. Quid securos? Cæterorum infirmitas. Quid fortes? Imperium. Quid inclementes? Pertinacia. Quid imperterritos? Enervata suffragia. Nihil in prima Societate simile visum est, cùm suffragiis cohiberentur Superiores, nihil incompositum, aut iniquum Patres animadverterunt. Si quid immineret periculi, conspirantibus animis è vestigio propellebant. Si quem vexatum conspicerent, non sinebant extrema pati, ereptum molestiis, paci restituebant suæ, & religioni servabant, æquâ justitiæ lance ponderabantur omnia, nulli, si non propria stultitia procrearet, malum accersebatur. Hæc inter privatos parietes. Quid si externa referam? Si au-

ausim compellare Xaverium , ut sanctitate sua pudorem injiciat ? Nihil de paupertate , nihil de laboribus , nihil de mansuetudine , nihil de religioso in socios amore , nihil de visceribus charitatis , quæ omnia in illo commendatissima fuerunt. Sed audiant quis erga Episcopos fuerit , nonne ut subditus obsequebatur ? Nonne prehensabat genua ? Nonne singulari cum modestia , facultatem poscebat prædicandi verbum Dei ? Nonne sociis hoc præscribebat , ut Episcoporum dicto audientes essent , ut nihil nisi probantibus ac benedicentibus illis aggrederentur , cum omni hominum genere simplices ac sinceri viverent ? Summos & imos , æquè tenues , divites , nobiles , ac ignobiles , pari charitatis lege , ad viam salutis , ad regnum Dei adhortarentur ? Nunc verò quis Episcopis honor redditur à Jesuitis ? Urgent summum Pontificem , ut ab eorum ditione vindicentur , jura nova extorquent, quibus ajunt, se sine Episcoporum approbatione ac benedictione conscendere pulpita , conciones habere , suscipere pœnitentes ad absolutionem peccatorum , ampla cum legatione , ac potestate , solvenda ab Episcopis crimina dissolvunt. Pontificium exercent pœnitentiæ tribunal. Clemens VIII. providentissimus Pontifex , hoc satis intellexit , cùm Societati prohibuit in Italia , ut ne ulli ex Sociis Confessiones exciperent , sine suorum Episcoporum facultate , nulli de casibus ab Episcopo reservatis absolverent , nulli per Episcopum excommunicatos , Ecclesiæ communioni redderent : Privilegia vel revocavit , vel diminuit. Quomodo subsunt Episcopis, quos ut Patres ac judices suos recusant ? Quibus occludunt januas , si mores explorare , si domesticæ disciplinæ ordinem introspicere , si monere velint , si emendare , si ad suam ædem pro majori cultu divini numinis advocent , si uti illis ad divina ministeria cogitent. Novit illustris admodum ac reverendus Episcopus Carpentoratensis , Caponius Florentinus , quoties appellaverit suos Jesuitas , ut cùm novos Sacerdotes consecraret , aut solemnioribus festis sacrum faceret , sibi præsentes habitu clericali assisterent , quoties
id

id se non posse objecerint, petenti nuntium remiserint.

Sicut prima Societas unam charitatem, unam professionem, unam vitæ sanctitatem, ita unam Ecclesiæ sanctæ consuetudinem, unam Episcoporum observantiam, unam cum omnibus religiosis unitatem, ac conjunctionem, jus unum Religionis amplectebatur. Quis non clamet Jesuitis? Induimini Christum, sicut induerunt Patres vestri, vivite recti ac boni, eundem resumite spiritum. Concionamini, gratissimum est, quis non vos amet? Consolamini pœnitentes, quis non laudet? Adolescentes instituitis? Sanctè & egregiè factum. Hæreticos confunditis? Pergite, vincetis. Deus pugnabit prælia vestra. Sed quis domesticæ vestræ ambitionis consilia probet, quam ut fulciretis, Coadjutorum Sacerdotum gradum, præter Ignatii mentem, composuistis, quos vestræ Societatis levis armaturæ milites, & quasi velites, facilè sacramento exolvendos de industria facitis, ut per illorum tenuitatem, abjectionem, conditionem, denique instabilem professionem erigatis? Cur vestram Societatem comminuitis? Cur tot indoctis, & imperitis obscuram redditis? Cur Ecclesiæ Dei, hujusmodi religiosos paratis, quos vestræ professionis indignos judicatis? Cur non omnes vestros Sacerdotes, ut potestis, ut commodissimum ac facillimum vobis est, ad unam professionem, iisdem armis, eadem virtute, eadem scientiæ via instituitis? adornatis? Cur Pii V. de hac re decretum extinxistis? Cur primorum Patrum vestrorum exemplum contemnitis? Qui ut omnium animos religioni connecterent, eadem studia, eadem amoris ac professionis vincula proponebant, qui nullum ferre poterant, quem non idoneum, ac factum, ad hanc unam votorum solennitatem comprobassent. Hinc ardor omnium communis, unum opus, una contentio, ut Christo frugem aliquam facerent, ut Ecclesiæ non infructuosè operarentur. Nemo se ipsum, nemo professionem illam vestram, dissimulatione, contentione, & mirificis illis artibus venabatur. Non hoc erat adhuc territamentum, pro integræ virtutis & eruditionis religiosi,

ligiosi, non justè à superioribus dejiciuntur, si quid miserabile persuaserit invidia, vel impos mentis, alicujus exarserit impotentia. Quid tam invisum in prima Societate, quàm supremus iste paucorum dominatus? Qui ad dignitates provecti, cùm ex voluntatis suæ ductu omnia meditentur, & faciant, eos tantùm promovent, qui ad ipsorum mores sese totos componunt, qui ne transversum quidem unguem à nutu discedere, qui placere, qui capiti pulvinum subjicere, qui cubicula quasi beatas sedes invisere, qui omnia clientium officia noverint exhibere? Quid minus religiosum, quàm velle coli? Quid tam factum ad fastum, quàm encomia, acroamata libenter audire? Sui observantes extollere? Honores honoribus remuneraret? Odia malefactis explere? Ultione delectari? Quid aliud videre licet in aula principum? Quas alias artes didicerunt ii, de quibus Christus ait, qui in domibus regum sunt? Resumite suffragia, unus regat Senatus religiosus, non unus, sed unitas patrum, non una sed unanimis voluntas: plus vident oculi, quàm oculus; plures manus fortiores: spiritualis ista tam absoluta potestas, in sola Sede Apostolica & Ecclesia à Deo constituta est. Nihil moveret Rector, nihil tentaret ab æquitate dissentaneum, nihil quod grave esset, Sociis imponeret, si Sociorum expectarentur suffragia. Si Superiorum electio ab his votis penderet, frigerent aulicæ illæ affectationes, contemnerentur inania illa obsequia, astus omnis & industria, vilibus tantùm animis insisterent. Multi ex fortunatis illis Superioribus, quos potentiorum favor unus erexit, quos artes suæ ad celsos gradus extulerunt, jacerent in pulvere, imis subselliis subsiderent, vix aditum ad infima munia reperirent. Suas illi decoquerent iras, non impellerent tam crebris molestiis obsistentes adversus cupiditates suas religiosos, continerent se, ne Patrum suffragiis fracti, pœnas in propria capita contorquerent. Quod bonum orbi! Nonne illucebit pulcerrimus ille dies quo renascentem primam Societatem intueri licebit! Quo Patres antiquiores sibi reddi præteritos annos gratulabuntur! Decernat Pontifex, procurent Episcopi, suis in regnis imperent Reges, Respu-
blicæ

blicæ statuant, inseratur Societati primus Societatis spiritus: firmitas religiosis reddatur, solenni professione: modestia, suffragiorum authoritate: justitia, plurium & optimatum gubernatione: charitas, una votorum, studiorum, ac consiliorum communicatione. Non est antiquanda Societas, sed renovanda, non fulmine percutienda, sed sua luce illustranda. Quis obductam caligine hanc lucem velit? Quis obtectum & oppressum amplissimum ordinem? Nullus condemnet Theophilum, si hoc peroptet, vel divum Bernardum insectetur, qui suæ familiæ religiosos, & externos, Epistolis, & adhortationibus severa reprehensione plenis commonefacit. D. Bernardum dilaceret ille, qui summo Pontifici Eugenio non parcit, qui vitia aperit, ut avellantur, pericula designat, ut evitentur; nec tamen existimavit se ulla infamia, vel suos religiosos, vel curiam Romanam aspergere: divum Gregorium Nazianzenum discerpat ille qui Episcopos ferme religiosos omnes, & ex cœnobiis ad Episcopatus abstractos, justissimis aculeis pungit, ut sentiant: armata oratione, huc illuc versat, ut ad se redeant, ut perversis moribus renuntient. Ne dentem infigas, quisquis eris in Palamedem Ulysses. Certè si verus Jesuita, si Loyolæus, vera, sana, atque utilia præponenti, nunquam succensebis, nec alios, quàm dissimiles Beatis Ignatio & Xaverio, vita, ac moribus homines, verberari censebis.

IV. *Præsentis Ordinis Jesuitarum Gradus & Jura, & ejusdem ad primum institutum reformatio ac reductio petitur.*

NOn omnes eodem jure potiuntur, qui in hac Societate sunt, non eodem titulo Religiosi. Alii Scholastici, alii Sacerdotes Coadjutores spirituales nuncupati, alii Coadjutores Laici. Alii Professi sunt. Hæc est Scholasticorum sors. Post duos novitiatus annos, tribus, paupertatis, castitatis, & obedientiæ votis obstringuntur, quæ simplicia secundùm Societatis constitutiones emittuntur: hæc vota devinctos tenent, quamdiu

diu Societati placet. Scholasticos suos Societas, si velit, dimittet, & non ob grandes causas. Quartum insuper addit votum Scholasticus, nempe se ingressurum in Societatem; esto enim, per biennium, in novitiatu fuerit, nondum tamen de Societate est, in quam se pollicetur ingressurum. Quamvis parentibus valedixerit, Clericali Jesuitarum habitu vestitus, inter ipsos degat, studeat, doceat, concionetur, nondum tamen ingressus est Societatem, cui se mancipavit, & in quam admissum se iri sperat. Nihil enim illi aliud præter spem: fiducia ac securitas nulla, si recuset Societas. Ad nutum, Scholastici obedire debent, non utuntur quidem bonis suis, suaque re paterna, domini tamen sunt patrimonii sui, & jus in illud integrum retinent, (adhuc enim periculosum cursum studiorum tenent) in quo si quid adversum incidat, repelli possunt à Societate, & ad suos dimitti. Probantur in hoc gradu diutissimè: & ad arbitrium Superioris, vel eriguntur, vel jacent: non est Sacerdotium, hujus exercitationis meta, sed probationis indicium: quidquid laboret, valeatve Scholasticus, nullum suffragii jus habet, nisi Rector sit constitutus, sive literas humaniores, sive Philosophiam, sive Theologiam docuerit, egens, & nulla impensi laboris habita ratione amandari potest. De illo gradu tenetur ad alium progredi, si eum Generalis admittere velit. Toto quo sunt Scholastici tempore, non debent se Societatis Patres, sed Societati devotos, atque obligatos profiteri, vicesimum tricesimumve numerent licèt à prima admissione vertentem annum, adhuc quasi in prætexta sunt, & facta per Superiores dimissione, sæculares esse possunt. Ne miremur deinceps tam multorum è Societate exitum: hac enim lege admittuntur, ut à Societate dimitti possint, & ad sæcularem vitam reduci, sive inviti, sive volentes: nec curæ est Societati, quid inde conquestionis succlament familiæ, nec interest, quod inde in multos gravis offensio incurrat. Sic enim præest Societas suis, sicut clientibus domini, quos, cùm videtur, à se repellunt: ita suos tum Scholasticos, tum Coadjutores, Socie-

cietas rejicit. Ubi satis emeriti sunt; & laboribus fracti Scholastici, vel fiunt Coadjutores spirituales, vel Professi.

Ecce tibi, Coadjutoris spiritualis jura: Coadjutor spiritualis declaratur non aptus, & inhabilis ad Generalis & Provincialis dignitatem, nulli congregationi, nisi alio titulo interesse potest. Tria vovet, paupertatis, castitatis, & obedientiæ vota simplicia, quibus Societati se totum tradit, non tamen paciscitur cum illo Societas quidquam, sed jus integrum sibi reservat, sicut in Scholasticorum votis, ut si ipsa velit, absolvere possit à votis, & ad sæcularem statum remittere: ne obolum quidem pro remuneratione operæ impensæ, aut pro alimentis, dimissis sacerdotibus tenetur subministrare: statutum est enim Sacerdotes hujusmodi institutos esse, ad titulum paupertatis, non professæ quidem, neque stabilis, sed quam scilicet servare cogentur, & servent, si dimissis, nihil patrimonii, vel subsidii, vel aliunde suppetat: si divites fundos habeant, & æs aliquod, à paupertate exempti sunt. Novæ & insolitæ, in sacerdotum ordinatione, non ab Episcopis, non à Conciliis, aut Pontificibus, receptus paupertatis titulus. Sic figitur Coadjutor spiritualis: cui dulce sit oportet, aliorum servire voluntati, & omnia perferre: ne si jus suum prosequatur, vel extra Societatem abire compellatur, vel se in difficile, ac fastidiis implicatissimum vitæ genus demergat. Hic Sacerdos Societatis Coadjutor, non est religionis Socius, nisi ascititius, (si à Julio summo Pontifice exscripta discrimina retinenda sunt.)

Ultimò, Professi creantur, qui solemnia non simplicia (debet hoc animadversum esse maximum discrimen legenti) paupertatis, castitatis, & obedientiæ vota emittunt: tum quartum addunt obedientiæ præstandæ summo Pontifici, ad missiones. Hi Professi, Societati sese obligant, & quia solemnibus votis, & non simplicibus sese obligant, hæc vicissim vota recipit Societas, & contractu mutuo, sese Professis suis obstringit. Non possunt illi ad sæcularem vitam re-

mitti: firmo & constanti sunt in statu: nec nisi ex privilegio Gregorii XIII. in alium Ordinem religiosum à Generali, summa cum difficultate, aut certè volentes expelli possunt. Societatem illi administrant: soli Generalis ac Provincialis munus obeunt. Jus habent suffragii ferendi, tùm in Generali, tum in Provinciali congregatione. Sunt & alii Professi, quos trium votorum appellant, securi quidem sui status, & à dimissione exempti, sed suffragiorum inanes, & à primis dignitatibus exclusi.

Hæc convictus ratio. Scholasticis, & Sacerdotibus Coadjutoribus protrita, ac vilia quæque servantur, Professis præstantiora ac selectiora: Professis redduntur obsequia, aliis mandantur imperia: Professis, qui ex instituto pauperiores, & dejectiores esse deberent, lucidiora & sublimiora conceduntur, aliis, quibus obligatio minor, nec tam multa vota, graviora onera, molestiores curæ, & obscuræ, imperantur.

Non sic factum in prima Societate: quam restituendam assero, in qua ut Ribadeneira refert in vita Ignatii lib. 2. c. 13. & professio una sancita est, & suffragiorum vigebat authoritas, & duobus tantùm gradibus, Scholasticorum ac Professorum, tota Societas comprehendebatur. Scholastici ut tyrones, toto studiorum tempore probari debebant: Societatis tantùm alumni & candidati habebantur: Professi ut probati, pari lege, & eadem conditione, cum cæteris Ordinibus religiosis, Ordini suo vacabant, ac divino cultui in perpetuum inserviebant. Nulla de Coadjutorum sacerdotum instabili sorte præscriptio, & nullus de illorum ascriptitia, & rejectitia conditione sermo: quæ Episcopis gravis, familiis dura ac non ferenda: ipsi Societati, quæ tam multis imperitis, & rudibus sua professione indignis impletur, nec utilis, nec necessaria est. Inseram hic authenticum Primæ Societatis Jesu institutum, ipso decem Primorum Patrum stylo expressum, & Paulo III, Summo Pontifici anno 1540. propositum.

PAULI

PAULI III.

PRIMA PRIMI INSTITUTI SOCIETATIS JESU

APPROBATIO

Cum restrictione numeri ad personas sexaginta duntaxat.

ANNO M. D. XL.

PAULUS EPISCOPUS servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Regimini Militantis Ecclesiæ, meritis licèt imparibus, disponente Domino præsidentes, & animarum salutem, prout ex debito pastoralis & officii tenemur, solicitis studiis exquirentes, fideles quoslibet, qui vota sua in id exponunt, Apostolici favoris gratia confovemus, aliasque desuper disponimus, prout temporum & locorum qualitate pensata, id in Domino conspicimus salubriter expedire. Nuper siquidem accepimus, quòd dilecti filii, Ignatius de Loyola, & Petrus Faber, ac Jacobus Laynez, necnon Claudius Jajus, & Pascasius Broet, ac Franciscus Xavier, necnon Alfonsus Salmeron, & Simon Rodericus, ac Joannes Coduri, & Nicolaus de Bobadilla, presbyteri Pampilonen. Gebennen. Seguntin. Toletan. Visen. Ebredunen. & Palentin. civitatum, & diœc. respectivè, in artibus Magistri, in Universitate Parisiensi graduati, & in theologicis studiis per plures annos exercitati, Spiritu sancto, ut piè creditur, afflati, jamdudum è diversis mundi regionibus discedentes, in unum convenerunt & Socii effecti, abdicatis hujus seculi illecebris, eorum vitam perpetuo Domini nostri Jesu Christi, atque nostro & aliorum successorum nostrorum Romanorum Pontificum servitio dedicarunt, & jam quam

pluribus annis laudabiliter in Vinea Domini ſe exercuerunt, verbum Dei prævia ſufficienti licentia publicè prædicando, fideles privatim ad benè beatéque vivendum exhortando, & ad pias meditationes excitando, hoſpitalibus inſerviendo, pueros, & perſonas rudes ea, quæ ad Chriſtianam hominis inſtitutionem ſunt neceſſaria docendo, & demum omnia caritatis officia, & quæ ad animarum conſolationem faciunt ubique terrarum, ubi peregrinati ſunt, multa cum laude obeundo. Cùmque ad hanc almam urbem ſe contulerint, & in caritatis vinculo perſiſtentes ad perficiendam, & conſervandam eorum Societatis in Chriſto unionem, quandam vivendi formulam; juxta ea, quæ ad propoſitum ſibi finem conducere uſu didicerunt; evangelicis conſiliis, & canonicis Patrum ſanctionibus conformem ediderint, factum eſt, ut ipſorum Sociorum vitæ inſtitutum, ſub dicta formula comprehenſum, non ſolùm à multis probis viris, & Deum zelantibus laudetur, verùm etiam à quibuſdam ita approbetur, ut illud etiam ſequi velint. Formulæ autem prædictæ tenor ſequitur, & eſt talis. Quicunque in Societate noſtra, quam Jeſu nomine inſigniri cupimus, vult ſub crucis vexillo Deo militare, & ſoli Domino, atque Romano Pontifici ejus in terris Vicario ſervire, poſt ſolemne perpetuæ caſtitatis votum, proponat ſibi in animo, ſe partem eſſe Societatis, ad hoc potiſſimùm inſtitutæ, ut ad profectum animarum in vita, & doctrina Chriſtiana, ad fidei propagationem per publicas prædicationes, & verbi Dei miniſterium, ſpiritualia exercitia, & caritatis opera, & nominatim per puerorum, ac rudium in Chriſtianiſmo inſtitutionem; ac Chriſti fidelium, in confeſſionibus audiendis, ſpiritualem conſolationem præcipuè intendat, curetque primò Deum, deinde hujus ſui inſtituti rationem, quæ via quædam eſt ad illum, ſemper ante oculos habere, & finem hunc ſibi à Deo propoſitum totis viribus aſſequi, unuſquiſque tamen ſecundùm gratiam ſibi à Spiritu ſancto ſubminiſtratam, & vocationis ſuæ proprium gradum, ne quis fortè zelo uratur, ſed non ſecundùm ſcientiam. Cujus proprii cujuſque gradus judicium

dicium, & officiorum discretio, ac distributio tota sit in manu Præpositi seu Prælati, per nos eligendi, ut congruus ordo servetur, in omni benè instituta communitate necessarius. Qui quidem Præpositus de consilio consociorum, Constitutiones ad constructionem hujus propositi nobis finis conducenten in consilio condendi auctoritatem habeat, majori suffragiorum parte semper statuendi jus habente. Concilium verò intelligatur esse, in rebus quidem gravioribus, ac perpetuis, major pars totius Societatis, quæ à Præposito commodè convocari poterit: in levioribus autem, & temporaneis, omnes illi quos in loco, ubi Præpositus noster residebit, præsentes esse contigerit. Jubendi autem jus totum penes Præpositum erit. Sciant omnes Socii, & non solùm in primis professionis suæ foribus, sed quoad vixerint, quotidie animo volvant, Societatem hanc universam, & singulos sub sanctissimi Domini nostri Papæ, & aliorum Romanorum Pontificum successorum ejus fideli obedientia Deo militare. Et quamvis Evangelio doceamur, & fide orthodoxa cognoscamus, ac firmiter profiteamur, omnes Christi fideles Romano Pontifici, tanquam capiti ac Jesu Christi Vicario subesse; ad majorem tamen nostræ Societatis humilitatem, ac perfectam uniuscujusque mortificationem summopere conducere judicavimus, singulos nos, ultra illud commune vinculum, speciali voto astringi, ita ut quidquid modernus, & alii Romani Pontifices, pro tempore existentes jusserint, ad profectum animarum, & fidei propagationem pertinens, & ad quascunque Provincias nos mittere voluerit, sine ulla tergiversatione, aut excusatione, illico, quantum in nobis fuerit, exequi teneamur, sive miserit nos ad Turcas, sive ad quoscunque alios infideles, etiam in partibus, quas Indias vocant, existentes: sive ad quoscunque hæreticos, seu schismaticos, seu etiam ad quosvis fideles. Quamobrem qui ad nos accessuri sunt, & antequam huic oneri humeros supponant, diu, multumque meditentur, an tantum pecuniæ spiritualis in bonis habeant, ut turrim hanc juxta consilium Dominicum possint consummare; hoc est, an Spiritus

sanctus, qui illos impellit, tantum illis gratiæ polliceatur, ut hujus vocationis pondus, illo adjuvante, se laturos sperent: & postquam Domino inspirante, huic Jesu Christi militiæ nomen dederint, die noctuque succincti lumbos, & ad tam grandis debiti solutionem prompti esse debebunt. Ne qua autem possint esse inter nos missionum, ac provinciarum hujuscemodi, aut ambitio vel detractatio, profiteantur singuli, se nunquam directè, aut indirectè, de hujusmodi missionibus quidquam cum Romano Pontifice curaturos: sed omnem hanc curam Deo, & ipsi Pontifici tanquam ejus vicario, & Societatis Præposito dimissuros. Qui quidem Præpositus, sicut cæteri, etiam profiteatur, se nihil de suimetipsius missione in alterutram partem, nisi de Societatis consilio, cum dicto Pontifice esse curaturum. Voveant singuli se in omnibus, quæ ad Regulæ hujus nostræ observationem faciunt, obedientes fore Societatis Præposito. Ille autem jubeat ea, quæ ad constructionem propositi sibi à Deo, & à Societate finis cognoverit esse opportuna. In prælatione autem sua benignitatis ac mansuetudinis, caritatisque Christi, Petri Paulique formulæ semper sit memor: & tam ipse, quàm Consilium ad normam hanc assiduè spectent, & nominatim commendatam habeant institutionem puerorum, ac rudium in Christiana doctrina decem præceptorum, atque aliorum similium rudimentorum, quæcunque secundùm circunstantias personarum, locorum, ac temporum, illis congrua videbuntur. Est enim maximè necessarium, circa providentiam hujus rei diligenter Præpositum, & Consilium invigilare, cùm & in proximis ædificium fidei sine fundamento non possit consurgere, & in nostris periculum sit, ne, ut quisque erit doctior, ita provinciam hanc, tanquam primo aspectu minus speciosam, forsitan detractare conetur: cùm tamen revera nulla sit fructuosior, vel proximis ad ædificationem, vel nostris ad caritatis & humilitatis simul officia exercenda. Subditi verò tum propter ingentes ordinis utilitates tum propter nunquam satis laudatum humilitatis assiduum exercitium, Præposito in omnibus ad institutum Socie-

tatis

tatis pertinentibus parere semper teneantur, & in illo Christum, veluti præsentem, agnoscant, & quantum decet, venerentur. Cùm autem experti fuerimus jucundiorem, puriorem, & ad proximi ædificationem aptiorem esse vitam ab omni avaritiæ contagione quàm remotissimam, & evangelicæ paupertati quàm simillimam, cùmque sciamus Dominum nostrum Jesum Christum servis suis regnum Dei solùm inquirentibus necessaria ad victum & vestitum esse subministraturum, voveant singuli & universi perpetuam paupertatem, declarantes, quòd non solùm privatim, sed neque etiam communiter possint pro Societatis sustentatione, aut usu, ad bona aliqua stabilia, aut ad proventus, seu introitus aliquos, jus aliquod civile acquirere: sed sint contenti usum tantùm rerum sibi donatum ad necessaria sibi comparanda recipere. Possint tamen habere in universitatibus Collegium, seu Collegia habentia reditus, census seu possessiones, usibus, & necessariis studentium applicandas; retenta penes Præpositum, & Societatem omnimoda gubernatione, seu superintendentia super dicta Collegia, & prædictos studentes, quoad gubernatoris, seu gubernatorum, ac studentium electionem, ac eorundem admissionem, emissionem, receptionem, exclusionem, statutorum ordinationem, circa studentium instructionem, erudificationem, ædificationem, ac correctionem: victus, vestitusque eis ministrandi modum atque aliam omnimodam gubernationem, regimen, ac curam; sic tamen, ut neque studentes dictis bonis abuti, neque Societas in proprios usus convertere possit, sed studentium necessitati subvenire. Qui quidem post cognitum in spiritu, & litteris eorum profectum, & post sufficientem probationem, in Societatem nostram admitti possint, Socii omnes quicunque in sacris fuerint, quamvis beneficia Ecclesiastica, aut eorum reditus non habeant, teneantur tamen singuli privatim, ac particulariter, & non communiter, ad dicendum officium secundùm Ecclesiæ ritum. Hæc sunt, quæ sub præfati Domini nostri Pauli, & Sedis Apostolicæ beneplacito, de nostra professione, typo quodam explicare

 potui-

potuimus. Quod nunc fecimus, ut summatim scriptione hac informaremus, tum illos, qui nos de nostro vitæ instituto interrogant, tum etiam posteros nostros, si quos, Deo volente, imitatores unquam habebimus hujus viæ, quam cum multas magnasque habere annexas difficultates fuerimus experti, opportunum judicavimus etiam statuere: ne quis in hac Societate recipiatur: nisi diu ac diligentissimè fuerit probatus: cumque prudens in Christo, & vera doctrina, seu vitæ Christianæ puritate apparuerit conspicuus, tunc demum admittatur ad Jesu Christi militiam, qui tenuibus cœptis nostris favere dignetur ad gloriam Dei Patris, cui soli sit semper decus, & honor in secula, Amen. Cùm autem nil in præmissis reperiatur, quod pium non sit, aut sanctum, Nos, ut iidem Socii, qui nobis super hoc humillimè supplicari fecerunt, in eorum piè vivendi proposito, eo promptiores existant, quo se majori sedis Apostolicæ gratia complecti cognorint, & præmissa per nos approbari viderint, præmissa omnia, & singula tanquam ad spiritualem profectum eorundem Sociorum, & reliqui Christiani gregis opportuna, Apostolica auctoritate, tenore præsentium ex certa scientia approbamus, confirmamus & benedicimus: ac perpetuæ firmitatis munimine roboramus, ipsosque socios sub nostra, & hujus sanctæ sedis Apostolicæ protectione suscipimus: Eis nihilominus concedentes, quod particulares inter eos Constitutiones, quas ad Societatis hujusmodi finem, & Jesu Christi Domini nostri gloriam ac proximi utilitatem conformes esse judicaverint, condere liberè, & licitè valeant. Non obstantibus generalis Concilii, & felicis recordationis Gregorii Papæ X. prædecessoris nostri, ac quibusvis aliis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quòd in Societate hujusmodi, usque ad numerum sexaginta personarum, Normulam vivendi hujusmodi profiteri cupientium, & non ultra admitti, & Societati præfatæ aggregari duntaxat valeant. NULLI ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, confirmationis, benedictionis,

nis, roborationis, susceptionis, concessionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Marcum, Anno Incarnationis Dominicæ M. D. XL. Quinto Kal. Octob. Pontificatus nostri Anno sexto. Blo.

Animadvertere licet in his principiis, quam sinceri fuerint decem primi illi Patres, qui suis professis Christum unum, & paupertatem ejus, ut certum vitæ religiosæ signum tradiderunt. Hinc gubernationem antiquam & optimam commendari vides, qua de majoris partis sententia definiri, ac fulciri omni debebant. Jus religionis unum, solenni Professione sacrum, probationem Scholasticorum egregiam: qui diu in collegiis, pietate & literis exercebantur, donec eum doctrinæ, ac præsertim austeræ & pauperis vitæ spiritum concepissent, ut solo Christo contenti, sine pecuniis, sine viatico, quæcumque itinera, etiam ad infensas Christo, infestasque provincias capesserent; nullos reditus, nullum æs annuum possiderent, ut sic expediti, atque omni mundi sarcina spoliati, quò mundo abjectiores, ita Christo chariores viverent. Nihil in hoc instituto, de amplissimis fundis, quibus nunc commodissimè & lautissimè Professi in Collegiis utuntur, & summo jure potiuntur. Nihil de illo excelso principatu Monarchiæ, tum Generalis, tum aliorum Superiorum Societatis: multum, de rudibus doctrina Christiana imbuendis mandatum, quod in speciem tantùm ac raptim professi faciunt, quibus præsenti corruptela, hoc præsertim infixum, ut de sublimi loco dicere, & in nobiliori circulo versari possint. Absens Primorum Patrum Societatis Jesu paupertas reponenda est, & despicientia rerum hujus sæculi non ultra despicienda, sed recipienda: simplex, & novis artibus minimè versatillis vita repetenda.

Prima Societatis laus in muneribus obeundis.

NIHIL antiquius erat Beato Xaverio, nihil sociis, quàm veras sibi divitias comparare, quæ non ex hominum supellectile, sed ex apothecis divinis depromuntur. Sciebant Deo consecratæ animæ, affluere & non effluere dona Dei iis qui diligunt eum. Perenne nimirum est donum ac fixum, quod divina largitur manus. Satagebant magno cum fervore, Deo repetenti, data omnia repræsentare. Si quis Philosophus, sapientiæ studio adolescentes instruebat: si quis Theologus, effata doctrinæ divinæ non celabat: si quis meditatione & oratione excelleret, condocefactos ad Deum discipulos rapiebat: studium erat, nil conscire sibi, nulla pallescere culpa. Socii alliciebant exemplo & simplici sermone, ad sacramentorum communicationem fideles: non eripiam illis hanc laudem: studuerunt sapientes illi primi religiosi, uni probatæ, ac receptæ veritati: non pugnæ verborum, non contentiones faciles, non exagitatæ opiniones audiebantur. Nondum erant apud illos nati illi homines, qui Philosophi, qui Theologi, qui eruditi videri & haberi malunt, quàm esse. Nullum emittebant modesti verbum castigandum, Ecclesiæ sanctæ fidebant. Estote Episcopi, vos Patres Ecclesiæ, ne permittite, ut postera illa Societas in errorem incurrat. Sancitum quidem est Societatis tabulis, ne quis prælegere, vel docere audeat quidquam à melioribus doctoribus rejectum. Nolim ut incutiant Societati privata peccata pudorem: utinam ut ranæ Seriphiæ in limo, aut Acanthiæ cicadæ in arbusculis, illi reticuissent, qui comminisci celeres, domesticæ virtutis officia pertimescunt, sententias adversus regum potestatem & vitam edisseruerunt, quas sanctissimus Paulus V. sua iussit nota. Utinam non haberet Gallia quod quereretur, utroque laudarent pollice Societatem omnes apprimè docti, qui cùm ipsum Generalem Societatis, si perversæ sit doctrinæ, præcipites tantùm & propriæ gloriæ cu-

cupidos condemnarent. Cur non adhuc intra vestæ penetralia hic ignis ? Quis hunc Erichthonium Vulcanus invita Minerva? Sed ne tu refundas in primum aut universum Ordinem hanc noxam. Non sic primi Patres, non sic quamplurimi in Societate præsenti; qui si prima institutio vigeret, & paucorum dominatio non impediret, libenter verè ac liberè loquerentur. Sed ad pietatem primorum Patrum redeo, ancipites interim, & noxias illas suas opiniones emendent. Non exibant è collegiis, non è cubiculis, nisi charitas vocaret, non deerat illis domi Sparta, non in ædibus Eurotas, non labor obvius, plus vice simplici recusans: hic fracti mundi currus, hic victæ falsis axibus pendent rotæ: hic appensæ manubiæ, elisa vitiorum phalanx, clara de triumpho barbarico chlamys. Quid de sanctissimo otio dicam? in quo vel ascendebant ad Deum, vel ad seipsos descendebant, & in se sua despiciebant vitia, si quæ se in mentem trajecissent, erroris pœnas dabant, inepta & religiosis disconvenientia rescindebant, sua & populi delicta jejunio & severa corporis castigatione obliterabant, non fucum facere, non simultates fovere, non in astutas industrias incumbere noverant. Si quid Reges, si quid Respublicæ optarent, sensa animi & vota omnia aperiebant, non maledicentiæ, non iracundiæ, non invidiæ, ac periculosæ æmulationi obnoxii, non aliis erant intertrimentis impediti, quibus præsens Societas expediri posset, si postliminiò redeuntem primum suum spiritum exciperet.

THEOPHILUS SUMMO

Pontifici primæ Societatis Jesu statuta restauranda asserit.

PRIMUM. *Ut unus sit omnibus Religiosæ Perfectionis scopus; Professionem unam quatuor Votorum in Societate esse debere, ad quam omnes Scholastici Societatis admittendi sunt.*

Secundum. Gradum Sacerdotum qui Coadjutores spirituales nuncupantur, & remitti possunt à Societate ad sæcularem Vitam, primæ Societati incognitum fuisse, ac Vitæ religiosæ inconstantiam inducere.

Tertium. Ne de Monarchiæ suæ potestate, confisi superiores quidvis audeant, per Capitula, & Consilium, ex majori suffragiorum numero res omnes definiendas esse.

Quartum. Addendum esse Societati, ad majorem Dei cultum, solennem Chorum, ex jussione Pii V. P. Francisco Borgiæ Generali, demandatum.

Sub hac institutione, probabunt omnes, quod Paulus III. fatetur, Hanc vivendi formulam EVANGELICIS CONSILIIS ET CANONICIS PATRUM SANCTIONIBUS ESSE CONFORMEM. In Bulla primæ approbationis Anno M. D. XL.

SANCTISSIMO D. N. D. PAULO V. Summo Ecclesiæ Dei Pontifici.

THEOPHILUS EUGENIUS pro redintegratione Ordinis Jesuitarum.

BENE, unus ex Christianissimis Galliæ Regibus, de sancti Ludovici semine & genere, sacrorum te summum Antistitem, & universæ Ecclesiæ patrem appellavit. Non minùs piè ac verè, serenissima illa Angliæ Regina, te Petri collegam, legatum Dei, judicem orbis Christiani salutavit. Excelsa tamen ista, & super omnes elata dignitas, omnibus te servis Christi, jure paternæ sollicitudinis & apostolicæ administrationis obligatum facit. Non adimit curas, sed adjicit Petri principatus. Quidam ex vatibus ait, Sapiens sapientiam profitetur ac proloquitur: vertam ego in præstantius elogium, Summus Pontifex de summæ potestatis solio veritatis oracula reddit; nulli justam opem fla-

flagitanti denegat. Multorum ego nomine, tenuitatis licèt meæ conscius, ad hanc sedem Themidis & justitiæ, ad hanc aram fiduciæ, ad hoc commune solatium bonorum omnium confugio. Non est nostræ causæ leve argumentum. Aggrediar illud, & proponam tibi. Maxime Pontifex, cùm Religiosi ac viri graves quamplurimi pervelint expositum, & declaratum esse.

Societatem Jesu, Ordinem ab antecessoribus tuis approbatum, & auctum, periclitari dicimus, si non adsis: non hoc ab externo conflictu, sed ab intestinis malis creatur periculum. Periculosa sunt illa vulnera, quæ sub ossibus luridam cogunt saniem, nec ulla se aperiente cicatrice sub oculum veniunt: perniciosiùs & intimiùs ulcerant quò interior plaga.

Antiquum est Pontificibus Romanis favere Societati, Pius IV. majori præ cæteris amore prosequendos ajebat Societatis Jesu Religiosos, ob præstantiores ab ipsis Ecclesiæ Dei fructus allatos, Paulus III. pium & sanctum institutum vocavit, non patietur Sanctitas vestra deficere, & collabi fultam ac sublatam à Pontificibus Societatem.

Non est deliberatius ullum consilium, quàm primæ Societatis constitutio: hoc est quod redintegrari cupiunt omnes Societatis Patres, qui primis primorum Patrum suorum vestigiis insistunt. Convenerant Romam Patres socii Beati Patris Ignatii anno 1538. Deum appellant, per tres menses effusa in preces mente, tum hæc decernunt: Societatem sub uno Generali perpetuo constituendam, emittendum votum expressum obedientiæ summo Pontifici, ut sacræ fidei causa parati sint Socii, ad nutum summi Pontificis, quasvis obire regiones, nullum abnuere pro animarum salute laborem. His qui profiterentur, imbuendos esse catechesi Christiana pueros, unam quatuor votorum Professionem, potestatem omnem in majori suffragiorum numero stabiliendam. Qui probarentur ad Societatem, Xenodochiis, piis itineribus, & secretis meditationibus exercendos. Tum exscripta est hæc formula, & summo Pontifici Paulo III. oblata. Probat institutum, non

plures tamen ad illud admittendos edicit, quàm sexaginta. Nondum Sacerdotum Coadjutorum est ulla mentio: tum permittente Paulo crescit Societas, admittuntur permulti ad professionem unam, nihil sanctius, nihil religiosius, mens omnibus una. Paulò pòst occurrit, Sacerdotes aliquos Coadjutores Professis jungendos esse, qui absolvi possent à votis, & à Societate repelli: difficile est hoc impetrare: non audit libenter Paulus III. tamen quinque annis circiter, ab institutione Societatis, anno videlicet 1546. concedit ut 20. duntaxat Sacerdotes Coadjutores ascribantur. Animadvertebat optimus Pontifex, religiosorum Ordinum æstimator & judex æquissimus, dissectum iri Societatis spiritum, si votorum illa varietas passim liceret; latere sub illa novitate aliquid, quod postmodum experientia detexit. Stetit primum Societas, sine ulla Coadjutorum accessione, & suis incrementis latè provecta est, vigebat sine illo decreto, quod ut ipsorum lingua utar, essentiale postea visum est. Integra erat, nec tamen illa Coadjutorum ascititia supplementa noverat. Appendix iste Coadjutorum ad Societatem alligatus, Julio III. annuente persistit anno 1550. tum sub Pio V. anno 1570. & Gregorio XIII. 1584. constitutiones augentur, & illud præsertim de Coadjutoribus nova editione, & novo jure concessum est. Ut nova placent, & quæ ad dignitatem tuendam sunt accommodata, gratissimum est Professis super Coadjutores eminere, & ne molestum sit illis subesse, dulci diliniunt hanc conditionis abjectionem convictu ac familiaritate.

Professis Professi succedunt, Coadjutores Coadjutoribus, sed ubique datur progenies vitiosior; isti de iniqua sua sorte queruntur, illi de sua retinenda plus æquò sunt solliciti. Professi Coadjutores suos Sacerdotes ut clientes habere volunt. Coadjutores verò Professos ut fratres. Sed cùm apud Professos sit omnis potestas, iidem evincunt facilè, & sub jugum Coadjutores mittunt, relegant ad vilissima quæque, à gubernatione amovent, in modum Plebejorum ac rejectorum hominum tractant, dimissionem comminantur, omni suf-

suffragiorum jure interdicunt. Coadjutores vociferantur non debere fratres dominari in clero, vim istam esse quæ diuturna esse non potest, primæ Societatis consuetudinem repetendam, una professione, æquali omnes firmitate, in uno ordine fulciendos, adolescentibus avellendum ambitionis aculeum, non decere ex Apostoli verbis dominationem in clero, proscribi oportere aliquorum decemviratus, qui strenuos, quos suis vitiis obstare viderunt, ad expulsionem dejiciunt. Ut paria sunt religionis onera, etsi dispares, pro diversis meritis, sint honores, vitæ tamen religiosæ statum, eadem Professione ac solennitate votorum, firmandum esse. Quid vetat, Beatissime Pontifex, jure Societatis antiquo, Societatis Sacerdotes ad unam professionem admitti? Quæ Societas in qua dissociantur vota? discrepant status? diversa est religio? Quomodo unus ordo, una religio, in qua alii perpetuo ac solemni voto constant, alii non nisi ad voluntatem præfixo, & ad arbitrium aliorum persistunt? Quomodo non duplex religionis ordo, ubi duplex votorum conditio? Religiosi sunt Coadjutores, sed dimittendi ad seculum, si Societati videbitur. Religiosi sunt professi, sed à religione nunquam absolvendi. Secura in Professis vita, in Coadjutoribus anceps, & plena periculi: hinc ingemuit & indoluit aliquando Clemens VIII. Pontifex maximus, cùm audivit eos qui ad Professionem Societatis provecti essent, non aliter efferri, quàm si è Coadjutorum servitute erepti essent. Si una religio; cur non una religionis in omnes charitas? Cur alios ut filios adoptat, alios ut mancipes & asseclas frænat?

Consules Ordini, Beatissime Pontifex, si jubeas, restaurato primo Societatis jure, Sacerdotes omnes Societatis ad professionem quatuor votorum admitti, nullum in Coadjutorem spiritalem cooptari, ut, ad unam pietatem & consentiens virtutis studium, animos omnium una professio accendat. Superstes florebit simplicitas, frigescet ambitio, tranquille tractabunt litterarum studia Scholastici Societatis, cùm tranquillum sibi sperabunt ætatis cursum; non minùs virtuti quàm do-

doctrinæ se dedent, valedicent versutiis; & superiorum benevolentiam, sinceritate, non prosecutione, sibi conciliabunt: non assuescent prehensationibus & blanditiis, quæ omnem prorsus religionis spiritum extinguunt: non adulationi servient: non illi observantiæ dabunt operam, qua Professionem potius quàm pietatem colunt. Satis acres sunt ad litterarum studia stimuli, subeunda doctorum hominum judicia, excellentibus tantùm ingeniis patens palestra honoris litterarii, laureæ, exedræ, & alia eruditionis ornamenta, Minervæ tholo suspensa, suum ad gloriam ignem satis suscitabunt. Virtutem vero advocabit, & religionem aspirabit Professio. Liberè & verè dicam, non ut Societati labem aspergam, aut ullius nomen proscissum velim, sed ut consulas Ordini, Maxime Pontifex, quem si non consentanei mores exceperint, in suum sponte exibit exitium.

Duo sunt quæ vi aperta in hunc Ordinem sese ingerunt: Ambitionis ardor, fastus & astus, religiosæ simplicitatis fatum: quæ non sine acerbo luctu sentiunt inviti antiquiores & sinceriores Patres. Professorum potestas, immunitas, dignitas, ambitioni fomitem suggerit: Coadjutorum Patrum tenuitas, repulsa, abjectio, Professorum fastui obstetricantur, astum in nefastam simplicitatis lumini lucem educunt. Professi Patres regunt ad arbitrium; hinc oboriuntur offuciæ: cæteros attollunt, vel deprimunt, ut collibitum fuerit: audax penes illos fandi succlamandique libertas, suppetit illis accurata rerum omnium provisio, eunt & redeunt itinera, equo, pecunia & multo apparatu communiti. Si quid peccant, per medias telas soluti erumpunt, opipara illis in congregationibus, magno sumptu, mensa paratur: egeant omnes, vexentur imperiis, versentur in omne latus, conviciis exagitentur, pœnis comminuantur: suum si regnum teneat Professus, non est qui judicium ferat, felici loco stant omnia. Hæc videre possunt optimi religiosi, nec tamen pro religiosæ vitæ incolumitate vindicare possunt.

Tunc,

Tunc, Beatissime Ignati, sperasti hujus notæ Professos? Exstincti sunt excellentes illi omni virtutis genere Professi, nunc ad ambitionem pietas conversa: debent in domibus Professis arctissimam degere paupertatem, ac victum emendicare, contra, delibant optima quæque in collegiis; usu possident exquisita, vestiuntur commodiùs, habitant laxiùs, utuntur fratribus ut pedissequis, silent rariùs, liberiùs loquuntur. Quàm conferti, ad vestram Sanctitatem accurrunt, ut sine viatico, sola Christi ope fulti, vel ad infideles, vel ad hæreticos mittantur? Scholasticos plures solent ad Indias dimittere, suo non obligatos voto, ipsi sponsionis rei, & quarto constricti voto, sospites se servant in paratioribus locis, & cùm duriora & asperiora inferioribus prædicent, meliora & molliora sibi deligunt: Hæc cum prima Beati Ignatii professione longè disconvenit vita, jam tamen Professis usitata, & Scholasticis in spem proposita.

Ecce Ambitionis artes. Professi sunt in apice splendidioris & facilioris vitæ. Hic Scholasticorum scopus, ne hoc excidant honore. magistris assentantur suis, Superioribus blandiuntur, dant auribus quod placet: dicunt referuntque quod arrideat, modestiores ex suis sociis, absimiles sibi, ab astuta illa consuetudine adversos, ad Coadjutores amandant. Ubi religiosus convictus? Quæ Christianæ vitæ perfectio? Artifices sæcularis prudentiæ, nec dissimulationis expertes evadunt religiosi alumni. Professionem spirant & sperant, ut suos superent fratres: vident patritios ad dignitates Professione sibi viam fecisse: hæc attingenda est meta. Cùm involarunt in arcem, præsunt Coadjutoribus Sacerdotibus, eosque despiciunt, hujusmodi professi Rectores plectunt inclementer, pertinaci probro fodiunt, nullas constantiæ dant inducias, quibus gradibus ascendit ambitio, iisdem religiosa simplicitas demittitur, nihil prodest ad firmum & clarum Societatis statum obtinendum, pudentis ac sinceri animi moderatio: advocanda est industria, occultis nitendum est machinis, versuta solùm emergunt ingenia, qui vaferrimus est hic di-

digito signatur, conjiciuntur in illum ora & oculi, committuntur illi collegia : si quæ sint res cum illustribus viris, ipsius consilio componuntur ; laudatur quidem, sed absens & exul à Societate, candida simplicitas, ne manum quidem ad illum verterint, qui nesciat simulare cupressum : per hanc morum corruptelam, quis illuceat virtutis dies ? Ubi vinculum ? Quod conjunctos religiosa necessitudine animos devinciat ? Cùm nullus adsit expressus dictis & factis candor ? Nihil in hominum cœtu mutua illa quæ inter societates intercedit confidentia dulcius, nihil beatius, nullum gratius solatium ore fideli, & consentienti pectore : si cura, & sollicitudo ambitionis se interserit, acescunt hæc omnia : sapit fucus : est qui pigmentis bona decoloret sua, & malit imagine sinceritatis illudere quàm vera virtute ambire. Defertur religiosus habitus, serpit secularis animus, immittit se blandus, & cum externa disciplina consuescit, in aula, in cameris, in scholis, in porticu, in impluvio, in æde, in suggestu, nusquam non adest prudentiæ perversæ genius, ineptæ gloriæ præstigiis, piæ simplicitatis egentes, & ad astutiam verti faciles irretit. Hinc illæ totius orbis querelæ, astutos esse Jesuitas, non esse rudes versutiæ secularis. Hinc exigua dictis fides, suspiciones artificiorum satis firmæ, alienatio optimatum à Societate. Subdifidunt de fidelitate respublicæ, Senatus regii de factione nimia conqueruntur, multa graviter incusant, scripta cautius interpretantur, & notant. Socios calliditatis potius tentandæ, quàm eruditionis aut salutis accipiendæ studio, explorant.

Perperam illa præclara munia, si evellitur ex animis hominum sanctitatis opinio, si minus simplex, & à seculo parum remota Societas habeatur.

Nollem propterea selectis viris qui in Societate sunt injuriam fieri, admiratus sum sapientiam ac prudentiam Claudii Aquavivæ Generalis, Mutii Vitelleschi assistentis comitatem, Fabii de Fabiis pietatem, Justiniani Genuensis doctrinam & integritatem, ut ne quàm plurimos alios citem, quorum nomina in diversis

versis provinciis illustria sunt, & ob clarissimas virtutes celebrata: sed ea vestræ Sanctitati redhibeo reconcinnanda, quæ multorum vel vitio, vel incuria pessundata sunt & afflicta. Religiosæ modestiæ placida demissio dimissa est? Revocetur. Squallet ignara fraudis simplicitas? Suo nitori restituatur. Insidiantur angues gemini, ambitio & versutia? Suffocentur.

Postulant præterea sinceri Patres Societatis, ut innovetur statutum decem Patrum, quo res omnes ex majori suffragiorum pondere ac numero, & non ex unius definitione, concludi debebant. Quæ ad institutionem animæ spectant, ad morum examen, ad fidei stabilitatem, solus Pontifex Romanus etiam de Sede motu proprio constituit, & dicta Romani Pontificis Spiritus Sancti afflatu inspirata, securè pronunciantur. Illi non caligo potest, non nubes eripere lucem, immotum est divinæ pollicitationis decretum, hæresis ineluctabile fatum, Petri fidem deficere nunquam. Non habes collegam, Beatissime Pater, & in Ecclesia Dei, præsente semper & custodiente divino Spiritu, à recta sapientia dimoveri non potes. Hanc possides potestatem figendi refigendique motu proprio quod suggesserit in Ecclesia Deus. Non est in religiosorum superioribus similis authoritas: præcipere debent statuta, fas non sit illis suorum rejectis suffragiis, pro arbitrio quæ visa fuerint imperare. Stent pluribus & melioribus sententiis, ne Rectores ac superiores Societatis in suo ordine parem cum vestra Sanctitate sibi potestatem vindicent: non est illis major promissa cœlitùs gratia quàm Ecclesiæ Episcopis, nihil tamen Episcopi, ac diœcetæ, in Synodis sine suorum suffragiis decernunt; cur se subducent à communi jure: qui ad errorem proclives, ut cæteri, in eandem jacti sunt humanæ infirmitatis aleam? Cur in suis collegiis eam affectent authoritatem, quam Romæ & in universa Ecclesia summus Pontifex obtinet? Vidi deceptos hoc errore Rectores aliquos, qui etsi Clemens VIII. sanxerit ne quis Societatis, sedem Apostolicam petens, per superiores à cœpto deturbaretur, tamen suos Romam pe-

petentes, ut summo Pontifici multa detegerent, injusto anathemate afflixerunt, (non enim ligare poterant) & impatientes appellationis ad sanctam Sedem, diris devoverunt.

Hoc mihi semper suspectum fuit, atque esse debuit, religiosos qui se gloriantur summo Pontifici servire ac vivere, Pontificis tamen judicio nolle se sistere, ne de suis negotiis ac rebus certior fiat summus Pontifex pertimescere. Technas moliri omnes, ne conscius sit gubernationis; ducere crimini, si quis summo Pontifici castiganda proponat; proscindere verbis, aspergere dedecore, quem viderint apud Pontificem esse, & sanctæ sedis Apostolicæ & Ecclesiæ, ut par est, magis, quàm suæ dominationis, amantem. Ne nimii sint Societatis Superiores, ne plus æquò potentes, ex primæ Societatis decreto, servandis suffragiis alligentur, nihil innovent aut mandent, refragante Sacerdotum collegio: nullus, excepto Generali Præposito, ultra triennium superior persistat. Non præsit ullus, quem vel congregatio, vel collegiorum Professi non elegerint, nullus ad congregationem generalem vel provincialem proficiscatur, quem non statuerint Collegiorum Sacerdotes.

Nec vestræ Sanctitati satis unquam cautum sit: inquirat de illis, audiat, probet, quid rerum agant, num ut superiorum jus augeant, de vestra potestate aliquid detrahant: num putent vestræ Sanctitatis esse, religiosorum querelas rescire, leges ac disciplinam omnem ponderare: Subodoratus enim sum nescio quid, secularem nimirum apellabant Pontificem aliqui: Ignaros vitæ religiosæ Cardinales: eosdem esse seculares, ac de obedientia religiosa, de mente, de consuetudine, de administratione, sententiam ferre non posse. Obstupui, nec nisi offensis auribus recessi, multa volutans animo, & hoc præsertim, præsentes vestræ Sanctitatis oculos quasi de specula prospicere debere, quo tam multæ immunitates, tam magnæ facultates, hujusmodi religiosos efferre possint.

Superest, ut inane otium, quod in aucta multis homini-

minibus Societate perniciosum est, utili ac religioso otio hauriatur. Superfluis excursionibus erecti, ac læti vagantur ex illis plurimi: volitant per urbes, & ne fellis suis immorentur, occupationes externas quærunt, alienis distinentur negotiis, solemni tandem choro poterunt contineri. Si decantent officium, Beatissime Pater, si concentum ament cœlestem, si rebus divinis adsint, si hoc genere Religiosæ servitutis non eximantur, si die ac nocte bonas horas psalmodiæ impendant, otium futile seriis impedimentis trudent, non salutationibus crebris, non protractis sermonibus sese effundent, non de Principibus, non de Prælatis curiosius inquirent. Rixæ, dicteria, admurmurationes, risus, de cætu Societatis disjicientur, contentiones, quæ Religiosos animos dedecent, cavillationes, (quod decurtatæ simplicitatis ludibrium) & aliæ noxæ amovebuntur. Si divino huic officio assuescent adolescentes Societatis, secularia fastidient colloquia, non tenebuntur illa urbanitate seculari, ad quam se instituere solent: sinceriores & puriores gemitus Christo suo dabunt, non se vertent in illam verborum dissimulationem ac varietatem, senes fœlicem obitum meditabuntur, habebunt in quo desertam senectutem consolentur, tædium cubiculi, jucundissima divini cantus vicissitudine traducent in tranquillissimum otium: pax vigebit summa in Collegiis, non observabunt seculares, Societatis Religiosos, tam familiares & vagos: & ideò diligent magis. Sed istis omnibus reclamabunt aliqui. Qui? Maxime Pontifex? Quinam obsistent? Qui professionem illam unam condemnabunt? Qui debilitare suffragiorum vim? Qui psalmodiæ obstrepere poterunt? Illi quos professio, at non Religiosa perfectio delectat, qui soli decernere, qui student vivere liberi ab omni religiosa observantia. Quinam insurgent? Illi, qui decem primorum Patrum institutionem sepultam esse cupiunt, qui nolunt in primam pietatem recurrere, quos pudet & tædet, multos habere pares, multos professionis suæ Socios, qui se examina-

minari, facta sua in judicium vocari, qui se ad obedientiæ ordinem redigi, pertimescunt. Romæ numerantur ferme quingenti: si liberè loqui possent, nec impedirent pauci Philautiæ & honoris sui tenaces, primos decem primorum Patrum mores reposcerent, Professionem unicam, jus commune suffragiorum repeterent, & solennem celebrarent chorum in locum illius, quam retinent molestissimæ optimis quibusque, pomeridianæ & vespertinæ recreationis: quàm parum abest, quin jam congregationis statuto sustulerint.

Hanc repetunt primæ Societatis redintegrationem selectissimi è Societate Religiosi. Vestræ Sanctitati gratias agent immortales, si ambitionem, ac versutias excedere jubeat, auream sibi gratulabuntur vestro Pontificatu rediisse pietatem, suo æquitatem sessuram in loco, reperta primæ Societatis fundamenta, statum erectum. Potuit à Professis indifferentium ordo, à Beato Ignatio institutus, abrogari, expunctus est collateralis à Collegiis, quem Beatus Ignatius, ad temperandam Rectorum potestatem, Rectoribus opposuerat, Collateralis Patris istius consortium Rectores, ut potestati suæ adversum, exstinxerunt: cur non ab iis pari ratione Coadjutorum inutilis gradus auferetur? Cur non à vestra Sanctitate (cùm soli cœnodoxiæ & propriæ amantes dignitatis hoc facere recusent) Sacerdotum Coadjutorum gradus obliterabitur? Plures & meliores erunt in Societate viri, si omnes professione digni esse debebunt. Confessarios & Concionatores Societas habebit præstantiores. Quid mirum si examinari volunt Episcopi Jesuitas, ne indigni Confessiones audiant? Nimirum Coadjutores Sacerdotes ad id muneris dantur, quibus interdictum est studere, qui repulsi sunt à scientiis, vel quod genere viles essent (quod heu inter Religiosos discrimen?) Vel quod ad mensæ ministerium magis apti.

Quis non justè dicat, conqueri Episcopos, dum Sacerdotes eos sibi consecrandos vident, quos nec patrimonii,

monii, nec beneficii, nec Professionis titulus, de certis alimentis securos facit? Quos hodie Religiosos, cras seculares esse posse norunt, si Superiores velint? Quos mediocriter literis tinctos, Philosophiæ ac Theologiæ rudes, ad gubernandas tamen conscientias destinari sciunt? Quod si sint Coadjutores aliqui Sacerdotes, qui virtute, scientia, eloquentia non solùm adæquent professos, sed superent, (non incredibile certe facinus, sed exemplis clarum) quis non videt, diversam illam distributionem, ex aliquorum sensu, ac voluntate, ut ambitioni suæ velificentur, obfirmatis animis retineri? Quis non hanc manifestæ dissensionis ac divisionis sementem, ac segetem putet? Qui Sacerdotio dignus esse potest, Professione sui Ordinis (quæ est Religionis & Sanctitatis solenne pignus) indignus esse non debet. Urgent Episcopi, ne Sacerdotes vitæ ac firmitatis suæ incertos, ne parum ad Societatis munera dignos instituant. Patres Societatis eximii, quorum hæc dictata scripsi, pro Christi amore, pro Societatis nomine, & redintegratione vehementer expostulant. Reges ac Principes peroptant ne dimissos & afflictos tam sæpè Religiosos in suis Provinciis habeant: indigenæ, ac cives percupiunt, ne de Societatis Religiosis subdifidant, ne cogantur perconctari, sitne Coadjutor, an Professus ille Sacerdos: videlicet doctus, an indoctus, servus an liber, aliqui aut nihil, stabilis Religiosus, an ad superioris duntaxat nutum. Religiosæ annuunt omnes familiæ, quæ sanctorum Patrum institutis, & Religiosæ antiquitati Societatem adaptatam gratulabuntur.

IMPE-

IMPERATORI AUGUSTO, Franciæ Regi Christianissimo, Hispaniæ Regi Catholico, omnibusque Principibus Christianis.

Pro reformatione Ordinis Jesuitarum.

CÆSAR, Reges Augusti, manu, consilio, armis invicti, favete & estote boni. Non ullus coram Agamemnone Achivorum Principe, nisi sit prorsus amens, nemo vana & inepta dixerit, sed apud vos delectus, & rerum, & verborum excogitatus sit oportet. Quis accessum speret, qui non sit mente digna? Quem non absoluta prudentia efformarit: nec levia, nec nimia referam, sed quæ ab ornatissimis, & sapientissimis de Societatis Jesu Ordine amplissimo didici, & quæ de conscia rerum experientia accepi. Xaverius Navarræus Societatis Jesu vir religiosissimus, ultra Calpen, & non jam ampliùs ultimam Thulem, præter Herculis columnas, fidem apud ignotas & exteras regiones propagavit. Unus ex illorum decem primorum Patrum Societatis Jesu collegio, sanctiones cum Beato Patre Ignatio Loyola & aliis decem, ad religiosum convictum exactas & breves dederat, quas approbaverat summus Pontifex, laudabant Episcopi, convenientes & accommodatas sanctorum Patrum institutis asserebant. Postea adjunxit Beatus Ignatius aliqua, quæ posteri in detrimentum Ordinis trahunt. Privilegia & nova jura à Sancta Sede obtinuerunt, quibus non sine totius orbis querimoniis, præter summi Pontificis mentem, utuntur ut volunt. Ne

Ne aversi mores à Beato Ignatio, ne aliena ab illustri Xaverio vita, ne in Societatem nova se Societas injiciat, ad initia redeundum: hauriendi sunt fontes. Vestri quotquot sunt in orbe subditi Christiani, ac præsertim Patres Societatis, cùm ii qui adhuc in Societate vivunt, tum ii, quos atrox Superiorum quorundam animus è Societate migrare compulit, vestris omnes advolvuntur genibus, ut verè Christiano, & justo edicto, tot selectos Religiosos ab importuna vexatione liberos faciatis, arreptam illam Superiorum atque inusitatam potestatem, temperatis ac lenibus vestris imperiis moderemini. Quid tam insolens? Quid tam durum ac dirum, quàm tot insignes Religiosos, quibus hic ardor erat ut in votis persisterent, è Societate evulsos? Eosque etsi non alienum à Christo, alium tamen ab instituto proposito ducere spiritum? Quid tam ferreum? Quid tam inhumanum, quàm è Sacerdotum Religiosorum cœtu abactos optimos viros, inhospitis & immitibus linguis proscindi? Filios de matris uberibus, violenta dejectione, ad solum allidi? Quid ita à Societate abhorret, cujus omnes Socii dicuntur, quàm ista, non ex Beati Patris Ignatii studio, inducta conditionis dissimilitudo, Vitæ disparitas, Religiosæ vocationis incertitudo, morum discrepantia, disciplinæ discrimen, onerum & laborum sors disjunctissima? Si qui recurrere audeant ad summum Pontificem, & quæ animadvertunt proponere decreverint, inconstantiæ & levitatis nota inuruntur, in desertionis & apostasiæ crimen, ac suspicionem pertrahuntur, tam assiduis & acerbis molestiis premuntur, ut etiam opprimantur. Undè hæc malorum ilias? Qua parte certè fatalis illa monarchia transcendit muros, qua certè dejecta strues, qua plena Professis potestas, ac libertas patet. Rogitabunt quis sim, ut ille Homericus, patria mihi omne solum, in quo Justitia & Pietas sedent: ego Theophilus Vester, qui quod olim Athenienses, magno Pompeio, ita hac schedula, quid petant, quid obtestentur à vobis optimi Religiosi, manifestum facio. Non sum is qui quæram, quid Tyrida-

tem terreat, paci studeo, & musis meis, nec tamen quasi quid ad Lucrinum conchas, ita tempus eludo, Catholicis Regibus, Patriæ & amicis meis servio, & fidem servo, patriæ obsequor, cujus querelas expono, amicis adsum, quibus hanc operam meam præsto, Rem justam exposcimus. Ordinem Jesuitarum restitui in primigenium vigorem, quid æquius? Jus abrogari quo abutuntur in suam perniciem Religiosi, quid justius? Religiosos cum Religiosis convenire, quid congruentius? Communi lege obstringi, quid cautius? Charitatis necessitudinem servare, quid mansuetius? Deo & Religionis cultui vacare, quid salubrius? Quinque primis annis, cùm sub decem primorum Patrum legibus viguit Societas, unica Patrum tenebatur Professio, omnes eodem Religionis jure potiebantur, iisdem quoque votis solennibus sese Deo consecrabant, non erat novus Coadjutorum Sacerdotum gradus, qui cùm solennibus votis astricti non sint, è Societate, cùm videbitur, dimitti possunt, quidquid in ea temporis, etiam si 30. annis perstiterint. Non erat hæc Religiosorum Sacerdotum forma, quorum status ex mero Superiorum arbitrio pendet, non illa Malea, non Syrtis periculosus scopulus, non hoc votorum discrimen, ex quo magna est in Societate perturbatio, quæ in prima ejusdem institutione inaudita erat, cùm secundùm jura solita religionum, una duntaxat Professio colebatur. Præfigatur iterum justitiæ & pacis regula, uno unius Professionis vinculo: nemo queretur de perpetua vitæ suæ inconstantia, nemo vicissitudinem rerum pertimescet, sperabunt Scholastici, post aliquos annos, Professione statuta, certum à religione amoris fideique pignus, non alienas vestigabunt artes, unicam virtutem colent, ut Religiosa professione ac solennitate non sint indigni. Qui dimittentur maturè exibunt, nulla solenni obligatione constricti, & eo probationis tempore, quo quidem, secundùm Beati Patris Ignatii institutum, etsi devincti simplicibus votis, non debent tamen aliud testari, quàm se candidatos esse Societatis, & in eam ingredi velle. Desinent tum à nobili-

bilibus, tum à plebeis familiis, frequentes querelæ, quæ hoc obtrudunt Societati, liberis & adolescentibus suis uti, quamdiu placet, & tum, ubi avertit sententiam Superior aliquis infestus, torqueri suos miris modis, consultò duris imperiis onerari, & nulla habita ratione contemptæ pridem pristinæ fortunæ, rejectæ rei familiaris & desertæ domus, de Societate, hostili animo, deturbari. Qui erunt adhuc Scholastici, vel perficient se, & proficient, vel si deficere malint, & à professione abhorreant, non inviti, & sine parentum offensione ad sua revertentur, antequam ad Sacerdotium pervenerint. Stabilienda est altera, quæ erat in prima gubernatione, ex primorum Patrum statuto moderatio, videlicet ut suffragiis jus suum reddatur. Rector, Provincialis, Generalis in suos subditos omnem potestatem exercent, suis sententiis, quæ occurrunt, omnia definiunt, aliquorum audiunt sensa & monita, sed tamen ipsi soli quasi Dynastæ & Monarchæ, authoritate summa, & arbitrio suo constituunt. Cur Antiquiores in Collegiis de sententia rogabuntur? Cur ad suffragia ferenda vocabuntur, si unico Rectoris suffragio, velint nolint, stare oporteat? Si quod velit Rector, id aperiet ac significabit; quod reticere voluerit, occultum silentio teget, nec mandabit effectui, nisi quod ipse apud se defixerit. Si quem ex suis ille pollens Rector odio ac malevolentia insectetur, quis temperet hominem? Si fallere velit & prævaricari, quis deteget dolos? Si res Collegii dissipet, quis convincet criminis? Si plura in suos usus sibi arroget, quis commonefaciet liberè? Si à lege aberret, quis exolutum omni lege reprehendet? Si quid in Ecclesiam, si quid in Principem ausit, quis velit hunc hominem judicare, quem intelligit, si infestum habeat, gravia & acerba quæque sibi perferenda? Quàm multi ex Societate Davidicum illud non sine lachrymis repetunt, Imposuisti homines super capita nostra. Qui sunt isti homines? Infirmi ut homines, propriis dediti commodis, non ut illi Stoici ad laborum perpessionem fortes ac duri, sed inclinantes quò præponderant sen-

 sus,

ſus, & ad facilioris vitæ uſum ac fruitionem non indociles. Qui homines? Deteriores an meliores Paulo Apoſtolo? Credo non meliores, qui colluctantem adverſus carnem ſpiritum experiuntur, qui timere debent ne fiant reprobi. Cur iis omnis in Religioſos poteſtas? Cur res Collegii omnes, ſacras ac profanas, ex propria ſententia ſtatuent? Patrum ſequentur vel reſpuent, prout viderint, definitiones? Quis dicet incolumem diu Societatem, ſi tantum Rectores exſpatiari, ſi nullis finibus imperia ſua coercere, ſi nullis metis obedientiæ jura velint terminare? Propterea ſummum Pontificem urgere ſolent, ut hujuſmodi principatum authoritate Apoſtolica communiat, ne ſi conſenſus Principum ac Populorum expectetur, tanta, tamque abſoluta dominatio exſcindatur. Sed neque hoc tantum extorquent, verùm ſi quos excelſi animi id ægrè ferre ſenſerint, auſterè habent, conſiliis ſuis abigunt, immoderatæ ſeveritatis tormento exagitant, quaſi noxia capita huc illucque disjiciunt, Romana profectione interdicunt; non expedire, aiunt, nec tutum eſſe ſummo Pontifici ad hæc detegenda ſe ſiſtere. Reſcire potuiſti, Auguſtiſſimi Principes, quis fuerit animus illorum Rectorum, qui Religioſum optimum de palatio Regis Hiſpaniæ, ipſo Rege neſciente, abripere moliebantur. Hinc illæ ad Clementem VIII. querelæ, qui P. Claudium Aquavivam Generalem, in Hiſpaniam ire juſſit, ne Regibus ſuus auferretur Cliens, ne ulla integerrimo Patri fieret injuria. Si notæ, ſi calculi Patrum vim haberent, ſi vigerent ſuffragia, non efferrentur ad hos animos, non hæc tentarent, non hos fluctus immiti ſuo tridente commoverent, non tot Religioſos ad ſcopulos impellerent, è quibus non niſi facto naufragio confractas tabulas, ac vix hærentes, educere poſſunt.

Queruntur denique viri Nobiliſſimi, Religioſos, quibus nulla ſecularis cura incumbere deberet: ſollicitos tamen eſſe de gubernatione principum, de ſtatu; falcem immittere in aliam ſegetem, humana tractare, cùm divina deberent, certiùs ea cognoſcere, quæ in ædi-

ædibus Regiis, dicta vel facta sunt, quàm quæ in suis Collegiis, sub umbra literaria: paratiores videri ut audiant Romanus ut superbas invidæ Carthaginis everterit arces, quàm quid ad promovendam fidem Episcopi, quid ad hæreseos exedram exscecandam, sui vel alii Religiosi excogitent, aut aggrediantur: non convenire Patres Societatis ad publica pietatis munia, ad indictas supplicationes non adesse, quamvis nec Cœnobitæ sint, nec Monachi, nec solitudinis cultores, imò ne Religiosi quidem professi, nisi admodum pauci: percurrere tamen vicos, obire civitates, obambulare in compitis, spectatores esse Religiosæ pompæ, cujus actores esse respuunt in communi sanctitatis theatro: cujus cultum, ut suis moribus absimilem, exercere incommodum sibi esse existimant. Quod tam præsens consilium ad inanes illas curas exinaniendas? Quæ tam utilis & religiosa cura? Illa nimirum quam Basilius, Ambrosius, Gregorius Magnus, & multis retro seculis Patres, viris Religiosis antiquam & solennem esse voluerunt: decantandæ destinatis horis sanctæ Psalmodiæ consuetudo, continua in divina Hierurgia, & ministeriis sacris occupatio. Si choro detinerentur Jesuitæ, puderet otiari, cùm id muneris præstandum esset; nec tam multi patres, à literarum studiis & ab omni collegiorum cura rejecti, familiares congressus quærerent, quibus extrudant tempus, & cubiculi mora se redimant: haberent unde divini spiritus solatium persentirent, publicum illud Dei cum hominibus colloquium, ut fatigationis & laboris omnis levamen, felices experirentur, & tam secura ac pura cum Deo conversatione recreati, nihil de secularium Societate, convictu, de aucupandis sermonibus cogitarent. Hæc tria sunt, Principes, quæ pro Societatis restauratione necessaria suaserunt mihi ipsi Religiosi Patres Societatis, ut proponerem, ne quis quasi ex pseudothyro egressam orationem meam contumeliose objiciat: Nullus est, si sanæ sit mentis, qui pulcherrimum istum & utilissimum ordinem deturbari velit, sed imprudens & indignus sit ille arbiter, qui neget ad primam frugem revocari

 debere,

debere, pacis ac virtutis leges iis repetendas abnuat; qui primæ suæ regulæ usu ac fructu spoliati, non sine ingenti mœstitia, testantur pene se alios à primis suis Patribus ac degeneres exiisse. Una & æquali omnium professione, Augustissimi, ut jura communia sanciunt, & primi Societatis Patres voluerunt, pacem, æquitatem, sinceritatem, Ordini restituite; suffragiorum vi ac potestate, dignitatem, libertatem, ac res Societatis servate; decantatione psalmodiæ, religionem, pietatem, ac sanctitatem Societatis tueamini.

Admitte ad te Alienigenam, & subvertet te in turbine, & abalienabit te à viis propriis. Ecclesiast. 11.

DANIE-

V.

DANIELIS HOSPITALII
AD REGES PRINCIPESQUE CATHOLICOS
CONSULTATIO
De Causis & Modis conservandæ & amplificandæ Societatis Jesu,

Ut perpetuò durare, deque Ecclesia Dei & Regnis ac Rebuspublicis Christianis præclarè semper mereri possit.

SI quisquam est, qui Societatem Jesu à *Divo Ignico* sive *Ignatio Loyola* conditam & constitutam, & Apostolicæ Sedis auctoritate confirmatam, ingentes Ecclesiæ Dei omnique generi humano utilitates attulisse, eâque re optimi ac maximi cujusque benevolentiâ, favore & auxilio dignissimam esse censet, in his ego nomen profiteor meum, ac nato nemini de studio erga illam ejusque conservandæ & amplificandæ cupiditate nec tantillum concessero. Verùm tamen non minimæ cautionis esse intelligo, ne quibus factum benè volumus, ultrò etiam noceamus, & quos com-

plectimur, imprudentes strangulemus. Est enim, si verum quærimus, alia recta & laudabilis erga alios benevolentia, alia vitiosa ac turpis. Qui Jesuitis ea cupit adesse, quæ cùm ipsis, tum cæteris ad salutem esse possunt, abesse rursum, ex quibus meritò sive ipsis, sive aliis corruptelam exitiumque metuas, ejus enimverò benevolentia & viro & sapiente gratoque digna est. Sin autem quicquid ipsis libet, contingere eis optat; parum omninò pensi ducens, quod id nec ipsorum, nec aliorum saluti expediat, minimè dubium est, quin id à muliebri quadam aut puerili benevolentia proficiscatur: quæ scilicet non nisi voluptatis alicujus lenocinio conflata sit, quod quis Jesuitis indè à primis pueritiæ annis adsueverit, eorumque blanditiis & obsequiis delinitus nihil ipsis præter animi sententiam evenire, eos albæ gallinæ filios esse; ac quicquid contigerint, rosam continuò fieri impensè concupiscat. Sic porrò animis affecti exemplo suo verum faciunt, quod ait Seneca: *Familiariter domestica adspicimus, & semper judicio favor officit.* Quisquis enim sive se ipsum, sive alios amat, non aliter cæcutit & allucinatur, quàm in cujus oculos suffusus humor luminis aciem obtundit, velut ex Platonis sententia Plutarchus disputat. Ad hoc ergo exemplum, qui Jesuitas amat, longè ille abest, ut eos *humana matre natos* meminerit, *humano patre*, quibus idem ipsum, quod multis aliis Religiosarum familiarum hominibus usu venire queat, ut nimirum partim eos ævi longinqua vetustas immutet, partim res ex sententia fluentes, opes, honores, Principumque ac Magnatum gratia depravet; in iisque veteres artes ægrotent ac prorsus tandem perimantur. Neque tamen istius notæ homines, nisi palàm insaniant, se Jesuitarum res penitiùs perspectas habere, aut Societatem eorum plus amare sibi persuadebunt, quàm qui unus omnium diutissimè in ea vixerit, eamque per annos ampliùs quinquaginta docendo ac scribendo illustrarit. Is est *Pater Joannes Mariana*, celeberrimus ætatis nostræ Theologus & Catholici Regis Historiographus, cujus summa

ma virtus, integritas, in scribendo ac loquendo libertas, prudentia & literæ orbi jam universo, præcipueque Regibus ac Principibus multò sunt notiores, quàm ut cujusquam prædicatione commendari debeant. Is in libro suo *de Regimine Societatis Jesu* (quem non ut in vulgus exiret scripserat, sed ut privatim Jesuitas de Societatis conservandæ & à maturo interitu vindicandæ rationibus admoneret) *Claudii Aquavivæ* ambitione totam imperii formam immutatam esse, & in tyrannidem teterrimam degenerasse, eaque ex re Societatem delatoribus & adulatoribus plenam esse, neminemque Sociorum non in summo metu ac molestia vivere dolentissimè conqueritur: eumque nimis vera scribere *Pater Floravantius*, & ipse Societatis Theologus ac summo Pontifici à sacris Confessionibus summo cum animi sensu agnoscit. Nec non idem alii Jesuitarum, qui veterioris notæ sunt, ingenuè apud amicos confitentur. *Matthæus* quidem *Greuterus Argentinensis*, qui nunc Romæ imaginibus in ære incidendis vitam tolerat, de *Patre Conrado Vetter* (quo nemo omnium in Germania magis Hæreticos agitavit, quorum ille summa cum gratulatione nonagenario major non ita pridem decessit) id eum minimè obscurè adversum se tulisse testis est. Sæpè enim amicis narrat, cùm adhuc adolescens ad eum venisset, eique suum consilium de nomine Societati dando aperuisset; sibi totidem ferè verbis ab eo responsum fuisse: *Magnam equidem tibi gratiam habeo, qui tam benè de Societate nostra existimes, ut in eam te quoque cooptari expetas. Verùm ego mihi minimè hominis ingenui aut boni viri officio fungi videar, si eum errare patiar, qui tanta de re mecum deliberare, meoque uti consilio voluerit. Quod ergo te, si Jesuita fias, inter meros Angelos ætatem acturum spe & opinione præcipis, næ te plurimum fugit ratio. Si enim experimentum capias, pol tu extremæ nequitiæ Cacodæmonas magno numero inveneris. Ego quidem me Jesuitam esse gaudeo, neque hoc vitæ genus cum quocumque alio mutatum velim, bona etiam spe sum fore, ut Deo propitio meam in eo salutem operari*

beatoque vitæ fine quiescere possim: nemini tamen alii, ut Societati nostræ se suamque ætatem committat, auctor esse audeam, quippe quam sui tam dissimilem factam esse, & ab ea, quæ tum erat, quando in eam me intuli, usque eò degenerasse videam. Sed neque summum Pontificem nostrum optimè erga Societatem animo affectum ac rerum ejus apprimè gnarum esse meritò quisquam dubitaverit. Hic tamen apertè fert, *Generalis Jesuitarum imperium esse despoticum*, sive herile, hoc est tyrannicum, & bono cuivis meritò invisum. Nemo enim nisi improbus tyrannidem in homines ingenuos ac bonis natos non cane pejus odisse atque exsecrari potest. Dum autem tyrannidem in eo imperio Pontifex agnoscit: eâdem operâ fatetur, ei adesse illa, sine quibus ea imperii forma subsistere & cohærere non potest, assentatores puta & exploratores seu delatores: quos in Societate pro necessariis haberi Mariana disertim confitetur. Itaque hodiernum Imperatorem nihil hac quidem in re à Pontificis judicio discrepare intelligimus, quando se etsi Societatis amantissimum, Jesuitis nihilominùs, iis puta qui adulatores & delatores sunt, irasci posse profitetur: qua de re veteranus Jesuita & Poloniæ provincialis *Joannes Argentus* in suo pro Jesuitis Apologetico ad Poloniæ Regem cap. 7. ita scribit: *Non est rationi consonum pro uno nocente innocentes multos condemnare: at prudentis est, optimam illam mentem induere, quam Serenissimus Archidux Ferdinandus se induisse declaravit, cùm Societatis hominibus se irasci posse, Societati irasci non posse pronunciavit.* Itaque hujus primarii Jesuitæ, atque ipsius etiam Imperatoris judicio prudentissimus quisque & optimæ mentis si minùs Societati, saltem Jesuitis irasci potest: cui consequens est Jesuitas inveniri, qui bonorum iram factis suis mereantur. Quis igitur jam usque eò cæcus & amens, ac non tam Societatis, quàm sui ipsius amans sit, ut se solum rectè Jesuitas novisse, & propter virtutes ac merita erga Remp. amare, reliquos omnes, ac nominatim Pontificem & Cæsarem, istosque veteranos Jesuitas Marianam, Flo-

ravan-

ravantium, Vetterium & Argentum, aut cæcutire in Jesuitarum rebus, aut minimè candidè pretium operæ illorum statuere persuasum habeat? Ego quidem pro vero ac germano amore, quem erga Societatem Deo teste profiteor, optimè de illa meriturum me puto, si operâ meâ annitar, ut sublatis illis quæ Pontificem, Imperatorem, aut quemcunque bonum in Societatis hominibus possunt offendere, non modò ab omnibus bonis vereque Catholicis amentur Jesuitæ, sed & merito ipsorum amentur, eumque erga se amorem illorum stabilem ac perpetuum fore ipsis exploratum sit, ita ut Christianissimus Imperator posthac non modò Societati, sed nec sociorum cuiquam succensere possit. Hoc autem non aliis modis confectum dare postulo, quàm quos D. Ignatii institutis, moribus & verbis consentaneos videmus: de quo in vita ejus Maffeius scribit, dicere solitum: *Quibus artibus, quove spiritu excitata & conflata est Societas, eodem profectò alenda & conservanda est.* Censuit nimirum, si, ut sunt humana, temporis longinquitas nonnihil corruptelæ in Societatem invexisset, atque ab artibus illis illoque spiritu, quo primùm conflata fuerat, eam abduxisset, aliter diu salvam ac vitalem esse non posse, nisi ad pristinas artes ac nativum & primigenium, ut ita dicam, spiritum retraheretur. Quæ porrò artes, quive spiritus fuerit, quo Societatem Ignatius primùm conflavit, id Maffeius passim explicat, & duobus hisce capitibus complectitur, Fugâ Ambitionis & Avaritiæ. *Omnis*, inquit, *honoris gradus à spiritu humilitatis ac paupertatis, quem profitetur Societas Jesu, vehementer abhorret*, lib. 2. cap. 18. *Providit B. Ignatius quantum ingenio & cogitatione assequi valuit, cùm ut cæteris vitiis, tum verò ut Avaritiæ & Ambitioni, quæ duæ sunt perniciosissimæ mortalium pestes, omnino obstrueretur aditus, veræque Humilitati & Paupertati quàm maximus & maximè diuturnus honos ab omnibus haberetur*, lib. 2. cap. 20. *Si qui ex Sociis B. Ignatii factâ potestate se ad publica spectacula licita conferrent, eos ipse etiam atque etiam jubebat sine ullo arrogantiæ*

aut levitatis indicio modestiam ac submissionem tenere; cedere omnibus, & infimum semper locum eligere, lib. 3. cap. 6. Præterea quàm exactè suum ipse institutum observare, & exemplo Jesuitas eadem docere consueverit, non uno loco Maffeius commemorat. Verbi gratiâ lib. 3. cap. 5. *Ab omni fastu & moribus imperiosis vehementer Ignatius abhorruit. Alloquendi ejus causâ nihil erat necesse tempus opportunum aut molles captare aditus: qualibet adiisses horâ, sive corpore meliùs haberet, sive deteriùs, & accipiebat benignè, & patienter ad finem usque, sine interpellatione audiebat.* Et lib. 3. cap. 1. *Peregrinis hominibus conditionem ipso interprete (quod multùm apud Principes authoritate valeret) in Aula quærentibus, negabat sibi nisi cum summi Regis Aula rem esse: ad eam si aditum optarent, daturum se operam, quantum labore ac precibus assequi posset, ut essent in intimis Regis amicis ac familiaribus.* Et lib. 3. cap. 8. *Voluntariam paupertatem, quam ille Religionis Murum appellabat, ad extremum usque constantissimè coluit.* Et lib. 3. cap. 9. *Cùm lege cavisset, ne quis è nostris vel exsequiarum, vel sacrificii, vel cujuspiam omnino ministerii nomine pecuniam aut eleemosynam ullam acciperet, nedum cogeret: eam ipse legem diligenter sanctèque in omni vita servavit, neque commisit unquam, ut (quod vitandum est maximè) specie pietatis quæstum facere videretur.* Ac tametsi operarium suâ mercede dignum, neque nullum ad navandam utilem Reip. operam in rerum victui, cultui, studiisque necessariarum copia momentum esse intelligebat, sedulò tamen cavit, ne plus quàm sat sit, in ejusmodi rerum præsidio confidere videretur, adeò ut Hierosolymam profecturus nec viaticum, nec comitem admittere voluerit, *Quod à divina providentia* (ait Maffeius) *pendere usquequaque cuperet. Perspiciebat enim, si peregrinanti sibi quippiam adversi evenisset, fieri non posse, quin aliqua saltem ex parte comitis præsidio fideique confideret: proinde quicquid in eo spei locasset, id utique ex ea detractum iri fiducia, quam totam in uno Deo Clementissimo parente ac rectore vellet esse repositam.* Eundem in S. Xave-

rio spiritum, easdemque artes fuisse, idem Maffeius sic testatur: *Omne commeatus & viatici genus in Indias ad prædicandum Christum profecturus rejecit, cùm ita diceret: Suscepto paupertatis voto, & unius Dei causam agenti sibi nequaquam esse de crastino laborandum.*

Sic ergo habemus, quibus artibus D. Ignatius Societatem suam duraturam & incrementa sumturam existimarit, si nempe Socii sui ab omni superbia, ambitione, fastu & moribus imperiosis vehementer abhorreant; si omnibus cedant, & infimum semper locum in consessibus eligant; si nihil sibi cum Principum Aulis negotii esse velint, neque conditionem aut locum apud Principes quærentibus interpretes se aut precatores præbeant; si Avaritiæ etiam suspiciones fugiant, & voluntariam paupertatem constantissimè colant; si de crastino non nimis laborent, neque fiduciam in commeatus aut viatici abundantia collocent, multò minùs autem specie pietatis quæstum faciant ac ditescant.

Neminem proinde intelligentem dubitaturum arbitror, si nunc S. Ignatius in terris existeret, quin magnoperè ei probaturus sim meam de conservanda & amplificanda ipsius Societate sententiam, nihil aliud, quàm omnem à Societate Avaritiæ & Ambitionis quà culpam, quà suspicionem excludendam proculque habendam esse censentis. *Omnium* quippe, *qui ad Rempub. accedunt rationes non veritate solùm, sed etiam famâ niti censebat Ignatius*, velut idem Maffeius auctor est. Apostoli enim Pauli monitum est, ut *Provideamus bona non solùm coram Deo, sed etiam coram hominibus, utque ab omni mala specie nos abstineamus*: hoc est, ut non esse tantùm, sed etiam videri boni velimus, & ne cui de nobis suspicioni locus sit, accuratè caveamus. Nempe *unaquæque arbor de fructu suo cognoscitur*, & tanti quique, quod dicitur, facere homines solent, quanti eum, qui dicit, æstimant. Itaque nemini magis, quanti ab aliis fiat, curandum est, quàm qui aliorum utilitati consulere cupit. Talis enim effugere non potest, quin quantum de existimatione sua,

 tan-

tantùm de aliorum salute deperdat. In quam sententiam D. Augustinus scribit: *Non sunt audiendi viri sancti, quando reprehensâ in aliquo negligentiâ suâ (per quam fit, ut in malam veniant suspicionem, unde suam vitam longè abesse sciunt) dicunt, sibi coram Deo sufficere conscientiam: existimationem hominum non solùm imprudenter, verùm etiam crudeliter contemnentes, cùm occidant animas aliorum, sive blasphemantium viam Dei, sive etiam cum excusatione imitantium non quod vident, sed quod putant. Proinde quisquis à criminibus flagitiorum atque facinorum vitam suam custodit, sibi benefacit: quisquis autem etiam famam, & in alios misericors est. Nobis enim necessaria est vita nostra, aliis fama nostra.*

Et Avaritiæ quidem excludendæ modus tribus mihi videtur partibus contineri. Primum, si Domus probationis omnes tollantur, tanquam contra D. Ignatii mentem præterque Societatis leges institutæ, ac Novitii eodem prorsus modo educentur, quo apud Religiosas familias cæteras solent, quemque ipsi Jesuitæ à D. Ignatio traditum benè diu servaverant. Ut enim libri sui capite quinto Mariana demonstrat, *contra mentem D. Ignatii & contra statuta Ordinis introducta sunt Domus probationis, ubi Novitii exquisitis epulis ac fructibus pascuntur, variisque deliciis & plurimis commoditatibus adsuefiunt: eoque fit ut animi magna partis Jesuitarum sint amantes deliciarum & intolerantes laborum ac molestiarum, adeoque pedibus iter facere & frigus æstumque tolerare nolint.* Hunc porrò gravissimorum damnorum cùm temporalium, tum spiritualium, Societati fontem & causam esse idem Mariana disputat. Quod enim ad temporalia attinet, primùm nimio numero Laici seu Coadjutores temporales admittuntur: qua de re cap. 7. & 8. Marianæ verba sunt. *Societatem perdit nimia Laicorum multitudo, cùm quasi dimidia Societatis pars sint Laici, quoniam nostri volunt Novitios & studentes in nimio otio educare, neque ulli labori admovere, & quoniam dedignantur ab aliis Monachorum Ordinibus quicquam discere. Ordinariè autem seu*

seu plerumque Laici nostri sunt parum rationis capaces, ingeniis asperis, velut ex officina aut ab aratro profecti, laboris etiam fugitantiores, ita ut unus novitius tantum operis faciat, quantum duo aut tres Laici, cùm tamen duo Laici tantum consumant, quantum tres Sacerdotes, quippe qui multum comedant, multum bibant, multum rumpant aut frangant, in faciendis denique impensis animosi sint non aliter quàm si Comitum essent filii. Deinde res hæc grandi ære alieno Societatem obruit, quod cap. 5. Mariana queritur, qui etiam cap. 8. ita damnum hoc exsequitur: *Societas ingenti ære alieno est obruta, ita ut in sola provincia Toletana plusquam 250. millia ducatorum debeamus: nec enim facimus, quod aliis suademus & præcipimus, ut metiamur reditus nostros, nec plus expendamus quàm possidemus. Quando adhuc valde exiguæ erant facultates nostræ, nihil alieni æris habebamus: nunc autem ditiores facti debitis penitus obruimur.* Præterea ista Novitiorum educandi ratio eos reddit administrandæ rei familiaris imperitissimos, velut ex his Marianæ verbis cap. 5. intelligi potest: *Nostri nunquam didicerunt esse homines, ac propterea non aliter, quàm bestiæ, ab aliis curari necesse habent. Quippe qui in Novitiatu suo ad nullam rei familiaris partem adhibeantur, itaque habeantur conclusi, ut neque eos videant, qui sunt ejusdem Religionis, neque ab illis videantur.* Tandem ex eadem causa multi Sociorum valetudinis jacturam faciunt, aut etiam præmaturè vitâ carent, quoniam ductâ in Novitiatu consuetudine, *diu multumque comedunt, neque tamen quicquam operis faciunt, contra mentem & praxim D. Ignatii*, ut cap. 5. Mariana queritur, cujus ibidem hæc quoque verba sunt: *Nostri non ægrotant, neque moriuntur quia nimium laboraverint, sed quia intemperantiùs cibis se repleverint ac delicatè nimis vixerint.* De spiritualibus verò damnis indidem oriri solitis ex his Marianæ verbis, quæ eodem capite quinto leguntur, judicium fieri potest. *Nostri Novitiis educandis minimè satisfaciunt statutis Societatis, quæ jubent Novitios probari peregrinationibus, hospitalium visitationibus & ministe-*

nisteriis servilibus. Nam talia aut omnino prætermittuntur, aut defunctoriè tantùm ac dicis causâ, seu pro forma ab eis præstantur. Itaque humilitatem, caritatem, patientiam aliasque virtutes potiùs speculari seu meditari, quàm opere ipso exercere discunt.

Alterum excludendæ Avaritiæ caput est, ut qui Jesuitarum professi sunt, in domibus Professis, non in Gymnasiis aut Scholarum Collegiis vivant, neque eorum reditus consumant, sed paupertatem, quam voverunt, bonâ fide colant, & ex stipe ostiatim corrogata victitent. Quod contra nunc fieri in Epilogo Mariana significat: *Major pars Jesuitarum, qui quatuor vota professi sunt, non servant paupertatis votum, cùm vivant in Collegiis eorumque reditus consumant.* Isti enimverò sic se à Seneca compellari rectè statuerint: *Est intolerabilis res poscere nummos & contemnere. Indixisti pecuniæ odium. Hoc professus es. Hanc personam induisti: Agenda est. Iniquissimum est te pecuniam sub gloria egestatis acquirere.*

Postrema Avaritiæ pellendæ ratio est, ut Collegia certis & statis vectigalibus contenta sint, & eleemosynas nec petere à quoquam, nec accipere audeant, ita ut si verbi gratiâ civitas quæpiam quinquaginta Jesuitarum operam habeat necessariam, in singula capita octoginta floreni vel aurei stati ac perpetui reditus statuantur, in Bibliothecam trecenti, totidem in sacram supellectilem, certa item summa in Valetudinarium, in sarta tecta ædium, quæque alia res poscet, ut omninò sibi ac necessitatibus suis abundè provisum, nec de ulla re ad victum, cultum & tectum, tum etiam ad operam docendæ juventuti & saluti animarum navandam necessariâ sibi laborandum fore intelligant. Si quorum Collegiorum majora sint vectigalia, ea sive ad alendos pueros literarum studiosos, quibus necessaria non suppetunt, sive ad Scholas in aliis civitatibus instituendas Episcoporum (non autem P. Generalis Præpositi) authoritate converti possunt.

Hoc modo si à Societate exsulet Avaritia, ut scilicet necessariis ad vitam & ad operam Dei gloriæ anima-

rum-

rumque saluti navandam contenti sint, primùm omnium malo illo vacabunt, quod opibus & divitiis, hoc est, rerum supervacuarum copiæ perpetuò ferè annexum invenitur, *In satietate* puta, sive plura possidendi desiderio, *nunquam improbæ spei* (ait Seneca) *quod datur, satis est. Eo majora cupimus quo majora venerunt, multoque concitatior est avaritia in magnarum opum congestu collocata, ut flamma infinitò acrior vis est, quo ex majore incendio emicuit. Æquè ambitio non patitur quemquam in ea mensura honorum consistere, quæ quondam ejus fuit impudens votum. Cui assecuto satis fuit, quod optanti nimium videbatur? Tu ista credis excelsa, quia longè ab illis jaces: ei verò, qui ad illa pervenit, humilia sunt. Mentior nisi adhuc quærit adscendere. Istud quod tu summum putas, gradus est.* Propter hoc periculum, supervacuarum opum desiderium recidere sic à Spiritu Sancto monemur, Proverb. 23. *Noli laborare ut diteris; sed prudentiæ tuæ* (id est, in acquirendo industriæ) *pone modum. Ne erigas oculos tuos ad opes, quia facient sibi pennas quasi aquilæ, & volabunt in cœlum.* Id est, quia oculi tui sive cupiditates tuæ ad altissima quæque ferentur, nec unquam quantiscumque opibus satiari poterunt. *Infernus enim & perditio nunquam implentur, similiter & oculi hominum insatiabiles.* Proverb. 27.

Deinde plus multo temporis Jesuitæ habebunt, quod literarum studio, & sacris meditationibus impendant, cùm causa nulla sit futura ut ad captandam Magnatum, divitum, orborum, præcipueque opulentarum viduarum gratiam, & ad inescandos inque gregem suum pelliciendos peculiosos aut formosos adolescentes omnem cogitationem, studium & laborem suum conferant, in eoque dies & noctes occupentur.

III. Multò plus in literis quà sacris, quà profanis proficient, cùm tempus omne studendo ac meditando consument, eoque pacto longè pluribus in omni disciplinarum genere eximiis viris Societas eorum illustrabitur, & multò majores Ecclesia utilitates ex ea percipiet.

IV. Non magnoperè satagent, ut Principum fiant Confessarii, cùm ea in re nec ipsis, nec Societati quicquam seri aut meti intelligent; quippe qui jam habituri sint omnia quæ vitæ usus poscit, & quicquam præterea cùm petere, tum accipere vetentur.

V. Neminem Principum aut Magnatum nec privatim nec publicè adulabuntur ad gratiam eorum colligendam, cùm inde boni nihil scilicet exspectent. Ita nec aliis exemplo erunt ad gratiam Principum fœdis assentationibus colligendam.

VI. De fama & existimatione aliarum Religiosarum Familiarum minimè detrahent, sed omnes potiùs commendabunt, & honore ac reverentiâ prosequendas curabunt, idemque eis officii genus ab illis vicissim præstabitur. Neutris enim causa erit, cur alios velut quæstui suo obstantes impeditum eant.

VII. Alios insignes in literis viros nequaquam existimatione suâ exuere volent, nec à docendi provincia submovebunt, quippe quos benè audire numeroque discipulorum sine ullo Societatis damno florere posse intelligent.

VIII. Nullis utentur inimicis, nec alios homines aut doctos aut Religiosos experientur infestos, sublatâ videlicet æmulationis & invidiæ materiâ, mutuæque detractionis vel obtrectationis occasione.

IX. Multò meliores inque Philosophicis ac Theologicis studiis præstantiores facient discipulos, quippe qui sive apud ipsos, sive apud alios Magistros solidiora in humanioribus literis fundamenta jecerint. Nunc enim, ut Mariana scribit cap. sexto, *Ii literas in Societate docent, qui eas neque didicerunt unquam, neque discere volunt*, cùm eas contemni ac literatos jacere, nulloque ferè numero haberi in Societate videant: unde porrò idem fieri queritur, *ut perpaucos Societas bonos Philosophos ac Theologos habeat, nullos excellentes Concionatores, nullos Ecclesiasticarum rerum, nullos humaniorum literarum peritos*, ut ejusdem cap. 14. videre est. Itaque apud Transalpinos eum, qui benè sit in Græcis ac Latinis scriptoribus versatus, pro Hæretico

tico habere contingit, quod satis exploratum sit, Jesuitarum auditores in Hellade ac Latio hospites esse, nec ferè nisi *Pontanos*, *Raderos*, *Bidermannos*, *Famianos*, *Gallutios*, *Masseios*, aliosque semidoctos & semibarbaros nugarum scriptores cognitos habere.

X. Nihil villarum, fundorum aut rusticorum prædiorum habere volent, aut poterunt, ademtâ eis omni de rebus ad vitæ usus necessariis cogitandi necessitate.

XI. Aberunt à fastus ac superbiæ periculo, ut rectiùs se colligere & humilitatem religiosamque modestiam, quam profitentur, opere ipso præstare possint. Nunc enim, ut Mariana cap. nono experientiâ compertum scribit, *prædia rustica causa sunt, cur Jesuitis animus accedat parum humilis, & parum spiritualis.*

XII. Nimio Laïcorum numero non gravabuntur, quoniam opera eorum ad prædia rustica non requiritur, in Collegiis autem domestici ministerii partes Novitiis, iisque qui literis operantur, mandari poterunt: quod ex multiplici Societatis usu futurum Mariana cap. 5. & 7. demonstrat.

XIII. Vix ullam jure cum aliis experiundi seu litigandi occasionem habebunt, neque causis eorum tribunalia perstrepent, quoniam scilicet neque hæreditates ullas captabunt aut persequentur, neque prædiis abdicatis ulla de re cum vicinis ambigent, quemadmodum nunc quotidie, Romæ præsertim, eis usuvenit: ubi hoc etiam ab Illustrissimo Cardinali *Marcello Crescentio*, cùm Cameræ Auditorem ageret, aliisque juri reddendo præfectis observatum est, etsi persæpe causâ cadant Jesuitæ, nunquam tamen eos animum inducere, ut verè victos se agnoscant, suamque causam minùs justam fateantur, quin invidiosissimè de Judicibus querantur, velut in alteram partem æquo inclinatioribus, sibique sub eis parem dimicationem fuisse negent.

XIV. In suo posthac ære esse poterunt, nec alienos poscere nummos necesse habebunt, quoniam nec prædia

dia rustica, nec tantum otiosorum hominum, præcipueque Laicorum alent. Ut enim cap. 5. 7. & 8. Mariana monet, Societas ingenti ære alieno nunc est obruta, ita ut *in sola provincia Toletana plusquam ducenta quinquaginta ducatorum millia debeat:* cujus rei præcipuas esse causas ait, *quòd Novitii & Studentes in nimio otio ac deliciis educentur, neque ulli labori admoveantur. Hinc enim fieri, ut animi magnæ partis Jesuitarum sint amantes deliciarum, & laborum ac molestiarum intolerantes, adeoque pedibus iter facere & frigus æstumque tolerare nolint: ut etiam dimidia quasi Jesuitarum pars sint Laïci, homines plerumque rationis parum capaces, velut ab officina aut aratro profecti, qui honorem parvi faciant & labores refugiant, multum tamen interea comedant, multum bibant, multum corrumpant, in faciendis verò impensis animosi sint non aliter ac si Comitum essent filii:* Eo accedere, quòd litium quoque impensæ vehementer Societatis facultates imminuant; *quot annis* quippe *in lites & vecturas librorum ac literarum plusquam quinquaginta ducatorum millia in Societate sumtus fieri.*

XV. Curâ Collegiorum, in quibus convictores pueri aluntur, posthac se abdicabunt, & oneri isti omnium ingratissimo, nec minimum lubrico & suspicioso, hominibus quidem certè tranquillitatem & quietem animi consectantibus vehementer adverso, seculares potiùs Sacerdotes, aut quemvis alium succedere patientur. Siquidem causa erit ademta, cur aliquantulum lucelli ex convictoribus facere, eorumque impensis nonnullas Societatis suæ tolerare cupiant.

XVI. Magno vereque improbo levabuntur labore alienos libros compilandi, ut ingentia ac Giganteæ molis volumina subinde extrudant, eoque pacto plausum popularem & singularis cujusdam præ cæterarum Religiosarum sodalitatum hominibus ingenii, sapientiæ & eruditionis opinionem sibi conficiant. Cùm enim nihil eis ad vitam necessarium sit defuturum, nihil etiam prætterea emolumenti accessurum, quis eos gratis nulloque tanti laboris pretio tam satageos vereque ærumnosos futuros credat? XVII.

XVII. Non habebunt, cur cæterorum Religiosorum similes videri, Deoque preces, laudes & hymnos in Choro decantare tantoperè aspernentur. Plurimum enim temporis Avaritia iis, quos dixi, modis coërcita lucrifacient, quippe ubi nec de colligenda Principum gratia erunt solliciti, nec in occasiones captandarum hæreditatum intenti, nec litium molestiis districti, nec convictorum rationibus subducendis & consolidandis occupati, nec villaticarum rerum administratione impediti. An ergo erit, ut quod temporis superfluet, alibi quàm in Choro consumtum Deique laudibus tributum malint?

XVIII. Hoc consequentur, ut & Homines & Viri existimentur, qui ipsi corpus suum procurare, & labores ferre, pedibus iter facere, & frigus æstumque tolerare, deliciis verò vitæque commoditatibus æquo animo carere possint: quod contra nunc fieri Mariana cap. 5. conqueritur, ob pravam & menti S. Ignatii ac Societatis legibus adversam Novitiorum educandi rationem; cui acceptum refert, quòd *Jesuitæ nunquam discant esse homines, ac propterea non aliter, quàm bestiæ, ab aliis curari necesse habeant.*

XIX. Morbis ex otio, deliciis ac vitâ deside oriri solitis minùs infestabuntur, ac diutiùs vitales erunt. Ut enim eodem capite quinto Mariana affirmat, *multi Jesuitarum diu multumque comedunt, nec tamen quicquam operis faciunt, nec ulli eorum ægrotant aut moriuntur, quia nimium laboraverint, sed quia se cibis intemperantiùs repleverint, ac delicatè nimis & in otio vixerint.*

XX. Dabunt voci suæ vocem virtutis multoque erunt ἀξιοπιστότεροι ac fide digniores, cùm à vitiis, præcipueque ab avaritia & ab hæresi revocare homines, eisque liberalitatem, justitiam, paupertatis studium & fidei catholicæ veritatem persuadere conabuntur. Paulus quidem Apostolus quâ potissimum arte gentiles ad amplectendam Christi doctrinam impellere soleret, hoc modo explicat, 1. Thes. 2. & 2. Thes. 3. & 1. Corint. 9. *Scitis introitum nostrum ad vos, quia non inanis fuit, sed an-*

antè passi & contumeliis affecti fiduciam habuimus in Deo nostro loqui ad vos Evangelium Dei. Non quasi hominibus placentes loquimur, sed Deo, qui probat corda nostra. Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis: neque in occasione avaritiæ, Deus testis est: nec quærentes ab hominibus gloriam, neque à vobis, neque ab aliis. Cùm possemus vobis oneri esse, ut Christi Apostoli, (Id est, cùm possem stipendium à vobis exigere, ad me ipsum eosque qui mihi ministrant alendos, quod Petrus, Jacobus, & cæteri Apostoli faciunt) *tamen non usi sumus hac potestate, neque gratis panem manducavimus ab aliquo, sed in labore, & in fatigatione nocte & die operantes, ne quem vestrûm gravaremus, prædicavimus in vobis Evangelium Dei. Non quasi non habuerimus potestatem* alimenta à vobis exigendi, *sed ne quod offendiculum demus Evangelio Christi, & ut nosmetipsos formam demus vobis ad imitandum nos.* Hæc eadem si de se Jesuitæ verè profiteri poterunt, pro exploratissimo haberi debet, nullo genere minorem ab eis, quàm ab ipso Paulo, Dei gloriæ salutique animarum operam navatum iri. *Sermo* quippe *& prædicatio Pauli non fuit in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus & virtutis*, 1. Cor. 2. Reliqui etiam Apostoli *virtute magnâ testimonium reddebant Christo, & gratia magna erat in illis*, quia ex tanto auro & argento ad pedes eorum à fidelibus deposito eorumque ditioni ac nutui permisso, *nemo eorum aliquid suum esse dicebat, sed inde dividebant singulis prout cuique opus erat.* Act. 4. Quis tandem Principum est, quantumcumque Jesuitas amet, cui non risum erumpere necesse sit, si hodie Jesuitas Apostoli verbis de se profitentes audiat? *Non quasi hominibus placentes loquimur, nec fuimus aliquando in sermone adulationis, sicut scitis: neque in occasione avaritiæ, Deus est testis.* Ut enim de avaritia dicere prætermittam, cujus occasionem nullam nec minimam eis effluere Deus testis est, & mundus novit universus: adulationum nemo magis, quàm ipsi Principes eis est conscius. Nec enim in privatis modò sermonibus curæ habent exquisitissimo

mo

mo assentationis genere Principes demereri, sed in ipsis quoque sacris concionibus & scenicis actionibus in laudes præsentium effundi non dubitant, & quoniam voci suæ diffidunt, nec linguas suas adulatoris partes satis peragere credunt, in partem vocantur parietes, columnæ & peristylia, & elogiorum laudationumque nulla fronte in Principes congestarum implentur. Atque hoc in Societate est epidemium, solenne ac pervulgatum, nec ullus terrarum locus est, ubi domicilium habent Jesuitæ, quin fœdissimarum id genus adulationum anniversaria specimina videat. Itaque cùm Jesuitarum, tum Principum nostræ ætatis exemplo fides sit, minimè vana esse, quæ à Seneca scripta legimus. *Illud præcipuè impedit, quod citò nobis placemus. Si invenimus qui nos bonos viros dicat, qui prudentes, qui sanctos, agnoscimus. Nec sumus modica laudatione contenti. Quicquid in nos adulatio sine pudore congessit, tanquam debitum pendimus. Optimos non esse, sapientissimos affirmantibus assentimur, cùm sciamus illos sæpè mentiri. Apertis & propitiis auribus adulatio recipitur, & in præcordia ima descendit, eo ipso gratiosa, quo lædit. Non est, quod nos magis alienâ judices adulatione perire, quàm nostrâ. Quis sibi verum dicere ausus est? Quis non inter laudantium blandientiumque positus greges, plurimum tamen sibi ipse assentatus est? Adulatoribus ergo latus ne præbeas. Artifices sunt ad captandos superiores. Par illis, etiam si benè caveris, non eris. Habent hoc in se naturale blanditiæ: etiam cùm rejiciuntur placent: sæpe exclusæ, novissimè recipiuntur. Hoc enim ipsum imputant, quod repelluntur, & subigi ne contumelia quidem possunt. Alius adulatione clam utetur parcè: alius ex aperto palàm, rusticitate simulatâ, quasi simplicitas illa, non ars sit. Plancus artifex maximus ajebat, non esse occultè, non ex dissimulato blandiendum. Plurimum adulator cùm deprehensus est, proficit: plus etiamnum si objurgatus est, si erubuit. Adulationi opponimus, non claudimus ostium, & quidem sic, quemadmodum opponi amicæ solet: quæ si impulit, grata est: gratior, si effregit. Quo apertior est adulatio, quo improbior, quo magis frontem*

tem perfricuit, *hoc citiùs expugnat. Eò enim jam dementia venimus*, *ut qui parcè adulatur*, *pro maligno sit.* Jam si quis certò scire velit, gloriamne ab hominibus Jesuitæ quærant, experimento capto id ei discere licebit. Accedat ad eos, narretque auditum sibi virum quendam doctum, qui præ se ferre non dubitet, non omnes omnium Jesuitarum actiones sibi placere, neque rectè atque ordine ab illis fieri, quod bonorum auctorum libris suis auditoribus interdicant, & linguam Latinam discere aventibus suos *Gallutios*, *Stradas*, *Masseios*, *Pontanos*, ejusdemque farinæ alios, nihilo quovis nummo novo meliores obtrudant. Statim, sat scio, velut gravi acceptâ injuriâ totis irarum habenis in illum, quisquis erit, debacchabuntur, & *asinum*, *stipitem*, *illiteratum*, *Societatis hostem*, *meritoque de hæresi suspectum* dicent. Adeò illis gloria sua & popularis de se existimatio cordi est, ut præ illa nihil jam modestiæ, nihil humilitatis, nihil patientiæ, nihil denique præclari illius præcepti ac promissi sui meminisse possint, quo sese cùm in Societatem Jesu admitti peterent, obligarunt. Christi scilicet verbum est. Psalm. 68. *Improperium exspectavit cor meum & miseriam*; de quo & Propheta Tren. 3. *Saturabitur opprobriis.* Hic Socios & discipulos suos in prima admissione hoc præcepto imbuit: *Discite à me*, *quia mitis sum & humilis corde*, hoc est imitamini quod in me videtis, esurite opprobria, exspectate improperia, utque ab omnibus contemnamini, irrideamini, proque fatuis, insipientibus & indoctis habeamini, in votis habere. *Hoc jugum est meum*, quod à vobis cervicibus vestris tolli, *hoc onus*, quod humeris impositum portari, hæc denique varia seu versicoloria vestis & *Livrea* mea, ex qua familiæ meæ domesticos cognosci, & ab iis, qui de Mundi cohorte sunt, internosci volo. Itaque S. Ignatius in Examine generali eorum, qui Jesuitæ fieri cupiunt, cap. 4. eos, qui examinantur docet, *Diligenter animadvertere oportere*, *magnificando summique momenti id esse ducendo in conspectu creatoris nostri*, *quantopere juvet ad vitæ spiritualis profectum*, *non ex parte tantum*, *sed mo-*

omninò abhorrere ab omnibus, quæ mundus amat, & amplectitur, & admittere ac totis viribus concupiscere, quicquid Christus amavit & amplexus est. Ut enim mundani homines diligunt & quærunt honores, famam, magni nominis existimationem in terra, sicut mundus eos edocet: sic qui serio Christum amant, ardenter exoptant iis contraria, indui nimirum eadem veste & insignibus Domini sui pro ipsius amore; adeò ut si sine offensione ulla Dei & absque proximi peccato foret, vellent contumelias, falsa testimonia & injurias pati, ac stulti haberi (nullâ tamen ad id per eos datâ occasione) eo quòd exoptant assimilari & imitari aliquo modo Christum, ejusque vestibus & insignibus indui, quandoquidem ille ipse propter majorem profectum nostrum spiritualem induit; nobisque exemplum dedit, ut in omnibus eum imitari & sequi velimus. Examinandus proinde interrogetur, an decreverit paratusque sit injurias, illusiones, & opprobria in Christi Livrea sive *insignibus inclusa, quæ ei inferentur per quemvis viventium, admittere & patienter ferre, nullique malum pro malo, sed bonum pro malo reddere.* Hoc ipsum in libro, qui *Regulas Societatis Jesu* complectitur, capite undecimo *Summarii Constitutionum*, ab omnibus Jesuitis observandum præcipitur: & *Alfonsus Rodriguez* parte secundâ de perfectionis & virtutis Christianæ exercitio, eos qui hanc regulam non examussim observant, negat esse verè Religiosos, neque Jesuitarum præter nomen quicquam habere. Quotusquisque verò Jesuita hanc insignem familiæ Jesu vestem non projicit, omneque contemtus genus non toto pectore aversatur? Scilicet omni vi persuasum omnibus volunt, Jesuitas omnes esse sanctos, esse inculpabiles, esse literarum, omnisque doctrinæ ac sapientiæ principes: qui verò aut Jesuitæ non sint, aut in scholis eorum docti non fuerint, esse vilia ac plebeia capita, frivolos minimæque rei homunciones. His vocibus aures Jesuiticorum discipulorum quotidie personant, eoque fit, ut illi vel maximi nominis in literis viros prorsus ignorent, ac neque de nomine noverint, quamvis eos ipse Pontifex, Imperator, Reges ac Principes doctrinæ

virtutisque laudibus ad cœlum usque extollere solent. Quia scilicet mundum amant Jesuitæ, eaque quæ in mundo sunt, præcipueque quia opes ab hominibus in Collegia sua certatim congeri exoptant, sua plurimùm interesse arbitrantur, ita persuasum esse hominibus, nemini pietatem, virtutes aut literas posse contingere, nisi Jesuitis utatur Magistris. Itaque si quos per vias Jesuitas incedentes videas, *modestiam vultus ac maturitatem incessus* nequaquam requiras, atque adeò ex subducto illo supercilio, ex vultu multa ac præclara minante, ex summa denique eorum accuratione, ut ne vestigia quidem pedum extra mensuram aberrent, Socratem tibi, vel dicam Divorum aliquem, Hieronymum puta; Augustinum vel Ambrosium videre videaris. At eosdem si vel discipuli, vel quivis alius paulò familiarior domi conveniat, ac vel solœcismi aliquid magnum ac spectatum virum in aliquo Jesuitarum notasse renunciet, ibi eos nihil quovis fossore aut caprimulgo interesse, omnique maledictorum genere in eum invehi admireris; prorsus ut quicquam erroris in ullo Jesuita reprehendere, id sit grande nefas admittere, ac paulò minùs quàm divinam Majestatem minuere. Hic enimverò aures obsurdescunt ad monitum vel præceptum illud, quod in summario Constitutionum 29. loco ejus instillatur, *ut veram humilitatem in maturitate motuum omnium sine ullo impatientiæ aut superbiæ signo exhibeant.* Verè igitur qui tantâ laborant impatientiâ, nihilo tamen minùs de familia Jesu videri postulant, *similes sunt sepulchris dealbatis, quæ à foris parent hominibus speciosa, intus verò plena sunt ossibus mortuorum & omni spurcitiâ. Sic & illi à foris quidem parent hominibus*, animo maximè compositi, mites & humiles corde, *intus autem sunt pleni hypocrisi*, impatientiâ & regio prorsus spiritu, ut se iis quoque quos gravissimè priores læserunt, inviolatos esse debere judicent, sibique licentiam dari velint in alterum, in se nolint alteri. Adeò *radix omnium malorum* etiam *κενοδοξίας* gloriolæque inanis, *est cupiditas. Nam qui volunt divites fieri*, & supervacua, sive suo proprio, sive com-

communi nomine possidere, *incidunt in tentationem & laqueum Diaboli & desideria multa inutilia & nociva, quæ mergunt homines in interitum*, ut Apostolus docet, 1. Tim. 6. Qui ergò Principum ex animo Jesuitis factum volunt, suâ pietate dignum fecerint, si summâ nitantur ope, ut istam tantorum malorum radicem præcidant, & supervacuorum cupiditate Jesuitas liberent, auctoritate suâ interpositâ facientes, ut habeant illi quæcumque eis ad vitam & ad operam Ecclesiæ navandam sunt necessaria, neque quicquam præterea eleemosynarum suis Collegiis neque petere, neque accipere eis fas sit. Ita non erit eis periculum: ne incidant in tentationem & laqueum diaboli, neu desideria eos sua multa & nociva mergant in interitum.

Reliquum est, ut de Ambitione similiter videamus, quo ea modo à Societate excludi proculque haberi possit. Ambitio verò vel Præpositi generalis est, vel Sociorum, exemplo Præpositi sui peccantium. Illa est latissimè imperandi cupiditas, ut scilicet omnes Societatis homines de se pendentes nutumque suum observantes videat, extra Societatem verò optimum & maximum quemque sibi obnoxium ac propè devotum habeat. *In multitudine* scilicet *populi* subjecti est *dignitas Regis, & in paucitate plebis ignominia Principis*, ut Proverb. 14. affirmat Salomo. Alios etiam libentissimè imperia sua excipientes, ac simul vel innuerit ipse, vel increpuerit digitis, agillimè ad jubendum occurrere, & jussa capessere paratos intueri, hoc enim verò est divisum cum Jove imperium obtinere, ac paulò minùs esse, quàm præsentem Deum. Hujus porrò immensæ & infinitæ suæ Ambitionis dominandique libidinis illustrissimum nuper documentum dedit, cùm per Societatis suæ Patres ab Imperatore contendit; ut omni jure Carolinæ Academiæ Regni Bohemi in Pragense Jesuitarum Collegium auctoritate regiâ translato, suum Archiepiscopo Cardinali ab Harrach jus eriperet, & alicui Jesuitæ, quemcumque Patriarcha suus ei Collegio Rectorem præfecisset, omnes Regni Scholasticos, tam discipulos, quàm Magistros, tum Bibliopolas & Libra-

rios ac Typographos, hoc est quasi dimidiam regni partem subjiceret: etsi Cæsarem eo facto piacularem futurum, inque sanctionem, quæ *Bulla Cœnæ Domini* dicitur, gravissimè peccaturum minimè ignoraret, qua de re ipsius Cardinalis Archiepiscopi libellus videri potest qui ad immanem illius audaciam demonstrandam sufficit. Socii verò, quos idem cacoëthes tenet, se Magnatum amicitiâ ac familiaritate florere, multumque in Aulis præcipuè Principum, gratiâ & auctoritate posse, magni negotia momenti suæ prudentiæ ac fidei à Principibus committi, nec minimum clientibus suis procurationes sive officia, aut dignitates & honores ambientibus præsidium in ipsis esse gaudent. De quo Ambitionis genere audire est operæ pretium, quid ipse P. Claudius Aquaviva in suo *Industriarum* libro *de curandis Jesuitarum morbis* anno 1615. Romæ edito cap. 15. judicarit.

Sæcularitas (inquit) *& Aulicismus insinuans in familiaritates & gratiam externorum, morbus est in Societate & intra & extra periculosus, & istis qui eum patiuntur, & nobis ferè nescientibus paulatim subintrat, specie quidem lucrifaciendi Principes, Prælatos, Magnates, conciliandi ad divinum obsequium hujusmodi homines Societati, juvandi proximos &c. Sed revera quærimus interdum Nos ipsos, & paulatim ad sæcularia deflectimus.*

Similiter *Instructionis pro Superioribus*, libri eodem tempore locoque editi cap. 1. sic eundem morbum describit:

Est & alia malorum radix longè periculosissima, eoque periculosior, quò minùs vulgo noxia censeri solet, rerum scilicet externarum occupatio, in quam Superiores ferri UT PLURIMUM, *ac variis nominibus supra modum effundi solent. Sunt enim qui naturæ quadam propensione ad distractiones proni, non solùm oblatas occasiones cupide arripiunt, ut operam suam impendant, sed eas ipsimet ultrò quærunt, & nasci quodammodo ac succrescere faciunt. Alii per speciem proximos lucrifaciendi, multis sese visitationibus* (seu Principum, Magnatum & divitum congressibus)

greſſibus) *implicant, iiſque non modò non neceſſariis, ſed parum etiam utilibus, atque in his ita verſantur, ut à ſæcularium moribus parum abſcedant.*

Quanti porrò quævis Ambitio ſit periculi, quàmque præſens Societati exitium portendat, in *Conſtitutionum Societatis* libro parte decimâ hoc modo ſignificatur.

Erit ſummi momenti, ut perpetuò felix Societatis ſtatus conſervetur, diligentiſſimè ambitionem, malorum omnium in quavis Repub. vel Congregatione matrem, ſubmovere.

Et in libro *Inſtructionum ad Superiores Societatis.* Inſtruct. 14. cap. 7.

Præcidantur initio iſta familiaritates cum Principibus, antequam adoleſcant & radices agant, quæ Societati noſtræ, niſi fortiter obſiſtamus, graviter minitantur, præſertim cùm Superiores connivent.

Et in eo, qui *Regulas Societatis* complectitur, regularum communium regulâ 41.

Secularia negotia, ut quæ ſunt à noſtro inſtituto aliena & vehementer à ſpiritualibus averſant, averſari convenit.

De ipſa verò Patris Generalis Ambitione Pater Mariana libri ſui de Regimine Societatis cap. 10. ex profeſſo diſputat, & à gravi querela hoc modo incipit.

Pervenimus nunc ad fontem & originem noſtrarum turbarum ac moleſtiarum, quas in Societate experimur. Singularis ferus depaſtus eſt eam. Monarchia iſta, meâ ſententiâ, non humi affligit ac proſternit, non quia ſit Monarchia, ſed quia non ſit benè temperata. Hæc enimverò bellua eſt, quæ quicquid attigit, populatur ac vaſtat. Quam niſi vinculis compeſcamus, non eſt, quòd ullam nobis quietem polliceamur, &c. Et ſi leges habemus, eaſque plures numero, quàm neceſſe ſit, Generalis tamen nihil in gubernatione leges moratur, neque in dandis officiis, neque in admittendo Socios ad profeſſionem, neque in conſtituendis Collegiis, neque innumeris in rebus aliis. Nam ſi leges ſint, ille in omnibus, aut propè in omnibus diſpenſandi ac legibus quem libeat ſolvendi auctoritate utitur. Cumque Monarcha, niſi Tyrannidem exer-

gere velit, de rebus singularibus ac temporariis, nihil nisi de consilii sententia facere debeat, commiseratione dignum est, de quo passim querelæ audientur, quòd res omnes in unaquaque provincia pro eo administrentur ac Provincialis, itemque alter ac tertius scribunt, quos sibi Generalis novit fidos & obnoxios, reliquorum verò nulla ducitur ratio, etsi omni ex parte multùm illis præstent.

Et capite proximo distinctè mala omnia exsequitur, quæ ex Pambasilia, sive absoluta nullisque legum vinculis adstricta Generalis eique similium Provincialium Præpositorum imperii formâ nascuntur: quorum præcipua sunt, quòd minùs justitiæ sit in præmiis ac pœnis pro cujusque merito tribuendis, quàm in quavis latronum ac sicariorum societate: quòd excellens virtus aut doctrina ad honores ac munera impedimento sit, ac vel odium, vel contemptum inveniat: quòd atrocia eorum, qui præsunt, seu Superiorum delicta impunita maneant, non parum sæpe etiam iis ad majores dignitates suffragentur: quòd vectigalia Societatis ex piorum hominum eleemosynis conflata Superiorum sive temeritate & imperitiâ, sive infidelitate ac fraude dilapidentur, corrumpantur, aut alienentur: quòd præclarissima ingenia, quæ alioqui utilissimam Reipub. operam navare potuissent, in Societatem recepta fine ullo ferè operæ pretio in ea desideant, nec solùm in quovis disciplinarum genere parùm proficiant, sed etiam in virtutis amore relanguescant: quòd quicumque saluti & incolumitati suæ consultum volunt, aut ad procurationes & officia adspirant, Superiorum gratiam vel assentationibus, vel deferendis Sociorum nominibus colligere necesse habeant: quòd denique multi innocentes Dei famuli injustè affligantur, prorsusque etiam in Societate interficiantur: cujus rei cùm ingens sit atrocitas, quæ non temerè fidem inventura videatur, cumque Hetruscus interpres vitiosum nactus codicem minùs rectè (item ut in multis aliis) Marianæ verba converterit; totum illum locum capitis XIV. ex Hispanico exemplari recitari placet.

Es cosa miserable, que por nuestros peccados muchas veces

ces se hace el contrario de toto esto: que los buenos ò sin causa, ò por cosas ligeras son affligidos, y aun MUERTOS *por pensar, que no hablaran, ni resistitan: de que se podrian poner la stimosos exemplos: y los ruines son sobre livados, porque les tienen miedo, que es estat el govierno mal trazado y sin niervos. Punto que solo basta, para que Dios hunda la compagnia. Yo siempre he traydo delante de los ojos, que Dios nos afflige por disgustos, y afrentas, y agravios, que à sus siervos en la compania (aun que con buena intencion) se han hecho indevidamente: pues à su bondad pertenece boluer por los suos, y vengarlos de quien con qualquier color los affligiere contra razon.*

Id est:

Miserrimum est, quòd propter peccata nostra plerumque contra fit, ac fieri oportebat. Boni enim aut sine ulla causa, aut saltem levi de causa affliguntur, atque etiam interficiuntur, quòd non videantur oblocuturi, nec restituri, cujus rei luctuosa afferri possunt exempla. Improbi vicissim tolerantur, eo quòd metui sint. (Hoc est, se defensuri multaque aliorum delicta propalaturi videantur.) *Hoc enim verò est vitiosam esse ac sine nervis regiminis nostri formam: quo quidem uno in capite satis causa est, cur Deus Societatem funditùs submergat. Mihi semper ob oculos obversatur, nos à Deo plecti propter molestias, injurias & vexationes, quæ servis ejus (bono quamvis animo) in Societate immeritò obvenerunt, eosque ulciscatur, qui nulla cum ratione quocumque colore eos afflixerint.*

Cùm ergo tam ingentium in Societate malorum causam Ambitio sustineat, omnibus salutem & conservationem Societatis cordi habentibus meritò gratissimum debet accidere, si quis nihil ad diligentiam faciat reliqui, ut pestem istam longissimè à Societate submoveas omnemque ei reditum in posteritatem præcludat. Ejus autem rei facillimam idem P. Mariana rationem commonstrat, si nimirum ista Patris Generalis Monarchia-Aristocratici imperii mixtione temperetur. Quod quidem futurum judicat, si quatuor leges perpetuum duraturæ in Societate figantur. Tanquam

I. Generalis Societatis Præpositus legibus sit devinctus, ut & ipse eas observet, nec quemquam sine Provincialium Conventuum consilio iis solvere, seu cum quoquam dispensare possit.

II. Conventus seu Congregationes Generales statis temporibus habeantur, & loco omnibus nationibus commodiore.

III. In Conventibus generalibus administrationis suæ rationes Præpositus Generalis reddere, eorumque decretis parere necesse habeat.

IV. Conventus Provinciales, vel certe Præpositi provinciales unà cum optionibus sive Assistentibus (quos provinciarum singularum cœtus suis suffragiis elegerit, & Pater Generalis confirmaverit) jus habeant Rectores, Procuratores, Ministros, aliosque officiales constituendi, & abigendi, Sociorum, quos velint ad professionem admittendi, peccantes puniendi, in scholis & Ecclesiis docendi munus dandi & adimendi, quos & quò velint ablegandi, omnia denique illa faciendi, quæ certam & distinctam rerum singularium, & personarum notitiam requirunt, neque tantùm moræ ferunt, ut de iis Romam referatur, indeque responsum exspectetur.

In istis legibus nihil prorsus iniqui esse cùm distinctè ac sigillatim Mariana demonstrat, tum omnes æqui ac prudentes existimatores suâ sponte intelligunt. Quàm multiplex porrò ex ista nomothesia exspectanda sit utilitas, vel ex iis quæ subjiciam, perspicuum evadet.

I. Omnes, qui in Societate vivunt, æquis erunt animis. Superiores enim seu Prælatos ipsi posthac eligent: quoties velint convenient, in proximo conventu aut mutabunt, aut reficient, iis penitius noti erunt; & si quid sit quod eos urat, spe propinquæ mutationis se sustentabunt.

II. Multò plures Societas habebit in omni disciplinarum genere eminentes. Videbunt enim litteris esse pretium, nec (ut adhuc fieri solitum Mariana queritur) quo quisque est doctior, eo ad procurationes & officia minùs idoneum existimari.

III

III. Multorum virtus magis erit conſpicua, & cùm Societatem, tum totam Eccleſiam exornabit. Electio quippe Superiorum penes eos erit, qui ſuâ intereſſe cenſent, ſe optimo cuique ſubjectos eſſe: nec eis aliena virtus formidoloſa eſt: quod contra nunc uſuvenire Mariana quiritatur, ut quorum eſt officia diſtribuere, iis boni, quàm mali, ſuſpectiores ſint.

IV. Non erunt in Societate Adulatores, ſublatâ cauſâ cur quiſquam eorum qui præſunt, gratiam aſſentatione colligere conetur. Officiorum enim conſequendi ſpes iis tantùm relinquetur, quos provinciales Socii multorum annorum uſu ad ea maximè idoneos compererint.

V. Exploratores, delatores, ſycophantæ, deterrimum genus hominum, à Societate poſthac exſulabunt, quippe in qua nemo erit, qui ſuâ intereſſe putet, ſibi ſingulorum ingenium, proclivitates ad vitia, & occultiora peccata noteſcere. Præpoſiti enim provinciales cum ſuis Aſſiſtentibus multorum annorum contubernio provinciæ ſuæ ſodales ita pernoſſe poterunt, ut de illis potiùs aliorum delationi, quàm ſuæ ipſorum experientiæ credere nequaquam debeant. Generalis verò Præpoſitus ſatis habebit, ſi de majoris tantùm momenti rebus provincialium conventuum relatione, aut ſaltem ab iis Sociorum, quorum fides & integritas ſatis ſpectata ſit, ſubinde doceatur.

VI. Nullum erit periculum, ne officia Societatis fiant vænalia: quo quidem periculo Societatem hoc tempore minimè vacare in libri ſui Epilogo Mariana ſignificat. *Multa enim ex Collegiis munera Romam ſubinde mitti, quorum numerus uſque eò multiplicari poſſit, ut ad officia pretio paranda ſatis ſint.*

VII. Societatis vectigalia majori cum fide, integritate ac prudentia adminiſtrabuntur, quàm adhuc fieri ſolere ex Marianâ cognoſcimus. Ait enim cap. 8. *Superiores imperium habere nimis abſolutum & independens, ac quidquid cuique libeat facere. Quod alter adificavit, ab altero dirui; quod alter plantaverat, alterum*

 evellere,

evellere, eâque re maximarum impensarum minimè necessariarum causam praberi: nec etiam bonâ fide impensarum rationes exigi, & quamvis exigi solerent, si quis tamen Rector aut Procurator minùs fidelis sit, magnas eum summas pecuniarum dilapidare posse. Et cap. 14. queritur *Provinciales ac Rectores, si vel gravissimè peccent, violando regulam ac statuta, ædificando & diruendo sine ulla necessitate ac nemine consulto, dilapidando facultates Societatis, aut largiendo consanguineis, non nisi post multos demum annos puniri, sed non aliâ pœnâ, quàm ut eis abrogetur officium quod gesserunt, dato plerumque alio meliori.* Posthac nihil horum usuveniet, si Superiorum potestas sit legibus adstrictior, neque eis sine conventuum provincialium consensu quicquid libuerit facere liceat.

VIII. Societas posthac ære alieno non sic obruetur, ut nunc fieri Mariana cap. 8. queritur. *In sola* enim *Provincia Toletana plusquam ducenta quinquaginta ducatorum millia alieni æris esse, eoque id fieri quod facere Jesuitæ negligant id quod aliis suadent & præcipiunt, ut nimirum reditus suos metiantur, nec plus expendant, quàm possident.* Et cap. 15. universè omnes Jesuitas sumtuosos esse totidem verbis fatetur: *la gente de la Compañia es tan amiga de gastar, los grandes y los chicos, que non se como en este non se repara.* Id est, *Societatis homines à minimo usque ad maximum tam sunt propensi ad expendendas pecunias, ut nesciam quî fiat, quod malo non adhibetur remedium.* A Superioribus scilicet sumtuum factorum rationes non exiguntur, eaque res eos in faciendis impensis reddit animosos. Alii porrò eorum exemplo depravantur, ut se pauperes esse ac peccata populi comedere, sive eleemosynis victitare, parum meminerint.

IX. Nulli posthac impunè erit deliquisse, neque quemquam vel Superiorum gratia ac favor, vel mutua peccatorum conscientia ac dissimulatio commeritæ pœnæ eximet, velut quotidie usuvenire, nulliusque Superioris ob gravissimas culpas multati exemplum exstare sæpius Mariana dolentissimeque expostulat.

X.

X. Nulli bono & innocenti vel levissimæ injuriæ, nedum capitis discrimen à Superiorum impotentia imminebit. Conventus enim provincialis erit τῶν εὐθυνῶν κύριος, hoc est, gesti officii rationes à Superioribus reposcet, factasque innoxiis injurias vindicabit.

XI. Non sic mutuò alter alterius honorem depeculabuntur, ut nunc faciunt, Mariana teste, cujus cap. 13. verba sunt: *Yo osaria asegurar, que si los Archivos de Roma se desembueluen, que no se hallarà uno solo, que sea hombre de bien.* Id est, *Liquidò asseverare ausim, si Romæ Patris Generalis scrinia evolvantur, ne unum quidem solum Jesuitam inventum iri, qui sit vir bonus.* Quid nunc externos de ipsis existimare volunt, si ipsi inter se mutuò se tabulis consignatis & Romam missis testantur esse improbos & intestabiles?

XII. Errores si qui sunt tam in docendo, quàm in vivendo., Provincialium conventuum intelligentiâ animadvertentur & auctoritate corrigentur: quod contrà qui nunc rerum potiuntur, Mariana testante, sunt & rerum & literarum imperiti, ex eoque confidentes, qui monere se asperrimè patiuntur, suamque ac Societatis universæ existimationem in eo verti putant, si quid credatur in Societate minùs rectè fieri, seque alieno vel exemplo, vel monito indigentes videri. Hac de re Mariana videri potest cap. 1. & 2. & 6.

XIII. Generalis Præpositus Societatis minùs posthac negotiis obruetur, abdicatâ curâ rerum singularium, quarum notitia explorata, rectæque administrationi necessaria, ex longinquo haberi non potest, cùm aliter atque aliter iisdem de rebus scribi ad eum soleat, pro eo ac quisque gratiâ aut odio impellitur, aut etiam in describendis actionum alterius attributis seu circumstantiis aut fallitur aut fallere conatur.

XIV. Liberabitur idem Generalis molestissimâ multa absorbendi ac dissimulandi necessitate, dum veretur eos offendere sibique infestos reddere, qui auctoritate pollent, & affeclis adscitis Societatem in studia factionesque diducere, aut Principum favore subnixi Ro-

mam provocare, ibique occulta dedecoris manifestare, & invidiam Generali conflare multiplexque negotium exhibere possunt. Quod quemdam Vallisoleti Jesuitam fecisse Mariana cap. 4. narrat, ubi etiam monet, *Valde debilem esse Generalis potentiam, simul ac respectum & auctoritatem apud Socios amiserit, cùm multæ sint rationes, quibus ei resisti & cuniculi adversus eum agi possint.*

XV. Nemini Sociorum invisum erit Generalis imperium, si non illius, sed Provincialium conventuum auctoritate, ea quæ aliquid habent odii, administrari viderint, de quibus agit Mariana cap. 16.

XVI. Non præbebitur mala species, nec offensæ ac scandali occasio, quæ vitari non potest, si Superioribus nulla legum cura sit, cùm eas non secus ac telas aranearum perrumpunt ac libidine suâ pro ratione utuntur. Marianæ verba sunt cap. 19. *In omnibus ferè legibus dispensat non modò Generalis, sed alii quoque Superiores.* Et cap. 15. *Quàm multæ constitutiones fuerunt mutatæ, & quidem (quod pejus est) nulla cum auctoritate?* Quid tandem refert bonas ferri leges, si Superiores illas non teneant, earumque vim jus fasque sit Superioribus minuere? *Reges gentium dominantur earum,* hoc est ex libidine sua, non ex legum præscripto eis imperant; *Vos autem non sic.*

XVII. Externi longè pluris Societatem facient, in eamque admitti expetent, cùm leges in ea probè stabilitas esse, nihilque in eas Superioribus licere intellexerint.

XVIII. Longè stabilior ac diuturnior erit Societas sublatis offensarum, dissidiorum ac factionum occasionibus. Nec enim quisquam erit, qui formam imperii mutari suâ interesse putet, quemadmodum adhuc factitatum Mariana passim testatur. Verba ejus in procemio sunt: *In Societate tam multæ turbæ ac seditiones fuerunt excitatæ, ut miraculi sit, inveniri aliquem qui non fuerit illis implicatus.*

XIX.

XIX. Nullum posthac à sæcularitate & Aulicismo Societati erit periculum, cùm qui aulas & Magnatum domos sectantur, plusque negotiis sæcularibus implicantur, eo plerumque id faciant (ut cap. 20. Mariana disputat) quod se in Societate jacere nulloque numero haberi intelligunt, sibi etiam adversus Superiorum injurias præsidium ac tutelam comparare student. In posterum virtuti erit pretium, neque quisquam à Superiore sibi minùs æquo metuere necesse habebit.

XX. Principibus posthac Jesuitam à Confessionibus & domus suæ familiarem habere postulantibus minore negotio præcidetur, & ingens, quod istæ Principum familiaritates Societati comminantur, periculum evitabitur, si Superiores sibi quemquam legibus Societatis solvere integrum non esse, remque eam à Conventus generalis auctoritate pendere excusaverint. Quam ad rem etsi satis videri debet, quod secundæ Congregationis Generalis Canone perspicuè sancitum est, *ne quisquam* Jesuita *Principibus aut Magnatibus, sive Ecclesiasticis, sive sæcularibus, assignetur, qui Aulas eorum sequatur, & Confessarii, aut Theologi aut quovis alio munere fungatur*, quia tamen Principes interdum improbiùs contendunt, ac ne bimestri quidem Jesuitæ alicujus contubernio contenti sunt, parum omninò pensi habentes, quòd Christum à Petro ter negatum sciunt, qui tamen sine controversia & Religiosus, & de Societate Jesu, & primus ejusdem Societatis Præpositus generalis fuit, & non *duobus mensibus* (quod Jesuitis idem Canon permittit) sed vix duabus horis in Ecclesiastici Principis Aula desederat: propterea præclaram Societati operam navasse censendus est Gaspar Scioppius, cùm veram omnique injustitiâ & periculo vacuam capiendi & conservandi idonei Confessarii rationem Principibus subjecit. Sic enim illi Societati molesti esse desinent, nec ut suâ causâ leges ejus migrentur, & agendis ad statum ejus convellendum cuniculis occasio præbeatur, postulare volent. Monitos autem Jesuitas volo longè Consultationem illam Scioppii fore πιςότερον magisque flexanimam, si & ipsi seriò connitantur, sibique

Aulas omnes, Principum amicitias, clientium officia, omnem denique *beatæ Fumum & opes strepitumque Romæ* in offensu esse fidem omnibus faciant. Ita poterunt illi, quod homini Religioso in primis votis esse debet, *sub paupere tecto Reges & Regum vita præcurrere amicos.* Aliter parum moniti illius memores videbuntur, quod est Ecclesiastici cap. 32. *Ne credas te viæ laboriosæ, ne ponas animæ tuæ scandalum.*

ANNO C. N. M. D. C. XXXIV.
MENSE MAIO.

VI.

FORTUNII GALINDI

CANTABRI

DE CAUSIS

PUBLICI ERGA

JESUITAS ODII

DISPUTATIO.

QUOD passim usque eo invisi sunt Jesuitæ, nec ab Hæreticis modò, sed etiam à plerisque Catholicorum in sermonibus minùs bellè audiunt, id ego partim gratis, partim nonnulla quorundam culpa fieri existimo. Gratis quidem, quia ut plerisque persuasum est, nisi Jesuitæ singulari Dei dono hac ultima mundi ætate excitati summis viribus obstitissent, actum jam esset in Germania de religione Catholica: nam hi juventutem ad Religionem adsuefecerunt, Sacer-

cerdotes non minùs bonis moribus, quàm literis instruxerunt, Principes excitarunt, Hæreticos voce ac stilo represserunt: quibus nominibus immortales Societati gratias deberi, neminem qui bona fide sit Catholicus negare, nec veræ Jesuitarum apud Deum hominesque gloriæ intercedere velle arbitrantur: qui nimirum delectos populi Israël sub duce Jesu in campestribus adversus Amalechitas signis collatis depugnantes vident, eorumque virtuti secundum belli exitum assignant, qui tamen uni Moysi in collis vertice oranti ejusque adminiculatoribus debetur. *Cùm enim Moyses levaret manus, vincebat Israël: sin autem paululum remisisset, superabat Amalec*, Exod. 17. Hanc porro figuram fuisse modi illius, quo Ecclesiæ hostes vincit oportet Judit. 4. sic monemur: *Moyses Amalec confidentem in potentia sua, non ferro pugnando, sed precibus sanctis orando dejecit. Sic erunt universi hostes Israël*, ut nimirum non humanæ potentiæ, eruditionis aut eloquentiæ armis, sed hominum sanctorum Deo vacantium orationibus devincantur.

Culpa verò Jesuitarum, quæ ipsos passim invisos reddit, hæc est, quòd nonnulli plus aulis & consiliis ac negotiis Principum immiscentur, & Monopolium quoddam gratiæ apud Deum & Principes instituere conantur, ut omnes ad se convolare, & non modò apud Principes, sed etiam apud Deum ipsis interpretibus uti postulent: eos verò, qui apud Franciscanos, Dominicanos, Augustinianos aliosque peccata confitentur, pro viris minùs bonis habeant. Itaque videre est in aulis, ubi Jesuitæ dominantur, pietatem esse quæstuosam. Si quis enim crebrò Jesuitis confiteatur (postquam scilicet atrociora peccata priùs Monacho alicui confessus est) & in audienda missa utroque genu continuò nitatur, pectus quoque fortiusculè oppugnaverit seu pugno percusserit, Sodalitati B. Virginis nomen dederit, pueriles eorum comœdias ac fabulas, quamvis pædagogicarum ineptiarum & præstigiarum plenissimas, plausu prosequatur, in omnibus denique rebus suum eis studium probaverit, hunc continuò

pium

pium ac Deo devotum hominem esse, & Principibus accuratè commendari, officiisque lucrosissimis affici oportet: in quibus si postea vel facinorosissimè se gerat, Principes depeculetur, provinciales spoliet, dum tamen Collegio mittat munera, eisque, si qua pecunia commissa, si qua mulcta pecuniaria imposita sit, maturè indicium faciat (ne quis eos scilicet in ambienda ea pecunia apud Principes antevertat) eum tueri nequaquam sibi Religioni ducunt, quippè qui Societatem opibus, potentia, Principumque gratia florere minimè gloriæ Dei disconducere intelligant. *Sive manducatis* (ait Apostolus 1. Cor. 10.) *sive bibitis, sive aliud quid facitis*, & homines facinorosos in Societatem munificos patrocinio vestro complectimini, *omnia in gloriam Dei facite. Universa enim propter semetipsum operatus est Dominus, etiam impium*, maximè qui opibus suis piorum conatibus adjutorem se præbet, *Prover.* 16. Laudem ergo summam meretur sapientia quorundam magnorum Principum, qui quamvis Jesuitas ament plurimùm, eos tamen in Collegio suo continent, neque pedem in Aulam ponere permittunt, nisi cùm vel Confessore eis opus est, vel alioquin necessitas aliqua Jesuitis ad Principem accedendi imponitur. Nimirum potest pietas etiam generosa ac virilis, minimeque aut puerilis aut effeminata esse, neque continuò odit Jesuitas, si quis non in omnibus arridet aut applaudit, neque mimo eorum histrionem se præbet. Et sanè nemini plus quàm ipsis contulit, qui operam addit, ut suarum rerum satagant, neque præfecturam aulicorum negotiorum sibi vindicent. Cùm enim sint homines de schola, pædagogicique loci ac judicii, fieri facilè potest, ut aberrent & allucinentur in dandis consiliis politicis & œconomicis; quod cùm fit, omnis rei malè gestæ culpa in ipsos, & quidem in totam Societatem imponi solet, adeòque publico omnium odio obnoxii minùs deinceps aliis prodesse possunt, recteque illud Homeri in eos confertur, quod de Margite protulit: *Multa quidem norat, sed pravè eadem omnia norat.* Quin etiam cùm pernicio-
sorum

sorum & malè vertentium consiliorum participes aut conscii minimè fuere, quia tamen multùm in aulis apparent, & familiariùs Principibus utuntur, suspicionem πολυπραγμοσύνης, quodque talia ipsi dederint consilia, effugere nequeunt. Sed etiamsi nihil ejusmodi usuveniret, adhuc tamen S. Petri exemplum eis relinquendarum Aularum consilium subjicere debebat: nam is semel modò Aulam ingressus, ter Christum negavit, quid mirum, qui in Aulis habitant, si vel semel Christum negent? Cùm se scilicet plus S. Petro Christum amare vix videri velint.

Odium etiam ipsis commovet, quòd palam est, eos nimium seipsos amare, nimisque pretiosos operarios esse, qui quidem putent, se minùs Ecclesiæ navare operam posse, si non omnibus rerum copiis & commoditatibus affluant: quid autem fiat Monachis, aliisque qui & ipsi prodesse publico possent, edantne an esuriant, parum pensi ducant: modò ipsis de copiosis fructibus annuis satis provisum sit, quibus magnificas palatiorum moles excitare possint. Itaque sæpè nihil verentur, Principibus ac proceribus oneri esse; magnasque in ærariis eorum vel cum integrarum provinciarum damno maximo, lacunas facere, cùm tamen velut Religiosi & publicæ utilitatis studium professi, id unicè dare operam deberent, ut sua opera quàm minimè hominibus constaret. *Si populo consulis* (ait Cicero) *remove te à suspicione privati alicujus commodi.* Et verò, si vel maximè sua sponte Principes adeò in ædificandis ipsorum palatiis damnosos esse viderent, rectius facundia sua ad dissuadendam ejusmodi insaniam uterentur, iisque ad suscipiendam eorum curam, quibus egestatis metus, ne Catholici fiant, quod sibi scilicet, uxoribus ac liberis nulla victus spes apud Catholicos ostendatur, auctores essent, hocque Clementis Alexandrini aureum dictum auribus eorum instillarent: *Scio Deum potestatem nobis usus dedisse, sed eum tamen usque ad id, quod est necessarium, & usum communem esse statuit. Absurdum verò ac turpe est unum lautè vivere, cùm multi esuriant, quanto enim est gloriosius*

mul-

multis benè facere, quàm magnificè habitare? Quantò autem prudentius in homines, quàm in lapides & in aurum impensas facere? Atque hoc tanto studiosius facere deberent, quòd multis jam suorum experimentis cognoverunt, quanti ad permovendos hominum animos momenti habeat verus, non adumbratus paupertatis amor. Sic enim Possevinus scribit lib. 4. Biblioth. cap. 9. *Sinenses & Indos cùm in Jesuitis pecuniæ rerumque mundanarum contemptum vident, mirificè in eorum admirationem rapi, & ad amplectendam Christi fidem velut præparari.* Oportet ergo ut minimè verum sit, quod vulgo dicunt, *Cœlum non animum mutant, qui trans mare currunt.* Quamdiu enim apud nos Europæos sunt Jesuitæ, longè aliud, quàm apud Indos & Sinenses ingenium præ se ferunt, neque unquam satiari possunt, quin postquam jam de victu abundè eis cautum est, semper sive in sacram supellectilem, sive in commodiorem & laxiorem habitationem, sive in hortorum amœnitatem, sive in apparatum Comœdiarum, quem nisi sumptuosissimum habeant, cadere fabulas putant, seu quam denique aliam ad rem minimè necessariam stipes odiosè corrogent. Et sanè si verum quærimus, si vel optimum finem habeant propositum, animarum nempè salutem & Dei gloriam, plus tamen in humanis adjumentis, quàm in Dei auxilio, fiduciæ ac præsidii collocant. Itaque Deus minùs etiam conatibus eorum benedicit; neque Miraculorum gratiam item ut aliis Religiosis Ordinibus largitur. Sunt enim modicæ fidei, manusque oculatas habent, nec ferè credunt, nisi quod vident. Sic enim affectos dicit Christus eos, qui parum in fide firmi sunt: *Nolite soliciti esse dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Hæc enim omnia gentes inquirunt:* Ii scilicet, qui fidem non habent: sed fidei Miraculorum effectricis est, *contra spem in spem credere, nec hæsitare diffidentia, sed gloriam dare Deo, qui vocat ea quæ non sunt, tamquam ea quæ sunt.* Magnopere quidem ipsi animis anguntur, quòd Miraculorum dono multo cæteris Religiosis inferiores inveniantur, & quoties-

tiocumque casu aliquid rari ab ipsis patratur, continuo miraculum clamant. Sed nondum adhuc Deus ulli ex Societate tantum largitus est, ut ejus consecrandi & Divis adscribendi seu canonizandi satis justas se causas Ecclesia habere crederet, non quidem quòd Societatis institutum non æquè sanctum aut Ecclesiæ fructuosum sit, quàm Franciscanorum, Dominicanorum, ac similium; sed quia Jesuitis occasionem superbiæ nasci non vult. Cùm enim partim propter magnos viros, quos Societas habuit, partim propter Principum gratiam multi tantoperè inflentur, velut mox attingam, quanta sui ignoratio eis accessura esset, si etiam miraculorum gloria Societatem illustraret? Hac de causa Deus Prophetas non statim solet exaudire, ne sibi ipsis blandiantur, ut Elias, Elisæus, Jeremias exemplo sunt. Altera causa est, quia Deus docere vult, in omnibus rebus, maximè in negotiis ipsius Dei gloriam præcipuè spectantibus, non quidem negligenda esse ordinaria rei conficiendæ adjumenta sivè media, non tamen nimium humanæ prudentiæ aut operæ fidendum; nam hoc perinde est, ac si quis ipse solus omnia peragere, Deo autem nullas partes relinquere velit.

Sed etiam apud homines minùs gratiæ propterea invenire solent, adeoque ipsi sibi sæpè occasiones maximorum operum præcidunt. Multi enim quo minùs eos admittant, iisque Collegia ædificent, hoc potissimùm metu præpediuntur, ne nunquam satis habituri, sed semper plus petituri sint, donec nihil quod impetrare queant, reliqui fecerint. Nam tametsi gratis docent, nec quisquam ipsorum ullius rei dominus est, quid hinc tamen Principes ac Provinciæ compendii lucrique faciunt, cùm aliter eorum opera uti non possint, nisi maximis impensis Collegia eis exstruant, & vectigalibus peramplis augeant?

Præterea Monachos, aliosque viros doctos, qui egent, plerumque sibi infensos reddunt, cùm omnes hæreditates & legata ipsi captent, omnesque bolos cæteris præripiant.

Hæretici denique, cùm pecuniarum in Collegia Jesui-

suitica ingredientium multa passim, egredientium verò nulla usquam vestigia videant, eosque frugaliter vivere credant. neque in victum & amictum, multum impendere sciant, Thesauros ab ipsis cumulari, & rerum novarum sive turbarum fundamenta jaci & adjumenta comparari suspicantur, injustè quidem eos agere, qui præter opes jam paratas adhuc tam in petendo assidui sint, cæterisque egentibus obstent, eamque ob rem odio dignos esse existimant. *Est intolerabilis res poscere nummos & contemnere. Indixisti pecuniæ odium: hoc professus es, hanc personam induisti, agenda est: Iniquissimum est te pecuniam sub gloria egestatis acquirere*, ait Seneca 2. de vit. beat.

Odium quoque Societati parit, intolerabilis quorumdam Jesuitarum typhus sive fastus; cùm quia Societas multos excellenti doctrina præditos viros habuit, continuò se quoque pro talibus haberi postulant, quasi magnificè se circumspiciant & conclament: *Nos poma natamus*. Itaque neminem jam pro Oratore, Poëta, Philosopho ac Theologo haberi volunt, nisi vel Jesuita sit, vel certè Societatis discipulus fuerit. Omnijugæ denique sapientiæ officinam, imò Monopolium instituunt, neminique vel minimæ doctrinæ opinionem, nisi eam Jesuitis acceptam referat, relinquunt: eâque scientiæ persuasione inflati doctissimo cuique superciliosè imperare, eorum scripta non aliter, quàm classicorum suorum compositiones censuræ suæ vindicare, tyrannidem denique in literis exercere audent. Quid quòd Principum favore ad patrocinandum sceleratissimo cuique, sæpè non aliam ob causam abutuntur, nisi ut suam potentiam ostentent? Ut nimirum alios in clientelam suam alliciant, quam manifestò noxiis utilem fuisse constiterit. Quin usque eo amabilis illa insania & dominandi libido eos agit, ut subditis adversus magistratum stimulandis exemplo esse audeant, & Principes summos non in omnibus obsequio suo paratos contumeliosè tractent, cujus rei exempla in medium afferre possem, nisi ipsorum Principum existimationi consulendum putarem.

Postre-

Postremò, Curiositas non postrema multorum adversus eos odii causa est. Romæ quidem omnibus omnium rebus ac negotiis se admiscent ; & nihil seu sacrum, seu publicum, seu privatum, nisi se interpretibus aut internunciis transigi volunt. Itaque qui Canonicatum, Abbatiam, Præposituram ambit, relictis rebus ad Jesuitas advolat. In contrahendis rebus majoris paulò momenti, inque Nuptiarum conciliaturis, nihil felicius, nisi Jesuitis proxenetis, transigitur. Pontifex denique Paulus V. in cura rei familiaris sive constabiliendæ, sive locupletandæ, Jesuitarum Procuratore utitur : quem etiam opinio est, tametsi faciem vix hominis habet, & nihil admodum litterarum didicit, mox Cardinalem creatum iri, quia videlicet cùm fœcundum fallaciarum pectus concusserit, inveniendi argenti technas instituere, & difficultates nummarias expedire novit. Itaque non modò quotiescumque velit velo sublato intrare, exclusis qui priores accersiti venerunt, Principum Legatis, sed etiam quos visum ei fuerit alios secum introducere potest. Adeò præstat acquirendarum pecuniarum, quàm animarum studiosum & peritum esse, apud illos certè, qui cùm animarum Christi sanguine redemptarum curam in se receperint, vel quid anima sit nesciunt, vel non pluris animam hominis, quàm piscis faciunt, quod, credo, suum officium piscatum quendam esse aliquando per strepitum inaudierint : quibus propterea gratior fuerit, qui animam Auri cum Paracelso, quàm animam Saxoniæ Electoris invenisse se nuntiet. Cùm ergo Jesuitæ quoque in eorum censum veniant, qui aurum & argentum unde, quo jure, quaque injuria eruere & cumulare sciunt. (*Unde habeas, quærit nemo : sed oportet habere*, ait Poëta) quomodo non πολλὰ πράττοντες sive Ardeliones & Curiosi habeantur, qui quidem curam suam in negotia tam longè diversa simul intendant? Nam tametsi Pontifex potestatem habet dispensandi de incompatibilibus, hoc est, eos legibus solvendi, qui simul Sacerdotia possident, quæ alioquin per leges simul possideri nequeunt : rursum tamen disertim Chri-

stus

stus negat, posse unum eundem hominem simul Deo & Mammonæ servire, sive simul regnum Dei, & pecunias quærere. *Non potestis* (ait Christus) *Deo servire & Mammonæ. Ideò dico vobis, ne soliciti sitis animæ vestræ, quid manducetis, neque corpori vestro, quid induamini. hæc enim omnia gentes inquirunt. Quærite autem regnum Dei, & justitiam ejus.* Sic Apostoli ipsi, & qui Apostolis succedit Pontifex ipse, non simul possunt regnum Dei & pecunias quærere (nam *qui unum horum diligit & sustinet, alterum odio habebit & contemnet*, ait Christus) multò minùs hanc tantam plura simul curandi potestatem Jesuitis Pontifex impartiri poterit. Viderint ergo Jesuitæ, qui utriusque studium & curam profitentur, aut certè non dissimulant, quomodo justum non Hæreticorum modò, sed etiam Catholicorum odium effugiant. Mihi quidem jam multis abhinc annis minimè curiositas eorum probari potuit, cùm adolescentes quosdam, amicorum meorum filios, quos Romæ ad Jesuitarum scholas deduxeram & in disciplinam dederam, tam subtiliter & sigillatim de omnibus, quæ ad parentes, eorumque bona fortunasque pertinerent, examinatos comperi. Cùm enim putarem eos à studiorum Præfecto seduci, ut eorum in literis profectus exploraretur, conclusi fuerunt in cubiculo quodam, ubi Jesuita quidam magnum volumen, cujusmodi sunt Mensariorum tabulæ, sive acceptorum expensarumque codices, protulit, in eumque omnia quæ rogati respondissent, magna cum fide perscripsit. Quæstiones porrò hujusmodi ferè erant: Quod ipsis nomen esset? Quæ ætas? Quas priùs Scholas adiissent? Qui essent parentes? Quæ illorum ætas? Qui census? Haberentne prædia & fundos, & ubi? Quas cognationes, consanguinitates, affinitates; & utrùm ex iis adhuc hæreditatum aliquarum accessionem sperarent? Tum utrùm ipsis essent sorores, eæque innuptæ, & nubiles, an jam nuptæ & quibus? Hæc ubi mihi domum reversi nuntiarunt adolescentes, non usque eò obtusus aut stupidus fui, quin illud, quod sibi cum ejusmodi examinibus ac volumi-

luminibus volunt Jesuitæ, planè perspicerem. Cùm enim postea supplemento opus est, juvenesque hortandi ut *eandem ire viam pergant*, *& eidem incumbere sectæ*, tum nequaquam diu in delectu laborare attinet. Statim enim ad libros ejusmodi consultum itur, qui optima fide referunt, quos benè nummatos & amplorum patrimoniorum hæredes cooptare in Societatem possint, in promptuque est eis, ut dicant Terentii verbis: *In illis fructus est, in his opera luditur*. Itaque non multò post cùm adolescentulos illos prorsus nihil in scholis proficere intelligerem, nisi quòd sæpius fabellas aliquas ab oscitante magistro in lectionis loco recitatas domi referebant, simul etiam quod mihi alii quidam nobilissimi juvenes, qui in contubernio, & convictu Jesuitarum vivebant, affirmassent, Pæderastiam quotidianum inter Scholasticos convictores peccatum esse, quod quidem, si quis nesciret, vel ex ipsius Rectoris verbis, quibus ab eodem auditores dehortari minùs prudenter soleret, id addiscere posset: quemadmodum etiam alicubi in Germania Jesuitis in Confessione imprudentius sciscitantibus, adolescentes ad ejus peccati notitiam inductos, eâque occasione integra penè collegia contaminata fuisse ex hominum spectatæ fidei testificatione mihi constat: propter has igitur aliasque causas nolui adolescentes illos deinceps in scholas Jesuitarum mittere, sed præceptori eorum domestico, ut domi eos doceret, mandavi. Sed etiam illud Curiositatis suspicionem Romæ, atque haud scio an & alibi, conflare eis solet, quòd complures primariæ matronæ tantùm non quotidie ad eorum Ecclesiam accedere, ibique non minùs duabus, tribus horis desidere, & cum Confessariis suis serere sermones solent. Et tamen verisimile non videtur, eas quotidie tam multa peccare, quibus enumerandis tantum tempus sit necessarium. Itaque cùm mulieres sint futiles ac rimarum plenæ, neque res arcanas facilè continere sciant, non videntur alio consilio quotidie tam diu à Jesuitis detineri, quàm ut ab iis multa expiscentur & audiant: cùm præsertim se novarum rerum audienda-
rum

rum cupiditate teneri non obscurè ferant. Itaque certatim à maximo & minimo visitantur, totosque sæpè occupant dies in admittendis salutatoribus, quorum alii aliis succedunt, ita ut sæpè singulis vacare nequeant, sed ferè comperendinent aut quamvis aliam diem eis constituant. Itaque opinio est plerorumque omnium, non esse ullum totius orbis sive Regem, sive Principem, qui perinde ac P. Generalis omnium, quæ in universo orbe, etiam apud antipodos aguntur, notitiam habeat: non modò quia Rectores ac Provinciales per orbem totum dispersi vi sacramenti, quo ei auctorati sunt, octavo quoque die ad eum scribunt, sed etiam quia quotidie partim qui operâ ipsorum indiget, partim qui novi aliud audire desiderat, partim qui novarum rerum nuncium aliorum sive literis, sive sermone accepit, siye ad ipsum Generalem, sive ad alios Jesuitas advolat, qui quoniam non unius omnes nationis sunt, adeoque partium studium omnino deponere nequeunt, nequaquam falli se putant, qui singulos omnia ad nationis suæ commodum referre, & Generalem eodem flectere conari suspicantur, parumque adeò abest, quin conferant in Jesuitas, quod ante aliquot sæcula Johannes Sarisberiensis lib. 7. cap. 21. in quosdam sui temporis Religiosos scripsit: *Rumusculos inquirunt, tumultibus gaudent, diffidentium secreta explorant, ut eadem nunc ad amicos perferant, nunc ad hostes, utriusque grati, utriusque perfidi; magis tamen ad ista videntur idonei* (nimirum ad secreta horum illis enuncianda) *qui ab imagine Religionis minus habentur suspecti.* (Quis enim Princeps credat, suum secretum per Confessarium P. Generali apertum esse, eaque via ad alios postea emanasse?) *Quid in Palatio, quid in foro, quid in agris expediat, soli creduntur nosse, quia universa hæc præ cæteris videntur curare, qui istis jugiter immiscentur. Si conveniant patres in Curia, cives in foro, milites in expeditione, si denique Concilium aut Synodus convocetur, præcipuam sedium partem occupabit umbratilis ista Religio. Arguunt Clerum de moribus corrigendis, sollicitant Principatus & potestates: testimonium*

nium sibi acquirentes justitiæ suæ, si vitæ detrahant alienæ. Laudabilium virorum Collegia expetunt, arduas subeunt professiones, ostentant difficilia, & familiariùs, sibi propitii, possibilia & quæ humaniora sunt, exsequuntur. Nec tamen à fraude istorum, religionis veræ diminuitur gloria. Nam indubitanter omnibus constat, quia nomina quæ profitentur, & quorum pollicentur officia, honestissima & fidelissima sunt. Facie pallorem ostentant, profunda ab usu trahunt suspiria, obstipo capite, comâ brevi, capite ferè raso, voce demissa, incessu tranquillo, & quasi gressu quadam proportione composito, pannosi, sordes vestium & affectatam venditant vilitatem, ut eo faciliùs ascendant, quò se studiosiùs videntur in locum novissimum dejecisse, & qui sponte suâ decrescunt, crescere compellantur inviti. Hi sunt, qui Potestatibus persuadent, ut propter vitia personarum jure suo priventur Ecclesiæ Decimationes & primitias Ecclesiis subtrahant, & Ecclesias ipsas accipiant de manu Laicorum. Hi sunt qui prædia avita subtrahentes indigenis, vicos & pagos redigunt in solitudinem, & in suos usus vicina quæque convertunt, Ecclesias diruunt aut in usus revocant seculares. Quæ domus orationis fuerat, aut efficitur stabulum pecoris, aut opilionis aut lanificii officia. Et quidem majora impunè faciunt, & quasi cornibus geminæ potestatis Ecclesiam, in cujus sinu quiescunt & proteguntur umbra, ventilare non cessant. Ad Ecclesiam namque Romanam confugiunt: implorant opem ejus, protectionis impetrant clypeum, ne cujusquam possint malignitate vexari, & ut se possint pleniùs exhibere, ne decimas dent, Apostolico privilegio muniuntur. Procedunt ulteriùs, & quo sibi plura impunè liceant, à jurisdictione omnium Ecclesiarum seipsos eximunt, & efficiuntur Romanæ Ecclesiæ filii spirituales. Deinde secularium potestatum implorant auxilium, & eis divinam gratiam pollicentur. Eos qui veniâ indigent, suis aggregant SOCIETATIBUS, *Confessiones excipiunt, ligare præsumunt & solvere. Potentiores tamen & ditiores, favore vel mercede receptâ, faciliùs exonerant, & peccatis alienis humeros supponentes, jubent abire in tunicas & vestes pul-*

las, quidquid illi se commisisse deplorant. Consentiunt ergo moribus iniquis, & popularem provocantes affectionem assentationibus obturant aures hominum, ne increpationes audiant Prælatorum. Si eis obloqueris, Religionis inimicus, & veritatis diceris impugnator. Feras itaque patienter, si injurias & damna intulerint, qui licentiam omnium Apostolicâ & Regiâ authoritate obtinuisse videntur, nam & hoc meritis eorum deberi creditur. Circumeunt ergo Ecclesias, Collegiorum *suorum merita præconantur, abolitiones criminum portant, & interdum prædicant Evangelium novum, adulterantes verbum Dei. Primò quidem dum eorum Religio paupertate gaudebat, & in aliorum necessitates aut usus effundebat viscera sua inopiæ, indulta sunt privilegia professionibus, quæ necessitate jam cessante & frigescente charitate potius avaritiæ, quàm religionis instrumenta creduntur. Ecce enim quia omnes hi privilegiati quæ sua sunt quærunt, &* Jesus *qui prædicatur in publico aut omnino abest, aut in abditis latet.* Hæc & alia Sarisberiensis.

Hæc igitur ferè sunt, quæ Jesuitas Hæreticis offensos reddere solent, quæ quoniam plus in oculos incurrunt, quàm virtutes, celeriùs etiam excipi & divulgari solent. Nam & virtutes ab iis, qui eas habent, ferè dissimulari solent propter vitandum superbiæ periculum, & actiones virtutum calumniam sæpè effugere nequeunt; ut res præclarè gestæ non bono consilio susceptæ videantur. Hominum porrò plerorumque ingenium est, ut errata aliorum etiam minima perscrutentur, benè facta verò, quamvis in propatulo posita, prætereant; quemadmodum vultures corpora viva ac sana non sentiunt, morticina verò sive cadavera, tametsi longè remota, odore persequuntur. Multos quidem Societas Jesu habet viros sine omni malitia, non paucos etiam cùm doctrina, tum virtute minimè vulgari præditos, sed ii nisi vel libris editis ingenii specimen dederint, vel familiari usu perspecti fuerint, in obscuro latent. Ferè autem solent officiis majoribus non tam ii præfici, qui vel eruditione vel sanctita-

te

te pollent, quàm qui audentes sunt & firma fronte præditi, minimeque incallidi. Nam cùm sibi propositum habeant magnas opes colligere, quibus nempè velut maximè idoneo gerendarum magnarum rerum instrumento (ut dixi) utantur, homines autem literis dediti & simplices plerumque, nec animi nec ingenii satis habeant ad captandas hæreditates & petendas majores summas, rectè provinciam hanc iis demandant, quibus quantumvis magna postulare nulla sit δυσωπία, neque semel sæpiusque repulsi iterum redire dubitent, & momenta atque articulos omnes commoditatis teneant.

Ab iis porrò cùm quid peccatur (quod quidem maximè humanum est, nec omninò caveri potest) duo ferè sunt, quæ ex eo usu venire solent. Unum, ut continuò observetur & in ora vulgi perveniat. *Id enim profectò omnes novimus*, (ait Xenophon in Agesilao) *quicquid viri celebres egerint, occultum esse non posse*: id quod etiam Poëtæ versiculi confirmant:

Omne animi vitium tanto conspectius in se
Crimen habet, quanto major, qui peccat, habetur.

Alterum, ut id quamvis exiguum malevolentia hominum amplificet, & ex musca, quod aiunt, elephantum faciat. Itaque hujusmodi hominibus in excelso sive dignitatis sive existimationis collocatis salutare præceptum hoc instillat Seneca 1. de Clem. cap. 8. *Alia conditio eorum est, qui in tuba, quam non excedunt latent: quorum virtutes ut appareant ac videri possint, diu luctantur, & vitia tenebras habent. Vestra facta dictaque rumor excipit: & ideò nullis magis cavendum est, qualem famam habeant, quàm vobis, qui qualemcumque merueritis, magnam habituri estis.*

Bononiæ Kal. Decemb. anno 1610.

VII.

LIBELLI SUPPLICES

Summo Pontifici CLEMENTI VIII. *oblati à pluribus Societatis Jesu Provinciis, pro reformatione obtinenda in eadem Societate.*

A Tergo

Patri Beatissimo Clementi VIII. Ecclesiæ Catholicæ Oecumenico Pastori.

Intus.

Pro Societate Jesu ad Clementem VIII. Pontificem Maximum.

SALUTARIS ADMONITIO.

TUA authoritate, Pater Beatissime, vel potiùs divino consilio, perfectum est, ut vivo Patre nostro Generali, justis suffragiis delecti Patres è cunctis nostris Provinciis Romam de rebus non levibus disceptaturi convenirent.

Tuæ nunc sapientiæ, & in cunctum nostrum hunc Ordinem paternæ charitatis est providere, Beatissime Pater, ut quæ in hac nostra sodalitate sanari possunt, quacumque ratione sanentur; quæ resecanda sunt, non pati ut ad perniciem totius corporis latiùs manent. Nam nova quædam misceri & concitari mala in nostra sodalitate qui negat, amens est, aut cæcus. Et qui in illis partibus nihil pravi esse credit, aut dicit, mavult eam ægram esse, & miserabiliter interire, quàm consanescere, & valere.

Quæ

Quæ autem Sociorum, & veterum Patrum animos adhuc exulcerarunt, atque etiam nunc exedunt, hæc ſunt, Pater Beatiſſime.

Rudes & tyrones, in noſtriſque Inſtitutis peregrinos antiquis; prudentioribus & doctioribus ignaros & imperitos; melioribus deteriores præfuiſſe.

Seniorum ſapientiam à juvenibus Rectoribus eſſe deſpectam, neglecta conſilia.

Iis, qui imperant, omnia collibuiſſe, atque impunè licere: Imperia diuturna ac penè perpetua eſſe, nec certa parendi & imperandi ſpatia conſtituta eſſe.

Patrem Generalem ſumma poteſtate pollere, omnia ſuo arbitrio adminiſtrare, nihil formidare, cunctos nutu terrere, magnos viros & de Societate optimè meritos deprimere, propeque exanimare, bonum publicum ſæpè privata gratia vinci.

Quatuor votorum profeſſionem non iis, qui & fama virtutum, & magnitudine meritorum, & egregiorum facinorum gloriâ, ſunt cæteris commendatiores, ſed qui Generali chariores & jucundiores, deferre: id quod fuit, eſt, eritque ſemper noſtro Ordini maximarum diſcordiarum ſeminarium, niſi tanto malo medicina reperiatur.

Ita nobis etiam omnes bonæ artes jam conſeneſcunt.

Ne igitur major vis aliqua morbi, & tabes, noſtræ Societatis corpus invadat, hæc comparanda videntur eſſe remedia.

Primum, ut qui tot annos imperarunt, incipiant aliis religioſè parere, certaque ſint poſthac tempora imperandi, atque parendi.

Secundum, ut geſta poteſtate, qui præfuerunt aliis, cenſorias notas ſubire cogantur, quod ipſum in tam multis aliis Religioſis familiis factitatur.

Tertium, ut Generalis, non ſuo, ſed nutu domeſticarum legum Societatem regat; non ad libidinem ſuam hunc vexet, illum foveat in ſinu. Ut ad majora negotia ſuorum quatuor Aſſeſſorum ita conſilio utatur, ut repugnantibus illis ea conficere non poſſit. Ut in de-

deligendis Provincialibus, præcipuorum Patrum, qui in Provincia versantur; in Collegiorum Rectoribus præficiendis, in Præpositis Domorum constituendis, eorum, qui vel in Collegiis vivunt, primariorum Patrum, vel, qui in Professa domo commorantur, Professorum Patrum, & Consiliariorum sententias exquirat, & illas ferè sequatur. Ut in creandis quatuor votorum professis à præscripto nostrarum legum ne discedat, quæ in ejusmodi professis probitatem & doctrinam minimè vulgarem requirunt.

Quartum, ut à Sede Apostolica detur nostro etiam Ordini Protector aliquis, sic enim erimus reliquis Religiosis minus invidiosi, & nimia licentia, regiaque Generalis potestas, quæ valde periculosa est, cohibebitur. Quem quidem Protectorem cur recusemus, nulla probabilis ratio suadet: quandoquidem cunctæ Religiones, quæ nostrâ antiquiores, & nobiliores sunt, habent, & nostra etiam, dum Pater Ignatius ageret in terris, habuit Cardinalem Carpensem.

Quintum & maximum remedium esset, tertio quoque anno Protectoris jussus Visitatores in Provincias mitti ad errata tum superiorum, tum subditorum corrigenda. Hi autem Visitatores ex antiquorum Patrum numero, qui charitate & prudentia maximè commendentur, essent seligendi, quos Generalis nullis muneribus, nullis præmiis, nullis honoribus, nullis promissis, ad suum studium perduxisset.

Hæc omnia salutaria esse, & peropportuna nostris malis remedia cuncti fatebuntur, qui malunt soli quàm cum tota Sodalitate perire. Ita mihi hac mea salva Societate cum bonis omnibus perfrui liceat, ut nihil mea causa, sed communis boni duntaxat cupiditate incensus, hæc excogitavi, vestræque Beatitudinis Pontificiæ menti subjeci.

Sanctissime

Sanctissimo Patri, & Pontifici Maximo, Clementi VIII. Soli & in manu propria, Memoriale.

BEATISSIME PATER, Per viscera Domini nostri Jesu Christi oramus Sanctitatem tuam, ut dignetur respicere Societatem nostram Jesu, & providere sua authoritate tantorum inquietudini, ne oriantur tot scandala, & tot murmurationes.

Primò, Provideat Sanctitas tua, ut omnino certum tempus præscribatur Superioribus, & Ministris, & Procuratoribus, nempe duorum vel trium annorum, quo transacto, teneantur reddere rationem administrationis; & vivere per totidem annos sicut subditi. Nam cùm quis est creatus Superior, nullum timet, facit quod vult, tractat subditos ut libet, obliviscitur obedientiæ, humilitatis, paupertatis: & denique dicit, *Hæc requies mea in sæculum sæculi*, exercens tyrannidem in quos ei placuerit: quia scit à nullo posse privari Prælatura, præterquam à Generali, qui ad conservationem suæ Monarchiæ putat expedire, ut Superiores diutissimè gubernent. Et licèt sint insufficientes, scandalosi & perturbatores pacis, tamen Generalis vel non credit subditis, vel si credit, ne videatur fecisse malam electionem, pertinaciter sinit illos gubernare. Hinc est quòd tam multi coguntur egredi extra Societatem nostram, quia Generalis magis credit Superioribus mendacium, quàm aliis veritatem: imò non habent subditi quò recurrant, si velint, vel tueri seipsos contra calumnias Superiorum, vel justè accusare Superiores, qui, cùm sint ipsi homines, possunt errare.

Secundò, Provideat Sanctitas vestra, ne sit in potestate sola Generalis promovere ad prælaturam quem velit: nam videmus cum magno detrimento Religionis nostræ, & scandalo mundi, quòd Generalis, nulla habita ratione, nec antiquitatis, nec laborum, nec meritorum, facit quos vult Superiores, &, ut plurimum

mum, juvenes & novitios, qui ſine ullis meritis, & ſine ulla experientia, cum maxima arrogantia, præſunt ſenioribus, & illis, qui diu laboraverunt, & laborant in Eccleſia Dei. Et denique Generalis, quia homo eſt, habet etiam ſuos affectus particulares, & cùm afficitur erga aliquem, promovet illum, etiam ſi verè indignus: & quia eſt Neapolitanus, melioris ſunt conditionis Neapolitani. Ex adverſo, ſi aliquis non placet guſtui Generalis, etiamſi ſit de Religione benè meritus, & optimis moribus, pro nihilo habetur. Quare S. V. amore Dei ſtatuat, ne aliquis poſſit fieri Superior cujuſvis Ordinis, niſi vixerit in Societate per aliquot annos, & ut poteſtas eligendi, ſeu creandi Superiores non ſit penes Generalem tantùm, ſicut modò eſt: nam licèt Generalis habeat ſuos Conſiliarios, tamen non tenetur ſtare ipſorum conſilio, ſed eſt Dominus Dominantium, & facit quod vult, nullis legibus adſtrictus, unde mortificat & vivificat, deprimit & exaltat quem vult, ac ſi eſſet Deus, qui liber eſſet ab omni animi perturbatione, & non poſſet errare: & ô utinam in multis non erraret, forſitan non videremus tot apoſtatare à noſtra Religione.

Tertiò, ad tollendam inquietudinem, & murmurationes multorum, omnino Sanctitas veſtra definiat, ne ſit penes Generalem facere Profeſſos, quos vult, & quando vult. Nam multi, qui per ſeptem, vel decem, vel etiam quinque annos fuerunt in Societate, promoventur à Generali ad profeſſionem, nulla habita ratione, nec antiquitatis, nec meritorum, ſolùm quia ita vult. Multi autem, qui per multos annos vixerunt, & laborarunt, adhuc non ſunt profeſſi. Et profectò in hac re eſt magna acceptio perſonarum, cum magno ſcandalo totius mundi. Ideò neceſſe eſt, ut S. V. ſtatuat certum quoddam tempus, ante quod non poſſit Generalis pro libito promovere quemquam ad profeſſionem, & quo tranſacto teneatur facere omnes profeſſos. Et quia illi fiunt profeſſi, quos voluerit Generalis, neceſſe eſt ultra tempus determinatum

tum præscribere aliquas regulas, quibus observatis debeat quisque promoveri ad professionem. Injustum enim omnino videtur, ut debeat quis satisfacere voluntati unius hominis, si velit esse professus. Sciat autem S. V. paucissimos esse professos, imò Constitutiones ordinant, ne multiplicentur professi, quod an sit benè constitutum, videat S. V. Nam hoc est certum, quòd pauci sunt contenti in Societate, præter paucos Superiores & Professos. Et si saltem in creandis professis observaretur justitia, & haberetur ratio, & temporis, & laborum, & meritorum, esset aliquo modo tolerandum: sed res dependet à beneplacito Generalis, qui homo est; quod quàm sit indignum, nemo est qui non intelligat.

Quartò, mirum est, Pater Beatissime, quòd Gregorius XIV. in quadam Bulla concesserit, ad instantiam Generalis, quòd nulla servatâ formâ judicii, sed simpliciter inspecta veritate, possit Generalis procedere ad punitionem alicujus subditi: hoc enim est adeò iniquum & odiosum, ut plerique putent totam illam Bullam esse subreptitiam. Nam quomodo potest Generalis, vel alius Superior, eruere veritatem, nisi servando quod sacri Canones statuunt? Certè hoc est facere Generalem majorem Papa: nam Sanctitas sua neminem condemnat, nisi priùs auditis partibus, & prolata sententia juridicè. Videat ergo vestra Sanctitas, si hæc Bulla potest stare, nam nullum est refugium subditis, quo se tueantur. Non enim habemus Protectorem, Generalis meritò est suspectus, quod semper favebit Superioribus accusantibus: quia ipse solus facit Superiores. Solùm relinquitur nobis facultas appellandi ad tuam Beatitudinem, quod quàm sit difficile, S. V. judicet: præsertim cùm Generalis semper resideat Romæ; & præoccupet Sanctitatem tuam.

Quintò, in eadem Bulla prohibetur sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, ne quisquam contradicat etiam verbis Instituto nostro. Sanctitas tua tollat hanc censuram, quia sunt multa in hoc nostro

Instituto, quæ, si viveret Pater Ignatius, omnino mutaret, doctus experientiâ, & etiam mutaret ipse Generalis, si non esset perpetuus, & sunt aliqua etiam, quæ humana ratione non possunt intelligi.

Sextò, statuat vestra Sanctitas, ut in Congregationibus Provincialibus determinentur omnia per vota secreta; nam omnes, propter timorem Generalis, non loquuntur liberè ut sentiunt: quia sciunt quòd omnia scribuntur postea ad Generalem.

Pater Sancte, hæc quæ dixi, & alia plura benè novit Illustrissimus Cardinalis Toletus, qui multum poterit juvare causam nostræ Societatis, si tamen loquetur in favorem veritatis, ut speramus, & non in gratiam Generalis. Sed præcipua, imò tota spes nostra sita est in te, Pater Beatissime. A generali Congregatione nihil est sperandum; tum quia ferè omnes Patres congregati, sunt Superiores dependentes à Generali, & desiderantes perseverare in prælaturis: tum quia si quis esset cupidus boni publici, & alicujus reformationis, ne offendat Generalem, tacebit potiùs: præsertim quia apud istos Superiores, est sacrilegium & crimen læsæ Majestatis tractare de immutatione alicujus rei: cùm tamen tempore istius Generalis factæ sint maximè alterationes in nostro Instituto, sed semper procuratæ ab ipso Generali in favorem propriæ authoritatis. Sed an expediat habere perpetuum Generalem, & juvenem, cum tanta potestate, tuum sit judicium, Beatissime Pater.

LAUS DEO.

VIII.

VIII.

ILLUSTRISSIMI ET REVERENDISSIMI PRINCIPIS, DOMINI CARDINALIS ET ARCHIEPISCOPI PRAGENSIS, LEGATI NATI, &c.

Judicium & Censura Bullæ à Patribus Societatis Cæsari oblatæ, Cæsareâ ac Regali auctoritate firmandæ, pro erectione Carolo-Ferdinandææ Academiæ.

PROPONITUR Cæsareæ ac Regiæ Majestati à Patribus Societatis Translatio Privilegiorum Carolinæ Universitatis in Academiam Ferdinandæam, cujus summa potestas sit penes Societatem, abolitis privilegiis in contrarium facientibus, aliis auctoritate Cæsareâ ac Regiâ additis in eum finem, ut hactenus collapsa fides Catholica, nec non & administratio politica sublevetur ac restituatur. Rationes adducuntur nimirum:

Hactenus propter Religionis dissidium toleratam in unica Civitate dualitatem Academiarum: nunc devolutâ ab Hæreticis in Catholicos omnimodâ Jurisdictione, nullam subesse causam cur maneat. Ergo vel oportet ut ambæ coalescant in unam, vel altera è duabus abolenda. Utra autem duarum tollatur, dedecet. Si Carolina extinguitur, id prohibet ejus antiquitas, Caroli que Cæsaris meritum, ac memoria. Sin verò Ferdinandæa, cur stabit Carolina, hactenus rebellionis ac hæresium mater, sublatâ Ferdinandæâ, fidei in Deum ac Principem magistrâ? Ergo necessum est ambæ coa-

lescant in unam, ita tamen ut Carolina, Deo & Principi rebellis, cedat in jus Ferdinandææ, quæ cùm hactenus non alium habuerit Rectorem, præter eum qui è Societate est de more Rector Collegii Pragensis, deinceps is id juris retineat, vel ex eo, quod incomparabilis sit Societatis virtus in propaganda doctrina, fide, ac pietate. adeò ut vel Protectorem aut Patronum tanquam impedimenta repudiet.

Placet Domino Archiepiscopo finis, qui est restitutio religionis Catholicæ in hoc regno, provinciisque incorporatis, id enim spectare est Archiepiscopale onus & munus, licèt hæc consilia inscio Archiepiscopo inita sint cum Principe Politico, qui tamen pro suâ prudentia & religione eo inconsulto nihil decretum esse voluit.

Displicet medium: quia attentata erectio Carolo-Ferdinandææ Academiæ habet annexam excommunicationem latæ sententiæ Papæ reservatam. Nam omne quod derogat jurisdictioni Ecclesiasticæ inhibet Christianis quibuscumque sub pœna prædictæ excommunicationis, quod cùm ex multis Canonibus, tum maximè probatur ex Bulla in Cœna Domini. quam nuperrimè elapsâ feriâ quintâ majoris hebdomadæ non dubitatur fulminatam juxta consuetam formam quoad immunitatem Ecclesiasticam: Cujus inter multa hæc sunt formalia verba.

Excommunicamus omnes &c. Nec non qui statuta, ordinationes, Constitutiones pragmaticas, seu quævis alia decreta in genere vel in specie ex quavis causa, & quovis quæsito colore, ac etiam prætextu literarum Apostolicarum usu non receptarum seu revocatarum, & cujusvis consuetudinis aut privilegii, vel aliàs quomodolibet fecerint, ordinarint, & publicarint, vel factis & ordinatis usi fuerint, unde Libertas Ecclesiastica tollitur, seu in aliquo læditur vel deprimitur, vel aliàs quovis modo restringitur, seu nostris & dictæ Sedis aut quarumcumque Ecclesiarum juribus quomodolibet directè vel indirectè, tacitè vel expressè præjudicatur &c.

Cæterùm à prædictis sententiis nullus per alium quàm per

per Romanum Pontificem nisi in mortis articulo constitutus, neque etiam tunc, nisi stando Ecclesiæ mandatis & satisfaciendo cautione præstitâ absolvi possit &c.

Declarantes ac protestantes quamcumque absolutionem &c. Qui etiam per hujusmodi absolutionem, aut quoscumque alios actus contrarios, tacitos vel expressos, ac etiam per patientiam & tolerantiam nostram, vel Successorum nostrorum quantocunque tempore continuatam in præmissis omnibus & singulis ac quibuscumque juribus Sedis Apostolicæ ac Sacræ Romanæ Ecclesiæ undecunque; & quomodocunque quæsitis vel quærendis nullatenus præjudicari posse seu debere, non obstantibus privilegiis, Indulgentiis, & Literis Apostolicis generalibus vel specialibus suprà dictis, vel eorum alicui seu aliquibus & aliis cujuscunque ordinis, status, vel conditionis, dignitatis & præeminentiæ fuerint, etiamsi, ut præmittitur, Pontificali, Imperiali, Regali, seu quâvis aliâ etiam mundanâ præfulgeant dignitate, vel eorum Regnis, Provinciis, Civitatibus, seu locis à prædicta Sede ex quavis causa etiam per viam contractus, aut remunerationis & sub quavis alia forma & tenore, ac cum quibusvis clausulis etiam derogatoriarum derogatoriis, concessis etiam continentibus quod excommunicari, anathematizari vel interdici non possint per literas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de Indulto hujusmodi, ac de ordinibus, locis, nominibus propriis, cognominibus, & dignitatibus eorum mentionem, nec non consuetudinibus etiam immemorabilibus, ac præscriptionibus quantumcumque longissimis & aliis quibuslibet observantiis scriptis & non scriptis, per quæ contra hos nostros processus ac sententias, quo minùs includantur in eis, se juvare valeant, vel tueri. Quæ omnia quoad hoc eorum omnium tenores, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso insererentur præsentibus pro expressis habentes penitus tollimus, & omnino revocamus, cæterisque contrariis quibuscunque &c. Hæc ex Bulla Cœnæ Domini.

Hæc ipsa privilegia, quæ cuiquam suffragari possent, quo minùs incurratur præfata excommunicatio, alio

titulo sunt revocata à Pio IV. in Bulla edita Anno 1565. tertio decimo Calend. Martii : Nimirum *ut Decreta Concilii Tridentini* (quibus adversatur imminutio Ecclesiasticæ libertatis) *in effectum deducantur, non obstantibus juribus ac privilegiis Patriarcharum, Archiepiscoporum &c. ac etiam Laicis cujuscunque dignitatis & status ac gradus, & Excellentiæ, ac etiam Ducali, Regia, Imperialique dignitate fulgentibus* &c. Vide Bullam præfatam.

Verùm ut hæc Bulla Conciliique Decreta legis vim obtineant, tanquam à jure sancita, ac proinde non obligare censeantur, nisi ubi Concilium sit usu acceptatum, tamen Bulla in Cœna Domini non legis tenorem, sed præcepti vim habet, utpote ab homine lata, quapropter ejus vim non nisi non baptizatus declinare potest: ubi verò Concilium Synodali Decreto acceptatum est, cætera omnia obligare non est dubium.

Quapropter Viro Catholico non est dubitandum, quin omne quod minuit Ecclesiasticam Jurisdictionem habeat annexam excommunicationem latæ sententiæ Papæ reservatam. At Institutio Carolo-Ferdinandææ Academiæ minuit Ecclesiasticam Jurisdictionem : nam eximit Cæsaris authoritate politica totam Academiam, hactenus quoad Carolinam Archiepiscopo Pragensi, tanquam Capiti, subjectam, ab omni prorsus hujus Regni Judice Ecclesiastico, transferturque eadem politicâ Cæsaris authoritate in Jesuitas Academiæ moderatores omnimodum jus ordinarium in totam Academiam, in omnes Pædagogos Pragenses, totiusque regni scholas triviales & Gymnasia, nec non & jus omnimodæ censuræ omnium librorum totius regni, cùm jure Inquisitionis ac Correctionis hæreticæ pravitatis in omnes Academiæ Professores, pædagogos Pragenses, totiusque regni ludimagistros, ut alia respectivè minora, sed absolutè satis gravia omittantur, quæ omnia ex Bulla quam Patres Societatis Cæsari signandam ac firmandam obtulerunt, ad oculum clarissimè demonstrantur : Nimirum quòd tale jus transfera-

feratur ab Archiepiscopo in Patres Societatis, quodve hæc translatio fiat authoritate Cæsareâ ac Regiâ. Illud quidem disertissimè explicatur in præfata Bullæ Cæsareæ formula, ad quam hac in parte provocamus: Hoc verò ex eadem adductis formalibus verbis ac clausulis ostenditur, sic enim habet textus.

Quapropter æmulatione pietatis Majorum &c. authoritate nostrâ Imperiali & Regiâ Universitatem Carolinam Universitati Ferdinandææ Societatis Jesu in nostra Civitate Pragensi pleno in perpetuum jure unimus &c.

Paulò infrà:

Neque huic nostro consilio obtendi potest qualecunque Carolinæ privilegium: (nota, licèt Papæ Privilegio Archiepiscopus sit Universitatis supremum caput) *quando nos illam ob ejus demerita abolere penitus potuimus, & quoad ea prorsus abolemus, quæ præsenti à Nobis erectæ unioni repugnare contigerint. Itaque supremum hujus totius Universitatis Rectorem perpetuis futuris temporibus eum esse volumus, qui Collegii nostri Cæsarei Societatis Jesu Rector pro tempore extiterit, à Superioribus ejusdem Societatis de more institutus.*

Deinde infrà iterum cassant jura Carolinæ obstantia huic novellæ erectioni his verbis:

Præsenti diplomate auferimus, abrogamus, & abrogatum, cassumque esse authoritate nostra pronuntiamus.

Ubi verò confirmantur privilegia Carolinæ in usum Carolo-Ferdinandææ, & specialiter exemptionis à Judice politico ex Wenceslai Cæsaris, & ab omni Judice Ecclesiastico ex Bonifacii IX. decretis. Sic habet textus: *Itaque nos eandem &c. potestatem Rectoribus hujus Carolo-Ferdinandææ Academiæ confirmamus, & quantum in nobis est innovamus, &c.*

Non est autem in Cæsaris potestate jura Archiepiscopalia Archiepiscopo adimere, ac in jus Jesuitarum transferre. Deinde paulò infrà sic habet.

Insuper subjicimus eidem Rectori omnes & singulos trivialium scholarum in Urbe Praga magistros & quoscunque Pædagogos &c. Qui in omnibus sese dicti Re-

ctoris

ctoris aut Delegatorum ejus potestati, dispositioni, inspectioni, visitationi accommodent &c.

Et paulò post.

Nemini verò prorsus liceat ullam novam pædagogiam aut cujuscunque facultatis &c. nisi obtenta in scripto à Rectore Academiæ licentia, emissa in manibus ejus fidei sanctæ professione, instituere, quin etiam Rectori, exceptis quæ ad aliquod aliud Societatis Jesu Collegium antea spectabant, omnia totius regni Gymnasia & triviales scholas sive jam erectas sive erigendas subjectas esse volumus &c.

Ubi vides excepta esse Gymnasia Jesuitarum, nulla verò quæ Juris Archiepiscopalis sunt. Demum ad evitandam prolixitatem, sola authoritate Cæsarea ac Regia conferuntur Rectori Jesuitæ jura Inquisitionis ac Correctionis hæreticæ pravitatis, Censuræ librorum & similium,.ita ut in tota hac Bulla ne minima quidem notetur clausula, quæ jus Pontificium vel Archiepiscopi Pragensis reservet, sed despotica, Cæsarea ac Regia potestas sola supponitur & adducitur. Neque dubium esse debet, quòd si Cæsar hoc facere posset, aut præsumeret, ex vi privilegii cujuspiam sive collati à Summo Pontifice, ejus privilegii vel unicam Patres Societatis fecissent mentionem aut insinuationem, prout fieri debet, quando extraordinaria jurisdictio exercetur, sed nihil horum redolet illa Bullæ formula fabricata studio & consilio Patrum Societatis. Quis ergo dubitet per hanc Carolo-Ferdinandææ Universitatis erectionem exauctorato ex parte Archiepiscopo intrudi authoritate politica ad ea jura unum hominem Jesuitam? At hoc manifestissimè derogat jurisdictioni Ecclesiasticæ: nam jus instituendæ Universitatis, maximè in qua jus Canonicum, Theologia ac Biblia doceantur, est penes Summum Pontificem. Sic sentiunt Theologi ac Canonistæ. Id patet cùm ex multis Canonibus, tùm maximè ex Decretis Innocentii tertii in Concilio generali & Honorii III. item in Concilio generali. Vide extra: de Magistr. per tot. Hoc intellexit Carolus IV. qui à Clemente VI. Summo Pontifice

fice supplex petiit erectionem Carolinæ Universitatis, quam à præfato Pontifice erectam & Archiepiscopali jurisdictioni innixam, amplissimis prædiis & censibus Ecclesiasticis, Ecclesiasticorumque liberali contributione donavit, ut refert Hugo in sua Bohemica Chronica pag. 2. sub. Anno Domini 1348. quam Carolinam nunc Patres Societatis eversum eunt, novamque (licèt titulo tenus antiquam) à Principe politico erectam volunt, ipsi Societati emancipandam ab Archiepiscopo. Deinde jus in Academias & Universitates de Jure Canonico præcipuè demandatur Ordinario illarum partium, ubi vigent studia generalia. Vide præfatum decretum de Magistr. per totum. Unde nulla extitit Universitas Catholica exempta à jurisdictione Ordinarii, quin imò ut plurimum supremum jus habet Episcopus titulo Cancellarii Universitatis. Hoc ipsum novissimè decrevit Concilium Tridentinum sess. 5. cap. 1. & sess. 25. cap. 18. ubi triviales scholas, Seminaria & Collegia studiorum universalium providentiæ & jurisdictioni Episcoporum demandat; hanc verò Carolinam Clemens VI. jurisdictioni Archiepiscopi Pragensis subjecit quoad doctoratus ac magisterii dignitatem conferendam, ut patet ex illius Bullæ copia. At Patres Societatis authoritate Principis politici amotum volunt ab Universitate Archiepiscopum, sibi omnimodam jurisdictionem arrogantes.

Censura verò librorum sive venalium, sive imprimendorum, maximè in concernentibus fidem, est juris Episcopalis & Inquisitorum. Sic habet perpetua consuetudo in Ecclesia Dei. Novissimè verò Sacra œcumenica Synodus Tridentina hanc censuram Summis Pontificibus delatam voluit, qui Cardinalium Congregationi, Magistroque Sacri Palatii ad id muneris constitutis, amplissimas facultates & privilegia concessere: præcipuè Pius IV. Sixtus V. Clemens VIII. quorum authoritatem voluerunt præfati Pontifices esse præcipuam, cui omnes reliqui sive Ecclesiastici, sive Seculares, & nominatim Universitates omnes subjiciuntur, ut expressè habet Bulla Clementis VIII. data 17. Octo-

bris

bris Anno 1595. His verò suam operam navare teneantur Episcopi, & Inquisitores, ut habetur in præfatione ad Indicem librorum prohibitorum facta à deputatione Tridentinæ Synodi. Quod jus ademptum Archiepiscopo Cæsareo ac Regio Decreto sibi usurpant Patres Societatis.

At Inquisitio & correctio hæreticæ pravitatis, ubi viget officium Inquisitionis, spectat ad Inquisitores, secus est juris Episcopalis. Inauditum verò est Regulares à Seculari Principe postulare ordinarium jus præfatæ Inquisitionis, in plerosque subditos proprii Episcopi. Res est evidentiùs absurda, quàm quæ indigeat confutatione, & tamen Patres Societatis id juris sibi committi volunt à Principe politico.

Sed jus in scholas triviales Ecclesiæ Cathedralis Pragensis est penes scholasticum hujus Metropolitanæ Ecclesiæ. In reliqua verò totius Regni Gymnasia, est etiam penes Decanos & Parochos Archiepiscopo subditos, sic enim habet statutum Ecclesiæ Pragensis.

Scholasticus Pragensis, uti Prælatus Metropolitanæ Pragensis Ecclesiæ de causis omnium Rectorum, scholarum Civitatis & Diœcesis Pragensis & suburbiorum ejus, tanquam eorum Ordinarius, judicialiter habet cognoscere, & ipsa ratione praviâ terminare, rebelles per suspensionem à rectoria scholarum compescendo, ad quem etiam examen seu approbatio Rectorum scholarum pertinet, &c.

Quo igitur jure fit tam præceps irruptio in omnium Ecclesiastica jura, & quidem à Regularibus, invocatâ ad id authoritate politicâ; quâ illorum arbitrio stet totius Regni Scholarum Rectores ad Rectorem Universitatis revocare, correctos remittere, loco ac Regno movere ac proscribere?

Demum exemptio ab omni judice Ecclesiastico, nominatim verò ab Archiepiscopo Legato Nato, & jus Ecclesiasticum simul & politicum & civile in innumerabiles personas, quæ in causis spiritualibus & mixtis subduntur Archiepiscopo, eo Ecclesiasticæ immunitati

nitati magis adversantur, quod hæc à Principe politico postulantur. Sanè prudentissimè Sacra Cæsarea atque Regia Majestas id negotii inconsulto Archiepiscopo terminare detrectat, imitatus Carolum Quartum, qui in Bulla aurea, quâ suam Carolinam Universitatem Privilegiis donavit septimo Idus Aprilis, Anno 1348. authoritate Regiâ, non Pontificiâ, Regalia non Ecclesiastica jura ac munera largitus est, in qua præter regiam protectionem, & magnifica dona, quæ promittit, nihil concedit: (præter privilegia, immunitates & libertates omnes, quibus tam in Parisiensi, quàm Bononiensi studiis Doctores & Scholares authoritate Regiâ uti & gaudere sunt soliti:) sunt Caroli verba formalia: Vide copiam.

Id verò efficaciùs adstruitur ex eo, quòd Synodali Decreto in toto hoc Bohemiæ Regno sit Concilium Tridentinum receptum, præceptumque in virtute sanctæ obedientiæ, ut observetur, quemadmodum testantur acta Synodalia Archidiœcesana habita Anno 1605. Porrò si hæc non derogare Ecclesiasticæ jurisdictioni volumus, ridiculam faciemus Summi Pontificis totiusque Ecclesiæ authoritatem, & perniciosissimo exemplo prostituemus Ecclesiastica jura cuilibet temeranda, quod absit.

Itaque cùm hæc erectio Carolo-Ferdinandææ Academiæ transferat authoritate politica jura Archiepiscopalia in eum, qui nec est Ordinis Episcopalis, nec est ullo jure emancipatus ab Archiepiscopi subjectione, cùm, inquam, exinde gravissimè minuatur hujus Metropolitanæ Ecclesiæ libertas, nec non & summi Pontificis Sedisque Apostolicæ authoritas, haud dubium quin ea annexam habeat excommunicationem latæ sententiæ, Papæ reservatam. Hoc igitur titulo ea Carolo-Ferdinandææ Academiæ erectio per sacros Canones Bullamque in Cœna Domini detestabilis est. Sed nec qualecumque sit hoc Societatis (alioquin prudentissimæ ac sanctissimæ) abortivum consilium, satis sincerè Cæsari suadetur. Nam ad speciem desæviunt in Carolinam, quasi rebellem & hæreticam, cùm nunc tem-

temporis nihil superſit illius, præter Archiepiſcopum Pragenſem aliaſque perſonas optimè meritas de Deo & Cæſare, & præter illius jura bonaque mobilia & immobilia, ex quibus Patres Societatis authoritate politica ſibi vendicant omne jus, & bona omnia mobilia & immobilia, hæreſis verò rebellioniſque ſub umbra deſæviunt in Archiepiſcopum Pragenſem, Carolinæ Univerſitatis Caput, aliaque membra Catholica, inque eorum jura ac privilegia, quæ omnia citra ullam culpam ac judicii formam abolita ac caſſata eſſe volunt, & quidem ab eo qui id juris non habet. Nam ex præſcriptione ortum ducente ab impia hæreticorum invaſione in jura Archiepiſcopi, nec minimum juris decedit ipſi Archiepiſcopo, quod utique ſcire debuiſſent, qui ſoli in Univerſitate docere præſumunt.

Præterea committitur fallacia, dum ex eo quòd Rector Collegii Pragenſis hactenus fuerit Caput Academiæ Ferdinandææ, arguunt debere eundem eſſe Caput Carolo-Ferdinandææ, cùm longè ſit diſpar ratio. Nam illa nullum Epiſcopale jus contra jura ſibi vendicabat, hæc verò id juris præſumit, quòd Archiepiſcopo injuſtè ademptum inaudito exemplo transfertur in unum hominem regularem ſpecie propagandæ Religionis.

Denique negotium videtur invidiæ, rixarum, ne dicamus ſeditionum prægnans, iis qui tantam præ ſe ferunt ſitim dominandi in Cleros ac Populos, concedere tam arbitrariam, & eatenus, ut dictum eſt, à Principe politico expoſtulatam ſummam omnium prærogativarum, exemptionum, antelationum, favorum & privilegiorum omnium totius Chriſtiani orbis Univerſitatum à juriſdictione ordinariorùm nuſquam locorum exemptarum, nec non vagam & in omnem partem ductilem juriſdictionem decernendi, & ſtatuta condendi quæcunque ſpectabunt ad lectiones, exercitationes, promotiones, ritus, inſignia, morum diſciplinam & correctionem, & univerſè quicquid ad promovendum illarum Facultatum bonum expedire judicatum fuerit, in quos fines nunc à Cæſare poſtulatur

jus

jus ac privilegia juri Ecclesiastico ac politico adversantia, ut patet.

Sed de his quæ Politicam & Civilem tangunt jurisdictionem, aliorum est censura.

Utilius ergo esset inhærere ac insistere Decretis Sacro-Sanctæ œcumenicæ Tridentinæ Synodi, quæ ut fidem Catholicam alicubi collapsam restitueret, restitutamque conservaret, de more Universalis Ecclesiæ per Ordinem Episcopalem, cui Regulares tanquam adminicula deserviunt, id præstari decrevit, ac propterea imminutam Episcoporum authoritatem restitutam esse voluit, quod cùm plurimi Pontifices, tum maximè præstet Pius IV. per Bullam præfatam. Quapropter idem Pontifex motu proprio sui Pontificatus anno quinto deputavit Cardinalium Congregationem, qui Concilii Decreta observare faciant, sed Patrum Societatis consilium de instituenda dicta Universitate ex adverso occurrit consilio Patrum præfati Concilii.

Nam sic devolvitur in unum regularem, & clavis scientiæ in toto Regno Bohemiæ: (si demas jus concionandi necdum invasum:) & magna pars potestatis jurisdictionis Archiepiscopi, cui tantùm integra relinquitur potestas Ordinis. Unde non est mirum, si nuperrimum consilium de fundandis quatuor Episcopatibus in hoc Regno exspiraverit, Patribus Societatis interea de facto totam Academiam usurpantibus, bonaque illius stabilia administrantibus, & actus publicos ac solemnes in eadem exercentibus, inconsulto penitus Archiepiscopo.

IX.

EPISTOLA
R. P. NICOLAI CAUSSINI

Societatis Jesu Presbyteri, Regis Christianissimi LUDOVICI XIII. *Confessarii, ad Reverendissimum Patrem MUTIUM VITELESCIUM ejusdem Societatis Præpositum Generalem.*

REVERENDISSIME PATER.

I. NISI per ætatem tibi & rerum ambiguarum scientiam, nihil ferme mirari contigisset, novum fortasse videretur, quòd ea, quam ad me in Aulam destinabat epistola ad extremas Galliæ auras deprehenderit de Confessore Regis, factum martyrem veritatis. Gravem equidem patior ærumnam sub ictu vastæ positus magis quam beneficæ potentiæ, cui me fratres mei non ex Societatis mente, sed sua, non odio quidem, sed metu, dediderunt, rati nullam sibi salutem esse, nisi super defossi ruinas starent. At verò qui me acrius persequuntur, in hac tota pœnarum mearum serie, nihil de re præter causam proscriptionem prædicant, rationem occultant, ut eorum lateat pudor in caligine usitatus. Præter mentem & vota nihil jam habeo liberum: numerantur verba, notatur vultus, inquiritur in litteras, nullus sine luce & inspectoribus oculis secessus; impetunt me undique accusationes, ad quas non tantum respondere sed ne hiscere quidem permittor, præpedi-

ditus gravi obedientiæ Sacramento. Aperiuntur vulnera, clauduntur ora, & quæ omnium acerrima pœna est, jubeor pati omnia; queri nihil. Mihi tamen rem attentius cogitanti succurrebat nullas unquam ab obedientia textas tam piis manibus catenas, quibus Religiosum arceret, ne in Superioris sinu arcanos sensus deponeret. Quæ me ratio impulit ut eas ad te litteras mitterem, quibus obvoluto negotio lux affusa veritatis & conscientiam exoneraret meam, & rebus afflictis solatium à vestra Paternitate quasi communis pietatis ara fidentius imploraret. O utinam felicibus auspiciis eat epistola, penetret ferrum & saxa, fugiat emissarios, transcendat Alpes, in tuas sospes deveniat manus. Ego ille, quem etsi ignotum multis, repentinus hic turbo notum fecit, hospes tibi esse non possum, tam sæpe abditus in illo curarum tuarum & magnæ mentis sacrario.

II. Novit Paternitas vestra qualem hactenus vitam egerim à negotiis & ambitu alienissimam, in religiosa traductam disciplina, innocentibus districtam studiis, qua docendo, qua concionando, qua scribendo, contritam laboribus, domi probatam & foris. Is sum qui fui hactenus, & licèt picta carbone nuper innocentia nihil amisit illius lucis quam vestræ Paternitatis exempla & præcepta totam in Societatem transfuderunt. Noli erubescere crucem Christi, nec me exulem ejus: sacra res est forti animo miser. Etsi in me multa falsa adversa, multa globo velut assiliant, nunquam veritas causam, nunquam constantia pectus destituet.

III. Perstringam igitur verbis quantum potero rem sua natura diffusam, & dicam quo pacto post transactam in sereno maximam vitæ partem, devexam ætatem ingens circumfremuit procella, quæ stantem super caduci corporis imbecillitatem animum illisit potius quàm defecit. Nondum plane perspectum habeo mirificum divinæ providentiæ consilium, quod me hominem ab aulica vita & ingenio & voto alienum in aulam detulit; quam in libris tantum * meis videram ejus calamo tetigisse contentus umbram, cujus sciebam infestum esse corpus re-

* In libro cui titulus, *La Cour Sainte.*

religiosis virtutibus, deveni in illud inconstantiæ regnum, ubi tot versipelles animi, tot artes, tot fortunæ ludibria, tot rerum anfractus, ubi potius perdere me constitui quàm innocentiam. Nescio quis præterea afflatus hominum in hanc me impulerit regionem, nisi quod quærebatur vir commodus, non qui *Aulam* faceret *Sanctam*, sed qui ferret prophanam. Hoc polliceri sibi videbatur omnia sibi ad optatum fingentibus ingenii mei suavitas & acta per simplices curas vita; destinabar turpiculæ servituti, homo mente, si quisquam alius, liber. Ad hæc quædam studiorum & ingenii quæ me circumfluxerat fama commendatura putabatur Cardinalis delectum, nec exarmata bonitas ejus obfutura consiliis. Versare mihi permittebatur animo totam illam cælestem Aulam, modo me terrenæ tractabili facilitate commodarem.

IV. Sed hæc fuit hominum opinio nimis demisse de religiosa virtute judicantium, nam qui acerrimis ducibus ad militares laureas est animus, hunc in rebus divinis præferendum esse constitui, & in hac benignitate morum, pectus mihi finxi quod nec vis infringeret nec mulceret adulatio: permisi me totum Deo, cujus opem in ipso Aulæ aditu destinatis precibus & sacrificiis exoravi, ut de cælo vis amica in Regis caput & regnum totumque ministerium meum deflueret: nec fuerunt irritæ preces faustis auspiciis ingresso.

V. Rex me tenera quadam benevolentia complexus, intimos animi sensus mihi credebat: Cardinalis, ea qua est artificiosa nimirum affabilitate, non cessabat blanditiis obruere, non tantum hortabatur ut peterem ab eo quid vellem, sed urgebat; accipereque se credebat, cum daret beneficium. Ego vero qui sciebam nonnullos ad terrores ferreos, cereos ad delicias, obfirmabam sedulo pectus contra hæc luxuriantis fortunæ delinimenta; cavebam ne expirarem in floribus; quot blandimenta, tot admotas virtuti machinas, tot vincula libertati prævidebam. Hærebam mihi ipsi, & quoties eundum in ejus Aulam erat, toties in aciem me componebam; toties mihi duas arces tutandas arbitrabar, hono-

rem

rem & conscientiam : nihil unquam nec mihi nec meis ab eo postulavi, numquam illum nisi de publica felicitate interpellavi, per impollutum callem ad castra virtutis enixus. Interim me Rex & Cardinalis ambo hac animi sinceritate capti diligebant, uterque me suum & à se ex asse volebat esse. Hic quia dederat, ille quia possidebat: nec Regi adeo obtusus suæ magnitudinis & gloriæ sensus, quanquam fatali quadam necessitate toleranti multa, dissimulanti omnia. Cardinalis partes homini ex aulico palato cuncta degustanti, longe erant commodiores, mihi qui ad Deum referebam omnia Regis sacratiores videbantur. Non ita eram in rebus humanis hebes, ut non viderem apertam esse illi latam ad favorem & honores januam qui Cardinali totius gloriæ distributori hæreret, sed memineram Christum omnia regna mundi per contemptum calcasse: & ad ejus exempla totus anhelabam: non ignorabam me qui Regi essem deditus, caduco haud dubie & fluxo eniti fundamento, sed retinebat officii sanctitas, & qua ducebat fides constantius incumbebam: emetiebar jam casus meos, & ex hoc Aulæ turbine non præcipitatus, sed declivis in sinum Justitiæ molliter & sensim defluebam. Ministrabam quidem Regi, incredibili quodam ejus salutis & gloriæ zelo semper incensus, observabam etiam Cardinalem, non fortunæ adorator, sed honorem impendens dignitati. Inceperam illi generosa libertate suggerere quæ Christiani nominis decus, regni pacem ac tranquillitatem spectarent; demonstrabam iter sublimis & inconcussæ gloriæ, quæ illi esset communis cum Deo: sed eum sua consilia in destinatum jam scopum abripiebant : diligebam Regem singulari charitate, quam miseratio conditionis accendebat, videbam eum pati multa, sentire etiam pauca, conabar eum afferre sibi & fastigio suo reddere; non minuta quidem & umbratili detinebam ejus animum pietate, sed quantum licebat, ad magna regiarum virtutum decora, quæ publicas spectarent utilitates, stimulabam. Delectabatur hac ingenuitate, & plaudebat sibi in sinu se eum nactum esse Confessarium quem suum posset appellare, quem non contagia fa-

voris pollucrent, nec adoratæ magnitudinis fulgor hebetaret. Mirabatur inusitatam animam, quæ sensus illi suos tam ingenue aperiret, ipse vicissim regium nudabat pectus admittebatque fidem meam quasi in interiora velaminis & augusta sacraria. Timebat tamen interdum mihi ne premerer potentia mundi & mole; & in conservationem meam impigre sollicitus tam exquisitis artibus incumbebat, ut qui ejus amorem venerarer, non possem non laudare potentiam. Hæc prima quidem Aulæ rudimenta videbantur his qui me diligebant satis fortunata, sed tamen inter eorum plausus nullam capiebam partem quietis, imo intimus infixus medullis æstuabat dolor, cum luctuosi belli venena in omnes Christiani orbis venas permanare viderem.

VI. Angebar vehementer cum Christi ecclesiam deturpatam fuligine, ferro & flamma opertam undique cernerem, exanimabant me commissarum querelæ provinciarum, & sine consolatione gemitus: suspirabam ad aras, & dolorum incendiis in publica intentus solatia: memini me cum ad tumulum Henrici Magni anniversario ejus die prostratus orarem, cum bella, cum victorias gloriosissimi Principis animo volverem, cum ejus erga hostes clementiam, erga subditos amorem, cum vigorem præcellentis animi, & exageratæ robur authoritatis haberem præ oculis, solutum in lacrymas, cogitantem quo in statu Francia, cum in rerum articulo uxorem suam tantorum regum matrem & socrum reliquisset: tum quasi ex cineribus ejus micante charitatis flamma sentiebam pectori meo admoveri faces, & urgeri ut consternato & laboranti mundo salutarem porrigerem manum: multa me ut de statu rerum cum Rege tractarem admonebant. Primum enim videbam ejus conscientiam & meam non mediocriter laborare ac vehementer implicari; sciebam quidem me vocatum ad hoc munus, non ut essem Confessarius hominis & prævaricator Regis, neque tantum in principibus privatorum habendam peccatorum rationem, sed eorum maxime quæ piam justamque populorum gubernationem spectarent; quippe hominum errata pluma aliquan-
do

do leviora, Regum & Imperatorum sæpe plumbea; illa ad paucos ferme pertinent, horum in omnes serpit contagio. Animadvertebam hanc Dei vocem, *Diligite justitiam qui judicatis terram*, non viles de plebe homunciones, sed coronata circumtonare capita: noveram Reges pastores esse populorum, quibus districta ratio de tot mortalium regimine ad formidandum Numinis tribunal esset aliquando reddenda: pervidebam omnino perdito Ludovico XIII. non posse servari Ludovicum. Ille vero me adjuratum initio urgebat, ut de iis quæ ad salutem æternam facerent nullo modo conticescerem, sed monerem animose, habiturum me principem quasi unum de plebe gnaviter obsequentem. Percellebat interim aures meas gementis ecclesiæ perpetuus clamor; audiebam continuo voces acerbe suspirantes, non ex aliquo factiosorum globo afflati rumusculi deferebantur, sed unus erat totius orbis convulsi & dilacerati gemitus, certissime tenebam Regem ipso inaugurationis Sacramento adstrictum, ut ecclesiam matrem contra facinorosos hæreticorum & infidelium omnium impetus armis animisque tueretur. At è contrario cernebam contra mentem Principis sponsam Christi, confederatis ejus cum impiis hominibus signis acerbè divexari, & ea sub ejus auspiciis fieri, quæ lamentarentur boni, ipsi aversarentur improbi, omnis horreret seculorum memoria. Quærebat tum Deus virum qui se, ut ait Propheta, quasi *murum opponeret pro domo Dei, qui tepentes cruore gladios* ablueret, qui flammæ omnia devoranti miseras subtraheret reliquias. Ubi ille regiæ conscientiæ moderator, ubi pater, quem in hunc finem providentia Dei sanctioribus Principis consiliis & ori admovit & pectori? Canis mutus *non valens latrare cavet sibi, sibi studet, locum servat*, negligit omnia. O dedecus generoso pectori non ferendum! Memineram nostris consignatum historiis ardente inter Franciscum primum & Carolum quintum bello, Caroli Confessarium Dominicanum causa ecclesiæ suscepta & pace composita fessis rebus opem tulisse; nihil alienum à me existimavi, si pari zelo accensus, quamvis pervicacioribus ingeniis oc-

currentem, tum si nihil aliud possem, conscientiam saltem meam à labe, nomen ab ignominia vindicarem.

VII. At contra versabantur ante oculos humanarum terriculamenta opinionum, turbæ, conflictus & pugnæ, Cardinalis iratus, & illæ sævitiæ trementis officinæ, exilia, carcer, vincula, tristis scena, lugubris per Christianum orbem fabula: veniebat in mentem prudentes viros movere omnia molliori brachio tractando, nec bona ipsa aut impetu quærenda aut tumultu sancienda. Retinebat me ad extrema paratum Societatis nomen: hærebam magno corpori affixus, cujus me amor & cura nihil periculosum moliri patiebantur; cupiebam extra aleam tam venerandum pignus; & cum scirem domum in qua versabar non carere providis in curam sui & meticulosis hominibus, quibus placere magis rerum potienti cordi esset quàm pro veritate certare, angebar intimis sensibus; nec adeo projectus eram ut res novas cum eorum discrimine & sine eorum consilio susciperem; sed occurrebat non esse de semine Sanctorum, qui tam sæpe salutem fecissent in Israel, & ea progenitos matre quæ se olim exiliis & vulneribus quasi pretiosis monilibus ornatam circumspexisset. Ad istos Patres Ignatium & Xaverium respicerent, nihil illis insolitum si domum deducerentur suam. Non poteram adduci ut de concordia Principum Christianorum, de bono pacis, de generis humani solatio tacendum mihi arbitrarer, ne aliquid inde paterentur incommodi qui se tranquillitatis & otio nimis fortasse indulgenter mancipassent. Non is sum, Mi Pater, qui zeli falsis imaginibus illudar, nihil facere soleo præcox & turbidum; lente admodum festino, & consilia ad purum excoquo: sed nihil titubandum videbam in re tam communi Confessariis, tam decora fortibus, tam expetita multis, tam cunctis necessaria. Neque vero abruptè sum Regem allocutus, sed in intimos ejus sensus summa diu suavitate insinuatus, per varia colloquia ad duodecim capita retuli quæ regii muneris vim totamque salutem amplecterentur.

VIII.

VIII. Ostendi regiam dignitatem cæleste quoddam inventum & divinæ imitationem vitæ atque Monarchiæ, cui ex officio incumbere regere populos, eosque per justitiæ & religionis purissimos calles ad apicem felicitatis deducere. Reges esse pastores, non laniones, & valde periculosum esse si homines sibi, non se hominibus traderent, aut iis aliter uterentur quàm jus præscriberet.

IX. Mansuetudine & clementia contineri regna, & quasi amoris manibus fulciri thronos; rigorem animi habere semper aliquid lævum, infelix & turbulentum; eam demum esse arcem inexpugnabilem quam benevolentia subditorum suis præsidiis cingeret. Hoc cælesti passu progenitores pios in sinum gloriæ contendisse, qui diffusa per omnes regni venas bonitate omnium sibi animos devinxissent.

X. A Dei omnipotentis cultu & honore ducenda omnium actionum primordia, sentire de Deo oportere illibata fide, Ecclesiæ Catholicæ & ejus summo Pontifici, cujus infringere nitebantur authoritatem, inconcussa firmitate adhærere, purissimis manibus adorare Numen, & omnibus piorum regum officiis defungi. Sed primam hanc esse & germanissimam pietatem, si proximum diligeret, & à lare regio faceret initium, omnes consanguineos & affines summa charitate complexus: occurrebat inprimis Regina Mater, quam etsi de facie tantum noveram, nullis unquam ab ea auctus beneficiis, communi tamen miseratione permotus urebar animo, cum versaretur ob oculos tantum gloriæ fastigium tam indigne concussum; tam miserabiliter depressum.

XI. Dolebam Matrem tot luminum tantis immersam tenebris, ita desertam ut nemo opitularetur, ita sepultam atque defossam, ut ne nomen quidem extaret quod apud Filium commemoraretur. Hinc conscientiæ Principis labem aspergi, hinc nomini notam inuri providebam, si toties afflicti & per tot discrimina jactati spiritus reliquias longæva Mater, & profuga, & omni ope Filii destituta, in alieno exhala-

ret solo. Non fui tam excors, ut non intelligerem facinus, nec tam timidus ut dissimularem. De statu quidem loqui non libebat, de lege Dei conticescere non licebat. Præterea non destiti, quantum in Aula commorari jussus sum, omni studio atque industria eniti, ut Regis ac Reginæ concordes animi in conjugalis amoris purissimos sensus coalescerent: ostendebam sæpe quantum hoc esset Dei munus tot dotibus cumulata uxor, quæ se in ejus pectus toto transfudisset affectu, esse in ejus ingenio & consuetudine castas & fortes delicias, quas si maritali lege vellet excolere, non esse desperandum quin blandum & amabile nomen patris obtineret, vitamque & regnum summa fœcunditatis suavitate permulceret. Non cessabam quoque pius monitor amorem illi erga Fratrem cæteros Principes consanguineos paulatim instillare, ut omnes concordiæ nexu copulati suæ tranquillitatis imaginem in Regem traducerent.

XII. Cupiebam equidem & omni opera contendebam, ut esset erga summum Pontificem Sedemque Romanam, tum Prælatos, tum Ordines religiosos, & integerrimæ vitæ Ecclesiasticos bene affectus. Commendabam illi eximie inclytos & sincera fide Aulicos quos sciebam in Regem quàm in fortunam Cardinalis propensiores: hortabar ut Consilii sui consessum supremasque regni Curias tanquam præcipua status robora magni æstimaret, esse in eo cœtu viros apprime generosos, Regis nomini vehementer addictos, quorum fama, etsi temporis fuligine nonnihil esset aspersa, elisaque per vim auctoritas, incorruptus tamen ejus Majestati spiritus in tanta corruptionis labe servaretur.

XIII. Singulis verò momentis acerbus me dolor excruciabat, cogitantem concussæ atque desolatæ Franciæ calamitates, Provinciarum gemitus, oppressionesque populorum: agebam miserorum causas, vehemens potius orator quàm felix exorator: instabam tamen & querebar hinc inuri posse conscientiæ Principis gravem peccati noxam, hinc subditorum amorem funditus extingui, hinc statum omnem convelli atque labefactari. Falli eos omnino ac decipi qui existimarent res accisas

cisas infelicium ruinis esse fulciendas. Timendam esse Dei justitiam, quæ tepentem tor miserorum fletu gladium accenderet, timendas ipsas viduarum lacrymas, quæ, ut ajunt divina oracula, de ipsarum genis & oculis ad tribunal Numinis ascenderent.

XIV. Suadebam ut fisci rationes sagacissime perviderer, & tandem sciret qua vis illa ingens pecuniarum, populorum sudore ac sanguine extorta potius quàm collecta, deveniret; cum præsertim quereretur militia se suis militare stipendiis, deportationesque exercitus quasi procella in devastatos agros incumberent, ac per tributa toties tentatos penitus exhaurirent.

XV. Quamobrem toto impetu conabar feralis illius belli, è quo omnis calamitas, radicem amputare atque convellere, neque ullo modo ferre poteram eos qui subjectis facibus ardentes patriæ rogos alerent potius quàm extinguerent: demonstrabam vim pacis beneficam atque salutarem, quæ nostris mederetur vulneribus, & quidquid bellorum furor concusserat, in locum statumque suum reponeret. Et quidem jam non plane infausto labore sudaveram: Regem enim tædere belli cœperat, nec prosperi eventus tam alte in pectus descendebant; at si qui erant infausti, gravabant animum sævis anxium curis & dolori suo incumbentem.

XVI. Sæpe dictitabam hanc esse regiam & magnificentissimam omnium pietatem, si Ecclesiæ Catholicæ pacem atque otium procuraret, si vexillum fidei supra infidelium capita erigeret; hoc exigere Sacramentum Regis Christianissimi, quo se obstrinxerat, hoc Magistrum Ordinis Equestris à Sancto Spiritu quem gereret jurejurando profiteri. Sed tamen contra jus fasque Ecclesiam acerbe tractari ab iis, qui nomen ejus, pecuniam & arma sibi usurparent.

XVII. Suadebam ut optimos quosque Prælatos ad Ecclesiam gubernandam deligeret, integerrimos quosque Præsides juri reddendo præficeret, eosque omni odio insectaretur qui authoritatem ejus per sordes pollueren, & populorum medullis ac visceribus avaritiam saginarent.

XVIII. Urgebam ut negotiorum suorum curam susciperet; hoc sibi à Deo mandatum munus, hoc onus capiti cum diademate impositum, quod sine peccato excutere, sine socordia dissimulare non poterat: jamque optimus Princeps constituerat duas aut tres horas quotidie rebus cognoscendis impendere, si Ministro Principali commode uti, cum vellet, potuisset.

XIX. Dicebam in operosissimis negotiis, quæ belli ac pacis, quæ regni statum amplecterentur, primariorum capitum audiendas esse sententias, hoc divinis legibus, hoc humanis esse sancitum: siquidem & Moises tantis luminibus circumfusus, Deo ita jubente, seniorum consilia exquirebat. Neque hoc Ludovicus XI. ignoravit, qui præcepit Carolo VIII. filio suo inter cætera, ut nullum unquam belli discrimen nisi ex Procerum consensu subiret; sic enim Francos & pugnare alacrius, & vincere felicius.

XX. Tandem cum certo scirem Turcarum arma sollicitari in Christianos, & imminere Ecclesiæ lugendam sæculis omnibus vastitatem, non potui dissimulare facinus Christianissimo Rege sancti Ludovici Successore prorsus indignum. *Zelus domus Dei comedit me*, egit per abruptum iter divina vis, & omnes metus excussit sanctus Dei timor, ut politici Monachi, à quo ferebantur hæc pestifera consilia, telam deordirer, tum Regi, qui à me quærebat num istud liceret, constantissime responderem quæ lex Dei rationesque sanctissimæ præscriberent.

XXI. Dies erat Decembris octavus, illibatæ conceptioni beatæ Virginis sacer, quo cum in sacello domus regiæ sacrum facerem, aris me sacerdos idem & victima toto pectore devovi, Deum ferme sic allocutus:

XXII. Deus æterne, in cujus manu posita sunt Regum pectora, & cujus nutu decurrunt imperiorum vices, inspira bonam Ludovico mentem, quæ Christiani orbis decus, populorumque salutem amplectatur. Tu lux abditorum, & universorum cognitor; nec te latet si assentatorem potius Cardinalis, quàm Ecclesiæ defensorem agere vellem, cuncta mihi proclivia, quæ

ama-

amatores sæculi ambire, fortunati obtinere solent, sed ablegavi omnia mundi delinimenta, improperium tuum laudi, crucem prætuli deliciis. Video equidem capiti meo impendentem procellam & totam ærumnarum futurarum scenam; perferendum erit quicquid iratus volet, quicquid dominator potest, afflicta causa, mente semper invicta; sed te duce nihil vereor, te præeunte in ipsam mortis umbram descendo, nihil hæsitans comite vita & vitæ fonti semper affixus. Quos aperui oculos officio, clausi terroribus. Perferam monita ad aures Regis, quæ nec probus omittere, nec tacere animosus potest. Testor te, sancta Veritas, quæ tot amatores, tot procos, super rotas & ardentes rogos olim habuisti, non te erubesco; accedo inter ipsa supplicia novus adorator: mentem hanc tibi & linguam addico, pro te & tecum dicturus quæ spiritu meo cuperem animata, meo cruore sancita.

XXIII. Post hæc digressus sum ad Regem, qui se solemni luce comparabat ad synaxim. Erat in ejus fronte aliquid nebulosum & turbidum, animo quippe dissidentibus curis sæpe fluctuanti: ego placide illacrymans sic eum compello.

XXIV. Hodiernus dies festivus est magnæ Matris conceptioni! Concipe, ô Rex, spiritum Dei, spiritum amoris, concordiæ & pacis. O quando orietur illa pax, amicum laboranti mundo sydus! En subditi tui, etsi omnia quotidie amittunt, nunquam tamen sensum Majestatis tuæ & infixum visceribus amorem amittent. Intercluduntur eorum querelæ terroribus: sed ratio mei apud te muneris exigit ut tibi eorum voces & sanguinem repræsentem. Certe ô Rex patiuntur illi sub religioso Rege, quod infima pene mancipia sub infidelibus dominis. Imo tot hæretici, tot populi à fide alieni, quietè admodum vivunt, dum orbis Christianus discerpitur. Aspice ô Rex infelices tuos ex hoc fastigio gloriæ: memento te tua causa hominem, sed eorum causa Regem; non tam tu illos tibi vindicas quàm illi te. Tuum est quod Moises magnus populi rector dicebat, multitudinem illam quasi materno sinu continere, & ad Christi

Regis exemplum arguere pro mansuetis terræ. Scio equidem & pectoris tui sinceritatem & manuum tuarum innocentiam, sed tamen horreo tot Catholicorum vastatas provincias, tot disjecta profanis manibus templa, tot sacras virgines barbaræ libidini objectas, & Ecclesiam Christi sponsam in cruore ac sordibus conculcatam. Post hoc paratur, ut ajunt, cum Turcis armorum immane negotium, & Christianissimo Regi vel solo nomine execrandum. Nemo enim Theologorum dixit unquam fidelem Principem infidelium armis cum detrimento Ecclesiæ & scandalo protegendum. De parente tua nihil amplius dico, scis me ab omni factione purum & erga Eminentissimum Cardinalem non male affectum: non peto ut eam gubernaculis admoveas, sed ut destitutam ac inter gladios efferatæ multitudinis quotidie pavidam in tranquillo portu constituas. Hæc loquor ut conscientiam tuam & meam liberem; habes immortalem animam, aliquando ad Dei tribunal offerendam, vide quid ad hæc Judici tuo & meo sis responsurus, & contremisce ad vocem Regis sapientissimi, qui dixit *potentes potenter tormenta passuros.*

XXV. Commotus est Rex vehementer hac oratione, ut quem sancti timoris stimuli pungerent, nec destitit tamen ea quæ ejus nutu gererentur per boni speciem & obductos colores quos à Ministris acceperat excusare: sed cum premeretur rationibus, indoluit acrius, præmicante caligantibus oculis veritatis luce. Tandem se ad sacra mysteria pacato & obsequenti animo composuit. Hæsit illi per biduum ingens cura, quæ se non nihil affecta valetudine pingeret in vultu. Postridie mihi dixit deprehensas in sua fronte ægri ac solliciti spiritus notas quas vix dissimulare potuisset. Respondi nulla esse tam salutaria medicamenta quàm quæ initio dolorem facerent, sic obluctante sensibus animo parturiri spiritum Dei. Tum cupere se ait ut quæ illi ante exomologesim suasissem non gravarer coram Cardinali dicere. Mihi quidem satis esse animi, intuli, qui radio Dei scriptam veritatem omnium oculis proponerem, non tamen ignorare multa mihi sæva impen-

pendere, si homini imperioso, & omnia ad suos sensus exigenti, contrairem. Æquum certe videri ut qui omnia propter salutem Regis neglexissem, in tanto & tam ancipiti certamine regali protegerer authoritate & manu; quocumque tamen res vergeret, me nunquam Deo, conscientiæ nunquam defuturum. Atque ubi annuisset, præmittit me ad Cardinalem, paulò post secuturus. Conveni illum Ricellii, quem licet ancipiti semper & obvoluta mente, deprehendi mihi subiratum, nec dubium quin obloquuto jam Rege. Dissimulavit tamen omnia sermone cæco & nunquam nisi è latebris feriente, donec superveniente Principe dimisit me monitum ut occultiore digressu discederem. Nolui me venditare à Rege missum, qui hoc non haberem in mandatis, & periculum erat ne si dixissem, delicatam ejus qui miserat & nimis circumspectam mentem offenderem, quasi de compacto & non ex casu res ageretur. Substiti in proximo cubiculo, velut in campo certaminis aleam fixo vestigio & obfirmato animo operiens. Sed abrupit Cardinalis congressum, nec tot exercitibus accinctus nudam potuit sustinere veritatem; respondere statuit non rationibus sed proscriptione: postea cingentibus emissariis in palatio Regem, arcanum difficile erat cum eo colloquium: subintravi tamen in penetrale secretius, & dixi adfuisse me paratum ambiguo certamini, & diutissime expectasse, si forte evocarer, intrepide omnia dicturus; perstare me in sententia & nihil afferre aliud quàm quod lex Evangelii & omnis Theologorum Schola pronunciaret. Consuleret Rex quos vellet, sed caveret ne aut oppressæ metu aut præmiis illectæ mentes veritatem per injustitiam detinerent. Nihil imputabam Sorbonæ, quam impense colo; nihil Societati, quam ut parentem carissimam semper honorifice habui; sed notabam ex alio cœtu venales animas quas ipse mihi Rex indicarat: nec dubium illi quin projectæ ad favorem viverent per dedecora. Tandem ut generosum aliquid subinferrem, triginta anni sunt, inquam, ô Rex, ex quo per fastidia rerum humanarum nitor ad cælestes: nunquam ridentis Aulæ fulgor perstrinxit oculos,

nunquam perculit me timor hominis, nunquam deliciæ permulsere; unum te spectavi, omnium quos exantlaveram laborum præmium ratus æternitatem tuam; non me tibi Cardinalis addixit, non tu elegisti, sed Dei munus est præcipuum, quòd tot abjectis ad servitutem mentibus habueris hominem qui pro te spiraret & pro veritate decertaret. Liberavi hodie conscientiam meam, &, si vis, tuam, nihil eorum celavi quæ intelligens fidus eloqui possit. Si tam bene cogitata, tam animose dicta, maligna vis eliserit: carebo quidem Aula non gravatè, sed à te Principe optimo, si tuus esses, non divellar nisi ictus desiderio & cura salutis tuæ: hæc cogitatio vivum exercebit, nec mortuum deseret. Stimulari cœperat his verbis, sed præstò aderant, qui semina bonæ mentis nascentia opprimerent, nec paterentur regias aures tam profuturis sermonibus imbui.

XXVI. Discedo è Sangermani castro Lutetiam, quid actum postea fuerit nescio, nisi quod toto authoritatis pondere Cardinalis incubuerit, ut à Rege divellerer, & ille quà vi, quà blanditiis evictus permiserit, me monuisse contentus ne quid acerbum & violentum in me moliretur. Eadem nocte præcoci festinatione mittitur Noyerius, amicum mihi nomen, sed Cardinali devotum caput, qui de exilio meo mandatum deferat ad Superiores. Reverendus admodum Pater Provincialis mane accito, nullius rei convicto, nec per eum quidem insimulato, sententiam de scripto recitat, qua jubeor ire Rhedonas, profectionem meam celare omnes, cum nullo domi forisque colloqui, nulli litteras dare, libros & scripta tradere, nullum monasterium, nec Parisiis nec Rhedonis invisere; non colloquiis, non epistolis affari: non quod istis assuevissem, longe aliis semper districtus curis, sed pupugerat Cardinalem Fayeta Religiosa virgo ab Aula recèns digressa, superis & Regi dilecta, quæ servituti nunquam succubuerat, supra sexum fortis, supra ætatem prudens. Audivi recitantem Patrem pectore inconcusso, vultu etiam tranquillo, divinum erga me beneficium veneratus quod dignus haberer pro veri-

rita-

ritate & justitia *contumeliam pati*; nec dubitans quin *momentaneum & leve tribulationis nostræ æternum gloriæ pondus operaretur in nobis*. Inde digressus ad aram, sacrum facio, & totum me applico Numini, totum trado providentiæ. Mox per domum diffusa de discessu meo suspicio: inde metus & horror, & miseratio fratrum pro dilecto capite timentium, quæ conjicere potius erat quàm scrutari: nec mihi mœstos affari licebat, nec illis sciscitari; mutus conspectus & oculi novo spectaculo vulnerati augebant dolorem, subtrahebant solatia. Interim scripta, quæ religiosa est suppellex, avide conquiruntur, premuntur arcte, quanquam omnia innocenti calamo exarata. Non licet exiguam chartam in levamen itineris asportare. experiri erat nescio quid simile Aularum lubrico homini ab Aulæ luxuria semper alieno, direptionem cubiculi pauperis, amicos infirmos, fortes adversarios, tetricos quosdam vultus, & ipso silentio minaces, desertionem & repentinam circa me solitudinem.

Vix licebat raptim petere quæ vitæ & viæ erant necessaria: ipsa celeritas mea tarda cupientibus videbatur. Præsto est homo ignotus Cardinalis minister, qui me redam deportaret impositum & à conspectu meorum divulsum in locum exilii. Tradiderunt me huic Ismaelitæ fratres mei, necessitate compulsi, ut essem, aliter ruituræ, domus piamentum. Devehor longum iter, humano satis usus custode, nisi quod perspicaciter videbatur insidiari libertati, rerum omnium pretiosissimæ. Diu tandem jactatum & attritum incommodis recepere Patres Rhedonenses summa humanitate, quanquam repentini casus terrore confusi. Graves subinde & truces à Parisiensi domo litteræ afferebantur, perdidisse me omnia, paucos intra dies perdendum nisi caverem, multa quotidie deprehendi in negotio meo periculosa, multa mihi acerba, nisi prospicerem, subeunda, quæ vix animo fingere possem. Discerpebar abiens, & feriebant tela omnia non repugnantem. Atque ut strenua est in sinistram partem suspicio, nova indies jactabantur, ut aliquis in exilio meo quæreretur color. Non tam facile

proſternitur fama, quæ coaluit firma radice veritatis. Timendum fuit illi qui ſe timeri volebat ab omnibus, ne malis artibus putaretur virum bonum & ſincera erga Regem fide ab eo divulſiſſe. Occurrendum erat huic æſtimationi: itur ad patrem mendacii, ad mundi tintinnabulum, quæritur infæcatus omnium figmentorum colluvie calamus, qui gazettam illam, quam vocant, in me, jubente & dictante Cardinale, diſtringeret. Hæc igitur me proclamat ablegatum ab Aula ob licentiam moreſque incompoſitos & perverſam agendi rationem, mirarique omnes & ipſam quidem Societatem, non quod ejectus eſſem, ſed quod tandiu in eo gradu ſtetiſſem. Angi Patres magno ob culpam meam dolore, pro ſua in Statum & Regem fide.

XXVII. Non inſultandum quidem, ſed ignoſcendum potius imbecillitati humanæ, quod tantus vir ad tam humilem tamque ſordidam deſcenderit vindicandi libidinem. Longe melius res illi ceſſerat, ſi tacuiſſet; forte error quiſpiam humanus occurriſſet opinantibus, qui dimiſſioni meæ cauſam dediſſet: at ubi tanto apparatu & tam triviali telo eſt invectus, exclamarunt omnes boni & prudentes, Habet Cardinalis, ictus eſt; in virum incidit qui ſe conatibus ejus interponeret, qui Regem admoneret officii, qui pati ſervitutem, qui adulationem profiteri non poſſet. Ubi illa licentia, niſi ſibi licere putavit quod prodeſſet omnibus? Ubi illi incompoſiti mores, niſi quod ad Cardinalis mentem componi non potuerunt? Ubi perverſa agendi ratio, niſi quæ à malis conſiliis averſa? Triduum eſt ex quo Confeſſarius Regis tota Gallia laudabatur, vir integer, modeſtis moribus & ad diſciplinæ religioſæ normam accuratis. Nemo Regi acceptior, nemo tota Aula gratior; quot ora, tot illi vitæ teſtimonia. Certe nullus, ut ajunt, repente malus: unde tam ſubito mutati mores? an aliquid projecte cum audacibus, ambitioſe cum cupidis, cum profuſis intemperanter, indecore cum laſcivis ab eo geſtum eſt? Nullum flagitium, nullum deſignatur crimen; vago incurſatur impetu, verbis maligne ambiguis, *ſagitta parvulorum facta ſunt plaga eorum*.

rum. Vix erat quod fingebatur lixis & vili de plebe homunculis credibile, ad alias artes flexuosum convertitur ingenium, quibus meam impeteret innocentiam.

XXVIII. Armatur, (quis crederet?) in filium patris manus, acuitur in Religiosum innocentem Superioris stylus, & luditur authoritate Societatis in unius miseri caput. Heu me! Quid dicam? Durum quod ille indixit, & nimis fortasse molle quod hic fecit. Jubebatur scribere, vetabatur cognoscere, contra mentem sensit, contra fidem scripsit. Dedit circulares litteras, quæ me gravissimi criminis reum totiusque status perturbatorem divulgarent. Jactabatur per stupentes manus atrox epistola, orbem decurrebat suum, & novis quotidie vulneribus jugulabat insontem. Arcano ferebatur, ut nitente invetitum curiositate omnibus esset promiscua, mihi uni incognita, qui per umbram petebar, ne respondendo illuminarem innocentiam. O pervicax regnum necessitatis, si hoc jussit, ô iniquum si probavit. Avebam tamen scire quibus peterer, quibus perirem, nec fas erat ulli prodere. Cæco tantum involvebar exitio, pronunciatur reis omnibus sententia, plerisque titulus affigitur, solus ego prohibebar scire, quod solus refellere poteram.

XXIX. Scribo interim ad Noyerium, qui Regi erat à secretis & principalis Cardinalis administer, quod cupiebam ejus Eminentiæ esse non ignotum. Affirmo sancta fide per quicquid est hominibus religiosum, me ab omni factione purum tanquam virum Dei in Aula vixisse. Nullo suggerente, provocante nullo, post fusas sæpe ad Deum cum lacrymis preces, ea me considerate Regi locutum de pace solatiisque miserorum, quæ sine letifera peccati labe & animæ interitu dissimulare non poteram, hoc esse crimen meum, cui expiando relegarer ad ultimas Galliæ oras, deportatione nova & hactenus in Regis Confessariis inaudita; nec istud adeo honorificum Cardinali qui jussisset, nec illi qui perfervide fecisset, quod tempore maturari, mitigari lenitate poterat.

Nullo

Nullo me facinore obstringi, quo reus constituerer apud Regem: stare me admodum reverendi Patris Generalis judicio, quem appellarem; parum honeste facturos qui me per cicatrices peterent, nec darent quieti locum; hoc unum petere me quod largiri esset prolixum, negare non humanum.

XXX. Efferavit blanditiis assuetas aures tam æqua & tam constans epistola, & vehementer Cardinalem perculit, qui flebile quidpiam & demissum expectabat ab exule: Illico in ejus palatium vocantur Patres, audiunt recitari litteras, damnant singulos apices, quibus possunt artibus leniunt iratum, applaudunt excandescenti: sæva inde in caput meum vibrantur fulmina. Fit nostrorum consessus, non ut judicent, sed ut serviant dominatori terræ. Quo quisque timidior, eo in meam damnationem proclivior; fit injustus qui non vult haberi prævaricator. Hircus eram emissarius in quem omnes exonerarentur diræ. Nihil tamen imputandum velim fratribus meis, quos semper enixè colui; si se capitis unius ruina servari posse crediderunt, est illis condonandum quod perdiderint, mihi gratulandum qui tam gloriose perditus fuerim.

XXXI. Secundus erat mensis quo discesseram ab Aula, & nimis delicata videbatur Rhedonensis commoratio tantis nominibus exuli; relegor in infimam Britanniam, Corisopitum ad extrema cingentis Oceani, haud multis passibus ab eo loco distans, quem fines terræ appellant. Premitur mari, saxis & montibus, populisque barbarum quid, nisi excolantur, stridentibus potius quàm loquentibus. Oppresserunt me litteræ graves decumbentem ægro corpore, vix spiritum inter tot acerba jactatum sustinente: laborabam præterea ulcere, quod non permittebat equum pati. Scripsi ad Patrem Sirmundum successorem meum, me ad iter parari æquo & exercito animo, tantum postularet à Ministris moram, dum vis morbi frangeret & leniretur dolor. Certe miseratus fuisset Rex unum de canibus sic affectum, cum tamen omnis illi miseratio erga Confessarium senem & infirmum prohiberetur.

XXXII.

XXXII. Instant Superiores jussionem Regis urgere, maturandum mihi profectionem longe aliter subituro. Accingor itineri afflicto corpore, hyeme sæva, redario publico affixus, cum quo ambulandum nigris diebus, intempestivis noctibus, per horrentes sylvas, asperos montes, stagnantes solutis nivibus valles, & quicquid horroris habet loci illius natura, Superos testor quod si Cardinalis me victimam esse voluisset, jam pene litatum erat ad extrema venienti. Excepere me Patres Corisopitenses eximia charitate novum & insuetatum his regionibus hospitem, quamquam rectore usus sum parum æquo, qui per inamænitatem ingenii me negligeret, mea curiosissime observaret, ne scilicet Lotharingus in suspicionem veniret prævaricationis. Hic me crudis adhuc vulneribus excepit ingens epistola scripta à Reverendo Patre Provinciali de Patrum consensu, quæ & errata contineret mea, & pœnas, ut ajebat, debitas imponeret. Placuit illis multa extendere numeris, cùm non possent rationibus. Dicam sincere præcipua damnationis capita, & singulis respondebo tanta vi ac luce veritatis, ut audeam polliceri me Paternitati vestræ abunde satisfacturum.

XXXIII. Primo non ambigere se dixerunt quin omnia fide optima virtutisque zelo ductus ac conscientiæ fecissem: sed tamen multa inesse præpostera, multa pœnitenda. Difficile hoc in limine videbatur intellectu, quo pacto omnia ex vera charitate facienti tam prava excidissent multa, cùm teste Apostolo *charitas non agat perperam:* sed hoc mitto, disputationis incuriosus, amator veri.

XXXIV. Quatuor ferme sunt gravia, ut putant, quæ mihi objecere, nulla responsione eluenda. Primum est, quod non consuluerim Superiores de iis quæ tractaturus eram cum Rege: alterum, quod antecessorum meorum non steterim decretis & exemplis in quæstionibus de armorum fœdere cum infidelibus: tertium, quod dixerim non debere esse penes unum totius imperii regimen, tum etiam visus sim aliquo modo affectasse mutationem Ministrorum, quæ res totius Galliæ statum ever-

vertisset: quartum, quod de pace & foederibus locutus judicer à doctissimis Patribus Societatis incurrisse censuras quas tulit quarta Congregatio contra eos qui rebus status se immiscent. Complector paucis omnia, ne videar volumen potius quàm epistolam scribere.

XXXV. Quod igitur de consiliis capiendis dictitant, sciebam ego ex divo Thoma arcana confessionis esse naturali, divino atque humano jure sancita. Non ignorabam Theologorum decreta, qui dicunt si Confessarius loquatur de auditis in confessione, cum periculo ut audientes veniant in suspicionem personæ, videtur infringere sigillum: compertum præterea habebam Principem esse in istis delicati & plerumque morosuli ingenii, qui de rebus suis nollet quidpiam alienis auribus credi. Fateor igitur me & conscientia religiosum & prudentia tenacem in sacramento Regis, quod Archangelus monet apud Tobiam, abscondendo. Cumque illi soli operam navarem in confessionibus audiendis, periculum erat ne si quid improvide evulgarem, suspicionibus ferirem aliquos curiositate prurientes animos, & in adyta lubenter, si possent, penetraturos. Quod crimen admisi, mi Pater, si Deo præcipienti in sacris Litteris parui? Si Sanctis credidi? Si Doctoribus acquievi? An vero lex est ulla, an constitutio in Societate, quæ jubeat Confessarios de rebus pœnitentium referre ad Superiores? Nostra quidem Præposito lubenter aperimus, de alienis longum nobis & sobrium silentium. Quæ si aliter gererentur, nemo nostrum in exomologesi non aversaretur ministerium. Quod si cuique privato tam sancta servatur fides, quis putet Regum conscientiam multorum consiliis eventilandam esse atque jactandam, ut tot habeant Confessarios quot singulæ domus consultores? Ad quem tandem referre me oportebat? Quem in tot rerum ambagibus consulere? An Patrem Binettum? At vero aberat, nec sine periculo res magni momenti litteris credebatur. an Patrem Sequiranum? Quem sciebam administrum Cardinalis, qui elisis in ipso semine generosis conatibus ignavum me & inglorium per-

per factionem suam exturbasset. Libere tamen fatebor, mi Pater, non præcipiti, sed tardo potius atque viscoso sum ingenio, aveo in rebus dubiis quantum licet audire superiorum & majorum consilia, nec tam temerarius fuissem, ut si quid de meo fuisset proponendum Regi novum & ambiguum, quin rem totam, quantum per conscientiam & fidem fas tunc fuisset, seriis Patrum consultationibus subjecissem: sed cum ea tantum mihi dicenda sumpsissem quæ essent in clarissima Evangelii luce, ut Ecclesiam protegeret, ut summum Pontificem coleret, ut Reginam Matrem communibus saltem charitatis officiis in hoc secessu prosequeretur, ut Reginam Uxorem affectu conjugali devinciret sibi, ut Fratrem cæterosque Principes consanguineos amaret, eo quo lex Dei præscribit amore, ut Orbis Christiani tranquillitati studeret, & armatus etiam de pace cogitaret, ut gementes sub fasce populos sublevaret, ut in fœderibus infidelium staret consultis Theologorum, & nihil cum detrimento Ecclesiæ faceret. Obsecro, num mihi quotidie cogendi Theologorum & Patrum consessus, ut sciscitarer an præceptis tam vulgatis, tam salutaribus animum Regis informarem? Quid si à me quæsivisset, an corpus Christi reipsa foret in sacramento, respondissem, creditum id multis seculis, & Ecclesiam ita sentire, sed tamen consulturum me reverendos Patres & ex eorum responsis quæstioni satisfacturum? O iniquam conditionem! ô duram omnino necessitatem! His artibus persuadere se non inviti nonnulli concionatores tulere, ne de parentum honore verba facerent, aut blandum usquam appellarent pacis nomen. Ubi mens? Ubi virtus? Ubi tu sancta libertas? Silere æternum oportebat quibus hæc loqui pudor fuit.

XXXVI. Sed audire mihi videor prudentes sæculi, ad cavendum cautos, meticulosos ad audendum, qui dicunt voluisse me recta, non recte: appetivisse bona, sed desiderio præcipiti; serviendum tempori fuisse, quæ omnium honestissima est servitus, nec ulceri desperato manus irritas adhibendas. Peto ab his qui hæc dicti-

dictitant, ut considerent Confessarium Regis longe aliam in Aula quàm cæteros homines sustinere personam. Tacere aliis sæpe virtus est, huic sacrilegium. Videbam equidem multos, quibus ex officio incumbebat loqui, opprimi silentio omni dedecore maculoso, complures generosissima mente præditos terroribus & exiliis à Regis auribus averti: spectabam memet interdum quasi cælesti machina devectum, ut causam susciperem veritatis. Non ignorabam summos censere Theologos, non audiendos tantum, sed interrogandos in exomolegesi qui nimis crassa laborarent ignorantia. At è contrario cernebam Regem in suis rebus satis oculatum, sæpe dubitantem & extra sacramentum interrogantem. Nam istud erat agere proditorem Christiani nominis & generis, si de concussi orbis clamoribus reticuissem. At vero fuit expectandum tempus reī gerendæ commodum: expectavi novem mensibus miti & laboriosa patientia. Præparavi mentem Principis officiosa sedulitate ad satus divinos. Ubi deprehendi jam satis animo compositum, dixi quæ nec prudens dissimulare, nec probus tacére poterat. Quale mihi tempus amabo fuit expectandum? An illud quo indicta veritatis causa vilis cunctator exturbarer? At vero abstinendum fuit verbis eo tempore non profuturis: timendum ne qui hæc dicunt demissè potius patrocinentur errori quàm serviant prudentiæ: etenim si putant imprudentis esse hominis de iis verba facere, quæ se assequi posse diffidit, videant ne Præcursorem Domini, ne Dominum ipsum arguant imprudentiæ. Non sibi pollicebatur Joannes Herodem castum, non destitit tamen monere incestuosum. Certissime sciebat Christus Scribas & Pharisæos ab arrogantia, fastu & avaritia non recessuros, nec ideo cessavit crebris adhortationibus increpare. *Quis novit spiritum Domini?* Quis obfuturam putat veritatem, nisi qui prodit? Multum profeci cùm quid facere oportuit ostendi, cùm tot oppressis servitute mentibus professus sum libertatem, cùm mori non timui, cùm me pro salute patriæ devovi; multum profeci, cùm bonis

nis exemplum, terrorem malis reliqui, cùm iniquam causam exilio meo damnare, quàm fovere præsentia malui. Denique non parum promovi, cum intrepido pectore Cardinali scripsi nolle me cum eo de æterna salute periclitari; cum semina bonæ mentis abiens sparsi, quæ in Regis arcanis cogitationibus adolescerent. Quis tandem omnia Dei consilia perscrutatus est, ut inutile putet quidquid impenditur virtuti? Sæpe cadendo surgimus, vivimus moriendo. Numquam gloriosior fuit Samson quàm cum ruinis quasi suo inclusus est triumpho. Numquam igitur tacui, numquam dissimulavi, quod officii mei ratio præscribebat, fides sincera, doctrina incorrupta

XXXVII. Dixi quòd secundo urgent capite de fœderibus infidelium: habent in eo confitentem reum. Fateor enim, mi Pater, cùm certissime scirem hoc agi, hoc tentari, si fieri posset, ut fœderata cum Liliis Turcarum arma eluvie fœda, tremenda omnibus vastitate in Christiana regna erumperent. Commotus sum totis visceribus, ferre non potui facinus tam immane. Sciebam equidem ab his consiliis purissimam Principis mentem abhorrere; sed Pseudo-monachus à sui Ordinis sanctitate alienissimus, & cruentarum artium architectus, ferro & sanguine displuebat in Europam. Hoc authore & præcipuo, ut ajunt, administro parabatur illa Saracenorum irruptio, & dolendum illi maxime erat quod fœderatos suos avocarent aliò Persarum exercitus.

XXXVIII. Jam fucum fecerant Regi, cui ex novæ Theologiæ decretis persuaserant licite fieri mala omnia, quæ bona mente fierent; cum à me sciscitaretur, num res ita se haberet, quid potui facere aliud quàm dogma pestiferum à mente Principis arcere, ne fontem luminis suo contagio pollueret? Quid potui aliud loqui, quàm quod clamat Apostolus, *non esse facienda mala ut veniant bona?* Nec quærendam adulterio sanitatem, nec furto beneficentiam, nec scelere pacem, *nec colligi de spinis uvas*, *nec de tribulis ficus*, nec de peccato nasci virtutes. Neque verò temere quidpiam

piam de fœdere cum Saracenis intuli, secutus divinæ legis oracula & Ecclesiæ decreta, *omnis spiritus qui solvit Jesum*, ait Apostolus, *hic est Antichristus*. Hoc est quod facit Turca, non occasione sed professione; non impetu, sed animi destinatione, per tot secula Christiano sanguine cruentatus. Deinde formosum erat spectaculum, Christianissimum Regem cum Antichristo conjungi, contra sacramentum inaugurationis & unctionis sanctitatem, non commercio aliquo jure gentium communi ad aperienda maria mercesque connectendas, sed voluntatum, armorum, bonorum malorumque societate, ipsum videlicet evocando & strenue adjuvando ad vastitatem Christianorum & Ecclesiarum incendia. Quis hæc sine horrore cogitare? Quis probare sine scelere possit? Nihil hic minutum dicam, nihil fucatum accersam. Totius Ecclesiæ lumina decretales epistolas Joannis Papæ VIII. publicis consignarunt monumentis fuisse penes Athanasium quemdam summam Regni Neapolitani, quod cum tueri propriis non posset viribus, constituit cum Turcis amicitiam, ut eorum armis & opibus tegeretur. Disseminatus tam præposteri facti rumor perculit Christianas aures, & Pontificem graviter commovit, qui cum Regem non potuisset qua litteris, qua verbis, à tam periculosa societate divellere, cogit Romæ Concilium, ubi quæstione illa de fœderibus armorum cum Saracenis acute & copiose disputata, illi sunt anathemate percussi qui eam propugnarent, & infelix Athanasius ab ecclesia ejectus & diris devotus est. Quid habet quod tanto rationum ponderi opponat iniquitas? Non evocabat Turcas ut infestaret vicinos, ut demoliretur urbes, ut Christiana regna diriperet, vitam tantum tueri, servare fortunas, regnum retinere cupiebat. Res tamen illa tam mali exempli judicata est, ut à Patribus fuerit illi sacris interdictum. Et quidem Navarrus noxa putat implicari mortifera, non tantum qui Turcas ad Christiani soli vastitatem evocant, sed qui suis armis accisam gentem in eum statum redigeret, ut infidelium prædæ pateat & injuriis. Si Romana non sufficiunt exempla, non egemus vernaculis, qui-
bus

bus nec debile robur est, nec vilis authoritas. Premebatur injustis donis, armis atque direptionibus Carolus Simplex; quibus ut occurreret, constituit Normanorum, qui nondum sacris essent imbuti Christianis, auxiliares sibi copias adjungere; tum Juliorementis Archiepiscopus, doctrina & sanctitate celeberrimus, & quo totius Galliæ clerus quasi oraculo uteretur, Regis se conatibus vigore sacerdotali interposuit, minatus nisi desisteret, subditos obsequii sacramento & fide solvendos, ipsumque telo feriendum excommunicationis: paruit Carolus: & dimicante cælo mortuus est eodem anno quem reformidabat infestus hostis.

XXXIX. Nunc Paternitati vestræ judicandum relinquo, num grave peccatum admiserim, qui tantam secutus authoritatem, Regem ab eodem facinore revocarim, sanioribus consiliis informatum? At vero non sum sequutus vestigia Theologorum quos Rex constituerat, neque exempla antecessorum meorum. Qui poteram ergo sequi præcedentes, aut quo pacto probare quæ ne per somnium quidem cogitaverant? Nondum de Turca habita fuerat quæstio, horrori etiam erat mentibus ad audendum projectis. Ferrerius ille Cardinalis antesignanus in catholico statu, qui multas cum hæreticis initas armorum Consociationes vaste potius quàm acute defendit, à Turcarum societate mirum in modum abhorret, nec Galliæ maculam hanc inuri patitur. Sed ut paucis rem absolvam, nihil in hac quæstione de fœderibus cum Suissis & Hollandis aliud dixi, quàm quod Sorbona, quod Patres nostri, quod universa Theologorum agnoscit Schola; licere quidem uti illis in bello justo: ut equis & elephantis, servata conditione gemina, quam omnes, puta Suares, Vasques, Banes, Molina, Becanus, Layman & Bonacina constanter exquirunt, ut res sine scandalo fiat & Ecclesiæ detrimento. His fundamentis nitebatur optimi conscientia Principis, qui tam impense commendabat ne diriperentur Ecclesiæ, ne destruerentur aræ, ne quidpiam catholica damni pateretur respublica: nunc autem cum tot constet experimentis duas illas, quas expetunt Theologi, conditio-

nes

nes, quas & sollicite Rex requisivit, non tantum fuisse neglectas, sed barbaris facinoribus concussas atque violatas, cùm sit compertum omnibus solutos disciplina milites, permissione flagitiorum invitatos ad Christiani Orbis direptionem, viginti ferme templorum millia solo æquata, dejectis aris corpus & sanguinem Christi conculcatum, vagos sacrarum virginum greges effrenatæ libidini petulanter objectos, & ea perpetrata esse scelera, quæ nec lacrymis æquari possent nec percenseri voluminibus.

XL. Quæro ubi nunc moderator ille regiæ conscientiæ, qui cum tot immanes tragœdias mente conceperit, audeat pœnitenti dicere, hæc ab eo tuta fieri posse conscientia, uti jure suo, sic iri ad bellicas laureas & majorum decora? Num hoc est Christi prodere sanguinem? consternati orbis illudere lacrymis & implacabiles in se concitare cælestium iras?

XLI. Sed quia placuit antecessorum meorum renovare memoriam, dicam quod unius quidem pios manes, alterius commendet æstimationem. R. P. Mallianus cum tot horrenda ex moderatis nata sciret esse consiliis, tanto animi cruciatu afficiebatur, ut sibi vitam acerbam esse diceret; jamque incœperat interpellare Regem & liberare conscientiam; cùm eum pene dejectum Cardinalis artibus & nutantem mors antevertit. Non latuere socios suspiria, nec graves gemitus, quos moriens effudit, ictus terrore supremi fori in tanta vitæ innocentia.

R. P. Gordonus, qui vigorem mentis profunda senectute obtuderat, sensit tamen acres conscientiæ morsus, monitus arcanæ manus religioso scripto, ut Regem de statu constanter admoneret; quod nisi faceret, impendere cælestem iram in caput. Itaque cum paucis post mensibus paralysi subita corruptus esset, schedam mihi tradidit, rogavitque ut ejus vice fungerer, quod intrepidus admisi, nec me exilii aut mortis terror abeo instituto revocavit.

XLII. Nunc ad id venio quod gravissimum est, & ipsum fontem aperio è quo dolores mei redundarunt omnes. Dixi penes unum rerum omnium summam esse

non debere, inde videor affectasse Ministrorum mutationem, quæ res Galliæ statum pervertisset. Heu duram nimis Confessariorum Principis conditionem, si omnes suspiciosissimi hominis conjecturæ carcere sunt & exiliis eluendæ. Testor te, sancta Veritas, ea me semper in Aula mente vixisse, ut quod mihi ex officio incumberet, animose & constanter agerem, ceteris implicari curis nullo modo paterer.

XLIII. Si me Deus in Aulam ad res status movendas venire voluisset, fecissem equidem, aut in ipso conatu me vis aut vita defecisset: sed longe mihi semper alia mens fuit. Sic enim judicavi propiorem illum esse Deo, qui minus curaret quibus in manibus volveretur mundus; versatilem honorum aleam & reciprocantes fortunæ cados immotus vidi, ratus satis magnum esse in eorum contemptu spectaculum. Ministros non attigi; at si quid fuit quod conscientiam Regis spectaret, non tacui, nec eorum terroribus cessi, nec blanditiis. Angebar cum Principe de hoc luctuosissimo bello, pacem ad quam propendere cœperat urgebam: loquebar ore Theologorum, dicebam equidem bellum posse geri authoritate Principis, mente bona, causa justa, sed de ipsius justitia præcipere Doctores longam & accuratam haberi quæstionem, nec id ex hominis unius arbitrio pendere: non dubitare me quin Cardinalis mens acerrimo vigore præstaret, sed ejus prudentiam opinor lubenter primaria regni Capita in rebus ambiguis audituram. Quid hoc æquius? quid moderatius? num hoc lex divina præscribit? *Dissipantur*, inquit, *cogitationes, ubi non est consilium, ubi vero plures consiliarii, confirmantur.* Num id ipsum cavent regnorum statuta? num consuetudines sanciunt? quid aliud ad firmandam in re tam seria Regis conscientiam suadere poterat ipsius moderator & custos? Inde tamen orta suspicio, moliri me res novas, & movere eum cardinem, quo totus hic orbis vertitur: Quid ajunt accusatores mei? hoc egisse me non audent dicere: affectasse? ne istud quidem: videri? hoc est quod arguunt. O me infelicem, si per tot acerba Ministri suspicatissimi cogitationibus immoler! omnia illi in hoc fastigio suspecta sunt. Habet, ut ajunt,

& pilus umbram suam, nihil est tam minutum in rebus humanis quod tantum non feriat apicem. Fingit intra & extra mundum novos quotidie insidiatores, nova decernit exilia, novas inducit pœnas; ut omnia sint ei tuta, nihil vult à se tutum. Quî potui ego non esse suspectus homini, qui nimis eram amicus veritati? Ego scilicet destruere volui Cardinalem. Nimis demisse de sua sentit amplitudine, si credit: si non credit, contra innocentiam meam decernit nimis inique. Ubi cum Aulicis agitata consilia? ubi copulatæ cum suspectis partibus amicitiæ? ubi litteræ? ubi index? ubi testis? occupata scrinia, interceptæ epistolæ, singuli apices curiosissimis inspecti oculis, nihil innocentius: pervestigati cum quibus agerem, cum quibus sermonem miscerem, nihil modestius: numerata omnia vestigia, omnes notati congressus, nihil ordinatius: nulla nisi de cælo vox, nullum nisi à Deo consilium. Sed quo authoramento rem tantam, tam impeditum aggressus sum negotium? promittebatur mihi Cardinalis purpura, (nam & istud objiciunt) à quo? num à summo Pontifice? cui sum ignotus, & quem sola sanctitatis veneratione novi. Num à Rege, à quo dari maxime oportuit? sed quis putet illum ipsius conjurationis conscium, autorem, munerarium? An à Reginis? quibus nec libertas promittendi fuit, nec dandi facultas. Enimvero restabat hoc unum in tot funestis rebus ridiculum, ambire me purpuram, hominem mente, animo, vita, professione, ab omni semper honorum splendore alienum. Quis credat me tam stupide ambitiosum, tam præpostere candidatum, ut illius ictus desiderio purpuræ continuò non respexissem Eminentissimum Cardinalem, patrem muntrum, honorum omnium distributorem, totius gloriæ arbitrum sine cujus nutu nullum cuiquam obtingere poterat in Gallia beneficium? Cum ad eum vota omnium suspirarent, cum illi ferme thura arderent, & cælestes cantarentur hymni, solus ego per calcatum & contemptum cæca mente perversis itineribus ad dignitatem amplissimam contendebam. Testem Deum invoco, cui cor omne patet & omnis lingua loquitur, cum unus è regni

Pro-

Proceribus ejus Eminentiæ addictissimus, me impensè hortaretur ut essem Cardinali per omnia obsequentissimus, nec vererer ei Regis arcanos aperire sensus, tum si quæ oborta esset inter utrumque dissensio, starem à partibus Cardinalis relicto Principe, qui mihi sine illo nec obesse poterat nec prodesse; ita futurum me quidquid vellem, nec eminentissimorum mihi defuturum apicem. Inhorrui ad hanc orationem, & dixi me non capi honoribus, quibus renuntiassem, subiturum me potius extrema quàm ambirem: sed si occulta vis consiliorum Dei contra me aliud moliretur, iturum me in ordinem supremæ voluntatis per decora potius quàm per crimina. Non est inter homines natus qui frigidæ illius ambitionis in me ullum unquam deprehenderit vestigium: vixi in Societate purus, in Aula etiam religiosus, & tota illa fascinatio nugacitatis procul ab animo, procul à sensibus semper abfuit. Quod si qui cum me à Ministris Cardinalis in exilium deportari viderent, dolendas rerum humanarum dixerint vices, quod Patri Josepho purpureus destinaretur galerus, qui esset Orbis Christiani cruore tinctus, mihi vero qui pro pace Ecclesiæ caput devovissem catenas necti & duram omnino parari sortem, non eram in ore omnium ut querelas compescerem, & eos ex decretis providentiæ consolarer.

XLIV. Restat, quod ajunt doctissimi Patres, incidisse me in censuras quas quinta & septima Congregatio tulit, quod dissuaserim Regi ne per impium atque funestum fœdus Saracenos ad Christianorum vastitatem evocaret. Hic enim expressis verbis notantur fœdera & bella de quibus cum Rege sum locutus. Heu projectas in servitutem mentes! heu propudiosos sensus! Quod vix credideram posse mihi evenire, jam cum pudore quodam & dolore cogor tueri veritatem. Dum fratribus parco, dum imbecillitatis humanæ misereor, utinam jus Ecclesiæ & Societatis aut legerent attentius aut sanctius interpretarentur! essent in opinando cautiores, aut minus in damnando præcipites: declarat enim satis Canon XLI. Congregationis septimæ nullo modo vetari quæ

ad conscientiam directionemque Principum spectant; sed quæ natura sua sunt omnino politica, qualia essent jura regnorum, fœdera & bella, quæ nihil ad religionem attinerent: tum indicat qui censeantur canonis transgressores. Si quis, inquit, publicis harum consiliis interesset, aut tractandis iis operam impenderet, faceret contra statutum. Quæro nunc ab ipsis Patribus, an ceras & sigilla Franciæ tractaverim? an diplomatibus subscripserim? an privatis aut publicis interfuerim consiliis? an Ministrum status egerim? Dirigebam, Deo ita volente, optimi Principis conscientiam, qui sæpe jubebat ne quid illum celarem, quod faceret ad salutem, cui posthaberet omnia. Videbam illum periculose circumventum, & ad Turcicum fœdus sollicitari, creari inde animo labem, nomini dedecus, fœdam Christianæ genti calamitatem. Tum illi in hoc rerum articulo ob oculos posui timorem Numinis, decreta Ecclesiæ, majorum facta, sanctissimi Regis Ludovici, cujus se imitatorem vellet, exempla, denique unctionem ejus & sacramentum. Deinde magnum admisi facinus, & quidem censuris atque anathemate profligandum, quod Deum timui, quod vera dixi, quod cervices pro domo Dei opposui. Multa quidem dictu gravia imminere Christi Ecclesiæ prospicio, summo Pontifici multa, nisi conatus imperiosos occulta vis ex alto eliserit. Quod si religiosæ mentes tam molles ad serviendum, ad resistendum tam infirmæ reperiantur, nec vita sine segnitie, nec mors poterit esse sine dedecore. Nimis urgeo, nimis evinco: pudet me Patres istos tam invicto premi rationis robore; demus veniam timori, ignoscamus necessitati: satis magnum supplicium est contra veritatem stetisse.

XLV. Dixi omnia sincera fide, accurata, ut potui, brevitate: habet vestra Paternitas totam facinorum seriem, quibus expiandis in hoc angulo terræ defossus jaceo. Premor equidem variis incommodis, fracta valetudine, cœlo gravi, victu aspero, oppressâ libertate: domus mihi carcer est, discrimen publicum, insidiæ secretæ. Ultimum malorum est, antequam moriaris exire devius, & tamen hoc egere persecutores mei, ut vivens

vens ac spirans tumulum ingrederer, omni privatus suffragio, omni functione abdicata, superstes funeribus meis, vox erepta innocentiæ patrono, quassus & fractus calamus post tot vulgatos libros & pictam toties stilo meo virtutem, subjicior censuris & pœnis, quibus adulteri & falsarii solent, quòd impolluta mente, veraci oratione, pro Dei causa steti. Agitantur præterea nova consilia de uno per tot mortes perdendo capite; quicquid malorum habent maria, quicquid desertæ habent insulæ, quicquid horribilis carcer, quicquid ferrum & cætera tormenta, hoc irato Cardinali dicunt esse timendum. Sed tutissima res, præter Deum timere nihil: grande solatium est Christo configi cum universo, & in tam illustrem describi confessorum legionem, qui pro veritate sunt icti, pro veritate mortui. Hoc quod primum docemur & ultimum discimus, pati, factum est autore Deo gloriosum, non tantum pœnis erigi, sed & pasci juvat pœnarum causam relegentem. Ille timendus omnibus, cœpit tamen à me non timeri, Domino vel protegente vel adversa cælestibus solatiis mitigante. Unum est quod me malis meis insultantem sæpe afficit, sæpe deprimit, *filii matris meæ pugnantes contra me.* Quamquam tota prope Societas pro me in hac causa est, ô quàm dolenda sunt illa vulnera quæ ab amica veniunt manu? Inveni aliquid ferro & vinculis & irato Cardinali pejus. O domus altrix & parens, tu me abjectum dereliquisti, tu me derelictum furentibus inimicis tradidisti. Heu durum dictu, tu me in sinu innocentiæ confixisti. Non accuso pietatem tuam, sed doleo necessitatem: multa fuerunt imperanti, plurima minanti concedenda: jubebat ab Aula amoveri, parendum fuit; jubebat ab urbe, exeundum; jubebat in abditum relegari collegium, nec istud deprecandum; jubebat à te scribi contra me quicquid ira frementi dictaret, quicquid tua prudentia ignoravit, hoc honeste tu poteras denegare, & si urgeret, fortiter recusare. Habeat ille solus invidiosæ potentiæ novum argumentum, quod innocentiam damnare possit inauditam. Hoc æquitas tua non permittit, religio non sinit. Tu me per totam Europam

iniquis oppressum calumniis circularibus litteris traduxisti, tu famæ vitam eripuisti, omnium fere quas hic vivimus pretiosissimam, tu me eversi status, tu me convulsi ordinis reum fecisti. Quo teste? quo judice? persecutore meo. Tam carus tibi fuit, ut illi filium immolares, tam timendus, ut petenti nec crimen denegares. Post hæc jubes in virtute sanctæ & tremendæ obedientiæ, ut iniquissimis contumeliis lacessitus de causæ meæ justitia & veritate conticeam. O mater, quid agis? damnare vis & non vis audire? hoc ne Diocletianus fecit? Non est hoc innocentiæ tuæ, non est prudentiæ: loqueris ore non tuo, sensu judicas alieno; sæva necessitas quæ hoc extorsit, misera virtus quæ necessitati succubuit!

XLVI. Unum à te peto, mi Pater, antequam moriar piacularis domo victima, tuam æquitatem appello, tuam paternitatem imploro, absens quidem corpore, mente præsens, ad tuum integerrimum & sanctissimum tribunal voces ultimas, meo si vis cruore obsignandas, fundo, & testor, me à meis ejectum, damnatum, oppressum, nullius convictum criminis, nisi crimen est quod ex officio Regi verba feci de pace Christiani orbis, de concordia regiæ domus, de sublevando populorum jugo, de avertendis à direptione templorum & vastitate Catholicorum infidelium armis. Si hæc injusta viro probo, temeraria seni, indigna moderatore Christiani Principis, subeam pœnas iniquitatis, amentiæ, audaciæ, non recuso: sed si quæ dixi in tam serio negotio, ut feci, probata sunt sapientibus, amica bonis, omnibus profutura, redde famam vivo; si non potes, redde aliquando mortuo. Ego quantum possum charitatis sensu omnibus qui mihi graves fuerunt ignosco: sed tamen audiant per tuas litteras omnia collegia, omnes domus, ad quas hæc circularis pervenit epistola, de mente Societatis non fuisse scriptam, sed ex necessitate expunctam, vi extortam, nullo me obstringi piaculo, nullis detineri censuris, fecisse me in hoc officio meo quod vir probus, integer confessarius, fortis ac germanus Societatis filius facere potuit aut debuit.

Cte-

Credat mihi vestra Paternitas, res magni momenti est ut omnes intelligant nunquam esse calcatam in Societate virtutem, nunquam oppressam innocentiam, nullam esse tantam temporum caliginem quam præcelsæ mentis tuæ fulgor non illuminet, nullas præstigias quas vis tua non dissipet, vim nullam cui tua succumbat constantia.

XLVIII. Cum vitia prosunt, ait ille, peccat qui recte facit, quis se ruenti audaciæ opponeret? quis impietati omnia temeranti? si virtus accusatur à justis, punitur à sanctis innocentia, ubi ille magnarum vigor mentium, quibus hæc Societas ad tantam gloriam crevit; si exiliis digna judicantur quæ præmiis Christus prosequitur? Enimvero timendum est ne serviisse magis tempori videamur, quàm probitati. Pone mihi Athanasios, pone Basilios, pone Chrysostomos, si ad politicorum hominum, & quidem aliquot religiosorum sensum hodie judicandi sunt, omnes causa excident, audient simplices, insipidi, audaces, temerarii, & quidvis aliud quàm sancti: sed timendum ne cælestis ira feriat tam perverse judicantes, facientes tam præpostere; timendum ne unde putatur assurgere, inde corruat domus iniquitatis, & per ipsa quæ videntur ornamenta, feriatur.

Sed nihil nobis est in Societate metuendum tam sapiente Præposito, tam vigili Moderatore, Patre tam pio, à quo virtus tutelam nacta est, innocentia patrocinium, qui lucem obscuris, opem desertis, spem deploratis largiri, divinum putat, & facit suam hujus sacrificii salutem, protectioni famam commendat

Corosopiti Martii die 7.
Anno Domini MDCXXXVIII.

Servus & filius in Christo
obsequentissimus

Nicolaus Caussin.

X.

SUCCINCTA NARRATIO

Eorum quæ P. THYRSUS GONZALES *gessit in Hispania apud Superiores suos & apud summum Pontificem Innocentium XI. ad cohibendum opinionum probabilium abusum, cum brevi explicatione rationum ob quas anno* 1691. *edidit tractatum succinctum de hoc argumento, & difficultatum quæ circa ejus publicationem supervenerunt.*

P. Thyrsus Gonzales, nunc Præpositus generalis Societatis Jesu, postquam per decem annos Theologiam Scholasticam docuerat Salmanticæ, vocatus à Deo renunciavit Cathedræ anno 1665. ut missionarii munus per Hispaniæ provincias exerceret. Dum in his missionibus versaretur, quasi manibus ipsis contrectavit quàm perniciosa in quibusdam confessariis daretur laxitas in usu opinionum probabilium, & quàm sine limitatione uterentur illo principio, inter Theologos sæculi hujus tam familiari, quòd nimirum licitum sit sequi opinionem probabilem minus tutam, relictâ probabiliore & tutiore: nullâ namque habitâ ratione de veritate opinionum, satis illis erat scire dari opinionem probabilem de eo quod res liceat, ut statim

tim licita reputaretur ; nec examinabatur an opinio contraria haberet pro se graviores Authores & urgentiora fundamenta, sed vel sine hoc prævio examine procedebatur ad praxim operandi ; vel quamvis sciretur dari opinionem magis probabilem , magisque fundatam de eo quod res sit illicita, putabatur hoc non obstare , sed posse quamlibet sequi opinionem probabilem, faventem suæ libertati, quamvis ipse cognosceret opinionem contrariam esse authoritati & rationi verisimiliorem. Educatus fuerat in hâc doctrinâ quæ tunc erat communis , nec illam in dubium revocavit usque ad annum 1670. in quo se seriò & accuratè applicuit studio hujus celebris controversiæ; & postquam diligenter evolvit quidquid pro unâ & alterâ parte allegabatur , deprehendit atque recognovit sententiam benignam , asserentem licitum esse sequi sententiam minus probabilem & minus tutam, relicta probabiliori & tutiori, seu licitum esse sequi opinionem minus probabilem & minus tutam in concursu probabilioris & tutioris, duplicem habere sensum legitimum , deprehenditque in uno sensu esse veram & in altero falsam; esse quidem veram, si intelligatur de opinione minus tutâ, verè in se absolute probabili, quia defenditur ut vera à viris probis & sapientibus post accuratum totius quæstionis studium, quæ tamen communiter habetur pro minus probabili , quia pro se pauciores numerat Authores: hanc enim operans potest licite sequi , si citra passionem & culpam, judicio opinativo absolute censeat illam esse veram & legi divinæ conformem, eo quòd pro illâ invenit rationem fortem præponderantem rationibus sententiæ contrariæ. Nam in illius ratione opinio illa , quæ communiter habetur pro minus probabili, ipsi operanti est magis verisimilis, & idcirco approbatur ab ipso ut vera , & in hoc sensu existimat locutos fuisse multos authores classicos hujus sæculi, præsertim Patrem Suarez, cum tom 4. de Relig. pag. 540. dixit juxta communem sententiam per se licere sequi opinionem probabilem circa honestatem actûs relictâ probabiliori: cùm enim juxta Aristotelem

I. Mor. cap. 1. probabilia sint quæ videntur omnibus vel plerisque, vel sapientibus, atque iis vel omnibus vel plerisque, vel maxime notis ac claris, sane regulariter loquendo , ut sapienter inquit Castropalus tom. 1. disput 2. de conscientia cap. 1. num. 8. ea sententia probabilior est judicanda, quæ à pluribus defenditur & à doctioribus; & è contra sententia minus probabilis est judicanda, quæ à paucioribus & minus claris defenditur.

At similiter deprehendit sententiam illam benignam, si intelligatur de opinione minùs tuta, quæ ipsi operanti in actu primo magis apparet falsa quàm vera , eo quod pro contrariâ videantur stare non solùm plures & graviores authores, sed validiora fundamenta rationis, quia nimirum experitur se vehementius impelli ad assensum per fundamenta rationis tutioris , quàm per fundamenta sententiæ minus tutæ ; deprehendit , inquam, illam sententiam benignam sic intellectam esse falsam & expositam laxitatibus perniciosis , quas contingens foret aliquando damnari à Sede Apostolica, sicut reipsâ damnavit Innocentius XI. sex vel septem annis pòst, & recognovit in hoc sensu accipi à modernis probabilistis post Caramuelem , ac proinde ut secure posset conscientiam proximorum suorum dirigere, decrevit illam doctrinam recentium probabilistarum ex professo impugnare, ideoque tribus annis continuis , tempore æstivo , quando necessarium erat ab exercitio missionum, in quo versabatur, per tres menses vacare, tractatum Theologicum composuit de recto usu opinionum probabilium sub hoc titulo, *Fundamentum Theologiæ moralis*, id est, *Tractatus Theologicus, in quo ostenditur non probabilitatem quæ communis est sententiis oppositis, sed duntaxat veritatem saltem ut creditam & prudenter existimatam, esse rectam regulam morum; proindeque nunquam esse licitum sequi sententiam minus tutam in concursu tutioris, nisi illa praemineat isti quoad probabilitatem seu verisimilitudinem in existimatione operantis.* Et quia videbat doctrinam huic oppositam ita jam esse in Societate communem, ut timeri posset intra paucos annos fore in eâ sicut scientiam mediam,

nisi

nisi prodirent authores qui apertâ fronte & non dissimulato nomine religionis eam impugnarent, voluit hunc tractatum dedicare R. P. Joan. Olivæ tunc Præposito Generali, ut hoc argumento manifeste indicaret Societatem non adscripsisse sibi ut propriam sententiam benignam Probabilistarum; quod manifestum fieret si è Societate prodiret liber dicatus Generali Præposito, qui illam ex professo impugnaret, illumque misit Romam anno 1675. sed tractatus Romæ examinatus à Revisoribus generaliter approbatus non est, & negata est licentia illum edendi in lucem, quia judicatum est doctrinam benignam, quam Jesuitæ communiter tenent, esse aptiorem ad dirigendas conscientias proximorum & faciliorem reddendam viam salutis.

In eo tractatu tanquam rem præcipue intentam ad cohibendum opinionum probabilium abusum latissimè omni genere argumentorum ostendit, licitum non esse sequi opinionem minus tutam in concursu tutioris, quando hæc, tum ab authoritate, tum à ratione apparet operanti, ut manifeste verisimilior: & acriter invectus est in illam eandem propositionem de usu licito opinionis minus probabilis, quam damnavit Innocentius XI. ostendens illam doctrinam esse perniciosam & ingentem afferre posse morum corruptionem, nec aliquid esse in moribus securum, si illa doctrina serpat. Post autem ostendit licitum non esse sequi opinionem minus tutam in concursu tutioris, quando hæc omnibus consideratis, apparet absolute & simpliciter operanti verisimilior. Tertio nec licitum esse sequi minus tutam, quando omnibus hinc inde consideratis opinio tutior apparet in actu primo æquè verisimilis, quia ubi fundamenta pro utraque parte contradictionis sunt omnino æqualia in dimovendo & trahendo ad assensum, mutuo se elidunt, & intellectus fluctuat & manet suspensus & dubius, nesciens in qua parte sit veritas, quam naturaliter quærit; in dubiis autem tutior pars est eligenda. Hinc ad usum licitum opinionis minus tutæ seu faventis libertati contra præceptum omnino necessarium censet, ut post diligentem veritatis

exquisitionem, ex sincero desiderio non offendendi Deum susceptam, pars favens libertati citra passionem & culpam appareat operanti in actu primo simpliciter & absolute verisimilior, & ob hanc majorem verisimilitudinem directe pars illa judicetur absolute vera judicio determinato, quo intellectus sibi persuadeat actionem honestam & legi æternæ conformem, vel saltem non malam, & à lege æternâ permissam, ita ut aliter non possit sequi licitè partem faventem libertati & relinquere partem faventem præcepto, nisi ex prudenti persuasione quod illa sit vera & hæc sit falsa. Atque adeo ipsius sententia duobus nititur principiis: primum est, neminem posse sequi opinionem faventem libertati adversus legem, quin prius sine præcipitatione & passione, atque adeo prudenter, judicet, saltem judicio opinativo vel cum aliqua formidine, esse veram & legi æternæ conformem. Secundum est, neminem posse hoc judicium ferre, nisi post sufficientem veritatis inquisitionem fundamenta istius partis apud se præponderarent simpliciter, sensibiliter & clare fundamentis partis oppositæ, ita ut operans manifestè experiatur se vehementius impelli ad assensum per fundamenta sententiæ faventis libertati, quàm per fundamenta sententiæ stantis pro lege.

Postquam obtinere non potuit facultatem edendi tractatum illum, postulavit à R. P. Generali anno 1679. ut saltem sibi liceret inserere quarto tomo Theologiæ Scholasticæ (qui tunc sub prælo erat) substantiam illius doctrinæ in duobus vel tribus paragraphis, in quibus per propositiones aliquas brevissime prolatas suam mentem aperiret: sed nec hoc impetrare potuit.

Propositiones autem erant sequentes.

1. Nemini licet in praxi sequi opinionem faventem libertati adversus legem, quando ipse judicat esse falsam & legi divinæ contrariam in sensu composito, talis judicii præcipue intenta ad cohibendum opinionum probabilium abusum.

2. Ne-

2. Nemo poteſt ſequi licite opinionem faventem libertati adverſus legem, quando habet fundamentum evidenter majus ad credendum illam eſſe falſam & legi divinæ contrariam, quàm ad credendum eſſe veram & legi divinæ non contrariam.

3. Nemo poteſt licite ſequi opinionem faventem libertati adverſus legem, quando abſolutè habet fundamentum majus ad judicandum illam eſſe falſam, quàm ad judicandum eſſe veram; eo quod in actu apparet ei veriſimilis.

4. Nemo poteſt licite ſequi opinionem faventem libertati adverſus legem, quando non habet fundamentum majus ad judicandum eſſe veram, quàm ad judicandum eſſe falſam, eo quod experitur æqualem vim movendi in fundamentis partis oppoſitæ, ac proinde utraque opinio ſit illi æque veriſimilis.

5. Licitum eſt ſequi opinionem faventem libertati adverſus legem, quando poſt diligentem veritatis inquiſitionem citra paſſionem & culpam habet majus fundamentum ad credendum eſſe veram, quàm ad credendum eſſe falſam, quia tunc inculpate poteſt judicare illam eſſe veram, & legi divinæ conformem.

6. Quamvis opinio favens libertati adverſus legem ſit ſpecificative in ſe probabilis minus, quia habet pro ſe pauciores authores graves, ſi tamen ſit in ſe certe probabilis quia defenditur ut vera ab authoribus claſſicis, quorum opinio habetur communiter pro probabili, & operanti ipſi poſt diligentem veritatis inquiſitionem citra omnem paſſionem & culpam repræſentatur ut magis veriſimilis quàm oppoſita, poteſt eam licite ſequi, quia tunc inculpate poteſt judicare illam eſſe veram.

7. Fundamenta Doctorum aſſerentium licitum eſſe ſequi opinionem probabilem minus tutam, relictâ probabiliori & tutiori, ſi intelligantur de opinione tutiori, quæ ſolum in ſe ſpecificative & materialiter & communi æſtimatione eſt probabilior, ſunt ſatis efficacia: ſi autem intelligantur de opinione tutiori, quæ non ſo-

lùm in se est probabilior, sed etiam ipsi operanti verisimilior apparet, sunt inefficacia.

8. Multi Doctores hujus sæculi asserentes licitum esse sequi opinionem probabilem minus tutam relictâ probabiliori & tutiori, conciliari possunt cum multis antiquorum, qui ad usum licitum operationis minus tutæ exigunt quod saltem sit probabilior tutiore, dicendo istos solum exigere quod opinio minus tuta sit operanti ipsi probabilior, id est verisimilior: illos vero solùm asserere licitum esse sequi opinionem minus tutam, quæ in se & communi existimatione est minus probabilis, si ab ipso operante inculpate judicatur vera, quia ob fundamentum rationis in actu primo visa est ei verisimilior.

Sed Præpositus Generalis ex judicio Revisorum generalium judicavit non expedire ut propositiones illæ adhuc sub illâ brevitate typis mandarentur: tunc autem satis cognovit Pater Thyrsus suum tractatum de usu opinionum probabilium præcipue fuisse improbatum propter ipsam substantiam doctrinæ, quam in illo ex professo statuebat, & Superiores velle, ut sensim sententia benigna de usu licito opinionis minus probabilis & minus tutæ in concursu tutioris & operanti ipsi verisimilioris in Societate prævaleret, & imperium pacifice possideret, quia judicabant illam esse aptiorem ad dirigendas conscientias in spiritu dulcedinis & suavitatis; manifestum est enim hanc doctrinam amplexos fuisse non solùm sapientia, sed & virtute & pietate insignes, non ex studio placendi hominibus & animos omnium sibi conciliandi, ut malitiose calumniantur Jansenistæ cum Lud. Montalt. Epist. 5. sed ex sincero desiderio consulendi proximorum saluti, ad quam promovendam magis aptam censebant hanc benignam doctrinam, quàm oppositam paulò securiorem.

Septem annis postquam P. Thyrsus hunc tractatum confecerat, prodiit Bulla Innocentii XI. in quâ confixit anno 1679. sexaginta quinque propositiones, & in quâ declaravit ad usum minimum opinionis minus tutæ

tutæ non sufficere quod illa sit utique probabilis in se, si ejus probabilitas comparata cum probabilitate sententiæ tutioris sit tenuis & exigua. Occasione hujus publicationis in Hispaniâ per litteras sui Nuncii rescivit summus Pontifex Religiosum è Societate Jesu ante aliquos annos confecisse tractatum, in quo late & nervose impugnabat illam propositionem & alias quas damnaverat, & in quo late sententiam probabilistarum, quæ in Societate erat communis, rejiciebat, & oppositam Antiprobabilistarum doctrinam, in quam sua Sanctitas magis inclinabat, late statuebat. Gavisus est sanctus Pontifex, & jussit illum examinandum & revisendum tradi duobus viris valde peritis, qui illum maxime probaverunt & laudaverunt, licèt unus ex eis majorem in eo desideraverit severitatem & rigorem: alter enim illorum in suâ censurâ dixit tractatum illum esse moribus Christianorum formandis apprime utilem, atque iisdem hâc tempestate reformandis præsentaneum fore. Alter vero diserte pronunciavit nihil suo judicio circa propositum argumentum prodiisse ex officinâ Societatis Jesu ipso tractatu solidius: addit verò quòd ut tuto possit commendari, optandum esset ut nonnulla quæ illic tantum obiter notantur, ex professo (ut dicitur) tractarentur. Itaque operæ pretium, inquit, esset, conditiones opinionis probabilioris quam sequi liceat, etsi minus tuta sit, tractare, & copiosius explicare, inculcando præcipue tantam esse debere illam probabilioritatem, ut omnibus inspectis unice probabilis sit, & post diligentem veritatis inquisitionem nihil appareat in contrarium ad persuadendum rem illam esse illicitam. Atque ideo Revisoribus Pontificiis visus est tractatus illius minus severus, quia P. Thyrsus exigebat ad usum licitum opinionis minus tutæ, ut illa in actu primo citra passionem & culpam appareret operanti simpliciter & absolute verisimilior, quàm opposita, & ob hanc majorem verisimilitudinem ab ipso judicatur vera, licèt hoc judicium sit opinativum & cum aliquâ formidine partis oppositæ. At uni ex Revisoribus Pontificiis visus est tractatus

ille

ille in hac parte minus ſeverus, quia exiſtimabat ad uſum licitum minus tutæ non ſufficere quod operans judicio opinativo cenſeat actionem eſſe honeſtam vel licitam , ſed requiri quòd formet judicium moraliter certum de honeſtate actionis , ceu judicium excludens omnem formidinem partis oppoſitæ circa malitiam actus oppoſiti.

P. Thyrſus , cui firma hærebat determinatio non edendi hunc tractatum ſine facultate ordinaria Religionis , timens ne forſan Pontifex imprimi faceret ſine licentiâ Societatis, ſi ſemel Reviſores à ſua Sanctitate deſignandi illum approbarent , ut præcaveret hoc periculum, dedit litteras ſummo Pontifici die 25. Decembris 1681. in hæc formalia verba. „ Quamvis „ doctrina mei tractatus probetur à Reviſoribus deſi„ gnatis vel deſignandis à veſtra Sanctitate , & ab illis „ deducatur utilem fore, non expedit ut tractatus im„ primatur ut jacet. Cùm enim illum compoſuerim „ dum verſarer in miſſionibus, & poſt magis ventilata „ ſit hæc materia , nunc neceſſe eſt illum magis locu„ pletari ; licèt enim pro miſſionario foret ſufficiens, „ pro cathedratico primario Salmanticenſi eſt diminu„ tus, & oportet fuſius impugnari per illum , qui poſt „ illum tractatum compoſitum , tomum edidit de „ regulâ morum. “ Hoc dixit quia anno 1676. juſſus fuerat à ſuis Superioribus dimittere officium miſſionarii , & ex deſignatione Regis Catholici præfectus fuerat cathedræ primariæ Univerſitatis Salmanticenſis. Itaque Pontifex hujus libri editionem valde optabat & urgebat, authoriſque enixis precibus ægre tribuit, ut res differretur donec matureſcerent quædam.

Venit P. Thyrſus anno 1687. tanquam Procurator provinciæ Caſtellanæ ad Congregationem generalem XIII. & ſummus Pontifex ſigna manifeſta dedit deſiderii quo flagrabat ut eligeretur in Præpoſitum Generalem, ſperans fore ut factus Generalis cohiberet nimiam licentiam opinandi , de quâ accuſabatur Societas, ut aperiret januam doctrinæ ſecuriori Anti-probabiliſtarum, in quam inclinabatur magis Sedes Apoſtolica. Dolebat quip-

quippe Pontifex & conquerebatur de tanta conformitate, & quasi conjuratione Jesuitarum, in defendendâ minori probabilitate, tanquam regulâ securæ conscientiæ: videbat quotidie ex officina Societatis prodire libros, qui quasi pro aris & focis pugnabant pro usu licito opinionis minus probabilis & minus tutæ, eosque recipi cum plausu à Jesuitis; nullum autem prodire qui apertâ fronte, & non dissimulato authoris & Religionis nomine, doctrinam illam impugnaret; insuper audiebat in Societate male audire apud Superiores qui doctrinam probabilistarum sibi displicere significaret, & fere nullum esse qui palam auderet impugnare, imò & aliquos molestias non paucas passos esse ob hanc causam. Hinc inferebat tantam uniformitatem tantamque conspirationem in defendendo suo Probabilismo, in Religione in quâ est tanta opinandi libertas, ut est Societas, non videri casualem, sed potius provenire ex consilio Religionis, volentis sensim & in actu exercito adaptare sibi & facere propriam Religionis sententiam de usu licito opinionis minus probabilis. Probe ergo cognoscens magnus ille Pontifex quantum posset bonis moribus nocere, quòd Orbis Christianus sibi persuaderet Religiosos Societatis sibi adscripsisse ut propriam sententiam Probabilistarum, & pro Religione eam defendere licitum esse sequi sententiam minus tutam in concursu tutioris, & ipsi operanti probabilioris & verisimilioris, hoc malum totis viribus impedire est conatus, suaviter tamen & sine strepitu. Mediante ergo Emin. Cardinali Cibo Secret. status significavit Congregationi generali cupere se & desiderare, ut in doctrinâ de opinione probabili licitum esset Theologis Societatis tenere, atque libris publicis, si vellent, tueri, quod in concursu opinionis magis probabilis magisque tutæ non liceret sequi minus tutam minusque probabilem. Congregatio verò desiderio Pontificis cupiens satisfacere, condidit Decretum XVIII. in quo declaravit Societatem non prohibuisse nec prohibere quo minus sententiam illam tueri possent quibus illa magis probaretur, ipseque Pontifex locutus

cum

cum novo Generali illum sæpe hortatus est ad procurandum ut in Collegio Romano aliisque Gymnasiis Societatis legeretur doctrina Anti-probabilistarum, quatenus docet neminem posse sequi sententiam minus tutam, nisi illa saltem sit probabilior sententiâ tutiore stante pro lege adversus libertatem; & novus Generalis promisit suæ Sanctitati vocaturum ex Hispania Professorem Theologiæ, qui eam doctrinam in Collegio Romano dictaret, & ita adimplevit anno sequenti, quo P. Josephum Alfarum ex Hispania adduxit ad legendam Theologiam in Collegio Romano. Ex his constat quàm seriò & constanter Innocentius XI. desideraverit ut in Societate plena esset libertas ad docendum licitum non esse sequi sententiam faventem libertati adversus legem, nisi operans prius prudenter & probabiliter sibi persuaderet illam esse veram & legi æternæ non contrariam; quam persuasionem habere nunquam poterit, quin authoritate & ratione, vel utraque simul sit ipsi clare verisimilius rem esse licitam & à lege divina permissam.

Præpositus ergo Generalis Societatis, ut satisfaceret desiderio summi Pontificis Innocentii XI. & operibus ipsis ostenderet Decretum Congregationis XIII. non fuisse solum cæremoniam mere politicam ad placandum animum Innocentii XI. qui ægre ferebat tantam conspirationem Jesuitarum in defendendo usu opinionis minus tutæ, posthabitâ tutiore, quæ operanti ipsi appareret magis verisimilis, & vehementer optabat ut traderet doctrinam securiorem; & ut Religionem sibi commissam purgaret à labe fœdâ, quam illi aspergebat multorum persuasio quod Societas sibi vellet operibus ipsis, & in actu exercito, adaptare & propriam facere sententiam benignam Probabilistarum, decrevit typis mandare tractatum suum de recto usu opinionum probabilium, qui est specimen quoddam operis grandis, eo argumento, ut facto tam illustri omnibus constaret non esse propriam Societatis sententiam quam ejus Præpositus Generalis ex professo impugnabat.

In

In hoc tractatu, ad claudenda ora Jansenistarum, qui ut invidiam conflarent Societati ex laxitatis famâ, tanquam propriam tribuunt sententiam probabilistarum non solum conceptam sub terminis istis: *Quod liceat sequi sententiam probabilem minus tutam, relictâ probabiliore & tutiore, seu in occursu probabilioris & tutioris*, sub quibus terminis est communis inter scriptores hujus sæculi qui rem hanc attigerunt ab anno 1677. ad annum 1688. paucis exceptis, sed etiam sub terminis invidiosis qui illam doctrinam reddunt invidiosam, in eo scilicet sensu in quo eam defendunt recentes Probabilistæ, qui cum Caramuele asserunt licitum esse unicuique sequi sententiam sibi minus probabilem seu minus verisimilem & minus tutam relictâ tutiore & sibi verisimiliore, id est licitum esse sequi sententiam faventem libertati adversus legem naturalem, quamvis omnibus consideratis habeat majus fundamentum ad judicandum esse falsam & legi æternæ contrariam, quàm ad judicandum esse veram & legi æternæ non contrariam.

Inprimis manifeste probat illam sententiam non prodiisse ex Societate, & non nisi per calumniam à Ludovico Montaltio in Litteris Provincialibus, à Willielmo Wendrochio in notis ad eas Epistolas citari tanquam doctrinam Societatis, quia evidens est evidentia facti, eam fuisse communem quando Doctores Societatis incœperunt de hac controversiâ scribere, ut ostendit dissert. 1. deinde probat è Societate prodiisse primos hujus sententiæ impugnatores; nam anno 1608. illam impugnavit P. Ferdinandus Rebellus in opere de Just. & Jure lib. 8. Quæst. 5. & anno 1609. Paul. Comitolus in Resp. Moral. lib. 5. q. 1. & fuse ac ex professo P. Andreas Blancus sub nomine Candidi Philalethi 1642. de quo propterea Julius Mercorus & Joan. Bapt. Gonet ex sacrâ Prædicatorum familia testantur primum in Italia adversus illam doctrinam calamum strinxisse, & hujus nostri sæculi opinandi licentiam compressisse; quod ideo dixerunt quia primus illam doctrinam Probabilistarum ex professo impugnarit.

Præ

Præterea in hoc tractatu differt. 3. probat Præpositus Generalis sententiam recentium Probabilistarum asserentium unicuique licitum esse sequi opinionem minus tutam, si sciat esse absolute probabilem, quamvis & in actu primo appareat minus verisimilis quàm opposita, non esse communem inter Theologos hujus sæculi, qui cum Bartholomæo de Medina docuerunt licitum esse sequi sententiam probabilem minus tutam relictâ probabiliori & tutiori: nam quamvis sub his terminis, *Licet sequi opinionem magis tutam relictâ probabiliori & tutiori*; vel sub istis, *Licet sequi opinionem minus probabilem & minus tutam in concursu probabilioris ac tutioris*, vel aliis æquivalentibus, sit communis inter Theologos hujus sæculi, qui hanc quæstionem agitaverunt ab anno 1677. in quo Medina 1.2.q. 19.art.6. propositionem hanc & doctrinam primus Theologorum evulgavit, hanc statuens conclusionem contra Cajetanum, Sylvestrum, Scotum, & alios antiquos, mihi videtur quod si opinio est probabilis, licet eam sequi, etsi opinio opposita sit probabilior, ad annum 1658. in quo suam Basim Theologiæ edidit in lucem P. Jul. Mercorus ex eadem familiâ, in qua eam Medinæ sententiam acriter impugnat, ut contrariam doctrinæ D. Thomæ, & omnium Theologorum; ac proinde quamvis P. Franc. Suarez tom. 4. de Religione pag. 544. verissime pronunciarit juxta communem sententiam, per se licere sequi opinionem probabilem circa honestatem actûs relictâ probabiliori, tamen neque P. Suarez neque ipse Medina loquuntur in sensu posteriori, quem amplectuntur recentiores cum Caramuele, & nos impugnamus, sed in priori, quem nos approbavimus. Solum quippe intendunt posse quemlibet licite exercere actionem quam ipse judicat esse honestam ob aliquod fundamentum rationis, vi cujus illa pars repræsentata fuit ipsi verisimilior oppositæ, quamvis sciat sententiam tutiorem esse probabiliorem, seu habere pro se plures & graviores authores; ut enim, inquit Castropalus disp. 2. de Consc. cap. 1. num. 8. regulariter loquendo ea sententia pro-

probabilior est judicanda quæ à pluribus defenditur & à doctioribus: cùm juxta Philosophum probabilia sint quæ videntur omnibus vel plurimis, vel maxime notis & illustribus; unde in eo tractatu ostendit Præpositus generalis falsò Jansenistas tribuere communi consensui Jesuitarum sententiam benignam sumptam in sensu odioso, & intellectam de opinione minus tutâ, quæ ab ipso operante judicetur falsa, vel prudenter possit judicari, eo quòd opposita ratione & authoritate appareat illi verisimilior; modumque tradit Jesuitis, quo possint explicare multos ex suis authoribus classicis, eosque liberare ab invidia quam illis conflant Jansenistæ.

Præterea in eo tractatu ostendit esse falsam doctrinam Jansenistarum & quorundam aliorum Theologorum nimis rigidorum, asserentium nullam opinionem probabilem reipsâ falsam & legi divinæ contrariam à peccato coram Deo excusare.... probat enim in eo tractatu posse dari ignorantiam invincibilem juris naturalis, quoad conclusiones remotas & valde distantes à primis principiis, quia inter Doctores sapientes disputatur, an aliqua actio sit intrinsece mala, & jure naturali prohibita; & dantur opiniones probabiles oppositæ quarum altera necessario est falsa. Unde contingere potest ut Doctor citra culpam doceat probabiliter licitam esse actionem quæ re vera est illicita; & sicut hoc contingit, ita & contingere potest, ut operans, post diligentem veritatis inquisitionem citra passionem & culpam judicet actionem esse licitam, quæ in se est mala, & quod fundamenta Doctorum affirmantium visa ipsi sint urgentiora, tunc autem sequitur opinionem re ipsâ falsam, quam tamen bona fide putabat esse veram; unde quamvis reipsâ agat contra legem, illa transgressio est materialis, & non imputatur ipsi, quia habet ignorantiam probabilem & inculpabilem, quæ ipsum excusat. Insuper contra Jansenistas, asserentes nullam opinionem merè probabilem de honestate actionis sufficere ad licite agendum, sed requiri omnimodam certitudinem moralem.

Præ-

Præpositus Generalis tota dissertatione I. late ostendit sufficere opinionem mere probabilem, dummodo physice & subjective existat in mente operantis; quia hoc ipso quòd operans prudenter vel saltem inculpate judicat actionem esse honestam, quamvis hoc judicium sit mere opinativum & cum aliqua formidine partis oppositæ, potest super hoc judicium formare dictamen practicum ultimum conscientiæ, quo sine ulla formidine operans sibi persuadet sibi hic & nunc licere exercere actionem, quam judicio mere opinativo judicat esse secundùm se honestam vel saltem licitam. Rursus loquendo de opinione alienâ existente in libris vel in mente suorum authorum, dicitur licitum quidem esse sequi quamcunque opinionem mere probabilem ex iis quæ affirmant aliquid esse licitum, dummodo illa non concurrat cum opinione tutiore, quæ operanti ipsi repræsentatur in actu primo ut magis verisimilis, præsertim si talis appareat à fundamentis authoritatis ac rationis simul: quia nimirum operans agnoscit sententiam tutiorem pro se habere plures & graviores authores, & eorum fundamenta ipsi videntur urgentiora. Item dummodo non concurrat cum opinione tutiore, quæ operanti repræsentatur ut æque verisimilis; siquidem opinio favens libertati adversus legem eatenus est probabilis practice respectu operantis, quatenus potest approbari ab ipso ut vera: non potest autem sic approbari, quando in actu primo magis apparet falsa quàm vera, imo vel quando non appareat magis vera quàm falsa, quia nequit homo licite assumere sibi tanquam rectam regulam operandi sensus hominum, nisi quatenus sibi persuadet illam esse conformem primæ regulæ, cui non conformatur nisi per veritatem, quia nimirum proponit ut licitum quod lex æterna permittit, nam si proponat ut licitum quod reprobat ut illicitum lex æterna, non est conformis sed contraria legi æternæ.

Quare dum probabilistæ supponunt opinionem minus tutam manere absolute probabilem respectu operantis, etiamsi ipsi repræsentetur ut minus verisimilis quàm opposita

posita, supponunt quòd erat ipsis probandum: solum ergo supponere debent opinionem minus tutam esse in se absolute probabilem, quia defenditur ut vera à viris probis & doctis, & aliunde repræsentari ut verisimilem operanti: hoc autem non sufficit ut operans possit illam licite sequi; siquidem cum hoc supponitur quòd operans cognoscat illos authores deceptos, & esse falsam opinionem, quia in intellectu habet diversum statum ab eo quem habet vel habuit in mente suorum authorum, qui propterea illam probabiliter propugnarunt ut veram, quia post diligentem veritatis inquisitionem citra passionem & culpam fundamenta ejus ipsi apparuerunt validiora quàm fundamenta sententiæ tutioris, & operanti apparent validiora fundamenta sententiæ oppositæ; unde quamvis speculative cognoscat illam sententiam esse absolute in se probabilem & posse esse practice probabilem sibi, eam judicat esse falsam vel judicare prudenter potest, eo quod ejus fundamenta apparent ipsi minus verisimilia, quàm fundamenta sententiæ oppositæ. Nunquam enim est probabilis absolute respectu operantis opinio cujus fundamenta præponderant fundamentis sententiæ oppositæ. Hinc Præpositus Generalis late observat in suo tractatu, in eo allucinari recentes probabilistas, quòd existimant opinionem probabilem de actus honestate esse regulam absolutam licite opinandi, cùm solum sit regula respectivè; esse regulam rectam pro omnibus, etiam pro illis qui judicant esse veram & legi æternæ conformem, & in quorum intellectu habuerit eundem statum quem habuit in intellectu suorum authorum.

Quare in hoc duntaxat sensu verum existimat licitum esse cuilibet sequi opinionem probabilem minus tutam, nimirum si citra passionem & culpam illam opinionem approbaret per assensum, sibi probabiliter persuadendo illam esse veram & legi divinæ conformem, ac proinde esse licitam actionem quam illa opinio licitam affirmat, sive illum assensum portet simpliciter & bonâ fide credendo viro docto, asserenti talem actionem esse licitam, quamvis ei quicquam occurrat in contrarium

rium quo moveri possit ad dissentiendum, sive assensum portet nixus fundamentis gravibus, quæ pro parte benignâ videt esse urgentiora quàm pro parte severâ: nemo enim prudenter judicare potest actionem esse honestam, si omnibus consideratis invenit majus fundamentum ad judicandum esse turpem, præsertim si hoc fundamentum sit authoritatis & rationis simul, quia nimirum videt plures & graviores authores asserere illam actionem esse intrinsece malam, ipsorumque fundamenta ipsi videntur urgentiora.

Ex hâc relatione constat quàm utilis sit ad consulendum honori Societatis Tractatus Præpositi Generalis, in quo declinans nimium rigorem & nimiam indulgentiam in usu opinionum probabilium, moderatum usum tradit, & probat maligne Jansenistas tribuere Societati sententiam Probabilistarum acceptam in secundo sensu invidioso; illam enim multi ex præcipuis & gravioribus non docuerunt in illo sensu, sed in priori, quem ipse Generalis approbat, idque solum docet tanquam Doctor particularis, non ut Generalis, nullum ex suis subditis ad ita docendum adstringens, sed omnibus plenam libertatem relinquens, ut in hâc gravissimâ controversiâ eam partem defendant, quam post diligentem veritatis inquisitionem & accuratum studium, ex sincero desiderio non errandi, sententiam solidioribus nixam fundamentis deprehenderint. In hoc tractatu ostendit solidum & fundatum modum quo Jesuitæ tueri possint licitum esse sequi opinionem probabilem omnino tutam, relictâ tutiori & probabiliori, quamvis opponantur antiquis omnibus, de quibus vere dixit Perillus, Quæst. 22. de Consc. num. 4. tom. 8. Antiqui ad operandum exigunt ut quis sectetur sibi probabiliora, & eruditiss. P. Franc. Amicus tom. 3. Cursûs Theol. Disp. 10. num. 79. vere pronunciavit, omnes fere antiqui Theologi negant licitum esse operari secundum sententiam minus tutam, quæ minus probabilis judicatur, semperque exigunt ut illa operanti sit probabilior; & Ant. de Cordova in suo Quæst. Theol. edito 1556. Quæst. 3. assert. 1. affirmat partem tutiorem esse tenen-

nendam, quando illa est probabilior. Et subdit, & in hoc omnes Theologi consentiunt. Possunt igitur multi ex antiquis commode exponi, dum dicunt dari obligationem sequendi opinionem tutiorem quando illa est probabilior, loquuntur de probabilitate respective ad operantem, ut nimirum operans teneatur sequi sententiam tutiorem quando illi apparet probabilior, ac verisimilior, solum velint quòd illa operanti sit probabilior seu verisimilior, non autem quòd sit absolute probabilior in se, seu quòd habeat pro se plures ac graviores authores.

Præcipua vero utilitas est ne adversarii nostri cum fundamento dicere possint Societatem fucum facere, & verba solùm dixisse, dum in Congregatione ultima declaravit Societatem non adscivisse ut propriam sententiam benignam de usu licito opinionis probabilis minus tutæ, & ipsi operanti minus probabilis seu minus verisimilis, & declarationem esse factis contrariam, dum nullus effectus illius Decreti post tot annos visus est, sed adhuc post Decretum pergunt Jesuitæ eo modo quo antea illi insistere doctrinæ, & infensos se ostendere illis qui illam impugnant. Id autem faciunt ex falsâ persuasione, quòd omnes Doctores Societatis, ante Alexandrum VII. excepto Paulo. Comitolo & P. Andrea Blanci illam propugnarint in sensu illo primo, quem sequentes Moderni cum Caramuele, & in quo solum illam impugnat P. Generalis, cum tamen efficaciter probat nec P. Suarez nec alios multos authores classicos hujus sæculi, intra & extra Societatem, locutos fuisse de opinione minus tutâ, quæ ipsi operanti appareat in actu primo minus verisimilis quàm opposita, seu magis falsa quàm vera, speretque paucos fore in Societate, qui interrogati an liceat homines facere actionem de qua disputatur an sit peccatum mortale, si judicatur plures & graviores authores affirmare esse peccatum mortale, & ipsorum fundamenta ipsi videantur urgentiora quàm fundamenta sententiæ oppositæ, paucos, inquam, fore qui sic interrogati respondeant licere.

Ob hunc finem præcipue judicavit Præpositus Generalis suæ obligationis esse Religionem sibi commissam liberare à tam odiosâ notâ, typis mandando tractatum succinctum, in quo illam doctrinam in eo secundo sensu acceptam ex professo impugnaret, & ostenderet eam in eo sensu acceptam non esse communem inter Doctores classicos Societatis, licet non pauci illam in eo sensu secuti sint.

Vix autem P. P. Assistentes cognoverunt Patrem Generalem diligenter sub prælo habere tractatum in quo ex professo impugnabat usum licitum opinionis probabilis minus tutæ, nisi post diligentem veritatis inquisitionem in actu primo illa appareat verisimilior quàm opposita, & idcirco ab ipso judicatur vera & legi divinæ non contraria, cum in unum convenientes obtulerunt libellum supplicem P. Generali, cujus conclusio erat, petere ut librum suum supprimat, sive ille nondum typis mandatus sit, sive totus sive ex parte sit impressus.

Prœpositus Generalis respondit illis impensè gratias agendo pro insigni zelo quo ipsum admonebant, & pro summâ vigilantiâ quâ Societatis bonum prospiciebant: addidit vero quoad impressionem impediendam jam non esse tempus, quia illa absque dubio tunc esset finita, quod erat certum: nam illi obtulerunt suum libellum quartâ die Novemb. & ad finem Oct. finita fuerat. Hoc supposito respondit 1. se libenter hoc tribuere judicio suorum P. P. ut liber non prodeat nomine suo, dummodo prodeat nomine alicujus Theologi Societatis saltem in genere. 2. quia intellexit illis specialiter displicuisse dissert. 2. cujus index ad ipsos transmissus fuit, exposuit illis in Tractatu reperisse se errorem Typographi vel Amanuensis, nam cum deberet sic apponi, „ Dissert. 2. continens gravissimas rationes ob quas „ expediens fuit ut Societas in ultima congregatione „ generali declararet, non esse suam nec ad se attinere „ sententiam benignam de usu licito opinionis minus probabilis & minus tutæ in concursu probabilioris & tutioris; sic est appositum, Continens rationes

„ nes ob quas ultima Congregatio declaravit..... quo si-„ gnificatur illas rationes expensas fuisse in Congre-„ gatione , quod erat manifeste falsum ; cum (in-quam) intellexisset hoc illis displicuisse, rem illis expo-suit, & testatus est irrepsisse errorem in eum titulum, & ideo cùm primum accepit quaternionem impressum fuisse, jussit ut inter errata primo loco poneretur, addi-ditque id evidenter omnibus constitutum ex Præfatione illius dissertationis, in quâ expresse notabat, rationes il-las esse eas quas ipse suis superioribus repræsentabat, ne permitterent illam doctrinam fieri propriam Societatis, sicut scientiam mediam, ideoque illam Præfationem sic absolvisse: „ Hic appendam rationes quibus ad hoc „ procurandum permotus sum.

Insuper adjunxit se quidem securum esse nihil in illis rationibus tangi quod possit merito offendere: cæterum si illis lectis & examinatis judicaretur oppositum, se pa-ratum esse totam illam dissertationem à reliquo opere li-bri extrahere, & loco illius aliam substituere, quæ foret de magno honore Societatis, in quâ scilicet probaretur quod quamvis Jesuitæ ut plurimum secuti essent doctri-nam communem in hoc sæculo de usu licito opinionis probabilis minus tutæ in occursu probabilioris & tutio-ris, nullos tamen magis limitasse illud principium & in-tra certos cancellos coarctasse quàm Jesuitæ. Ad peti-tionem verò P. P. Assistentium respondit his formali-bus verbis quæ ipsis prælegit.... Quia jam publicum est me inter varia typis mandare Tractatum de recto usu opinionis probabilis, omnino necessarium duxi ob ratio-nes gravissimas, quas habeo, ut antequam agatur de li-bro publicando, vel non publicando, huc secreto affe-rantur duo exemplaria vel tria, ut V. V. R. R. & Se-cretarius Societatis circumspiciant, an contineat do-ctrinam quæ gloriæ Dei & honori Societati possit in-commodare, & tunc cum plenâ libri cognitione mihi exponant rationes quæ ipsis occurrerint pro publicando vel supprimendo libro, ut illis attente consideratis & ex-pensis ego determinem id quod in Domino judicave-

 rim

rim fore de majori gloria Dei, & nostræ Societatis vero honore, quem unicè quæro.

PP. Assistentes non contenti hoc responso, sex diebus post oblatum primum libellum supplicem obtulerunt secundum, nempe die 10. Novembris, in quo suam sententiam de libro diligenter impresso sic expresserunt, ut dicerent, Illic ubi natus est ita supprimendus, ut nullum ejus exemplar afferatur Romam. Præpositus Generalis huic postulato acquiescere non potuit. Quid enim amplius potuissent postulare, si lecto libro deprehendissent illum continere pravam doctrinam contra fidem & bonos mores? Esset enim hæc suppressio non solùm contra honorem Generalis, sed contra honorem Societatis, cui probrosum esset quòd ejus caput impressisset librum malæ doctrinæ, ita ut Religio ipsa compulsa sit illum perpetuis tenebris damnare, quia permiserit ullum exemplar comparere in mundo. Quis credit enim viros Religiosos & cordatos tam duram protulisse sententiam contra librum sui Præpositi Generalis, nisi propter doctrinam pravam? Quis credat illos eo solum nomine tam severe censuisse de illo qui continet doctrinam paulò severiorem quàm sit illa quam sequuntur recentes probabilistæ? Et tamen doctrina libri non alio titulo potuit displicere illis; nam si liber non displicuisset propter doctrinam, sed solum propter aliqua incidentia, deberent ipsi sollicitare ut aliqua exemplaria veherentur Romam, & subjicerentur examini, ut ablatis accidentibus maneret salva doctrina; quod cùm non fecerint, signum est displicere doctrinam eo titulo, quod illis videatur contraria communi sententiæ nostrorum doctorum; quod tamen verum non est.

Postquam P. P. Assistentes animadverterunt Patrem Generalem non acquievisse suo consilio, timentes ne obtineret à Pontifice ut libri examen committeretur alicui Congregationi particulari Cardinalium & Theologorum à suâ Sanctitate designandorum, & merito metuentes quod si obtinuisset, liber esset publicandus salvâ totâ doctrinæ substantiâ, correctis duntaxat aliquibus accidentibus, quæ possunt in politicâ offendere, & audien-

dientes Patrem Generalem hoc secretò totis viribus intendere: inito de novo consilio, nomine omnium unus ex illis allocutus est Pontificem, ut creditur, reliquit ei libellum supplicem ab omnibus subscriptum, in quo repræsentabant turbandam esse Religionem si liber ille publicaretur, magnaque scandala inde oritura in totâ Societate, & omnibus viis conati sunt præoccupare aures Pontificis, & persuadere expedire bono Societatis ut liber ille supprimatur.

Generalis è contra postulat ut liber subjiciatur examini, & non damnetur ante prævisa merita ad instantiam P. P. Assistentium & aliorum Jesuitarum qui librum non legerunt, obtestatus se non aliud intendere quàm gloriam Dei & honorem Societatis, & paratum esse corrigere ea quæ judices designandi judicaverint corrigenda, vel perpetuis tenebris damnare, si post examen ita judicaverint; & suæ Sanctitati obtulit scripta aliqua, quibus probatur suppressionem hujus libri esse contra honorem Societatis & ipsius Sedis Apostolicæ, & quibus ostenditur nullam turbationem secuturam esse in Societate ex publicatione hujus libri, & doctrinam ejus non esse contra authores omnes Societatis classicos, sed contra aliquos duntaxat, & esse conformem doctrinæ Patrum & omnium Theologorum antiquorum & communi recentium Theologorum, qui post Alexandrum VII. extra Societatem de hâc controversiâ scripserunt, & esse doctrinam conformem juri canonico, & quam pro reformanda Theologia morali desideraverant Alexander VII. & Innocentius XI.

Quia verò P. P. Assistentes & alii Jesuitæ Romæ nihil magis timent quàm quòd liber jussu Pontificis subjiciatur examini alicujus Congregationis particularis Cardinalium & Theologorum, ad hoc impediendum & rem involvendam suggesserunt Pontifici, ut res differretur usque ad Congregationem Procuratorum; cùm tamen certum sit Congregationem Procuratorum non posse suffragium ferre an sit publicandus liber ille nec ne, neque posse in hoc se ingerere nisi..... Pontifex novum condens jus hanc potestatem illi tribuat, nec Pon-

tificem congrue posse judicium libri committere Congregationi illi, ad quam ex Provinciis non solent mitti communiter Professores Theologi exercitati in scholis, prout erat opus ad ferendum judicium de libro, neque hoc examen posse illis committi sine magnis expensis Provinciarum, quia ad examinandum librum deberent spatium aliquod temporis hic manere; quod si ex illis Procuratoribus velit Pontifex, ex singulis assistentibus eligere unum, & judicio quinque virorum committere judicium libri, id facilius poterit nunc facere Romæ.

FINIS.

Sequitur Decretum sacræ Congregationis Cardinalium circa hoc negotium.

Feriâ 4. *Die* 20. *Junii anno* 1680.

In Congregatione generali sanctæ Romanæ Ecclesiæ & universalis Inquisitionis.

Factâ relatione per P. Lauream contentorum in litteris P. Thyrsi Gonzalez Societatis Jesu S. D. N. directis, Emin. D D. dixerunt ut scribatur per Secretarium status Nuncio Apost. Hispaniarum ut significet dicto Patri, quòd Sanctitas sua benigne & non sine laude perlectis ejus litteris, mandavit ut ipse libere & intrepidè prædicet, doceat, & calamo defendat opiniones magis probabiles, nec non viriliter impugnet sententiam eorum qui asserunt quòd in concursu minus probabilis opinionis, vel probabiliori sic cognitâ & judicatâ, licitum sit sequi minus probabilem ; cumque certum faciat, quòd quidquid in favorem opinionis magis probabilis egerit & scripserit, gratum erit Sanctitati suæ. Injungatur P. Generali Societatis Jesu de ordine Sanctitatis suæ, ut non modò permittat Patribus Societatis scribere pro opinione magis probabili, & impugnare sententiam asserentium, quòd in concursu minus probabilis opinionis, vel probabiliori sic cognitâ & judicatâ, lici-

tum

tum sit sequi minus probabilem ; verum etiam omnibus Universitatibus Societatis significet, mentem Sanctitatis suæ esse, ut quilibet, prout sibi libuerit, libere scribat pro opinione magis probabili, & impugnet contrariam prædictam, eisque jubeat ut mandato Sanctitatis suæ se submittant. Die 8. Julii denunciato prædicto ordine Sanctitatis suæ P. Generali Societatis Jesu per D. Assessorem, respondit se in omnibus quantocius pariturum, licèt nec per ipsum nec per suos Prædecessores fuerit unquam interdictum scribere pro opinione magis probabili, eamque docere.

Laus Deo.

XI.

LUCII CORNELII EUROPÆI MONARCHIA SOLIPSORUM

Ad virum Clarissimum

LEONEM ALLATIUM.

TIMOTHEUS CURSANTIUS LEONI ALLATIO S.

REDIT *in Urbem, Clarissime Leo, Liber* DE MONARCHIA, SEU REGNO SOLIPSORUM, *quem* LUCIUS CORNELIUS EUROPÆUS *ex longinqua longævaque peregrinatione redux, si isthic primum cœpit, hic certè perfecit. Profecturus verò ad visenda Sacra Palæstinæ loca, nec unquam, si rectè præsagiebat, rediturus, supremum partum mihi commendavit, ut quid eo factum vellem, ratum esset. Visum est talis ingenii, quale tu cum eruditis æstimare soles, monumentum, Reipublicæ litterariæ, nisi etiam totius Orbis bono, publico juri permittere. An alibi alia specimina reliquerit, clam me est; illud constat, nisi inter Solipsos rubiginasset, & copia, & splendore, inter summates litterarum viros fuisse radiaturum. Sic ingenio & diligentia factus erat. Porro verane sint an veri umbræ, & potiùs agendorum caven-*

vendorum in Politicis delineamenta, quæ hic tradit, tu videris. Mihi quidem, & viris præstantibus qui mecum sunt, argumentum præferunt, & stili gratia, & narrationibus animum oblectantibus, amœnum. Hoc si in cortice, sub involucris opimum latere nucleum credas, quo curiosius secto, præclarissima ad mores omnium in quocunque statu, humano ritu viventium formandos, capere liceat documenta. Plura tu eruditorum in urbe facilè, Coryphæe, sagaciter conjeceris. Mihi sat fuerit, publico bono favisse, & tibi hujusmodi dono, quo delectari soles, gratificari. Vale.

LUCII CORNELII

EUROPÆI

MONARCHIA

SOLIPSORUM

CAPUT I.

REgnum, Monarchiam, an Rempublicam dicere debueram, hæreo: tu videris. Mihi vocabula, nec Aristoteles, nec Plutarchus, nec Tacitus, nec antiquissimus omnium Plato suggerunt. Nova facies est regiminis, nostro hemisphærio ignota; admirabilis tamen, & digna scitu, ad formandos populi Principumque mores, ad conservandum boni publici statum, ad acquirendas, tuendasque opes, ad cumulum, si quæ est, humanæ fœlicitatis. Mira Regni cum Sacerdotio, prudentiæ cum simulatione, magnificentiæ cum splendoris contemptu, præparcitatis cum immensa potentia consensione. Operæ pretium foret, de Cœlo, & situ Regni, de vastitate ditionis, populorumque confiniis Lectorem initio docere: sed hactenus nulli mortalium qui in illud penetravit, rem factu facilem, postremus

ego non tentabo , qui cum Ulysse Homerico multas hominum ejus Regni videns Urbes , & mores, de Cœli positione nihil certi servare novi. Nam & constitutio Universi apud eos longè diversa, & populorum numerus, nominaque varia , quibus & Luna sæpius Verticalis, quàm Sol in meridie: nulla loci, vel situs differentia, ut quod sursum, idem imum; perinde & dextrum, quod sinistrum; centrum denique nec unum, nec fixum. Tanta diversitatis ratio Monarchæ stat arbitrio. Quod hic decernit, id solum ratum habetur, quicquid ratio, vel sensus reluctetur, ut nisi vapulare placet. non replices, nec nisi contra mentem & sensum affirmes, gratiam apponas: credes experto. Tanto aliquando imbre Civitas Regia immaduit , subtractis ubique nubium densitate Solis radiis, ut nec cymbæ, nec lucernæ sufficerent, cùmque admirabundus omnia nocte confusa exclamarem; & tacere, & Solem in meridie splendescere, & nihil non siccum esse, profiteri sum jussus, tametsi velut imbrice vestibus aqua deflueret. Monarchæ ita placere monebant Apparitores, à cujus nutu, si recederem, pœna deportationis; si obsisterem, mortis foret. Satis puto causæ habeo, cur à descriptione abstineam, ne si aliquando in id Regni fortuna te appellat, si omnia mutata offendas, me tibi hoc scripto imposuisse conqueraris. Quippe ea me duntaxat tradere noveris, quæ per annos quinque & quadraginta, quibus Regna Solipsorum incolui à prima adolescentia vel vidi, vel audivi, vel ex publicis Regni codicibus clam descripsi. Quæ sicut meo tempore in dies mutationem subibant, ita in posterum inconstantiæ subdenda, hisque lucubrationibus haud consensura, nullus dubito; ut hoc solum, perpetuum apud illos tenorem servare affirmaris, omnia ad Monarchæ nutum, præter ejusdem forum, demutari.

CA-

Caput II.

Occasio adeundi Regni Solipsorum.

ANtequam narrare de Regno Solipsorum incipiam; delectabit paucis exponere, qui me turbo Europæ, imò toti huic hemisphærio abreptum in incognitas plagas ejecerit. Natus in florentissimo Europæ Regno, ubi aves aquas findunt, vix pueritiæ metas egressus, Romam à parentibus studiorum causa sum missus, Clemens VIII. Pontifex, non multo post Jubilæum decimi sexti exeuntis sæculi edixerat. Hic, post humaniores litteras, prudentia Juris imbutus, juvenis admodum patrocinia causarum suscepi, & Purpuratis placui. Ad magna favor impellebat, nisi præposterum fatum incantasset. Forte quaterni studiorum sodales extra Urbis portam, quæ ad Romanum portum, vetusta fama clarum, viam commonstrat, ad ripam Tyberis amœna & umbrosa semita inambulabamus, animique causa varia ferentes; mox nonnihil lassi prope ipsum fluminis alveum, frigidioris auræ captandæ gratia consedimus. Hic de rerum sub Sole vicissitudinibus, de Illustrium casibus, incertis humanorum eventis, dum non sine sale fabulamur, inopinos à tergo sentimus adesse ignoti vultus homines: putasses repente ex humo enatos, nisi diù antè in proximo fruteto latitantes nostras confabulationes observassent. Ut plenè conspecti, non ampliùs levi & suspenso, sed pressiori gradu fidentiùs aggrediuntur sedentes, & blandè satis adsalutant: quid verborum cædimus, rogant. Adductæ supra genua vestes & pallia super humeros complicata, mentumque rasum, & nigra omnia funeratores notabant: mox tamen demissa ad talos toga, palliumque incontemptè explicatum Philosophos ostendebat, ejus generis, quo tum Roma abundabat. Equidem animi pendens, magos, ariolosque mecum fingebam. Ipsi tamen percepto nostro sermonis argumento, forum nacti, altiùs ordiuntur. Quærunt de

patria, de genere, de censu: ubi intellexerunt Romanos partim, partim peregrinos; nobiles omnes, ac opulentos esse; tum de ætate parentum, officio, de numero fratrum, sororum, consanguineorum, agnatorum. Responsum ad singula, denique genus studiorum percunctati, ad nomen Jurisprudentiæ labra comprimere, nescio quid torvum oculis, ac fronte præferre. Et senior ex illis suspirabundus, ô miseros, inquit, adolescentes, quibus laqueis compediti trahuntur ad Orcum! Ecquid vobis Jurisprudentia, quia divites ac nobiles multis benefacere potestis, nemini damno esse, ut lucri cupiditate legulei solent? Quin potius legibus Solipsorum manus nobiscum datis, & potentissimi Monarchæ aulam sequimini, Regnum incomparabile visuri, possessuri. Hic ego suspicatus ejus farinæ homines, qui allegoriis inescantes ad claustra & cucullum tractos vellent: Christiani, ajo, omnes sumus, Evangelio credimus; Solipsos non novimus, nec nisi Christi Regis aulam quærimus, & diversis quamvis semitis Christum sequimur, sua cuique vocatio, & ductus spiritûs, nisi vos aliter sentitis. Nos Deo, Patriæ, & nobis nati, vitam mortalibus communem ducturi sumus, donec in libertatem filiorum Dei plenè adsciscamur, atque interim bonis ex alto datis jucundè fruimur. At senior (Apogonites dicebatur) odoratus candidi animi errorem, fori usus momento sumpta Melanorum recentioris instituti persona, compositoque cum suspiriis ad lachrymas vultu: O fili, inquit, non hæc vera vocatio, sed occulti hostis est dolosa impulsio, cave præcipites, ducens in bonis dies tuos. Christum sequi, mundum contemnere est, abnegare seipsum, & tollere crucem suam, relictis patre & matre, omni sanguinis affectû, rebus omnibus, etiam spe habendi. Hæc est vera vocatio, quam nos à Deo missi, vobis annunciamus. An putatis absque singulari Numinis providentia factum, huc accessisse? Cavete Spiritui Sancto tempore acceptabili restiteritis, non aliàs exaudiendi, pœnas in orco æternùm daturi. Hæc iste fictus animum, & pleraque ex Sacris Scripturis, qualia Christus Pharisæis

ex-

exprobrat, nonnulla etiam ex sanctis Patribus, illud maximè Hieronymi: *Per calcatum perge patrem, solum pietatis genus est, hac in re esse crudelem.* Jam suspensi animis hærebant socii mutuò se intuiti; quos ego velut fascinatos conspicatus, ad senem concita mascula bile; Desine, inquam, Barbitrunce Philosophe, hujusmodi incantamentis adolescentes irretire, sexcentis ego te Brocardicis obruam, si Scripturam torquere pergas: ac ut me fors juvet, ex subvulturio venatore faciam te momento piscatorem Tyberinum. Sensit Apogonites, & torvo supercilio, pressisque labris nescio quid obscuri demurmurans, arrepto, quod socius ferebat, vidulo, pulverem improbum illico expedit, omnesque nos, ac me potissimum inspergit. Nec mora, soporifera vi ad ima tempora penetrante, in vertiginem actos, arctior, quàm sanos solebat somnus complexus est, objectæ incunctanter, non earum rerum species, de quibus, ut de Homero scribit Ennius, vigilantes sæpè cogitare, & loqui assuevimus; verùm quidquid vitæ in posterum agendæ series contineret, confusæ imagines exhibebant. Nimius sim recensendo, quæ ego ipse vidi, nam sociorum alia scommata, sed ea ipsa in historiam conjicienda sunt, ne prænarrata non sapiant, quando quæ de Regno Solipsorum dicturi sumus persimillima sunt somniis, vera tamen. Uno hic verbo delectat dicere; dum soporati per frigentes calentesque aëreas plagas, navi, curru, pegaso interdum vehimur, rapimur, totiesque aliis, atque aliis comitibus stipamur (nam bini illi, qui ad Tyberim Romæ incantarant, paulò post visi in turmam sese explicare, humana forma deposita, evanuerunt) tandem in Regia Solipsorum, evigilantes sistimur. Quod iter mihi, cùm unius noctis spatium mentiretur, triennii curriculo postea à navigantibus definitum est.

Caput III.

Qui successus in Regia Solipsorum.

Regnabat Avidus Cluvius *(a)* dictus infractus; manebatque Pricantiburæ Regia consueta, unde Monarchæ Solipsorum, nisi animi gratia, in suburbana, nusquam longiùs recedunt. In Urbe novem numerantur palatia Monarcharum, quibus totidem Satrapæ Præfecti hebdomadatim Monarchæ Sacramentum dicunt. Sedes Monarchæ in medio sita, cum Vaticano certat, reliqua paulò minus; substructiones sunt antiqui operis Europæi; nam Solipsi artis ædificatoriæ rudes sunt, non naturæ indocilitate, sed assuetudine, sive quia parata semper occupant, sive quia architectonicam, Monarchæ, & Satrapæ ignari, quibus lubet præscribunt. Hinc repente qui modo sutor erat, Architectus est, & perinde cæmentum, coriumque habet. In suburbiis totidem villæ deliciarum, iisdem Monarchis inserviunt; paulò longiùs absunt prædia bina, Mucus *(b)* alterum, & Tritubirium *(c)*, ad humani generis voluptates facta, qua se gravioribus anni partibus curas levandi recipiunt, nectare, & ambrosia pasti. Horum comparatione Tusculanæ Romanorum, mappalia sunt, & casæ pastoritiæ. Pergo. Huc jam fama prævolarat (ita nihil solertius Emissariis Solipsorum) fuisse interceptos in Europa, atque adeo in ipsa Urbe Romana, quaternos adolescentes, ingentis operæ pretio; eosque prope horam adfuturos. Ea de causa plurimi extra Regiam Monarchæ jussu effusi, excepere allabentes læto vultu, humana omnes specie, sed versatili persona. Deducimur ad Monarcham, undique septi non custodia, sed turbæ objectu, ut tum nihil Urbis, sed nigras tantùm excubias cerneremus. Lux sabbatica vergebat ad occasum. Cum pri-

(a) Claudius Aquaviva Præpositus Societatis.
(b) Tusculanum. (c) Tibur.

primùm in conspectu venimus, proni ad pedes accidentes, ut jussi ab Apparitoribus, adoramus. Ille ex eburnea sede annuenti & arridenti similis, bono animo esse jubet, singulos nomine, & patria compellans, & plura, quæ relatu Emissariorum jam notata in adversariis habebat, repetens, per interpretem significat, adeo exacta notitia, ut singulorum genesi & educationi interfuisse videretur. Hærebamus attoniti nos, & paulatim hebescente sensu, hominem exuebamus: nec, de itineris successu plura vestiganti, verbum reddimus. Cùm interea circumstantes Aulici, exquisita oratione divinam Monarchæ sapientiam coram laudare, ut qui ex fronte, cordium indolem, errore procul, noscere sit solitus, nobis stupentibus, ac planè stupidis. Tum ille præfecto Ephæbiorum traditos commendat, ut linguam, leges, & mores doceat; jubet, menstruatim de singulorum profectu referat, vetito cum civibus & accensis colloquio, donec patria instituta edocti, novo Sacramento pares essemus: ac interim diligenter curet, ne Europæ desiderio, procul etiam recordatione, teneamur. Ita abducti: & non paucis diebus optimè habiti, genioque indulgentes, tandem nullo ritu vestibus Europæis exuti, gausapina penula amicimur. Nunquam ego mihi turpior visus, nec hominem nisi cum simia referre. Ridere tamen capitale erat. Sexennium tenuit discendo, ac dediscendo, nisi quæ ad rem Solipsorum facerent: quo talento, ego qui Jurisconsultus Europæus agnitus fueram, postea rationibus Regiis admoveor, mox & præsidum Provinciarum assessor, nonnunquam causarum Judex constitutus, identidem odia multorum, tandem & Monarchæ indignationem incurri; quòd rumor esset, ad mores Europæorum omnia me exigere, leges regni corrigere, plus juri naturæ, quàm Monarchæ auctoritati tribuere, in plerisque dictamina contraria sectari, & serere; verbo, plus omnibus Regni Satrapis, & sapientibus sapere velle. Quæ omnia verè, an calumniosè objecta, fortunam retardarunt, interdum penè afflixerunt, ut mirum sit qua fortitu-

dine

dine animi, quinque & quadraginta annos, in gente, gentibus omnibus dissona, cum salute fuerim eluctatus.

Caput IV.

Antiquitas Monarchiæ Solipsorum.

SI gentis vetustatem legibus & Principe solutæ spectes, fabulosa planè sunt, quæ narrant. Nempe regnum suum, antequam Intelligentia rerum creatrix mundum operaretur, in spatiis imaginariis, velut in embryone, latitasse, primumque factitiorum in ideâ opificis apparuisse. Qui, ne solus foret Universi faber, socios, & adjutores sibi destinârat eos, per quos postmodum Solipsorum gens propagaretur, ac demum Monarchia instauraretur. Hæc adeo constans apud eos obtinet opinio, ut si contra sentias, aut non continuò applaudas, proditionis insimuleris. Quærenti mihi interdum de successione gentis, usque ad Brotacanum (*a*) primum legislatorem, varias generationes adstruxerunt, involutis adeò hieroglyphis implexas, ut dementire, & dementare viderentur. Postquam tamen in Archivis eorum offendi Pentateuchum, lingua gentis planè in commenta depravatum, longa animadversione deprehendi, similitudine quadam adludere ad ea, quæ in genuina sacra Scriptura longè alio traduntur sensu. Est autem hujusmodi successio. Decreto per aquas humani generis interitu, cùm viventium speciem servandam Noachi navis condidisset, exclusum forte aquilæ ovum, in lentinam decidit: hoc, corvus evolare jussus, ne famesceret, rostro sublatum extulit, sed natantibus in unda cadaveribus illectus, demisit. Servatum in aquis ovum, ubi hæ siccatæ sunt, solis radiis attractum, in arcu Iridis hæsit; mox autem calore in vitam coactum, edidisse ajunt fortes illos viros, Turris Babylonicæ, & confusionis auctores,

(*a*) Cantabrum, i. e. Ignatium de Loiola.

res; qui ob audax facinus, peregrinari à Numine jussi, cum Sodomam venissent, liberali hospitio Loth excepti, custodiendæ ejus familiæ curam susceperunt: deinde verò imperato exitu in Segor, stipantes latera uxoris Loth, quia non caverunt, ne ista curiosos oculos ad incendia Sodomorum reflecteret, in eandem salis statuam abierunt. Sic servati aliquot sæculis sunt, donec avulsa pars statuæ à Magis Pharaonis, argumento rerum mirabilium, in Regiam illata est, atque à Pharaone supra pretium habita. In ea parte latebant, quos dixi, Solipsorum majores: & hinc ea virtus incantamentorum, quibus Pharao delusus est, hodieque Solipsi pollent. Quid plura? Elapso, Duce Moyse, populo Hebræo, cùm Pharao furore percitus insequeretur, sumpta secum ea salis concreti portione, quo fugientes magica violentia sisteret, contra spem, æstuosi maris vorticibus haustus, id quoque frustum perdidit, sed eò mox aquis soluto, continuò apparuere, qui latebant Heroes, iidemque egregiè saliti, & per omnia maria natantes, quocunque appellebant, salem sapientiæ circumtulerunt. Ita paulatim in generationes, & usque ad hæc tempora propagati, Monarchiam, quam describimus, fundaverunt. Ex hac traditione susceptum, ut Monarchiæ insignia solis radii sint, & arcus Iridis: gloriantur quippe Solipsi, se mundum instar solis illuminasse, mortalibus universis, in signum pacis & fœderis sempiterni cum cœlestibus, insplenduisse; denique humanum genus veræ sapientiæ sale condivisse. Quare si præsentem Regni statum, & assurgentis Monarchiæ magnitudinem consideres, non admodum antiqua, ac saltem prisca regendi forma non est. Ex Annalibus descriptum habeo tertium seculum haud excedere, à quo exsplendere tanta granditate cœpit, latis à Brotacano (*b*) legibus, quem, & legislatorem postremum, & Regni sic constituti primum Monarcham agnoscunt, venerantur que; rarò ut Brotacanum, nisi cernui & reverentes appellent. Bar-

(*b*) Ignatio de Loiola.

Barsabbantinous (c) scriptor celebris, hunc suæ gentis Turbolanorum (d), ad Solipsos missum à Rege Chornaminorum (e) tradit, quo ipsos legibus informatos titulo beneficii sibi obnoxios redderet: contra Saltalcudius Pagonias (f) nobilis historicus, Hyantheliorum (g) nationi adscribit, & à Principe ditionis eadem de causa amandatum. Pernegant utrumque Solipsi, & tantam gloriam nolentes esse insititiam, è suo sinu prognatum, ac propemodum autogenithentam immensæ generationis parentem affirmant. Ita ab ovo ad pomum contentio deducta adhuc pendet.

(c) D. Constantinus Cajetanus, Abbas Benedictinus. (d) Benedictini Monachi. (e) Monachorum. (f) Joannes Baptista Castaldus Theatinus. (g) Theatinorum.

Caput V.

Nomen, Religio, & Sacra Solipsorum.

Nomen, antiqua Magogorum lingua, Deorum omnium providentiam sonat: id sibi summæ gloriæ vertunt Solipsi, non ut cæteris gentibus unum, verum omnes universim Deos sibi adesse, & Monarcham revereri. Nonnulli ex Europæis adulati, ita reddiderunt, quasi soli ipsi, tanto Monarchæ subditi, etiam apud Europæos, mortalium haberentur beatissimi. Id ita Monarchæ arrisit, ut singulos singulis Satrapiis donaret, excelsæ gloriæ ducens, eo loco apud eos esse, quos præ cæteris sibi subdi in votis haberet. Horum exemplo officii monitus, addidi, Solipsos Europæis singulos soles esse, tot mundis illuminandis idoneos: Monarcham tamen super omnes, mille mundis regendis, illustrandis parem esse, idque totum unius vocabuli Solipsorum mysterio contineri. Nimium dixi, nunquam aliàs magis mentitus, quia captare nunquam doctus. Et placuissem præ omnibus, nisi propter veriora Monarchæ favor abdixisset. Ne tamen

tamen frustra titillassem, torquem aureum medii pretii tuli. Hæc de nomine. Religio à pagana distat non superstitione, sed varietate. Omnium gentium mores, & ritus complexa, omnes nihilominus aversata; singularis quædam nullique communis mortalium generi secta est. Quæ credit non quia à Numine quopiam, verùm quià à Monarcha jubetur, mordicus tenet: Monarchæ dictum illis ratio credendi. Hic summus sacrorum Antistes, à quo provocare, vel ad Numina, nefas. Nulla gens novitatum avidior, unde & opiniosissima, & semel auditi tenax, nec paucæ apud Romanos damnatæ sententiæ, illis primæ veritates sunt. Resurrectionem cum Pharisæis admittunt, sed eorum, qui Monarchæ aut subditi sunt, aut amici, aut demum privilegio muniti migrant, quibus solis aditum ad beatorum vitam affirmant, exclusis qui vel re, vel voto Monarchæ favorem non implorant. In quo cum Herodianis ex parte conveniunt, & quatenus arbitrio Monarchæ omnia subjiciunt, cum Sadducæis. Quod ad sacra attinet, Egiasas (*a*) habent (sic vocant fana, templa, basilicas) & structurâ magnificas, & cultu pro more splendidas, arasque in iis auro, gemmis & lapidibus pretiosis luxuriantes, nullo argenti pretio. Existimant in his suorum esse Deorum delitias, alliciendis etiam aliarum gentium Diis factas, quos contempta apud suos paupertate huc migrare credunt. Quot diebus victimas cædunt, in solemnitatibus adhibito vocum, & instrumentorum concentu, sua sacra peragunt. In iis tibiæ utriculares, & crusmata Bethica primas ferunt, mirumque in modum Solipsos delectant. Ter fere in anno Tutelarium memoriæ Monarcha ipse (alioqui opertaneus) publicè litat ad aram magnifico apparatu tiara quadrifida, ad significandos quatuor Orbis cardines, insignis: latera utrinque stipant lecti ad id munus Satrapæ, stolis amicti dibaphis: reliqui ministri magno numero linteati, laici omnes suo quisque munere funguntur, hoc ipso ad horam

(*a*) Ecclesias.

horam sacri , quod à Monarcha ad præsentem usum destinantur , cæteroquin nullo ceremoniarum munerisque habitu, ut apud Europæos Diaconi , & Subdiaconi distincti, sed perinde omnes è populo , & plebe Monarchæ nutu censentur idonei , dum togati , & syndone semitecti interdum , & synthesiati. Est tamen qui Exorcistam referat lacertosus canum verbero , hic, torto in flagellum cannabo , ubi bestiam conspicatur, nunquam fallente dextera , sic totis viribus atrocem vibrat ictum , ut inter ejulatus , ad retrimenta cogat, idque illi præmium redit. Vespertina sacrificio autothyta sunt, procul sacerdote , & Levita ; Laicus duntaxat synthesiatus , ubi cereos ad aram nullo ordine accendit , continuò latet , ac interim ex editiore pegmate , tibialibus , calamis , modulisque vocum assarum, organicarumque concinitur auditoribus deorsum in coronas distributis, & murmure rauco plaudentibus : Ita sacrificium absque sacrorum ministro , virtute arcana, consummatur.

CAPUT VI.

Gymnasia , & studia Solipsorum.

HAbent gymnasia pro ratione Urbium splendidi operis. In iis magno discipulorum concursu docent artes , & scientias ex instituto gentis. Principiis tradendis plures annos terunt , tracta in dispendium juventute. Quæ tum maximè censetur profecisse, cùm theatricis exercita ludis , spectatorum oculos novit mancipare, specie , & ingenio juxta certantibus. Huic fascino , cæteris neglectis, omne studium impenditur : Leguntur idcirco adolescentes comptuli , venusta corporis agilitate quaquaversum facti , sive ad modos choreis plaudendum sit , sive graphicè ad pyrrichen saltandum; quorum vel si lingua taceat , forma perquam eleganter in utroque foro peroret. Ita capiunt plerosque , capiunturque vicissim , à vulturiis altius erudiendi. Et licet cati evadant plagas , ingeniis ad

ad theatra assuetis, doctrina est gesticulatio, cum pronitate ac procacitate fandi, agendi, conjuncta: Ut nobilissimorum liberi, qui nuper vocabulo Gymnasii (*Principelli*) audiebant, gladiatores, aut circumforanei apud suos appareant. Ea interim utilitate relicta iis, quorum nec vultibus Venus, nec censibus Plutus inest, ut nec ludis personatis, nec litterariis adhibiti, in trivio pensum eruditionis accurent, & Reipublicæ proficiant. Pergunt deinde ad Philosophica, demum ad sua Theologica pari eventu. Nihil memoriter, omnia ex cæra enuntiant, extra scamnum pauci admodum sapiunt. Juris studium apud eos nullum, quando judicia non legibus, & ratione, sed solius Monarchæ auctoritate constant. Agitant verò quæstiones de Regimine (*Monarchales* vocant) seorsim, & coram delectis auditoribus. In his præcipua contentio, *de modo conquirendarum, servandarumque ditionum, de arte, utilitate, & necessitate simulandi, de amphibologiis, æquivocationibus, restrictione mentis omnique specie enthymematum ritè adstruenda, pro loco, re & tempore*. Quo in genere tam excellunt, nullis ut difficultatibus expediendis non occurrant, æquatis ad omnium palatum quibusvis contrariis sententiis, supra omnes Juris Europæorum apices. Medicinæ professio illis publicè nulla, privatim superflua, multisque usus, & studium præcipuum in secretis præservativis, quæ aut ipsi domi parant, aut peregrina arte facta ex ultimis terrarum Orbis finibus mira industria advehunt. Hinc tot inter eos Macrobii, quibus tamen semel decumbere plerumque fatale est, eoque cura quàm maxima, ut se servent. Nec mirum si qua ætate nos Europæi deficimus, ipsi emergant ad tractanda Reipublicæ munera per multos annos velut prætextati, & sine togis. In Philosophicis & Theologicis ampla sentiendi libertas est, & insignis habetur, qui in docendo opiniosus, inveniendoque excellens, nullo respectu veri, dum novi aliquid aut nondum vulgatum afferat. Hinc quotannis receptæ sententiæ proscribuntur, novique termini, novas pariunt artis & scientiarum

rum

rum præceptiones, nec à nuperis Magistris recentissimi intelliguntur. Jam inter publica doctrinæ specimina, non tam methodicæ disputationes, quàm jurgia audiuntur citra formam, isque vincit, qui vocalior est; & totius corporis jactatione turgidior effertur, circumductis per coronas oculis ad plausum captandum, sibila plerumque & risus referens, idque ab Europæis in ignorantia fastum nauseantibus. Aristotelis apud eos non alia notitia, nisi quam Europæi intulerunt, nulla tamen auctoritas, ut neque Scholasticorum in Theologicis. Habent quosdam suos scribas, magni ut ajunt nominis, ii tamen cum iis non omnibus horis sapiunt. In his Phancursius (*a*), Agarrullius (*b*), Hellinasius (*c*), Homatarrius (*d*), Dicosenius (*e*), Banimonicus (*f*), Pentasiphorus (*g*), & alii quàm plures, quorum catalogum Annales Regni recensent. Philosophica apud eos fere hujusmodi sunt. *An Scarabeus paradigmaticè stercora volvat in orbem. An si Mus in mare mingat timendum naufragium. An puncta mathematica sint receptacula spirituum. An hiatus ventris sit spiraculum animæ. An canum latratus lunam reddat maculosam*; & plura id genus, quæ pari contentione dictantur, & excipiuntur. Theologica sunt: *Utrum in spatiis imaginariis possit institui navigatio. Utrum intelligentia* Burach *dicta habeat virtutem digerendi ferrum. Utrum animæ Deorum sint coloratæ: An Dæmonum excrementa sint alexiteria hominibus in octavo gradu. An tympana corio asini intecta delectent intelligentias.* Sexcenta hujusmodi, quæ adeo mordicus, & tumidè isti profitentur, ut negligentes, nedum contemptores, Religioni ferant obnoxios. Quæ nos Europæi interdum de Nostratum Theologia referebamus, illis inter phreneticorum deliria erant, à Monarchis toto regno proscripta. Et tenebant memoria suorum annalium, venisse huc quosdam aliquando

(*a*) Franc. Suarez. (*b*) Gabriel Vasquez. (*c*) Leonardus Lessius. (*d*) Thomas Sanchez. (*e*) Coninck. (*f*) P. Baptista. (*g*) Gregor. Valentia.

quando Professores Europæos, qui se Theologiam novam docturos recepissent; his, cùm permissu Monarchæ in Regio Gymnasio ingenium periclitarentur, & de libertate humani arbitrii, cujusvis Monarchæ potestati exempta liberiùs dixissent, jussu magistratus ejectos esse in Insulam Imaginariorum, ne populos ea doctrina, ad libertatem, servitute excussa, provocarent. Quæ nota, omnes, qui tunc aderant, Europæos, in magnam gentis invidiam adduxit. quoad alii recèns appulsi, palam perhibuerunt, Doctores illos, nulla inter Gymnasticos auctoritate palabundos vagari, solitosque per Europam qualicumque docendi talento stipem adhamare, nusquam constanti disciplina; nec semel urbibus exactos, quod Academiis occupatis, statuta, formamque docendi majorum minime servassent, exotica omnia consectati, eoque maxime exosi, quòd in legum fraudem precariis quibusdam privilegiis Doctores insignivissent, ipsi nec lauro, nec cornu baccati; verbo, Doctores imaginarii. Hæc ab advenis Europæis palam narrata, existimationi reliquorum consuluerunt. Porrò Scribarum suorum aphorismis adeo tenaciter inhærent, ut Numina potiùs desciviffe, quàm suos errasse affirmare malint. Ex suis pura puta omnia, ex aliis fecutina hauriri passim jactant, nec quicquam pensius est, quàm despretis exterorum omnium oraculis, Delphica sua, præ omni Lyceo, laudare: ut jam Sceptici isti Pyrrhones & Herilli, adeoque Speutici, & hesterni dictatores, de omnibus audeant palam strepere & scribillare: quinetiam medicamentaria omnia tam pancraticè tractant, quàm nec circulator ille Apuleii, qui spatham præacutam mucrone infesto vìsus est devorasse; aut quem Paulus Jurisconsultus serpentes circumferentem jussit excedere. Adeste Vulnerarii, Unguentarii, Mangones, Cerussarii: hic neque Rhodios confectores desideretis, nec qui Cypriæ tabi obnoxii estis Clinicos, & Seplasiarios: sed neque aliorsum vos ablegaverim, qui ad rubricam, aut album aspiratis, accedite & formularii. Solipsorum Pandectas scrutamini. Quid si & Plautinus

Cho-

Chorus attrahatur ? Omnia certè hic (juxta proverbium græcum) de omnibus : nec mica Æsopo residua. Quod ulterius pertinet ad Scribas Solipsorum, in eo superant Hierosolymitanos, quòd non suas, quæ confusæ sunt, & inexplicabiles, sed aliarum gentium leges præsumunt interpretari, inducere, pro arbitratu corrigere, tametsi nec constituti, nec rogati, imò magis suspecti, quàm ut ad hanc rem idonei. Exemplum inter alios offertur Resultantii (*a*), ubique originarii, qui leges Musalganorum (*b*), quasi non suo jure, sed alieno beneficio viventium notans, ita Principem ferocis populi irritavit, ut Monarchæ Vibosnato (*c*), nisi hominem aut dedidisset, aut ipse è medio tulisset, bellum indixerit, & Solipsos ubique funestare decreverit. Extimuit illico Vibosnatus, & quæsitum Resultantium, cùm ad nutum Principis stetisset, is hominis aspectu miserando mitigatus, cùm somniasse illum potiùs, quàm vigilasse dicendo conjecisset, ut quem dictorum immemorem timor an fecisset infelicitas, alio pacto transegit ; jurato nimirum Vibosnato, se suosque Solipsos in posterum legibus latis, ferendisque Musalganorum, nullo religionis discrimine subscripturos : Resultantii autem dicta, & si quæ aliorum sui generis essent, carbone signaturos. Ita placatus Musalganorum Princeps, bello quidem abstinuit, sed sonticum Resultantii argumentum in medio foro flammari jussit : ridentibus interim Musalganis, tam facilem se habuisse Vibosnatum, qui tali fide bellum redemisset ; aliis verò laudantibus prudentiam viri pro omni foro, suam suorumque conscientiam versare gnari. Quo exemplo adducti reliqui Principes finitimi, Solipsorum apophthegmata sæpius deinceps prostare valuerunt.

(*a*) Antonii Sanctarelli Jes. (*b*) Gallorum.
(*c*) Mutio Vitellesco.

C A-

Caput VII.

Varii Solipsorum mores.

NIhil hac gente curiosius aut natura, aut assuetudine. Student singuli novis, plus quàm olim Athenienses, quæ deinde in symbolum collata ad Monarcham referunt, præscribuntve suis consequiis & conjecturis inspergentes; idcirco persæpe, & perfœdè aberrantes, ut nec somniare fractius, nec fingere magis absonè queant. Hoc certum nihil ab illis visum, auditumve, sine addito renarrari, quidquid inde præjudicii oboriatur. Periti rumorum collectores, omne forum suum faciunt. Progrediuntur ex aula, non nisi pluribus comitati. Ex his unus semper latero, non Achates potiùs quàm observator; hoc sibi officii mutuò præstant, raró fida societate, nisi conspirent. In incessu minimus decor, concitatio immoderata, ferocula circumspectio, jactata brachia, subducta humeris pendens toga, interdum rota ad tergum manibus ceu revinctis adstricta; non semel, si æstus urgeat, detecto capiti aut galerus agitatus auram ministrat, aut strophium manu ventilatum, nunquam interea per omnem circuitionem feriante vocaliori lingua. Salutationes raræ, nisi quos sibi utiles norunt, his profunda inclinatione arrident, cæteris (etsi dignis) neglectis, gravitatis, ut ajunt, causa. Hæc si in Regia, nihil minùs per universam Monarchiam, lege constituta, ut saltem semel in anno visa, audita conjecta perscribant: unde Monarcha futura designare queat certiùs quàm ex astrorum positu, Cœlique directione. In his perscribendis numquam se sua laude fraudant Satrapæ *(a)*, Rectores Provinciarum *(b)*, ut in Annalibus gentis vulgentur nomina, sub quibus ea gesta ferunt. Illud admirandum, neminem prorsus Solipsorum leges Monarchiæ univer-

(a) Assistentes. *(b)* Provinciales Societatis.

:am callere, sed confuse de iis loqui, & sentire. Causa potissima, præceptionum multitudo, inconstantia, & studii abstinentia. Juvenibus quippe legendæ non traduntur; seniores verò jam oculis, & animo lippientes, ut inde sibi, aliisque proficiant, idonei ampliùs haud censentur: hinc confusa omnia, capiendo juxta, ac agendo. Sed nec juvat legisse, aut ex sensu percepisse, quando in dies mutantur ad unius nutum, nec ut sonant ad litteram, sed ut sapiunt ad ejusdem palatum explicantur. Schediasmata quædam, summam legum complexa, initiandis proponuntur, & deinceps per menses, hebdomadasque recoluntur; verùm hæc ipsa anima sua carent, & solo spiritu Regentis vivunt, ex cujus sensu, quod hodie patina, cras cacabus; quòd fritilla, fluta audit; si improbes, exilium instat perpetua hac inclamatione, *Aut pareto, aut exesto*, & obediendum usque ad bestialem (ut vocant) virtutem, alioqui nec Solipsus, nec homo. Hac lege stetisse ab initio Monarchiam, sed concisa Monarcharum vita, staturamque in posterùm sapientiores putant, sed conciso munere, variaque successione; quando uni perpetuò, pari tenore subesse vix humanum est, ut neque facile, diuturnum Principem non insolescere. Omnes jurant in præcepta, sed plerique parent illibenter, neque tamen detractare audent nec mutare statum, carentes calculo decretorio: scilicet Numen aliquod incognitum avent, quod res convertat, & sacramento pœnitendo exolvat, aliàs vel si Cœlum ruat, actum est. Monarcham suum tam verentur, quàm numquam Europæi Romanum Pontificem, pene ad aras & thura. Nomen si audiant, pedibus strepunt, hæc illis prima reverentia: si hominem videant, fronte humum feriunt: si jubentem excipiant, pavidi currunt, mutuóque se proculcant, adeo tumultuarii in parendo, multaque manus citra bonum factum. Summa omnium cura, ut is, vel solus bene valeat, cæteris animam agere indultum. Edit invisus, secretis servitiis; nonnunquam cum Satrapis, sed hi extra conopeum, quod variis coronamentis intextum luxuriat; nec pavimentum vacat inscriptis Numinis insignibus,
non

non extra calcantium metam. Singulis horis antelucanis potionem sumit Numidicam impensè decoctam; capiunt & Satrapæ, probi imitatores; sed & plebeii, quibus copia est: ea his omnibus cautela, ne apepsia laborent. Qui in aula Regiis cibis vescuntur, mille fere ministri, sine ordine plebeii cum nobilibus mixti: in solemnibus conviviis Satrapæ priores habent. Inter epulum unisono monochordio, voce assâ audiuntur quædam ex vetustis annalibus ad plausum sorbentium. Accumbentium elegantiæ sunt crus cruri superponere, expansis super mensam cubitis metari, pleno cratere panem macerare, appositisque ferculis altera manu in catino, altera in cratere natare, & hinc frustum panis, illinc bolum carnis extractum, unà utrinque buccæ tumenti ingerere: ac ut non præmansa citiùs in ventrem descendant, poculum mero plenum, aut scutellam potagio redundantem confestim affundere, tam dextrè ut refluat per mentum, diluatque barbam. Jam edentibus velocitas compendium facit, vorare, non manducare dixeris, ac ne prævertantur, integros bolos deglutiunt; rarò instrumentorum usu ad dividendum, sed utraque manu rapta ex paropside portione, si præsertim ossa adhæreant, hianti ori admovent, citiusque dentibus depascuntur, quàm soliti sint vel molossi, vel oribasii. Væ tardè masticantibus! Jam qui pensum citius absolvunt, cæteris adhuc laborantibus, ne ferientur, festucas promunt, vel si careant cultris, dentes suffodiunt, micasque, ingesto in os vino, cum saliva resorbent præter nauseam. A mensâ cùm surgitur, si quid boli in ore nondum confectum, medio in cœnaculo molitur, circumductis oculis in reliquos, ceu testes eximii facti. Nec omittendum, quosdam post exhaustum merum sonantius respirare, ut lapidè bibisse noscantur, eosdemque poculum vacuum reponendo fortiùs allidere: alios sorbillando paulatim, allisione gutturis stridorem edere rheumaticum: Quosdam jurulenta cochleari haurientes, ubi ad ima venerint, adeo sonanter radere fundum & concava scutellæ, ut socios ad classicum ciere putes: quamquam rarus cochlearis usus, ubi jura liquidiora,

ut hauſtui paria ſint. Alios item amygdala, nuces, nucleum perſicum fracturos mappæ imponere, aptatumque cultrum ad findendum pugno impellere, tanto ſtrepitu, ut incudem verberari arbitreris. Plures hujuſmodi habent morum elegantias mira concinnitate exercitas: omnium elegantiſſima eſt, ſtrophiolis ut parcas, ora, mentumque, dum editur, mappa uvidiore abſtergere, frontemque perfricare: demum emunctam è naribus fœdam, mucoſamque pituitam repanſo linteolo intueri, in eaque velut in ſpeculo ſe contemplari. Sed hæc ſatis de hoc genus civilitate. Quod reliquum eſt, nobiles ſibi obvii mutuò ſe utrimque ex lege adſalutant, plebeii nequaquam; ſed neque nobilibus, neque popularibus honorem habent tametſi præveniantur. Id privilegii Monarchæ neſcio cui referunt acceptum, ſicut etiam adeundo, deducendo, ſeſſione, & petaſis omnibus eſſe pares. Quin verò ligonibus natum hoc genus, cum doctiſſimis contendunt, ſæpiuſque vincunt favore & clamore; addo etiam delatione, quando ut ſupra memini Nobilibus *(a)* laterones adduntur, & obſervatores: hinc, mirum quantum quotidiana acceſſione efferantur magnarum turbarum cauſæ. Et miſera ſanè conditio, unius bubulci atteſtatione de nobiliſſimorum fortunis agi, mendaces impunè agere, ne ſi coerceantur, defuturi ſint accuſatores; quorum officiis regitur Monarcha: hinc bene, & ex virtute operantibus rara præmia, minimum errantibus lauta ſupplicia, adulatoribus primæ, modeſtis poſtremæ, vel nullæ partes; vera loquentibus parata odia. Verùm hic finis eſto non materiæ ſed ſcriptionis; numquam aliàs de cacoëthia Solipſorum ſatis. Reliqua pete ex noſtris Solipſorum chronicis, ubi & præclara facinora per annos, menſes, dies digeſta, & mores ad rhombum examinati.

CA-

(a) Profeſſis quatuor votorum Societatis

Caput VIII.

Magistratus, & forma regendi Solipsorum.

ANtequam de Legibus, Comitiis & Judiciis Solipsorum agamus, formam Monarchiæ generatim adumbramus. Monarcha, supremus mortalium à suis creditur, nec nisi potestatem quandam occultam, nunquam visam, supra se agnoscit, cui reverentia quædam arbitraria respondet: cæterùm lege omni, etiam naturæ, si mortem & infirmitates excipias, solutus. Idem perpetuus est, perinde optimus bonus an malus, quod capitale sit ullum ejus factum non laudare; nedum improbare. Durum id non paucis Satrapis, sed inviti tolerant, quod incauti & ignorantes probant. Cur Monarchæ tempora non definiant, quatuor causæ à scribis perhibentur. Prima, quòd difficile est semel dominio inescatum, rursum in ordinem redigi. Secunda, ne cæteri, si sors ferat eadem suavitate, brevi tempore, & minùs jucundè perfruantur. Tertia, ne sæpius mutata Curiæ facie Respublica perturbetur, nulliusque Satraparum constans sit principatus, si toties depositis, qui adulando meriti sunt, novi sufficiantur. Quarta, est sacramentum occultæ potestati dictum, sine cujus vehementissima in contrarium spiratione, nefas est de hac perpetuitate tollenda cogitare. Est sanè occulta hæc potestas, quam raró pro re sua coacti appellant, in cæteris, auribus, & stomacho famulantes. Reliqui secundum Monarcham Magistratus, ejusdem nutu, & arbitrio lecti, ita dispertiuntur, ut duodeni assistant in Curia, arduis quotidie consiliis præsentes: centeni ad regendas totidem Provincias emittuntur, sed locales singularum Urbium præsides, sine numero constituuntur. Tam verò illi, quàm isti, suos habent Consiliarios, Accensos, Apparitores, & vilissima quæque servitia, quæ numerari vix possunt. Hoc constat, in ipsa Monarchæ aula, qui auctoritatem Potentum habent, centenis ampliùs

censeri missis delatoribus, ne nullus eximatur; quomodo fere tot sunt quot impunè hac via grassantur ad Dignitates. Hi porro magistratus ita sibi respondent, nihil ut Superiores prætereat gestorum ab inferioribus. Ad Monarcham autem statutis temporibus perscribuntur, quæ in tota Monarchia universim publiceque spectantur, & quæ in singulis provinciis, urbibus, domibus atque etiam in angulis clam geruntur, nulla re quantumvis minima præterita, quidquid referat, dum Monarcha resciat. Cujus potentia maximè in duobus creditur vulgo eminere: de alio mox dicemus, alterum in re præsenti versatur, quòd secretas etiam suorum cogitationes perhibetur comprehendere & callere. Nam qui perscribunt, non duntaxat rimantur facta, quæ viderint, sed quæ facienda præimaginantur, sola lege liberè cogitandi, fingendi, placendi. Servantur verò Acta in Archivio Curiæ vastis insecta Indicibus ampullariis, ad memoriam supplicii, non præmii; hoc enim vel maxima de causa raro, illud ex levissima sæpius, certiusque decernitur, ne suo merito quispiam, non arbitratu Monarchæ fiat gratiosus. Itaque nullus hic Assuerus, & si non pauci Mardochæi, quàm plurimi verò Aman digni patibulo. Jam regimen Satraparum, qui Provinciis aut Urbibus præsunt, perpetuum non est; sed ad nutum Monarchæ seriùs, aut citiùs expirat, quamquam favorabiles persæpe lustrum explent. Sic ad paucos inopinos deerrant honores, melioribus præteritis, ne hi suopte Marte valeant. Nam cæteri animis & sensu obærati, Monarchæ ingenio vivunt. Et hoc alterum illud est quod Monarchæ potentiam exaggerat, duo nimirum inter se pugnantia, supra naturæ vires in unum connectere; hoc est imprudentes, & judicio cassos populis præficere. Dudum in Europa apud Jesuitas didiceram, Entia rationis, quæ ipsi vocabant fictitia, in unam essentiam coalescere, nulla potentia salvis rebus posse; quæ doctrina trimestri in Logici scriptione, vociferantisque toties usque ad ravim miseri magistri, frustra stetit. Qui nisi delirasset, præcepta,

pta, Solipsorum animo sapientia, trimestri alio recantasset. Rideant porrò Europæi, quantum velint Solipsorum instituta, dum agnoscant hac arte, nec alio exemplo Monarchiam servari, & æstimari.

Caput IX.

Status Monarchiæ Solipsorum.

QUinque hominum genera hæc Monarchia continet. Nobilium (*a*), Populi (*b*), Artificum (*c*), Plebis (*d*) & Adiaphororum (*e*). Qui omnes universim ab ipso Monarcha, prævia de vita & moribus informatione, leguntur; Adiaphoris per Provincias cooptandis, Præsidibus quoque fit potestas. Regno tamen & Civitate non donantur, antequam ut reliqui peculiaribus cuique generi sacramentis in unum dictorum ordinum ritè adscribantur. Omnes sine exceptione fidelitatem Monarchæ jurant, Nobiles præterea militiam, ubicumque & contra quascumque gentium, non petitis sumptibus promittunt. Populi gubernandis tantum Urbibus, & quibuscunque muneribus domi obeundis fidem spondent: Artifices demum, & plebeii ad præstandam reliquis omnibus servitutem, nullo aut loco, aut tempore, aut onere detractato capita devovent. Et hi quidem levibus de causis sacramento soluti, tota Monarchia excedere coguntur. Reliqui nequaquam, sed intra fines relegati, vel etiam deportati, arcta perpetuò custodia habentur, præcisa omni spe dignitatum & honorum, neque interim sponsione liberi. Ex nobilibus tantùm creatur ipse Monarcha, ritu in loco narrando. Præsides Provinciarum nobiles item, non nisi ab ipso Monarcha, sicut & Rectores Urbium, sed hi etiam ex populo leguntur, quibus Vicarios, & Coadjutores singuli Provinciarum Præsides designare possunt. Artifices, opifi-

(*a*) Professi quatuor votorum. (*b*) Coadjutores spirituales. (*c*) Scholares sive Professi. (*d*) Laici seu coadjutores temporales. (*e*) Novitii.

cia, & mercaturam tractant, interdum gymnasiarchis quoque perinde ac nobiles & populares accensentur. Denique ex plebe, constant milites, mechanici, servitia omnia, & reliquum Monarchiæ, custodes nimirum corporis Monarchæ, cæterorumque Præsidum; fossores etiam, calones, agricultores, prædiorum curatores, bajuli, vespillones, carnifices denique fex omnis speciei. Ex statu in statum non datur transitus, sed singuli, quam juramento spartam susceperunt, ad extremum vitæ coguntur servare, irriti facti pœnitentia. Qua vel una re Monarchiam stare arbitrantur, si minimè perturbatis ordinibus studia partium, & seditiosæ factiones longè absint. Memini tamen ex plebe quosdam singularis facinoris merito inter nobiles semel, iterumque summa potestate Monarchæ fuisse adscriptos. Decedentium ex singulis statibus locum, Adiaphori, Monarchæ arbitratu, implent. Nullum sanè genus felicius plebeiis Solipsorum, quos maxime lateri Monarchæ Præsidumve adhiberi sors tulerit. Hi siquidem, non mensis tantùm, cubiculis, lectisterniis, & retrimentis efferendis, purgandoque lotio præsunt, verùm etiam nobilibus admittendis, deducendisque præeunt, Principum exterorum legatos excipiunt, audiunt, auditis respondent. Ne dixeris id fieri præposterè, his enim fulcris Monarchiam sustineri ajunt, si æquatis ordinibus argumenta invidiæ & factionum facessant. Si Monarcha in publicum prodeat, iidem plebeii pari gressu ad latus incedunt, quibus maximè cura corporis incumbit, nam & domestici medici ex horum tribu leguntur, reliqui, cujuscunque status, præ & pone eunt. Vix invenias, qui horum amicitiam non ambiat, variisque donariis non procuret, ut favorabilem Principem habeat, sive gradu ad dignitates faciendo, sive noxam calumniamve purgando. Nec quidpiam tanti est momenti, quod horum commendatione non obtineas. Dolet id non minimum nobilibus, feruntque impatienter ominosam servitutem. Et deliberatum aliquando in Interregno, de iis ad conditionem revocandis, jurato in rem Monarcha futuro. Sed frustra: nam subodorati consilium, capita vernilia conti-

continuò defectione clam agitata Principum exterorum auxilia sollicitare, præmio tradendæ Monarchiæ proposito, si præsto essent, & privilegia plebis servassent. Ita factum, ut Vibosnatus *(a)* qui successit, seditionis metu, non solùm Interregni decreta præteriret: sed neglecto etiam juramento, integra illis omnia servaret, atque etiam ultro prærogativum Mithræ, Nobilium, & Majoris Magistratus insigne *(birretum)* adderet, multis ex nobilitate proscriptis, qui nedum arma capere, sed contra mutire ausi fuissent. Qua victoria illi elati, mirum qua deinde semper insolentia reliquos erga ordines se se habuerint, Vibosnatum ubique sub manu ferentes, ut quos vellent gradu moverent, & aliosque sufficerent. Vidi non semel dignissimos honoribus privatos, ac contra nocentissima capita, sæpiusque legibus sacra, factione dictorum plebeiorum, ad gubernacula Provinciarum accitos, non alio quàm turbandarum rerum talento; ringentibus interim clarissimis, & præ mœrore animi tabescentibus, etsi nonnulli specimine cujusdam fortitudinis, præposterum Monarchæ exemplum simulatè probarent, ne legi obnoxii forent. Fuit ex illis mortalium unus, quem noverim omnium ad regendos populos ineptissimus, cui nec haram tutò commisisses, is non pridem ante plurimorum criminum postulatus, & me Judice capitis damnatus, jamque novissimo exemplo notandus, plebeiorum tamen illorum apud Vibosnatum auctoritate patibulo ereptus est: parum erat, nisi paulò post, nondum inductis criminibus, iisdem fautoribus Prætorio quoque Præfectus *(b)* fuisset, frementibus justissima indignatione cunctis tantam dignitatem maculari, & fecem hominum Monarchæ noxâ, Nobilium capitibus turpiter dominari. Restiti pro munere quantum potui, leges, salutemque Reipublicæ convelli multis argumentis asserens; sed irrito conatu, quod insulsum factum, ut Verniliti objiciebant, Monarchæ dicto supra leges stabilitum oportuit. Vulgatam porrò sonticam famam, edictum Monarchæ correxit, quo

 per

(a) Mutius Vitellescus. *(b)* Rector Collegii.

per omnia Provinciæ Liadersiæ (*a*) fora, & compita Sivarlicæsus Colosbidozarus, (ita appellabatur) omni ignominia liber esse jubebatur, & omnium opinione bonus haberi. Quod licèt ritè damnatus fuisset, multis tamen inhonestis nominibus, quorum unum ad scopum causæ satis erat, accusatus; nempe Majestatis, depeculationis, occultæ conspirationis, concitatæ ad defectionem Provinciæ, perversæ ex inscitia administrationis, denique repetundarum, quas perpetuo stellionatu interverterat. Horum tamen omnium probatio, quia factis pro se loquentibus nimia erat, absolventis reatu fuit, cui alioquin supplicium dignum inveniri non potuisset, abigendo omni magistratu remotarum regionum: atque ideo adhibere eum satius visum est ad custodiam, & directionem Curiæ Monarchalis, quàm perpetuò infamem vivere. Hæc forma edicti: quod cum attonitis auribus plerique accepissent, dubitare cœperunt an eo tenerentur, Monarcham à seipso discessisse arbitrati. In Regia omnium oculis in me conversis, quid facturus essem, officium & insignia Judicis abjeci, causatus ne aut novis Colosbidocari criminibus, aut vetustis nondum deductis fatigatus, objectum furori populi caput in Monarchæ injuria contumeliaque foret. Ita meo deinceps succo vivens, per aliquot annos tuli hostem nunquam feriatum, quò nocentissimus esset: neque tamen is sine pallore vixit, & sine metu novi judicii, toties vultu, animo, oculis, voce cadens, quoties obvium in Curia declinare non potuit. Quæ de stipatoribus Monarchicis dicimus, proportione quadam accipienda sunt de iis, qui Præsidibus Provinciarum, & Urbium frequentes adsunt; cum quibus nisi more & jure prisco agatur, de reliquis statibus brevi actum puta, formidine plebeiorum, conditione omnium æquata.

(*a*) Siciliæ.

C A

Caput X.

Leges Solipsorum.

LEges & statuta Solipsorum, à quo Monarchiæ forma cœpit, in quinquagena volumina ingentia excrevêre, abitura in infinita, nisi moderatio intersit. Continent autem varia decreta, tum ad universam Monarchiam spectantia, tum Monarcharum singularia rescripta, admirandarum plena industriarum, & præceptionum circa singula genera rerum, munerum, personarum, & quæ sub generibus sunt singulorum. Præterea, quæ singula item Regna, & Provinciæ, velut Acta quædam Consularia, à Monarcha approbata servant: singulæ item Urbes instar legum municipalium eadem auctoritate firmata, custodiunt. In quibus omnibus duo potissimùm libet observare; alterum quanta religione Solipsi Monarcham suum colant, supraque omnes mortales efferant; alterum quàm acri & indefessa contentione terrarum orbem eidem subjicere sive per fas, sive per nefas laborent: quod Evangelica luce destituti, barbara affectatione res caducas metiantur. Ut hinc discant politici quidam Europæi, longè se barbaris esse deteriores, quoties dominandi causæ, juris omnis humani divinique contemptu, patrocinantur. Sed jam præcipuas Solipsorum leges in quædam capita paucis redigamus. In primis & ante omnia; Quivis Monarchiæ Solipsorum subditus, quocunque modo sub potestatem venerit, casu an electione; spontè an coactus: noverit omni sibi domino alieno, juri cuicumque, etiam naturæ, sacramento renuntiandum. Secundò. Nullum Numen, nisi ex præscripto Monarchæ, colet, ipsum verò Monarcham instar omnium Numinum cœli, terræ, maris, orci habebit. Tertiò, quodvis ejus dictum, factum, etsi nulla ratione boni apparentis, imò naturæ repugnans, ut sacro-sanctum laudabit, exquisitisque argumentis confirmabit. Quartò, quoscunque Monarcha persequitur, eosdem ipse om-

omni conatu perdere vel ſaltem deprimere ſtudebit; & contra, quibus is favet, omni honore & amore proſequetur; nullius præterea inviſi Monarchæ patrocinium ſuſcipiet, imò ne mentionem quidem niſi ad odium inducet, ne laus ejuſmodi Monarcham vituperet. Quinto. Cum nullo exterorum, finitimorumque cujuſvis neceſſitudinis aut officii commercium habebit, neque ullas tabellas dabit, ſignabitque, niſi priùs à tribunali conſtituto viſas, probataſque. Sed neque ullius conſilium, auxiliumve neceſſitate quavis urgente implorabit. Sextò. Dicta, factaque ulla Regni, vel Curiæ non efferet, nec quicquam ulli mortalium ſcripto, verbove communicabit, quod ad mores & ſtatuta Monarchiæ quovis modo ſpectare cognoſcitur. Contra quicquid ubique gentium, agi, dici perceperit, illico Monarcham certiorem faciet, nullis parcendo ſumptibus, minutiſſima quæque conſectando, & quæ arcana aliorum concernunt ritè excipiendo. Septimo. Nullius gentis nationem, mores, aut leges, Solipſorum nationi, moribus, & legibus anteferat; ſed neque laudet ullo modo, niſi cum prærogativa inſtituti Solipſorum, procul minimo præjudicio. Octavo. Si quem Solipſorum externa quævis Reſpublica, aut Regnum, finitimive Principatus, Conſiliarium, Ducem, Regem, aut Principem optent, is niſi conſulto & indulgente Monarcha non conſentiat; & nihilominus meminerit ſe obnoxium antiquæ ſervituti, tenerique de omnibus, quæ iſtic geruntur, manifeſtis juxta & occultis eumdem monere; nec quippiam ſeu conſulere, ſeu decernere, niſi monito priùs & probante ſuffragium Monarcha Solipſorum. Nono. Cujuſcumque ſubditorum occultum quodvis crimen, quamprimum & nulla admonitione præmiſſa Monarchæ, aut captandarum accuſationum Vicario denuntiabit, nulla ſervata juris cujuſquam forma, quidquid tandem inde ſequatur accuſato: irrito præterea quovis voto, & juramento præſtito de non denunciando: idque etiam de manifeſtis criminibus intelligendum, etſi conſtet aliunde jam innotuiſſe Monarchæ; neque curandum

quæ

quæ moveat suspicio, vera an falsa sint referenda, præstabit verò officium omni postposita mora, ni periculo suo eam esse velit. Decimo. Sicut curare non debet de fama alterius, justè an injustè delati, ita negligere debet suam, si fors deferatur legitimè an contra, veri an falsi postuletur, nec ullo jure vindicias petat, certus se nullum habere famæ suæ dominium, quod semel in Monarchæ potestate deposuit. Undecimo. Omnium, sive apertè, sive clanculum gestarum à se rerum rationem Monarchæ, aut ejus Vicario reddet, sive sponte, sive toties quoties cum authoritate requisitus, nullas celando quantumvis occultissimas, & solis Diis receptis, vel ignoto alicui Numini notas cogitationes, tametsi contra ipsum Monarcham, & Monarchiam conceptas, nec curiosè inquirendo, quem in finem id exigatur. Duodecimo. Quidquid de se constituatur, è manu Monarchæ suscipiat, non replicando, aut obmurmurando, vel si prælatis indignioribus ipse negligatur, aut studio deprimatur, talentorum omnium detrimento facto, hoc secum seriò & sedulò reputans, bene secum agi humine an sublime putrescat, cujus sors in manu Monarchæ sit; quem semel dominum errandi nescium agnoverit, quo injusta an injustè faciente appellare nefas esto: quippe Numinis instar omnipotentis, superiorem se ignorans vult æstimari. Tertiodecimo. Caveat ne curiosè mysteria gubernationis Monarchæ, & Vicariorum vestiget, neque hos dementiæ insimulet in agendo, quamvis omni discretione, prudentia, & judicio cassos; certus Monarchæ non expedire prudentiores se regimini præficere, quive non tam obsequi incunctanter ad litteram, quàm consulere & præcipere secundum rationem norint. Quartodecimo. Denique certò sibi persuadeat, non solùm voluntatem omnem, & judicium suum subdendum esse voluntati & judicio Monarchæ, sed etiam intellectum & rationem, non obstante, (quidquid dicant superstitiosi Europæi) legis & luminis naturæ pugna, mancipandam esse in obsequium dictorum decretorumque ejusdem, eo duntaxat

 mo-

momento, *quia ipse dixit : ipse jussit*. Atque hæc fere est summa legum, quas Solipsi tot insanis Pandectis complectuntur, & nullo proposito præmio, sed maximis intentatis pœnis districtissimè servandas præcipiunt, addita hac, velut appendice, ad subditos animandos sententia, ipsarumque legum anima, ut quisque ad obedientiam & obsequium Monarchæ se paraturus, cogitare acquiescat, non se hominem, sed cicuratam bestiam esse.

CAPUT XI.

Considerationes quædam circa leges Solipsorum.

OMni etiam juri naturæ renuntiare, quod primum caput exigit, diræ cujusdam paucis cognitæ devotionis sapit authoramentum. De quo cùm altiora quædam ex Satrapis scrutarer, attoniti profitebantur se non scisse, quid juxta principia Europæorum lex naturæ præ se ferret; adolescentesque admodum ejurasse, ut jam pœnitentia duntaxat, facti retractandi nullus supersit modus. Lex *secunda* aut ad statuam auream campi Duræ provinciæ Babylonis alludit, aut ad Darii Regis ex instituto Medorum & Persarum decretum refert: persæpe subit, si contingeret Solipsos Evangelio nomen dare, ex Monarchæ placito Religionem ordinandam, & plusquam olim Tiberium, laboraturos Christianos ad Christum inter Numisma recensendum. *Tertia* habitum pravæ dispositionis in intellectu ingeneret necesse est: quid enim si unius horæ intervallo contraria cogantur affirmare, ne veritati constanter assuefacti consuetudine quadam mentiantur? *Quarta* mihi semper inhumana, & infra Scythicam barbara visa est, cùm ferrem iniquissimè toties innocentes inauditos damnari, sontes contra & perditissimorum mancipia morum, foro uti: verum ipsi incolumitatem suæ Monarchiæ hinc potissimùm solent æstimare; si prudenti, imprudentique Monarchæ perinde assentiantur, nil sua referre dictitantes, bene

bene an malè, dum jubeat: multoque magis si exemplo præeat, atque hanc summam membrorum inter se & cum capite concordiam, plusquam ex enthusiasmo profitentur. *Quinta lex* multa ex prudentiæ norma commoda habet, si excipias malè cautum, nullius consilium impune implorare, ingenti forsitan argumento superbiæ, periclitari Rempub. malle, quàm sapientioris consilium auxiliumve requirere, ne turpe (credas) videatur, in tanta Monarchia paucos sapere, & tantùm opinione simplicium & obnoxiorum, Sapientiæ nomen tueri. *Sexta* versutissimam in gente barbara carnis prudentiam prodit, non infra Europæorum politicorum calliditatem, ut dubites, an hi ab illis acceperint, an per abreptos traditam, postliminio revocarint. Cæterum si quid aliquando contulit ad providum regimen Provinciarum, quando simplicioribus expectoratis, omnium consilia Monarchæ patebant: hodie plenum periculi negotium est, & quemadmodum antea proni ad mendacia perscribebant, quæ vulgò rumore jactabantur, multisque ea in rem suam exaggerabant; ità modò à callentibus hominum mores, & contraria simulantibus, in errores mittuntur planè ridiculos, & deliberationes Monarchæ ludos faciunt. *Septima* cum urbana humanitate pugnat, nec divines quid ad politicum statum conferat, nisi certò existiment, aliorum Regnorum, & legum laudem, transfugio suorum ex servitute in libertatem, Monarchiæ tyrannidis esse destructionem. *Octava* immanem dominandi libidinem manifestè accusat, ob quam non multis abhinc annis, omnium finitimorum Principum odiis exerceri cœperunt, districte caventium, ne quis unquam Solipsorum in posterum, non modò in honoris & Regni participationem evocaretur, verùm etiam, ut aditu omni arceretur, deprehensus in forum mithellatus produceretur, & cum risu plebis extra fines ageretur. Magnum alioqui in hac lege subigendi orbis totius compendium; præpostera cupiditas corrupit: quam ut aliquando ex parte sanarem, quod sub manu habui consilium in medium attuli, cujus in-

frà

frà meminero. *Nona*, ut capitalissima, ita olim magna religione servata est, hodie à plerisque (an suo periculo eruditis) præteritur, ut nihil ad naturam extirpandam violentius, nec pauci hoc propter ejuratâ Monarchæ fide, receptorum nisi authoritate Solipsos in odium gentium vocatos vexant. *Decima* similem considerationem habet, nec minùs temerè prodigus est vitæ, qui crudelis est in famam, ut aliena potestate sæviat in naturam, nulla aliena vita æstimandam. *Undecima* causas habet odii plenas, nec tutum in humanis sacramentum, plerisque dolosa hæc confidentia deperit exitium, quibus manifestata conscientia dux fuit ad supplicium, & vindictam, quoties prætextu directionis irretiti sunt minus cauti laqueis sinceræ confessionis: hodie plerique fallunt scrutatores dolosos, experientia docti eosdem fuisse & esse delatores, si quid arcanæ cogitationis vel adversum se, vel adversum Monarcham elicuerunt, ut quos fortasse tacitis cogitationibus offendissent, eosdem perpetuos hostes sentirent, turpissimi facinoris architectos: Quid enim inhumanius, quàm specie religionis extortam arcanam fiduciam, in fidei & omnis confidentiæ perniciem convertere? Sed benè actum quod serius licet, paulatim inducendo, nisi apud rudissimos, obviam itum huic, ut quidam ex Asianis ajebat, animorum carnificinæ. Interrogatus haud semel, an quid simile mos Europæus ferret: respondi, Esse quosdam Numini consecratorum cœtus, qui tyronum suorum cogitatus religiosè expiscantur: ad formandum in iis legitimum cultum, ne in cæremoniis secretioribus errent: cautum tamen hujusmodi quæstionariis, ne susceptas adversum se tyronum cogitationes, aut vestigent, aut cernant. Esse altius forum, quo secreta cordium, quæ expiatione egent, soli Numini Europæorum invisibili: & Sacerdoti locum ejus tenenti, sub sigillo Sacramenti, oris confessione deteguntur, acceptaque noxæ absolutione, fruitur confessus tuta conscientiæ libertate, nullo periculo, ut ex ea in judicium hominum deducantur; aut Sacerdos, qui excepit, ejusmodi

se,

secreti cognitione in rem suam utatur, millies moriturus antequam sigillum violaturus. Hic, inquam, mos est Europæorum. At quidam Satraparum, Rectè, ajebant, ita fieri apud Europæos, quibus Deus aliquis Principibus major imperat. Solipsorum Monarcham supra se nosse neminem; quid mirum si in occultas quoque mentis conceptiones jure sibi vindicet dominatum? *Duodecima*, nisi ex æternis quas vocant rationibus pendatur, quarum tamen cura Solipsis minimè constat, miræ tyrannidis speciem præfert, impotenter in naturam vim exercentis, nihil ut tristius accidere queat iis, quos adulari minimè doctos favor Monarchæ non attingit. Jacent ingenui, & ad summa omnia nati, quibus origine spectata Monarcha ne dignè quidem serviat, sine ulla rerum gestarum laude, nedum præmio; contrà terræ filii, ac tantum ad genium Monarchæ facti assurgunt, servique dominis deperdito favore imperant. Nempe hæc summa est gloria Monarchæ, viris præstantissimis perinde uti ad Provincias regendas & cloacas hauriendas, mediastinos verò ad solium dirigere. O tempora, ô mores! *Decimatertia* eò tendit, ut stulti sapientibus moderentur, atque utinam tacendo norint sapientiam præferre, qui loquentiâ nimiâ nunquam non melioribus officiunt. Sed hinc nimirum prudentia penditur Monarchæ, ne si sapientes promoveat, ipsi cum iisdem minime constet. Nam si difficile est parem ferre, molestius multò superiorem talento, auctoritate licet inferiorem revereri. Proinde satius est inter cæcos monoculum regnare, ut de coloribus tutè afferat & persuadeat. *Decima quarta* denique omnium aliarum est summa, qua vel sola tota Monarchia consistat perpetuò, si cætera semper futura sint paria, sed verendum, ne detracta aliquando larva, inter stultitiam, & simplicitatem discernatur, cumque lumine naturæ transfigat discretio.

C A-

Caput XII.

Judicia Solipsorum.

De judiciis ingentes habent Pandectas, sed nullo ordine, nec arte, ob id ne à senioribus quidem intellectas, omnia moderante Monarchæ arbitrio, ad quem omnium Regnorum majores minoresque causæ deferuntur. Is porrò nulla juris forma servata, nec tamen de plano, & vix etiam summaria cognitione, damnat, absolvit, ut lubet. Habent nihilominus singuli Monarchæ suos modos, non ex præscripto legum, sed suæ voluntatis. Hinc tot praxes, quot Monarchæ: exempla duorum, qui meo tempore sibi succedentes imperarunt, paucis referam. Prior Avidus Cluvius (*a*) paucis post meum adventum defunctus, Monarchiam florentem reliquit, magni vir animi, cujus non postrema laudum fuerit, multa licet è suo genio gerentem; Majorum tamen vestigia, ex sapientum decretis sanctius, & luculentiùs expressisse. Qui si diutiùs vixisset, hodie Solipsi magnam partem Christiani essent. Successit Vibosnatus (*b*) sorte errante, sibi potiùs quàm Reipublicæ factus, qui laxatis ignaviæ habenis, justitia afflicta Monarchiam haud parum labefactavit: cujus porro imperio in judiciis exercendis, hic fere mos tenuit. Reo per apparitores constituto, permittebatur defensio, ad aquæ modum, nullo tamen patrono admisso, sed quam suopte ingenio valebat adstruere. Ea excepta Judices dati, Satrapæ, Monarchæ Assessores, adjunctis potentioribus, qui accusassent, vel accusati fuissent: ne fortè aut his convictis, aut illis deficientibus, minùs potentes, & deserti insolescerent. Ea propter constituta etiam pœna talionis, qua in miseros acerbè sæviebatur, semper enim certi erant potentiores, se causa triumphaturos, cujus ipsi cognitores & judices essent. Quo fiebat ut iidem, quan-

(*a*) Claudius Aquaviva. (*b*) Mutius Vitellescus.

quantumvis criminosissimi, rarò accusarentur & accusati damnarentur nunquam, qui jure ipsos accusare fuissent ausi, etsi centum criminum capitalissimorum totaque aliqua Urbe, aut Provincia manifestorum, argumentis venissent instructi: nihilominus dubii periclitarentur. Quare datis, quos dicebam, judicibus, consequens erat reum minorum gentium causa cadere: vulgataque sententia pœna illico sequebatur nulla intercessione redimibilis, & ne injustitia appareret, provocatione seclusa jura manu claudebantur; contra si meritò causæ fidentius rem gessisset, fractaque potentum tergiversatione victoriam prope manu teneret, tum judices vario prætextu procrastinare, adeoque in diem longum spem irritam extendere, ut miserum molestia diuturnæ expectationis emaciatum, vel cedere cogerent, vel ad spontaneam confessionem, si accusatus fuisset, tametsi nullius criminis compertus. Quam si impetrasset, monito Monarcha reus peragebatur, vix unquam absolvebatur, ne si impunè abiisset, frustra à delatoribus per fas nefasque accusari quempiam malo exemplo fuisset. Si porrò adversus iniquam moram durasset, tum judices, constantiam contumaciam interpretati, repetitis à prima ætate vel minimis noxis, nec evacuata interim exceptione præsentis judicii, causam vulneratam aliòrsum trahebant: capita fere criminum erant sternutando crepuisse, manducando labra diduxisse, casum asini risisse, clam in cubili contentius tussivisse, & sexcenta id genus. Quæ si reus tanquam aliena derisisset, tum demum sententia peremtoriè lata supplicium extremum misero decernebatur. Hoc ordine meo tempore Afrorum quidam capitis damnatus, inopinato finitimos Principes, qui tum fortè Monarchæ sociale bellum indixerant, appellavit; ea causa consternatus Monarcha, hactenus enim nemo à tanta potestate provocasse auditus erat, rem ex composito geri suspicatus, Surlolagerum (ita vocabatur) abscissa sententia liberum pronuntiavit, protestatus nihil se de ejus damnatione scisse, culpamque in Satrapas effœminatè conjecit. Nos Europæi salu-

falutem Afro gratulati, quid facto in posterum opus esset, notavimus. Pœnæ suppliciis debitæ apud Solipsos sunt variæ, emaceratio, fustigatio, diversa verberatio, sed ut quisque sibi sit virgator publicus, carceres, relegationes, proscriptiones, majores minoresve capitis diminutiones, cujusmodi sunt abstentos esse gratia & conspectu Principis, impotem suffragiorum ad honestiora munera, denique exosum & perosum, nullo ut merito favor integrari queat. Quo uno maximè sæviebat Vibosnatus (*a*), nulli placabilis quem semel etsi immerentem despexisset, ut contra nulli non favorabilis, quem semel, etsi nauci hominem & insigniter discholum, adamasset. Ea res non paucos ad desperationem, & ad acerba omnia adegit, quorum ego forte miseratus, ut animos sumerent admonui, nec tanti facerent muliebrem hominis lepore timidioris impotentiam, & qui modestos vexare tantùm nosset, audaciores extimesceret. Quamquam non pauci ingenium ad altiores causas adulando referebant, affirmantes Monarcham ex meritis cujusque prævisis, & scientia quadam degrummata (*b*) cognoscere, quid quisque subditorum facturus foret pravi, si Principis gratia frueretur, aut odio non exerceretur; eoque par esse hujusmodi anticipato supplicio plecti, etsi in oculis mortalium nondum sontem: ut contra insolentes ad gratiam admitti, & reliquis efferri, quòd prænosset Monarcha, futuros aliquando modestiores, dignosque præmiis antecaptis. Quo certè modo, nec Caiphas apud Hebræos prophetavit, nec turpius actum apud illos, qui reos suspicione duntaxat criminis, nulla alia probatione peractos, patibulis suffigere soliti sunt. Deinde verò causa cognita si sontes deprehendissent, dio permittere; si secus, depositis honorificè justa persolvere. Referam & aliud, sed ludo, ne lectori bilem moveam, ut norit esse in Solipsis, qui Plauti comica exornet. Edicit Spinomantæus (*c*) Prætor

(*a*) Mutius Vitellescus. (*b*) Scientia Media.
(*c*) P. Cæsar Del Bosco.

tor Pharſacio (*a*) aulico deportationem Monarchæ juſſu & ſcripto. Miratur is inſcius demeriti, Monarcham appellat, adit, provolutus inquirit. Negat hic ſtupenti ſimilis quicquam ſe auctore factum, & bono eſſe animo Pharſacium jubet, qui totus ſibi redditus, ſua gaudia amicis narrat. Poſtridie à Spinomantæo monetur acriùs, ad exilium ſe quantocyus componat. Renuit ille, fidentiùs etiam, in eum, Monarcha fictam juſſionem improbante, actum obtendit. Verum Spinomantæus: Nihil mihi, inquit, cautum recens à Monarcha; inſiſto primis decretis, actutum faxis, ut pareas. Quid ultra? Curritur ad Satrapas participantes (*b*), iterumque ad Monarcham, & accuſatur à Pharſacio Spinomantæus, ceu contemtor magni nominis. Iterum geſtu, vultuque ſimulat Monarcha, ore per ambigua, ſed favorabilia errante. Inſtat Pharſacius, ut ſiſtatur Spinomantæus, coramque monita capeſſat. Hæret Monarcha, ne filum ſuccidat: mox, Perge, inquit, ſecurus voti, curabo accerſier, advertendum ne te vexet. Abit Pharſacius, & tanquam omnes fluctus eluctatus, technæ imprudens iterum triumphat. Perendino urgetur vehementiùs, ut ſarcinas componat, intra horam pedes elaturus, ſeverè plectendus ni exit. Tum Pharſacius iniqui impatiens, concita bile ad Monarchæ fores advolare. Sed negata admiſſio à docto cuſtode, ne quieſcenti, ut ajebat, intercederet; monet, ut craſtina redeat: ſcilicet ut poſt ſeceſſum Monarchæ primo diluculo ad ſuburbana, venientem fruſtret, aut ejiciendo ſpatium faciat, inſtante interim momento, quod Spinomantæus ſcorpii cauda deſignarat. Ita Pharſacius penè ob deceptionem ſui impos, extruſus eſt in exilium: quotidiana exempla ſuo quoque periculo illuſtrans. Hoc nimirum admirandæ regimen eſt ſapientiæ, colluſionibus, & ſtellionatu traducere miſeros, & dotariæ ſalutis exortes, qui æqui cauſa ex lege recurrunt, in totius vitæ ærumnam mittere perplexiſſimos,

(*a*) Laico Jeſuitæ. (*b*) Patres Aſſiſtentes.

mos. Luditur ut pila, justitia percussa, repercussa, eluditurque afflictorum exspectatio, quibus si dolor verbum eliciat impatientius, crimen Majestatis in foro est. Si Spinomantæus barbarus, Monarchæ se stitisset compulsus, patuisset mutua ex vultibus collusio, & technæ vafritiem, non constantia cum mente verba prodidissent. O versutam, si Diis placet, politicam agyrtis plausibilem! Gemina fuit causa Recusii, sed dolosis adinventionibus protractior. De ea consultus ego respondi, artem arte eludendam. Deferret Spinomantæum apud Monarcham, quasi de ejusdem ignavia mutientem, ut cujus consiliis nutaret potiùs, quàm staret Regnum. Vicissim obscurè adverteret Spinomantæum, de insidiis à Monarcha tentis, ut officio motum releget ad glaciales insulas, odiis implicando imperiosam superbiam. Ita futurum, ut vel committantur infensissimè, provocatis etiam ad seditionem turbatorum animis: vel si dolus detegatur; hoc argumento doceantur ipsi, notas esse suas artes, quibus subditos ludificarent, nec struendum aliis malum, quod sibi nollent; nec astu, sed prudentia, & scientia regendos populos, animo, quod Orator noster notavit, non versuto, obscuro, fallaci, malitioso, veteratorio, vafro; sed qui decet, apertum, simplicem, ingenuum, discretum, justum denique, & bonum virum.

Caput XIII.

Considerationes circa Judicia Solipsorum.

Quæ de Judiciis, eadem de Legibus hic quoque non extra scamnum dici possunt. Judicia sine jure tractari, prorsus ab humanitate alienum, sed neque tolerabile subditis contra Magistratus merito conquerentibus, qualecumque jus, & æquitatem adimi: ne quemadmodum inique caussantur, contemnere dominos assuescant, ac paulatim in Monarcham insurgant; futurum alioquin, nemo ut Magistratum

ineat,

ineat, confusaque Monarchia aditus ad Anarchiam patescat. Dignus prætextus, quo & subditi opprimantur, & Magistratus citra reatum impunè quidvis admittant ex Monarchæ lubentia; quæ non semel pretium tulit, fertque in dies ingenuis tantam iniquitatem non ferentibus, suaque manu vindictam sumentibus. Vidi proinde ab his Magistratus non perfunctoriè vapulasse, qui cum accusarentur ad finitimos Principes sese recipientes, causam liberè dixerunt: fecisse se amore justi, quod Monarcha negligeret, eo solùm culpandos, quòd minus lacertosi, pejora meritis vitam reliquissent: hoc modo in antecessum satis esse, facturos se in posterum, ut Monarchæ officium facerent, aut certè ipsi quoque in jus ambularent. Turpe etiam servos Monarchæ favore ingenuis dominari; adulatores ac delatores summo loco haberi, seria amantes & modestos nullo gradu censeri. Qua religione stimulatus non nemo Afianorum, aliquando ad libertatem conclamavit, sed enim ex miseris infra servitia depressis, vix erat qui ad pileum respiceret, multò minus, qui capita conferre auderent, quod Sacramento nonæ legis alter alteri non fideret. Quippe Solipsi nunquam tuta inter se societate coalescunt, & contemta secreti sanctitate, qui modò amicissimi, iidem paulò post inimicissimi, nullo vel sanguinis respectu, modo gratiam Monarchæ, adulatione & accusatione ceu tessera fidelitatis unica, parare non cessent. Ea causa aliquando in discrimen vocatus, bono sidere evasi. Fortè cuidam, ut simulabat, amico, ostenderam Thema cœleste, quo ex ritu Europæorum Principis finitimi casum conjeceram: probavit homo versutus, ac ut de capite Monarchæ nostri periclitarer, callidè urgebat, jurans apud se clam futurum. Nec promisi, nec abnui: is tamen velut sponsione capta, rectà ad Monarcham perrexit, & mentitus iniquissimè denuntiat, tanquam si Magicis Europæorum characteribus de capite Monarchæ cum diris peregissem. Nec mora, inter inopinas apparitorum manus Majestatis reus acclamor, & coram Monarcha excutior,

cutior: profertur è femoralibus charta genethliaca, sed lecto Principis Europæi vocabulo, mendax accusator deferbuit, non erubuit. Jussus evolvere prognosim & rei non fallentem in Europa eventum, peritiæ laudem tuli, tum ut Monarchiæ quoque Solipsorum futuros successus in figuras referrem, ab ipso Monarcha monitus; respondi rem esse supra artis metas, quod Europæi virtuti siderum influentium subjecti essent, Solipsorum Monarcha superior cœlo & astris, constellationes manu regeret, alioquin Evimæum, antequam accusasset, instantissimè flagitasse, si quid possem, in Monarchæ caput procuderem. Ita saluti meæ consului, ac ut Evimæus gradu dejectus luce careret, ex lege confectum est. Sed is neque tum adulando defecit, perhibens denunciatum esse me ab se non ut plecterer, sed ut de peritia commendarer. Dii maluerint meliora, atque talem commendationem averruncassint. Adhuc verò durius fortasse sit prudenti imprudentique Principi perinde consentire, mentem, ajenti, neganti venalem accommodare, sensum animi ducem pervertere, quos denique ipse perperam odit perditos velle. Quoties id coram Satrapis detestatus, natura ipsa reclamante execrabar. Sed frustra, & surdis fabulabam. Amici ut abstinerem nutu advertebant, in speciem contradicebant, ne delatoribus obnoxii forent. Lepidum est quod narro. Delatus nonnemo, quod Præsidem Regni Pactelisonavi torviùs aspexisset (luscus erat) securi adjudicatus est; abreptum ab adspectu Principis, & jam ducendum ad supplicium, cuncti certatim verbis opprobriosis, creperos ictus minati, impetere. Ego miseratus hominis olim amici vices, fortè intercessi, ac ut iniquam fortunam patienter ferret hortari blandiùs cœpi. Tum apparitorum Præfectus, semihomo, & qui nuper ex patibulo se in aulam injecerat, adulando, mentiendoque, huc progressus, horrenda voce inclamare, trucesque oculos fœdè distorquere. Quid tu, inquit, mortalium audacissime, solaris, quem Monarcha perditum cupit? Jam jam socius criminis pœnam dabis. Dixit, & obtorto

torto collo ad Monarcham raptari jubet. Momento plures centenis accusatoribus adsunt, deponunt me nullo eorum respectu, qui Monarchæ placituri, damnato ad supplicium insultassent, inter manus penetrasse: & morituro ad aures insusurrasse, quibus ipse arrisisset. Id quia in contemptum Principis redundaret, ridere jus, & potestatem jubentis, me reum esse mortis. Respondi, hortatum me, ut mortem miser fortiter ferret; hoc ipsum, clamabant illi, esse contra mentem Monarchæ, sed tamen plura alia noxia dixisse me jurabant. Instanti, ut quænam illa essent, in medium proferrent, aut nescientes ad mortuum sciscitaturi pergerent; ludum improperant, & ridentem nova accusatione petunt. Cæterum Monarcha nutu silentio imperato, ut si quid amplius morituro dixissem enunciarem, seriò mandavit. Respondi facturum me libenter, sed remotis arbitris, ne mysteria vulgarentur. Discessere omnes, & ego ex gentis more, quoties luberet, mentiri doctus, retuli: Tria me commendasse morituro. Primum, ut quo loco apud Inferos essent Monarchæ & Satrapæ nostri, renunciaret. Alterum, ut si qui modus foret Monarchiæ etiam apud Inferos proferendæ, edoceret. Tertium, ut quidquid tandem istic novi accideret, certiorem faceret. Ita enim argumentabar, O Monarcha potentissime, magnam me apud te gratiam initurum, si quæ in cæcis illis Reguis agerentur, tibi indicarem; quando quæ in hoc mundo geruntur, quamplurimi sunt, qui placendi studio partes præoccupant, & mendaciis exaggerata referunt, nunquam ut ego tempori adsim. Atque hæc summa sermonis cum morituro fuit, novo tibi placendi studio, si verum amas. Probavit Monarcha ingenium, ac ut clam aliis, quæ ex Inferis accepturus forem, sedulo referrem rogavit, & mox patefacta porta, mirantibus, qui foris præstolabantur, Satrapis, me non solùm sacris consiliis & scriniis interesse jussit, verum ut causas omnes cum absoluta auctoritate cernerem, publicavit. Vidisses mutatos repente plurimorum vultus, quibus mendacium & adulatio census erat; plausisse alios, qui re-

restrictam ad stabiles leges disciplinam amabant. Equidem foro usus indignos muneribus arcere, bene meritos fovere, ex Europæorum instituto æquitatem moderari, personas non acceptare: ita orcinis amici mortui oraculis moneri perhibebam. Quid plura? ut infanda delatorum capita deprimerem, sexcentis una nocte numellis medio loco locatis, interjectis inter singula centena quinis crucibus, spectaculum Juris edidi: totidem insertis collis visebantur adulatores, & ex crucibus singuli pendebant delatores, qui proposita & jurata pœna talionis, probando defecerant, & mendacii & calumniarum manifestò comperti. In his tres quoque Satrapæ, nuper Præsides Provinciarum. Ita factum, ut deserta pene aula Monarchæ videretur, procul præhensatoribus, & reliquo hominum fuco, paucis admodum bonis, qui in munere suo versabantur, ejusdem conspectui sese offerentibus. Causam rarioris officii & servitiorum sciscitatus ille; deductus est unde ex patentiori loco in forum prospiceret, attonitisque oculis hæsit in numellatis, ac patibulatis, quidque id rei esset tremebundo ore quærens, audiit ex Accenso: Hoc te spectaculo, ô Monarcha, recreat Cornelius, quem nuper extulisti. Si pergit, de Monarchia brevi actum est: sublatis enim adulatoribus ac delatoribus, qui te varie erudiant, ignorantia aut tædio tabescas necesse est. Motus ille ad hæc continuò acciri jubet, ac cur ita fecissem, rogare. Respondi, sic me jussum à mortuo, minis quoque tibi intentis ni citò paruissem: quod præstaret nebulonum genus è medio tollere, quàm horum facinoribus damnata innocentia Monarchiam probrosè regi. Nec me inclementer egisse, vita relicta iis, quorum cervices numellæ coercent, fame duntaxat emaciatis, & hi quidem sunt effrontes adulatores, qui victum & honores meritis debitos manticulando adhamant. Cæteri qui ex furcis enecti pendent, gratiam tuam fictis innocentum accusationibus nundinari soliti, quod pœnas talionis juxta leges Monarchiæ constitutas non pendissent, hac vice luerunt; fortunati, quòd uno, nec

nec productiori supplicio perierint, majoribus digni. Ex hoc genere servantur adhuc in custodiis, millenis ampliùs, quamprimùm directis addendi. Ita spero futurum, ut sublata paulatim hac nefariorum colluvione, me consule & Judice, Monarchiam stabilitum eas. Obstupuit Monarcha, nec quid contra redderet occurrit; diriguere & stipatores, quos inter Colosberadorus, de quo aliàs dictum, animo defectus, lectica delatus est. Paulò post coacto absque me residuo Senatu, mutilo sanè & manco, ut Judicis officio cederem, decretum est, mox etiam jussus porrigere nomina designatorum ad crucem, cum inter ea Colosberadorus quoque hæreret, hic metu exanimatus, non ante fugientem spiritum revocavit, quàm audisset me cessisse. Et agebatur solertissimè de tollendo è vivis, nisi timuissent coalito cum mortuis fœdere funestiorem, quàm à numellis & crucibus, me facturum Monarchiam. Cujus rei non multò post, nescio quid, ludicri spectaculi speciem adstruxit. Fortè Libanotius *(a)* Ritanorum Principis Legatus per confinia Solipsorum iter faciens, in morbum incidit, atque etiam intra paucos dies vita functus est: Musarbanus *(b)* Collegam sepulturæ traditurus, proximæ Urbis Solipsorum Arontiæ *(c)* gubernatorem Tiraphernum *(d)* adit; rogat liceat sibi in communi civium fano cadaver sepulturæ mandare, & justa tanto viro ex more persolvere: facturum se ut Libanotius Princeps tanti memoriam beneficii regio præstaret officio. Negavit Tiraphernus, & nequicquam jura gentium causatum, inhumanè rejecit: quid enim impenderet mortuis, viventibus odiosus? Excanduit Musarbanus, & convitio jacto indignans recessit. Mox coacta suorum manu impositum carro cadaver, junctis elephantis, pluribusque circum tædis accensis advexit: ut prope mœnia ventum, custodes, barritu & insolenti

 sub

(a) Episcopus Marritanorum. *(b)* Abrahamus Marronita. *(c)* Collegium Marritanorum urbis. *(d)* Ferrantinum Jesuitam.

ſub auroram luce territi diffugiunt, & Tirapherno prodigium narrant. Is dum arma amens capit, ſuoſque excitat, Muſarbanus interim, vi, patefacta Urbis porta infunditur, & jam medio foro funus ducit, ſtupentibus ad inuſitatum adſpectum Arontiæ populis, quos nec tecta, nec feneſtræ capiebant. Adeſt & Tiraphernus, inclamat retrò ſe agant, nolle ſe peregrinis exuviis religionem, fanumque ſuum polluere. Muſarbano negligente inſaniam, & qui funus agebant, ordine ſervato, leſſum proſequentibus. Ille manus admovet, & Sacerdotem thura parantem humi ſternit, ſuoſque ut vim tentent vociferando urget. Tum Muſarbanus tempus adeſſe ratus, ſociis quid facto opus innuit, qui abjecta continuò pulla, ut parati erant, manus exerunt; nec tamen gladiis, ſed facibus rem gerunt, in ora Solipſorum flammeos ictus vibrantes. Siſtit interea funus, & qui in carro erant curatores, erecto etiam caſu, an ſtudio, cadavere, quaſi ad ſpectandum ſuum trophæum, jaculabantur in adverſos, quidquid aut ſtuppæ, aut picis aut cæræ ardentis funeri præparant, ejulantibus Solipſis, quorum vultum, vel manus ferventes guttæ contigiſſent: neque hoc ſolùm, ſed laxatis elephantis, quos jam flammæ agitatæ ad ferociam accenderant; ubi hi adverſos proterere cœpiſſent, clamor ingens Solipſorum exoritur pacem deprecantium, nec ſe cum mortuis præliari velle ingeminantium. Ita pluſquam panico terrore correpti dant manus. Ipſe ante alios Tiraphernus, ambuſtis oculis, barba, mento, naſo, auriculis, primus adorat, & facturum ſe juſſa jurat. Sic pugna ſedata, reclinato cadavere, funus perrexit. Cecidere ex Solipſis ſexcenti; totidem vultu deformati, monoculi, barba, crinibuſque deuſti, naſis picatis, colliſque cæcomaticis. Ex Ritanis (a) unus è carro, dum fortius agit in ſubjectos nates attrivit. Atque hoc genus prælii, finitimis circum populis, diu, & terrori fuit, & riſui, ſed Solipſis ingenti pudori, exprobrantibus barbariem Tirapherni pleriſque Princi-

pi-

(a) Maronitis.

pibus. Super omnia terruit Vibofnatum, quod rumore incerto accepiſſet, à mortuis Arontiam expugnatam. Id Lucii Cornelii factione ex nupera offenſione obveniſſe ſuſpicatus, ne quid ſimile Regiæ ſuæ intentaret, hominem lenire, & priſtinis honoribus ornare inſtituit. Verum paulò poſt certior factus, deſtitit. Miſſis quippe à finitimis, qui docerent, & Tiraphernum inhumanitatis accuſarent, de eo in ordinem redigendo cogitavit. Quare communicato cum Satrapis conſilio, perpetuis vinculis mancipandum decreverat, niſi fuiſſet qui hominem adeo deformatum, & cui timor ex ea rixa fixus, ultro ſpiritum extruſurus erat, parcendum eſſe perſuaſiſſet; proinde vacaturo à munere, gravius nihil actum eſt, quàm ut pudori ſuo relinqueretur. Porrò tum ipſe, tum reſidui Solipſorum ſæpius teſtati ſunt, ſe non tam elephantum, aliove terrore perculſos concidiſſe, quàm, cum erectum è feretro cadaver, cominus exiſtimaſſent faces vibrare; tum ſibi viſum inconſultum pugnare cum iis, qui mortui quoque bellaturi forent. Ridiculi homines, orbi terrarum leges ſe dare ſomniant, neque tamen diſcernunt inter larvas, & veros vultus. Placuit hæc deſcribere memorando magis ſtratagemate, quàm cum Haſtingus ille Danorum Dux tot ſcriptoribus decantatus Lunam Liguriæ Urbem imaginatus Romam eſſe, objecto per dolum funeris ſui ductu, diripuit, non facibus, ſed gladiis cives interimendo.

CAPUT XIV.

Comitia, & Conſultationes Solipſorum.

COmitia Solipſorum duplicis ſunt generis; Majora, quæ generalia vocari lubet; Minora, quæ ſingularum Provinciarum. Illa rariſſimè, & niſi in Interregnis ad novum Monarcham legendum vix coguntur. Vacante porrò Monarchia, Præfectus Prætorii (*a*) auctoritate

(*a*) Rector Collegii Romani.

ctoritate Vicarii jus dicit, & ex omnibus Regnis evocat Satrapas, quibus in eligendo suffragium est. Ii omnes constituto die in Regiam conveniunt. Hic præmissis diris & execrationibus, si quis vel secreta evulget, vel in non idoneum conspiret, in conclave numerosissimi se abdunt, adhibitisque cærimoniis & sui ritus carminibus, tandem ad plura vota nominant, quem Monarcham esse contigerit. Nec multum ambigitur, præjudicata jam sorte, quando ex defuncti Monarchæ arte, res ita disponuntur, ut non eligatur, nisi quem ipse designarit, nemoque illo dignior communi errore censeatur. Solent enim Monarchæ unum alterumve ad suum ingenium factos, præ ceteris, omnibus muneribus iis adhibere, è quibus proxime gradus sit ad solium. His verò dispositione Monarchæ alternis sibi in eadem provincia succedentibus, aliisque exclusis, & in ordinem redactis: consequens est, ut Satrapæ electores, non in alios colliment, quàm quos dictis honoribus perfunctos norunt: quippe viri sapientes persuasum habent idoneos non esse Monarchiæ regendæ, nisi qui Præsides Provinciarum malè, ac benè eas administrassent. Quo pernicioso errore fit, ut ex duobus tribusve nauci homellis, non alio talento, quàm favore Monarchæ, præter meritum conspicui, eligatur, qui vestigiis defuncti insistat, & sexcenti postponantur, qui tametsi regendo Monarchæ ignavia non fuerint unquam adhibiti, eam tamen sapientiam & prudentiam ad moderandum afferre queant, ad quàm illi crassissimæ Minervæ, & nunquam satis dedolandi perventores, adspirare nec sciant, nec ausint. Sed hoc est ingenium versutæ philautiæ, nolle post se regnare meliores, qui rebus restitutis famam defuncti obscurent, neque interim magnifacere, quidquid Respublica successoris inertia detrimenti faciat. Ad Comitia redeo. Monarcha electo, fit illico tympanis pulsatis concursus omnium, & genu flexo, libatisque dexteræ osculis geminantur applausus, nihilque non tersæ adulationis ingeniose funditur, tanta amplificatione, ut non humana industria, sed divina ma-

manu rectam ferant hominis electionem; manifestis portentis oftenfam, quòd nempe illa nocte non pluerit, quòd fub auroram moloffi latrarint, quòd ad egreffum novi Monarchæ ex conclavi, mufcæ, culicefque frequentes prævolarint, & id genus plurima, quæ deinde compofitiffimis verbis, dicto, fcriptoque in vulgus fparguntur, ac præfertim è concione confirmantur; fingulos laudatores Monarcha, paratis ad id præmiis, donat; præ aliis habet. quos adulando excelluiffe judicarit. His penes ipfum ftata ftipendia numerantur, nec unquam à latere amoventur, nifi cum honoris caufa in Provincias eunt, idemque omnia apud Monarcham poffunt, folertiffimi voluntatum voluptatumque conjectores; unde & aliis fortunam perinde parare, & deftruere callidè norunt, ut nifi hos omni ope & ftudio tibi devinxeris, fpes omnis jucundè vivendi decollet neceffe eft. Quod ad minora Comitia fpectat, ea fingulis luftris coeunt, latifque fuffragiis legunt, quem ad Monarcham referendi caufa mittant, & cavetur in his quàm maximè, ne quid in deliberationem veniat, unde Monarcha notari queat, diffimulato interim publico malo. Conveniunt proinde ex omnibus Regnis, & Provinciis frequentes ad Urbem regiam, & finguli Monarchæ dona eximia ferunt, argumentum honoris, & devotæ fubjectionis. Ubi in fecreto confilio capita conferunt, Principem negotium, propter quod vel folum tractandum miffi venerunt, ad roganda videlicet rebus quàm maximè pofcentibus Comitia majora, ftudiofe celant, caventque unicè, ne vel mentionem injiciant, certi de offenfa Monarchæ, quem dictis comitiis repurgatum eant. Quòd fi Monarcha ipfe callide fimulans inftet, negant illi perfrictè & præfractè, operæ pretium effe, cùm omnia rectiffimè habeant, & à fagaciffimo, omniumque mortalium fapientiffimo, ac planè Divino Monarcha, fupra omnium Numinum providentiam gerantur, cui idcirco Neftoreos annos optant, atque ut in Comitiis quibus Majoribus folet, omnia in pofterum

rum etiam ex arbitrio regenda commendant. Et hinc Ilias illa tot bonorum. Hic finis Comitiorum: in quibus ne tot impensis nihil egisse Satrapæ existimentur, ad retrimenta quædam negotiorum redeunt, &, seriò coram Monarcha deliberant, utrùm in posterum physitergia in Civitatibus linea, an chartacea esse oporteat. An frixoria ahenea, vel potiùs ferrea ad artocreas adhibenda. An equitando micturos in itinere, spongia potiùs quàm lagenula uti conveniat: pluraque hujusmodi, quæ recensere perlongum esset. Ita demum consiliis & constitutis in Acta redactis, & Monarchæ sigillo manuque munitis, in Provincias redeunt, & præclaro de gestis fuco subditis anhelantibus ad res novas facto, Reducialia læti celebrant. Hæc de Comitiis. Ad Consultationes quod attinet, nihil illis frequentius in aula Monarchæ, ut his fere dies noctesque traducantur, admissione interim Principibus quoque viris exclusis. Sunt item eæ majores & minores: hæ quot ferè diebus: illæ ter in hebdomada habentur.. In his Satrapæ cum suis honoratis adsunt Monarchæ, & de Provinciis suæ fidei commissis referunt, quæ à Præsidibus Provinciarum perscribuntur, tractantque singuli singularum. negotia. In Majoribus omnes unà Curiæ Satrapæ conveniunt, & de omnibus Regnis Monarchæ subjectis consilia capessunt, quæve in rem opportuna videntur decernunt. In omnibus universim deliberationibus, scopus unus est, dilatatio Monarchiæ, & Monarchæ exaltatio: medio Principum per idoneos Legatos expectoratio. In quibus eligendis, rogantur à Monarcha in speciem Satraparum suffragia, sed reipsa nutu Monarchæ jam præcepta. Solet enim, ut hominem ad salem suum natum mittat, hujusmodi fere oratione præoccupare: Venerabiles & nobis fideles Satrapæ, Provincia, & Regna Traburcana egent novo legato, & Præside; nobis præ omnibus est Dorius Doridontius, placet tamen & vestras laudationes audire. Tum Satrapæ cervice prona, ut vulpes in fabula, coram Leone, impræmeditati annuunt, laudantque Dorium, vix dignum Agasonem, & Monar-

narcham à ſapientia efferendo, perorant. Eum nempe aut locutum cum Jove, aut Jovem in ipſo, nihil ejus conſiliis eſſe ſapientius, nihil perſpicacitate magis providum. Ita naribus velut annulo inſerto trahuntur ad votum Satrapæ, fitque Dorius Legatus Provinciæ, qui nuper à dejectionibus olliſque tergendis faciebat. Similes ſunt, proportione quadam, Præſidum in Provinciis, cum ſuis officiis & optionibus, & Gubernatorum in Urbibus eadem norma & fine, congreſſus. Et hæ quidem Majores univerſim cenſentur conſultationes. Aliæ minores, vel ſecunda conſilia habentur in Aula Monarchæ, & ſingulis, per regna & Provincias, Præſidum Legatorumve domiciliis; coram Vicariis & certis Accenſis, in quibus ea ferè aguntur, quæ ad menſas, & reliqua Aula miniſteria ſpectant; An quot fercula apponuntur, tot pocula adhibenda: An catapoſia quæ vocant Regia contuſa & decocta, præterquam Monarchæ & Satrapis paſſim porrigenda. An tempora prandii & cœnæ producenda. An recta cœna more antiquo accumbendum, cultri ſinguſis trimeſtribus ad cotem ducendi, & ſexcenta id genus. Verùm hic non omiſerim dignam majoribus rem Comitiis, etſi minoribus peracta ſit. Venerant miſſi, à Senceſtanis *(a)* populis, rogatum, liceret eis frigidam ex proximo Muravenii puteo haurire, quòd aqua paluſtris, cui hactenus malo ſuo aſſueviſſent, inſuavem præberet potum, & præſertim Sirio urente, maximè inſalubrem. Negavit Monarcha, audientibus & laudantibus Satrapis, & inſtantibus demiſſe Senceſtanis referri juſſit. Majores eorum hoc potu paluſtri à ſæculis uſos, nunquam de ea cauſa morbidos fuiſſe, nedum mortuos: præſtaret porrò eorum æmulatione fortiter, ac patienter durare. Commovit unum ex miſſis (Monacuſio nomen) tam iniqua repulſa; & illico invidioſo Elencho retundens; præſtaret, ait, & Monarcham prædeceſſorum ſuorum exempla ſequi, quorum nemo Regia quotidie potione Dianorum, magnis

S 5 ſump-

(a) Catanenſibus.

sumptibus parata, usus, diu nihilominus provixit. Quod si à se facit tantis impensis, cur subditis iniquior est, quibus frigida, præterquam labore bajuli, pretio nullo constat? Non defuit solertia nuncio, neque fides, continuoque sequuta vindicta, ut Monacusius exularet, nec nisi eo vita functo Senceftani beneficium frigidæ senserunt, cessante Majorum respectu, & prædecessorum apud Monarcham, de more suo, cum Satrapis non remittentem.

Caput XV.

Industria Solipsorum in Monarchia propaganda.

Diximus semel omnia Solipsorum tendere in Monarchiam proferendam, & Monarcham extollendum. Id sane meris artificiis unicè procurant: quidquid unquam boni rentur in moribus peregrinis, ad se derivant, nec aliunde accepisse, sed felici-ate sua se adinvenisse gloriantur. Id jam in Gymnasiis quoque usuvenit, ut compilatas descriptasque sæpius ex verbo Europæorum, Asianorumque doctrinas, suas faciant. Ita scriptores innumeri in dies ut fungi enascuntur; & si quid ipsi novi suo Marte cudunt, paradoxis scatet, ut mare conchiliis. Fuit, qui inventam à se novam, ut videbatur, quæstionem profligaturus, unius anni dispendio discipulos oneravit. Quærebat verò, *An barba felis unius esset speciei cum proboscide elephantis*; cujus quæsiti appendicem problematicam edidit, *de antiquis Heroibus in culices conversis, ut hastis amentatis in Gigantes pugnarent.* Ad filum redeo. Manet Monarcha Prantaticuræ, suæ Regiæ perpetuò affixus, nisi cùm animi gratia aliquot lapides secedit; unde ad visitanda regna, nunquam seipsum effert, sed cum potestate mittit viros plerumque flocci, quorum ingenio res Regnorum stat, cæterque, Regna & Urbes non continuo territorio, sed sparsas per exterorum Principum Provincias habet; plerumque in meditullio; ita se miro astu, & vallare exte-

exterarum Urbium custodia, vicissimque in eas sub jugum ducendas velut è specula, jactant intendere; & hactenus admirabili successu, modicisque quod huc spectat expensis evaluerunt, valebuntque in posterum, nisi Principes, officii admoniti, servitutem imminentem avertant, si tamen Monarchia scindi jam cœpta non priùs exscindatur. Hoc statu non sua solùm, sed omnium aliorum Principum gesta, arcanaque consilia callidi venatores rescifcunt, & Monarcham per occultos veredas edocent, nec quicquam tutiùs, certiusque reliqui Principes, quàm ex ore Monarchæ assequuntur: Habet hic Emissarios ubique sagaces, qui Principum animos capere docti, ultro in consilia se penetrant, & præceptæ opinione sapientiæ trahunt quò volunt, scilicet specie in amicitiam Monarchæ, re in obsequium & servitutem. Horum diligentia totus Orbis facile Solipsorum sceptro hactenus paruisset, nisi effrænis dominandi libido prosperos successus corrupisset. Qua Principes animadversa, tempestivè caverunt, præclaro honesti prætextu, nolle se tanti Monarchæ abuti gratia, unde & Emissariis paulatim viam præstruxerunt. Quare cùm cœpta lentiùs procederent, monui clam Monarcham, moderaretur animo suo, futurum alioquin, ut præsumptione Emissariorum, qui omnia auderent, provocata Principum conspiratio Monarchiam aut everteret aut certe humiliaret. Sat notæ jam Solipsorum artes exteris Principibus, adulandi fingendique technis pretium reliquere vilissimum. Addidi, si meliora optaret, sub manu mihi esse consilium, paratumque exequendo studium, id esse, ut admissa Evangelii prædicatione Romano Pontifici se populumque suum & universam Monarchiam exemplo aliorum Regum & Monarcharum obstringeret. Hic ille gravi supercilio interrumpens, Non est, inquit, è dignitate Monarchæ Solipsorum ulli se obstringere, qui omnes sibi subditos velit: cæterum libenter Romanum Pontificem secundo loco se habiturum, sociique & commilitonis appellatione decoraturum, si ipse legibus politicis Solipsorum honestè pa-

reat immuni Evangelio. In hac forma daturum ſe tabulas authenticas, miſſurumque legationem, ſi primus eam Romanus Pontifex decenti ſubmiſſione imploret. Plura in hunc ſenſum dicere parantem tuſſis inhibuit, me verò inteſtina commota officii monuere. Poſt horam reverſus, Potentiſſime, inquam, Monarcha, meliora refero, quid ſi Romanum Pontificatum ditionis tuæ fecero, quid præmii abſtulero? Ad hoc ille velut è veterno curarum repente experrectus, & altùm ridens. Dum vivo, inquit, ſecundas; demortuo me, ut primas obtineas lege faxo. Cui ego, malim mille capita delatorum habere in præſentiarum, quàm ad futura ambigere, & intutò adſpirare. Verùm ne conſilium fuerit internecinum, vivant miſeri, dum tuo bono, forſan & adulatores aliquando reſipiſcent. Hoc ergo cape conſilium. Ex omnibus, quibus abundas, fingendi, ſimulandi, mentiendi gnaris, mitte Romam, qui ſe in Aulas Purpuratorum callidè inſinuet, & ſapientiæ famam aucupatus, Religionem quoque Chriſti omnibus omnia factus ſtudioſè repræſentet, tectis interim mente Solipſorum Sacris, ita in omnem ſectam paratus, ſi quando occurrat ſcripto ſententiam edere, cautè noverit, in quam partem ſacer Senatus inclinat, in eamque ipſe pedibus contentim eat: quidquid animus veri in diverſum trahat; ita futurum eſt, ut placendi ſtudio, doctrinæque opinione vulgatus, facile in Purpuratorum collegium irrepat, iiſdemque artibus tandem ad Pontificatum aſcendat. Id ſi fuerit, fuerit verò citra dubium, Romanæ Eccleſiæ Principatus potentiæ tuæ cedet, accedet. Et ne te Emiſſarius fallat, duplici hominem ſacramento adſtringas, ut jam Purpuratus, Sacri Senatus conſilia quævis arcana, nullo ſecreti vinculo obſtante, tibi pandat, & Pontifex renuntiatus nihilominus obſequio tuo maneat obnoxius. Habes ſenſum conſilii: deinceps utere foro tuo. Audiit exultabundus, datoque oſculo, immortalitatem ſpopondit. Poſtridie coactis Satrapis evulgatoque pectoris arcano, cùm omnes miro cum plauſu aſſenſiſſent, divinitatem gratulati, delectus

ex

ex omni numero est Salinus Gevilosius (*a*), ad omnem horam, mentem, dictum, factum ipse factissimus, qui Urbem æternam copiosus peteret, atque in eam rem feliciter intenderet, additis etiam ex ordine plebeiorum (*b*) fidis, & catis latronibus, qui gestorum omnium observantissimi Monarcham edocerent.

(*a*) Joannes de Lugo. (*b*) Ex laicis, seu Coadjutoribus temporalibus Societatis.

CAPUT XVI.

Varii rerum apud Solipsos eventus.

SAlino (*a*) profecto in Europam, Monarchæ & Satraparum animos curæ angebant, ne aut spes falleret, aut si Salinus ad Pontificatum pervenisset, veteratoriè illuderet, utpote venalem habens opiniosissimam in contraria mentem, & placendi studio omnia probantem. Quibus dum æstuaretur, certatim aderant, qui sales sererent. Et ibant quotidie in forum, & compita, qui eos à peregrinis nundinati Monarcham oblectarent: forte advenerat circulator Ægyptius: hic in media platea ligneo crocodillo insidens, de Luna gerras serere. Ajebat Lunam aliud nihil esse, quàm ingentis rotundi casei formam, cujus quotidianum decrementum in Deorum convivia cederet, quoad veteri absumpto recens per menses apponeretur, eadem forma ac magnitudine. Quæ fabula ita Monarchæ arrisit, ut accersitum coram audire cupido incesserit. Venit ille, auditusque & multis interrogatus, reddidit se eam doctrinam ex iis quibus comitasset accepisse, qui præterea profiterentur in Cœlo campos esse, lacte, butyro, & melle manantes, non nisi ad lacticiniorum frixorum, & dulcium jurulentorum usum. Illos pone adesse in foro, dictu-

(*a*) Joanne de Lugo.

ros plura inaudita, si Monarchæ luberet. Dictum factum. vocati, & admissi, Monarcham primùm adorare, vultu subtristi, sed qui Philosophos decet, macie reverendo; mox Senior os patulum in hæc verba laxare: Salvus sis Monarcharum maxime, nostra, tuaque, si sunt, Numina te sospitent: de Cœlo servavimus, meditari te Regnum proferre, ultra quàm olim bella Gigantum sese explicuêre. Adsumus opportuni si audias, & Regnum, de quo dixit Ægyptius, ditioni tuæ subdituri. simulque exhibent auro argentoque pictas affabre divorum imagines. En cives Regni illius, quàm decori, quàm vultu amabili, & augusto: brevi tibi sacramentum dicturi; mox & horologia promunt curiosè facta, & demensa diei noctisque spatia tinnulè loquentia. Hæc, ajunt, manu nostra fabricata, solis cursum signant, morantur, incitant ut lubet: unde scias, quæ nostra in rerum universa potestas, experimentum postridie capturus. Mane descriptas vario colore in muris editioribus horas solares, signaque cœlestia monstrare, & respondentes ad amussim cum umbra gnomonis lineas, sonantesque momentis iisdem ex adverso malleolos cùm ostendissent, attonitum reddidêre Monarcham. Et roganti quid præmii vellent, nihil aliud ajebant, quam de Regno cœlesti pro concione verba posse facere. Annuit, & postridie coram frequentibus ordinibus de gloria Regis, de opulentia Regni, bonorum omnium affluxu, malorumque absentia copiosè dixerunt; contestati, facturos se Monarcham ejus Regni Tyrannum, si dictis fidem haberet. Quibus cum pruritu acceptis, vicissim ille promisit, adepto eo permissurum se eorum potestati Solem, Lunam, & Stellas, ac ut regendo tempori perpetuò præessent. Convenit utrimque. Mox isti concionales facti, nec tempus, nec modum servare, sæpius excedere, & sua horologia suo sensu moderari, rariùs contractis, sæpissimè productis ad incerta spatia sonis. Sed enim deprehendere dolum, quibus aures ad ventrem Satrapæ; sensit & Monarcha inanis, ad quem esurientes Satrapæ; homines isti, quos dominio Solis,

Solis, horarum, & temporum donasti, si nondum inito Cœlo, miserè adeo nos vexant, quid facturi sunt eo adepto? Nihil propiùs, quàm ut productioribus horis fame, contractioribus apepsia necent, te quoque tuo Regno, quod in præsens possides, exuturi. Expedit proinde rescisso pacto, quam primùm eos tota Monarchia facessere. Dum deliberatur, adsunt alii, & admissionem petunt, dicturi quædam ad palatum Monarchæ. Introducuntur homines barba hispidi, cannabo cincti, nudi pedes, vertices rasi, epomidibus à tergo pendulis, & adorato præbent humilia dona, cæras figuratas, chordulas contortas, imagines chartaceas fumo tinctas. Quas ut adspexit Monarcha. An & hi, inquit, Cœli cives? Quàm dissimiles prioribus! Nisi forte plebeios referant. Iterum, num & vos promittitis Cœlum, si fidem habeam? Affirmantibus illis, qua possent, si permitterentur Evangelium docere. Consensit, sed addito pacto, ne Solis, Lunæ, Stellarum, ulliusque temporis dominium usurparent. Mirantibus illis, nec simile quidquam affectantibus, permissum loqui. Illi postero die coram Monarcha & Satrapis de peccato primi hominis, de redemptione per Christum Crucifixum breviter & nervosè dixerunt, prolataque in medium effigie Crucifixi, omnibus non admirationem minùs, quàm horrorem incusserunt: auditique clamantes, aut delirare, aut mentiri centonatos (*a*) istos garrones, qui Regem Cœli Crucifixum vociferarentur, quem priores gloriosum prædicassent, nisi hic plebeius sit, diversus ab altero, & ob noxam plexus, cujus Hæredem indecens est esse Monarcham, vel si dono cederet. Tum acciri jussos Monarcha, cùm mente sanos & verbis simplices deprehendisset, priorum vaframentum conjectans, ut dolosi honorum & opum manticularii à fuga retraherentur mandare. Verùm illi jam excesserant, nunquam redituri: nec meliorem Centonatis locum relinquere, quod laus Crucifixi Regis barbarorum auribus gravis & absona esset.

(*a*) De Capucinis seu Franciscanis loquitur.

esset. Ut nihilominus in Regno manerent, quotidiana stipe victuri, nullisque noxii ob causam continuò memorandam, permissum est.

CAPUT XVII.

Salini Genilosii (a) ex Europa litteræ.

FOrte adfuêre ex genere erronum, portitores litterarum, compresso fasciculo, missi ex Europa à Salino, immani pretio angariati. Is inter alia renunciabat Vibosnato (*b*) de prospero suo in Urbem adventu, de bene cœptis, postquam simulata religione baptismate tinctus in Vaticano fuisset, de annua pensione constituta, in honorum sustentationem, de opinione doctrinæ antecapta, cæterisque præsidiis ad sublimia gradum ostendentibus, nisi fortasse fata favorem Purpuratorum corrupissent. Id verò, ajebat, se metuere ob non paucos qui à Solipsis proscripti huc evasissent, & coram Principibus Europæis turpissima nota nomen Solipsorum traduxissent, irritatis omnium animis, qui nisi eversa, vel depressa Solipsorum Monarchia, quieturi vix forent. Nec sibi è re videri, ut respondeat, vel excuset, ni fictionem prodat, sed magis ut vituperet, quando ipsi proscripti Salini potissimùm auctoritate dictis suis robur sufficiant. Factorum se nihilominus, si possit, ut clanculario scripto in vulgus sparso refellantur. Pergit deinde ad objectorum præcipua capita. Solipsos nulla nedum gentium, sed nec naturæ lege vivere; omnia Monarchæ libidine constitui, hominis nec ore nec pectore constantis, semperque injusti, ut qui modestos premat, insolentes foveat, cujus gloria sit mancipio habere ingenuos, dominari velle plebeios, nulla præmia præclarè factis, supplicia peratrocia decernere minimis erratis, nullo juris processu, sed temerè & perperam judicare, fictè agere, idem affirmare, idem negare, ini-

(*a*) Joannis de Lugo. (*b*) Mutio Vitellesco.

iniquos delatores impunè servare ; verbo, regnum impotenti affectu regere, leges omnium gentium susdeque habere, se unum mortalibus omnibus offerre, ac ut orbem terrarum sub jugum ducat, omni studio contendere. O quàm mihi metuo, ajebat hoc loco Salinus, ne conjecto adventus mei scopo, luam proditoriè; sed hactenus cautam servo mentem, tuis tuæque Monarchiæ vituperatoribus obsecundans. Illud etiam acerbissimæ iniquitatis plenum esse dicunt; plerumque per multos annos dirè plecti miseros, nulla eis causa indicata cur patiantur, ne aut justitia se tueantur, aut innocentia. Interdum verò ex levissima culpa, quæ verbo emendari poterat, Monarchæ & Satrapis invisos, tametsi aliàs dignissimos, abstineri perpetuò ab honoribus & muneribus, ipsis insciis, nec monitis cur negligantur, eoque tabescentibus. Denique cumplures nulla legitima suspicione vocati in discrimen honoris & famæ, & luere extrema omnia, nulla admissa defensione innocentiæ. Quæ si demum aliunde patefiat, non ideo meliorem fieri conditionem, sed laxata duntaxat pœna permitti vitæ ærumnosæ; cæterùm, nec absolvi, nec in integrum restitui, nec alio præmio constituto, hærente semper ignominia, vexari: idque fieri, ne vel calumniatores iniqui talione, vel levissimi cognitores pudore teneantur. Quæ omnia non nisi ex temeraria summæ potestatis præsumptione, jurisque omnis humani, & virtutis illius, quam hìc charitatem vocant, nos isthìc nescimus, ignorantia committi clamant. Jam & hoc in summa calamitatum numerant proscripti, se nunquam non jure potiores, semper tamen causa excidere; quod turpe existimetur à subjectis vinci superiores, minusque mali justitiam vulnerare, quàm his notam infligere. Et ne unquam, sive conqueri in posterum miseri, sive gloriari vincentes possint, eos quàm longissimè relegari extra Solis famæque vias, ut ne audiri aliquando queat, in rerum natura alicubi sint, an penitus extincti. Ajunt horum omnium malorum fontem esse Monarchæ Solipsorum perpetuitatem, quasi

qui omni juri ſuper eſt ; hoc jus ipſe ſibi conſtituat, æternum legere, nec ullius Numinis, aut hominis ſupra ſe poteſtatem agnoſcere. Urgent proinde, ut collatis Europæorum viribus Solipſorum imperium aut exſcindatur penitus, aut limitato Monarchæ tempore caſtigetur. In quam rem implorata Papæ (ſic Romanum Principem vocant) auctoritate, omnia confecta putant, ſi his humiliato Monarcha aditum ad Solipſos Evangelio patefaciat: nec eſt argumentum præſtantius, quod Papam ad bellum Solipſis inferendum, Principeſque Europæos permovere queat. Pergit Salinus ſe non dubitare ſuum quoque conſilium à Purpuratis periclitandum, nec ſibi aliud mentis eſſe, ut mentem non prodat, quàm dicta proſcriptorum approbare, & Europæorum regendi rationem laudare. Hi enim aut in regnis ſuccedunt nati Reges, & legibus Regni utuntur, nil perperam agentes, ſed prudentum reſponſis auſcultantes: aut à populis leguntur, & temporanei ſunt; vel ſi perpetui, ſervare leges jurant, ſuaque ſponte coërcentur, & ſapientum conſiliis reguntur. Nemo unus eſt, qui omnia ſolus velit, auſit; ſed neque Papa, qui, quemadmodum Europæi perhibent, Numinis æterni diſpoſitu perpetuus eſt, & omni legi humanæ exemptus, quicquam niſi ex conſilio ſui Senatus plerunque agit. Idipſum cernitur in Sacrorum cœtibus, quos hìc Religioſos appellant. Hi aliquando perpetuos dicuntur tuliſſe Hegumenos, ſed quàm damnoſè experientia docuit: & ne in poſterum durarent, judicio Papæ perfectum eſt: neque hactenus viſum, ut contra, ex temporaneis tranſirent in perpetuos, quod id nihil unquam compendii, ſemper damni plurimum rebus attulit. Ajunt quippe hanc perpetuitatem ferre ſecum, ut pauci admodum reddantur ad regendum idonei, longævitate Monarcharum ſpe ſua fracti, ac interim Monarchæ omnia miſcentis poteſtate variè exerciti, ut paucis, nec præclaris aditum ſtruat ad Regnum, ſcilicet quos ſui moris eſſe novit, nec ab exemplo diſceſſuros. Contra temporaneis, per momenta ob oculos animumque

verſati,

versati, ut brevi decessuri, meliorem successoribus relinquant Rempublicam, ac interim modestè imperent, memores conditionis suæ, ex Regno oblata mox vacatione in ordinem redigendi. Idque unicum & salutare censent remedium esse Monarchis officio continendis. Præterea justi tenorem non sanctius servari posse contendunt, ne indigni assumantur, optimi dejiciantur; tota Monarchia nullo æquimento paulatim ad nauci homines redacta; quando, & vitia, & virtutes ad libitum finguntur. Queruntur nimirum proscripti, se non alia de causa ejectos, quàm juris, cùm flagitarent, non servati, idque capitale sancitum, si flagitassent, cùm interim ob minimos excessus plecterentur acerrimè, quando omnium licèt diversissimorum errorum paria essent vocabula; ut perinde reus Majestatis postularetur, qui pyrum comesset, & venenum propinasset; muscam, aut bovem occidisset. Quæ omnia ex ignorantia juris, an insolentia arbitrandi promanent, in medio est: Duo tamen plerumque præcipua expendunt contrahendi Imperii momenta; alterum grave sanè, senectutem durantis non ad mentem, sed ad vitam invalidam; unde prona sint omnia ad labefactationem, nullius interim auctoritate legitimè recta Republica, sed imbellibus deformata consiliis: alterum longè gravius, si quæ pravitas, vitio longævè Regnantis, invalescat, vix futurum ex successoribus, qui distorta ad normam reducere, labentia ad statum erigere queat, quando vel unius anni tortitudo plurium annorum rigorem requirat: cùm temporaneus interim Magistratus, etsi pravus & tortus, non tantum deformitatis aut enormitatis afferat, quin unius alteriusve successoris prudenti regula valeat emendari. Ad quæ argumenta, inquit Salinus, cùm vix esset, quid pro Solipsorum Monarchia reponi posset; Ambitio se obtulit: pulchrum quippe videbatur, arcere honorum prensatores, qui circumscripto brevi tempore principatu, capita elati, occultisque artibus sceptra venati, Regnum pluribus dominis obruerent; quando vel in minimis difficile est ferre æmulum,

lum, nedum parem. Sed responderunt proscripti, lege coërceri posse ambitiosos, si deprehendantur, nec deesse supplicia salvis juribus; quamvis ex horum affectatione non plus damni oriri certius sit, quàm ex diuturnæ dominationis absolutæ assuetudine; quæ, si competitores semper impellit in vota novi magistratus, tum interdum diu suspensos animis, in malum provocat diu regnantis. Quin verò expedire putant, plures esse qui ambire modestè norint, nec damnosum esse Monarchiæ, imò maximè honorificum, multos habere regno pares, nec in unius miserandi capite sortem omnium, & fortunam publicam miserè errare. Hæc fere, & plura Salinus in litteris, manu quoque & fide lateronum firmata. Quæ coram Satrapis lecta, divisos omnium animos mutuò se contuentium consternarunt, metu præsertim belli impendentis, quòd suspicarentur præventas à Papa plagas, quas Monarcha Solipsorum capiendo Romano principatui dolo tetenderat. Quare Comitia Majora indicenda suadent, ut quid facto opus esset, ne Solipsi humiliarentur, maturè deliberaretur. Nec defuêre, qui Salinum in animos Europæorum penetrantem, non extra dolum malum esse conjicerent, eumdemque, si fors ferret, splendore purpuræ captum, primum fore Solipsorum Monarchiæ hostemque infensissimum. Sed hæc hactenus. Interim vocatis clam Centonatis (*a*), quos hac de causa detinuerant, suasere multis promissis, ut pars profecti in Europam, Principibusque callidè expectoratis, si quid adversum Solipsorum Monarchiam suscepissent, injecta suorum Numinum religione conarentur avertere, & meliora de Solipsis ingerere. Quod si perfecissent, futurum in Regno eorum generationi perpetuum locum, & gradum, liberumque per omnia genera commercium. Arrisêre illi, cum lubentia paratissimi officii, certò recipientes, facturos se, ut Europæi Solipsi temperent, nec desiderare artem conciliandorum, sæpius jam feliciter periclitantem,

(*a*) Capucinis seu Franciscanis.

tem, ſemperque ſub manu eſſe conſilium verſandi in utramque partem, procul omni ſuſpicione doli, quem ſi mens condat, habitus arcet; Europæos longè poſitos, nunquam, niſi per nubes incantamentis rectos, ad Solipſos ſalvo milite trajecturos; caverent potiùs à finitimis, ne iſti colluſione turbas faceſſant, Europæis morem geſturi, qui cæterò ad arma in ſe convertenda proniores ſunt, quàm remotis populis magno cum diſpendio inferenda. Hæc Centonati: quibus abituris datæ ſunt plurimæ voluminum centuriæ, quæ Solipſorum præclarè geſta, laudeſque à ſæculo incomparabiles loquerentur. Scilicet inter proceres & Principes Europæorum dono diſtribuendæ, ut vel inde conſtaret de univerſa rerum natura longè excellentius meritos eſſe Solipſos, quàm ut quiſpiam mortalium ipſis male velle poſſit: idque ut mediata peroratione Centonati omnibus conteſtarentur imperatum. Sed jam reliqua ad hujus Monarchiæ propagationem ſpectantia inſpiciamus.

CAPUT XVIII.

Conjugia Solipſorum, & liberorum educatio.

CONjuges Solipſi tot habent, quot alere poſſunt, nec tam adoleſcentes, quàm adultas, ſæpiuſque anus decrepitas, & has, (quod monſtri inſtar meritò mireris) fœcundiſſimas, raroque abortientes, imò ſub ipſum exitum vitæ copioſiùs enitentes. Hæ porrò omnes concipiunt, non coitu, ſed verbis & afflatu, pariuntque non utero, ſed manu, contra aliarum mulierum naturam. Admittunt & ipſæ plures maritos, ſed tum minus fœcundè pariunt, minuſque gratum edunt partum: univerſim verò nullum certum pariendi tempus habent, ſed modò citiùs, modò tardiùs enituntur, interdum Elephantinum partum ſuperant. Eo certè maritis gratiores ſunt, quò citiùs, & ſæpiùs, & copioſiùs pariunt, quamquam ultimæ ſenectutis partus ſubinde inter gratiſſimos habentur, & feliciſſimos.

Edi-

Editos liberos, non uxores, sed mariti lactant lege Solipsorum, nutriuntque ad metas usque adolescentiæ, tum aliis commendant formandos, sed non extra tribum; post juventutem exactam, virilem ætatem ingressos cum fœnore altorum repetunt, vitamque deinceps domi secum agere jubent, senectutis habentes levamen. Hæc de maribus præcipuè, nam fœminas aut rarò edunt, aut editas, & vix ablactatas elocant, dote non data, sed contra mores gentium accepta à sponsoribus, & in censum conversa. Cæterùm non hoc solum genere prolis beatos se censent Solipsi, verùm multò magis alienæ sobolis rapina, quod ad populum parandum, gentemque multiplicandam illis unicum & singulare præsidium est: hinc ingens ubique numerus civium otiosè vitam traducentium, coloniæque ad ultimos Orbis fines exportatæ. Nimirum partubus finitimarum alieni juris gentium ita insidiantur, ut serpens ovis perdicum; hos rapiunt jam adolescentes, & nova velut incubatione fotos, paulatim ad mores suos ita efformant, ut domi genuisse videantur. Diceres ab ursis lambitos, nisi formosos rapuissent. Nihil porrò magis curant destinati ad munus Emissarii, quàm ut delectu rapinam exerceant, nec ullos obscuro natu designent, nisi quos indoles fortunave credatur elatura. Hæc rapina divinum planè ipsis quoddam inventum est ad servandam augendamque Monarchiam, stabilitis finitimorum fœderibus, metu liberis. Ita quippe fit ut natis Magnorum potiti, in parentes quoque consanguineos & affines Imperium populare exerceant, adeoque integras cum familiis urbes, & Provincias sensim obtineant. Nec alia re magis potentiam suam jactat Monarcha, quàm habere se mancipio supra centum mille puerorum, alienigenarum natos, arbitratu suo ad omnia factos, horumque respectu famulantem sibi totius mundi parentelam. Audivi non neminem ex Asianis dolenter conquestum, exhauriri nobilissimas familias, trahique quotannis non unam adolescentium raptorum myriadem, ducturam in otio & indolis oppres-

pressione vitam ærumnosam; qui alioqui ad omnia summa nati, patriæ, orbique universo, saluti, & ornamento futuri erant. At is tantùm abfuit, ut profecerit, ut provincia, quam administrandam susceptus erat, cedere jussus, paulò post etiam in Africam deportatus sit.

Caput XIX.

Reditus Solipsorum.

MIro sanè artificio divisæ sunt opes Solipsorum, ut si Præsidia Urbium excipias, quibus certa ex agris sunt stipendia, aut cùm miles ad expeditionem ducendus est, cæteri nullos habeant certos proventus, nullos census agrarios, unde victum parent, nullas præterea auri vel argenti fodinas, unde talenta cumulent, nullas denique ex mercibus aut opificiis auctiones, unde lucrum pecuniarum æstiment: abundant nihilominus magnificis expensis erogandoque pares, & ex superfluis insanæ passim splendidissimorum ædificiorum substructioni intenti. Tanta rerum fortuna largitionibus duntaxat, donariisque finitimorum Principum, ac populorum constat, certa adeo, liberalique contributione, ut incerta sit accepti copia. Atque hæc Monarcharum Satraparumque ingens est gloriatio, habere devinctas omnium opes, quorum liberos rapuerunt, eosque habere nullo suo labore, cultu aut quavis parandi sollicitudine tam obnoxios, quàm sanguinis tributarios. Nemo enim unus est, qui filiis, apud Monarcham benè habendi causa, viscera non profundat, nedum opes, muneraque constituat auctiora, quàm annui census ferrent. Sic sanè captata gratia filii assurgunt: Et si interdum indole cassi nec officiis pares, præstat defectum Monarchæ favor. Par ratio ex Tributariis. Testatores facit parentes, agnatosque signata penes Monarcham suprema voluntate, æqua in vivos & mortuos potestate; is succedit hæres non lege testamenti magis, quàm jure fisci, (quod nobis

nobis Europæis eſt ſpolium) diciturque *Dominus altus*. Sed in ſummo jure non immemor beneficii, defunctorum familiam inter cives accenſet dato chirographo, indulgetque ſolito Solipſorum privilegio, ſi quando decedant, aditum ad beata Numina, ac interim defunctos Apotheoſi donat. Jam quidquid Ganges, Tagus, cæterique auri, & gemmiferi fluvii, monteſque fundunt, aut quidquid medicamentarii terrarum abdita viſcera creperis ſcrutatorum laboribus produnt, magnam partem Monarchiæ cedit, ſupra Regium cenſum. In eam curam Præſides Provinciarum, ſi in aliam, unicè incumbunt, nihil ut non ſartum tectum repræſentetur. Totum id in quatuor partes tribuitur: primam vendicat gaza Regia; alteram Pharmacopæum publicum. tertia creandis pecuniis impenditur: quarta finitimis Principibus doni beneficentiæque titulo mittitur, magna Solipſorum æſtimatione, ob raritatem munerum, & gratiæ pretium, in amuletis maximè prorogandæ ætati idoneis: unde cùm vitam eis ſe debere blandiendo agnoſcant, paulatim & libertatem dedunt: felices pronuntiantes, qui Solipſorum Monarchæ ſerviunt, & pluſquam Regina Saba divitias Salomonis, copiam rerum peregrinarum ſtupentes, viciſſim illi talenta auri argentique reddunt. Cæterum, quia, coercito parentum vigilantia Principumque ſeveritate plagio, donariorum ratio labilis eſt; expediret certa fundorum poſſeſſione cenſum conſtituere, idque Brotacano *(a)* Monarcharum primo, viſum initio, quod ſapienter præſagiiſſet. futuros aliquando Solipſos, ſive ſuo vitio finitimis exoſos, ſive æmulatione meliorum, ad quos favor reſpexiſſet, neglectos contemptoſque. Neque latuit ſucceſſores providum legiſlatoris conſilium, idque res, & tempus poſtea monuêre; ſtimulantibus etiam Principibus viris, quibus Solipſi vel cari, vel ſuſpecti, vel indiſcreta, prætextu donariorum, exactione graves erant. Verùm iſti ruſtica quadam ſui præfidentia, & tumore pectoris, quaſi

(a) Cantabro, id eſt, S. Ignatio.

quasi constantia elati, tantùm abest, ut neque unquam parerent, superbè obduruerint, invisa prudentibus subditis obstinatione, qui communi cum cæteris mortalibus lege victuri, optarent non prægravari oneribus, quæ Monarchæ, & Satrapæ, bonis aliorum labore paratis jucundè perfruentes, minimè sentiunt.

Caput XX.

Bella à Solipsis gesta.

Nihil hic de vetustis, quæ fabulosa ipsi in compitis & circis jactant, & in Annalibus ad nauseam repetunt; exempli gratia olim in pugna Gigantum unos Solipsos cœlestibus auxilium tulisse, duce Lopio Bumnavo *(a)*, qui idem in condendis rerum naturis, opifici præsto fuerit, formamque universi in palimpsesto delineatam obtulerit: fugatos Gigantes aurum quod rapuerant sparsisse per campos Cœlorum, quod deinde noctu relucens, magno mortalium beneficio, stellarum quas conspicimus nomen tulit: ipsos verò post Herculeum fretum in Oceanum præcipitasse, uno duntaxat seniore Bulzegugo vexillifero, infimo orbe sua mole detento. Nam cùm ætate & corpore gravis, cæteros fugientes assequi non valeret, tentata fractura, hæsit capite tenus inter medias rimas, reliquo corpore sursum verso: hoc ipsi caput Lunam plenam esse dicunt, adeoque faciem Lunæ nobis visam, faciem Bulzegugi in terram prospectantis, & suorum opem frustra implorantis. Quod autem crebrò dichotomos, & syncipite, occipite tantùm corniculatus appareat, assiduum retro eluctantis conatum, si quo modo caput insertum redimat, indicat, ac interim tergo natibusque à custodibus superis vapulans, fæda non minùs quàm horrida edit spectacula: nam & mingit, & reflat, & spirat, & cacat.

(a) Jacobo Lainez, Præposito generali post Ignatium, qui Concilio Tridentino interfuit. *Vide Ribadeneiram.*

Hinc illi pluvias, ventos, nubes atras, tonitrua, fulmina, grandines oriri perhibent, pluraque id genus insignitis musca Annalibus tradunt, nec antiqua solùm, sed quæ medio tempore, atque etiam post erectam Monarchiam gesserunt, per Centurias describunt. Quæ omnia ipsis remittentes, ea dumtaxat breviter & ordine narrabimus: quæ nostro tempore circiterve, per annos quadraginta quinque susceperunt, & ferè dubio exitu clauserunt. Primum superbia excitavit. Nam cùm Avidus Cluvius *(a)*, ditione, prædecessorum virtute nonnihil prolata, Regnum attollere tentasset, nec amplius Sumonaclestum *(b)* Sottirobusiorum Principem potentissimum, cujus beneficio Manimorandiæ *(c)* provinciam possidebat, agnoscere vellet: hic hominem in ordinem redacturus, dominatu privare, & in Marboreiam relegare constituerat, urgente potissimum Sennarimandomo Regni Scriba, Avidio Cluvio nequicquam suis juribus se tuente, sed senium morbidum miseranter interponente, frustra omnia fuissent, nisi Sumonaclestum in medio conatu mors tulisset. Tum reductus miles Solipsis jactandæ gloriæ locum reliquit, quasi prælio vicissent, & Sottirobusiorum Principem *(d)* congressu occidissent. Hoc successu elatiores, non multò post in Regno Tosenéveorum *(e)* turbas commoverunt; dominaturi, nisi isti evigilassent, aut nisi Solipsi, consistente jam ad pugnam acie, à Soricio Duce deserti fuissent. Tum enim Tosenevei circumventos male mulctarunt, pluribusque cæsis, & paucis precariò servatis, omnes demum commercio in perpetuum interdicto proscripserunt. Stetit hoc bellum famæ Monarchæ Vibosnato immani pretio, nunquam hactenus resarcito, eoque tristiori exitu, quòd omnis recuperandi juris spes crederetur præcisa. Memorant uno ab hinc sæculo, Regno quoque Romullagorum *(f)* pari

(a) Claudius Aquaviva. *(b)* Clementem VIII. Summum Pontificem. *(c)* Romaniæ, id est Status Pontificii. *(d)* Summum Pontificem. *(e)* Venetorum.

(*f*) pari ex causa ejectos Solipsos, diuque adversis jactatos, serò tandem postliminio purgatis facinoribus revocatos, ad gentis mores & ritus se conformasse, sua religione ejurata: hoc enim illis solenne ad foedera sancienda, dum mentem, ut perhibent, injuratam fervent. Pene eadem tempestate, suscepta contra Solvinianos (*g*) expeditio, quòd hi leges Solipsorum corrigere tentassent; & arsissent hoc bello, religionis, ut videbatur, prætextu, quamplurimæ Provinciæ, nisi Utoxius (*h*), qui tum Sottirobusis imperabat, auctoritatem interjecisset: hunc reveriti Solviniani concesserunt, perstrictis tamen ante Solipsis eatenus, ut se errasse coram Utoxio faterentur, publicisque tabulis, saniorem in posterum gesturos mentem spondèrent. Verùm hæc duo bella ante meum istuc adventum; & medio tempore gesta sunt. Ad seriem redeo. Imperante Sottirobusis adhuc Sumonaclesto (*i*), ingens bellum exortum est inter Solipsos, & Cinimonadusios (*k*), raro inter paganos prætextu religionis, hic tamen specie quadam divinitatis. Ajebant Cinimonadusii Deum suum ejus esse potestatis, cui mortalium nemo valeret resistere. Negabant pertinaciter Solipsi, exaggerata sui Monarchæ prærogativa, ut ne omnibus quidem omnium gentium Diis, in unum conspirantibus, adesse tantum potentiæ vellent, quo Solipsos rebellare paratos coercere possint. Duravit hoc bellum quinquennio, Sumonaclesto Rege, & Solvinianis ad Cinimonadusios, Alapuniis (*l*), & ex parte Latinimeraciis (*m*), aliisque collectitiis accedentibus, victoria ad illos inclinavit, & internecione plurimorum sopitum potiùs, quàm extinctum dissidium. Desiderati Solipsorum Duces Atilenavius, Tibasavius, Calambalsineus, & plures alii: Sibalasius, Gencaratanus deserta acie fugerunt: Cinimonadusii Osmelium, & Zejulavium saucios avexerunt. Jactata, à

(*f*) Gallorum. (*g*) Lovanienses. (*h*) Sixtus V. Rom. Pont. (*i*) Clemente VIII. (*k*) Dominicanos. (*l*) Polonis. (*m*) Salmanticensibus.

Solipsis victoria, tametsi relictis sarcinis pauci evaserint. Idem bellum aliquot post annos recruduit, Solvinianis *(n)* in aciem provocantibus, quod Solipsi opinione deteriores, jura gentium incessarent. Multis præliis, haud sine Solipsorum depressione gestis, convenit tandem ut Busnaturii *(o)* Sotterobusiorum Principis arbitrio res componeretur, positis ad tempus utrinque armis. Et hæc quidem totius gentis majora sunt bella: Minora quædam diversis in Provinciis agitata, nunquam adeo fortunatis Solipsis, quin meliora optarent sæpiùs profligati. Aliqua hìc referam, ubi prius de rebellione provinciæ Abscissianæ *(p)* capite sequenti meminero.

(n) Lovaniensibus. *(o)* Urbani VIII. Summi Pontificis. *(p)* Siciliæ.

CAPUT XXI.

Rebellio Abscissianorum. (a)

POpulos hæc Provincia nutrit feroces, uno tum Præside Sinacarsio *(b)* recta, homine præcocis iræ, ingenio rustico, & qui nec muneris, nec Regni magnitudini par esset: hinc sæpius expedire judicatum, plures immitti jurisdictione, & territoriis divisos, ne unius numquam idonei imprudentia, salus omnium periclitaretur. Sed non est visum Monarchæ, ne Sinacarsium amicum ingenti censu fraudaret, tantique Regni dominum angustioribus limitibus circumscriberet. Hoc honoris auctu sibi plaudens homo iners, neque interim populis placere studens, efferebat se in dies & superbia, & sævitia, & quasi non precariò præesset, vexare subditos, minimisque de causis mulctare, detrectantes in crucem agere. Itum ad Monarcham, quiritatum sæpius de imminenti rebellione, nisi providè caveret: contempsit; provocatum ad finitimos Prin-

(a) Siculorum. *(b)* P. Hieronym. Acassina, Jesuita.

Principes, quibus eminebat Marosappanus (*a*). Hic, missis deprecatoribus, addidit periculum defectionis, nisi Abscissianis justè faceret. Ita factum metu, ut Provincia in plures tributa, ordinatoque Magistratu, populi quiescerent. Nec tamen diu feriatum. Nam Sinacarsius deminutum se ægerrimè ferens, omnem lapidem apud Monarcham movit, quo rursum integrato Regno solus regnaret, multosque nobiles, ut id flagitarent, promissis induxit. Credulus Monarcha, misit Buxaldirnum (*b*) inquisitum, quid è re foret. Hic qui nunquam inter Leporem & Cervum discrevit, persuasus à Sinacarsio, retulit, nisi Abscissianum Regnum quantocius rursum coëat in unum, periisse; multisque falsorum syngraphis in medium prolatis, creditum dolo, & refixum, quod pacis gratia intercesserat, Sacramentum. Quid enim inconstantius verbis, ubi mens fluxa? Mittitur Mimpilosuminus (*c*) alieno tantùm cerebro sapiens, confusisque juribus, sceptra sustulit, unumque rursus Regnum initiavit, priùs tamen præsidiis clam milite obsessis, ne populus armis correptis omnia misceret, uno Mimpilosumini capite non contentus. Quievere interim concussi, donec paucis post diebus agnito syngrapharum dolo vehementius exarsere. Tum furentium agmine facto, irruere in Prætorium, exturbatoque Præside ad finitimos provocare, & si manus ferrent, Regno pacisci. Impetrarunt, ut cum Monarcha de instauranda, casso dolo, fide transigeretur, regnumque deintegraretur: quod si is renueret, Sacramento soluti Abscissiani, aut potentiori finitimorum se dederent, aut suum ipsi Regem umbone efferrent. Sensit Monarcha pavidus, & certus periculi in pacta descendit nunquam servanda; facturum se satis, si omnium mens eadem esset, ut sceptrorum dividundorum, aut populorum non unius Vicarii Imperio regundorum. Id sibi quoque è re videri: statutum fuisse priscis decretis, nisi adversan-

(*a*) Papa Romanus. (*b*) P. Hironymum de Alexandris Jesuitam. (*c*) P. Franciscus Piccolomineus Jes.

tium syngraphæ obviassent. Cæterum firmata jam pacta antequam vulgarentur, mora ex composito injecta est, itumque interim ad antiquos dolos, ut Rantisantius Satrapa, qui tum Abscissianis tyrannicè moderabatur, clam iterum omnium syngraphas cogeret, non honoratorum modò, sed etiam mediastinorum, & servorum, præscripta formula, qua omnes contestarentur, nolle se Regni statum demutatum, nec nisi unum cui parerent optare. Addita dolo cautio, de non propalando secreto, & incussa violentia: quippe ex timidioribus magnam partem coactè subscribere, iis, quorum pectora saperent, præteritis. Ita factum ut nomina magno numero missa finitimis fucum facerent, donec detecta barbara versutia plerisque iram & odium acuit; eruptura in bellum, nisi Dii faxint, ut barbari ex fide saltem, & jure gentium sapere incipiant. Hactenus jura, & arma silent. Sed jam ad majora illa diversis in Provinciis suscitata, quemadmodum commemorabamus, convertendus stilus. Ea nostro tempore ferè quaterna fuere, Rumorregiense (*a*), & Narimesium (*b*), quæ ferè conjuncta, Semlilense (*c*), & Tiremanumium (*d*). Rumorregium Urbs est Morandiæ (*e*) nobilis, & antiqua, cui præerat Lugarriquintinus (*f*), homo, si favorem Principis excipias, vilis, & regendi imperitus, qui, cùm boni & æqui non capax cives divexaret, seditione commota clam profugit. Princeps occurrendum ratus Rodagaristum (*g*) mittit, qui forte, an meliori talento rem composuit. Lugarriquintinum verò, quasi improbè factis commendabilem, Narimesiorum (*h*) Urbi nobilissimæ præfecit; scilicet generosis equis, & pullis buphalum. Non diu præfuit, & rusticitatis, immanisque duritiæ notatus, puta repentinus (*i*) Dubenus

(*a*) Collegium Græcorum urbis. (*b*) Seminarium Romanum. (*c*) Melitense. (*d*) Mamertinum ac Messanense. (*e*) Romaniæ, id est, Status Pontificii. (*f*) P. Tarquinius Gallalatus. (*g*) P. Garsadocum Jes. (*h*) Seminario Romano. (*i*) Dominus.

tus, ita omnes offendit, ut correptis ad signum armis, hominem dejicerent, stipatores aut jugularent, aut se dedentes plagosos efficerent. Lugarriquintinus (*a*) in Turrim se abdens, prætereuntes magno clamore sollicitabat, frustra; nisi carnifex an apparitor casu se obtulisset. Hic celerrimè ad finitimum Principem Rensugiesum (*b*) accurrit, quo loco res Solipsorum amicorum sint renunciat; ni succurrat ipse, omnes ad unum tota urbe cædendos priùs, quàm exigendos. Adfuit illico ingenti manu, nec quicquam initio profecit, Narimesiorum furore gliscente in perniciem Lugarriquintini, quem nisi servorum quorumdam fides tutata fuisset, parato in medio atrio ligno destinarant. Ursit interim ad mœnia Rensugiesus, se non hostem, sed amicum venire, non ut liberet Solipsos, sed ut seditiosos ad pœnam poscat, optare etiam suæ fidei dedendum Lugarriquintinum, plectendum, si meritus esset. Annuere Narimesii amico Principi, & apertis Urbis portis, admisso rem ab ovo narrant, hominemque in admirationem rapiunt. Cujus gratia deditus Lugarriquintinus, verberibus an metu elanguens, Rensugiesus à Narimesiis faciens illico ad Monarcham perscripsit, nisi Lugarriquintinum tolleret, pacem à Narimesiis non futuram, qui si è manu sua illæ abiret, hominis necem devovissent. Extimuit Monarcha perculsus, nunquam ratus audere tantùm Narimesios, sed eos non solùm suis viribus nixos, ubi accepit, pejora metuens, ut Lugarriquintinus posito Magistratu ea urbe excederet, mandavit, ac ut cum pace deduceretur, Rensugiesi auctoritatem imploravit. Nec mora, ille non tam dimissus, quàm ignominiosè ejectus, Rensugieso ægrè manus impetentium inhibente, discessit, & ne ægritudine animi conficeretur Rumorregiis (*c*) Surcabinerii (*d*) gratia, qui omnia apud illos poterat, concilia-

(*a*) P. Tarquinius. (*b*) Antonium Ricciallum, vices gerentem urbis. (*c*) Collegio Græcorum Urbis. (*d*) Cardinalis Barberini.

tus postliminio ad eos rediit. O miseros terque quaterque Rumorregios! Siccine fortuna in hunc casum vos dedit, ut quod in oculis non poteratis, in visceribus ferretis? Ecquæ hanc apepsiam medicina sanabit, ne perpetuus & sonticus vester sit morbus? saltem curate diligenter ut sæpius vomatis. Hæc de Rumorregiensi, & Narimesio. Successit Semtilense (*a*). Præerat hic Urbi Silvinæ Soralucus Bridenus (*b*), sola Vibosnati (*c*) gratia; is cùm in animum Regis Elcheniæ (*d*) penetrasset, à legibus patriis hominem transversum egit, ad suumque modum per omnia moderantem habuit. Id indignè ferentes Picuriuri populi (*e*), honoribus, & aditu Regis arcessiti, conspiratione facta Bridenum (*f*) in Urbe obsident, eaque expugnata in arcem, quò is effugerat, evadunt; quæsitum ad necem cùm non invenissent, pluribus cæsis omnia diripiunt. Is se opportunè in subterraneum aquæductum abdiderat, unde paucorum officio totus nudus, & semimortuus extractus, Luna silente navigio effugit. Ita relicta Silvina, ad Vibosnatum evocatus causam dixit, qui culpam in se hærere sentiens, quòd toties monitus Badenrium regendi ignarum non amovisset, nocentissimum caput non solum absolvit, sed quasi prudentissimè rem, in aquæductu latens, & excernens, gessisset, Moporanæ castro finitimo præfecit. Successit Teremanumium (*g*) longè atrocius, sed eventu ridiculo. Nam qui Solipsi suas ubique leges, abrogatis gentium ritibus, avidè callideque obtrudunt, forte subornatis viris Magistratui renunciant, velle se in Regia platea copias lustrare, ad expeditionem Dianorum Monarchæ jussu ducendas. Annuit benignè Magistratus, illi verò ducto in forum milite, ex condicto castra metari, & vallum educere. Qua fraude ani-

(*a*) Melitense Collegium. (*b*) P. Carolus Ventimilia Jes. (*c*) Mutii Vitelescii. (*d*) Magni Magistri Equitum Melitensium. (*e*) Equites Melitenses. (*f*) Car. Ventimiliam. (*g*) Mamertinum.

nimadversa Tiremanumienses (*a*) illico ad arma conclamant, factoque populi ingentis concursu tumultuario, nihil propius fuit, quàm ut Solipsi ad unum omnes internecione delerentur. Ne id fieret, Præses cum cohortibus intercessit: vi tandem pluribus cæsis, sedata turba vallumque solo æquatum. Ex Decurionibus Solipsorum metu non nemo ementatus, alii sexum habitu mentiti fæminis quoque risum fecere. Ex eo die fides parce habita Solipsis, qui nihilominus mitigatos jam ut videbatur Tiremanumios nova arte adoriuntur, transfiguntque de Gymnasio armorum utrique genti communi, in quo juventus ad militiam erudiretur. Nec mora, locum deligunt, haud dum assensis primariis prospectu in Urbem amœno, unde etiam dominari, si res posceret, valerent. Id ubi Senatores animadvertissent, concitatum populum, si libertatem amasset, in Solipsos armant. Extemplo concursum est, cæsique complures, etsi non inulti, sed accenso majoribus copiis prælio, victi tandem Solipsi, & funditus eversum Gymnasium: multi quò fuga rapuit evadentes, ne in præterfluentem præcipitarent, moderatione Prætoris cautum est. De vita, & civitate pactis oblatum est Sacramentum, ut in posterum morigeri essent, si salutem amarent. Vix mensem quievere, & loco alio quem non nemo Solipsis studens pretio locarat, domicilium ordiri: quo nondum constituto, Decuriones turbis ad signa vocatis cœpta disjecerunt. forte à syderato quopiam clamatum, de ritibus Deorum agi; tum verò, & furentes sacrorum omnium cœtus exciti, tanquam pro aris & focis in Solipsos irruere: qui territi repente, nisi rebus armisque projectis manus dedissent, hac vice omnes perierant. Ita toties attriti, Teremanumiis fere contemptui, & ludo esse cœperunt, commiseratione potiùs, quàm odio digni: hodie inter postremos censentur, rato cum civibus commercio. Id nuncii cum Vibosnatus accepisset, ingens in Curia sequuta est perturbatio, dejectique Satraparum animi, quòd

(*a*) Mamertini seu Messanenses.

Solipsos, vinci nescios, non adeo potens populus tot cladibus affecisset. Percrebuit is rumor, non militum ignavia, sed socordia, & imprudentia Colosbiradori, cujus alibi ampla mentio, Monarchiam prope salute perdita vulneratam. Is deinde in jus ambulare coactus, in tam lubrica quæstione, linguæ aliàs impeditioris, penitus obmutuit. Mox tamen ad consuetas sibi cum fœminis artes conversus, lacrimis, & precibus infimis, capitis sententiam redemit, intercessoribus usus iis, qui ex plebe ad Monarchæ servitia erant, olim artocreis recreati. Ita quem dies insequens novissimo supplicio plectendum manebat, non solùm vidit absolutum, sed etiam Aulæ Regiæ præpositum, haud minori animorum, quàm rerum omnium in pejus conversione, quòd qui pridie hominem laqueis devovissent, execrati Monarcham, nisi legibus sacrum caput, quemadmodum designarat ac jurarat, tradidisset: iidem postea à sexcentis talentis commendarent, Monarchæ verò plusquam divinam prudentiam admirati deprædicarent oratione dehiscentes. Inter hos non nemo Ægyptiorum semibestiam pridem indutus, cum Monarcham ob bonum factum laudare jussus, perplexa adulatione verba meditaretur, nescio quo sidere afflatus in hæc verba erupit: *Monarchia Solipsorum datus occulto fato Vibosnatus, ut lentius occumbentem urgeat: adeste designatores funeris, adeste portitores, quos efferendis Regnis ipse extulit, properate spectatores ad novum ludum.* Quæ cùm liberius, iterumque dixisset, obmutuit. Re illico ad Monarcham delata, præsto fuere adulatores, infandum genus, contestati Ægyptium insanum nescire strophas, sed *Lucium Cornelium Europæum*, insignem aculeorum structorem, ingessisse dirum carmen. Ita inscius facti, nulla citatione, jurisque forma cassa appellatione, Majestatis damnor, & datâ ab Apparitore tabella, sententiam legere jubeor in hæc verba: *Lucius Cornelius Europæus à quadraginta quinque annis fictè Solipsus, Numinis nostri irrisor, legis naturæ, & Evangelii cujusdam Crucifixi sectator, legibus nostris palam infensus, judicio & intellectu ad nutum nostrum non se abdicans, nostris beneficiis abutens, in adulatores*
&

& delatores nostros fideles crudelis; in Monarchiam dicax, Satyris & Sarcasmis omnibus illudens, omnia Solipsorum damnans: denique toti Monarchiæ perniciosus, damnatus Majestatis esto; faciem Principis non videto, intra tres horas ab Aula, intra triduum à tota Monarchia exul esto, nec unquam revertitor. Vix lecta tabella: & continuò abreptus navi injicior, sæpè tritæ, sæpe fixæ, sæpè excussæ malleo, recisisque omnibus instrumentis, conto protrudor. Nec mora iisdem momentis & plagis, quibus olim vectus, & loco unde sopitus abscesseram expositus, & carminibus solutus veternum excussi, Romamque novam adspexi, mœnibus & muris non visis cinctam. Mox ingressus, facto æris campani ex Turri Capitolina vehementiori, protractiorique pulsu, audio Urbanum Octavum Summum Pontificem ad plures excessisse. Indolui, ac ut tempus animumque fallerem, donec ostenderetur, quem virtus ex alto Pastorem Ecclesiæ præesse jussisset, hæc æternæ memoriæ consecranda scribebam. Et quidem de imbellia satis. Plura si amas consule binos à nobis libros exaratos; alterum de intestinis Solipsorum, de externis bellis alterum. In iis, velut in geminis speculis imaginosis, adversè inversè adspicies admirandas stratagematum strophas, Pœnis, Romanis, Græcis ignotas, ut frustra præ illis, absit verbo invidia, Herodotum, Thucydidem, Cæsarem, Vegetium, Livium, aliosque legas.

SYLLABUS
SEU
CLAVIS ONOMASTICA,

Quâ

Recluduntur omnia penè occlusa tam propria, quàm alia nonnulla Opusculi hujus nomina.

Abscissiani	*Siculi.*
Adiaphori Solipsorum	*Novitii Jesuitarum.*
Agarrullius	*Gabriel Vasquez.*
Alapunii	*Poloni.*
Anontia	*Collegium Marronitarum Urbis.*
Artifices Solipsorum	*Scholares Societatis sive professi post biennium.*
Avidius Cluvius	*Claudius Aquaviva Præpositus Societatis.*
Banimonicus	*Pater Baptista Jesuita.*
Barsabantinous	*D. Constantinus Cajetanus Abbas Benedictinus.*
Brotacanus	*Cantaber, i. e. S. Ignatius.*
Busnatarius	*Urbanus Octavus.*
Buxaldirnus	*Hieronymus de Alexandris Jesuita.*
Centonati	*Capucini vel Franciscani.*
Cinamoducii, & Cinimonadusii	*Dominicani.*
Chorunmini	*Monachi.*
Dicosenius	*Pater Coninck Jesuita.*
Dubenus	*Dominus.*

Egia

Egiacæ	*Ecclesia.*
Hellinacius	*Leonardus Lessius Jesuita.*
Homatarrius	*Thomas Sanchez Jesuita.*
Hyanthesii	*Theatini.*
Iliadesia	*Sicilia.*
Latinimeracii	*Salmanticenses.*
Libanotius	*Episcopus Maronitarum.*
Lugarriquintinus	*Pater Tarquinius Gallalatus Jesuita.*
Marosappanus	*Papa Romanus.*
Mimpilosuminus	*Pater Franciscus Piccolomineus Jesuita.*
Mitra nobilium & majoris Magistratus insigne	*Birretum.*
Monarcha Solipsorum	*Præpositus generalis Societatis.*
Manimorandia	*Romania, id est, Status Pontificius.*
Mucusalterum	*Tusculanum.*
Musalbanus	*Abrahamus Marronita.*
Musalgani	*Galli.*
Narimesium	*Seminarium Romanum.*
Nobiles Solipsorum	*Professi quatuor votorum Societatis.*
Pentasiphorus	*Pater Gregorius Valentia Jesuita.*
Phancursius	*Pater Franciscus Suarez Jesuita.*
Pharsacius	*Laicus Jesuita.*
Picuriuri	*Equites Melitenses.*
Plebeii Solipsorum	*Laici seu Coadjutores temporales Societatis.*
Populi Solipsorum	*Coadjutores spirituales formati Societatis.*
Præpositi Provinciarum	*Provinciales Societatis.*
Prætores urbium	*Præpositi domorum & Rectores Collegiorum Societatis.*
Princeps Hyanthesiorum	*Beatus Cajetanus Thianeus fundator Theatinorum.*

Rennius	*Laicus Societatis.*
Resultantius	*Pater Antonius Sanctarellus Jesuita.*
Resungiesus	*Vices gerens Urbis Antonius Riccialius.*
Rex Helcheniæ	*Magnus Magister Equitum Melitensium.*
Ritenii	*Marronitæ.*
Rodagaristus	*Pater Garzadocus Jesuita.*
Romullagi	*Galli.*
Rumorregium	*Collegium Grecorum Urbis.*
Salinus Genilosius	*Joannes de Lugo.*
Saltalcudius Pagonias	*D. Jo. Baptista Castaldus Thentinus.*
Satrapæ & Satrapæ participantes	*Patres assistentes Societatis.*
Scientia degrummata	*Scientia media.*
Semtilense	*Melitense.*
Sincestanum	*[illegible]thanense.*
Sinacarsius	*Pater Hieronymus Asaffina Jesuita.*
Solipsi	*Jesuitæ.*
Solviniani	*Lovanienses.*
Soralucus Bridenus	*Pater Carolus Ventimilia Jesuita.*
Satirobusii Princeps	*Totius orbis Princeps, id est Summus Pontifex.*
Spinomantheus	*Pater Cæsar del Bosco Jesuita.*
Sumonaclestus	*Clemens Octavus.*
Surcabinerius	*Cardinalis Barberinus.*
Teremanumium	*Mamertium seu Messana.*
Tiraphernas	*Pater Ferrantinus Jesuita.*
Tosenevei	*Veneti.*
Tritubirium	*Tibur.*
Turbolani	*Benedictini Monachi.*
Vibosnatus	*Pater Mutius Vitellescus Præpositus Gener. Soc.*
Utoxius	*Sixtus Quintus.*

XII.

FRAGMENTUM

Epistolæ D. PONTI TYARDÆI BISSIANI, *Episcopi Cabilonensis; quo Pseudo-Jesuitæ Caroli & ejus Congerronum maledicta depellit.*

CÆTERUM, audio quendam ex Jesuitarum Collegio, Ecclesiasten apud vos agentem, contra me sæpissime, non solùm in familiaribus colloquiis, sed etiam publicis in concionibus debacchatum esse, quamvis à me nusquam, nec re, nec verbis læsus fuerit, aut lacessitus, unde in me ansam invehendi arripere debuerit. Ni ita leviter erumpente sit stomacho, ut iracunde suam ipsius umbram allatrare sueverit. Nam qui fieri potest, ut eum quapiam in re offenderim, cum totum illud Collegium, in quo nidum habet, meis non exiguis beneficiis sit adauctum? Sum etenim bonæ partis illius fundi clientelaris Patronus, remissione Juris mei liberalis. Quamobrem libello etiam Græcis, Latinis & Gallicis versibus atque oratione soluta scripto, & mihi dicato cum Amplissima laudum mearum prædicatione, habuerunt gratiam, & fidem dederunt: Digni certè, quibus commissi pœna, ob perfidiam infligeretur. *Et paulò post*; Næ, perfecte delirare videtur & insanire, qui mihi; quod cum illo suisque consponsis consponsoribus insaniendum in istis seditiosis factionibus non esse visum sit (quæ enim alia mihi cum illo, aut communio, aut alienatio esse potuit?) bellum indixerit. Non te quæso (A. V.) insaniæ vocabulum turbet, aut offendat, quæ enim insania magis insania est, quam non solùm insontem, sed etiam beneficum lædere: Et ore putido im-

impudentissimisque mendaciis eum collatrare? Quid vero immerentem me vexat, Canis ignavus adversum lupos? Qui pios, tanquam hæreticâ labe aspersos accusat, hæreticorum vero dogmata, aut nunquam, aut remissius languidiusve confutat: In Cathedra Pyrrhicham saltans, & sibi belle placens, ludicris verbis, histrionicisque gesticulationibus, sæpissime, Mythicus hic Pantomimus pro lacrymis, risum effusum, lætissimumque elicit à popello, cujus auribus nugas disseminat, & sacræ Scripturæ locos plurimos detorquens, incautum vulgus (cujus grato favore nullum usquam numen præsentius esse veterator iste credere videtur) à veritate longe abducit, atque infatuat: Illustrissimorum Principum claram nobilemque memoriam, venali loquacitate obliterare tentat: Viros probos traducit: Pium Regem Christianissimum, pie mortuum, & impiissime trucidatum, ἀνήκεστον & inexpiabilem esse, atque apud inferos indeprecabilem pœnam subire, clamitat, ut sua crudelitate, Mortuos etiam jugulet. Ex vilissima vero plebis fæce, vanos balatrones, impuros apostatas, rapaces rapinatores, latrones sceleratos, crudeles homicidas, capitales furciferos, iterum atque iterum minaci sacratarum legum sanctione servatos, horrendumque & abominatum Regis nostri (heu scelus!) parricidam nefarium ἐκθειάζει, atque ad ἀποθέωσιν ἀθανατίζει: ut meritos honores, quos impia temeritate sanctis avulsit, improba fatuitate effundat suis istis propudiis, & affingat atque * τοῖς ἀνοήτοις θεὸν νέον ἐξ ἀτυχήματος emergere faciat, ut de Juliano dixit Nazianzenus. Apagesis (exclamat scriptor Milesiarum) tam cruentos Deos, dextram cædibus fessam, & telum sanguine rubiginosum. Eum verò qui tales sanctos facit, quis sanctum, quis pium esse credet? Sint certe, sint, hæc nova, ad suam pietatem appositissima, quæ sibi fingit, numina ea colat, iisque supplicet. Dum ego Apostolorum Ignatii, Cypriani, Cyrilli, Grego-
rio-

* *Insipientibus Deum novum ex infortunio vel calamitate.*

riorum, Chrysostomi, Hieronymi, Ambrosii, Augustini, cæterorumque piorum patrum antiquissimæ & ab universa Ecclesia probatissimæ sanctitatis, vitas suspicio, doctrinam tenacissime amplector, eorumque preces, infirmitatis meæ subsidium, expeto & peto: Suis inquam illis Divis, quos per scelera sanctificat, fruatur. Nunquam verò à me extorquebit, ut talibus sanctis venerationem ullam exhibeam, etiamsi centies me hæreseos notatum invidiose & mendaciter attestetur: ut verò claritudini nominis mei (qualisqualis sit) nebulas offundat: & meæ famæ obscuratio, populique furiosum in me odium, sui mendacii sint pretium: se quadraginta quatuor hæreses exprompsisse jactitet, in tribus foliolis mearum Homiliarum in orationem Dominicam: E qua pius iste Theologus, petitionem hanc: FIAT VOLUNTAS TUA, evellendam esse publice asseruit, fallorque ni etiam (ut est biliosus & animo percito) illud DE REMITTENDO DEBITORIBUS NOSTRIS obliterandum censeat. Eóne mendacem impurissimum impudentissima sua adegit dementia, ut etiam Christianæ Charitatis oblitus, admonendum me (si quasdam in meis scriptis exerrationes, allucinationes animadvertisset, quod falsum credo) fraterna monitione non duxerit, antequam publico me proderet? usque adeóne sua sibi Paterna videtur excelsa Paternitas, ut ad fraternitatem Episcopi, sese demittere vereatur? Hoc nimis verum est, à Puro Pura: scio eos qui se totos Societati JESU dediderunt, (id est, Apostolorum sectatores) patientiæ, moderationis, humilitatis, modestiæ, Pacis, Evangelicæ Charitatis, omnisque virtutis sese studiosos præstitisse: omnem longe ventosum, superbi fastus tumorem efflasse; firmam, sanam, salutaremque doctrinam prædicasse: pro suis inimicis preces effudisse, defunctos revocasse; Amorem & benevolentiam, cunctis cumulate exhibuisse: & neminem lædendum, ne hostem quidem suasisse: excepto illo infido comite, & discipulo (filio scil. perditionis) ejusque similibus, hoc est sæculo natis. Si ergo iste ex JESU Societate vere est, & non infidi illius paradi-

radigma, cur ad bellum, neces, crudelitatem, rebellionem cæteraque impietatis scelera, Populum concitat? Atque (ut totus est discordiosus) militariter sese motans, nihil aliud quam *Arma*, *Arma*, in suggestu suggerit, ad ravim usque clamitans? Et è vivis quantum potest homines exturbans? Me autem, quia ab iis omnibus criminibus, animum, linguam, & manus arceo: quia, more majorum, id est sine fuco aut fallaciis, voce & scriptis, Regibus pietatem, populo obedientiam, Partium benevolam conciliationem, Pacem Reipublicæ Christianæ, pœnitentiam, & resipiscentiam hæreticis, & iis, qui in errore sunt, ad veram viam reditum, veniam adhuc viventibus, & requiem æternam resolutis corporum vinctione (ut cum pio quodam antiquorum loquar) postulo & efflictim precor: Quia illis, qui mutuis inimicitiis, atque vulneribus, sese confodiunt, in amicitiam coeant, & fœdera jungant suadeo, *hæreticum* vocat. Equidem si illum nulla fide, aut probitate insignitum nescirem, si mille testibus ejus maledicentia mihi nota non esset, in mei ipsius candoris diffidentiam tam populari authore, mea dilaberetur opinio: Sed hoc de me scio, sciuntque atque attestantur Christianæ disciplinæ probati viri, moribus candidi, & omnium literarum peritissimi, scio, inquam, & sciunt hi, me adhuc, sacrorum signa, & memoracula, sanctissime custodivisse: me nunquam à doctrina Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ discessisse, in ejusque sinu enutritum, & fotum, ab ea me divelli nusquam passum, nec (si Dei gratia me juverit) passurum esse. Hic tamen omnium hominum mendacium quos unquam Creta aluit mendacissimus meæ innocentiæ nigrum audet præfigere Theta? Hoc certe Christi, Apostolorum & sanctorum doctrinam orthodoxorum non redolet: hoc, inquam, cum disciplina Christiana, eorum qui se vere JESU *socios* vocare debent, eminus, & cominus pugnat, longeque istum alium quam Christianum esse, à sancto pietatis officio emigrasse, & omnem Religionem expuisse convincit: eumque non Evangelicæ doctrinæ prædicatorem, sed seditiosæ conci-

cito-

citorem, & instinctorem esse factionis? Cujus appicti, sanctæ unionis tituli, tam frequenter iterata, atque affectata repetitio, inter tot execranda crimina & flagitia, discordesque ab omni pace & unione, atque concordia, animos omnibus bonis, nescio quid, callidæ impietatis, sub hac speciosa nuncupatione, latere persuadet. Præsertim cum novus hic Theologus Hæreticos declaret eos, qui cum unionis hujus sanctæ (nunquam enim absque sanctitatis Epitheto nominatur) inimicis & adversariis, vel inter fœderatos non adscriptis, pacem, aut concordiam ineundam esse dixerint. Ergone Symbolo Apostolorum, aut Niceno insuendus est hic nondum auditus Fidei articulus? CREDO SANCTAM UNIONEM HISPANICÆ FACTIONIS, ET CONJURATIONIS IN HENRICUM TERTIUM FRANCORUM ET POLONIÆ REGEM, ejusque consanguineos atque successores? An Athanasiano annectemus hunc versiculum: QUICUNQUE VULT SALVUS ESSE, OPUS EST UT HUJUS SANCTÆ UNIONIS VINCULO SIT LIGATUS? Nullus ergo Christiani dignus est cognomine, cujus fides hoc novo Sacramento non sit rogata? O parum pios Apostolos, & Orthodoxos patres, sanctosque Ecclesiæ doctores antiquos, qui in Reges, & Imperatores, etiam Idololatras, etiam hæreticos, penes quos suis temporibus rerum erat summa, nunquam conjuraverunt, aut conjuratis seditiones concitantibus adhæserunt. Istiusne sacri ignoratio Canonis, aut omissio, tot miseras Christianorum animas immisericorditer demiserit Orco? Ergo notandus impietatis crimine, Divus ille Gregor. Nazianzenus, Theologus aptissimè cognominatus, qui horrenda hæresi Constantium Imperatorem tinctum laudat, & excusatione dignum affirmat. καὶ γὰρ εἰ τὴν ὀρθὴν δόξαν παρακινεῖν ἔδοξεν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο τις τῶν ὑποδυναστευόντων σκαιότητος καὶ κακοδοξίας τὸ ἔγκλημα, ὁ ἁπλῆν καὶ ἀπαγῆ εἰς εὐσέβειαν παραλαβόντες ψυχὴν, ὂν προσρωμένην τὰ βάραθρα, ἀπήγαγον ἅπερ ἐβούλοντο. *Etsi enim rectam opinionem invertere & labefactare visus sit, hoc certe imperita fa-*

tui-

tuitatis & perversæ opinionis eorum, qui sub eo dominabantur crimen erat: qui nacti simplicem & infirmam impietate animum, neque perniciosum exitium prævidentem, quo libuit, abduxerunt. Immo vero etiam mortuum Christiano more publice & bonis ominationibus (inquit paulo ante) Odis decantatis & facium accensarum gestatione elatum deduximus: atque in locis sublimibus Psallentum angelicarum potestatum voces, auditas esse credendum putavimus. Tu vero Catholicum Regem horrendo, tui similium, facinore crudeliter trucidatum etiam sacris precibus indignum, omnique funebri pompa judicasti, prædicasti? Oh facerrume! Te furorne cœcus an rapit vis acrior? Unde hanc doctrinam hausisti? Ex D. Johannis Evangelio, & cæteris sacræ Scripturæ libris, scilicet in quibus toties, Pax, Pax, à Christo suis inculcatur: in quibus pro Regibus & quibusvis in eminentia constitutis, ut eis omnia fausta, prospera, & felicia eveniant, precandum, & supereminentibus esse potestatibus & Dominis (quamvis * σκολιοῖς) parendum, nominatim cum formidabili etiam id detrectantibus comminatione, sancitum est, atque diserte præscriptum. *Nos* (inquit Tertullianus in Apologetico) *pro salute Imperatorum Deum invocamus æternum.* Et paulò post: *Precantes sumus semper pro omnibus Imperatoribus: vitam illis prolixam, Imperium securum, domum tutam, exercitus fortes, senatum fidelem, populum probum, orbem quietum.* Item addit. *Quid ergo amplius de religione atque pietate Christiana in Imperatorem, quem necesse est suscipiamus, ut eum quem Dominus noster elegit? ut merito dixerim, noster est magis Cæsar, ut à nostro Deo constitutus: itaque ut meo, plus ego illi operor in salutem.* Sed quid ultra progrediar? Hem (pie Jesuita scilicet) Tertullianus pro salute Severi & Caracallæ Imperatorum Idololatrarum preces fundebat, tu Christianissimum Regem execraris? Non doctrinæ Apostolorum fracta jam & jacens videbitur Majestas, si potuit alterius decreti novitate

* *pravis, sævis.*

vitate superari ? Tu ne, sacrum caput, hoc Romani illius Annalium scriptoris scite dictum nescis ? Principi summum rerum Judicium dii dederunt, subditis obsequii gloria relicta est. Cæterum an tuæ aures tersæ (V. A.) & pietati, æquitati, Justitiæque auditionibus assuetæ & exercitæ, impias istius exclamationes, significantissimorum nominum virtutum, in vitiorum nomina permutationes : & vice versa, vitiorum perversissimarumque actionum virtutis appellatione, transnominationes, sine horroris aspretudine hauriunt ? Quis bonus unquam vir inter Ethnicos ? Quis unquam pius inter Christianos, seditionem, factiones, rebellionem virtutis nomine nuncupavit, vitia hæc turpissima, honestis vocabulis prætexendo? Quis vero Politicum, aut Politicos improbitatis & vitii titulo infamavit, nisi isti * κακοπραξίας cultores infelicissimi ?. Quid fiet porro populo Christiano, si † πολιτεύεσθαι non oportere, ex Epicuri doctrina alter hic Trebatius statuerit ? Quam serio clamaret Socrates ut olim, Quis iste furor? Quæ ista inimica diis hominibusque natura est ? Infamare virtutes, & malignis sermonibus sancta violare? Mirum ni Deus in miseros Gallos irritatus, florentissimum hoc Regnum jam à larvatis istis impostoribus labefactatum, funditus evertere statuerit, nec illi esse curæ nostram securitatem, esse ultionem. Cum Theologia, religiosa Pietas, Judicia, Politeia, Nobilium claræ virtutis fideique in suum Regem avitus Amor, Pudicitia, erga alterum Christiana dilectio, ipsaque disciplina militaris, in Atheismum, summam injuriam, manifestarium, & mandatum Rei numariæ adulterium, peculatum, Simoniæ ambitum nefarium, & sacrilegium, in veneficium factiosas seditionum perturbationes, rebelliones, latrocinia, compilationes, rapinas, impudicissimamque licentiam in virgines & Matronas : fœdas contra naturæ decus & ordinem impuritates, atque cæterorum vitiorum colluviem, confuse mutentur : cum sepul-

* *Malignitatis.*

† *Sub administratione politica versari.*

pulchra ab impiis * Τυμβωρύχοις (qui sacram etiam defunctorum quietem interturbant) eruantur, atque ipsa cadavera, turpissime suis involucris spolientur, & denudentur: cum delubra igne deflagrent: cum spectabiles Divorum Imagines deartuatæ, respectum miserabilem præbeant, cum inaugurata Deo Templa expilentur: per cruentas cædes, atque turpissimæ obscænitatis stupra fœdentur: in illis jumenta stabulentur: Araque in haram mutata, fana contumeliæ fiant, & impudentiæ; cum ingeniosa impietate, amula & aquiminale lustratorium, in usum chutræ culinariæ convertatur, atque fœdissimo lotio arferia aqua conspurcetur. Cum dicati sacris Lıturgiis calices, sanctæ Eucharistiæ pulvinaria, & consecrata corporis Christi conditoria, prophanis militum manibus rapiantur & effringantur: Ipsaque salutaris Hostia*, pedibus eorum (proh scelus!) impie conculcetur, quos ista religionis ludibria (ut os nobis sublinunt) sanctos sancti sui exercitus Milites (cum sint Ambrones turpissimi) nuncupare non verentur. Sanctos inquam atque adeò sanctos, ut Galliæ totius Templa & tecta, non patriam, sed prædam putent. Cumque (quod non sine stupore audivi, & quod verum ne sit summopere cupio) omnibus sacris turpissime & impiissime fœdatis, ad Idololatricam illam, portentosam, diram bestialemque Goetejam decurratur, cereis imaginibus ab altero quodam Pavioto Mago effictis, quæ à virgunculis ascetriis (ad hanc impietatem, arcano quodam terrore, subornatis ab impostoribus turbulentis) exorcismo execrabili adjurato spiculo (ô facinus, cætera dicere horreo) in Principis cujusdam perniciem, lancinentur, fodicentur: atque per sacrosancta Divorum Templa ad istud opus nefarium certatim concurratur; ubi præposteræ precatiunculæ, & inversi Psalmi, ad Magicam impietatem cantitantur. At (proh pudor) hæc omnia in profundo silentio jacent, coram istis piis, scilicet, concionatoribus, ne unico quidem oculi nictu, aut minimo verbulo reclamantibus,

* *Sepulchrorum effossoribus, spoliatoribus.*

bus, vel increpantibus: Immo verò (ut fertur) etiam applaudentibus favitoribus, assensoribus, conscius, effectoribus, aut suasoribus. Cum enim homines suapte natura nimium ad vitia propensos, ad meliora revocare, & ad pietatis modestiæque cultum erudire deberent, officium suum intervertentes, ad omnia crudelitatis facinora, atque teterrima patriæ parricidia, præmiis etiam cœlestibus propositis, ciere & excitare non desinunt, quasi nolint stare Remp. firmitate virtutum, sed impunitate vitiorum. Φ, Φ, hoc est ne Christianum, hoc ne Catholicum? O pii cives! O bonæ Matronæ! Istis ne figmentis & superstitionibus impiis, vos & vestras tenellas & charas virgines adesse & initiari? Sic mellitos puellos lectissimosque adolescentes matrimoniorum vestrorum dulcissima pignora, aures suas, nullis dum verbis impuris ventilatas, mimodidascalis subdolis istis, & circumscriptoribus præbere patiemini, ut à fallacissimis eorum linguis, Histrionicam, saltandarum fabularum, & maledicentiæ artem, atque alia morum perniciosissima venena, cum primis literis hauriant? Observatote quam blande palpabunt φρεναπάται isti & palpones delicatuli. Cavete ab elegantulis concinnitatibus, blandimenta hæc ne vos decipiant: delicatula mollities delicium petit, cætera prudens prætereo. Timeo tamen ne nimio vestræ posthac discatis famæ intertrimento: Cavete, inquam, cum domesticis vestris ingeniose familiaritatem ineunt, ut vobis insidias tendant; famulitia vestra lenocinio verborum & suavitudine fictitiæ pietatis, inescata, occultissima quæque illis aperiunt & recludunt. In domibus enim vestris Corycæos habent, à quibus abstrusa omnia expiscantur, nihilque arcanum, nihil clausum & nihil in familiis vestris occultum, quod illis non prodatur * ἴσασι καὶ ὡς Ζεὺς ἠγάγεθ' Ἥρην. Tacebo? Dicam licet nolim: quod tamen à me V. A. sincere & Christiane dictum putes cupio: Ordinarias, & usitatas istorum per domos viduarum cantilationes, cursitationes, &

* *Sciunt quo modo Jupiter duxerit Junonem.*

& frequentes ad aurem secretiores collocutiones suspectas habeo: ansam enim malitiosis præbent, dubias conscientias & anxias decipiendi: hac specie (etiam piæ confessionis) simpliciores, à versutis, expiatoriis auscultatoribus, facile deludantur. Isti vero Sancti scilicet pneumatici, quibusdam interrogationum formulis, circa scrupulosas peccatorum differentias, obscœna & impudica quædam [nimium Volsce loquentes & opice] anquirunt, quæ sine utriusque sexus interrogati (cujus auribus inauditæ turpitudines & lasciviæ instillantur) rubore, & interrogantis inhonesti appetitus titillatione, vix ullis verbis, ac ne vix quidem, enunciari possunt. Nova exempla, quorum rumor quidam subortus est prætereo: veterem autem historiam de Diacono & Matrona, nosti: hanc certe, qui non noverunt moneo, ne sint in hac notione curiosi: scandala sunt aliquando obtegenda, & ego, qui verecundiam amo, hac de re ne Gry quidem. Attamen istud non possum silentio nubere, cavendum esse ab iis quorum animus vultu, & flagitia parietibus teguntur: quamvis hæc obstructio non ita sit obducta, ut à vigilantioribus oculis perspici non possit. Quis verò pauxillum inter vos sagacior, quæ sint quorundam istius ordinis ingenia nescit? Non Xaverios, Carnerios, Lopesos, Diazios, Mesquitas, Nunesios, Gasparos [quos pietatis & virtutis gratia nomino] similesque Sanctos * θαυματεργὺς, Religionis cultores, & diligentissimos Christi agricolas, noto, qui longinquas gentes, veræ virtutis steriles cultu suo fœcundant, nulli labori parcentes, nullumque periculum refugientes: duros animos emolliunt, crudeles Idololatras ad piam humanitatem omni conatu & nixu attrahunt. De sua & præsenti pecunia mercantur familiaritatem Barbarorum impiorum, ut eos lucrentur: & Apostolico more, omnia sunt omnibus, ut ex omni genere aliquos salvos faciant. Jejuniis, lachrymis, precibus, cæterisque hujus generis piorum Ecclesiastici ordinis virorum armis, sese exercent, durati

* *Miraculorum effectores.*

durati malis, cælum omne, sive sudum, sive substillum, sive tenebricosum, æquo animo ferentes, in solo, aut in casa ventis pervia, plerumque recumbunt: nec in cilicio munditias quærunt: solam charitatem erga proximum, pro mercede sibi proponentes, perfectæ eruditionis scholas aperiunt. Pacem divinum esse donum, quod præstare nullus possit mortalium, ideoque summopere expetendam prædicant: & antequam sanguis humanus, per seditiones effundatur, suum profundendum præbere, atque ultro ad stadium martyrii sese offerre præoptant. Semper autem & ubique fallaces, & futiles hujus sæculi divitias, neglectui habent, & floccifaciunt. Non hos (inquam) generosos pietatis cultores noto: sed degeneres istas, nothasque *κακοβλάςους* & *κακοκάρπους* plantas, à serpente antiquo illo arboratore, Sanctorum vireto insitas: id est, Halophantas illos, quorum perniciosa suasione Gallia (suum natale solum) tot & tantis quondam fœcunda virtutibus fit omnis pietatis & politiæ sterilis: quorum perfidiosa & impudenti fallacia, facillimi & moderati nostrorum hominum mores, in Barbaram crudelitatem: vera Religio in fictitium & perfunctorium [labiorum tenus] Dei cultum, aut in cæremoniam imposturæ fuco illitam: Amicitia mutua & concordia fratrum, & concivium, in infensissimum odium demutantur: eos quoque qui, ut Plebem suam faciant, malorum omnium opinioni, populariter subscribunt: Pios verò Catholicos, contumeliis insectantur, & in eos Popelli furorem concitant: atque sanguinis Christianorum misere fluentes rivos, siccis oculis, etiam gestientes, aspectant: Bellum, esse viam Dei, ex Moamedis doctrina, impie prædicant: Amplas domos & insanas substructiones, auro undique ex publicis, & privatis Thesauris æruscato atque corraso, ædificant: & chameuniarum odio, molles culcitras incubant: nullis auditoribus sine lucrosissimo minervali classium fores patefaciunt: Perpetuum verò, bonis & facultatibus vestris inhiant, adoptiones Testamentarias à vobis expetunt & expectant. Etenim,

* *Malè germinantes & malos fructus producentes.*

Quale solet sylvis brumali frigore, viscum
Fronde virere nova, quod non sua seminat arbos:

Tale est hoc hominum genus. Nam cum suam sedem non habeant, in aliena vivunt: Viscus merus sunt: viscata sunt eorum verba, viscatus oris habitus & vultus: gestus motusque corporis viscatus: viscata maxime, fictitia, superbaque humilitas: viscatum est ambitiosum honorum fastidium: avaraque divitiarum aspernatio & aversatio viscata est. Quid plura? Toti sunt viscidi. Vestra certe nimis stolida erit facilitas, nisi hunc fallaciosum errorem corrigatis. Siccine tam magnum vestro dispendio fiet illis compendium? Siccine tamdiu vinulis istorum sermonibus vos ludificari patiemini? Ergo sub Sanctæ Religionis velo, decipulæ, impietates, & omnis generis scelera conteguntur? Ergo nefariæ, infandæ, ab Angelis desertoribus proditæ, & à Deo interdictæ, vetitæque artes, sacris Leiturgiis immiscentur? Ita ne, Flectere dum nequeunt superos Acheronta movebunt? O Jus antiquum & venerabile! O Christiana veritas, an non debitas Pseudo Christiani impostores isti pœnas luent? Quæ nova, quæso, hæc Religionis facies? Quale hoc Christianismi genus? Infanda verò omnia & immania crimina, una hac truci lustratione expiari Theologum istum novum, mercenarium & conductitium, impudenter affirmare. Quotquot estis (rudit in suis demegoriis probus hic Ecclesiastes, modo de Æsopi puteo veniens) scelestissimi scelerati, nomina vestra sacræ nostræ Militiæ conscribite: nostrarum partium contrarios, pro hæreticis habete, è medio tollite, trucidate. Pecua eorum abigite, & expilate, supellectilem omnem diripite, inque vestros usus convertite: hortos defrugate: viretorum topiaria deformate: viridariorum arbores usque ad radicem resecate: domos funditus evertite: omnimoda sævitia desævite; omnem eorum memoriam delete: sciantque dum exulant à nobis, isti sanctæ nostræ unionis adversarii, se omnia suas non ad reditum sed direptioni, atque

que incendiis reliquisse. Illisque aqua & igni interdictum esse. Ita ut nulli eorum, aut danace, aut melittuta supersit. Quin diris devoveamus, & nostro gladio flammeo, atque formidabili, ab ipso paradiso expulsos, arceamus, & ejus aditum claudentes, eos ab ingressione propulsemus. Non enim Deum ipsum posse (etsi velit) misericordiæ suæ fructus illis elargiri, & delictorum gratiam facere, fide mea obside, vos credere jubeo. State animis Phratores & Sodales, atque ad tantum facinus susceptum; Macti viribus este: hoc certe in me recipio: vos extemplo puros, ab omni labe peccati februatos, elutos, emaculatos, noxæ exemptos, omnisque venialis Donativi, etiam sæcularium veniarum, meritissimos participes futuros. O Pseudo-Jesuita, quam luculente feros tuos mores, immanemque naturam ostendis: quam flagitiose sullaturit animus tuus & callide proscripturit? adeóne es alienatus omni pudore, ut etiam sub tot illustrium virorum oculis, sine rubore ullo, tam impie mentiaris: dum civilis ferri crudelitatem exacuere tentas? O quantum mens tua, procul à divini Theologi Gregor. Nazianz. Christiana mente abscessit, qui contra impium Christi desertorem & Idololatram Julianum, ne minimum quidem se tumultum excitasse profitetur. *ποίας παῤῥησίας* (inquit prima in Julianum oratione) *ὑμᾶς ἀπεστερήσαμεν, τίσι δήμους ἐπανεστήσαμεν ζέοντας, τίσιν ἄρχοντας πλείω τῶν ἐπιταττομένων ὑπερετοῦντας, τίσι τὸν περὶ ψυχῆς ἐπηγάγομεν κίνδυνον. Qua libertate dicendi vos privavimus? in quos populum exæstuantem contra vos insurgere solicitavimus? aut præfectos ultra mandatum ministerium præstare solicitavimus, quibus vita periculum attulimus?* Utinam meminisses, quantis in tenebris Africanum, vel potius, Ennium Poetam versatum fuisse Firmianus exclamarit, quia per cædes & sanguinem in cælum patere hominibus ascensum putarit, de te fortè non diceretur, quod illud Ennii approbaveris,

Si fas cadendo, cœlestia scandere cuiquam est,
Mi soli cæli maxima porta patet.

Horresco certe referens & monstrum prodigiumque judico, quod quisquam credat, tantum in Deo esse sanguinis amorem, tamque duram esse * φιλάνθρωπον Divinitatem, ut homicidiis, & rapinis delectetur; eosque qui ferro & flamma populabundi, Domos, prædia, supellectilia, omne genus pecorum, vitas Civium, Incolarum, Colonorum, totius denique Galliæ omnia sacra & prophana, ad exitium, & vastitatem vocant, rore suæ misericordiæ aspergere, & in beatorum sedibus collocare dignetur. Tu verò V. A. quid sentis? agnoscis scilicet, in hoc dicendi genere characterem antiquæ Christianæ pietatis? Agnoscis Apostolicas conciones, Orthodoxorumque patrum, sanctas & à Spiritu S. dictatas phrases, in piis admonitionibus atque Homiliis. Is tamen, qui meritoria sua lingua, hæc publice declamitat, pii, sancti, integri, & religiosi hominis existimationem, & cum totus sit impius, dogmatum fidei Christianæ dijudicationem sibi sumit & arrogat, nobisque novus hic tam magnæ cervicis magister populi sententiam dictat. O Bone JESU, quousque isti Sathanici, seductilis populi fraudatores, totiusque sanctæ Politeiæ perturbatores, versuti, callidi, & impii, divina tua patientia abutentur? Heu pietas! heu prisca fides! ista ne est vis & efficientia salutaris, votivæ illius & juratæ formulæ, de hæresi extirpanda, atque restituenda vera Religione? Hoc-ne est Tyrannidis jugum à cervicibus nostris dejicere? Est-ne istud ad levandum populi onus intolerabile, † σεισάχθειαν indicere, promulgare? Is-ne est toties decantatus felix Rei exitus? Sed hæc, quæ ultra Epistolam, suo loco posteritati candide mandabuntur. Interim te V. A. mihi amicum appello & compello, apud te de hac illata mihi injuria conqueror, testor-

* *Hominum amantem.*
† *Oneris excussionem.*

testorque Deum Judicem justissimum, hominem illum (si tamen homo est) mihi tam aspere iniquum & injurium, perverso, varo, & nigro nimis animo concitatum esse, qui me, non offensus, sæviter ita læserit. Vereor equidem ne vehementior quædam passio, ejus etiam mentem everterit, & à propria sede rationem deturbarit. Quem tamen ut ad se redeat moneo: Christianam charitatem & pietatem quam exuerit, denuo induat: & de canina facundia ad Christi disertitudinem transmigret: neque impietatis alterum insimulare, illi continua sit pietatis ostentatio. Meus (si in aliquo errasse animadverterit) pius sit monitor, atque sua si permittit ferocitas, locum candide, & non captiose, ut versutiloqui solent & arguculi sophistæ, notet, atque rationem, & authoritatem veterum sanctorum Patrum addat. Speret ita (idque non frustra) apud me se maximam initurum gratiam: Quid gratiam? Immo me illi stricto obligationis nodo, devinctissimum fore, infinitasque habiturum, & redditurum gratias. Ego certe non possum mirari de meis opusculis tam repentinam in istorum hominum animis opinionum mutationem insedisse: nec mihi facile causam conjicere licet, nisi forte tenebriones (lubens Turbones pacis inflecterem) istos pupugit, ac commovit, Nepos ex fratre meus, quod à partibus eorum (quasi multitudo peccantium scelus minuat) stare noluerit: Is ab ipsa pene infantia, inter pueros Regios, prætextatosque nobiles Regis assseclas; in Regio Equitio, ultra decennium enutritus, exercitiis iis, quæ ad Arma & Equitia pertinent, & quorum peritia, scutati Nobiles maxime solent ornari, exercitatissimus evasit. Regibus deinde nostris, suam debitamque sine labe obedientiam, satis cum periculoso generosi sui animi experimento, conservavit; virtutisque suæ longo Regum Sacramento imbutus specimen fecit: cæterum constantissime in fide Catholicæ & Apostolicæ Religionis immotus permansit, semperque permansurum se profitetur. Sed quorsum hæc? Nihil ad me: Sui juris est: Vanam certe & levem nimis irarum & odii in me causam hanc meam, isti sibi fingunt.

Quod si me bellicorum negotiorum impulsorem consultoremve suspicantur quidam, tam falluntur quam qui maxime: ego enim conatus istos lubentius infringerem. Ad quid istam meam occiduam senectutem, jamque labantem impellunt? Quid à septuagenariis ferme istis meis viriculis timent, aut expectant? Armorum omnis in me jamdudum ardor deferbuit; & amor ab animo meo revulsus est, eorumque usus è manibus meis excidit: Cruentos odi Cane pejus & Angue: solaque pax meo grata est ingenio. Equidem illis, qui pro dignitate officium & sacrum munus, quo fungor, exequi velint; rem nimis indecentem, atque adeo ἀνόσιον, esse puto, partes fovere, seditiones alere, & sese (ut loquuntur) sævis immiscere: Arma enim Civilia (inquit Romanorum unus) neque parari, neque haberi possunt per bonas artes. Si ista est virtus, quæ nos immortales facit, mori equidem, quam exitio cuiquam esse malim. Sancta enim esse, mihi videtur ignorantia ejus rei, quam tantum ministri perituri vident, tanquam in secreto casti nemoris lacu. Verumtamen si quis aliter apud se velit aut sentiat, non altercor; sed conscientiam puram servare, mihi certum est. Ego quam longissime à Civilium tumultuum motibus disto: & Christi paciferi partibus asto: concordiam quærito, quantumque possum suadeo. An non meministi V. A. totusque vester Senatus? Sed meministis & memorare potestis aliquoties me meam operam, ut laborem onusque internecinum, populi interarescentis & pene extincti, levarem, Provinciæque nostræ tranquillitatem, & pacem conciliarem impendisse. Quare igitur declamator iste * στηλιτευτικὸς & infamator, vel potius clamator impudens, facundia sua rabida & jurgiosa me notat? Cur à suis inimicis labris, libri mei delibantur, & violantur? Ante triennium unus è collegis suis, magni nominis inter ceteros ejus ordinis Pater, meas Homilias in Orationem Dominicam, Christi passionem, & in Crucis dignitatem, splendidis laudibus in Cœtu Principum

* *Infamator.*

pum & virorum illuſtrium extulit, & honeſtavit: eas etiam doctiſſimi & piiſſimi, Primariique Pariſienſes Theologi approbarunt, & mihi editionem ſunt congratulati. Qui fit ergo, ut iſte tam longo eis doctrina & pietate proximus intervallo, à piorum librorum Catalogo expungendas eſſe cenſeat? Ita ne triennio Theologica Axiomata mutationem ſortiuntur, & recipiunt? Dicam apud te quod ſentio, V. A. fert hoc ſæculum homines uſque adeò ſui amantes, & gloriæ cupidos, ut ad ſuæ * δοξοσοφίας metrum, omnia metiantur. Nihilque præterquam quod ipſis placet rectum putent: quos placitum eſt laudant, quos placitum eſt vituperant: vero ne an falſo ciccum interduint. Mihi verò nuſquam placebit ullus cui pietas, & vera non placeat virtus. Apage iſtos Hypocriticos Religionis ſimulatores, & parietes dealbatos. Sunt è ſchola & pulvere rhetorculi quidam declamatores, ſeſe pro ſacris concionatoribus venditantes, qui concionibus ſeditioſe concitatis; accommodatiores ſunt, quam tranquillis moderatiſque ſermonibus. Quique loco Evangelicæ lectionis ſigna dant Militibus, & pro Divinis Hymnis Claſſicum, hormum, ſeu Orthium bellicoſum Minervæ νόμον canunt. Neque Deo, Militaris inſaniæ ſedatori, litant: ſed ſanguinei torrentis præcipitatori, ſupplicant: ut fratres parricida nece commoriantur, Civilibuſque diſſenſionibus totus orbis noſter collidatur: Præcipue vero, vicales & perſonatas aliquando, atque larvatas luſtrationes, conceptivaſque, & ſtativas ſupplicationes, diurnas, nocturnas, inducunt, decernunt, atque nudipedalia populo denunciant: ut Regni iſtius Chriſtianiſſimi & Nobiliſſimi, antiquiſſimæ leges, Regius magiſtratus, & ſuprema dignitas abrogentur & aboleantur: ut omnis Politeia, & Oeconomia religionis Chriſtianæ, à tam multis retro ſæculis, ad Chriſti, Apoſtolorum, & omnium Orthodoxorum regulam obſervabiles, ab animis ſimplicium convellantur & evellantur. Totaque Gallica Reſp. per ſummam juris divini, & humani injuriam, evertatur.

* *Falſæ opinionis ſapientiæ.*

tatur. O Impias preces! O deteſtanda vota! * ὦ νόθον εὐσέβειαν (ut verbis mei Philonis conquerar) † ὦ κεκιβδηλευμένην ὁσιότητα, ὦ βωμολόχον θεραπείαν Θεοῦ. O vera ἀπατούρια. O deceptoria celebritas! Suntne quidam adeò nefarie Barbari, ut hæc non exiſtiment, à ſummi & æterni ingenio numinis (ut ſic loquar) eſſe disjuncta? Si iſte ex eorum eſt numero (ut eſt) ſuam rem me ſine agat, ſuoque more propriis affectibus ſe oblectet, dum me non vulneret, lancinet aut laceret? Si quid (ut iterum & tertium id inculcetur) ſuo judicio peccarim (ſcio me hominem eſſe, idque ni ſcirem homo non eſſem, nec mea ita mihi placent, ut ἀναμάρτητα eſſe exiſtimem) modeſte, ut pii & literati ſolent, moneat & ab errore revocet: nunquam cum veritate mihi luctatio erit. Nam quanquam detractores fugio, emendatores non fugio. Sed injurioſa mendacia, quæ maculam meæ inurunt famæ, & conſcientiæ, ferre & tacitus præterire nec volo, nec debeo, nec poſſum. Hoc D. docuit me hieronymus, qui non vult quenquam in ſuſpicione hæreſeos eſſe patientem. Rufinus vero, Chriſti exemplo eſſe quidem glorioſum injurias tolerare, ſed unam hæreſeos notam, qui ferat vel diſſimulet, non eſſe Chriſtianum eſt profeſſus. Verum enimverò, rudis eſt, qui non novit, bona ac mala, inter has factiones, non ſua natura, ſed vocibus ſeditioſorum æſtimari. Non tamen vereor, ne aut mea vitæ modeſtia parum valitura ſit in poſterum; contra falſos, impoſtoris iſtius mendaciſſimi, de me rumores: aut ne etiam ii, qui me non amant, propter meam in Regem piiſſimum Henricum tertium (Regem inquam meum beneficentiſſimum) conſtantiam, non malint mei quàm ſui ſimiles amicos habere. Hortor ergo obtrectatorem hunc laudum mearum, ut diſcat Deum timere, & eum non temnere: Diſcat proximum diligere, & parcat inimicè lædere, linguam ſuam peſſima conſuetudine & perlevi temeritate mobilem, in injurias proclivem

* *O religionem adulterinam.*

† *O fucatam pietatem, ô ſcurrilem & ſceleſtum Dei cultum.*

clivem, sibi occludat, & tanquam dato linguario hac ratione cohibeat. Quando glossalgiæ suæ maledicentissimæ paroxysmus eum lacesset: Antequam injuria & blasphema verba proferat, linguam dentibus undique fortiter demordeat, ex D. Jo. Chrysostomi consilio, melius enim est (inquit eloquentissimus ille sanctus * περὶ ἀρρωστίας καὶ ἰατρῶν) eam nunc sanguinem fundere, quam illa die, [id est, cum apud inferos torquebitur] ad miseri divitis exemplar, impatienti unius aquæ guttulæ desiderio, satisfacere non posse. Præstat itaque illam ad aliquod tempus dolorem fortiter pati, quam assiduo, atque in æternum frigi & torreri. Seriæ igitur meæ monitionis meminerit, antequam incipiat sero pœnitere: utaturque prudentius clamosa sua eloquentia, quam plerique omnes, loquacitatem procacem vocant. Utinam † Ἄλαλα γενέσθω τὰ χείλη τὰ δόλια. Sed tua mihi venia V. A. hominem parumper seorsum à te, sic alloqui liceat: Heus tu: An ne præter æquum in te durum aut asperum existimare poteris? Vide quam te Amice compellatum moneam, ne ullum quod in rem tuam sit, à me tibi claudatur commodum. Si bene notus es iis, qui utrunque tui simulachrum mihi exhibuerunt: Tu certe homo Gallus, Hispanicæ fautor es factionis: & te Iberi mores maxime delectant, attrahunt, eos suspicis, amas, & imitaris: Quod ut tibi faustum felixque sit, atque liberius, jucundiusque iis fruaris: aude hoc egregium facinus, & homine tui simillimo dignum. Hispaniensis fias, & à nobis quibus (ut pote Gallis) male cum Hispanis convenit, abscede: Hispaniam Hispanicamve ditionem pete: atque ibi exprime, & eloquere, in concionibus, vel epularibus tuis colloquiis, contra Hispaniarum Regem, aliquam imaginem factionis & conjurationis ejus, quam contra Regem nostrum Piissimum & Christianissimum (cujus venerabilis facies, augustaque præsentia impio & crudeli parricidio vestro nobis est abrepta) publice & privatim

* *De ægrotatione & medicis.*
† *Muta fiant labia dolosa.*

ſuaſiſti, inculcaſti totiſque tuæ locuteliæ dicacitatis viribus, approbaſti, & perſuaſiſti: adde tua illa furioſa & hæretica Axiomata, contra Chriſti atque Apoſtolorum doctrinam, de Oratione Dominica detruncanda, & ordinationi Dei reſiſtendo: de præpedimento ejus potentiæ objiciendo: de Rege deturbando, Politeia evertenda & cætera tuæ novæ Theologiæ dogmata. Hem homo tam prudens, quam pie, vin' ſcire quæ tibi dona conferentur? Quam magnum illic venalis tua lingua, operæ pretium menſtruum (dicunt enim te ad hoc temporis ſpatium eam locitare) merebit? Confeſtim exauguratus, reſecratus, & ſpectabili ſanctoque illo Sanbenito, cruce rubea (quæ tuo tam profunde infixa eſt pectori) inſignito conveſtitus: lingua præciſa, ad vivicomburii patibulum perduceris. Ubi juſtum æquiſſimumque judicium, vitæ tuæ impiæ, finem, & voci ſeditionum ſeminatrici, perpetuum ſilentium imponet. At Pater doce, Pater delica, quo privilegio, ſub Hiſpanico Imperio, conjuratores contra Regem atque ſeditioſi, ob crimen imminutæ & læſæ Majeſtatis plectuntur & morte mulctantur: Sub Gallico vero, conſpiratores, deſertores, perfidi atque adeo [proh omnis humanitatis ſceleſtiſſimi perditores] Regis ipſius Chriſtianiſſimi, horrendi parricidæ, pietatis ſanctitatiſque titulo decorantur & honeſtantur? Quis unquam νομοθέτης aut juriſconſultus hujus * παρανόμου προνομίας meminit? Quiſve hanc rogavit, aut probavit, te excepto, Miſo Chriſtiane Pſeudo Jeſuita, tuiſque cohæreticis? Qui ſoles Pios Chriſtianos, ſedulos & ſolertes, ſanctæ ſancitæ ab antiquis Politeiæ obſervatores, † ἀποτροπαίους ἡγεῖσθαι, καὶ μὴ πυρὸς, μὴ ὕδατος, μὴ σκέπης αὐτοῖς κοινωνῆσαι: atque tanquam vere ſacro natos, aut immolandos, aut extra fines exigendos, & me tanquam depontanum ſenem deturbandum eſſe, λαρυγγίζοντες, & quanta poteſtis voce contendentes, clamitatis, & ramices rumpitis? Sed cave: Tem-

* *Injuſti privilegii.*

† *Abominandos exiſtimare neque ignem, aquam & tectum cum iis communicare.*

Templariorum ſceleratorum ſi dirus exitus non te monet, te manet tamen Carle, te [inquam] & tui ſimiles, qui impuro illo Noſſa impuriores eſtis. Reſipiſcat ergo tandem tua Paternitas, atque redeat ad Chriſtum, quem te impii tui ſermones abjuraſſe nimis manifeſte comprobant. premit ultio noxas. tunc gravior cum tarda venit. Abſtine ab ea poſthac laniena, quam de Chriſti verbo & nomine, toties feciſti: ne facetus ille diſcipulus tuus, qui Deſpauterii prophetiam, tibi illudens citavit, verum prædixiſſe videatur, quando verſum hunc illius Grammatiſtæ.

Et male ab indoctis laniatum nomen IESU,

auribus tuis occinuit. Fabulæ meminiſti: Tu enim potior eras hujus dramatis perſona: jocumque iſtum, quo tu acri ſale aſperſus es, negare, aut diſſimulare, non audebis, teſtibus id multis affirmantibus, niſi impudentiæ & impietatis, in te ſit libramentum: Imo niſi truncus es, tuos etiam, te ludos facere, non ſine perfrictæ tuæ frontis rubore fateberis. Nunc ad te V. A. revertor. Ridiculæ quidem ſunt picæ, neſcio quæ è caveis ſuis vana & injuria verba præſtrepentes: & cornices chlamydatæ & σπερμολόγοι alieno farcimento ventres collativos refercientes: ſed locuteleias has loquacitantes beſtias, à Magiſtro ventre edoctas nihil moror; Nam ego quid de me ſentiant manum non vorterim: in id tamen eſt incumbendum, ut publicarum tubarum ſeditioſus clangor, homines ad crudelitatem, mutuamque internecionem accendens, & concitans, in ſonos dulciores mitioreſque flectatur: qui concordiam, pacem, tranquillitatem, & pietatem inſtillent animis efferatis. Nam dum homines, mutuo ſibi ſunt offenſioni, odiiſque & inimicitiis operam navant, Divinæ favorem aut auxilium gratiæ, ſperare non debent. Itaque quibus ſerio religionis integritas, & res divinæ ſunt curæ, omnis armorum ſtrepitus, populique factioſus motus fugiendus eſt, & longè à ſimilibus rebus eis ſecedendum. Præcipue verò, eum qui populo verbum Domini annun-

ciat, candido animo, pacata tranquillaque mente, spiritu quieto, & ab omni perturbatæ passionis affectu vacuo, esse decet: atque ab infami adulatione Principum, vanæque illius popularis auræ captatione semotum: neque eos in laude ponendos existimat, qui incitarunt aliquando populi animos ad seditionem: aut qui fortes & claros viros, & bene de Rep. meritos, in invidiam aliquam vocaverunt. Tandem (quod est maximum) ne Christi nomen prætendat dissidiis Principum, prudentissima cautione opus est: Sed aliquando Ecclesiasten nostrum, id est, quæ de Concionatoris officio à nobis conscribuntur, communicabimus, & in publicum si DEUS dederit, exire patiemur. Hoc unum addam V. A. vobis totis viribus omnique conatu enitendum esse, & elaborandum, ut à bonorum virorum contubernio totaque adeò civitate, exputetis, & extrudatis Æolos istos, tempestatum belli civilis auctores, vulgi turbamenta, animorum incendiarios, faces seditionum, Hispanicæ nationis speculatores emissarios, clancularios auscultatores, & insidiosos conspecilliones, circulatores, & circumcelliones, ne sua contagione bonos omnes inficiant. Mussitare enim quosdam inter vos, de Galliarum Imperio transferendo, nescio quid: alios autem de constituenda Democratia; aut ἀναρχίᾳ mutire videbar subaudisse. Sed quid aio mussitare? Quid mutire? Imo vero jam aperte clarigare, Exclamem lubens, quo, quo, Scelesti ruitis? Ergo igitur, &c.

XIII.

XIII.

LIBELLUS SUPPLEX

Reverendi Patris HIERONYMI BAPTISTÆ DE LA NUZA *Provincialis Aragoniæ, Ordinis Prædicatorum* PHILIPPO *II. Hispaniarum Regi datus, die* 22. *Augusti* 1597, *Quo ostendit Jesuitas novitatibus intendentes, causas esse turbarum in Ecclesia Dei existentium.*

SACRA MAJESTAS.

NUntius Apostolicus, qui in vestrâ Matritensi Curiâ degit, ac generales Aragoniæ fidei Quæsitores, ad me nuper Epistolas transmisere: quibus conqueruntur; hujusce Provinciæ Religiosos, summi Pontificis Mandatum, quo nobis circa divinæ gratiæ Auxilia silentium indicitur, nequaquam observare. Eâque de causâ, mihi Sanctitatis suæ nomine præceperunt, ut omnibus Provinciæ meæ Religiosis rursùs inhibeam, ne de divinæ gratiæ Auxiliis ullo prorsus modo in disputationibus, tum publicis, tum privatis, in Concionibus, Lectionibus, seu apertè seu secretò agant; illosque moneam, summo cum illis rigore actum iri, si secùs eos agere contigerit.

Obstupui quidem ad Mandati hujus significationem. Ac licet (servatâ, quæ prædicto Nuntio, & Inquisitoribus debita est obedientiâ) statim illud per universam Provinciam denunciandum curaverim, interminatis

etiam in illius violatores gravissimis pœnis: cum tamen summo Ordinis damno ea nobis injungi putem, ad Majestatis Vestræ Clementiam, qua Religiosis ita piè patrocinatur, confugere, damnaque eo mandato nobis illata demonstrare cogor, ut ei pro sua benignitate modum adhiberi provideat.

Injunxit Provincialis decessor meus, ne in materia divinorum Auxiliorum propositiones ullas Religiosi notarent, damnando alias, cæteras uti fidei dogmata propugnando. Ac licet mandato suo, nullo pacto significarit, hanc fuisse Sanctitatis suæ ejusve Nuntii, aut Generalis Inquisitoris voluntatem, summâ tamen hactenus religione servatum est. Id autem tolerabile quidem fuit. Verùm ne in Cathedris, pulpitis, privatisque disputationibus, aut aliâ quacumque ratione, de divinæ gratiæ Auxiliis agamus, ea sanè res est, quæ nobis citra gravissima incommoda præcipi nusquam potuit.

Sub falsis itaque delationibus injuriam nobis irrogari, sequentibus rationibus reverenter demonstrabo: quas omnes sacra Majestas Vestra perpendi, quæso, jubeat ac ponderari. Cùm enim Provincia nostra, datis licet nobis tot conquerendi occasionibus, ad hanc usque diem justum animi sensum silentio continuerit; nonnullas jam rationes aperiam, quibus ad Majestatis Vestræ patrocinium efflagitandum adigimur.

PRIMA RATIO.

PRima ratio hæc est. Quanquam facta nobis prohibitio legendi de divinæ gratiæ auxiliis, rebusque ad illa spectantibus, facilè admodum atque uno veluti verbo feratur; re ipsa tamen maximam nobis Theologiæ partem interdicit. Tanta enim est hujus amplitudo argumenti, ut graviores, atque ista ætate contra Lutheranos & Calvinistas, in quos ita seriò Tridentinum Concilium egit, magis necessarias difficultates complectatur. De Auxiliis quippe divinis agendum venit, quoties de Justificatione peccatoris, de merito æternæ

æternæ gloriæ, de libero Arbitrio, de Contritione, attritione, pœnitentiâ, de voluntate Dei, ejusque providentiâ, æternâque Prædestinatione, de impletione mandatorum, & observatione legis, de actibus virtutum Theologicarum fidei, spei, & charitatis, atque etiam moralium, dicendum occurrit. Quæ sane amplissimam gravissimamque Theologiæ partem præ se ferunt: de qua propterea ne quid omnino dicamus, consequenter injungitur. Id verò in apertam Scholarum nostrarum eversionem, nec non Studentum ad nos confluentium detrimentum maximum cedit, quos cum excolere atque instituere debeamus, in ea tamen rerum illarum ignoratione dimittemus, quarum scientiam atque notitiam absoluta temporum istorum necessitas exigit.

SECUNDA RATIO.

ALtera summi momenti ratio, ex hac priore deducitur. Nempe ex hoc statuto Professores, Concionatores & Confessarii Ordinis nostri, infinitis propemodum scrupulis agitatum iri; ne fortè summum Pontificem & Ecclesiam offenderint. Cùm enim omnes prædicti tractatus, quibus tota penè Theologia continetur, aliquid de divinæ gratiæ Auxiliis secum ferant, si ita indiscretum de iis quoquo modo agendi interdictum stet, vix fieri poterit, quin mandatum impositum Professores aliquando violent: aut certe in hujus violationis aperto discrimine versabantur. Quippe vix laudati tractatus auditoribus tradi possunt, nisi quidpiam de divina gratia ejusque auxiliis attingatur. Ac propterea licet iis in partibus irrefragabiles Sacræ Theologiæ veritates edoceant, quas ex officio pertractare cogentur, continuo tamen scrupulo tenebuntur, num mandatum impositum violarint; & in latas adversus hujus argumenti tractatores Censuras incurrerint: quòd nonnihil de divinis Auxiliis ex occasione delibarint, à quo abstinere impossibile fuit.

Eodem in discrimine Concionatores & Confessarii versa-

versabuntur. Sacrum enim Evangelium, aut ipsa orationis series sæpissime postulat, ut de divinæ gratiæ auxiliis in Concionibus agant, ut hominem ad divinam gratiam debitè suscipiendam, in sacris pulpitis ac tribunalibus instruant; ut lapidea corda ad divinæ misericordiæ pro sui emollitione petitionem disponant; ut demùm fideles ad secretam illam Ecclesiæ orationem (quæ Dominica 4. post Pentecostem occurrit) recitandam invitent: *Oblationibus nostris, quæsumus Domine, placare susceptis; & ad te nostras etiam rebelles compelle propitius voluntates.* Quæ certè si præstent, gravissimis scrupulis tenebuntur, an injunctum nobis præceptum violarint.

Clariùs & apertiùs hujusce rationis potestas privatis ac familiaribus exemplis innotescit. Doceat, exempli gratiâ, Theologus aliquis doctrinam illam, quam in Apostoli schola didicit Ecclesia Catholica: Nimirum non stare in nobis Prædestinationis nostræ causam: aut certè eam non esse bonum liberi arbitrii usum; cum is à divina gratiâ, ipsius Prædestinationis effectu, omnino pendeat: qua profectò veritate, totius Prædestinationis divinæ tractatio nititur. Illico Professori scrupulus venit, num præceptum violarit. Hac quippe propositione altera continetur: scilicet ex eo liberi arbitrii bono usu, consensus efficaciam à divinâ gratiâ pendere: quod contra recentiores illos Theologos, nunc primùm exortos, communi Ecclesiæ Catholicæ voce prædicatur. Pari etiam ratione, incidat Theologus aliquis in illud Spiritus S. Oraculum, Osee 11. *Perditio tua ex te, Israël; tantummodo ex me auxilium tuum:* Aut in illud Christi Domini dictum, Joannis 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum:* Aut in illud, *Sine me nihil potestis facere: Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite, sic & vos, nisi in me manseritis:* Aut in illud Apostoli ad Philippenses 2. *Deus est qui operatur in vobis & velle & perficere, pro bona voluntate:* Aut in alia hujus generis penè sexcenta: fieri nequaquam poterit, ut Patrum interpretationes referat, nisi bonorum illorum

ope-

operum efficaciam à divinâ gratiâ repetat. Qua in re in latum mandatum offendet.

Idem de Concionatoribus dicendum. Pulpitum ascendat Concionator, proferatque ex locis laudatis aliquem: si eos interpretari velit, non dicam juxta Sanctorum Patrum reconditiorem intelligentiam, sed familiari expositione duntaxat adductâ; idem periculum imminebit. Nusquam poterit aliquem Divi Pauli contextum afferre, qui toties divinorum auxiliorum efficaciam commendat, nisi de liberi Arbitrii infirmitate pariter dicat. Nec dabitur locus Parabolam Evangelicam vineæ interpretandi, èx qua Christus Dominus, attentâ gratiæ suæ efficaciâ, concludit, *Erunt primi novissimi & novissimi primi.* Nullatenus etiam fideles ad petendas à Deo vires poterit adhortari, ut quoties sanctas inspirationes immittit, gratiæ efficacis auxilium addat, ne eas fortè respuat, sed excipiat: sic quippe in latum mandatum impingeret. Nec plebem devotissimas Sanctorum orationes, quibus divinæ gratiæ auxilium petitur, docere licebit. Nec Sancti Francisci humilitatem, qua se mortalium nequissimum futurum fuisse dicebat, nisi divina gratia obsuisset, ad imitationem licebit adducere. Nec demum illud Augustini Lib. 2. Confessionum Cap. 7. usurpare fas erit: *Gratiæ tuæ deputo quæcunque non feci mala.... Omnia mihi dimissa esse fateor; & quæ mea sponte feci mala, & quæ te ducente non feci.* Procul igitur, si hujusce mandati habeatur ratio, à FF. Prædicatorum ore abscedent piissimæ illæ sententiæ, quæ Sanctis Augustino, Anselmo, Bernardo, Bonaventuræ, Catharinæ Senensi, aliisque bene multis in deliciis fuere, & ab iis ad ædificationem nostram scripto commendatæ.

TERTIA RATIO.

Nedum variis scrupulis, erga SS. Dominum nostrum tenebuntur Professores, Studentes, Concionatores, ac Confessarii Ordinis nostri; verùm etiam continuo apud alios timore concutientur. Etenim nostri

ſtri hac in parte adverſarii adeo ſollicitè ac diligenter invigilant, ut nulla miſſâ occaſione, tanquam venatici canes, Profeſſo es noſtros, Studentes, ac Confeſſarios, odorentur; num verbulum aliquod de divinæ gratiæ auxiliis proferant: quò illos è veſtigio, veluti mandatorum Apoſtolicorum violatores traducant. Viros ſibi devotos ad Scholaſticos actus noſtros ſubmittunt, ſubdolis argumentis inſtructos, ut multiplici conſecutionum ſerie Theologos noſtros ad nonnulla de divinis auxiliis dicenda pertrahant. Immò ipſe etiam Societatis Rector, horâ octavâ ſerotinâ, laternam deferens (cæca quippe nox erat) nonnullos Doctores Theologos domum adiit, ut illos ad diſputationem adverſùs noſtros concitaret. Quod quidem, ſi Veſtræ Majeſtati placuerit, certiſſimis teſtimoniis demonſtrabo. Nec abſimili modo, menſe mox elapſo, poſt propugnatas in hocce noſtro Prædicatorum Collegio Valentino Theſes de ſcientia Dei, unde nonnulla, licet eminùs, ad divinæ gratiæ auxilia trahi poſſunt, conſilium domi habuere, habitâ totius diſputationis dictorumque notitiâ: ut ſecum deliberarent, num Religioſum Reſpondentem violati Pontificii mandati accuſare poſſent Videat Veſtra Majeſtas, quo pacto ſolerter & aſtutè ſe gerant, quâve ratione eorum adverſùm nos accuſationes declinare poterimus: cum & adeo indiſcretum ſit mandatum, & ii in ſcrutandis ſermonibus noſtris adeo ſollicitè vigilent tantaque demum calumnias nobis ſtruendi materia ſuppetat. In metu itaque ſemper erunt Profeſſores, Concionatores, ac Diſcipuli, num illos in judicium vocatura ſit Inquiſitio; num injuriam patietur aliquam Ordo noſter; num ſeverâ animadverſio alicui noſtrûm impendeat. Quod certè perinde eſt, ac ſi nobis Sacræ Theologiæ, Doctrinæque Evangelicæ & Eccleſiaſticæ profeſſio interdicatur.

QUARTA RATIO.

QUarta ratio, quâ nos eo Mandato gravatos contendimus, magni etiam momenti videtur, Quia videlicet

delicet nos pacificâ possessione, in qua quisque servandus est, dejicit. Nota certè est communis agendi ratio, naturali jure asserta, atque ubivis gentium comprobata: Ubi quis pacificâ ac sæculari possessione alicujus rei fruitur, si alter in jus veniat, qui id suum esse velit, non illico propterea dimittitur. Omni quippe jure, Melior est conditio possidentis, quàm recentioris præsumentis. Nos autem ab annis ampliùs trecentis doctrinam S. Thomæ profitemur, eamque repugnante nemine legimus in Scholis, universâ etiam Ecclesiâ comprobante, & plaudentibus Academiis. Speciatim verò imperturbatâ possessione fruimur, ea publicè docendi, quæ de divinæ gratiæ auxiliis à Sanctissimo Doctore suscepimus. Assurgunt jam nunc, qui de novâ sibi doctrinâ præsumunt, nobisque Scholas & ora præcludi volunt. Numquid pacificæ nostræ possessioni infertur injuria, cùm nulla ejus, majorisque conditionis habita ratione, in nullo superiores, immò potiùs inferiores habeamur?

Rem clariùs aperio. Aut ea in parte sana est S. Thomæ doctrina, vel mala. Nemo certè eam dixerit malam: quippe tota ab Urbano V. quem nonnulli ex errore sextum appellant, uti vera & Catholica; à Joanne XXII. uti miraculis plena, commendata est. Innocentius autem hujus nominis VI. illius impugnatores de veritate suspectos pronunciavit. Ac demum Pius V. unanimi Cardinalium assensu, veteres ac recentes hæreses hujus ope profligatas asseruit. Idque jam inde compertum habemus, quòd in omnibus ab ejus morte celebratis Conciliis generalibus, ac specialiter in Florentino, Lateranensi, ac Tridentino doctrina ipsiùs usurpata sit; multaque ex illa fragmenta de verbo fuerint deflorata. Nec id mirum, cum & Christus illam semel atque iterùm commendaverit; eamque Virgo Deipara Sancto Doctori conspicua comprobaverit, uti gravissimorum Scriptorum fide liquet. Si igitur doctrina hæc bona est, quorsùm illam tueri ac prædicare prohibemur, quibus defensionis ejus jus speciali titulo est assertum? Tametsi enim id in uniuscujusque officio

po-

positum videatur, propterea quòd Sanctorum Patrum doctrina sit, & ab Ecclesia vulgò suscepta; singulari tamen Ordinis nostri lege tenemur, in hujus defensionem assurgere, ad ultimum usque spiritum. Qua itaque ratione nobis injungitur; ne ad illius defensionem respondeamus; hocce potissimum tempore, quo propter damnum Scholis nostris illatum, deturbatamque possessionem nostram, ita sollicitè adversarii nostri omnia movent, tentant, adnituntur, ut ad eam evertendam collatis consiliis conspirasse videantur.

Licet porro Patribus Societatis à S. Ignatio jussum sit, quarta Constitutionum parte, Capite 14. Ut in Theologia Scholastica doctrinam D. Thomæ sequantur: jam tamen satis superque demonstrarunt, quàm ardenti studio, ad eam potiùs delendam intendant. Quod quidem, tum novis in dies vulgatis opinionibus, tum inhonestis dicteriis, tum libris adversùs ejus doctrinam prælo datis, apertè conspicitur. Næ, quæso, rem ludicram, quòd speciosum D. Thomæ Interpretis titulum nonnulli eorum arripiant. Licet enim in ipso librorum limine, illum firmam Ecclesiæ Columnam, Scholasticæ Theologiæ Solem, Epitomen veritatis & sapientiæ, inexpugnabilem fidei Arcem appellent; postmodum tamen quasi illos tot elogiorum pœniteat, ejusdem doctrinam oppugnant: hancque ipsam occasionem arripiunt, ut nedum sese cum illo inhonestè conferant, sed & in eum ambitiosiùs attollant. Id in Molinâ hujusce Comœdiæ actore videre est: qui arrepto D. Thomæ Interpretis nomine, præmissisque magnificis illis Angelicæ doctrinæ titulis, in illam subinde adeo petulanter insurgit, dubitari ut meritò possit, an in Augustinum Pelagius impudentiùs declamarit. Postquam enim ultro fassus est, illius de divina gratia doctrinam communem esse Sanctorum sensum, illicò eam adeo falsam esse subjungit ut inferri ex illa possit, Deum sævum, ferum, ac crudelem futurum. Ac demum concludit, ex S. Thomæ aliorumque Doctorum sententiâ blasphemas opiniones necessariò consequi: sic ut nulla ratione capiam, quo pacto illa in Sanctissimum

Tr-

Præceptorem, seu veriùs in universos Ecclesiæ Catholicæ Doctores convitia sustineri quadamtenus possint. Propterea de Patribus Societatis dicendum venit, quod de Florentinis, sibi reverâ quidem adversariis, verbis verò sibi blandientibus dicere solebat Joannes XXII. illos Christi satellitibus jure esse conferendos, qui illum dato Regis titulo colere videbantur, sed impactis alapis illudebant.

Cæterùm ne, quæso, putet Vestra Majestas, eos præsumtionem illam lentè ac placidè promovere. Etsi enim de divinæ gratiæ auxiliis silere videantur; id nihilominus minimè præstant; quin potiùs opiniones suas, datis undequaque quaternionibus, disseminant: Lectores, ut eas in Scholis edoceant, discipulos ut illos ebibant, irrequieta sollicitudine stimulant: remque se maximam consecutos existimant, si eos à D. Thomæ doctrina, uti minùs securâ, minusve Catholicâ (Ecclesiæ licet judicio repugnante) deterruerint. Præterea plurimos sibi in Scholis devinciunt & obstringunt: quia omnes ea opinione solerter inficiunt, nimiùm ipsorum ope, quidquid libuerit facile obtineri; à Clericis Beneficia Ecclesiastica, à Jurisperitis Clientes, à Studentibus Sacros Ordines, à Doctoribus publicas Cathedras, ab omnibus denique vitæ commoda: eaque arte suas per vim novitates promovent.

Sic cùm non ita pridem in Academia Valentina gradus adipisceretur Doctor aliquis, qui eorum novitates propugnabat; illuc Jesuitæ instar ingruentium imbrium confluxerunt, Autoritatem Respondenti additur: illorumque unus assidenti sibi Clerico perillustri inquit: *Noverit Dominatio vestra, virum hunc plurimâ eruditione pollere, & Cathedram quantocitiùs occupaturum, ut veteranam hujusce scholæ doctrinam eliminet.* Jam tunc Cathedram ipsi certò spondebat ille, quòd eorum nutu ac voluntate conferri soleat: solidamque & antiquam doctrinam, ab Ecclesia hactenus probatam & usurpatam, veteranam contemtiùs appellabat. Ex quo profectò, quid machinentur ii, quidve tentent, apertè colligitur; quantaque necessitas urgeat, ut doctrinam

adeo

adeo sanctam, tot titulis propugnandam, ab oblivione vindicemus.

QUINTA RATIO.

Quinta Ratio in Superiorum confirmationem, ex perpetuâ universalis Ecclesiæ consuetudine petitur. Quæ adeo diligenter intendit, ne novæ doctrinæ prodeant, easque ex ipso solo novitatis titulo suspectas habet: infinitis propemodùm Scripturæ Sacræ Oraculis nixa, potissimùm verò Apostoli dicto, 1. ad Timotheum Capite ultimo: *O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates, & oppositiones falsi nominis scientiæ.* Quocirca plurima ac planè divina, in rem nostram habet Vincentius Lirinensis, in aureo Libello contra profanas hæreticorum novitates. Unde novam doctrinam inducentibus, silentium imponere consuevit Ecclesia; præsertim si cum receptis ab antiquo fidei dogmatibus contendant, donec de subductæ doctrinæ novitate planè constet non secus ac civitates pestilentiæ suspicione laborantes, neminem advenam nisi diu præpurgatum, aut probatâ diligenter sanitatis fide, intùs admittunt: notos autem cives, utpotè minimè suspectos, nullo præmisso viarum examine, sponte recipiunt. Sic Ecclesia militans, perpetuo hæresis, corporea lue deterioris, metu agitata, adjacentes plagas, uti perversarum doctrinarum peste infectas circumspicit: doctrinasque recens inductas, non ante admittit, quàm diligenter explorarit, an cum recepta Sanctorum Patrum Traditione conveniant. Verùm doctrinam antiquam, in Conciliis approbatam, prædicatam in pulpitis, à Patribus traditam, à fidelibus exceptam, nullo examinis onere præmisso in sacra pulpita & Academias admittit. Talis est S. Thomæ doctrina de divinæ gratiæ Auxiliis, ab universis hactenus excepta, nec alios nisi Pelagium, Cœlestium, Julianum, cæterosque hujus sortis hæreticos, adversarios experta: contra quorum pestifera dogmata mirum quantum Ecclesiæ suæ providerit Deus. Qua etenim die Pelagius libe-

liberi arbitrii contra divinæ gratiæ efficaciam superbus elator, in Angliæ natus est; ea ipsâ Augustinus divinæ gratiæ supra liberi Arbitrii infirmitatem potentissimus Vindex, in Africâ lucem aspexit.

Quibus profectò constitutis manifestum est, nobis hujusce doctrinæ publicam professionem interdici, aut silentium imperari non posse: eos autem qui hac in parte novitates inducunt, in judicium justò vocari debere, eorum libros interdici, ora obstrui; atque interim seriò perpendi, num eas ex infectâ falsis principiis regione, an è sana Theologia derivarint: num è Sanctorum Patrum monumentis, an è lucubrationibus hæreticorum obtinuerint: num demum eos divinæ gratiæ magnificandæ zelo, an humanæ captandæ gloriæ stultâ libidine venditarint? Observat siquidem Sanctus Hieronymus, nonnullos eo fine novas opiniones cudere: quod sanè de Patribus istis non immeritò creditur. Quippe cùm ante Mandatum istud emissum, Moliniana de divina gratia dogmata, illorum nonnemo defenderet, objicienti cuipiam Theologo, frustra Augustinum cæterosque Sanctos ingenia sua torsisse, in divinæ gratiæ Mysteriis detegendis, si vera supponerentur Molinæ figmenta, respondit Jesuita disputationis Præses: *Gratias quàm maximas Molinæ referendas esse, qui ea ingenii acumine penetrarit, ac revelarit, quæ antea nemo penetrasset ac revelasset.* Quod cum præsens ipse audirem, Ecclesiæ hujusmodi propudia sustinentis tolerantiam obstupui.

SEXTA RATIO.

Sexta Ratio est, quod periculosus, & Ecclesiæ usibus planè repugnans inducatur agendi modus. Ad hanc usque diem permultæ, eæque graves, inter S. Thomæ, Scoti, Durandi, Ochami, Henrici de Gandavo Discipulos, disputationes emersere: illorum tamen nemini venit in mentem, ut adversæ parti, disputandi facultatem ab Apostolica Sede aut à Sacra Inquisitione interdici postularet; sed suam quisque sententiam disputatione

tione promovit, donec quæ verior esset, Ecclesia definiret.

Primi ea servandi silentii mandata Patres Societatis invexere, quia sibi ab aliis contradici ægerrimè ferunt. Ac licet tenuiori judicio polleam, multum in ea agendi ratione prospicio, quibus faxit Deus ut remedii detur locus, quo tempore afferri tentabitur. Nonnulla dicam obiter quæ sciri ab aliis expedit.

Primum est, Patres Societatis, Ecclesiæ Catholicæ, illiusque Capitis Romani Pontificis judicium, tanquam ultimam rerum credendarum regulam non excipere, sed Societatis ipsius ejusdemque Doctorum definitionem. Absit ut in hoc ariolari velim. Legantur, si lubet, eorum Constitutiones, 3. parte Cap. 1. litterâ O, ubi licet cautum sit, ne novas opiniones admittant, continuò tamen additur: *Si quis aliquid sentiret, quod discreparet ab eo quod Ecclesia & ejus Doctores communiter sentiunt, suum sensum definitioni ipsius Societatis debet subjicere.* Digna sanè verba, quæ unicuique Doctori Catholico stuporem inferant! Pariter in glossa Capite 1. partis 8. earundem Constitutionum, iis qui recens studia consummarunt seriò præcipitur, ut se opinionibus in Societate communiter receptis accommodent. At non illos ad communes Ecclesiæ Catholicæ ejusve doctorum sententias auscultandas mittunt.

Alterum est, Patres Societatis, novas quotidie doctrinas & opiniones obtrudere, quas brevi tempore plurimas & gravissimas fuisse prospiciet quisquis attenderit. Hìc illorum unus thesibus publicis defendit, Mulieres suscipiendis Ordinibus saltem minoribus idoneas esse. Alter, in Trinitate tres personas propriè emanare. Alter, aquam Calici infusam, vino licet non immixtam, consecrari, & in Sanguinem Christi converti. Eorum nonnulli docuere, Extremam unctionem, Japoniis Mulieribus conferendam non esse, quòd nimis sint verecundæ: cum tamen illorum unus, collatum hoc idem Sacramentum Beatissimæ Virgini scripserit; quasi ea Japoniis Mulieribus minùs verecunda esset.

esset. Alius publicis thesibus inscripsit, Præceptum fraternæ Correctionis, vulgò inter Religiosos minimè servandum, repugnante licet S. Augustini Regulâ, ab Ecclesia comprobatâ. Alter scripto tradidit, Sanctorum Imagines cultu à S. Thomæ tradito coli non posse: cùm tamen eam S. Thomæ sententiam Ecclesia ipsa definierit. Alii in pulpitis perinde ac in Scholis periculosissimas opiniones disseminarunt de Confessione generali sub certis conditionibus faciendâ. Alii ex suggestu docuere Confessionem & absolutionem per litteras fieri posse. Alii in hacce Cathedrali Ecclesiâ prædicarunt, non esse pro universali Ecclesia orandum, quòd videlicet illa falli non possit; Deumque specialiorem de peccatore, quàm de petra, providentiam non habere. Quæ omnia si seriò perpendantur, perspicuum fiet, synodos olim, ad errores minoris momenti proscribendos convenisse; Theologosque Societatis novitates in omnibus penè tentasse, eum imitatos, qui ut vulgari fertur adagio, experiri voluit, an Ecclesiæ dentes eximere posset.

Tertium est; quòd cum ita fingendis novitatibus intendant Jesuitæ, adeo tamen ægrè ferunt sibi ab aliis contradici, ut Principum Ecclesiasticorum ac secularium aulas clamoribus impleant: & pia (quod mirandum magis) sibi adversantium studia, quasi suscitata scandala criminentur. Novam profectò, sed illis interim familiarem industriam! Statim atque Religiosus aliquis Ordinis nostri nonnulla docet, contra quæ ipsi vel dixêre vel docuere; tametsi nudè propugnatâ veritate, illos nullo pacto indigitarit; statim devotorum suorum ac devotarum domos circumeunt; id sui occasione factum conqueruntur; nosque ipsis implacabile bellum inferre, pacem perturbare, Apostolica mandata pessumdare, oblaterant. Multa hâc de causa sinistrè expostulant, quibus & populum commovent, & suis partibus addicunt; sic ut è re Catholica Superiores existiment, novis nos pro bono pacis præceptis onerare. Hæc ergò si feratur agendi ratio, nedum cæterorum, uti moliuntur, Scholas occludent, libros præpedient;

 sed

sed & crescentibus in dies novitatibus, & interdictâ confutandi veniâ, quidquid demum sanæ doctrinæ est, eliminabunt. Ac si semel contra debitam summo Pontifici, Regibus, Episcopis, Inquisitoribus obedientiam, notent aliqua, eo etiam suscitandi scandali prætextu, ad præcludenda sibi adversantibus ora mandata rogabunt, & obtinebunt. Quibus propterea sacrum illud Eliæ ad Regem Achab responsum, accommodari meritò potest: dum dicenti Regi, *Tune es ille, qui conturbas Israël?* Respondit Propheta, *Non ego turbavi Israël, sed tu & domus Patris tui, qui dereliquistis mandata Domini, & secuti estis Baalim.* 3. *Reg.* 18.

Compertum omnibus est, tandiu in Hispania pacem esse servatam inter Religiosos Ordines, quandiu divinorum auxiliorum illorumque efficaciæ doctrina, juxta S. Augustini & Thomæ principia, tradita fuit: multaque Hispanos hujus doctrinæ Vindices, à Deo beneficia fuisse consecutos. Verùm ex quo tempore Ludovicus Molina, ejusque gregales, fanaticos propriæ vertiginis partus Patrum sententiæ prætulerunt, Scholæ depravatæ sunt, mutuisque diffidiis, ut aliàs Gibellinorum ætate, Hispania jactata est.

Et certè, quis æquo animo ferat, quæ à Patribus illis continuò proferuntur; illos scilicet scandala excitare, qui eorum novitatibus contradicunt? Siquidem ab institutione Ordinum SS. Dominici & Francisci, contrariæ inter utriusque Instituti viros opiniones extitere; nec tamen eorum aliquis partem alteram excitati scandali accusavit: sed cum opinionum repugnantiâ summa stetit animorum conjunctio. Idem de cæteris Ordinibus, ac ipsis etiam Sanctissimis antiquæ Ecclesiæ Patribus Augustino & Hieronymo dicendum venit. At quis Patres Societatis ea uti arte miretur, si injectâ suis adversariis, suscitati scandali accusatione, res suas feliciter promoveant, & pro votis obtineant?

Cæterùm quæ nunc inde futura mala prospicio, prospexit etiam Illustrissimus Episcopus Canariensis, Melchior Cano, cujus verba refero, ex Epistolâ data ad

op-

optimum Patrem Regla, Ordinis S. Augustini, Carolo V. Imperatori à Confessionibus, ubi sic scribit: *Utinam & mihi, quod olim Cassandræ, non accidat: cui non est data fides, donec Troja incendio periisset. Si quo pede cœperunt Patres Societatis, pergere permittantur, faxit Deus, ne tempus tandem adveniat, quo Reges obsistere eis velint, nec possint.* Nihil miror hæc ab eo dicta: quippe unus ex præcipuis viris, qui inter ipsos hac in patria floruere, (dum visitationem Societatis, Autoritate Majestatis vestræ, ab Illustrissimo Episcopo Manriques obeundam, atque ab illo vehementer optatam, averterunt) cuidam è nostris dolore tactus ac gemebundus ait: *Effecerunt jam Patres nostri, ne Illustrissimus Episcopus apud nos visitationem obiret. Contra ipsam etiam Ecclesiam Dei, Societas prævalere tentabit, & adnitetur.*

SEPTIMA RATIO.

SEptima Ratio est, quòd Mandatum hoc, perpetuum Societatem inter & Ordinem nostrum rixarum seminarium sit. Tantâ enim proprii honoris invidiâ tanguntur, ut in eos viribus omnibus adnitantur, qui ipsis non adulantur, aut illorum consiliis obsistunt. Sic ob id unum, quòd F. Hieronymus, Ordinis Sancti Augustini, non eo, in libris suis de Societate, decore alicubi scripserit ad illorum voluntatem; non antea quievêre, quàm folium illud expungi fecerint. Idem, immò quid pejus, in Patrem Madariagam Carthusianum moverunt; quòd in S. Brunonis Vitâ, serenissimo Principi Domino nostro dicatâ, dixisset, Patres Societatis, ad Carthusiensem Ordinem transvolare posse. Quin etiam Barcinone, cùm ea contra se dicta suspicarentur, quæ P. M. Medina in Summâ suâ de Confessione generali & complicibus asseruerat; hæc privatâ autoritate, quasi Inquisitorum jure pollerent, sustulerunt, dum secundis typis mandata est. quæ res gravissimæ adversus illos expostulationi materiam subministravit. Implacabiles itaque querimonias contra Pro-

 fesso.

fessores & Concionatores nostros quotidie deferent. Nunc Professorem, tunc Concionatorem, de emisso circa divinæ gratiæ auxilia verbulo accusabunt. Nullus demum illis criminationum finis erit: nobisque illatarum injuriarum, de quibus postea dicam, sensus nunquam deficiet.

Addam præterea, Mandatum hoc perpetuæ nobis in Jesuitas amaritudinis ansam daturum. Quoties enim de divinis Auxiliis agendi data occasione, se præditos sentient Professores ac Concionatores nostri, toties ipsis injuriæ, ut putant, à Jesuitis illatæ memoria recurret, tantóque graviùs, quantò cæteros seu Clericos seu Religiosos, ea de re liberiùs tractantes, ac Societatis causam agentes animadvertent. Illos enim ubique gentium suas in partes pertrahere adnituntur; hac præsertim ætate, qua silentibus nobis, eorumque gregalibus palàm loquentibus triumphum agunt.

Id autem diu perseveraturum existimo. Quia omni conatu contendunt, ut controversia ista nunquam definiatur, & à Sacra Inquisitione non declaretur, quid sit ea in parte tenendum. Sciunt etenim Thomistarum doctrinam, utpote Augustinianam & ex pluribus Scripturæ Sacræ locis petitam, (quibus divinorum Auxiliorum efficacia ad singulos actus bonos commendatur) damnationis periculo minimè subesse: nec tanquam hæreticam, vel suspectam, vel malesonantem, proscribi ullomodo posse: Molinianam verò iis omnibus titulis, aut certè illorum aliquo afficiendam suspicantur, si ad definitivam sententiam veniretur. Verenturque ne pœnis addicatur Autor, tum ob turbas in Hispania excitatas, tum ob contemtam petulanter SS. Augustini & Thomæ autoritatem; tum potissimùm ob susceptum in aliquibus Pelagianorum & Lutheranorum patrocinium, dum videlicet Augustinum contra Pelagium, recentiores verò Theologos contra Lutheranos, duriùs egisse contendit. Propterea causam illam non secretò sopiendam, nec benigna & occultâ animadversione componendam præsentiunt: sicut ob propugnatas Valentiæ Theses, quibus pertinaciter asseruerunt, tres

San-

Sanctissimæ Trinitatis Personas propriè emanare. Tunc enim adeo occulta animadversione castigati fuere, ut perpaucis innotuerit, obstupente meritissimo istius urbis Præsule, cui publicus error publicâ retractatione luendus videbatur.

OCTAVA RATIO.

Octava ratio est, quòd jam aliter nobiscum agatur, quàm ab ipso Ordinis exordio actum sit. Accepta à Sanctissimo Parente nostro Dominico obsequia, ad sanæ doctrinæ defensionem, adeò grata habuit Ecclesia, ut in grati animi significationem summi Pontifices & Antistites plurima Ordini nostro beneficia, ab ipsâ sui institutione rependerint. Infinitos propemodum Albigenses, tum disputatione tum prædicatione, tum impleto per S. Dominicum Inquisitionis officio, profligavit Ordo. Subinde, agente ac promovente S. Petro Martyre, recentes Manichæos, in universâ Longobardia grassantes fudit. Postmodùm Sabatharios, urgente S. Raymundo de Pennafort in Catalonia, debellavit. Tum Alberti Magni & S. Thomæ Aquinatis gloriosis laboribus Guillelmum à S. Amore ejusque gregales, nec non hæreticos flagellantes exagitavit. Innumeros subinde Begardos, Beguinas & Fraticellos, toto Orbe dominantes, variorum Inquisitorum industriâ, exilio, igne damnavit. Demum Religiosissimi Patris Bartholomæi, ejusque sociorum zelo, integram hæreticorum regionem in Armenia vocavit ad fidem, teste summo Pontifice Innocentio VI. Hæc primo instituti Ordinis seculo FF. Prædicatores gloriosè præstiterunt. Nec minora deinceps, ad hæc usque tempora ab ipsis gesta demonstrare facile esset. Quibus permotus Philippus Bergomensis Augustiniensis, Prædicatorum Ordinem fluvio Tigris magno impetu profluenti comparavit; quòd videlicet adversùs hæreticos, perversàque dogmata, summo semper impetu decertarit.

Jam verò dicant, amabo, hujus Ordinis obtrectatores, quas hæreticorum sectas confutarint, quæ obse-

quia Ecclesiæ insignia præstiterint? Quod hactenus præstitit Ordo Prædicatorum, deinceps opitulante Dei gratiâ, ejusque faventibus efficacibus auxiliis, uti benè speramus, præstare non desinet. At certè venerabilis Mater Theresia à Jesu, varias inter Revelationes, quibus à Deo donata est, vidit aliquando FF. Prædicatores evaginato gladio plurimam hominum multitudinem interficientes: ipsique cœlitùs significatum est, eo symbolo stragem adumbrari, quam adversùs hæreses illaturi erant: sicut refert Ribera Societatis Jesu.

Nec exigua, favente Deo, Hispaniæ beneficia contulit idem Ordo. Non hìc retulerim, serenissimis Regibus, seu bello, seu pace obsequia præstita: Non illa memorem, quæ ad fovendam in Scholis & Academiis sanam doctrinam exhibuit. Ea obiter indigitare sufficiet, quæ relata probataque sunt, in causâ solennis Canonizationis S. Raymundi de Pennafort, qui paulò post S. Dominici obitum Inquisitionem in Hispaniam invexit; unde integritas fidei servata est. S. Vincentius Ferrerius, viginti primùm, tum octo Judæorum millia vocavit ad fidem: ac demum, promovente servo Dei Joanne de Turre-cremata, infiniti propemodum ejecti sunt. Quod tanto Hispaniæ emolumento fuit, ut quæcunque accusatores nostri hactenus egere, cum eo conferri minimè possint. Qua igitur ratione, ita durè cum iis agitur, qui tantâ fide, sua Ecclesiæ obsequia devoverunt? Quo jure iis ora præcludentur, qui ea tanto Ecclesiæ & Regni bono aperuere? Quo demum titulo tot obsequiis nota probataque Ecclesiæ famula, cum alterâ recens admissâ æquali sorte conferetur? Per hæc igitur obsequia Majestatem Vestram supplex obsecro, ut hancce meam Supplicationem seriò perpendi jubeat. Quieti enim ac paci provisum iri benè spero, si quæ mox dicturus sum, attentiùs ponderentur: omnes quippe æmulorum nostrorum criminationes cumulatissimè diluunt.

Qua

Querimonia Patrum Societatis adversus Fratres nostros.

CUm mecum seriò cogitarem, quid Superiores nostros adeo adversùm nos commovere potuisset, ex eorum tandem transmissis Epistolis apertè novi, id ex Patrum Societatis criminationibus ortum ducere. Quæ licet re ipsâ futiles sint atque sinistræ, ita tamen ab illis larvatè obductæ sunt, ut Superiorum fidem extorserint, eosque ad mandata nobis quasi inobedientibus imponenda, in dies adduxerint. Et quidem id negligentiæ nostræ debitum fuit: siquidem nedum illatas nobis frequentes injurias silentio tegimus, verùm nec iis quidquam reponimus, quæ adversùm nos maximo damno criminantur. De his etsi longus mihi sermo esse posset, nonnulla saltem breviter dicam, ne officio omninò desim: Vestræque Majestati sincero corde testabor illos ipsos eas nobis injurias intulisse, quas sibi ipsis à nobis illatas conqueruntur: nosque iis in capitibus læsos esse, quibus se lædi criminantur; solitoque adagio hìc locum esse: Qui plus furatur, plus clamitat, & qui graviùs peccat, altius queritur.

In primis coram Majestate Vestra, aut certè coram Inquisitoribus Generalibus, & Nuntio Apostolico, de hujusce Provinciæ inobedientiâ expostularunt; quòd in isto Valentino Ordinis Prædicatorum Collegio, Theses publicè propugnatæ sint, contra doctrinam Ludovici Molinæ, de interdictis divinæ gratiæ quæstionibus, die 27. Aprilis, Præside R. P. Hieronymo de Gamarra. Hujusque prætensi delicti gravitatem auxerunt adeò, ut R. P. Generalis noster, urgentibus prædictis Inquisitoribus & Nuntio Apostolico, post probatam licet per plures menses pronam nostram erga Præpositos obedientiam, mihi geminatis litteris distinctè præceperint, ut facti reos ad cæterorum exemplum severissimè castigarem. Equidem si talis esset falsitas ista & machinatio, ut aliquo veritatis colore duci posset, non mirater admodùm illos criminationem hujusmodi detulisse,

Theses proferendo, Præsidem designando, notando diem: at ille ipse, qui contra nos ita clanculùm expostulavit, evidenter ostendit, id non historiæ, sed fabulæ & machinationis loco habendum esse. Non enim Theses illæ apud nos propugnatæ sunt, aut hujus nominis Religiosum hìc novimus: paratusque sum extrema quæque ferre supplicia, si talis apud nos Religiosus exstet, aut si in hacce Provincia nostra, hujusmodi Theses habitæ sint. Nullatenus capio, quo pacto ita audaciter expostulationem adeò apertè falsam deferre potuerint; nisi quòd nos, etiam à Superioribus durè exceptos, silentium servaturos existimarint: sicut re ipsâ servavimus hactenus. Si verò se in ea accusatione deceptos fateantur, easque Theses non in ista Provincia, sed alibi habitas dicant; hinc innotescet, quàm enormiter ac cæca fronte nos onerent, ut culpam in nos transferant; quàmque res ultra modum augeant, ut nos putidis imposturis, Superioribus nostris odiosos faciant.

Nec verò ea falsis nos expostulationibus infamandi ars apud illos nova est, sed antiqua admodùm, & annis elapsis usurpata. Dum ad Visitationem simul cum quodam Inquisitore pergeret P. M. Petrus Blascho, Inquisitionis Edictum in Insula Cretensi publicaturus, necessarium duxisset, acceptâ occasione, nonnulla de Confessionibus generalibus, in concionibus habere: illicò Patres Societatis eundem ipsum Inquisitorem talibus adversùs illum accusationibus convenerunt, ut (sicut ipsemet fassus est) nisi Concioni præsens ipse fuisset, prædictum Patrem in gravissimum periculum conjecissent, adeò sinistrè ac diversè dicta ejus exposuerant. Apposuerat non ita pridem in Thesibus suis R. Pater Præsentatus Didacus Mas propositionem aliquam, apud Theologos receptissimam, de Autoritate summi Pontificis, ad Leges pro privatis Ecclesiis aut Religionibus ferendas: continuò Thesim illam suis Constitutionibus repugnantem existimarunt Jesuitæ; unde Inquisitorem circumvenientes, propositionem fidei repugnantem à prædicto Patre Thesibus inscriptam fuisse

con-

conquesti sunt ; rogaruntque ne illas publicè defendi sineret. Rem ita versutè exposuerunt, ut illum re ipsâ Inquisitor accersiri jusserit. Comparuit ille thesium suarum rationem redditurus , aperuitque quàm falsò rem accusatores exposuissent. Vetuit Inquisitor , ne ullo pacto delatam propositionem expungere, sed illam cum cæteris publicè defenderet. Idem aliis vicibus accidit ; nec dissimili arte silentibus nobis manifestas injurias intulerunt.

Conqueruntur secundò , & quidem apud plurimos Superiores (quemadmodum ex transmissis ipsorum Epistolis accepi) adversùm eundem Patrem Didacum Mas, Universitatis Valentinæ Professorem , & hujusce Conventus filium ; quòd publicè & magno cum scandalo de divinæ gratiæ auxiliis legerit : eumque uti excommunicatum , ob violata Pontificia mandata, hic apud devotos suos passim traducunt. Qua in re gravissimam nobis injuriam irrogant. Nulli enim hujusce Provinciæ Religioso , Sedis Apostolicæ aut S. Officii nomine, significatum fuerat Mandatum aliquod , antequam ipse, susceptis Arragoniæ Inquisitorum Epistolis, mense Julio mox elapso significaverim. Equidem P. M. Joannes Vincentius Provincialis Decessor meus, privato dumtaxat nomine prohibuerat ; ne propositiones ullas de divinæ gratiæ Auxiliis aliquâ Censurâ afficeremus : nequaquam tamen vetuit , ne hoc de argumento in Cathedris aut pulpitis privatim aut publicè tractaretur : quod summa religione servatum est. Immò , licet Constitutionum nostrarum præscripto Provincialium Mandata post consummatum officium ligare desinant, illud nihilo seciùs perinde servatum fuit , ac si Provincialatum suum minimè consummasset. Quo itaque jure eos ut inobedientes accusant , quibus Mandata non innotuerant , dicente Apostolo , *Ubi non est lex , nec prævaricatio ?* Quo etenim tempore de divina gratia legit P. Didacus Mas , nihil de legendi interdicto noverat , nec illud prælectionum suarum argumentum propriâ sponte selegerat , sed jubente Academiæ Rectore, Quo autem loco agit S. Thomas de gratiæ ne-

necessitate, ejus dumtaxat mentem nudè ac simpliciter aperuit, Molinâ aut quocumque Societatis Autore perinde insalutatis, ac si nunquam in vivis exstitissent. Tantumque abest, ut scandalum excitarit, quin potiùs supra trecentos Discipulos Auditores habuit, Jesuitis admodùm dolentibus, quòd illorum Professor vix decem aut duodecim haberet. Viderint itaque qui prædictum Patrem adeò indecorè velut excommunicatum infamant, nosque omnes ut inobedientes accusant, quantùm probatione deficiant, & ad famam resarciendam teneantur.

Tertiò, gravari se conqueruntur Patres Societatis à Patribus nostris Majoricensibus, quos simul cum Minorum Provinciali propositionem aliquam de divinâ gratiâ, à quodam Franciscano Professore Thesibus inscribi curasse ajunt. Id nonnullis circumstantiis auxerunt, quas nequidem possibiles existimaverim: Fratresque nostros, ob id potissimùm reos agunt, quòd jam tunc Interdictum emissum esset. At ex iis quæ supra, occasione alterius injuriæ dicta sunt, liquet nullam eis re ipsa illatam esse: cum Majoricæ nullum unquam ea in re Provincialis Mandatum exstiterit, multò minùs Apostolicæ Sedis. Addam quæ proprio ipse experimento hac in parte novi, ac etiam gessi. Dum Bilbili ante Natalem Domini versarer, invisit me Societatis Provincialis, ac de Fratribus nostris Majoricensibus conquestus est. Respondi, permolestum mihi esse, quòd Societatem offendissent; me tamen illos innocuos existimare, ob ignorantiam Mandati Decessoris mei, quo ab omni Conclusionum aut Propositionum censurâ temperandum injunxerat; cæterùm ipsi satis notum esse affectum meum, quo Societati ad integram satisfactionem gratificari vellem. Id à me sincero animo dictum excipere meritò poterat; cùm satis universa Societas norit, quæ sibi præstitissem officia, quantâque humanitate me gessissem, ut omnes offensionis occasiones averterem, potissimùm anno elapso, in Capitulo Generali in ista domo celebrato. Cùm enim juxta Ordinis morem, è Provincia Lusitaniæ Theses publicas defen-

defensurus accessisset aliquis, in quibus nonnihil de divinæ gratiæ Auxiliis habebatur; significantibus Patribus Societatis, id Nuntio Apostolico minimè probatum iri, seque illud injuriæ loco habituros; effeci ne de ea Conclusione tractaretur; tametsi id ægrè ferrent nonnulli aliarum Provinciarum Magistri, quibus videbar, cum Ordinis nostri damno, Societati plus æquò gratificari. Quapropter Majoricam protinùs scripsi, Fratribus nostris injungens, ut Patres Societatis satisfactione convenirent; id ignorantiâ mandati factum dicerent, seque summâ pace cum ipsis velle agere, atque etiam obsequi significarent: nec absimilia Patribus Jesuitis Majoricensibus scripsi. Satisfactionem grato animo Provincialis cæterique Patres Societatis exceperunt, quemadmodùm ex Epistolis Præfecti Collegii Majoricensis perspicuum est; quibus nedum Societati factum satis attestatur, sed & lætari se vehementiùs significat, quòd desideratam diu pacem, Societatem inter & Ordinem nostrum promovissem. Addidit vir bonus hanc statuendæ inter nos pacis rationem satis lepidam; quòd scilicet in nullo prorsùs duæ istæ Religiones discriminentur; nihilque sit aliud Societas ipsa, quàm Ordo Prædicatorum, quo primùm tempore sub S. Dominico floruit. Quæ profectò verba cachinnum mihi commoverunt. Quasi verò communia nobis ista forent, Chori assidua tum de die tum de nocte frequentatio, perpetua à carnibus abstinentia, septimestre Jejunium, laneorum indusiorum usus, dura paupertas, cæteraque quibus maceratur Ordo noster? Ut ut est, inter tot illa honestatis & humanitatis officia, clanculùm coram Nuntio Apostolico adversùm nos expostularunt, ac etiamnum ubique expostulant. Qua in re, ipsa per se patet injuria, qua nobis pacificè licet & amanter agentibus bellum inferre satagunt.

Quod quartam injuriam attinet, ea certè minor est, quam sibi illatam conqueruntur, quàm quæ nobis illata est. Dolent etenim hac in domo fuisse propugnatum, teneri Religiosos ad observantiam præcepti, de correctione fraternâ, nobis à Christo Domino in Evangelio

traditi, quia id suis Constitutionibus contrarium existimant. Equidem non capio, qua fronte id injuriæ loco habeant; cùm ipsi potiùs, & Religioni nostræ, & Sacro Evangelio injuriam irrogarint anno 1595. Mense Octobri, dum contra S. Augustini Regulam, nostrasque Constitutiones à Sede Apostolica approbatas, atque etiam contra Sacrosanctum Evangelium propugnarunt, nullam Religiosos inter, fraternæ correctionis legem servandam esse; sed illorum culpas quantumcunque secretas, Superioribus denuntiandas. Ac licet perversa fuerit propositio typis mandata; pejor tamen ea fuit, quam verbo in ipsa Theseos defensione protulerunt: nimirùm Religiosos omnes ex purâ malitiâ peccare, nullamque in eis spem emendationis superesse; adeoque vanam in eis fore fraternam correctionem. Quæ quidem non nisi ab iis, qui ita perversè de Religionibus omnibus sentiunt, proferri unquàm potuerunt. Quanquam porro Cajetani autoritate propudium illud tueri velint, qui nonnulla eâ de re obiter scripsit; si tamen legatur ille, ac D. Thomas, necnon Sancti Patres, quos in Secunda-secundæ laudat, agendo de peccatis Religiosorum, constabit quàm scandalosa fuerit ea propositio ac doctrina Theologorum illorum. Cæterùm, tametsi illos ad injuriam nobis irrogandam Theses illas defendisse videamus adversùs Regulam S. Augustini, quam profitemur, quamque adeò probat Ecclesia, ut eam Ordines plusquam Viginti profiteantur (ex quibus unus, videlicet Canonicorum Regularium, tot Sanctos peperit, ut pro qualibet anni die, trecenti sexaginta numerentur; quemadmodum Anastasius Bibliothecarius in Catalogo Sanctorum, Carolo II. Imperatori nuncupato attestatur.) tametsi eam propositionem expressè positam videamus, adversùs Constitutiones nostras; quæ, ut ait Pius II. scribens ad Mahumetem Constantinopoleos Imperatorem, universo Orbi lucem afferunt, quæque à S. Dominico aspirante divino numine exaratæ fuerunt, uti sibi à Christo revelatum S. Brigitta in approbatis revelationibus fidem fecit: tametsi, inquam, hæc omnia probè noscamus, non

non tamen Orbem commovimus, nec in oppositum expostulavimus; sed solùm in Thesibus, ante paucos dies, in ista Valentina domo propugnatis, propositionem hanc apposuimus: *Servanda est inter Religiosos correctio fraterna. Hæc opportuna est ad proximi emendationem; nec potest his in casibus privatus Religiosus cedere juri suo.* Illi autem protinus ad Inquisitores, ad Nuntium Apostolicum, & ad quoscunque potuere Superiores, confugerunt, adversùm nos expostulaturi. Quis id patienti ferat animo? Quasi verò liceat ipsi palàm in Thesibus declamare adversùs Constitutiones & Regulas nostras, immò etiam, ut videtur, contra Evangelium, fraternæ correctionis solatium nobis eripiendo: nequaquam autem nobis liceat propugnare, ea sanctè statuta esse, quæ nostris Regulis & Constitutionibus sanciuntur? Profectò quid futurum de nobis ignoro, si qui nobis eas injurias inferunt, se ipsos injuriâ affici conquerantur.

Quintam injuriam, quam sibi à nobis illatam dicunt, in eo constituunt, quòd illos infamemus, ipsorumque Scriptoribus obloquamur. Quæ sanè quo jure ab ipsis venditentur, prorsùs ignoro. Hoc enim in capite, uti & in superioribus, ipsimet ab illis graviùs afficimur. Si enim de scriptoribus ipsorum agimus, id ad summum in Scholis nobis accidit, juxta cæterorum omnium consuetudinem. At illi in Scriptores nostros, arreptâ Inquisitorum autoritate, animadvertunt: nec iis dumtaxat obloquuntur, sed & illos emendare præsumunt. Nec satis ipse capio, an excusari patientia nostra possit, dum ea recolo, quæ annis elapsis Barcinone contigerunt. Animadvertentibus Bibliopolis, quanto applausu excepta fuisset Patris Magistri Medinæ Summa Confessorum Salmanticæ typis edita, eam secundis typis edendam judicarunt. Huic se negotio immiscuit Rector Societatis Collegii Barcinonensis, qui quæcunque de Confessionibus generalibus, & de complicibus in Confessione non revelandis, in Summa suâ scripserat Medina, propria autoritate expunxit, quæ Societatis praxi repugnabant. Eáne auderent illi, nisi pa-

patientiam noſtram, immò veriùs negligentiam in illorum auſibus propulſandis exploratam haberent? Certè cum adeò vitioſa eſſet Molinæ in 1. partem elucubratio, nemo tamen noſtrum procurare auſus eſt, ut illam Typographi aliqua ſui parte circumciderent. Quid itaque ſuam illi in noſtros Autores autoritatem exercent?

Sextam injuriam obtendunt, quòd illos debito honore non proſequamur. Rem ludicrè feſtivam! Cùm accepiſſem Patres Societatis Majoricæ de Fratribus noſtris graviter conqueri, ob illatam ſibi, ut ajebant, ſolennem injuriam, Viſitatorem delegavi P. M. Andream Valaquer, hujuſce Conventus Valentini Priorem, qui in facti veritatem inquireret, ipſoſque Patres Societatis diſtinctim interrogaret, quid rei eſſet: qui ſe à noſtris deſpici reſponderunt, quia in publicis Theſibus primum locum duobus Patribus Franciſcanis ſupra duos Societatis Theologos dederant. Gravem certè injuriam, cujus occaſione univerſum Orbem commovere neceſſe fuerit! Quaſi verò Societas Seraphico Ordine ſit antiquior, aut Sanctorum multitudine celebrior; vel aliqua exſtet pro diſputantium ordine Theſiumque diſtributione conſtituta lex! Acceſſit tamen ſpecialis quædam ratio ultimum Patribus Societatis locum concedendi. Invaluit ſcilicet ibi conſuetudo, ut qui ultimo loco diſputat, extemporaneam oratiunculam ſub finem habeat: hancque Conventus noſtri Prior Patri Societatis ibidem præſenti committendam cenſuit, quòd peritus Rhetor haberetur. Verùm potiori jure dixerim, eos pro viribus adniti, ut famam nobis eripiant. Illi enim ipſi ſunt, qui nobis præripere moliuntur titulum Prædicatorum, quem ad S. Dominici obſequia recognoſcenda nobis conceſſit & confirmavit Eccleſia. Idque clanculùm moliuntur, devotis ſuis injungendo, ne nos Fratres Prædicatores, ſed Dominicanos appellent. Adeo ut qui rem paulò attentiùs adverterit, inductam ſatis in Hiſpania hujus appellationis mutationem, ex quo ipſi ſunt inſtituti, facilè deprehendet. Officium pariter Magiſtri ſacri Palatii Apoſtolici, quod ab ipſo S. Dominico, ad

hæc usque tempora imperturbatè tenuimus, auferre nobis Romæ tentarunt. Gregorium XIII. ad id impulerunt. At re tanti momenti in publico Consistorio pertractatâ, censuerunt DD. Cardinales, recentiores esse Jesuitas, quàm ut locum hunc præripere Prædicatoribus possent, qui tanta pro Ecclesia sustinuerant. In urbibus in quibus constitutæ sunt Academiæ, omnia movent, ne Cathedras obtineamus. Hinc videre est, num ii potiùs injurii nobis sint, qui se à nobis injuriâ affici conqueruntur. Sexcenta proferrem alia, de quibus justò conqueri possumus: at ne quidem mussitamus, aut ea recolimus, Sacro Evangelio religiosè obsecuti. Quin etiam quæ hactenus dicta sunt, minimè refricassem, nisi nobiscum ita injustè actum esset, ut dum injuriam sustinemus, illatæ injuriæ accusemur.

Demùm eás de nobis querimonias perseveraturas sentio, donec quidquid habemus sponte cesserimus: nec omninò scimus, quo pacto cum illis nobis agendum sit. In Augustinum, Thomam Aquinatem, Bonaventuram, si jam viverent, quantæcunque sanctitatis sint, declamaturos illos crediderim, ac etiam longè duriùs, quàm unquam in nos declamarunt. Quapropter ad præscindendas omnes querelarum occasiones, constitui & injunxi, ne nos ad illorum actus Scholasticos disputaturi accedamus, nec ipsi vicissim ad nostros. Quia faciliùs mihi visum est, per extentum funem ire, quàm cum ipsis pacificè conversari. Si enim post suscitatas novitates illas ad disputationem accedunt, non sicuti nobiles luctatores, oblectationis & exercitationis causâ, sed uti sanguinolenti bellatores, omnia pro arbitrio venditant: ac de D. Thoma tanquam de commentitio Doctore obloquuntur. Id non ita pridem evenit in quadam Scholastica Exercitatione apud nos habita, ita contemtim de D. Thoma ejusque doctrina disseruere, ut meritissimus P. Magister Salon Ordinis S. Augustini, hujusce Academiæ Professor emeritus, eorum audaciam indignè ferens, nec patientiam nostram in sustinenda injuriâ satis probans, in causam palàm ingressus sit, & in Jesuitam disputantem severè animadverterit.

Addi-

Addidit vir eruditus, Patres Societatis, ea in D. Thomam petulanti elatione malum aliquod grande portendere. Quæ cùm ita sint, longè satius erit, si omnes propriis domibus commoremur. Probabimus an eo saltem pacto, bonâ nos pace frui sinent: Vestramque Majestatem, ejusve Administros perpetuarum contra nos expostulationum, quibus ab iis oneramur, fastidio liberabunt. Faxit Deus, ne ob id ipsum novam in nos quæstionem instruant, quòd ad illos disputaturi non accedamus. Sed clamitent quantum libuerit, Deum adprecor, ut illis simul ac nobis veritatis suæ lumen infundat, Sanctorumque doctrinam, qua tot ad salutem eruditæ sunt animæ, ipsemet tueatur.

Concludendum ergo. Cùm pacem Jesuitas inter & nos vehementer optet Vestra Majestas; spondeo me eam pro viribus promoturum. Cùmque ad eam promovendam necesse sit, ut ad illos qui de nobis ita temerè conqueruntur non accedamus, rogo Majestatem Vestram, ut id nobis benignè concedat, atque ad omnes rixarum occasiones præscindendas, nobis inhibeat, ne de nobis invicem ullo modo dicamus; neve autores vel nominemus, vel notis afficiamus; ne demum ad Scholasticos Actus mutuò veniamus. Spondemus nos omnia ad amussim servaturos, nec de iis eorumve autoribus, opinionibus, aut libris memoriam ullam habituros. Quemadmodum enim trecentis annis adeo sine illis floruit Ordo noster, ut universo Orbi in deliciis & admiratione fuerit; ita sine ipsis Deo favente perseverabit, ad omnia tamen officia paratissimus. Tanti accepti beneficii memores, Deo Optimo Maximo supplicabimus pro Regiæ Majestatis Vestræ incolumitate, quam ad felices annos Ecclesiæ suæ diu servet. Datum in nostro Conventu Valentino Ordinis FF. Prædicatorum, die 22. Augusti, anni 1597.

F. HIERONYMUS BAPTISTA DE LA NUZA, *Provincialis Arragoniæ.*

XIV.

XIV.

LIBELLUS MEMORIALIS

Datus PAULO V. *anno* 1612, *Quo tempore Capitulum generale Ordinis Prædicatorum habebatur, necessitatem demonstrans promulgandæ Constitutionis* PAULI V. *post finitas controversias de auxiliis, jussu ipsius à sacris Consultoribus elaboratæ, & ab ipso probatæ ad restituendam in Ecclesia pacem, cujus spes probabilis non apparet quamdiu dilata ulterius Constitutionis promulgatione, non compescentur iniquæ suspiciones & accusationes, quibus Jesuitæ viros singularis pietatis ob doctrinæ contrarietatem sibi invisos, non cessant insectari, editus à R. P.* HIERONYMO BAPTISTA DE LA NUZA, *novisque per R.* P. THOMAM DE LEMOS *rationibus auctus.*

BEATISSIME PATER.

ENatis adversùs Ecclesiam, Petri Abaelardi, ejusque discipuli Arnaldi Brixiensis erroribus, obstitit virili ac generoso prorsùs animo Bernardus Clarævallensis: ac post multos utrinque conflictus, re demum ad Innocentium Pontificem hujus nominis secundum delatâ, multis ad eum datis Epistolis supplicavit Sanctissimus Doctor, ut veritatem ab Ecclesiâ catholica tenendam definiret. Id porrò ut brevi conficeretur, singulari ad Sacrum

CAPUT I.

Quantum Ecclesiæ Christi expediat controversiam definiri.

§. I.

ID in primis compertum videri potest, quia divinæ gratiæ virtus & efficacia, Catholicæ fidei basis ac fundamentum est; uti Concilii Milevitani Patres adversus Pelagium & Cœlestium, gratiæ efficacis implacabiles hostes, professi sunt in Epistola ad Innocentium I. quæ inter Augustinianas nonagesima secunda est, seque gravissimæ culpæ reos fore confessi sunt, si ab urgendâ apud Summum Pontificem gravissimæ controversiæ definitione abstinerent.

Duo potissimum statuebant Pelagius & Cœlestius. Primum, naturam humanam primi hominis peccato nequaquam corruptam esse. Secundum, efficaciam gratiæ Christi non esse homini necessariam, cum satis ex se se virium habeat liberum arbitrium. Quæ duo, ut ajebant Africani Patres, Christianæ religionis fundamentum concutiebant. *Hæc duo sunt, quibus omninò totum quod Christiani sumus, nituntur evertere.* Quia nimirum, ut Augustinus illorum unus Epistolâ 94. ad Hilarium ait, duo illa, quid natura ex Adamo contracta possit, quid gratia per Christum operetur in nobis, totius Christianæ fidei fundamenta sunt. Quocirca etiam Theologi omnes, Sacram Theologiam ad duo capita revocant, naturæ videlicet ab Adamo contractæ, & gratiæ à Christo Domino restitutæ, sic ut tota penè in hisce duobus Theologia vertatur, quid à Christo, quid ab Adamo teneamus.

Ea de causâ, præteritis olim temporibus voluit Ecclesia, ut ea potissimùm capita nitidâ atque distinctâ definitione sancirentur. Ac licet divinæ gratiæ necessitas in Concilio Carthaginensi definita esset; quia tamen Pelagii ac Cœlestii sectatores, eosdem errores recudebant,

Con-

Concilium Milevitanum paulò postea celebratum est, ne quod in re tanti momenti dubium superesset, uti ejusdem Concilii Patres Epistolâ mox laudatâ significant, suoque etiam suffragio confirmavit Innocentius I. in suo ad præfatos Patres dato Rescripto: ubi post laudatum illorum zelum ac studium, necessarium prorsùs atque æquissimum ait, ut quæ divinæ gratiæ & liberi arbitrii vires attinent distinctissimè sanciantur. Quin id quoque etiam observat, in omnibus Sacrarum Scripturarum paginis divinæ gratiæ necessitatem & efficaciam commendari; ut intelligerent universi, quàm certò, quàm distinctè teneri ab omnibus debeant, quæ nobis toties in Sacris Litteris inculcat Spiritus Sanctus.

Hinc profectò compertum est, quanto studio invigilarit Sedes Apostolica in dirimendis controversiis circa naturam Adami peccato vitiatam, & divinæ gratiæ à Christo reparatæ virtutem enatis: nec satis fidelibus fore existimarit, si veritates illas utcunque compertas haberent, nisi illas quoque distinctè & explicatè profiterentur. Id ipsum sub Gelasio summo Pontifice videre fuit. Cùm enim naturæ humanæ vitium agnoscerent aliqui, nec tamen peccatum originis in quolibet Adæ filio re ipsâ ac propriè inhærens faterentur; catholicam veritatem singulari verborum proprietate exponendam aggressus est Pontifex Maximus, in Epistola ad Episcopos per Picænum constitutos, *substantiam hominis peccato originali depravatam* appellans. Quocirca observat Cardinalis Baronius ad annum 406. eam loquendi rationem à Gelasio usurpatam, gravissimâ difficultate laborare; cùm non ipsa naturæ substantia, sed ejusdem potiùs accidentia ex protoparentis peccato vitiata sint: eam tamen consultò Pontificem usurpasse, ut peccati originalis nostris animabus verè ac propriè inhærentis veritatem eliquatiùs & apertiùs definiret. Illud ipsum in causa divinorum auxiliorum observatum est. Enim verò (quemadmodum Patres Carthaginenses in sua ad Innocentium I. Epistola adnotarunt, *Ep. 90. inter Augustinianas.*) non idcirco Pelagium ac Cœlestium damnandos existimavit Ecclesia, quòd verbis gra-

gratiam abnegarent, sed quod re ipsa gratiæ virtutem diffiterentur, quam speciosis verbis profiteri videbantur: quippe qui gratiæ necessitatem prædicabant, ut agendi facultatem obtineremus; alteram verò gratiam necessariam detrectabant, ut reipsa ageremus & mereremur. Nec tamen illos idcircò catholicos habuit Ecclesia, quòd gratiæ necessitatem & efficaciam promiscuè & in commune faterentur, nisi ejusdem necessitatem & efficaciam ad singulos actus agnoscerent. Quod ut apertè distinctèque definiretur, conjunctis studiis apud Innocentium I. instarunt, ne veritatem catholicam vaga illa Pelagianorum professione eludi fineret. Non absimiliter D. Augustinus, unà cum aliis quatuor Episcopis, in Epistola ad eundem Innocentium 95. quanti interesset significavit, divinæ gratiæ efficaciam specialiter definire; cùm vaga illa divinæ gratiæ divinique auxilii nomina Pelagius usurparet, ejusque necessitatem aliquo sensu fateretur, ne fideles penitùs exacerbaret ac commoveret. Id porro Ecclesiæ minùs sufficere monuit Augustinus, nisi eam quoque gratiam agnosceret, quæ operatur in nobis velle & perficere, quæ adjuvat infirmitatem, facitque ut sit in nobis bona voluntas.

¶ Non itaque impræsentiarum Ecclesiæ Dei sufficere putandum est, ut divinæ gratiæ efficaciam vagis tantùm speciosisque vocibus Theologi profiteantur, quas non nisi ex abusu Doctores nuper exorti, ad fucum incautis faciendum usurpant: sed Apostolico Judicio distinctè & explicatè definire necessum est, quam re ipsa vim & efficaciam in hominum voluntates obtineat; ne quam voce tenùs efficaciam profiteantur, re ipsa ac facto negare pergant. Quantùm enim efficacis gratiæ nomine turpiter abutantur, nedum abundè in solennibus Congregationibus nuper ostendimus, censueruntque delegati judices, verùm etiam ingenuè fassus est Cardinalis Bellarminus, lib. 1. de gratia & libero arbitrio cap. 12.

§. 2.

§. 2.

ACcedit ratio altera, superiori admodùm affinis, qua palàm ostenditur, quantùm Ecclesiæ Dei congruat, controversiam istam ultimo judicio eliquari. Cùm etenim quæstiones de divinæ gratiæ efficacia, liberique arbitrii viribus, fundamenti loco sint universæ Theologiæ, ex iis profectò pendent omnes penè gravissimæ controversiæ, quæ de Divina Prædestinatione, Scientiâ, Justificatione, Providentiâ, Voluntate, Merito, Redemtione Christi, Sacramentorum efficaciâ, aliisque benè multis agitari solent. Quas omnes idcirco nutare necessum est, quandiu certum firmumque de divina gratiâ & libero arbitrio canonem non habemus: universamque Theologiam novitatibus infici proclive erit, si nova & hactenus inaudita fundamenta poni sinat Ecclesia.

Lothario Imperante, anno circiter 855. Theologi nonnulli, captandæ humanæ gloriæ plus æquo avidi, multa circa Dei præscientiam, gratiam, liberum arbitrium, Justificationem & Prædestinationem novarunt, innatâ quadam garriendi prurigine. Protinùs inspecto orituri damni periculo Concilium Valentinum habuere Præsules Gallicani, ac eos inter potissimùm Laudunensis, Rhemensis & Arelatensis, iis ad enatas novitates dissipandas verbis Apostolicis concitati: *O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates, & oppositiones falsi nominis scientiæ, quam quidam promittentes circa fidem exciderunt.* 1. ad Timot. 6. Et rursùs: *Profana autem & vaniloquia devita: multum enim proficiunt ad impietatem, & sermo eorum ut cancer serpit.* 2. ad Timot. 2. Quibus demum adducti sunt, ad enatas profanas vocum novitates eliminandas, veteresque loquendi rationes suo calculo comprobandas, ne nova in Ecclesiam Theologia induceretur. Iisdem se Apostoli verbis adductum ostendit D. Bernardus, Ep. 189. dum sua apud Innocent. II. officia contulit, ut Petri Abaelardi & Arnaldi Brixiensis novitates solenni de-

definitione proscriberet: quia cùm iis in capitibus peccarent, quibus veluti fundamentis stabat Christiana Religio, periculum erat, ne novum prædicaretur populis & gentibus Evangelium, fides nova proponeretur. Quod & latiùs prosequitur sanctissimus Abbas Epistola 190. quam unà cum nonnullis Episcopis ad eundem Innocentium Pontificem dedit.

Profanis spuriisque vocum novitatibus, omni retrò tempore obstitit Ecclesia, uti Conciliorum penè omnium usu compertum est, multisque ostendit argumentis Hormisdas in Epistola ad Justinianum Comitem, apud Baronium tomo 7. pag. 55. *Ne heretici stabilitatem fidei verborum novitate confunderent.* Quantò magis ergo iis novitatibus obsistendum est hodie, quæ non verbis solummodò peccant, sed & ipsa fidei nostræ fundamenta concutiunt; de quibus Innocentius I. in Epistolâ ad Patres Concilii Carthaginensis (numero 91. inter Augustinianas) occasione Pelagii ac Cœlestii, liberè pronunciavit: *Totam veri dogmatis quærunt invertere disciplinam.* Quàm nova siquidem sint dogmata Moliniana, non modò in solennibus illis Congressibus probatum à nobis est, & à Censoribus judicatum; sed & illorum præcipuus Architectus usque adeò fassus est, ut de inducta novitate sibi gratuletur & plaudat in Concordia quæst. 14. art. 4. & 5. disp. 1. mem. ultimo; & 1. parte quæst. 23. art. 4. & 5. mem. 6. §. *Quoad S. Augustinum.*

§. 3.

ALia quoque de causâ expedit Ecclesiæ Dei, causam istam ultimò definiri, ut nimirum fideles noverint, quid à Deo suis in orationibus debeant postulare. Hanc rationem potissimùm urget Concilium Carthaginense, in suâ ad Innocentium I. Epistolâ, ut eum ad divinæ gratiæ efficaciam contra Pelagium & Cœlestium statuendam adducat. Quia nimirum nostris ad Deum precibus efflagitamus, quæ propriis conatibus præstare ex nobis ipsis minimè possumus. Idcircò quid propriæ vires

res possint nosse congruit, ut Deum prudenter oremus. *Consideret enim Sanctitas tua*, inquiebant præfati Concilii Patres, *& pastoralibus nobis compatiatur visceribus, quàm sit pestiferum & exitiale ovibus Christi, quod istorum sacrilegas disputationes necessariò consequitur, ut nec orare debeamus ne intremus in tentationem, quod Dominus Discipulos monuit &c... Si enim hæc possibilitate naturæ & arbitrio voluntatis in potestate sunt constituta, quis non videat, ea à Domino inaniter peti, & fallaciter orari, cum orando poscuntur quæ naturæ.... viribus obtinentur?* Nec debuisse Dominum *Jesum dicere, Vigilate & orate, sed tantum modo, Vigilate ne intretis in tentationem; nec Beatissimo Petro primo Apostolorum: Rogavi pro te, sed, Moneo te, vel, Impero ac præcipio, ne deficiat fides tua.* Quam quidem rationem usque adeò probavit Sanctissimus Pontifex; eâque se ad maturandam Pelagianismi damnationem adductum fuisse significavit, ut illam potissimùm in suo ad eosdem Rescripto ponderarit & inculcarit. *Non consequitur*, inquit, *gratiam, qui eam à Deo pendere minimè confitetur*. Et infrà: *Nescientes, quòd nonnisi magnis precibus gratia in nos implorata descendat*. Ac demum de Pelagio & Cœlestio sermonem habens, *Isti*, inquit, *qui tales sunt, nullam Dei gratiam consequuntur, qui sine illo tantum se posse confidunt, quantum vix illi qui ab illo postulant & accipiunt, promerentur*. Hoc ipsum statuit idem Pontifex in altero ad Patres Concilii Milevitani Rescripto, frustra à Deo peti inquiens, quod in liberi arbitrii facultate positum est. *Quid enim acerbius*, ait ille, *in Deum fingere potuerunt, quàm cùm adjutoria divina cassarent, causamque divinæ, id est, quotidianæ precationis auferrent? Hoc est dicere, Quid mihi opus est Deo? Meritò in eos dicat Hymnidicus: Ecce homines, qui non posuerunt Deum adjutorem sibi. Negantes ergo auxilium Dei, inquiunt hominem posse sibi sufficere, nec gratiâ egere divinâ.*

Nil minùs eleganter D. Augustinus, Epistolâ 89. ad Hilarium, multis momentis ostendit, frustra ad Deum preces à nobis fundi, nisi ejus dona noverimus. Quocir-

circa oraculum illud Sapientiæ 8. maximè ponderat: *Scivi quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det; & hoc ipsum erat sapientiæ, scire cujus esset hoc donum: adii Dominum, & deprecatus sum illum:* singulaque hujus oraculi verba minutatim expendens, neminem quidquam à Deo obtinere colligit, nisi petat; neminem petere, nisi norit quid à Deo pendeat: atque idcircò necessum esse id scire, ut prudenter & religiosè petamus; frustraque illos preces ad Deum fundere, qui nec gratiæ potentiam, nec humanæ libertatis infirmitatem exploratam habent. Hoc idem ex statuto principio intulerant prælaudati Patres Synodi Carthaginensis: *Negatâ,* inquiunt, *divinæ gratiæ necessitate, contradicitur Benedictionibus nostris, ut incassum super populum dicere videamur, quidquid eis precamur à Domino, ut rectè & piè vivendo illi placeant; & quod Apostolus petebat: Oro per fidem interiùs corroborari in interiori homine per Spiritum ejus. Si enim voluerimus benedicendo super populum dicere: Da illis, Domine, virtute corroborari per Spiritum tuum; istorum nobis disputatio contradicit, si hoc à Deo poscitur quod in nostra est potestate.*

Non absimiliter impræsentiarum inferre licet. Si etenim Deus omnipotentissimâ gratiæ suæ prævenientis energiâ voluntates nostras interiùs non inflectit, agit, rapitque ad sese, frustrà petimus ut id præstet, immeritóque orat Ecclesia, *Ut nostras ad se etiam rebelles compellat propitius voluntates:* frustrà rogamus, ut auferat à nobis cor lapideum, detque cor carneum: frustrà, ut voluntates nostras ad se convertat, corda mutet, efficaciter ad bonum inclinet. Ita quippe colligebat aliàs S. Augustinus, Epistolâ 89. ad Hilarium quæst. 3. *Cùm de suis viribus præsumunt homines, adjutorium gratiæ non implorant, & addunt infirmitati superbiam. Cùm autem vocatione divina intelligunt, cur sit ingemiscendum, & invocant eum in quem corde credunt, dicentes: Miserere mei, Deus, secundùm magnam misericordiam tuam....: & alia multa, quæ propterea scripta sunt, ut nos admonerent ad implenda ea quæ nobis jubentur, ab illo petendum esse adjutorium, à quo jubentur.*

§. 4.

HOc ipsum etiam definiri Ecclesiæ congruit, ut fideles agnoscant, quas Deo grates rependere debeant. Tametsi enim Apostolus dixerit, *In omnibus gratias agentes*, satis nihilominùs significavit, non esse iis de rebus gratias Deo optimo referendas, quæ in liberi arbitrii potestate sunt posita; sed quæ Dei liberalitate conferuntur, ut Fides, Caritas, Justificatio, &c. Hinc illa longè celebratissima Apostoli verba: *Quis te discernit? Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* quæ toties Augustinus in Pelagianos retorsit. Si ergo Deus non operatur in nobis motum voluntatis humanæ, nec eam interiùs & efficaciter movet ad bonum, sed externis solummodò suasionibus, & invitationibus allicit, non est cur illi potiùs, quàm nobismetipsis gratias rependamus: nec certè plus illi bonum opus acceptum referre debemus, quàm cuipiam cœlesti Magistro, qui nos suis adhortationibus invitaret; nec plus posset Deus in motibus voluntatis ad bonum, quàm diabolus possit ad malum, ad quod liberum arbitrium solis suasionibus & invitationibus allicit, non efficaciter trahit. Atque idcircò quo jure potiorem in peccatis perpetrandis dæmone ipso partem habemus, utpotè qui voluntatem nosmetipsi determinamus ad malum, is verò exteriùs dumtaxat invitat; ita sanè potiorem Deo ipso in Justificatione partem habebimus, si solis ille suasionibus agit in nobis, ipsi verò voluntatem efficaciter inclinamus: nobisque non Deo referemus acceptum, quod in nostræ Justificationis opere potissimum est: in libero arbitrio non in Domino gloriabimur, quasi ab illo non acceperimus. Quæ certè quantùm divinæ gratiæ derogent, nemo non videt.

Receptissima S. Augustini sententia est, à S. Cypriano petita, Nihil in nobis esse, in quo tanquam in nostro gloriemur. Unde & illud Psalmistæ ubi dicitur, *Præcinite Domino in confessione*, legendum putat, *incipite*

te Domino in confessione: quod primùm exponit de gratiarum actione, unde auspicari omninò debemus, gratias de perceptis beneficiis referendo: secundò de confessione peccatorum, quæ nobis ita præstanda est, ut quidquid boni agimus referamus in Deum; quidquid mali, voluntatis nostræ vitio adscribamus. Quocirca oraculum illud Psalmi 94. *Praoccupemus faciem ejus in confessione*, in suis Enarrationibus exponens, *Confessio*, inquit, *duobus modis accipitur. Est confessio laudantis, & est confessio gementis. Confessio laudantis ad honorem pertinet ejus qui laudatur: Confessio gementis ad pœnitentiam pertinet ejus qui confitetur. Confitentur enim homines, cùm laudant Deum; confitentur cùm accusant se; & nihil dignius facit lingua. Verè puto, quòd ista sint vota, de quibus dicitur in alio Psalmo*, (*Psal.* 63. 13. & 14.) *Reddam tibi vota mea, quæ distinxerunt labia mea. Nihil ista distinctione sublimius: nihil tam necessarium, & ad intelligendum & ad faciendum. Quomodo ergo distinguis vota, quæ reddis Domino? Ut illum laudes, te accuses; quia illius est misericordia, ut peccata nostra dimittat: nam si vellet pro meritis agere, non inveniret nisi quos damnaret.* Cautè itaque secernendum est, quid à Deo, quid à nobis habeamus: quidquid verò boni, totum hoc qualecunque est, Deo; quidquid mali, nobis est adscribendum. Jam si id veritate niteretur, quod hodierni liberi arbitrii elatores obtendunt, in ipsis bonis operibus secernendum esset, quid à Deo, quid ab innatis nobis viribus habeamus, ut Deo partem, partem nobis adscriberemus: quo nihil magis à pietate alienum excogitari potest.

Qui divinæ gloriæ studio ac zelo ardent sancti Dei homines, divinæ gratiæ virtutem, humanæque voluntatis infirmitatem perpetuò commendarunt. Ea de causâ, suam ad Romanos Epistolam scripsit Apostolus, qua perspicuè pronunciat, salutem nostram nedum à nostris viribus operibusve petendam non esse, sed à sola quæ per Christum est Dei gratiâ: cujus vim & energiam ad bonum ita commendat, ut infirmitatem sauciatæ voluntatis humanæ nil nisi ad bonum valere, di-

ſertè ſignificet. Hoc ipſum in ſuis ad Corinthios Epiſtolis ſtatuit. Cum etenim fideles aliqui, divinæ veluti gloriæ partem in Evangelicæ prædicationis officio Prædicatoribus adſcriberent, atque in illorum partes inani ſtimulo gloriæ hinc inde ſcinderentur, palamque jactitarent, *Ego quidem ſum Pauli, ego verò Cephæ, ego autem Apollo*; inanem jactantiam ſcripto retudit, ne quid Chriſti gloriæ detraheretur, cujus illi adminiſtri dumtaxat erant, unâ ejus gratiâ ad miniſterium Apoſtolicum obeundum communiti.

Non abſimiliter Auguſtinus eo adversùs Pelagium fine pugnavit, qui quantum divinæ gratiæ, tantum divinæ gloriæ detrahebat: eumque hoc argumento ſæpiùs exagitavit ſanctiſſimus Doctor, potiſſimam Juſtificationis partem libero arbitrio adſcriptum iri, ſi ex innatis viribus voluntatis inclinatur & determinatur ad bonum. Porrò ſi Molinianos audiamus, ea ad bonum determinatio; & bonus, ut ajunt, liberi arbitrii uſus ab ipſa liberi arbitrii innata virtute oritur, uti & à nobis in habitis Congregationibus oſtenſum eſt, & à conſtitutis Judicibus pronunciatum. Perſpicua etiam Molinæ confeſſio eſt 1. part. quæſt. 23. art. 4. & 5. diſp. 1. mem. 10.

§. 5.

HInc oritur altera promulgandæ definitionis efficaciſſima ratio; ut nempe vanam de propriis viribus fiduciam deponant peccatores. Ubi etenim audiunt, in humanæ libertatis viribus poſitum eſſe, ut applicetur & determinetur ad bonum, alterutrumque pro nutu ſuo eligat aut refugiat, in peccato ſordeſcunt; mollique deſidiâ torpent, falsâ prorſùs ac ſegni fiduciâ tuti, qua ſe ubi libuerit peccatum depoſituros confidunt, nullius gratiæ victricis ope, quæ rebelles voluntates frangat, & à dæmonis tyrannide, omnipotentiſſimâ virtute redimat; Paulo Apoſtolo in oppoſitum reclamante, ad Philip. 2. *Cum metu & tremore ſalutem veſtram*

vestram operamini: Deus est enim qui operatur in vobis velle & perficere, pro bona voluntate.

§. 6.

Nil minùs hujusce controversiæ definitio Ecclesiæ necessaria videri potest, ad scandala procul arcenda. Res in comperto est, nihil æque Ecclesiam tueri ac fovere, quàm fidei atque doctrinæ unitatem, sic ut licet varia sint dona ac talenta Prædicantium, unum tamen ab omnibus Evangelium, una veritas prædicetur. Hinc Deus *Locutus per os Sanctorum*, à Zacharia dictus est, Lucæ I. quòd etsi Prophetæ multi atque Doctores exstiterint, uno tamen velut ore, eandem veritatem singuli suis oraculis prænunciarunt. Hanc Ecclesiæ suæ prærogativam spopondit Deus: *Dabo*, inquit, *eis labium electum, ut omnes serviant humero uno.* Quemadmodùm enim in turris Babel molitione hominum linguas divisit Deus, ne in unum opus intenderent; ita planè ut in Ecclesia nostræ salutis opus promoveremus universi, unum fidelibus omnibus labium esse voluit, idemque ab omnibus prædicari. Stat eâ doctrinæ consensione, uti notat Augustinus L. contra Epistolam fundamenti, Ecclesia catholica, nulloque alio æquè infici concutique potest, ac repugnantium inter sese doctrinarum tolerantiâ. Hinc omnem à Corinthiis scissionem eliminatam voluit Apostolus: *Obsecro vos*, inquit, *ut idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata*; tametsi non doctrinarum, sed affectuum scissio esset, quibus erga suos Apostolos ducebantur. Quæ cùm ita sint, nemo non videt, quantæ necessitatis sit, pendentem controversiam definire, seu veriùs latam pridem definitionem promulgare. Cùm partes hinc inde diffidentes tutandæ famæ causæque promovendæ studio, in Scholis perinde ac pulpitis sua pro arbitrio vendítent, non sine cæterorum morsu, summoque fidelium scandalo & offensione.

Nec verò reponere juvat, controversias istas in judicium vocatas, non Religionis sed Scholæ rixas esse.

Quantùm enim novis illis opinationibus religio læsa sit, demonstratum à nobis est, & in Congregationum Commentarios relatum, quid de iis constituti Judices censuerint. Quin etiam ea fuit hactenùs Ecclesiæ Catholicæ in eliminandis quibusvis novorum Theologorum sinistris opinationibus vigilantia, ut minùs probabiles opiniones, ex quibus scandalum scissioque suboriri possent, majoris securitatis studio quandoque proscripserit. Exemplo est Clementis V. in Concilio Viennensi definitio, qua quorundam Scholasticorum sententiam improbavit ac rejecit, qui gratiam informantem atque virtutes parvulis in Baptismo conferri diffitebantur. *Nos*, inquit, *opinionem quæ dicit, tam parvulis quàm adultis conferri in Baptismo informantem gratiam, & virtutes quoad habitum, tanquam probabiliorem, & dictis Sanctorum magis consonam & concordem, Sacro approbante Concilio duximus eligendam.* Quanquàm ea gratiæ informantis & habitus infusi nomina, metaphysica sint, quæ nusquam in divinis Scripturis observare licet.

§. 7.

Ultimò tandem Ecclesiæ necessaria definitio est, ad ea pericula præcavenda, quæ ex diuturniori judicii procrastinatione suboriri possent. Quia cùm universi in alterutrius partis studia veniant, omnesque pro alterutrius Scholæ affectu opiniones ebibant, res eò demum perducentur, ut quæ nunc facili negotio componerentur, nullo demum conatu, nullâ industriâ resarciri possint. Continuo siquidem usu monstra mitescunt, & errores sectatorum multitudine vires accipiunt. Eâ ratione permoti Justinus Imperator, & Comes Justinianus Hormisdam Romanum Pontificem, variis Epistolis stimularunt, ad nonnullarum controversiarum definitionem maturandam, uti apud Baronium tomo 7. ad annum 520. legere est. *Quoniam*, inquiebat Justinianus Epistola ultimâ, *nec difficilia sunt quæ ceciderunt in ambiguitatem, nec expedit diutiùs causam vi-*

ta

re protrahi sempiterna: ne dilatis temporibus aliquid nascatur incertius. Nova disseminantur in dies; exoticæ in dies opiniones procuduntur, inauditâ petulantium ingeniorum audaciâ. Jactis jam ruinosis fundamentis, unusquisque pro arbitrio superædificat; ac turres veluti Babelicæ exstruuntur: tanta est in sentiendo atque loquendo dissonantia! E re Catholicâ igitur est, ut Pontificio Judicio certa fundamenta ponantur, qualia ab Apostolis ac Patribus constituta esse, probatum ac demonstratum est, quibus solis doctrinam de divina gratia superstruere liceat.

Caput II.

Quantum expediat controversiam definiri, habitâ ratione Partium dissidentium.

§. Primus.

ALtero ex capite Innocentium II. inducit D. Bernardus ad controversiam ætate sua subortam extremo judicio finiendam: Quòd videlicet causam ultimò dirimi expediret, habitâ ratione adversæ partis, quam indicto silentio frænare necesse erat. Res ita se habuit, ut ex ejusdem D. Bernardi Epistola 189. aliisque sequentibus colligere licet. Cùm bona pace frueretur Ecclesia, tritasque teneret Majorum ac Patrum doctrinæ semitas, circa Christi Domini Redemtionis efficaciam, & Peccatum Originale, &c. insolentem sibi fiduciam arripuit homo quidam eruditionis opinione tumidus, Petrus Abaelardus: qui ut doctrinæ singularitate famam sibi supra cæteros faceret, nova meditari cœpit; ne si cum aliis sentiret ipse, nihil præ aliis scire videretur. Librum eo animo fabricavit, ut novos Minervæ suæ partus effunderet; *atque in ipso statim disputationis exordio* (Divi Bernardi verba sunt Epist. 190.) *Ecclesiasticorum Doctorum unam omnium de hac re dicit esse sententiam, & ipsam ponit & spernit, ac gloriatur se habere meliorem.* Solitum illi erat, ita de

gravi supercilio pronunciare: *Omnes sic; Ego autem non sic (Ep. 190.)*; quasi novâ præ cæteris Ecclesiæ Doctoribus luce perfusus esset. Discipulos sibi momento fecit, atque eos inter Arnaldum Brixiensem, multæ audaciæ virum, disseminandæ novitatis peritum artificem, quo velut armigero novus Goliath utebatur. In multorum amicitiam & gratiam, sparsis undequaque ac Romæ præsertim doctrinæ suæ libris, irrepere molitus est, ut doctrinæ suæ nomen ac patrocinium conciliaret. Unde Bernardus Epistola 192. *Securus est*, inquit, *quoniam Cardinales & Clericos Curiæ se discipulos habere gloriatur, & eos in defensione.... erroris assumit.* Epistolâ verò 192. *Magister Petrus in libris suis profanas vocum novitates inducit & sensuum, disputans de fide contra fidem, verbis legis legem impugnat.* In Epistola 91. ad Innocentium II. quam unà cum nonnullis Episcopis dedit, *Extendit*, inquit, *palmites suos usque ad mare, & usque Romam propagines ejus. Hæc gloriatio hominis illius, quod liber suus habet in Romana Curiâ ubi caput suum reclinet. Hinc confirmatus & confortatus est furor ejus.*

Cæterùm cùm doctrinam captu facilem venditaret ille, multosque ea de causa traheret in partes, diuturnioris moræ periculum expertus sanctissimus Abbas, eum publicis disputationibus ad sana consilia pertrahere conatus est, tametsi ausu omninò irrito, ob novatoris scilicet impudentiam, discipulorum numerositate tumidiorem. Ad Sedem igitur Apostolicam confugere necesse fuit; quâ unâ & viri petulantis audacia, & doctrinæ undequaque serpentis novitas coerceri posse videbantur. Litteras igitur ad Innocentium dedit, ad subortæ novitatis damnationem urgendam: quam & re ipsa efficacissimis rationibus obtinuit.

Videat jam atque perpendat Beatitudo vestra, num eodem nunc statu versemur. Erat ante paucos annos unius planè labii universa Theologorum Schola, circa divinæ gratiæ & æternæ prædestinationis controversias. Subintrarunt viri novitatis cupidi, & Sanctorum Patrum vanissimi contemtores, qui sparsis hinc inde libellis

bellis, totum penè orbem novitatibus infecerunt. Formam alteram doctrina penè omnis nuper induit, novam faciem universa Theologia. Res eò demùm incredibili novatorum industriâ, studio, dexteritate perducta est, ut unius Apostolicæ Sedis autoritate componi possit; jamque Basilii magni verba de quodam sui temporis novatore usurpare liceat. *Facilitate scribendi, qua per occasionem ad quosvis irrepit, conjunctam habens sufficientem linguæ facultatem, orbem suis libris implevit. (Epist. 47. ad Damascum.)* Id porrò non aliunde ortum, quàm ex inanis gloriæ cupiditate, & dominandi desiderio; ut & cæteris eminere, & altiora reliquis invenisse viderentur.

§. 2.

AUget promulgandi Judicii necessitatem, recentium novatorum indoles, qua omnibus adulari, indulgere omnibus student. Non unum idemque, ut scitis, est hominum genus. Novitatibus alii delectantur, atque ii quidem numero plures: rerum etenim novarum cupidos experimur propemodùm infinitos. Alii doctrinam antiquam, & à Majoribus acceptam in pretio habent. Utrisque indulgere ambiunt illi paucorum dierum homines. Doctrinam etenim suam, interdum novam jactitant, Pelagianismi debellatoribus ignotam, Augustino *in caligine posito* prorsùs imperviam; ut viris novitatum amatoribus adulentur. Antiquam è contra nonnunquam appellant, atque ex primæva Patrum traditione derivatam, ne viris avitæ doctrinæ retinentioribus stomachum faciant. Familiaris est illa hæreticis penè omnibus astutia; commune novatoribus inest multiformis ingenii specimen. *Hæretici*, inquit Baronius tomo 4. pag. 288. *Primò quidem jactant quæ proferunt; & quia statim ad novitatem sequitur suspicio, iterum dicunt suam doctrinam esse, antiquiorum sentententias suscitare.* Quod idem ante illum observaverat Basilius magnus lib. 1. adversùs Eunomium, cujus verba hæc ex ipsius Sermonis exordio petita profert *Eam*

quam jam diu apud Patres obtinuit pia traditio, tanquam amussim quandam & regulam exponendo præmittamus.

Legantur novi isti autores, observare facile erit, quo nunc supercilio Patres contemtim excipiant, despicentur, seque in illos superbiùs efferant, quasi mysteria ipsis impervia penetrarint; quo nunc è contra festivo plausu eorum se doctrinam excipere glorientur: tanta illis inest cuilibet adulandi dexteritas! Opus est igitur, ut Apostolicâ definitione Veritas innotescat, palamque fidelibus constet; an re ipsa veterum Patrum vestigiis insistant. Num etenim ita sit, satis superque in Congregationibus actum est.

§. 3.

EO verò potiori jure definitio illa vulganda est, quò ii majori studio adnituntur ne publicè prodeat. Mali profectò id ominis est, apertumque deperditæ causæ argumentum. Quid etenim, si veritatem à suis partibus stare putant, rem extremo judicio eliquari nolunt? Aperta Christi sententia est, Joannis 3. *Omnis qui malè agit, odit lucem; & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus: qui autem facit veritatem, venit ad lucem.* Nihil æquè hæresim sapit, quàm velle tenebris delitescere, nolle prodire in lucem, judicium doctrinæ suæ refugere. Hinc Hieronymus in Præfatione in librum 4. super Jeremiam, *Aut bona sunt quæ docetis, aut mala. Si bona, defendite liberè: si mala, quid occultò miseros jugulatis errore, rectaque fide ad decipiendos simplices quosque jactatis expositionem? Quæ si vera est, cur absconditur? Si falsa, cur scribitur?* Et in Epistola ad Ctesiphontem, *Sola hæc hæresis est, quæ publicè erubescit loqui, quod secretò docere non metuit.* Hinc & Baronius ad annum 410. Pelagii ac Cœlestii circuitus versipelles enarrat, quibus Ecclesiæ judicium effugere nitebantur. *Talis, inquit, hoc tempore status erat hæresis Pelagianæ, ut cum propalarentur errores, autores tamen latere cuperent; hacque de causa, insulas*

las ad docendum elegerint, duasque simul pestilentia cathedras erexerint, alterum in Sicilia ad decipiendos Occidentales; in Rhodo Insulâ alteram, ad corruptionem Orientalium populorum. Consentiunt & Acta Concilii Carthaginensis apud Augustinum, lib. 2. de peccato Originali cap. 2. & 3. ubi cùm Cœlestius urgeretur ad doctrinam suam nitidè & expeditè proponendam, ut de ea pronuntiare Ecclesia posset, rem ægerrimè tulit; sibi satis esse inquit, si Baptisma necessarium fateretur; cætera verò ad peccati originalis doctrinam attinentia, liberæ opinionis esse, quam Ecclesiastica definitione decerni & eliquari non expediret. *Quæstionis res ista est,* ajebat ille, *non hæresis. Infantes semper dixi egere baptismo, ac debere baptisari: quid aliud quæritis? Cap. 4.*

Pari calliditate Eutyches Concilii Constantinopolitani judicium refugiebat. Missis ad se legatis ut Synodo se sisteret, infirmitatem primò causari cœpit: tum Monachum se esse dixit, seque religione teneri obtendit, ne extra Monasterium vagaretur. Uno verbo, hæreticos nonnisi filios tenebrarum, noctuas, vespertiliones à Patribus appellari, notum est, quod nec videri ab aliis patiantur, nec sensa sua examinari, & Ecclesiastica definitione in aperto poni velint. *(Apud Baron. ad ann.* 448.) Ubi ergo Pontificii Judicii sol affulserit, abscedent illicò vespertiliones, suisque latibulis delitescent; Regio Vate id attestante: *Ortus est sol, & congregati sunt, & in cubilibus suis collocabuntur.*

Hoc porro Sedis Apostolicæ Judicium prodire palàm ac secundùm juris formulas promulgari, tantò plus congruit, quantò petulantiùs & audaciùs rem sibi adjudicatam conclamarunt, ac veluti parta victoriâ triumpharunt. Mirum profectò fuit, quot dies festos egerint, quot publicæ lætitiæ significationes dederint, quot tentarint artes, ut apud stultam plebeculam, virosque rerum gestarum ignaros, causam obtinuisse viderentur. Atque hinc verè colligere fuit quàm sibi in hujusce litis tractatione malè conscii essent, quàm iniquis titulis nobiscum agerent, quàm anxiâ imminentis damnationis suæ conscientiâ torquerentur; qui Sententiam à

vestra Sanctitate in suspenso positam, & in opportunum tempus dilatam; insignis victoriæ loco habuerunt.

Hæreticorum hoc proprium est, victoriam sibi semper accinere; quo etiam tempore causâ cadunt, justoque judicio percelluntur: quia cùm non veritatis studio, sed popularis gloriæ cupiditate ducantur, nihil aliud admituntur, quàm ne damnati videantur. Id in Apollinaristis comprobatum est, qui, ut refert Gregorius Nazianzenus, in Epistola ad Cledonium, in Synodo Occidentali proscripti causam sibi adjudicatam conclamarunt procul ab urbe Roma, sibique victoriam mille mendaciis & fraudibus accinerunt. Hoc ipsum ante paucos annos in hisce novis Doctoribus experti sumus. Damnatâ quippe Romæ à Clemente VIII. illorum sententiâ de Confessione per litteras & internuncium, illicò extra urbem, ac potissimùm in Hispania, in Scholis passim & pulpitis conclamarunt, se eo Judicio Pontificio nequaquam petitos esse, sed alios, de quibus ipsimet apud Apostolicam Sedem expostulaverant, & ad sententiam ferendam adduxerant. Quo casu mille fabulas risu dignas egere, à quibus proferendis abstinemus, uti & alias hìc scenas missas facimus, quas occasione dilati Judicii Pontificii præbuere, dum divinorum auxiliorum Congregatio soluta est:

§. 4.

Accedit ratio altera ex D. Athanasio petita, libro de Spiritu Sancto ad Serapionem. Narrat scilicet eò loci Macedonii calliditatem, qui Spiritus Sancti divinitatem oppugnare cœpit, specie oppugnandi Arianismi: eoque obtentu fidelium sibi benevolentiam conciliavit, qui eum religioso oppugnandi Ariani erroris studio duci existimabant, cùm è contra nihil aliud sentiret ille, quàm Arius, amboque in ejusdem blasphemiæ professionem conspirarent. Fraudem detexit Serapion Episcopus pientissimus, & Athanasium per litteras monuit, quàm præsenti remedio opus esset: *Eo etenim periculosius hæresis illa grassari cœperat*, inquit Baronius ad ann.

360

360: *quòd licet prodiret ex Arianis, tamen ejus promulgatores adversari se Ario profitebantur.*

Ea se astutiâ muniunt Doctores isti nuper exorti. Oppugnandi Pelagianismi specie, novam in Ecclesiam doctrinam intulere, cùm sua penè omnia ex Pelagianorum officinâ derivarint, quemadmodùm in Congregationibus habitis ostensum est. Pelagio æquè ac Calvino bellum indixisse videri volunt, ac tantâ quidem ostentatione atque jactantiâ, ut illorum ductor exercitus, à quo etiam Schola recens nomen habet, scripturire non erubuerit, nec Pelagianam quidem hæresim orituram fuisse, si sua illa inventa divinæ gratiæ hostibus exposuisset Augustinus. Id porro quo consilio jactitatum? Nisi ut fidelibus turpiùs illuderent; quasi medias oppugnandi Pelagianismi & Calvinismi vias invenerint, reliquis Ecclesiasticis Tractatoribus prorsùs ignotas. Hinc itaque nova vulgandæ definitionis Apostolicæ necessitas oritur: ne honesto illo obtentu suscitatus error latiùs serpat & ambitiosiùs.

CAPUT III.

Quantùm expediat, controversiam definiri, ob Apostolicæ Sedis honorem & dignitatem.

§. UNICUS.

SUperest ultima, eaque gravissima vulgandi Judicii Apostolici ratio, à D. Bernardo præ cæteris commendata, Pontificii scilicet muneris obligatio. Nemini quippe dubium est, quin eo præsertim titulo, universali Ecclesiæ præfectus sit Summus Pontifex, ut enatas controversias dirimat; veritatem in aperto ponat; Apostolicæ Traditionis dogmata non arcano dumtaxat sinu foveat, sed publicam in lucem solenni judicio prodat, dum id fidelium inter sese dissidia postulaverint. Exstat in hanc rem explicatissima Deuteronomii lex, Capite 17. *Si difficile & ambiguum apud te judicium esse perspexeris &c. & Judicium intra portas tuas*

videris verba variari ; surge & ascende ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus, veniesque ad Sacerdotem & ad Judicem, qui fuerit illo tempore ; quæresque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem. Nec alia de causa Summus Pontifex in lege nova institutus est, quàm ut subortas in Ecclesia controversias indeficienti judicio dirimat. Hinc D. Bernardus Epist. 188. Moisis in Montem ascensuri verba recolens, *Habetis Aaron & Hur vobiscum : si quid natum fuerit quæstionis, referetis ad ipsos :* Christum eâ figurâ præsignari monet, qui Summum Pontificem in Cælos ascensurus Ecclesiæ dedit, ut eâ qua pollet autoritate ac zelo emergentes quæstiones enodet. Quo etenim jure Regiæ autoritatis est, civiles subditorum controversias definire, Jus in temporalibus populo dicere, sarta tectaque cuique bona servare; ita Pontificii muneris est, enatas in Spiritualibus lites dirimere, doctrinæque ac fidei quæstiones Cœlesti veluti nutu definire. Quod usque adeò certum est, ut ejus interdum de subortis controversiis definitionem, interminatâ etiam divini Judicii pœnâ, illi requisierint. Sic sanè Justinus Imperator & Justinianus Comes emergentis controversiæ judicium ab Hormisda summo Pontifice expostularunt. *Tremendi Judicii*, inquiebant in data ad illum Epistolâ, *non immemor Sanctitas vestra, quæ sibi commissa sunt efficaciæ tradi deproperet : ut intelligant cuncti, rectè vos Apostolicæ Sedis Primatum fuisse sortitos.* Nec verò id mirum : cum & Gelasius ipse Anastasio Imperatori rationes exponens, cur à ferenda sententiâ abstinere tutâ conscientiâ non posset, istam præ cæteris proferat. (in Epistola apud Baronium ad annum 494.) *Dispensatione enim divini Sermonis mihi injunctâ væ mihi est si non Evangelizavero. Quod cùm vas electionis B. Paulus formidet & clamet, multò magis mihi exiguo metuendum est, si divinitùs inspiratum & paternâ devotione transmissum subtraxero ministerium prædicandi.*

Pari profectò consilio Hieronymus Damasum compellavit Epistolis 57. & 58. ut fluctuantem veritatem in tuto poneret, dum celebrato Nicæno Concilio, con-

troversia de tribus in Deo Hypostasibus orta est. Has ille palàm dicere detrectabat, quòd ea loquendi ratio nova in Ecclesia videretur, nec satis quid hac in parte certi constitueret, noverat sanctissimus Doctor. Damasum ergo convenit Epistolis, rogans ut sentiendi loquendique rationem præfigeret, pro eâ quâ in universam Ecclesiam valebat autoritate: futurumque spopondit, quod in Evangelio Christus Dominus adpromisit, *Ubi fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ:* fideles scilicet universos in eandem sententiam cum Romano Pontifice consensuros. *Apud vos solos*, inquiebat Ep. 77. *incorrupta Patrum servatur hæreditas... Vos estis lux mundi, vos sal terræ... Quanquam igitur tui me terreat magnitudo, invitat tamen humanitas. A Sacerdote victimam flagito salutis; à pastore præsidium ovis.* Tum demùm in altera supplicationes suas ita concludit: *Obtestor Beatitudinem tuam, per Crucem Domini, per necessarium fidei nostræ decus, per passionem Christi, ut qui Apostolos honore sequeris, sequaris & merito... Noli despicere animam, pro qua Christus mortuus est.* Iis scilicet verbis innuens, has illi sanciendæ veritatis partes ex Pontificiæ dignitatis officio incumbere, eumque commisso sibi gregi defuturum, si minùs illas exsequeretur.

Jam verò si Damasum Hieronymus compellavit, dum nominis potiùs, quàm rei quæstio vertebatur; quid facturum illum existimamus, ubi rei gravissimæ controversia moveretur? Gravior hoc in casu edendæ definitionis Apostolicæ religio instat, nec sine summo Ecclesiæ damno negligi potest. *Tempus est*, inquiebat aliàs Divus Bernardus, in non absimili rerum eventu Ep. 190. ad Innocentium II. *Tempus est, ut vestrùm agnoscatis, Pater amantissime, principatum, probetis zelum, ministerium honoretis: in eo planè Petri impletis vicem, cujus tenetis & Sedem, si vestra admonitione corda in fide fluctuantia confirmatis, si vestra autoritate conteritis fidei corruptores.* Similiter & Patres Concilii Carthaginensis, Innocentio I. significarunt, quanta ipsi ex Pontificii muneris religione incumberet proscribendi

bendi Pelagianismi necessitas: primùm quòd Pelagius in erroribus promovendis experrectus & ardentissimus esset: secundò quòd multos ubique gentium sectatores atque discipulos sibi faceret: tertiò quòd agitatæ ab illo divinæ gratiæ quæstiones nostrarum orationum religionem ac pietatem prorsùs exstinguerent. Quæ tria Summum Pontificem ad proscribendum sine morâ Pelagianum errorem impulerunt.

Videat nunc Sanctitas vestra, num hoc ipsum impræsentiarum experiamur. Inductâ nuper in Ecclesiam doctrinæ novitate de divinæ gratiæ auxiliis & humanæ voluntatis arbitrio, ad Inquisitores generales & Nuntios Apostolicos res illicò delata est. Causam illi, inspectâ argumenti dignitate, diligentiùs examinarunt: cumque esset ferendo judicio matura, eam Pontifex Maximus Romam adscivit; spopónditque sæpenumerò rem sese quantociùs confecturum. Tum subinde permulti Romæ Congressus habiti, Disputationes initæ, data & in Commentarios relata deputatorum Censorum judicia. In Apostolicam itaque Sedem totus orbis defixos habet oculos, magnâque spe definitionis Apostolicæ suspensus hæret, ex ea potissimùm die, qua eam se Beatitudo vestra opportuno tempore promulgaturam, dato solenni Rescripto spopondit, suamque veluti fidem partibus diffidentibus obligavit. Nusquam-ne igitur opportunitas illa temporis occurret? Nusquam ne illucescet optata dies, Beatissime Pater, quo sacrum illud veritatis Oraculum licebit excipere, osculari? Novas in dies ex hac tantâ Judicii procrastinatione vires obtinent Novatores; inventa sua longè latéque diffundunt; doctrinæ suæ suffragatores undequaque congerunt, ac nisi brevì Pontificiæ definitionis oraculum prodeat, spes omnis demùm excidet propulsandæ novitatis, & sanciendæ veritatis.

C A

CAPUT IV.

Satisfit momentis adversæ partis, quibus Apostolicæ Sedis Judicio intercedunt.

§. I.

HAc in primis Novatores isti ratione pugnant. Quæstiones in judicium vocatas, ex eorum numero non esse ajunt, quas definire sit opus, sed liberæ Theologorum opinioni permitti, ut quisque illis pro arbitrio sentiat: quales aliæ propemodùm infinitæ à Theologis hinc inde pro ingenii libertate agitantur.

At pristinæ professionis suæ & ante-actorum meminisse opus est, quotquot jam ita garriunt. Quæstiones quippe in judicium vocatas, non opiniones esse, sed fidei, in publicis congressibus fassi sunt adversæ partis Actores non semel & iterum, sed multis admodùm vicibus. Rursùs, de suscitato Pelagianismo postulabantur; atque an ita res esset, quæstio secundùm Juris formas apud Apostolicam Sedem instructa est, de fide itaque, non de opinionibus agebatur. Hinc toties in Congregationibus disputatum, An Molina cum Pelagianis sentiret? An cum Cassiano cæterisque Massiliensibus conveniret? An hæc vel illa sententia ex Pelagianismi fontibus derivata esset? An easdem ac Augustinus libero arbitrio vires Molina tribuerit? An Justificationis initium liberi arbitrii conatibus Molina dederit? aliaque id genus de caritate, de fide, de virtutibus, de tentationum victoriâ, de gratuitâ vocatione, de scientiâ futurorum, longè multa, in quibus Molinam Pelagianismi luto hærere demonstratum est, & à constitutis Judicibus pronuntiatum. Quid itaque nunc sibi volunt, dum controversias illas omnes præter fidem esse dicunt, & liberæ Theologorum opinioni permittendas; ut speciosâ illa circulatione Sanctitatem vestram à vulgandâ Apostolicâ definitione dimoveant?

Communis est illa Hæreticorum astutia, maximè verò

verò Pelagianorum, de quibus ita ſcribit S. Auguſtinus lib. 2. de peccato originali cap. 23. *Volentes hæreſeos aſtutè invidiam declinare, aſſerunt iſtam præter fidei periculum eſſe quæſtionem; ut videlicet, ſi in eâ fuerint exorbitaſſe convicti, non criminaliter, ſed quaſi civiliter erraſſe videantur.... Perſpicitis id eum egiſſe, hac prælocutione præmiſſâ, ut ſi quid in illo apparuerit erroris, non in fide, ſed in quæſtionibus quæ ſunt præter fidem, videretur erraſſe; ubi etſi corrigendus eſt error, non tamen tanquam hæreſis corrigatur: & qui correctus fuerit, ita dicatur errare, ut non tamen hæreticus judicetur.*

Plus ſatis à nobis oſtenſum eſt, non ex earum numero eſſe quæſtiones illas, quæ liberæ opinioni permitti debeant: cùm ipſa Religionis fundamenta concutiant, eaſdemque veritates impetant, quæ jam pridem à Pelagianis & Maſſilienſibus oppugnatæ ſunt. Nec enim ſi ſecùs eſſet, tanto eas ſtudio, tanto apparatu Apoſtolica Sedes ventilaſſet, indictis per tot annos Congregationibus celeberrimis, auditis Academiis, Theologis ad Judicium vocatis. Immò verò eâ ſolennitate Cauſa illa tractata eſt, ea totius orbis exſpectatione inſtitutum examen, ea religione vulgandæ tandem aliquando ſententiæ, oppignorata Sedis Apoſtolicæ fides, ut hærere jam, atque ſuſpenſâ definitione Apoſtolicâ pedem figere, pudor ſit.

§. 2.

ADdunt ad idem inſtitutum Novatores, à ferenda definitione abſtinendum eſſe, ne orbis eo judicio commoveatur. Nec id modo tantùm obtrudunt; ſed & illo quondam terriculamento Clementem VIII. à ferendâ ſententiâ dimovere conati ſunt, ingentes fidelium motus & ſcandala comminati, ſi Moliniana dogmata damnarentur.

Et hæc quoque familiaris hæreticis calliditas eſt, motus, ſeditiones, & ſcandala comminari, ut Eccleſiæ Judicium effugiant. Hac arte uſos Eutychianos, nar-

narrat Evagrius lib. 3. cap. 5. ut Concilii Calcedonensis definitiones eliderent. (*Apud Baron. ad an.* 476.) Imperatores Basiliscum & Marcum litteris commovêre, quibus Calcedonensia Decreta minimè vulganda inquiebant; *Pro certo persuasi, mundum, si id fieret, seditionibus eversum iri.* Pari calliditate Anastasio Imperatori suaserunt alii, ne Pontificias Constitutiones, ad confodiendam ipsorum hæresim à Gelasio latas, vulgari sineret, ne turbaretur Imperium.

Tantùm porro abest, ut orituræ seditionis metu, causa injudicata dimitti debeat; quin potiùs idcircò maturanda definitio est, ne altiores radices novitas agat, novumque sectatorum multitudine robur obtineat. Hac ratione permoti Carthaginensis Synodi Patres coram Innocentio I. supplicarunt, ut Pelagianam hæresim brevì configeret, quæ novis spatio temporum viribus augebatur. Innocentium II. adduxit D. Bernardus, ut Petri Abaelardi errores sine mora proscriberet, ne rei conficiendæ difficultas sententiæ procrastinatione augeretur in dies: sic enim cum sociatis nonnullis Episcopis scribebat Epistolâ 191. *Quia ergo homo ille multitudinem trahit post se, & populum, qui sibi credat, habet; necesse est ut huic contagio celeri remedio occurratis. Serò enim medicina paratur, cùm mala per longas invaluere moras.*

Jam quod objicitur ex Pontificia definitione scandalum oriturum, ludicrum est. Illud immò scandali loco habendum, quòd istud viri Religiosi ac Theologi comminari audeant. Digna quippe Gregorii Magni sententia est, super Ezechielem. *Quando de veritate nascitur scandalum, utiliùs permittitur nasci scandalum, quàm veritas relinquatur.* Aliàs à ferenda etiam in Lutheranos sententiâ temperandum fuisset; cùm universam penè Germaniam infecissent, ejusque Principes benè multos suis partibus addixissent: ab Arianorum damnatione abstinendum, cum toto penè orbe diffusi essent, Potentum gratiâ tuti, ac Sectatorum multitudine formidandi. Tantùm igitur abest, ut infausti quidpiam Ecclesiæ catholicæ ex Pontificio Judicio oriri possit:

possit; quin immò in ejus pacis & gloriæ cumulum cessuram hujusce litis definitionem; æstimandum est. Quocirca notanda venit Constantini Imperatoris Epistola ad sextam Synodum œcumenicam; dum excitatis gravissimis controversiis, causam fidei à sanctissimis Sacerdotibus finiri supplicavit, in spem optatissimæ pacis Imperio suo restituendæ: *In pace namque fidei*, inquit, *pariter compactam à Christo dilectam Rempublicam nostram confidimus*.

§. 3.

OPponunt tertio loco Novatores, multas Theologorum arbitrio permitti gravissimas controversias, uti sententiam de immaculato Virginis conceptu, quam nec Concilium Tridentinum, nec Romani Pontifices definiendam judicarunt.

Verùm longè aliter se res habet impræsentiarum. Nulla etenim Scripturarum aperta testimonia suppetunt, nulla Ecclesiæ facta revelatio, nulla Patrum imperturbata traditio, de Immaculato conceptu Virginis, quibus niti Canonica definitio possit. At vix ulla divinarum Scripturarum pagella est (uti loquitur Innocentius I. ad Milevitanæ Synodi Patres) ubi divinæ gratiæ necessitas non magnoperè commendetur. Vix novi quidpiam de divinis auxiliis fingi statuique potest, quod à Synodis Africanis, Patribusque hæreseos Pelagianæ debellatoribus, non fuerit in antecessum occupatum, ac minutatim dispunctum. Quibus omnibus Ecclesiasticam de rebus controversis definitionem superstruere facile est.

Sed nec illud omittendum hoc loco: eam fuisse hactenus Ecclesiæ catholicæ providentiam, ut etsi nonnunquam ab edendâ solenni definitione temperarit, peculiari nihilominus studio, saniori semper atque tutiori doctrinæ tuendæ providerit. Sic legem præmittendæ Confessionis Sacramentalis, dum quis peccati mortalis sibi conscius ad Eucharistiæ Sacramentum accedit, ita sartam tectamque voluit Concilium Tridentinum

tinum, ut illos excommunicatione peterent, qui secus docere ac prædicare præsumerent. Sic Viennense Concilium sub Clemente V. eorum Theologorum sententiam, qui gratiam informantem atque virtutes parvulis etiam in Baptismo conferri docent probabiliorem pronunciavit. & Sanctorum Patrum assertionibus consentaneam. Nusquam tamen Ecclesia cuique licitum fecit in gravissimis controversiis, quibus stat Religionis Catholicæ fundamentum, pro arbitrio & ingenii libertate sentire.

§. 4.

OBjectant ultimo tandem loco Novatores, partem adversam nova etiam vocabula in Ecclesiam induxisse: ut pote, quæ *Physicæ Prædeterminationis* vocem, Patribus ignotam usurpet:

Quibus breviter reponimus, nolle nos de vocibus disputare, modò de doctrinæ capite constiterit: *Judaicæ quippe perfidiæ genus est, relictis rebus, syllabas consectari*; ut aliàs inquiebat Gregorius Nazianzenus. Gratiam se ipsâ efficacem, in solennibus Congressibus propugnavimus; qua Deus movet hominis voluntatem ad singulos pietatis actus, non solùm interiùs suadendo, invitando, & excitando moraliter, verùm etiam activè, propriè ac verè efficiendo, ut liberum arbitrium infallibiliter consentiat. Rursus hanc divinæ gratiæ efficaciam ex Dei in hominum voluntates omnipotentissima virtute atque dominio oriri defendimus, quovis exploratricis scientiæ mediæ semoto lumine. En nostræ doctrinæ summam, de qua potissimùm à Censoribus pronuntiatum est. Id si nobiscum admiserint adversarii, nulla aut certè minima supererit de nomine controversia. Physicæ quidem Prædeterminationis nomen, ad id significandum usurpavimus, nec immeritò: quòd aliis penè omnibus voculis adversæ partis Actores abuterentur, nostrique dogmatis summam eo vocabulo congruentiùs explicari putaremus. Quid verò, si novum illud utcunque videri posset? Observat siquidem

ele-

eleganter Cardinalis Baronius ad annum 496. Ecclesiam ad nova interdum vocabula usurpanda cogi, ob singularem hæreticorum audaciam: qui cùm tritis sæpiùs vocibus abutantur, catholicos penè invitos ad novas etiam usurpandas impellunt. Hinc Consubstantialis, Deiparæ, Transubstantiationis vocabula necessariò usurpata, ut antiqua Ecclesiæ fides adversùs Hæreticorum dicacitatem exponeretur: *Nova*, inquit, *in Ecclesia catholicâ opus fuit excogitare vocabula, cùm hæretici rioribus abusi vocibus simpliciter proferri solitis, ex illis suam ipsorum sententiam roborari conati sunt.* Sic & nos pari necessitate compulsi sumus, physicæ Prædeterminationis vocabulum usurpare; ut gratiæ se ipsâ efficacis omnipotentissimam, insuperabilem, & indeclinabilem energiam ab Augustino contra Pelagianos assertam, significemus: id à nobis exigente adversæ partis dicacitate, quæ aliis quibusve vocabulis licentiùs abutitur.

XV.

EPISTOLA

Reverendi Patris VALERIANI MAGNI *Capucini ad summum Pontificem* ALEXANDRUM VII.

BEATISSIME PATER,

POst beatorum pedum oscula, & humillimam meæ devotissimæ subjectionis contestationem; Ego F. Valerianus à Mediolano Sacerdos Ordinis F. Minorum nuncupatorum Capucinorum: jussus sub pœnâ excommunicationis latæ sententiæ, aliisque expressis in Bullis Summorum Pontificum Prædecessorum tuo-

tuorum, denuncio Sanctitati tuæ me per longam annorum seriem certò certius observasse, quòd Clerici Regulares nuncupati Jesuitæ, dum inhiant divitiis, dominationi & gloriæ super omnes mortales, plurima palam committant prohibita, & omittant præcepta sub pœna culpæ mortalis, nullum exhibentes indicium pœnitentiæ, sine quâ sunt suspecti de hæresi, nimirum si credant eas commissiones non esse prohibitas; sin verò cognitâ culpâ insordescant in illa, sunt suspecti de Atheismo. Expono hanc deductionem hoc exemplo.

Titius Parochus in Civitate inducit Notarium publicum & quatuor testes ad conficiendum testamentum falsum, cujus vafricie hæres privatur hæreditate centum millium aureorum, quam Titius sibi usurpat, eversâ justitiâ apud Judicem; quem tamen ut & Notarium & testes pronunciat in sacramento pœnitentiæ immunes à culpâ, & restitutioni non obnoxios; se verò tuetur adversus oppressos & scandalizatos omni genere aliorum bonorum operum, iis exceptis quæ obstant consequendis divitiis, dominationi & gloriæ, cujusmodi sunt oratio, jejunium, eleemosyna, & quæ habent meritum & laudem ab austeritate vitæ. Hoc factum 1. involvit crimen falsi in Notario publico. 2. Juramenta falsa quatuor testium. 3. Furtum centum millium aureorum. 4. Oppressionem justitiæ apud Judicem. 5. Publicum scandalum impœnitentiæ & impunitatis tot criminum. 6. Abusum Sacramenti pœnitentiæ,

Hæ sex actiones prohibentur sub culpa mortali omnibus hominibus per legem divinam, naturalem, & positivam: qui verò ea aliaque ejusmodi pertinaciter & contumaciter negat, est hæreticus. Cui doctrinæ innixus, contestatâ veritate facti, denuncio Sanctitati tuæ præfatam Jesuitarum hæresim vel Atheismum. Verùm antequam exponam non pauca earum commissionum & omissionum cum circumstantiis loci, temporis, personarum, & aliis eò spectantibus, volo asserere Sanctitati tuæ innocentiam meæ denunciationis,

non

non tamen ab utilitate ex suppressione hæresis (ea est per se nota) sed à circumstantiis meæ personæ. Nimirum ab anno 1653. frequenter in hanc sententiam de Jesuitarum hæresi scripsi ad Sacram Congregationem de propaganda fide aliisque ministris Apostolicæ Sedis, nec tamen extitit unus qui ullo modo improbaverit hunc meum zelum, quem propterea credo sanctum, & non displicere.

Ante annos plus viginti exaravi scripto ad Sacram Congregationem de propaganda fide quatuordecim commissiones & omissiones, in quibus hærebant multis annis contumaces Generalis & duo Provinciales Jesuitarum, & alii plures cum suis Assistentibus & Consultoribus, quas sum execratus velut involventes hæresim & Atheismum. Illi verò Patres purpurati cùm ex me intellexissent Jesuitas de me spargere me inde reprehendi, literis suis patentibus, roboratis appressione sigilli & subscriptione Eminentissimi Cardinalis Borgiæ, ultrò laudarunt illud meum scriptum & zelum, suaseruntque constantiam in obsequiis exhibendis Sanctæ Sedi Apostolicæ: provoco ad Archivum ejusdem Sacræ Congregationis. Ad hanc denunciationem fui aliquando animatus à persona quam paratus sum manifestare cum decore actionis quam instituo.

Patri Waddingo Jesuitæ tunc pseudo-Cancellario Universitatis Carolinæ Pragæ satagenti conciliare animum meum Societati, promisi mea humillima obsequia, si doceret præfatas quatuordecim actiones non esse prohibitas sub culpa mortali: Is verò statim abrupto colloquio indignabundus se inde proripuit nunquam postea à me visus. Simili studio post aliquot annos P. Nicolaus Lensisius Jesuita Exprovincialis Lithuaniæ, unà cum Barone Pramoro Decano Cathedralis Comucensis, in præsentia aliquarum nobilium personarum multis suadebat concordiam cum Societate: Cui cùm prælegerem meum scriptum de illis quatuordecim actionibus, non sustinuit finem lectionis, sed illicò evasit, nec modò literis de hoc argumento ad se datis respondit, nunquam postea à me visus.

Cùm

Cùm hæc & alia ejusmodi plura me stimularent ad denunciandum S. Sedi Apostolicæ hanc gliscentem, seu potius grassantem in illa Societate hæresim, humilliter ea de re monui ex nostro Monasterio Romano per epistolam Mutium Vitellescum Jesuitarum tunc Præpositum generalem, cujus copiam exhibui Urbano octavo felicis recordationis Summo Pontifici, necnon & nonnullis Cardinalibus qui etiamnum vivunt, exemplarque ejusdem epistolæ destinavi ad gloriosæ memoriæ Cæsarem Ferdinandum secundum, ut disposita ex tunc denunciatio juridica esset innocentior, ubi evangelica correctio nil effecisset.

Nullum à Mutio retuli responsum, nullam in Societate notavi emendationem. Hisce igitur asseruerim sufficienter innocentiam meæ denunciationis, velut institutam secundum normam Evangelii sacrorumque Canonum ad conservandam fidei & morum puritatem. Verùm ea spectat ad meam incolumitatem quam velim protectam contra Jesuitas, qui propterea me volunt extinctum, imò sepultum etiam viventem, cum tanto dedecore eorum quorum protectionem invoco, ut hoc meum privatum commodum spectet Catholicæ Fidei integritatem. Id verò exponam proximis meis literis.

Tuæ Sanctitatis

28. *Aprilis*, 1656. *Humillimus Servus*

F. Valerianus Capucinus.

XVI.

EPISTOLA

Reverendi Patris Provincialis Capucinorum ad admodum Reverendum Patrem Generalem ejusdem Ordinis, de captivitate Patris Valeriani.

Libellus Apologeticus nostri Patris Valeriani contra PP. Societatis non ita pridem vulgatus, qualem hic nobis tragœdiam exhibuerit, paucis innumera complectar.

In vigilia Purificationis B. Mariæ Virginis, circa horam octavam vespertinam comparuit in hoc nosto Conventu Viennensi Auditor Nuncii Apostolici cum curru, & cum eo quidem Secretarius Cæsareus militibus armatis stipatus. Auditor Patre Valeriano ad se vocato, præsente loci Guardiano, ex parte Summi Pontificis, & ejusdem Nuncii, arrestum sive captivitatem annunciat: Secretarius verò Cæsarei Patrui nomine jubet eundem Patrem absque mora & sua sponte currum conscendere, nisi velit violentâ manu capi, quem cùm lubens ascendisset armatâ manu ad Hospitale nuncupatum Imperatoris ducit, ibique in publicum, & infamem carcerem detrudit, & militibus custodiendus traditur, inde brevi extrahendus, & de mandato, ut dicebat, suæ Sanctitatis Romam deducendus. Dum interim tota Civitas Viennensis commovetur, major pars utriusque sexus & conditionis hominum stupet, miraturque turpem procedendi modum, & velut scandalosum, nimium præcipitem, religionique præjudicialem summe detestatur. Turmatim homines tam sæculares, & ipsi Magnates ad Monasterium currunt, compatiuntur, & nonnulli eorum sua sponte Imperatorem, Im-

Imperatricem, Nuncium Apoſtolicum, & alios proceres quorum intererat, accedunt, partes Valeriani & noſtri Ordinis aſſumentes, media ſcandalis obviantia ſupplices explorant. Clamores per plateas audiuntur vociferantium, Vivant Capucini, vivat P. Valerianus, hæc pro veritate dicta patitur: Pereant PP. Societatis velut omnium iſtarum turbarum autores & fautores, ac verbis maledicis, imò quoſdam eorum obvios luto & ſaxis proſequuntur.

Ego interea quando Conventuum vicinorum incumbo viſitationi, & hæc audio, mox Viennam advolo, Nuncium Apoſtolicum totum turbatum, & noctes inſomnes ducentem accedo, pericula magni tumultus expono, pro mediis præſentibus & futuris ſcandalis mederi valentibus inſto. Reſpondit hic ſe nobis & P. Valeriano quidem compati, ſed non potuiſſe niſi mandatis Pontificiis parere, utque ipſi media pro avertendis malis indicem, poſtulat, & tandem concludit quòd Sacræ Cæſareæ Majeſtatis diſpoſitioni, habitâ tamen cautione, ſe conformare intendat, dicendo ſe modum hujus captivitatis ignoraſſe. Inde pergo ad alios proceres, & tandem ad ipſum Imperatorem propero, & ab illo benignè & patienter auditus, dico me non veniſſe ut partes Valeriani agam, factaque ejus defendam, imò ut juſtitiam implorem, quatenus ipſo mediante dictus P. Valerianus Judici competenti ſiſtatur, proceſſus ejus audiatur, & reus inventus, pro demeritis puniatur, quemadmodum ipſe petit, & inſtat; ſed ſaltem obnixè rogare ut ſcandalis obvietur, & honori Religionis noſtræ hâc in parte nullam cauſam habenti maturè proſpiciatur: Omnes dico in admirationem & ſtuporem raptos quòd unus Capucinus in Religione ſexagenarius, à vita & moribus optimè commendatus, hujus provinciæ quondam provincialis, in conceptu totius Ordinis Generalis, ac tandem Cardinalitiæ dignitatis, de domo Auſtriacâ optimè meritus, quo operante Matrimonium inter Regem Poloniæ & Filiam Imperatoris Ferdinandi ſecundi feliciter ſucceſſit, ad eundem Regem Poloniæ, & Sedem Apoſtolicam, & alios pro-

 ceres

ceres legatione cum bono effectu functus, non minus de Ecclesia Romana bene meritus, multis annis Missionarium Apostolicum agens, scriptis & disputationibus fidem defendens,& vitæ periculis pro eâ se exponens non sine animarum eximio fructu,necnon & Principum,& Ipsorummet Prædicantium conversione: Talis, inquam, vir multis Magnatibus ac Principibus sanguine junctus, & Conventu nostro, vel potius suo, non habitâ ratione tot corporum Imperatorum & Imperatricum suorum Antecessorum, imo suimet patris & matris in dicti Conventus Ecclesiâ in Domino quiescentium, armatâ manu capiatur, toti orbi & urbi velut maleficus ad publicos & infames carceres detrusus, ludibrio & spectaculo exponatur, non processatus, non auditus, non sententiatus, nec condemnatus. Insuper adjungo, quòd non minus scandalum in religionis detrimentum timendum & expectandum sit casu quo armatâ manu tot provincias peragraturus, & ubique notus, Romam usque captivus ducatur, causam populo ignorante.

Ad hæc Imperator objecta dicit se & Religioni & P. Valeriano plurimum compati, modumque procedendi sibi displicere, seque hoc in casu partem aliam non habere, quàm quòd Nuntio Apostolico ab eo brachium sæculare imploranti nomine Summi Pontificis denegare non potuerit, seque cum dicto Nuntio collaturum, ac pro futuris avertendis malis & scandalis allaboraturum. Tandem Cæsare ab hâc causâ ex toto exempto, in Concilio secreto concluditur ut prædictus P. Valerianus ex carceribus dimissus pristinæ libertati restituatur, cautione prius præstita ab Excellentissimo Marchione Principe Badensi P. Valeriani affine, & ejusdem Nepote Comite Magni de Strasuits, non in Conventu, verùm in domo Comitis de Weitenberg commoretur, donec illi tempus commodum se eo conferendi absque ullâ captivitatis notâ, ibique permanendum usque ad aliam resolutionem à Romanâ Curiâ ferendam affulgeat.

Tragœdia hæc scandalosa quidem, attamen attentis circumstantiis videtur hic & nunc quòd ad Religionis, Pa-

Patrisque Valeriani majorem potiùs honorem quàm dedecus cedet : Omnium ferè Ordinum Religiosi videntur pro parte Valeriani stare. Interea P P. Societatis qualiter adlaborent, quantisque conviciis & enormibus mendaciis in P. Valerianum ubique locorum invehant, est dictu incredibile. Hæc judicavi consultum A. R. Paternitati Vestræ annuntiare , ipsamque de successu tragœdiæ certiorem reddere , ut apud Curiam Romanam , & ubi opus fuerit , honorem saltem Religionis prout in Domino melius videbitur possit & valeat tueri.

Viennæ Austriæ
15. Feb. 1661.

A. R. P. V.
Obsequentissimus filius.

XVII.

EPISTOLA

R. P. Valeriani Capucini ad R. P. Ludovicum à Salice ejusdem Ordinis.

MI Ludovice, Quandoquidem à me postulas breves responsiones ad illa quæ passim objiciuntur mihi, en illas: tu verò sciscitare & percunctare quodnam sit illud crimen meum tam grande ut justum fuerit ordiri judicium ab executione tam violenta & acerba , quam vir ingenuus aversatur horribilius ipsa morte. Spectaculum factus sum mundo. Vale.

Dabam ex carcere Viennæ, 8. *Febr.* 1661.

1. Cur Valeriane denunciasti Societatem Jesuitarum Summo Pontifici velut infectam hæresi? *Resp.* Quia committunt & omittunt impunè sine scrupulo plurima quæ evidenter involvunt culpam mortalem fide Christiana : Quia Ecclesia Gallicana & Belgica censuravit eorum moralem Christianum velut adversum Evangelio, Statui politico , & omnibus necessitudinibus vitæ humanæ.

2. Cur

2. Cur Valer. post sæpiùs iteratam denuntiationem, Summo Pontifice silente, non desistis denunciare? R. Nec semel denunciavi, sufficienter scilicet, pauca exempla hæreticarum commissionum & omissionum adduxi, supersunt verò plurima eaque scandalosissima adducenda in considerationem Pontificis & Ecclesiæ Universæ. Quia usque in hunc diem ignoro an mea denuntiatio innotuerit Pontifici.

3. Cur Valer. ausus es aggredi universam totamque Societatem? R. Si temerè id feci, mea temeritas cedàt in honorem Societatis, promittoque me in eo casu satisfacturum illi, etiam pœna mei capitis.

4. Cur Valer. edidisti typo tuam apologiam contra Decretum Pontificis id inhibentis sub pœnâ excommunicationis? R. Decretum illud non arctatur ad unum Valerianum, sed ad omnes Missionarios. Obedivi Decreto non publicatâ typo meâ disputatione cum Crerio Habenone & Calixto, licèt ea fuerit approbata à Nuntio Apostolico & ab Ordinario loci ante Decretum: Obedivi Decreto non publicatâ majori parte meæ philosophiæ. Edidi meam verissimam apologiam quia difamatus sum à Jesuitis velut hæreticus, damnatus hæresis, destinatus inibi ad supplicium si Romam adirem, sceleratus ad eam mensuram cujus una pars decima mereatur expulsionem mei ab universo Ordine Capucinorum.

5. Cur Valer. non postulasti providentiam Judicis adversus illas calumnias? R. Postulavi sæpissimè in successu aliquot annorum, sed sine remedio & responsione ullâ.

6. Cur Valer. non pertimuisti indignationem summi Pontificis editurus typis aliquid contra ejus Decretum? R. Credidi Pontificem non me separaturum à communione fidelium ex titulo quòd desperatâ justitiâ voluero me asserere Catholicum, non sceleratum, sed servum Dei. Quòd verò homo constitutus in privatis circumstantiis teneatur sub pœna peccati mortalis & excommunicationis à cœtu fidelium, tolerare potiùs illam infamiam, quàm dispensare materialiter Decretum Pontifi-

tificis, est propositio falsa, involvens hæresim, & perniciosissima jurisdictioni Pontificiæ, velut illa sit iniqua & tyrannica.

7. Cur Valer. ut te purgares ab illa infamia non es veritus subjicere Pontificem suspicioni denegatæ justitiæ? *R.* In mea Apologia sufficienter expressi principes omnes tametsi sancti & prudentes frequenter decipi circa veritatem facti, sentioque Alexandrum Septimum etiamnum ignorare veritatem hujus facti.

8. Cur Valer. non voluisti surdescere sub illa infamia potiùs quàm leviter ducere Pontificem in suspicionem denegatæ justitiæ? *R.* Illa quæstio est indigna viro non insano.

9. Cur Valer. tam aculeatè perstringis Societatem Jesuitarum, propalasque denuntiationem universo orbi? *R.* Id feci jure potiore ex quo illi me traducant ut Jesuitis aculeatè excitis, nec tamen contra me provocantibus esset præsumptio meæ innocentiæ evidentissima: Ut auditus ad veritatem obstructus arte & potentia Jesuitarum, deobturetur ingenti rumore.

10. Cur Valer. non es veritus scandala Acatholicorum ex dissidio? *R.* Imò publicavi meam Apologiam ut omnes intelligant Catholicos non conspurcari hæresi Jesuitarum, neque præsupponere in Pontifice jurisdictionem legibus non coërcitam, meque lege Canonicâ coërcitam, meque lege Canonicâ obligari in ejusmodi casibus præsumere & præsupponere innocentiam mentis Pontificis.

11. Cur Val. disponebas deficere à fide Catholicâ transiturus ad hæreticos? *R.* Nec cogitavi; imò sponte redii non vocatus Pragâ Viennam, ubi ut primum extuli pedem ex Monasterio me stiti Nuntio Apostolico, cui dixi me esse paratum respondere Judici interroganti, & convictum pœna capitis satisfacere accusanti; & tamen fui incarceratus antequam id potuerit rescire Summus Pontifex.

12. Cur Valer. significasti Nuntio Apostolico nolle ire Romam, etiamsi jubente, ut dicitur, Pontifice, posse quidem te eò trahi? *R* Non credo Pontificem,

si est facti conscius, decreturum mihi carcerem sæcularem milite custodiendum, etiam in profectione ad urbem propter has quas subjungo circumstantias meæ personæ: Nimirum, 1. Actu versor in denuntiandâ hæresi Jesuitanâ apud Summum Pontificem, ex Decreto aliorum Pontificum has denunciationes præcipientium sub pœnâ excommunicationis latæ sententiæ, cujus denuntiationis argumenta potiora non potui, ut dixi, exponere quinque vel sex epistolis, quæ vix ad textum sufficient. 2. Crimina patrata à Jesuitis velut ab ipsis directa, ut aiunt ad majorem Dei gloriam non fuerunt à me deprehensa vel observata Româ, sed in statibus, hæreditateque Serenissimæ domus Austriacæ, unde abducendus sum. 3. Acerbitas & carceris & profectionis ad urbem non potest fieri sine infinitâ confusione faciei meæ. 4. Meum senium, valetudo imbecilla, & afflictio animi quam supponere debent qui sic me tractant, conjuncta privatis incommodis ea sunt quæ certò certius tolerare nequirem sine imminenti periculo mortis. 5. Imò mea mors causata ex violento præfato modo procedendi fieret mihi infamis apud eos qui benè sentiunt de meo judice. 6. Tanta talisque dehonestatio meæ personæ urit & ureret Ordinem Capucinorum, meosque consanguineos & affines, perturbaretque non exiguam partem orbis Christiani, cui plurimis, iisque honestis titulis innotui. 7. Invigilo curæ domesticæ meorum quatuor nepotum, qui, unico excepto, sunt minorennes, seniore omnium adolescente constituto tutore suorum fratrum, sub mea tamen directione; horum educatio & totius familiæ nostræ Comitum de Magnis certò certius peribunt me absente. 8. Itaque hæc mea incarceratio & disposita deductio Romam usque affecta enumeratis, aliisque ejusmodi circumstantiis, judicio virorum prudentum ea est quam vir innocens & generosus aversetur, & horret plusquam mortem corporalem.

13. Quid ergo criminis objicitur tibi cujus infamia excuset hoc exordium judicii ab executione acerbiore ipsa morte? *R.* Ignoro incarceratus, milite custoditus, frustra implorans audiri, Nuntio Apostolico negante sibi licere cognoscere hanc causam. 14. Tan-

14. Tandem Valeriane edic Canonem aliquem cujus vigore licuerit tibi dispensare Decretum Pontificium; hæc enim dispensatio tibi accuratiùs objicitur? R. Alexander Papa tertius ad Archiepiscopum Ravennensem C. V. R. de rescriptis. Si quando aliqua tuæ fraternitati dirigimus, quæ animum tuum exasperare videantur, turbari non debes, qualitatem negotii pro quo tibi scribitur diligenter considerans, ut aut mandatum nostrum reverenter adimpleas, aut per literas tuas quare adimplere non possis, rationabilem causam intendas, quia patienter sustinebimus si non feceris quod pravâ nobis insinuatione fuerit suggestum.

I N D E X

Contentorum in hoc secundo volumine Tubæ Magnæ.

nati

FINIS.

